תלמוד בבלי · אחרונים · קרן אורה · סדר קדשים

קרן אורה על מנחות

רבי יצחק מינקובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרן אורה על מנחות

רבי יצחק מינקובסקי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרן-אורה-על-מנחות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 6
דף ג. 7
דף ג: 9
דף ד. 10
דף ד: 12
דף ה. 13
דף ה: 15
דף ו. 19
דף ו: 19
דף ז. 23
דף ז: 24
דף ח. 26
דף ח: 28
דף ט. 29
דף ט: 30
דף י. 31
דף י: 31
דף יא. 31
דף יא: 33
דף יב. 35
דף יב: 36
דף יג. 38
דף יג: 38
דף יד. 40
דף יד: 41
דף טו. 41
דף טו: 43
דף טז. 45
דף טז: 47
דף יז. 49
דף יז: 50
דף יח. 52
דף יח: 53
דף יט. 54
דף יט: 56
דף כ. 57
דף כא. 60
דף כא: 61
דף כב. 62
דף כב: 62
דף כג. 63
דף כג: 65
דף כד. 67
דף כד: 69
דף כה. 70
דף כה: 70
דף כו. 73
דף כו: 75
דף כז. 78
דף כז: 81
דף כח. 82
דף כח: 83
דף כט. 84
דף כט: 84
דף ל. 85
דף ל: 86
דף לא. 87
דף לא: 88
דף לב. 90
דף לב: 91
דף לג. 93
דף לג:

דף לד 94
דף לד: 96
דף לה 99
דף לה: 101
דף לו 103
דף לו: 109
דף לז 114
דף לז: 114
דף לח 117
דף לח: 119
דף לט 122
דף לט: 124
דף מ 126
דף מ: 129
דף מא 139
דף מא: 142
דף מב 144
דף מב: 147
דף מג 153
דף מג: 154
דף מד 155
דף מד: 157
דף מה 160
דף מה: 161
דף מו 165
דף מו: 166
דף מז 168
דף מז: 171
דף מח 174
דף מח: 178
דף מט 180
דף נ 183
דף נ: 185
דף נא 194
דף נא: 195
דף נב 198
דף נב: 198
דף נג 202
דף נג: 206
דף נד 209
דף נד: 213
דף נה 214
דף נה: 216
דף נו 217
דף נו: 219
דף נז 220
דף נז: 224
דף נח 228
דף נח: 231
דף נט 233
דף נט: 234
דף ס 238
דף ס: 239
דף סא 240
דף סא: 241
דף סב 242
דף סב: 243
דף סג 244
דף סג: 245
דף סד 246
דף סד: 250
דף סה 250
דף סה: 251
דף סו 252

דף סו: 255
דף סז: 259
דף סז: 267
דף סח: 271
דף סח: 273
דף סט: 276
דף סט: 278
דף ע: 279
דף ע: 281
דף עא: 286
דף עב: 289
דף עב: 291
דף עג: 292
דף עג: 293
דף עד: 295
דף עד: 299
דף עה: 300
דף עה: 303
דף עו: 307
דף עו: 308
דף עז: 310
דף עח: 310
דף עט: 315
דף עט: 318
דף פ: 320
דף פ: 320
דף פא: 322
דף פא: 323
דף פב: 324
דף פג: 326
דף פג: 326
דף פד: 328
דף פד: 332
דף פה: 335
דף פה: 336
דף פו: 337
דף פז: 338
דף פז: 342
דף פח: 344
דף פח: 347
דף פט: 348
דף פט: 349
דף צ: 352
דף צא: 353
דף צא: 355
דף צב: 358
דף צג: 360
דף צג: 361
דף צד: 362
דף צד: 363
דף צה: 363
דף צה: 364
דף צו: 365
דף צו: 365
דף צז: 366
דף צח: 366
דף צח: 367
דף צט: 367
דף צט: 367
דף ק: 372
דף ק: 375
דף קא: 379
דף קא: 380
דף קב: 381

דף ב.

במשנה כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כו'. ועיין תוס' ז"ל שהאריכו מנ"ל דין שלא לשמן בעופות ומנחות ובלוג שמן של מצורע ע"ש. ויש לדקדק בעיקר מחשבת שלא לשמן דמנחות. היינו מחבת לשם מרחשת או איפכא. דבשלמא שלא לשמן דזבחים. כגון עולה לשם חטאת או שאר שינוי השם חד מחבריה משונה בקדושתו וכפרה אחרת לו. אבל מחבת ומרחשת שניהם שוין בקדושתן ועבודה אחת להם. ואינן משונים אלא במעשיהם דזו עמוקה ומעשי' רוחשין מנ"ל דזה חשיב שלא לשמן לפסול במחשבה. ויתבאר בזה לקמן בשמעתין בס"ד:

שם תוס' בד"ה שלא לשמן כו'. והוא הדין שינוי בעלים כדמוכח בגמרא בתירוצו של רבה כו' כצ"ל ושמא פשיטא ליה כו' ואין זה מובן דהא אביי קאמר להדיא לקמן מכדי מחשבה דפסל' הקישא היא מה לי שינוי קודש מה לי שינוי בעלים. וי"ל דכוונתם אמאי לא הוזכר שינוי בעלים במתניתין דלא תנן הכא בזבחים אלא שינוי קודש. ולזה כ' דבמתניתין דזבחים (מ"ו ע"ב) תנן לשם ששה דברים כו' לשם זובח. וכן מבואר בדבריהם בריש זבחים ע"ש:

דף ב:

תוס' בד"ה שחיטה א' לכולן כו'. אבל קצת תימא אמאי לא פליג אקבלה כו' לר' ינאי דאמר התם לר"ש דאין צריך כלל לקדש הקומץ. ואין כאן תמיה דכבר שמעינן ממתניתין דלקמן דליכא קבלה במנחות לר"ש ופשיטא דלא שייך מחשבה בזה אפילו אם קידש הקומץ בכ"ש כיון דאין צריך. ותמיהתם הוא לר"י בריה דר' חייא דאמר אם עובדה בשמאל צריך לקדשו בכלי והוי ליה לר"ש לאיפלוגי בקידוש זה אינו פוסל במחשבה דהא אפשר לבטלה ולעבוד בימין דלא בעי קידוש היינו קבלה דמנחה וד' הצ"ק ז"ל שכ' דעכ"פ צריך לקבל ביד ימין כו' אינו מובן דקמיצה היא זו וקבלה דמנחה היא הנתינה בכלי. ומ"מ יש לחלק בזה ג"כ דדוקא הולכה דיכול לשחוט בצד המזבח ולא נאמר הולכה למצוה כלל הוא דלא חשיבא עבודה לר"ש אבל קידוש קומץ דנאמר למצוה אם עובדה בשמאל מה שהוא יכול לעבוד בימין בלא קידוש כלי זה לא חשיב אפשר לבטלה דימין עבודה אחרת היא ושמאל עבודה לעצמה היא ויתבאר עוד לקמן בזה בס"ד:

שם תוס' בד"ה מכדי מחשבה כו'. והקשו תקשי לאביי ברייתא גופא דמפרש טעמא משום דמעשיה מוכרחים והיינו בשינוי קודש לחוד ותי' דברייתא יש לפרש ברבה ורב אשי ולא פריך אביי משום דלא ניחא ליה בסברא דרבה דא"כ למה ליה למימר הקישא

היא בלא"ה תיקשי ליה מה לי שינוי קודש מה לי בעלים אלא אביי ידע ג"כ סברא דרבה ומ"מ לא ניחא ליה לחלוק בהכי כיון דהקישא הוא מנחה לזבחים אין היקש למחצה. ומסתברא דלכל מחשבה איתקש בין ש"ק בין שינוי בעלים ושני ליה רבה דר"ש דריש טעמא דקרא ומסתבר ליה דמחשבה דמינכר' לא פסיל רחמנא אע"ג דהקישא הוא לש"ב איתקש ולש"ק לא איתקש. והיינו דאמרינן לקמן דבעי ר' אושעיא אי טעמא דר"ש כרבה דמחשבה דמינכרא לא פסיל כו' ואמר לי' רב אשי כלום הגענו כו' וכרבה לא ניחא ליה משום קושיא דאביי אלמא אע"ג דמסברא איכא למימר הכי דמחשבה דמינכרא לא פסיל מ"מ כיון דהקישא הוא אין סברא זו מכרעת להוציא שינוי קודש מהקישא דאפשר נמי לומר הסברא דמחשבה דמינכרא פסול טפי וכרבא ורב אשי. ועוד תי' דאביי פריך הכי אי שינוי קודש לא פסיל במנחות. א"כ הקישא הוא ושינוי בעלים ג"כ לא ליפסול שלא תחלוק כו' ורבה שני ליה דלא שייך הכא שלא תחלוק דבשינוי קודש מסתברא שלא יפסל דמחשבה דמינכרא היא משא"כ שינוי בעלים ולפי"ז לא יתיישב במה נחלקו אביי ורבה דהא אביי ג"כ ס"ל כרבה דש"ק לא פסיל משום דהוי מחשבה דמינכרא ואפ"ה פריך שינוי בעלים נמי לא ליפסיל מהקישא שלא תחלוק ומה שני ליה רבה דסברא הוא הא אביי נמי ידע דבש"ק מסברא לא פסיל מחשבה ואפ"ה אקשי ליה הקישא הוא ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעתין:

דף ג.

תוס' בד"ה אלמא קביעותא דמנא כו'. וא"ל כיון דאיכא חדא דמייתי ומתנה אם זו נדרתי כו' וכדאמרינן התם לר"ש במנחת מאפה דמייתי ומתנה ה"נ לכולהו מייתי ומתנה ומביא חמשתן בתנאי כנ"ל לפרש דבריהם. וד' הבה"ז ז"ל והצ"ק ז"ל בפי' דבריהם דחוקים הם ע"ש. ולפי שיטתו של ר"ש דאפילו אמר זו להביא במחבת והביא במרחשת יצא וקשה לי יותר איזה פסול מחשבה יש כאן אם חישב לשם מרחשת וכמו שדקדקתי לעיל כיון דהכל אחד הוא ויבואר עוד לקמן בזה:

שם תוס' בד"ה ל"ש אמר עלי כו' והקשו חריבה לשם בלולה מא"ל דאמרי בלולה נדר ועבר והביאה חריבה ותי' דבהא לא טעו אינשי כו'. ודחוק הוא אטו קדשי קדשים בדרום טעו אינשי ואפ"ה אמרי מיעבר עבר במזיד ה"נ כן. והתוס' ז"ל לעיל מיאנו בסברת רש"י ז"ל דבתרי אסורי לא מחזקינן ליה דעבר ובאמת יש לדקדק בקושית הש"ס דילמא אמר זו להביא במחבת והביא במרחשת וכי מחשב לשם מרחשת הוי מחשבה דלא מינכרא הא לא דמי לקדשים קלים ששחטן בדרום לשם קדשי קדשים בזה שפיר לא מינכר ואמרי

דכן הוא האמת דקדשי קדשים הם ועבר ושחט בדרום אבל במנחת מחבת אפילו כי נדר במרחשת והביאה במחבת כי אמר הריני קומצה לשם מרחשת מינכר מחשבתו דשקר הוא דהא לאו מרחשת היא ונהי דפסולה היא אבל מרחשת לא הוי ומ"ש מהא דאמרינן לקמן עגל ופר ששחטן לשם פסח לירצו דעגל בפסח ליכא ונימא נמי דאמרי פסח הוא ומיעבר עבר והפריש עגל לפסח אלא ודאי כיון דעגל לא חזי לפסח לא יאמרו דפסח הוא וה"נ אם במרחשת נדר והביא במחבת מחבת הוא ולא מרחשת. וצ"ל דעגל לפסח לא חזי כלל ולא חל עליו קדושת פסח אבל אם אמר במרחשת והביא במחבת קדושה היא כדאיתא לקמן דף ק"ב דקדושה היא ליפסל וא"כ בחריבה לשם בלולה לא יאמרו דבלולה היא ומיעבר הוא דעבר ועביד לה חריבה כיון דאיכא מ"ד דאין קדושה בלא שמן (לקמן דף ח'). והתוס' ז"ל כתבו ועוד יש לומר דניחא בין למ"ד קדושה בלא שמן ובין למ"ד אין קדושה כו'. ולא הבנתי דבריהם ז"ל דלמ"ד אין קדושה בלא שמן א"ש אבל למ"ד קדושה בלא שמן אמאי ניחא כי קמץ לשם בלולה יאמרו דבלולה היא אלא דעבר ועביד לה חריבה והצ"ק האריך לפרש דבריהם למ"ד קדושה בלא שמן אי קמיץ חריבה לשם בלולה ולא נתן שמן מעשי' מוכיחין דחריבה היא ואין הבנה לדברים אלו דאכתי יאמרו בלולה נדר ועבר והביא חריבה כמו במרחשת והביא במחבת דחיישינן דאמרי מיעבר עבר וכו' דבריו ז"ל שם אינן מובנים וכיון שנראה איזה חסרון בדבריהם הי' נראה דט"ס יש בדבריהם וצ"ל דבלא"ה ניחא למ"ד אין מנחה קדושה בלא שמן ולמ"ד מנחה קדושה בלא שמן לקמן צ"ע. והנה במחבת ומרחשת ליכא לשון מחשבה אלא אם אומר הריני קומץ לשם מנחת מרחשת או איפכא אבל בחריבה ובלולה איכא תרתי לישני דמחשבה בין אם אמר הריני קומץ מנחה חריבה לשם מנחה בלולה או איפכא בין אם אמר על מנחת נדבה הריני קומץ לשם מנחת חוטא דהיינו בלולה לשום חריבה וכדתנן במתניתין ובכולהו פליג ר"ש משום דמעשי' מוכיחים וכדמוכח לעיל ויש לדקדק לר"ש מנחת קנאות שקמצה לשם מנחת חוטא אמאי לא יפסל במחשבה דהא שניהם חריבות ור"ש כללא כייל דכל המנחות אין בהם שלא לשמן וצ"ל דזו באה מחטים וזו משעורים וזה ג"כ מעשה מוכיח הוא:

שם תוס' בד"ה אמר לשם אשם גזילות כו' וי"ל דר"ש לטעמיה דאמר התם כל עצמה אינה קדושה מדבריהם נראה דדוקא לת"ק דאמר התם כשירה יאמרו דמיעבר עבר אבל במידי דקדיש קדושת הגוף לחוד לא אמרינן מיעבר עבר ולפי מש"כ לעיל כל שקדוש קדושת הגוף אמרי מיעבר עבר כמו מחבת אע"ג דנדר במרחשת והביא במחבת יאמרו דמיעבר עבר אע"ג דפסולה היא ובכל הני דשמעתין דפריך לר"ש בכולן הוא משום דר"ש

לטעמיה דאמר בתמורה דאם הקדיש דבר שאינו ראוי כגון נקבה לאשם או פרה לפר לא קדיש קדושת הגוף אלא תימכר שלא במום ע"ש דף ח"י ושפיר הוי מעשה מוכיח ולא אמרי מיעבר עבר אבל לת"ק דאמר התם ירעה עד שיסתאב בכל הני גווני א"כ ליכא אליביה מעשה מוכיח דיאמרו מיעבר עבר וכן במחבת ומרחשת ליכא מעשה מוכיח לת"ק דר"ש וכדאמרי' לעיל וא"כ לא שמעינן דהא דפליגי אר"ש במחשבה דמנחות הוא משום דלא ס"ל הך סברא דמחשבה דמינכרא לא פסיל רחמנא אלא משום דלדידהו ליכא כלל מחשבה דמינכרא אבל מחריבה לשם בלולה שפיר שמעינן דס"ל לרבנן דאפילו מחשבה דמינכרא פוסל דבהא לכ"ע הוי מחשבה דמינכרא למ"ד אין מנחה קדושה בלא שמן וכמש"כ לעיל. ותו יש לדקדק לפי הנ"ל מאי פריך הש"ס חטאת יחיד ששחטה לשם עולה תרצה הא בעולה מודה ר"ש דאם הקדיש נקבה לעולה קדוש קדושת הגוף כדאיתא בתמורה שם וא"כ אמרו דמיעבר עבר ואייתי נקבה לעולה ועדיין לא ברירא לי הא שמעתא:

שם רש"י בד"ה ה"ג ודילמא זו אמר דגירסת הש"ס ודילמא זו להביא במחבת כו' לא א"ש דהא אמרינן דילמא במרחשת נדר כו':

דף ג:

תוס' בד"ה כאן בקומץ מנחה לשם זבח בחנם נקט רבא כו' והי' נראה דרבא אמר הכי לתרוצי קושיא דאביי לפמש"כ התוס' ז"ל דאביי מקשי כיון דש"ק לא פסיל במנחה ש"ב נמי לא ליפסל מהך הקישא שלא תחלוק א"כ לרבא נמי יקשה קושיא זו כיון דש"ק לא פסיל מזאת תורת כו' ש"ב נמי לא ליפסול מהקישא להכי קאמר דש"ק נמי פסל במנחה לשם זבח ובמנחות עצמו הוא דלא פסיל מקרא דזאת תורת כו' תורה אחת לכל המנחות אבל להכשיר שינוי בעלים לא מקשינן ובאמת גם לסברת רבה ג"כ דש"ק לא פסיל במנחות משום דמחשבה דמינכרא היא ג"כ לא שייך להקיש להכשיר גם ש"ב כיון דש"ק איכא סברא כמו לרבא אע"ג דש"ק לא פסיל משום דכל המנחות אחת הם מ"מ ש"ב פסיל שפיר אי לא שנאמר דלרבא מנחות בכלל הקישא דזאת התורה ליפסול במחשב' מנחות גם בש"ק כמו מנחה לשם זבח ממילא פוסל ש"ב ג"כ אבל לרבה דלש"ק לא הוקש כלל ש"ב ג"כ מנ"ל:

שם גמרא אלא מעתה חטאת כו'. ומסיק לר"ש ה"נ דלא פסיל חטאת לשם חטאת ולרבנן הוא דפסול לשם חטאת מצורע ונזיר אבל חטאת חלב לשם חטאת דם לא פסיל אפילו לרבנן דחטאת לשם חטאת נשחטה וא"כ לר"ש מנחות ושאר זבחים שוין הם

דכל המנחות אחת הם וכל החטאות אחת וכן כל האשמות ועולות ושלמים ולא מיפסיל בשינוי קודש אלא מעולה לשלמים או לאשם וחטאת וכן איפכא אבל משם אחד אינו פוסל וא"כ מאי קאמר ר"ש אבל בזבחים אינו כן הא בזבחים נמי דינא הכי דכל חטאות אחת הם כמו כל המנחות וליכא שינוי השם אלא לשם זבח אחר חטאת לשם עולה וה"נ מנחה לשם זבח נפסל וצ"ל דזה שאמר אע"פ שמעשיו מוכיחין וא"כ אפילו מנחה לשם מנחה חשיב שינוי השם יותר מחטאת לשם עולה ואפ"ה לא פסיל משא"כ בזבחים אפילו חטאת לשם עולה אין כאן מעשה מוכיח ונפסל בשינוי השם. ומסקינן דלרבנן אפילו חטאת חלב לשם חטאת דם פסיל דאותה לחטאת לשם אותה חטאת משמע דבשאר קרבנות כגון אשם גזילות לשם אשם מעילות כשר ומרצה וכן עולת נדבה לשם עולת וולדות ולא מצאתי זאת מבואר בד' הרמב"ם ז"ל:

דף ד.

גמרא דרבה לא משני משום קושיא דאביי ופירש"י ז"ל דשינויא דרבה לא ס"ל דכ"ש דמחשבה דמינכרא כו' שלא יאמרו מותר לשנות כו' וא"כ היינו דאמרינן לעיל כרבה לא אמרו משום דאדרבה כו' ואמאי שני הש"ס בלישנא ואמר הכי משום קושיא דאביי וכבר כתבתי לעיל בדברי התוס' ז"ל בזה ומ"ש רש"י ז"ל בסוגין דהא דמחשבה דמינכרא גרע הוא משום שלא יאמרו מותר לשנות בקדשים יש לדקדק דאשכחן מחשבה דכשרה אע"ג דאיסורא עביד כמו חטאת חלב לשם חטאת דם אטו מותר לשנות ואפ"ה כשירה. ולמה הוצרך לגזירה זו והא איכא למימר בפשיטות דמחשבה שנראה השקר היא מחשבה פסולה יותר מהיכא דלא נראה. ולקמן דף מ"ט מוקי ר"ז להא דר"ש דמיירי בעקירה בטעות דמחשבה סתם ס"ל דמה לי מחשבה דמינכרא או לא מינכרא וכי מהני מעשיו מוכיחין היינו בטעות אבל במזיד אמר התם מה לי מוכיח או אינו מוכיח הא מיעקר עקר לה משמע דסברא בעלמא היא דהא דמעשי' מוכיח לא מהני והיינו נמי קושיא דאביי ודוקא לרבא ורב אשי הוא דהוצרך הש"ס לומר דמחשבה דמינכרא גרע דבהכי מיפרשא ברייתא אלייהו דרבותא קאמר אע"פ שמעשיה מוכיח ויש לישב בזה קושיית התוס' ז"ל לעיל דלאביי תירץ ליה ברייתא די"ל דאביי מפרש לד' ר"ש כר"ז דמיירי בטעות ועי' לקמן דף מ"ט דאביי אמר לר"ז רבה לטעמיה כו' אבל אביי גופיה אפשר ס"ל כר"ז ודו"ק. ויש לדקדק עוד בשמעתין דלכאורה אפשר לתרץ רומיא דר"ש אהדדי דהא דמכשיר ר"ש היינו במחשבה מחבת לשם מנחת מרחשת או חריבה לשם בלולה דהשינוי הוא במעשה לחוד דמחבת היא ומחשב לשם מרחשת בזה אמר ר"ש כיון דהמעשה מוכיח

דמחבת היא מחשבה כזו לא פסיל אבל אם לא הזכיר לא מחבת ולא מרחשת ולא בלולה וחריבה אלא אמר הריני קומץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא או איפכא דהשינוי הוא בעיקר הכפרה ולא הזכיר שם מעשי' בזה מודה ר"ש דפסולה והיינו אידך דר"ש ואתיא מתניתין שפיר כוותיה אבל אם הם ז"ל אמרו כלום הגענו לדעתו של ר"ש אנו מה נאמר:

שם רש"י בד"ה עולות בהדייהו נינהו גירסא זו אינו מיושב דבהדי' אמרינן התם בזבחים האי לישנא לקולא לענין ש"ב דלא פסיל משום דלא הוי מחוייב כפרה כמותו ומאי אהני התם אם עולות בהדייהו נינהו אלא הדבר ברור כנא' הני עולות נינהו:

שם תוס' בד"ה חטאת קרי' רחמנא לפי טעם זה כו'. וכמסקנא דשמעתין לא קאי כו'. יש לדקדק בד' הא טעמא דלא קאי במסקנא הוא משום דדרשא דחטאת קרי' רחמנא הוא כמו הקישא וכיון דכתיב בחטאת אותה לשמה פסולה ולא שאר קדשים תו ליכא למילף בהקישא ולא בגז"ש והיינו דפריך הש"ס אלא מנחת סוטה ומנחת קנאות מנ"ל וא"כ לד' התוס' ז"ל דחטאת דשמיעת הקול ג"כ ליכא למילף מהאי הקישא דחטאת קרי' רחמנא מהאי טעמא דאותה מיעוטא הוא וא"כ היכא ילפינן לה במה היד אטו מה הצד עדיף מהקישא אלא ע"כ חטאת דשמיעת הקול לא הוי בכלל מיעוט' דאותה ואכתי אמאי לא יליף לה מהקישא דחטאת קרי' רחמנא מנ"ל דכוונתם כיון דלא קיימא הכי במסקנא א"כ לא ס"ל כלל דרשא דחטאת קרי' רחמנא ועי' תוס' בד"ה ליגמר עינו שכתב אע"ג דשמיעת הקול גופא כו' והקשה הצ"ק ז"ל הא השתא קיימינן דילפינן מהא דחטאת קריא רחמנא וא"כ אין צריך למילף חטאת דשמיעת הקול במה הצד אלא מהא דחטאת קריא רחמנא ולפי הנ"ל אין כאן קושיא דהא דחטאת קריא רחמנא הקישא ודבר הלמד בהיקש ודאי אין חוזר ומלמד בגז"ש כדאי' בזבחים דף נ':

שם תוס' בד"ה ליגמר עינו כו' תימא דבהוריות ואדרבה נילף כו'. כבר עמדו על דבריהם ז"ל הב"ש והבה"ז והצ"ק ז"ל דפריך הש"ס התם הכי נילף ואשם ונשיאות עון דא"ת משמיעת הקול דנאמר בו אשם ונשיאות עון ומסיק דעדיפא ליה למילף מציבור דכ' אשם ומצות ה' אשר לא תעשינה ומש"כ הבה"ז דגז"ש דציבור אינו ממעט גז"ש זו דעון עון אינו מובן כיון דנאמרה גז"ש זו אשם ומצות ה' אשר לא תעשינה ממילא ליכא למילף תו הך גז"ש משמיעת הקול ונראה לישב קצת דבריהם ז"ל דהא דאמרינן התם דנין מציבור אשם ומצות ה' כו' לאו גז"ש גמורה היא אלא כעין בנין אב דאי נאמרה בפירוש הך גז"ש, א"כ כי קאמר התם דיליף מציבור אשם ומצות ה' מאי פריך עלה נילף האשם ונשיאת עון משמיעת הקול הא גז"ש זו נאמרה וזו לא נאמרה אלא שמ"מ דלא נאמרה גז"ש זו בפירוש אלא סברא היא למילף מהדדי ע"י תיבות שוות שנאמר בשניהם ולהכי פריך

הא הכא נמי איכא שני תיבות שוות אשם ונשיאת עון ומשני דבציבור נאמר עוד אשר לא תעשינה ולפ"ז שפיר תמהו כיון דלאו גז"ש גמורה היא א"כ אמאי לא יליף עון עון דגז"ש מפורשת היא כדמוכח בשמעתין כן נראה ליישב דבריהם ז"ל ונכון:

שם תוס' בד"ה חטאת טעמא מאי כו'. דבריהם אלו איכא גם בזבחים שם ועיין מש"כ שם בח"ל:

שם תוס' בד"ה אשם שניתק כו' האריכו כאן ובכמה מקומות בהלכה דאשם אי נאמרה לרעי' או ליקרב עולה וגם אנכי הארכתי בזה בזבחים ובתמורה ובחי' נזיר:

שם בא"ד אלא תמורת אשם כו' דתנן ירעו כו'. עיין בבה"ז והצ"ק ז"ל וכוונתם פשוט כיון דמ"ד התם קודם כפרה הוא עצמו יקרב אשם איתותם וא"כ אמאי תנן ירעו אפילו קודם כפרה דהא לא שייך ביה שום גזירה כיון דמתחלתו הוא עומד לעולה דלמ"ד לפני כפרה יקרב אשם א"ש דלאחר כפרה ירעו גזירה אטו לפני כפרה אבל למ"ד לפני כפרה ג"כ יקרב עולה אין שום גזירה וצריך להגיה קצת בדבריהם:

דף ד:

גמרא כיון דאיכא אשם גזילות כו' ויש לדקדק הא ר"א פליג התם ואומר אף האשם ומסקינן שם בגמרא דטעמיה דר"א משום דכ' בחטאת האשם וזה גבי אשם מצורע כ' כמ"ש התוס' ז"ל שם ולרב היכי יליף ר"א שאר אשמות מאשם מצורע דרבנן נמי מודו ליה אלא דכבר כתבתי שם דלאו מקרא דאשם מצורע הוא דיליף אלא מקרא דסתם אשם בפ' צו אלא דאכתי תיקשי אמאי לא ילפי רבנן שאר אשמות במה הצד מחטאת ואשם מצורע דהא דלא יליף במה הצד הוא משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת אבל מחטאת ואשם ליכא למיפרך הכי וי"ל כיון דהא דאשם מצורע סברא בעלמא היא לפסול שלא לשמו הואיל ובא להכשיר ולא הכשירו ליכא לצרופי אפילו למה הצד:

שם גמרא מצינו שחולק הכתוב בין מכפרין למכשירין מכפרין אתו לאחר מיתה מכשירין כו'. ויש לדקדק אטו הא דחטאת לא אתי לאחר מיתה הוא משום דמכשיר הוא הא כל חטאות לא אתו לאחר מיתה אפילו מכפרין והלכה היא בכל חטאות ועולה אתי לאחר מיתה דבעולה לא גמירי הילכתא ובעירכין בעי הש"ס למימר דעולת יולדות נמי מעכבא ומכשיר הוא אלא דלא קאי התם הכא. ועוד קשה לי למאי דקרי הש"ס הכא חטאת יולדות מכשיר משום דהוא מעכבא מלאכול בקדשים ועולה דאין מעכבא קרי לה מכפר א"כ כי פריך ליתני במתניתין חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע לישני דמתניתין אתיא

כחכמים בנזיר דאשם אינו מעכב בנזיר טמא וכן אשם מצורע מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בה' מח"כ דאינו מעכב ולפ"ז לא מכשירין הם אלא מכפרין ורב ע"כ ס"ל כהני תנאי דאשמות אלו מעכבין ושפיר הוי מכשירין ומהא דאסיק בתיובתא לרב מברייתא דאשם מצורע כו' לא תיקשי דילמא אתיא כהאי תנא דאשם לא מעכב משום דתני התם וצריך אשם אחר להכשירו משמע דס"ל דמעכב ומכשיר הוא אבל כולי' שמעתין קשיא דאתיא שלא כהילכתא לפסקו של הרמב"ם ז"ל דאשמות אלו אין מעכבין וצ"ע. והנה לסבריה דרב אשכחן בהני מכשירין מנחת העומר ואשמות אלו חומר יותר מכל הני דפסולין שלא לשמו כחטאת ופסח ומנחת קנאות וחוטא דבהני אם חשב לשם חולין כשר ואינו מרצה ואלו במכשירין אלו אפילו לשם חולין פסול הואיל ובא להכשיר ולא הכשירו וא"כ הוי מצי לשנויי דלהכי לא תנן במתני' ובזבחים חוץ מאלו משום דלא דמיין להדדי דבהני לשם חולין כשר ובמכשירין אפילו לשם חולין פסול וצ"ל דעדיפא משני:

שם תוס' בד"ה ואין טעונים לחם כו'. עיין בדבריהם ז"ל פרק ב' מדות שם מבוארים הדברים יותר ולענין מה שמבואר בדבריהם ז"ל דהכא אין טעונה לחם אבל זרוע בשילה בעי כתבתי בזה במ"א דנ"ל דה"ק אין טעונה זרוע בלילה ועיין בחי' נזיר דף כ"ד הבאתי שם דברי הירושלמי דאין טעונה לא לחם ולא זרוע ע"ש מ"ש בדברי התוס' ז"ל שם:

דף ה.

גמרא מקרב היכי קרבי ממשקה ישראל כתיב ובעי ר"א ב"א למימר דקסבר ר"ל אין מחוסר זמן לבו ביום ופריך עלה ר"פ מברייתא דהקדים חטאתו לאשמו כו'. ומסיק דטעמיה דר"ל דס"ל אפילו בזמן המקדש האיר המזרח מתיר. ויש לדקדק א"כ למה ליה לרב למימר דלהכי מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה משום שבאת להכשיר ולא הכשיר תיפוק ליה דפסולה משום דלאו ממשקה ישראל היא דהא רב ושמואל דאמרי תרווייהו לקמן פ' ר"י דבזמן המקדש עומר מתיר וכ"ת דמהאי טעמא הי' ממתין להקטירה עד אחר הבאת העומר ושפיר הוי ממשקה ישראל דז"א אלא כיון שקימצה בפסול תו לא חזיא אפילו לאחר הבאת העומר דאל"ה אמאי לא אמר ר"ל הכי להמתין בהקטרתה עד אחר הבאת העומר דאפילו האיר המזרח מתיר מ"מ מצוה איכא שלא להביא קודם לעומר שום מנחה אלא וודאי כיון דכבר נקמצה ע"כ מותר להקטיר אותה מיד דאל"ה הקמיצה נעשה בפסול והדק"ל לרב תיפוק ליה משום דלא הוי ממשקה ישראל וקמץ מחוסר זמן וי"ל דרב ס"ל אין מחוסר זמן לבו ביום והא דהקדים חטאתו לאשמו הוא משום דבמצורע כתיב הוי' תדע דהא התוס' ז"ל בעצמן בד"ה ואי אין מחוסר

זמן כתבו מהא דביומא איצטריך חוקה שלא ישנה הסדר והיכא דלא כתב חוקה לא חיישינן אם ישנה היינו דדוקא במצורע שלא הגיע זמן טהרתו הוא דיש מחוסר זמן לבו ביום אבל במידי דכפרה לא חשיב מח"ז וכן כתבו התוס' ז"ל לעיל בד"ה ה"ג בח"כ כו' אע"ג דמסקינן יש מחוסר זמן לבו ביום אין לפסול מהאי טעמא אם הקריב עולת יולדת לחטאת משום דזה לא הוי אלא בסדר מצורע כמו שאפרש לקמן עכ"ל היינו מש"כ בד"ה ואי אין מחוסר זמן כו'. ועיין צ"ק שפי' דבריהם ז"ל בע"א ולא ידעתי למה הוצרך לזה וא"כ מצינן לחלק ולמימר דהכא לענין קודם העומר ג"כ אין מחוסר זמן לבו ביום והא דר"פ לא ניחא ליה לחלק כן הוא משום דקושטא הכי הוא דר"ל ס"ל האיר המזרח מתיר וכדאמרינן ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו כו' אלא דלמאי דמסיק דהא דר"ל לאו בפירוש איתמר אלא מכללא דאמר בששה עשר אם הביא כשר וליכא למימר כנ"ל דהא לא שמעינן לר"פ בפירוש דהאיר המזרח ואי נימא דאין מחוסר זמן לבו ביום תו לא שמעינן לר"ל דהאיר המזרח מתיר והא דבששה עשר אם הביא כשר הוא משום דאין מחוסר זמן לבו ביום. וש"מ דלא ס"ל לר"פ לחלק ולומר דמצורע שאני ובעלמא אין מחוסר זמן לבו ביום ואכתי י"ל דניחא ליה לר"פ יותר לומר דטעמיה דר"ל משום דהאיר המזרח מתיר כיון דאשכחן ר' יוחנן דאמר הכי בפירוש להכי קאמר דר"ל נמי הכי ס"ל אבל לרב י"ל דס"ל דבעלמא אין מחוסר זמן לבו ביום ודוקא במצורע הוא דיש אח"ז ולהכי איצטריך למימר משום שבא להתיר ולא התירה ודוק היטב. ותו איכא למידק בשמעתין דהש"ס פריך מיקרב כו' ממשקה ישראל כו' ולא פריך מסתמא דמתניתין פ' ר"י לקמן אם הביא קודם לעומר פסול משמע דטעמא דמתניתין הוא ג"כ משום דבעינן ממשקה ישראל וכדברי יהודה בן נחמי' שם וכן אמר ר"ל בהדיא דבששה עשר שהאיר המזרח התיר האיסור אפילו קודם לעומר כשר וא"כ נסכי יין לכ"ע כשר אפילו קודם לעומר וכרנב"י דאמר התם הכי לדברי יהודה בן נחמי' ויקשה מכאן על משמעות לשון הרמב"ם ז"ל בה' תמידין ובה' א"מ דאפילו נסכים פסולין קודם לעומר אע"ג דליכא איסור חדש גבייהו וכמ"ש התוי"ט ז"ל שם במשנה דאם הביא פסול והא הכא כולי' שמעתין מוכח דהפסול רק משום איסור חדש הוא ואטו נסכי יין גריעי ממנחה בששה עשר אחר היתר האיר המזרח ועי' בברה"ז מ"ש בזה לקמן:

שם תוס' בד"ה ואי אין מחוסר זמן וכו'. ותימא דביומא כו' ויש להבין תמיהתם ז"ל הא היכא דלא כתיב חוקה לאשמעי' עיכובא והקדימה שנאמר בו אינו אלא למצוה כמו בכל דיני קדשים דבעינן דוקא שינה הכתוב לעכב וא"כ לאו מחוסר זמן הוא וגם בקושיית הש"ס אמאי יחזור ויתן ג"כ קשה כנ"ל כיון דאכתי לא ידע דתהי' עיכובא היא א"כ לכ"ע

תיקשי עיכובא מנ"ל דילמא הא דמתקד' קודם למתן שמן היינו למצוה בעלמא אבל לא לעיכובא וע"כ צ"ל דשפיר ידע דהסדר מעכב אלא דפריך אמאי מעכב אי אין מחוסר זמן לבו ביום ומשני דתהי' בהווייתה תהא ושאני הלכות מצורע אבל הלכות אה"כ כל היכא דלא כתיב חוקה לא שמעינן עיכובא כלל. ולא הוי בכלל אח"ז גם מה שחילקו בין סדר מצורע לסדר אה"כ דלכפרה באו יש לדקדק ע"ז מהא דתני בתוספתא פסחים גבי הא דהקדים חטאתו לאשמו כו' הקדים אשמו לגזילו לא יהא אחר ממרס בדמו כו'. הקדים אשמו למעילתו לא יהא אחר ממרס בדמו אלא תעובר צורתו הרי בקני דאותו לכפרה ג"כ יש מחוסר זמן לבו ביום ועי' מש"כ בזה בזבחים פ' כל התדיר:

דף ה:

גמרא ובדבר הראוי לעבודה לאפוקי מנחת העומר דחידוש הוא עי' רש"י ותוס' ז"ל והרמב"ם ז"ל כ' כשיטת רש"י ז"ל דאינו ראוי לעבודה משום דשעורים הוא והראב"ד ז"ל שם בפ' ט"ו מה' פה"מ כתב כשיטת התוס' אבל לא ניחא ליה בהאי חידושא דאפילו לגבוה אסור להקריב קודם לעומר לאו חידושא הוא כיון דהוא עצמו המתיר וכש"כ למ"ד האיר המזרח מתיר דלאו חידוש הוא אלא החידוש הוא דאסור לכתחלה להקריב מנחות אפילו אחר העומר קודם לשתי הלחם והקרבת העומר חידוש הוא ועי' בכ"מ שם שנ' מדבריו שם דלהראב"ד ז"ל כל המנחות שהקריב קודם לשתי הלחם אין מחשבה פוסלת בהן והוי אין ראוי לעבודה וכבר כתבתי בחי' זבחים דהדבר תמוה אטו בכל הני דאם הביא כשר אלא דלא יביא לכתחלה לא מהני בהו מחשבה משום דאין ראוין לעבודה וע"כ לא קאמר הראב"ד ז"ל אלא במנחת העומר דחידוש הוא שהתירה התורה להקריב לכתחלה וגם זה צ"ע היכי קרי לה אינו ראוי לעבודה כיון דבדיעבד כשר (כשר) ולכולהו שיטתא יש לדקדק אמאי פסול מחשבה בחטאת העוף דנמי חידושא הוא ובעלמא אינו ראוי לעבודה ע"י מליקה ונהי דבחטאת י"ל דחטאת קרי' רחמנא כמו מנחת קנאות אבל עולת העוף אמאי אינו מרצה בשלא לשמה:

שם רש"י בד"ה פגימת המזבח אם פיגל בקומץ בשעת פגימת המזבח לאו פיגול הוא ואם יתקן המזבח יקטירנו עכ"ל משמע דיקטירנו על קמיצה זו שהיתה בשעת פגימת המזבח. וק"ק דלכאורה נראה דקמיצה פסולה היא כל שנקמצה כשהמזבח פגום כמו קדשים שנשחטו בשעת פגימת המזבח אלא הי' נראה דמנחה פסולה והא דלא מהניא בה מחשבה היינו דלא חל עלה פסול פיגול ליענש כרת עלה ועי' רש"י בזבחים דף כ"ו ע"ב שכ' כן על דבר הראוי לעבודה היינו מנחת העומר כו' דלא חייל עלי' פיגול ליענש

כרת באכילתה וזה אינו מדוקדק דמשמע דכרת אין בה אבל פסול יש בה והא כשירה לגמרי היא ואין מחשבה מועלת בה כלל וכן פי' התוס' ז"ל גבי במי שראוי לעבודה היינו לקובעו בפיגול אבל הקרבן נפסל וא"כ הני תרתי דרבא מי שראוי לעבודה ומקום הראוי לעבודה ליכא נ"מ אלא לענין מחשבת חוץ לזמנו ולפוטרו מכרת אבל דבר הראוי לעבודה נפ"מ לכל מחשבות דאין מועלת במנחת העומר וכשירה היא לגמרי. וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ד מה' פהמ"ק שכ' במי שאינו ראוי לעבודה חשב בין מחשבת המקום בין מחשבת הזמן אין מחשבתו מועלת. ולכאורה מחשבת המקום מאי נ"מ דלא הוי מחשב אם בלאו הכי פסול הוא ע"י העובד הפסול אלא דנפ"מ אם יש דם הנפש יחזור הבשר ויקבל. וכמבואר שם בדבריו ז"ל ולענין מקום הראוי לעבודה היינו בשעת פגימת המזבח כתב ג"כ חשב מחשבת המקום או מחשבת הזמן כו' וכן אם קמץ בחוץ במחשבת המקום או מחשבת הזמן לא הוי מחשבה והכי וודאי תיקשי אם קמץ בחוץ הא כבר נפסלה ומאי נפ"מ במחשבת המקום אי מחשבה היא אי לא ולענין מלקות ליכא נפ"מ דהא לאו אחד לכל שפסולו בקודש לא יאכל כי קודש הם כו'. ולענין דבר הראוי לעבודה כמו מנחת העומר כתב לענין מחשבת שלא לשמה דכשירה היא ולא הזכיר לא מחשבת מקום ולא מחשבת זמן. ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דהא דחשיב מנחת עומר אינה ראוי לעבודה היינו דוקא במחשבה שלא לשמו דשלא לשמו אינו ראוי לעבודה דלא הותר אלא מנחת העומר אבל לשם מנחה אחר' הא אינו ראוי להביא שום מנחה מן החדש קודם לעומר ולפ"ז לא תיקשי נמי ממנחת קנאות וכ"ז במחשבת שלא לשמו אבל מחשבת מקום וזמן שפיר אית בה כיון שעובדה לשמה אלא מחשב בה חוץ למקומו או זמנו הוי ככל המנחות דשייך בהן פיגול ועדיין צ"ע. (שוב ראיתי ראיה מפורשת לדברי מגמרא ערוכה לקמן דף נ"ט ועיין תוס' שם בד"ה דפיגול):

שם תוס' בד"ה ובדבר הראוי לעבודה כו'. ולפי' הקונטרס יש לדחוק דבמנחת העומר דלא שייך בי' ש"ב כו' כוונתם ז"ל דמש"ה פסול ש"ק ג"כ במנחת קנאות כיון דש"ב פסול ביה דבש"ב לא שייך אינו ראוי לעבודה משום דשעורים היא דהא לשם מנחת קנאות אקרבי' מש"ה פסיל ביה נמי ש"ק אבל במנחת העומר דלית ביה ש"ב דציבור הוא ש"ק ג"כ לא פסיל ביה משום דאין ראוי לעבודה ועיין בבה"ז ז"ל ואין לשונו ז"ל מובן ע"ש אבל בעיקר הדבר שנראה מדבריו ז"ל דלשיטת רש"י ז"ל ש"ב וודאי פוסל לא משמע הכי מד' רש"י ז"ל דא"כ מאי ראיה היא זו דקרי' רחמנא חטאת דפסיל בה שלא לשמה דילמא הא דקרי' חטאת היינו לפסול בש"ב אבל לא בש"ק ובלא"ה משמע שאין שום

מחשבה מועלת בכל הני תלתא מי שראוי ודבר הראוי ומקום הראוי דחד דינא לכולהו אם אינן ראויין ודו"ק:

שם גמרא כשהוא אומר מן הבקר להוציא את הטריפה. יש לדקדק למה לי קרא למעוטי טריפה הא אפי' לבני נח נאסרה וכדילפינן בסוף זבחים מכל החי או מלהחיות זרע ומי איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור וכה"ג הקשו התוס' ז"ל בזבחים דף ס"ח ובחולין לענין הא דאיצטריך קרא למחוסר אבר בעוף הא נאסר מחוסר אבר לב"נ ומה שתי' שם דאי לא נשנית ה"א דלישראל נאמרה ולא לב"נ הכא ליכא למימר הכי דא"כ מאי קאמר והלא דין הוא ס"ל נהי דשפיר ידעינן מק"ו מ"מ אי לא נשנה ה"א דלישראל לחוד נאמרה כמו כל מצוה שנאמרה ולא נשנית קרא איצטריך לאסור ב"נ ג"כ וכבר הערתי בזה בחי' בכורות ותמורה וקיימינן השתא דאי לאו קרא ה"א דלגבוה שפי' אע"ג דאסור להדיוט והיינו להקריב עולה דכולה לגבוה אבל שלמים דנאכל לכהנים נראה דלא צריך קרא לזה כיון דאסורה באכילה ופריך והלא דין הוא מבע"מ דמותר להדיוט ואסור לגבוה כש"כ טריפה דאסור לגבוה ואמר חלב ודם יוכיח דאסורין להדיוט ומותרין לגבוה וה"נ טריפה אע"ג דאסור להדיוט מותר לגבוה ומהאי יוכיח נמי משמע דלא בעי למימר אלא דמותר לגבוה אבל לא להתיר לאכילת כהן כמו חלב ודם דלא שרי אלא לגבוה ופריך מה לחלב ודם שכן באין מכלל היתר מליקה תוכיח שאסור להדיוט ומותר לגבוה ומהאי יוכיח נשמע דבעי למימר דלישתרי טריפה לגבוה ולהדיוט היינו הכהנים כמו מליקה דאישתרי גם לכהן בחטאת העוף וכן מהא דאמר רב מנחת העומר יוכיח כו' וכי פריך מה למנחת העומר שכן מתרת לאו שבתוכה מסיק א"ה טריפה נמי תקרב ותתר לאו שבתוכה ופירש"י ז"ל שהאוכלה לא יעבור משום לאו דטריפה מזה משמע דבעי למימר דטריפה תותר לגבוה ולכהנים וכבר הקשו התוס' ז"ל על רש"י היכי ס"ד למימר דטריפה תתיר הלא דומיא דמנחת העומר הא במנחת העומר אחר הקרבה הותר החדש לכל אבל מהיכי תיתי לן למישרי לאו דטריפה דלא אשכחן ביה היתר כלל והתוס' ז"ל ס"ל דשביעית נמי הותר הלאו שבה וכמו שכ' לקמן בריש פ' כל קרבנות בד"ה שומרי ספיחין ולפ"ז ניחא קצת כי היכא דבמנחת העומר הותר גם לאו דשביעית אע"ג דלא הותר לעלמא ה"נ טריפה תיקרב יותר גם הלאו לכהנים אבל גם לשיטתם קשה דא"כ הא דפריך מה למנחת עומר שכן מצותה בכך היינו דא"א להביא בשביעית אלא באיסור שביעית וזה לא דמי לכל הנך דשמעתין שכן מצותן בכך היינו דעיקר המצוה בכך נאמרה כמו מליקה וכלאים בבגדי כהונה וציצית דהמצוה כך נאמרה אבל לאו דשביעית לא נאמרה המצוה להביאה משביעית אלא דא"א לקיימה בע"א וא"כ נימא נמי בלאו דטריפה היכא דליכא קרבן אחר

אלא טריפה תקרב ותותר הלאו וצ"ל דמנחת העומר בשביעית חשיב מצותה בכך כיון דרחמנא אמר לדורותיכם וא"א לקיים בשביעית אלא באיסור הוי כאלו נאמר בפירוש להביא מנחת העומר משביעית וכן אידך יוכיחו דקאמרי שבת יוכיח וכן כלאים דאסורין להדיוט ומותרין לגבוה משמע דבעי למימר דטריפה נמי תותר אפילו לאכילת כהנים כיון דשל גבוה הוא כמו שבת דהותר לעשות מלאכה לגבוה וכלאים הותר בלבישה לצורך גבוה והא דאמר ר"ל מפיטום הקטורת יוכיח קשה קצת דהא לא נאסר להדיוט אלא משום דלא שרי לעשות זאת אלא לגבוה כמש"נ איש אשר ירקח כמוה אבל לגבוה ליכא איסורא כלל ולא הוי דומיא דאינך דנאמר איסור סתם כמו חדש ושביעית ושבת וכלאים והותר לגבוה ועוד דהא אפילו להדיוט הותר אם אינו מתכוין אלא ללמד בה ואינו חייב אלא אם מתכוין להריח בה וכדאיתא בריש כריתות ואחר כל אלו הדברים המוכיחים מסיק הש"ס דלכולהו אית להו פירכא שכן מצותן בכך אבל טריפה אתיא שפיר בק"ו מבע"מ דאסור לגבוה ואין עליו תשובה ומסיק רב אשי דמעיקרא דדינא פירכא מה לבע"מ שכן עשה בו קריבין כמקריבין כו' וכיון דק"ו איפריך לא שמעינן איסור בטריפה לגבוה אבל כ"ז בעולה דלגבוה סלקא אבל קרבן הנאכל ודאי אין להביא מטריפה אפילו בלא קרא דמהיכי תיתי לן למשריי' באכילה וא"כ הא דאיצטריך כל הני קראי ממשקה ישראל ואינך קראי לא איצטריך אלא לעולה אבל לא לקרבן הנאכל לכהנים. ובזה יש ליישב קצת הא דלקמן פ' ר"י דאמר יהודה ב"ר נחמיה דלהכי מנחה קודם לעומר פסול דלא הותר מכללו אצל הדיוט והקשו התוס' ז"ל אמאי קאמר לה בהאי לישנא ולא מייתי קרא דממשקה ישראל ולפי הנ"ל דלמנחה דשיריה נאכלין לא אצטריך קרא דממשקה ישראל דבלא"ה פסולה כיון דאין שירי' ראויין לאכילה. הארכתי קצת בזה כדי לבאר סוגיא דשמעתין אבל עדיין צ"ע דבכל דוכתי משמע דפסול טריפה נפקא מקרא דממשקה ישראל וי"ל עוד דאי לאו קרא ה"א דעשה דאכילת קדשים ידחה לאו דטריפה כדאיתא בזבחים פ' דם חטאת כה"ג ודו"ק:

שם גמרא מה לשבת שכן הותרה מכללה אצל הדיוט במילה מכאן משמע קצת דמילה הותרה בשבת ולא דחוי' היא דומיא דעבודה דהותרה כדאיתא ביומא אבל בשבת פר"א דמילה משמע דדחוי' היא ע"ש וכן הא דפריך לקמן בכלאים שכן הותרה בציצית וציצית לכ"ע דיחוי הוא דמינה שמעינן דעשה דוחה ל"ת ומהא דמסקינן מה להנך שמצותן בכך יש קצת סעד לסברת התוס' ז"ל בסוף עירובין דדבר הבא ע"י פשיעה לא אמרינן אתי עשה ודחי ל"ת וכבר הארכתי בזבחים בפ' הנ"ל. ועיין בצ"ק שדקדק על הא דאמרינן בגדי כהונה יוכיחו הא דאמרינן בביצה בגדי כהונה קשין הם וליכא אלא איסורא דרבנן

ע"ש. וז"א דע"כ לא אמרינן התם הכי אלא לענין הצעה וקיפול תחת הראש אבל בלבישה וודאי איכא לאו דכלאים כדמוכח בכמה דוכתי ודוק:

דף ו.

תוס' בד"ה מה לכלאים כו' וא"ת ולימא גיד הנשה תוכיח דאין מצותו בכך כו' והי' נראה נהי דלא הוי דומיא דחלב ודם דעיקר מצוה היא להזות הדם ולהקטיר החלב מ"מ גם גיד הנשה חשיב מצותו בכך כיון דהתורה אמרה להקטיר כולה עם הגידים משא"כ טריפה ודומה גיד הנשה למנחת העומר בשביעית אע"ג דאין עיקר מצותה בכך וק"ל:

שם גמרא אבל היתה לה שעת הכושר אימא כשר כו'. לכאורה הוי מצי למילף אפילו טריפה כזו במה הצד מבע"מ וטריפה שלא היתה לו שעת הכושר וכי פרכת מה לבע"מ שכן מומו ניכר טריפה תוכיח מה לטריפה שכן לא היתה לה שעת הכושר בע"מ יוכיח דאפילו נולד אח"כ אסור לגבוה אלא דבלא"ה איצטריך קרא דכל אשר יעבור לאשמועינן דאין קדושת מעשר חל עליו אע"ג דעל בע"מ חל קדושת מעשר ועיין מש"כ בזה עוד בחי' תמורה בפרק כל האסורין:

שם תוס' בד"ה בע"מ נמי כו'. ונ"ל דהשתא מצי למילף ממחוסר אבר ויוצא דופן כו'. כבר תמהו על דבריהם ז"ל הבה"ז והצ"ק ז"ל ואדרבה ממחוסר אבר וי"ד לא מצינן למילף דאיכא למיפרך שכן לא הותר מכלל ורב אחא פריך דמבע"מ שפיר איכא למילף במה הצד דליכא למיפרך שכן לא הותרו מכללן דהא בע"מ נמי הותר מכללו בעוף וכל מה שפי' ז"ל דחוק הוא וד' הג' מוה' העשיל קרוב יותר בכוונתם ועכ"ז דברים סתומים הם ואולי יש איזה חסרון בדבריהם ז"ל. ועיין בפי' המשנה להר"מ ז"ל במשנה קמייתא ועיין בתוסי"ט ז"ל ובתוספחד"ש ז"ל:

דף ו:

תוס' בד"ה הואיל ואוקמינן כו' תימא לרב אשי כו'. ונראה דלרב אשי ג"כ נהי דר"ש לא פליג אמתניתין דמנחה לשם מנחה קאמר כדמפרש בסיפא מ"מ רישא דמתניתין דתנן סתמא כל המנחות שנקמצו שלא לשמה לא עלו לשם חובה לאו ר"ש הוא וכן מ"ד ר"ש דאתי לאיפלוגי אתנא דמתניתין וק"ל:

שם תוס' בד"ה לא יביא כו'. והקשו על רש"י ז"ל שפי' דת"ק ס"ל קדושת כלי קבעא דר"ל דאמר הכי לקמן איתותב ופי' ז"ל דבקמיצת פסולין פליגי אי קבעא ות"ק ס"ל דקבעא ולא יביא וימלאנו ויש להבין טעמו של דבר כיון דס"ל השתא דת"ק מודה דיחזיר אי איתא

בעיני' אלמא דקמיצת פסולין לאו עבודה היא והוי כמו שקמצה הקמץ דלאו כלום היא ויכול להחזיר ולקמוץ וא"כ כי חסרה נמי מאי הוי הא זה כמו שחסרה קודם קמיצה אלא דלפירש"י ז"ל ג"כ קשה מאי אירי דפליגי הכא בקמיצת פסולין ליפלגו בעלמא במנחה שחסרה קודם קמיצה דהא קמיצת הפסולין לאו כלום הוא והוי כמו שנשפך לארץ מן הכלי אלא ע"כ נראה בפי' התוס' ז"ל דבחסרון אחר קמיצת הפסולין פליגי וס"ל לת"ק דלא מהני חזרה אלא לקומץ בעין. והנה לא קיימא מסקנא הכי אלא לת"ק לא מהני חזרה כלל דס"ל דהוי עבודה לענין זה דלא תהני ליה חזרה עוד ובן בתירא ס"ל דלאו עבודה היא ומהני ליה חזרה ולא נתבאר למסקנא אליבא דבן בתירא אי חסר הקומץ אי יביא מתוך ביתו וימלאנו או לא ומהא דאמר יחזור ויקמוץ אין ראיה דלאיפלוגי את"ק אתי דפוסל לגמרי ואתי למימר דמהני ליה חזרה ולאו עבודה היא והא ממילא ש"מ דה"ה אם חסר הקומץ דיביא וימלאנו ויתבאר עוד בזה בשמעתין:

שם גמרא מהו דתימא ע"כ לא מכשיר כו' אלא בשמאל אבל שאר פסולין לא קמ"ל ומסיק דס"ד דווקא בשמאל מכשיר משום דאית ליה הכשירא ביוה"כ מזה משמע דהא דיש לו הכשר במקום אחר מסתבר יותר דתיהני ליה חזרה והתוס' ז"ל לעיל בד"ה בן בתירא הקשו אמאי לא כייל שמאל עם שאר פסולין ותי' דהוי ס"ד דבשמאל דאית ליה הכשר ביוה"כ ה"א דמודה בן בתירא דהוי עבודה ולא מהני חזרה וזה היפך מסברת הש"ס הכא דה"א דווקא בשמאל דיש לו הכשר ס"ל דמהני חזרה. ועוד דאי הוי פליג בן בתירא סתם על כל פסולין דרישא שפיר שמעינן דבשמאל נמי פליג מדפליג אטמא ג"כ אע"ג דקי"ל דטמא עושה שירים ואם יש דם הנפש אינו יכול לקבל אחר קבלת הטמא אלמא דעבודה היא יותר מכל הפסולין אפילו שמאל דבכולהו אינו עושה שירים אם יש דם הנפש יחזור ויקבל ואפ"ה מכשיר בן בתירא בחזרה א"כ כ"ש שמאל עד דבאמת קשה לי היכי פליג בן בתירא בקמיצת טמא כיון דבזבח עושה שירים אלמא דעבודה היא ואפילו יש דם הנפש כבר נדחה ואינו יכול לקבל ומ"ש דבקמיצה מהני ליה חזרה ולזה י"ל דאין טמא עושה שירים אלא אם זרע בטומאה אבל בשאר עבודות אינו עושה שירים ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל בפ"א מה' פהמ"ק וכי היכי דבזבח אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל ה"נ ס"ל לבן בתירא דבמנחה מהני חזרת הקומץ אבל הא שמעינן שפיר דעבודת הטמא חשוב עבודה יותר מכל הפסולין ואפילו משמאל וכיון דפליג בטמא כש"כ בשמאל והי' נראה דהא דתנן שמאל בפ"ע לאשמעינן רבותא דאפילו לר"ש כל המנחות פסולות בשמאל ואפילו מנחת חוטא וכדאיצטריך גז"ש דיד יד להכי כדאיתא לקמן וקאי אריש דאחד מנחת חוטא כו' ובזה יש ליישב קצת תמיהת התוס'

לעיל לרב אשי דמתני' קמייתא אתיא כר"ש מא"ל ולפי הנ"ל ניחא דודאי לשאר פסולין לא איצטריך לאשמעינן לא במנחת חוטא ולא בחטאת דהא כהן כתיב בהו בהדיא וכיון דזר פסול ה"ה כל הפסולין וכן בחטאת אפילו שמאל לא איצטריך לאשמעינן בזריקה אפילו לר"ש דאצבע כתיב ביה ובשאר עבודות מכשיר ר"ש בשמאל כדאיתא לקמן כי איצטריך לאשמעינן לר"ש היינו בקמיצת שמאל במנחת חוטא דאי לאו גז"ש דיד יד ה"א דשמאל כשר כדאמרינן לקמן להכי תנן אחד מנחת חוטא כו' לאשמועינן ג"כ פסול במנחת חוטא אפילו לר"ש ודו"ק:

שם רש"י בד"ה ונילף מבמה דיש לזר הכשר קודם שנתקדש אהרן שהעבודה בבכורות. באמת פי' רש"י ז"ל בזה נפלאים הם וכמו שהקשו התוס' ז"ל וי"ל דלא ניחא ליה לפרש למילף מזרות דבמה דבמנחה לא אשכחן הכשר בבמה דאין מנחה בבמה אבל בזבחים דף ס"ח גבי טומאת בית הבליעה דעוף איתא נמי כי הא שמעתא ופירש"י ז"ל בעצמו שם דנילף מבמה דאין כיהון בבמה אע"ג דבעוף ג"כ לא אשכחן הכשר בבמה בזה דאי אין מנחה בבמה עופות ג"כ ליכא בבמה ומה שפי' כאן בע"א כוונתו נפלאה היא וצ"ע:

שם גמרא לא הא קמ"ל קמץ אפילו קידש כו' וא"ד קמן אין קידש לא דתנאי פליגי אליבא דבן בתירא לת"ק אליביה אפילו קידש מהני חזרה דלאו עבודה היא כלל ולר' יוסי ור' יהודה אליביה קמץ ולא קידש מהני חזרה דכ"ז שלא קידש לא הוי עבודה ומהני לה תיקון בחזרה אבל אם קידש דגמר העבודה גם הוא מודה דעבודת פסולין הוי עבודה ולא מהני חזרה ות"ק דב"ב ס"ל דאפילו קמיצה לחוד בפסול הוי עבודה ואין מועיל חזרה ולקמן דף כ"ו פליגי תנאי בקמץ בימין ונתן בשמאל וחכמים אומרים דפסלתו מתנתו ולא מהני חזרה לימין. ולכאורה לבן בתירא מפני חזרה מכש"כ אם תחלת הקמיצה הי' בשמאל אבל ז"א די"ל דבן בתירא מודה התם דפסלתו מתנתו וע"כ לא מכשר אלא אם נקמץ בשמאל דס"ל דלאו עבודה היא והוי כאלו לא נקמץ כלל וקודם קמיצה אם נשפך מעט על הרצפה יאספנו וכשר אבל אם נקמץ בימין דנתקדש לחלק גבוה ונתן לשמאל הוי כדם שנשפך על הרצפה קודם קבלה דפסול וה"נ אם נפל מן הקומץ לארץ קודם קידוש כלי נפסל וה"ה אם נתן לשמאל או לשאר פסולין ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"א מהל' פהמ"ק שכתב שם קמץ בחוץ יחזור ויקמוץ בפנים והוא מדברי התוספתא במנחות וצ"ל דקמץ בחוץ היינו שלא נתן המנחה בכ"ש בפנים אלא בחוץ דלא נתקדשה כלל אבל אם היתה בפנים והוציאה לחוץ הא נפסלה ביוצא ומאי אהני אם יחזור ויקמוץ בפנים אלא דהא דתני התם בפ"ה בחוץ וחישב עליו חוץ לזמנו או חוץ למקומו אין בו משום פיגול לאו רבותא הוא דפשוט דאין בו מחשבה כיון דלא נתקדשה עדיין. ודברי

התוספתא זו כתבה הרמב"ם ז"ל בפט"ו מה' הנ"ל ולעיל דקדקתי עליו ז"ל הא בלא"ה פסולה הוא מיציאת חוץ ומאי נפ"מ במחשבת מקום עתה בעיוני בדברי התוספתא ע"כ צ"ל דלא היתה בפנים כלל ולא נתקדשה כלל דאין כלי מקדש אלא בפנים אבל גם על הרמב"ם ז"ל צ"ע הא דכ' להאי בכלל דבר שאינו ראוי לעבודה והוא מילתא דפשיטא כיון דאין עליו קדושת הגוף. ומידי דברי בדברי התוספתא ראיתי שם עוד דתני נתפזר הקומץ על הארץ יאספנו עד שלא אספו וחישב עליו אין מחשבתו כלום וכשר משאספו חישב עליו חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פיגול וחייב עליו כרת וע"כ הא דכשר באסיפה היינו שנתפזר אחר שנתקדש בכלי לרבנן דפליגי אר"ש וכמ"ש הכ"מ ז"ל בדברי הרמב"ם ז"ל ואיזו מחשבה שייכא עד שלא אספו מן הרצפה דהא אין מחשבה פוסלת אלא בד' עבודות אם קיבל או מוליך ע"מ לזרוק חוץ למקומו או זמנו וכשהוא על הרצפה איזה עבודה יש בו שיהי' שייך בו מחשבה וצ"ל דמה שאספו ה"א דהוי עבודה קמ"ל דלאו עבודה היא כ"ז שלא אספו ולקמן דף כ"ו מייתי הש"ס כה"ג גבי הא דאמר ר"ש קמץ בימינו ונתן בשמאלו יחזור לימין בשמאל חישב עליו חוץ למקומו או חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת ולא ידענא אמאי פסול הוא כיון דשמאל אינו ראוי לעבודה לא הוי מחשבה כלל. וכן משמע מדברי התוספתא בכל הני מחשבות כמו בשמאל או בכלי חול או עד שלא אספו ליכא פסול כלל אלא דגם בזה יש לדקדק איזו מחשבה שייך כשהוא בשמאלו דע"כ לא עביד מידי כשהוא בשמאלו או בכלי חול מדקתני יחזור לימינו ואי עביד איזה הולכה במחשבה פסולה לא הי' מועיל חזרה לימין כדאיתא בזבחים פ"ק. וכיון דלא עביד מידי היכי שייך מחשבה בזה וצ"ע. וכל הני מילי דפליגי ר"ש ורבנן בקמץ בימינו ונתן לשמאלו דאמרי רבנן דפסלתו מתנתו היינו דוקא קודם קידוש הקומץ בכלי אבל לאחר שנתקדש בכלי וקבל בשמאלו לרבנן נמי יחזור לימינו כי היכי דיכול לאוספו מן הרצפה וכדתנן נמי גבי דם קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזור לימינו ואיכא לאשמעינן האי דינא דבשמאל וחישב עליו כו' גם אליבא דרבנן ולאחר שנתקדש הקומץ. ובזה יש לדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל בהא דבפי"א כ' קמץ בימינו ונתן לשמאלו פסול וע"כ היינו קודם קידוש קומץ וכחכמים דר"ש אח"כ כתב נתפזר על הרצפה יאספנו וזה ע"כ אחר קידוש הקומץ ואמאי כ' סתמא בהני לפסולא ובנתפזר להכשיר הא כולהו חד דינא להו דקודם קידוש בין נתן לשמאל בין נתפזר פסול ולאחר קידוש בין נתפזר בין נתן לשמאל או לכלי חול כשר ויש לו תקנה. הארכתי קצת בזה בדברי התוספתא שלא מענינא דשמעתין מפני כמה דיני חזרה ותיקון העבודה אשר נתבאר מזה. ונשוב לסוגיא דשמעתין ומסיק הש"ס למ"ד דווקא קמץ ולא קידש כי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדש וליפסיל וכ' תוס'

ז"ל אע"פ שהשירים מפסיקין מין במינו אינו וכבר דקדקתי בזה בזבחים פ"ב דמשמע התם דר"י ס"ל מין במינו חוצץ והיכי קאמר זאת אומרת כ"ש אין מקדשין כו' ע"ש. אבל הכא לכאורה לכ"ע מאי קאמר כי מהדר לה כו' ליקדש הא כ"ז שלא נתקדש בכלי אין שם קומץ עליו כיון דע"י פסול נעשה וכי הדר מערב ליה עם השירים היכי ליקדש הא איבטיל שם קומץ מיניה כי חזר ועירבו עם השירים דהא אליביה לא חל עליו שם קומץ אלא אחר קידוש ובשעת קידוש הרי נתערב בשירים ואין עליו שם קומץ ע"כ צ"ל דלא ניחא ליה להש"ס לחלק בהכי אלא שבא לכלי אפילו בתערובות מיקרי מתן כלי וקדוש ליפסל ומשני ר"י זאת אומרת כ"ש אין מקדשין שלא מדעת הא מדעת מקדשין ליפסל והכי מסקינן נמי בזבחים דכ"ש מקדשין פסולין ליפסל אבל לת"ק אליבא דבן בתירא דס"ל אפילו קידש מהני חזרה ע"כ ס"ל דאפילו מדעת אין מקדשין ליפסל וכמו שפי' רש"י ז"ל בד"ה ליפסל כו' היינו דלא תיהני ליה חזרה וא"כ ת"ק דס"ל דמהני חזרה ס"ל דאין מקדשין ליפסל וכבר כתבתי בזה באורך בזבחים שם:

דף ז.

שם גמרא זאת אומרת כ"ש אין מקדשין שלא מדעת. ויש לדקדק היכי קאמרינן לעיל דרב ס"ל קמץ אין קידש לא הא לקמן דף צ' אמרינן לרב זאת אומרת כ"ש מקדשין וא"כ כי מהדר כו'. וי"ל דלהכי מוקי רב עמרם כגון שהחזירה לביסא חפודה לשינוי' גם אליבא דרב ולדברי התוס' ז"ל בד"ה אמר ר"י כו' בלא"ה ניחא דהא אמרינן הכא דאין מקדשין אלא מדעת היינו פסולין דבר שאינו ראוי אבל בדבר הראוי מקדש אפילו שלא מדעת וביותר לקמן הוי דבר הראוי ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' פהמ"ק נראה דאין מקדשין שלא מדעת אפילו דבר הראוי:

שם תוס' בד"ה אין מקדשין כו'. עיין מש"כ בחי' זבחים שם:

שם גמרא א"כ הוצרכת ג' כהנים משמע דהגבהת הכלי עבודה היא ג"כ ופסולה בזר וכן כ' רש"י דבשמאל פסול ובשלמא לגירסת רש"י ז"ל דמיבעי לר"נ בקמיצה ובקידוש קומץ י"ל דהגבהת הכלי בכלל הולכה היא אבל לפי נוסחא דילן כיצד מקדשין את המנחות תקשי למה לי כהן וע"כ צ"ל דאת המנחות היינו הקומץ אבל גם בזה צ"ע דבשלמא בשעת קידוש הקומץ י"ל דמגביה הכלי הוי בכלל הולכה שאחר קידוש אבל המגביה בשעת קמיצה הא הולכה דקודם קידוש לאו הולכה היא ומדתנן הקומץ ונותן בכלי המוליך משמע דוקא הולכה זו שאחר מתן כלי הן אמת דלקמן דף י' משמע דהולכה שקודם מתן כלי גם כן עבודה היא אבל מדברי הרמב"ם ז"ל פט"ו מה' פהמ"ק משמע דהולכה שקודם

מתן כלי לאו עבודה היא ע"ש ובמשנל"מ ז"ל. ועוד משמע מד' ז"ל דאפי' הגבהת הכלי בשעת קידוש דקי"ל דבעי הגבהה מע"ג קרקע ג"כ לאו עבודה דכתב התם דבד' עבודות המנחה נפסלת במחשבה ולא חשיב מגביה הכלי בשעת קידוש ולזה י"ל דסדר עבודות נקט כדמשני הש"ס אבל הי' לו לבאר דדוקא כהן מגביה הכלי בשעת קידוש ועבודה היא לפסול במחשבה ונהי די"ל דבכלל קבלה היא דהא קידוש הקומץ היא במקום קבלת הדם וכיון דילפינן מדם דצריך לקדש בכלי שביד כהן כמו בדם מ"מ האוחז הכלי הוי מקבל מ"מ הוי ליה לפרש זאת. ובעיקר טעמא דמיבעיא לן אי קומצין מכלי שע"ג קרקע או מקדשין הי' נראה כיון דקמיצה וקידוש בעי כהונה ויש לומר דבעינן הכל ע"י כהן גם הכלי שקומצין ממנו יהי' הכהן אוחז אותה ולא שתעמוד על גבי קרקע אבל קידוש המנחה מהיכי תיתי לן למימר דע"ג קרקע לא תקדש הא ילפינן דכ"ש מקדשין כשם שהמזבח מקדש ואמאי לא תקדש כשהיא ע"ג קרקע ולקמן משמע דקידוש המנחה גם כן בכלל הבעיא דאמר רבא מקדשין מנחה כו'. שכן מצינו בסידור בזיכין. וצ"ל כיון דכלי עשוי לטלטל יש מקום לומר דאינה מקדשת אלא דרך תשמישה היינו כשהיא ביד אדם האוחזה ודו"ק:

שם תוס' בד"ה אמר ליה מכלי זה כו' והקשו מה חידוש השיבו ותי' דקמ"ל או דעבודה מחנכתו או דכלי עץ הוי וק"ק לפ"ז תרתי למה לי דבשלמא ר"נ ששאלו שפיר שאלו בתחלה על קמיצה אי קימצן מע"ג קרקע וכשפשט לו דאין קומצין חזר ושאלו על קידוש המנחה ואפילו לגירסת רש"י ז"ל דשאלה שניה היא על קידוש קומץ דלכאורה לא הוי ליה לר"נ לספוקי בזה כיון דפשיט ליה דאין קומצין מכלי שע"ג קרקע כ"ש קידוש קומץ דהא לרבא קמיצה אפילו מכלי שע"ג וקידוש א מקדשין אין כאן קושיא כ"כ אם שאלו בפירוש ולא בעי למשמע מכללא אבל אבימי שהשיבו מכלי לאשמעינן דסגי בכלי עץ או דעבודה מחנכתו תרתי למה דלענין זה וודאי ליכא נפ"מ בין קמיצה לקידוש הקומץ וי"ל ועיין בצ"ק:

דף ז:

גמרא ואיבעי' להו בדם מאי פירש"י ז"ל אם קיבל מדם פרים ושעירים ג' הזאות בכלי זה וד' הזאות בכלי זה כו'. וכן פי' לעיל בד"ה לילף מדם אם קיבל שיעור הזאות דדם אשם מצורע או דם פרים כו'. ויש לדקדק למה לא פירש כפשוטו בכל הקרבנות אם לא קיבל כשיעור הזייתם בכלי אחד אלא בב' כלים מהו ולמה פרט דם אשם מצורע או דם פרים דיש בהן הזיות מרובות ונהי דעל דם (שכ') פרים ושעירים שכ' י"ל דקרא דוטבל בדם

כתיב בפר כהן משיח ורבותא קמ"ל דבעינן שיעור כל ז' הזיות בכלי אחד כמש"נ וטבל בדם כו' והזה כו'. אבל דם אשם מצורע לא ידענא כוונתו ובמה יצא אשם מצורע מכלל כל אשמות ואי משום דאשם מצורע טעון מתן דם בהונות ג"כ וקמ"ל דצריך שיקבל כדי הזיה לכל ז"א דהא שני כהנים מקבלין מדם אשם מצורע אחד מקבל בכלי מתנות שעל המזבח ב' מתנות שהן ד' ואחד מקבל ביד למתן בהונות ואין שום חילוק בקבלת הדם למזבח בין אשם מצורע לשאר אשמות ועוד דבפרים ושעירים ליבעי נמי כדי ד' מתנות שעל מזבח הזהב כיון דמצותן בכך. וצריך שיקבל כלי אחד כדי כל מצותו והנה בכל הדמים הניתנין על מזבח החיצון י"ל דא"צ לקבל בכלי אחד כל שיעור מתנות שלהם כגון ב' שהן ד' או ד' של חטאת כיון דאם נתנן במתנה אחת כיפר ולפרש מתנה אחת בשני כלים י"ל ג"כ דלא ניחא ליה לפרש כן דפליגי בזה בזבחים פ' התערובות אי יש בה שיעור ולהכי פירש בהזיית פר ושעיר בכולן מעכבות וכבר הערתי בזה בחי' שם בפ' הנ"ל ובפ' דם חטאת דף צ"ג שם אבל מש"כ הזאת דם אשם מצורע לא זכיתי להבין כוונתו בזה. וראיתי במשנל"מ ז"ל פ"ה מה' מעה"ק שהעיר בדברי רש"י ז"ל והאריך שם קצת בדברי הרמב"ם ז"ל וכתב שם דדעת הרמב"ם ז"ל הוא דלא כפירש"י ז"ל אלא בכל הזבחים א"צ שיקבל בכלי אחד אלא כדי הזיה אחת ע"ש. ובזבחים שם פ' דם חטאת כתבתי דנראה לי עוד בדעת הרמב"ם דאם חזר ועירבן בכלי אחד הדם קדוש וכמו שכתב בפי"ב לענין קומץ שקידש בב' כלים דחוזר ומקדש ונפ"מ במה שפחות מכדי הזיה לא נתקדש אם נשפך מכלי על הרצפה הוי כנשפך מן הצואר ונפסל הדם אבל אם חזר ועירב בכלי אחד שפיר נתקדש הדם ע"ש ועדיין צ"ע:

שם גמרא אלא אצבעו במאי מקנח כו'. עי' מש"כ גם בזה בחי' זבחים שם:

שם גמרא ר"א אומר מתוך שקריבה כו' ואם איתא לילף מדם. והקשו התוס' ז"ל מאי פריך לילף מדם הא משמע דר"א דוקא, בחביתין הוא דקאמר דקדושה לחצאין מתוך שקריבה לחצאין אבל בשאר מנחות מודה דאין קדושה לחצאין ותי' דדם נמי קרב לחצאין כו' אבל שאר מנחות לכ"ע אינו קדוש לחצאין אפילו לר"א כיון דאינו קרב לחצאין והא דפריך לקמן לרב דאמר דמנחה אינו קדוש לחצאין אי ס"ל כר"א נילף מחביתין אע"ג דר"א גופא ס"ל במנחה דאינו קדוש לחצאין היינו משום דדעתו להוסיף הוי כמו קרב לחצאין ויש לדקדק מ"ט דר"א דמודה במנחה דאינה קדושה לחצאין הא מסקינן דמנחה מדם לא יליף וצ"ל דמקרא דמלאים ילפינן ואין מלאים אלא שלמים כדאמרינן לקמן דאין מנחה מתקדשת אלא כשהיא שלימה אלא דא"כ תיקשי מ"ט דרבא לעיל בקידוש קומץ דאמר דקדוש לחצאין מקמי דהדר ביה נהי דמדם לא יליף ממנחה

עצמה נילף דאין קדושה לחצאין וי"ל דמתחלת מנחה לא ילפינן דמסתבר כל שלא נשלם שיעור העשרון עדיין לא חזיא ולא נחתא עליה קדושת הגוף כלל ויוצאת לחולין כמש"כ רש"י ז"ל אבל בקומץ דסבר נתקדש אלא דצריך לברר חלק גבוה לקדש בכלי ס"ל לרבא דאפילו לחצאין קדוש. ועוד תי' התוס' ז"ל א"נ כו' דלר"א כל מנחה קדושה לחצאין והא דקאמר מתוך שקריבה כו' לדבריו דר"י קאמר וקשה לפ"ז היכי פליג ר"א על ברייתא דלקמן מלאים אין מלאין אלא שלמים ואפי' ר"י לא קאמר אלא אם דעתן להוסיף אבל אין דעתו להוסיף אינו קדוש לחצאין. ות"ק משמע דס"ל אפילו דעתו להוסיף אינו קדוש ויתבאר יותר בזה לקמן בשמעתין:

דף ח.

תוס' בד"ה מ"ט דר"י וא"ת כו' א"נ כדפרישית לעיל כו'. היינו דר"א בכל המנחות ס"ל דקדוש לחצאין ולדברי ר"י קאמר נהי דבשאר מנחות ס"ל דילפינן מדם אבל חביתין מתוך שקריבה לחצאין כו'. והא דפריך לר"א ואם איתא נילף מדם היינו לשאר מנחות. ושיטה זו דחוקה מאד דמנ"ל למיפרך לר"א משאר מנחות כיון דבחביתין פליגי וכן הקשה הצ"ק ז"ל. והי' נראה לומר בזה דר"י ור"א בחביתין פליגי בתרתי ר"י אמר דאינו קדוש כלל ויוצא לחולין כמש"כ רש"י ז"ל ור"א אומר דקדוש לחצאין היינו חדא דקדוש קדושת הגוף ועוד דיכול להקריבן לחצאין ואין צריך לחזור ולקדשן כאחת וע"ז פריך לר"א לילף מדם ונהי דקדוש לחצאין קדושת הגוף שלא יצא לחולין מ"מ נילף מדם שיחזור ויקדש העשרון כאחת כמו בדם דאינו קדוש לחצאין לענין זה אלא חוזר ומערבן כאחת וע"ז קאמר ר"א מדם לא ילף אבל ר"י דאמר דאינו קדוש כלל לחצאין ויוצא לחולין הא ליכא למילף מדם דהא אינו קדוש. היינו דצריך לחזור ולערב וגם לענין אם נשפך על הרצפה הוי כנשפך מן הצואר וכמש"כ לעיל לענין קומץ אבל דלא ליקדש קדושת הגוף כלל לא שמעינן להכי בעי הש"ס מ"ט דר"י דאמר אינו קדוש כלל ולקמן יתבאר עוד בזה:

רש"י בד"ה ומשני כי מצריך קרא כו' למצוה ולעולם אם קידשה לחצאין מקודש ואינו יוצא לחולין עכ"ל. אין זה מדוקדק כ"כ דמשמע מלשונו ז"ל דאינו קדוש אלא שלא יצא לחולין ובאמת ס"ל לר"א דקדוש לחצאין גם להקריבן כן וכדמסיק דאינו צריך אלא להביאה שלם מתוך ביתו:

שם גמרא מי אמר ר"י הכי כו'. ואם איתא לילף מחביתין כו' אליבא דר"י פריך הש"ס שפיר מה בחביתין דקרב לחצאין אינו קדוש כלל ויוצא לחולין כ"ש שאר מנחות אבל

לרב דפריך אי כר"א ס"ל לילף מחביתין כבר הקשו התוס' ז"ל היכי מצינן למילף מחביתין דקרב לחצאין ועוד דלפ"ז ע"כ ר"א כתנאי היא דת"ק כר"י דס"ל אפילו אם דעתו להוסיף אינו קדוש ע"כ ס"ל דלא כר"א בחביתין אבל נראה דאין כאן קושיא כ"כ דילפותא מילתא ממילתא אליבא דרב לא דמי להא דלעיל דרב הכי קאמר דכן מצינו במקום אחר כיוצא דקדוש לגמרי ומצותו בכך אפילו היכא דאין מצותו בכך עכ"פ קדוש שלא יצא לחולין כמו מנחה בלא שמן ובלא לבונה וה"נ אי ס"ל כר"א דאשכחן בחביתין חצי עשרון נהי דשאר מנחות אין מצותן בכך מ"מ כיון דאשכחן כיוצא בו גם הכא ליקדש שלא יצא לחולין כיון דאשכחן חצי עשרון דמקדש בחביתין אלא ע"כ כר"י ס"ל דחצי עשרון ליכא גם בחביתין והשתא ר"א גופא אע"ג דס"ל גבי חביתין דחצי עשרון קדוש מ"מ בשאר מנחת יכול לסבור אפילו כת"ק דר' יוסי דאפילו דעתו להוסיף אינו קדוש לחצאין דאע"ג דיליף מילתא ממילתא גבי מנחה וכדאמרינן לעיל לא דמי לילפותא דרב דהתם יליף קמיצה בהיכל כשירה כמו בזיכי לבונה אבל ילפותא כי האי דרב לא יליף לקדש בדבר חסר הואיל ואשכחן כיוצא בו בדבר אחר ולפ"ז אין דברי התוס' ז"ל לעיל דף ז' בד"ה שכן מצינו בסולין בזיכין כו' דזה דלא כר' חנינא דלא יליף מילתא ממילתא אינן מוכרחים דדוקא בכי האי לא יליף ר"ח וכמ"ש לעיל תדע דאטו ר"ח פליג על קמיצה בהיכל ג"כ או על שלמים ששחטן בהיכל דקרי להו הש"ס ילפותא מילתא ממילתא ולא אשכחן מאן דפליג בהני. הן אמת דקשה קצת הא דשלמים ששחטן בהיכל דקרי לה הש"ס מילתא ממילתא והא סברא קאמר שלא יהא טפל כו' וי"ל דילפותא מחביתין ג"כ סברא היא מה חביתין דקרבי לחצאין לא קדשי לחצאין כ"ש שאר מנחות ואחר כל הנ"ל סלקא סוגיא דשמעתין דמנחה לא קדשי לחצאין והיינו דאינה קדושה כלל ויוצא בפדיון ובדעתו להוסיף קדוש ראשון ראשון היינו שלא תצא בפדיון ולהפסל בטבול יום כו' כדתנן במעילה ומ"ש הצ"ק בתוס' בד"ה מ"ט דר"י כו' ראשון ראשון קדוש ולית ליה דר"י היינו דר"י דאמר הפריש חצי עשרון משמע דדוקא חצי עשרון ולא ראשון ראשון אינו מובן. ובהדיא אמר ר' יוחנן בזבחים פ' המזבח מקדש כר' יוסי דראשון ראשון קדוש. אלא נראה דכוונת התוס' ז"ל לפי הא"נ שכתב דר"א אית ליה בכל מנחות דקדשי לחצאין ע"כ לית ליה דר' יוסי דאמר דוקא בדעתו להוסיף ראשון ראשון קדוש אבל הלכה וודאי קי"ל כר"י דכל המנחות לא קדשי לחצאין ויש לי מקום עיון בזה בדברי הרמב"ם ז"ל דבפ"ג מה' פהמ"ק כתב להאי דינא דאין כ"ש מקדשין אלא מלאים אבל מדות אין מקדשות חסרות אלא אם דעתו למלאותן ואם אין דעתו למלאותן מקדשות ליפסל אבל לא ליקרב עכ"ל. ויש לדקדק חדא לשונו ז"ל אבל מדות כו' אין לו הבנה

ועי' לח"מ ז"ל מש"כ בזה ועוד דע"כ הא דאם דעתו למלאותן מקדשות ע"כ היינו דאין יוצא לחולין ע"י פדיון ומיפסל בטבול יום כו' וא"כ אם אין דעתו למלאותן ע"כ לא קדשי כלל ויוצא ע"י פדיון ומה זה שסיים מקדשות ליפסל אבל לא ליקרב וכבר הערתי בזה בזבחים סוף פרק המזבח מקדש ע"ש שכ' בזה אבל מסוגיא דשמעינן קשיא טובא דודאי משמע דחצי עשרון לא קדוש כלל אפילו ליפסל וצ"ע:

דף ח:

ור"ח אמר לא זו קדושה בלא זו כו':

המ"מ ציין בדברי הרמב"ם ז"ל להאי דינא בפי"ג מה' מעה"ק ולא מצאתי שם דבר מזה וכעת לא מצאתי בדברי הרמב"ם להאי פיסקא וכמאן פסק אי כר"ח או כרב ומהא דפסק כשמואל בהא דמזרקות מקדשות היבש עי' בפ"ג מה' פהמ"ק נראה דכתב ס"ל וכדאמרינן ואף שמואל סבר להא דרב וצ"ע יותר בדבריו ז"ל ופריך הש"ס לר"ח עשרון למה נמשח וקאמר למנחת חוטא ולכאורה הוי מצי למימר לרקיקין דמנחת מאפה דלא הי' נותן בה שמן אלא מושחן אחר אפי' וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ב מה' מעה"ק ויתבאר בזה לקמן במכילתין בעזר ה':

שם תוס' בד"ה אבל מזרקות מקדשין כו'. האריכו ז"ל לפרש היכי מוכח מינה דשמואל ס"ל דזו קדושה בלא זו ומסקנתם כמו שמזרקות מקדשות היבש אע"פ שאינו ראוי להם כ"ש שהכלי מקדש הראוי לו והאי ק"ו אית ליה פירכא דאם המנחה שלימה אלא דהכלי אינו ראוי לו מסתבר דקדשי דמ"מ כ"ש היא אבל אם המנחה אינה שלימה והיא בלא שמן הוי כמו חצי עשרון דאינו קדוש תדע דהא מזרקות מקדשות היבש אפילו ליקרב ואלו בלא שמן ולבונה אינו קדוש אלא ליפסל ושלא יצא לחול ע"י פדיון גם מ"ש התוס' והא דלא ילפין מינה מדות כו' ג"כ יש לדקדק דהא קידוש כי האי כגון בלא שמן ולבונה מדות ג"כ מקדשות כדאמרינן בזבחים ל"ש אלא ליקרב אבל מקדשין ליפסל ועי' מש"כ בזבחים שם ועי' דף ק"ב גבי זו להביא במחבת והביא במרחשת אמרינן נמי דקדשום כלי ליפסל וכן כל הפסולין מתקדשין ליפסל וע"כ לא אמרינן בשמעתין דאינו מקדש אלא מנחה שחסרה וכן יתר אינו מקדש כדאיתא בסוכה ועיין לקמן דף פ"ז ע"ב דאמרינן התם דשולחן מקדש קמצים ליפסל אבל לא ליקרב ועי' תוס' ז"ל וק"ק התם קידוש זה למה אם בלא"ה נפסל הקומץ כמו נתפזר על הרצפה או נתנה בשמאל ואין כאן מקומו ושם יתבאר בעז"ה:

דף ט.

רש"י בד"ה ומשני כו' לאו לאשמעינן דלא מיפסלי קדשים בכניסת היכל כו'. משמע מלשונו דס"ד דלהכי איצטריך קרא דלא מיפסלי בכניסת היכל ואין זה מובן דלזה וודאי לא צריך קרא דשמעינן לה מאשר יובא מדמה ולא בשרה וכדאיתא בזבחים סוף פרק התערובות ועיין מ"ש בזבחים דף ס"ג דאיתא התם הני שמעתא:

שם גמרא בללה חוץ לעזרה ר"י אומר פסולה. התוספ' ז"ל האריכו כאן להוכיח דפסול יוצא ליכא אחר קידוש כלי ועיקר הפסול הוא משום דהבלילה היתה בחוץ ויש לדקדק מ"ש דפליגי בבלילה ולא פליגי ביציקה וכן בכל מעשי המנחה דצריך להזות בפנים כדתנן לקמן פרק שתי הלחם אי מיפסלי כשעשה בחוץ כמו הלישה והאפיה כ"ז יתבאר לקמן במכילתין ברצות ה' וכן מה שדקדקו הכ"מ והבה"ז ז"ל על דברי הרמב"ם ז"ל שנראה מדבריו דהבלילה לא הי' בכ"ש והכא אמרינן כיון דעשייתו בכלי כו' כ"ז יתבאר בעז"ה בהלכות לפנינו הקבועות בסדר מעשה המנחה ומהא דמייתי הש"ס פלוגתא זו הכא בשמעתין יש לומר דשייכא הכא משום דהכלי אינו מקדש קודם בלילה כיון דלא נגמרה עדיין המנחה כמצותה. וכ"ז יבואר אי"ה בשיטת הרמב"ם:

שם תוס' בד"ה ומדכהונה לא בעיא כו' וא"ת הרי שחיטה כו'. בפשיטות הוי מצי לתרוצי דשחיטה בחוץ אפסול ביוצא וכדאי' בזבחים ובקדשים קלים ג"כ איכא יותרת ושתי הכליות ודוק:

שם תוס' בד"ה עד שלא יצק כו'. ומסקי דנתינה פסולה לא קבעא ולהכי ימלאנו אפילו הקפום ונתן שמן. ויש לדקדק מ"ש מהא דקי"ל לעיל אם קימצה בפסול פסולה וכת"ק דבן בתירא ואמאי מיפסיל כו' המנחה ימלאנה ויחזור ויקמוץ הכשר וכי היכא דנתינת שמן בפסול לא קבעא ה"נ קמיצה בפסול לח תקבע וימלאנה וע"כ צריך לחלק דוקא בכה"ג שנתן השמן קודם הדם דהוי מחוסר זמן הוא דלא הוי נתינה ואינה קובעת אבל פסול בעלמא שפיר קובע בין בלוג בין במנחות ודוק:

שם רש"י בד"ה כמדת ר"א דאמר כו' בשר אע"פ שאין דם ואין זה מובן דלא אשכחן מ"ד הכי ובלא דם לאו קרבן הוא כלל ועיין בפ' כיצד צולין שם ונראה דשגירת לישנא הוא:

שם גמרא מאן דפסל היינו ר"ל כר' יהושע יש לדקדק דלשון המשנה כמדת ר"א וכמדת ר"י משמע דלא פליגי בהדיא ר"א ור"י במנחות אלא דלמדו מנחות ממדת ר"א בזבחים וכמ"ש רש"י ז"ל והרי לר"ל אין מנחות דומות לזבחים ובחסר מקצת נפסל וא"כ אין זה כמדת ר"י בזבחים וגם היכי תנן דכמדת ר"א בזבחים כשירה נמי במנחות הא י"ל דבמנחות מודה ר"א וכדיליף מקרא דמן המנחה וצ"ל דלר"א דס"ל בזבחים דם אע"פ

שאין בשר וא"צ שירים כלל פשיטא דה"ה במנחות מקטיר הקומץ אפילו אבדו שירים אבל לר' יהושע דאמר דבזבחים בעינן שיור מקצת חלב או בשר היינו דוקא בזבחים דליכא שיעורא בזבח סגי אפילו נשתייר מקצת אבל מנחות דנאמר בה שיעור עשרון למנחה בעינן שישתייר כל שיעורו אבל עיקר פלוגתייהו אי בעינן שאר אי לא עיקר קראי בזבחים כתיב והיינו דתנן כמדת ר"א וכמדת ר"י ועי' תוס' בד"ה מאן דפסיל ולמש"כ א"ש אפילו לר"ל וכן צ"ל לר"י גופא דהא דמנחה זלוק מזבחים דאין השירים נאכלים אם חסרו לאחר קמיצה משא"כ בזבחים והיינו משום דמנחה יש לה שיעור וכן שנחסר משיעורא אין הקטרת הקומץ מתירה באכילה:

דף ט:

רש"י בד"ה מי לא עסקינן כו'. כגון בזיכין דלחם הפנים נר' דלא הוי גרס בגמ' מי לא עסקינן כו' במנחת העומר:

שם גמרא מתיובתא דר"י בתרווייהו ולא אשכחן תיובתא כי האי הא בחסר קודם קמיצה תנן במתניתין דחסר הלוג ימלאנו ור"ל איתותב והיכי מותיב לר"י מברייתא. ומכאן משמע דתיובתא דר"ל לעיל לאו תיובתא גמורה היא. ויש איזה חילוק לר"ל בין לוג למנחות ועי' תוס' לעיל בד"ה חסר הלוג:

שם רש"י בד"ה מנחה שהיתה כבר כו' ופליג ר' ינאי (אמעירי) כו' האי לישנא תיקשי לר' ינאי מהא דתני לעיל משפירקה כו' הלחם פסול וכמ"ש התוס' ז"ל בד"ה ונותן שירים כו':

שם גמרא כאן שמאלית כו'. משמע בשמעתין דשמאל דווקא ואם נתן על כפו הימנית פסול וכדאמרינן לקמן שלא תאמר כו'. ולכאורה בלא"ה א"א בימין דהא צריך להזות על המצורע באצבעו הימנית וא"כ ע"כ צריך ליתן הדם והשמן על כפו השמאלית וצ"ל דאתי לאפוקי שלא יתן לכהן אחר על כף הימנית וכדתנן בנגעים פי"ד מ"י דלכתחלה הי' נותן על כף השמאלית של כהן אחר. והנה הדם והשמן דינן שוה דהדם מקבל הכהן בידו הימנית ונותן לכפו השמאלית ומזה באצבעו הימנית וכן השמן ומ"ש דגבי שמן תנן דנותן לכף חבירו השמאלית ובדם נותן לכף של עצמו. והרע"ב ז"ל כתב שם מדכ' ויצק על כף הכהן השמאלית משמע דכהן חבירו קאמר אבל טעמא בעי מה בין דם לשמן ועוד דהא כתיב בפ' ולקח מן השמן אשר על כפו השמאלית משמע דבכהן אחד קאי והי' נראה דלהכי נותן לכתחלה השמן לכהן חבירו משום דכהן זה המזה כבר מלוכלך כפו בדם האשם ואינו בדין שיהי' השמן מעורב בדם ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' מח"כ לא נתבאר בפירוש אם נתן בכף ימין של חבירו דפסול הוא ולא כתב שם אלא אי שינה

וקיבל ביד שמאל דפסול דהקבלה אפילו זה שביד צריך דוקא שיקבל מהאשם בימין ואח"כ נותן לכף שמאל והר"ש ז"ל הביא דברי התוספתא בנגעים דהקבלה מן האשם ג"כ בשמאל דוקא. ועיין בכ"מ ז"ל שם אבל אם שינה ונתן בכף ימני' לא ביאר שם דפסול ע"ש וצ"ע יותר מזה:

דף י.

גמרא על דם האשם על מקום כו'. ופי' רש"י ז"ל דעל דם איצטריך לאשמועינן דיתן שמן על הדם ולא אצלו והרמב"ם ז"ל בה' מח"כ כ' דאם נתן אצלו ג"כ יצא ועי' לח"מ שם. ונראה דזה תליא בפלוגתא דעל בסמוך וקי"ל דעל לאו דוקא אלא גם בסמוך מיקרי על כדאיתא לקמן פרק שתי הלחם:

שם גמרא הרי הולכת איברי' כו' כי אמרינן כו' בדבר המעכב כפרה כו'. פירש"י דהולכת איברים אינו מעכב דיכול לבטלה ולזה תיקשי הא הולכת הדם דיכול לבטל ג"כ ואפ"ה בעינן ימין לרבנן דרש ויותר נראה לפרש דאיבריה גופייהו אינו מעכב כפרה ואם לא הקטיר אימורים כשר וכן מבואר האי לישנא בזבחים דף י"ב ע"ב ע"ש וכן פירש"י ז"ל בעצמו שם בזבחים דף כ"ד בהאי שמעתא גופא:

דף י:

תוס' בד"ה והרי זריקה כו'. עמ"ש בזבחים דף כ"ד דאיתא התם כוליה שמעתין ודברי התוס' ז"ל ע"ש:

שם תוס' בד"ה קמץ ועלה בידו צרור כו'. א"נ יש לחלק בין קמיצה פסולה דקובעת אפילו לבן בתירא ובין קמיצת פסולין וזה דלא כמש"כ לעיל דלת"ק דבן בתירא הוי איפכא דקמיצת פסולין קבעא וקמיצה פסולה לא קבעא כמ"ש התוספ' ז"ל לעיל בהקדים מתן שמן למתן דם ימלאנו אע"ג דבעלמא יציקה קבעא הכא דנעשה בפסול אפילו נתינה לא קבעא אלמא דקמיצה פסולה מסתבר טפי דלא תקבע מקמיצת פסולין וא"כ יש מקום לומר דאפי' לת"ק דב"ב הכא יחזיר ופסול דתנן היינו להקטירו כך וכן בקומץ היתר כגון שקמצו מגורף נראה דמהני חזרה תדע דהא כל קמיצה בתחלתה יתירה היא דאח"כ מוחק בגודלו מלמעלה ובזרת מלמטה:

דף יא.

גמרא זו היא מעבודות קשות שבמקדש ופירש"י ז"ל דבקושי הוא להשוות שלא יהא חסר או יתר והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה כתב דמדברי ר' פפא דאמר מלא קומצו כדקמצי

אינשי נדחו דברי האומר דעבודה קשה הוא וכן סתם דבריו ז"ל בחיבורו וכ' מפרשי דבריו ז"ל דלר"פ קומץ בכל אצבעותיו עיין שם בפי"ג מהלכות מעה"ק. ולפי' רש"י ז"ל יקשה וכי מפני שקומץ בכל אצבעותיו לא תהי' העבודה קשה להשוות שלא יהי' חסר או יתר אדרבה הקושי גדול יותר דבמה ישוה כיון דקומץ בכל אצבעותיו וצ"ל לפי דברי הרמב"ם דהקושי הוא לקמוץ בג' אצבעות לחוד אבל באמת קשה מנ"ל הא דקמיצה אינה אלא בג' אצבעות ולמה יפסל אם קמץ בכל אצבעותיו הא קמיצה סתמא כתיב בתורה מלא קומצו. וראיתי בק"א פ' ויקרא פ' יש להביא בשם הראב"ד ז"ל שתמה בזה ג"כ ע"ש באורך. וכבעיות דר"פ בקמיצה ובתפינה עיין ביומא דף מ"ז ובתוספ' שם ובדברי הרמב"ם ז"ל ומה שפי' בבעיא דמר בר רב אשי ועי' בתוס' יומא שם ובאותו ענין ראיתי בדברי התוס' ז"ל שם בד"ה בין הבינים ספק שכ' דאיבעיא ליה אי טיבלא הוי היינו דלא הוי לא שירים ולא קומץ ונ"מ דלא בטיל בחולין דטבל לא בטיל ע"ש ולא הבנתי דבריהם ז"ל דטבל דלא בטיל הוא מתרי טעמי אי משום דכהתירו כך איסורו או משום דהוי דבר שיש לו מתירים ותרווייהו טעמי ליכא בהאי טיבלא של בין הבינים ואמאי לא ליבטיל והמהרש"א ז"ל הקשה הא דטיבלא לא בטיל הוא משום מעט הקומץ שבו א"כ כי נמי ספק הוי לא ליבטיל שמא קומץ הוא והדבר ברור דאין כוונת התוס' ז"ל בחומר הטבל משום מקצת הקומץ המעורב בו דמקצת הקומץ שפיר בטל כמו בטבל דעלמא דתרומה בטיל וטבל לא בטיל אלא כוונתם דטבל חמיר מגוף האיסור אבל טעמא לא ידענא דלא דמי לטבל דעלמא וכנ"ל ועוד דתערובות חולין הוי מין בשאינו מינו וטבל ג"כ בטיל וזה י"ל אבל עיקר דבריהם ז"ל צ"ע:

שם גמרא ה"ד ריבה שמנה אמר ר"א כגון שהפריש לה ב' לוגין ופי' רש"י ז"ל דס"ד לוג ומחצה לא פסיל משמע דלמסקנא לוג ומחצה ג"כ פסיל והיינו דלוג ומחצה הוי בכלל שמן דחולין דמסיק הש"ס בפשיטות דפסיל דחצי לוג לא קדיש כלל אבל ב' לוגין דהאי חזי והאי חזי לאו חולין הם וה"א דליתכשר ולא יהי' בכלל ריבה שמנה קמ"ל ר"א דגם זה פסול ועפ"ז יש לדקדק בדברי התוס' ז"ל זבחים דף ל' שהקשו ע"ז הא כל שאינו בזאח"ז אפילו בבת א' אינו וא"כ היכי קדישי הכא הני תרי לוגי ותי' דאמר יקדש אחד מתוך שנים וא"כ השני חולין הוא ומאי קמ"ל ר"א פשיטא דפסול דהא לאו שמנה הוא אלא וודאי משמע דתרווייהו קדישי לפי מאי דס"ד דלא מיפסיל בהכי אם הפריש לה ב' לוגין ולקמן בהפריש לה שני קמצים יתבאר עוד בזה. אבל הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' פה"מ כתב דדוקא הפריש לה ב' לוגין הוא דפסול אבל לוג ומחצה כשר דומיא דשני קמצים דלבונה לקמן דלא מיפסיל בפחות משני קמצים והיינו כפשטיה דתלמודא דלא

פסיל אלא שמן דחולין אי שמן דחברתא או שהפריש לה שני לוגין אבל הפריש לה לוג ומחצה לא פסיל אבל קשה לי על שיטה זו א"כ האומר הרי עלי לוג ומחצה אמאי יביא ב' לוגין. האי יתר מלוג היכי קדיש דהא לוג אינו מקדש אלא כשהוא מלא וא"כ חולין הוא ולמה לא יפסל בתוס' כ"ש ויבואר עוד לקמן בעז"ה:

שם תוס' בד"ה זו היא כו'. למ"ד בפרק כל המנחות כו' צ"ל פ' אלו מנחות ע"ש:

דף יא:

גמרא אמר רמי בר חמא כגון שהפריש לה שני קמצים ופי' רש"י ז"ל בזה תרי לישני ל"ק דיתיר לא פסל אלא אם הפריש להשני קמצים דיותר מדאי ריבה אבל פחות משני קמצים לא חשיב יתיר ואם הפריש שני קמצים ונאבד אחד קודם קמיצה לא הוקבע וכשר אבל אם נאבד לאחד הוקבע בקמיצה ונפסל משום יתיר ולא מהני מה שנאבד אח"כ ולשיטה זו יש לדקדק מ"ש דבשמן פוסל אפילו ריבה כ"ש יותר על לוג ובלבונה דוקא ב' קמצים ויש לומר דלבונה שאני כיון דגלי רחמנא לענין חסרון בסוף דאפילו נחסר הקומץ כשר כל שנשתייר קורט אחד או שנים אלמא דשיעור קומץ בלבונה לא מעכבא כ"כ ה"ה לענין יתיר כל שלא ריבה קומץ שלם לא חשיב יתיר אבל בלוג דשיעורו דוקא נפסל בין בחסרון כ"ש ובין ביתר כ"ש אלא דא"כ יקשה אמאי בעינן גם בבזיכי לבונה דוקא שני קמצים להחשב יתר הא התם קומץ דוקא בין בתחלה בין בסוף וכי היכי דחסר כ"ש פסול ה"נ יתר כ"ש ועוד דפסול יתר הוא בשעת קמיצה ובשעת קמיצה בכל המנחות שיעור קומץ לבונה מעכב לכ"ע דהיינו בתחלה והתוס' ז"ל הקשו ג"כ על שיטה זו חדא דלעיל משמע דבשתי קמצים מסתבר יותר להכשיר משום דהאי חזי והאי חזי ועוד דא"כ אמאי נקט ואבד אחר קמיצה מאי רבותא היא זו כיון דכבר נפסלה בשעת קמיצה וכולה אבידה היא ופשיטא דלא מהני אבידה כן הוא כוונתם ועיין בצ"ק ז"ל שתמה על דבריהם ודבריהם ברורים כמ"ש. ולשמן שני פירש"י ז"ל דהא דיתיר כשירה היינו בהפריש לה שני קמצים משום דהאי חזי כו' ונאבד אחד לאחר קמיצה פסול משום חיסר לבונה וכר"מ דתחלה וסוף שוין ומוכח מזה דב' הקמצים קדישי וצריך להקטירן והתוס' ז"ל הסכימו להאי לישנא וא"כ יקשה לדבריהם בד"ה כגון שהפריש ב' קמצים דמיירי דאמר מקדש אחד מתוך שנים דא"כ אמאי יפסל משום חסרון האחד אם נאבד כיון דלא קדיש אלא אחד אם לא משום דאין ברירה ולא נודע מי הנשאר וכל כי האי הוי להו לפרושי. ועוד קשה מ"ש דבלוגין פסול גם בב' לוגין והכא בלבונה כשר בב' קמצים ולתרתי לישני א"ש הא דמתניתין תנן חיסר לבונה הא יתיר כשירה ובשמן בין

חסר בין יתיר פסול לא מיבעי' להאי לישנא דשני קמצים כשרים וודאי א"ש דריבה שמנה היינו שהפריש ב' לוגין בשמן פסול ובלבונה כה"ג כשר אלא אפילו לאידך לישנא דדוקא ב' קמצים פסול ופחות מב' קמצים כשר ג"כ ניחא דבשמן בכל גוונא יתר פסול ובלבונה דוקא שני קמצים להכי לא תני פסול ריבה לבונה במתניתין. אבל הרמב"ם ז"ל כבר כתבתי לעיל שדעתו בשמן ג"כ דאינו פוסל ריבוי אלא בשני לוגין ושמן ולבונה חד דינא להו זה נפסל בשני לוגין וזה בב' קמצים א"כ אמאי לא תנן במתניתין לבונה ג"כ ריבה שמנה היינו שני לוגין פסול וריבה לבונתה היינו ב' קמצים גם כן פסול ובתוספתא תני בהדיא ריבה שמנה פסול ריבה לבונתה כשר ובאיזה אופן יש חילוק ביניהם אם לא בדחולין ודחברתה דבשמן נפסל בתערובות חולין או דחברתה ובלבונה אינו נפסל בדחולין או בדחברתה כיון דאינו מתערב עם המנחה אלא מונח בפ"ע הוי כצרור בעלמא המונח על המנחה דאינה נפסלת בכך. אבל לשון התוס' ריבה לבונתה כשירה לא משמע הכי דלבונתה משמע שהפריש לה ועי' בת"כ פ' ויקרא משמע קצת דר' יהודא פליג אפי' בתחלה אם מיעט מקומץ כשר ע"ש ובק"א ואין הלכה זו ברורה אצלי עד יהא הכהן מורה. ועיין בדברי הרע"ב ז"ל שנראה מדבריו דבשמן פסול יתר הוא בב' לוגין כדברי הרמב"ם ז"ל ובלבונה אינו פוסל ביותר משני קמצים אבל שני קמצים אכתי לא הוי יתר ועי' תוסי"ט ז"ל שם בד"ה חסר לבונתה דאין דבריו ז"ל מובנים ונראה דחסר תיבת לא וצ"ל דב' קומצין לגבי ב' קרטין לא הוי יותר מדאי משא"כ ב' לוגין לוג א' ובא לישב מ"ש דבשמן פוסל שני לוגין ובלבונה בעינן דוקא יותר משני קמצים וכ"ז דברים נפלאים הם ולא אשכחן מאן דפירש הכי לא ברש"י ותוס' ז"ל ולא בדברי הרמב"ם ז"ל וסוגיא דשמעתין ג"כ אינו מוכח כן ומה שדקדק התוסי"ט בדברי הרע"ב ז"ל והא דפ"ג משנה ג' שנראה מדבריו שם דהוי יתר אפילו כ"ש וזה דלא כמשמעות דבריו הכא הוא תמוה ג"כ דהתם שמן דחברתה הוא ולכ"ע פוסל בכ"ש כמ"ש לעיל ויתבאר שם בס"ד ולפי' המשנה נ' ס"ד הרע"ב ז"ל:

שם רש"י בד"ה פסיל כו' ואי קשיא אמאי לא תנא כזית מלבונתה תירץ הך סתמא כרבנן כו'. משמע מדבריו דלרבנן לא בעינן כזית בלבונה ואפילו קורט פחות מכזית חשיבא הקטרה ויש להקשות ממתניתין דזבחים פרק השוחט והמעלה הקומץ והקטורת והלבונה שהעלה מהן כזית בחוץ חייב ואי בפנים הוי הקטרה בלבונה אפילו פחות מכזית בחוץ נמי ליחייב אפילו על פחות מכזית וי"ל דמתניתין דהתם אתיא כסתמא דלעיל ור"מ היא דבעי קומץ בתחלה ובסוף ופחות מכזית לא הוי הקטרה אלא דא"כ קשה מש"כ רש"י ז"ל שם בסיפא התם וכולן שחסרו והעלו בחוץ פטור דזה לא קאי אלבונה

דבלבונה לא פסיל חסרון דסגי בקורט אחד או ב' ע"ש. ולפי הנ"ל הא מתניתין ר"מ היא דפסיל חסרון גם בסוף מדבעי כזית בחוץ דוקא וע"כ משמע מדבריו שם דאפילו לרבנן דפליגי אר"מ לא חשיב הקטרה פחות מכזית אפילו בלבונה ודוחק לומר דבחוץ בעינן דוקא כזית לכ"ע, ומדברי הרמב"ם ז"ל שם נראה ג"כ דבלבונה ג"כ לא חשיב הקטרה פחות מכזית שכ' שם לשון המשנה דאינו חייב אלא על כזית בחוץ גם בלבונה אלא דכ' שם גם להא דכולן שחסרו כו' ומשמע דאלבונה ג"כ קאי והא הוא ז"ל פסק כר"י דחסרון אינו פוסל בלבונה אם נשאר ב' קורטין ולומר דמיירי בחסרון הב' קורטין וכמ"ש רש"י ז"ל שם אין זה במשמעות לשונו ז"ל אבל לפמש"כ שם בזבחים דוכולן שחסרו כו' קאי גם על עולה ואימורים אע"ג דאין נפסלין בחסרון ע"ש באורך שהבאתי כן מדברי התוספתא וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל וכמ"ש שם א"ש הא דאכולן שחסרו גם אלבונה אפילו לרבנן דלא פסיל בין חסרון מקומץ בפנים ע"ש. ומצאתי בתוספתא דתני בהדיא להקטיר לבונתה או כזית בלבונתה ע"ש מבואר דבלבונה גם כן כזית בעינן:

דף יב.

גמרא איבעיא להו שירים שחסרו כו' מהו דתהני להו הקטרה כו' למיקבע בפיגול כו'. ופליגא רב הונא ורבא ר"ה אמר דחסרון גרע מיוצא לר"ע דיוצא איתי' בעיני' ורבא אמר דחסרון עדיף מיוצא ואפילו לר"א דאין זריקה מועלת ליוצא משום דחסרון איתי' בפנים וצריך לדקדק מ"ש דמדמי לי' לפסול יוצא ולא לפסול אחר כגון טומאה דלכ"ע לא מיקבע בפיגול אע"ג דאיתא בפנים ונראה כיון דאשכחן בפסול חסרון קולא דמקטיר לכתחלה הקומץ עליהם משא"כ בשאר פסולין מש"ה מסתברא לדמוי' לפסול יוצא דקיל ואשכחן כו' דפליגי ר"ע ור"א אי זריקה מועלת אלא דר"ה ס"ל דמ"מ ליכא למילף חסרון מיוצא כיון דליתי' בעיני' ואפילו לר"ע לא מהני זריקה בחסרון ורבא ס"ל דאפילו לר"א דמחמיר ביוצא ולא מהני זריקה מ"מ בחסרון מהני זריקה כיון דאיתא בפנים וא"ש קצת בזה מה שדקדקו התוס' ז"ל הא ביוצא כולו גם ר"ע מודה דאין זריקה מועלת והכא כיצא כולו דמי. ולפי הנ"ל ניחא דמ"מ אשכחן הכא קולא להקטיר הקומץ לכתחלה ואיכא למימר דלהכי נמי חשיבא הקטרה לאפוקי ממעילה ולמיקבע בפיגול:

תוס' בד"ה הני מילי כו' א"נ לענין הרצאה שאני כו'. עי' צ"ק שהקשה דר"א אדר"א דאמר אין זריקה מועלת ליוצא ובפסחים אמר דיזרוק וכ' דחד ר"א הוא ר"א בר"ש וזה אינו דחד ר"א הוא בר פלוגתא דר"ע ור"י ואין קושייתו קושיא כי מה שאמר ר"א יזרוק הוא משום דס"ל דם אע"פ שאין בשר ואפילו באבוד ושרוף ס"ל הכי:

דף יב:

גמרא הא מני ר"א היא כו'. ומדמי הש"ס פיגול להעלאת חוץ וכי היכי דהתם לר"א אינו חייב עד שיקריב את כולו ה"נ לא הוי מחשבה אם מחשב לאכול כזית או להקטיר כזית אלא כולו דוקא הכי משמע לקמן בפי' הר"מ והר"ש בד"ה ור' אליעזר אומר ע"ש. אבל רש"י ז"ל לא ניחא ליה בהכי דבאכילת שירים גם לר"ל סגי במחשבת כזית אלא כיון דבהקטרה לא סגי לר' אלעזר בכזית לא תני לה גם בשירים. ויש לדקדק הא גם לר"א אשכחן דחייב בכזית אהקטרת חוץ כגון כזית האחרון וכדתנן התם בזבחים וא"כ שפיר מצי למיתני או כזית הכא במחשבה ג"כ כה"ג דמחשב להקטיר כזית האחרון למחר. ולזה י"ל דדוקא התם דכבר הקטירו כולו בפנים אם השלים כזית אחרון בחוץ חייב דהשלים ההקטרה כולו אבל הכא במחשבה בשעת קמיצה דעדיין כולו קיים ליכא נפ"מ בין כזית ראשון לאחרון אבל קשה מהא דלקמן מוקי ר' ירמי' למתני' דלאכול בחצי זית ולהקטיר כו' כר"א אלמא דלר"א ג"כ שיעור הקטרה בכזית לענין מחשבה וצ"ל דלקמן הוא ר' אליעזר היינו ר"א הגדול כדמוכח לקמן והכא במתניתין עד שיקריב את כולן הוא ר' אלעזר היינו ר"א בן שמוע ואכתי קשה לי מנ"ל לדמוי' שיעור מחשבה לשיעור העלאת חוץ הא במחשבה ילפינן לקמן מאם האכל יאכל להקיש אכילת מזבח לאכילת אדם מה אכילת אדם בכזית אף אכילת מזבח בכזית ודילמא ר' אלעזר נמי מודה בהא ועדיין צ"ע:

שם גמרא הדר אמר רבא לאו מילתא היא כו'. ודייק מהתנא נפרסה אחת מן החלות כולן פסולות הא יצאת דגוואי כשירות אלמא דאפילו לר"ע דאמר זריקה מועלת ליוצא ומהני הקטרה לדגוואי להתירן באכילה אבל בחסרון לא מהני הקטרה וכולן פסולות ודחי אביי דלא דייקינן הא יצאת כשירות אלא הא נטמאת כשירות דציץ מרצה אבל יצאת דגוואי ג"כ פסולות כר"א דאין זריקה מועלת ליוצא אבל לר"ע דזריקה מועלת ליוצא אפילו חסרון נמי מהני ליה הקטרה משמע דאביי מסיק דלר"ע חלות שנשארו כשירות כמו ביוצא וכבר הקשו התוס' ז"ל היכי דייק רבא מהא דכולן פסולות דלא מהני הקטרה לאפוקי ממעילה ולאקבועי בפיגול ותי' דדייק מלשון פסולות ע"ש. עוד כ' א"נ דייק מדאחמיר כולי האי דכולן פסולות ש"מ דלא מהני להו הקטרה גם לפיגול ומעילה. וקשה לי הא זה דכולן פסולות מילתא דפשיטא לכ"ע היא כמו שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דילפינן לעיל מקרא דהכל אסור באכילה והלחם דומיא דשירי מנחה היא וכדמשמע לעיל דף ח' ואפ"ה מיבעיא ליה אי מהני הקטרה לפיגול ומעילה ומאי קשיא ליה מהא דתנא הכא כולן פסולות הא הוי כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דהכל

אסור באכילה ואפ"ה מיבעי' ליה אי מהני הקטרה לפיגול ומעילה ויותר קשה לאביי דמדחי דברייתא אתיא כר"א דיצאת נמי כולן פסולות אבל לר"ע דזריקה מועלת ליוצא ואם יצאת אחת מהן דגוואי כשירות ה"נ בחסרון מהני הקטרה ומשמע דאינך כשירות ולעיל ד' ח' משמע דלכ"ע הלחם כולו פסול כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה וכדתני התם אם משפירקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין הן אמת דע"כ לא דמי לחם לשירי מנחה מדאיצטריך תרי קראי שירי מנחה ילפינן מקודש קדשים הוא ש"מ דלא ילפינן חדא מחבריה מ"מ פשטיה דשמעתין לעיל נראה דליכא מאן דפליג עלה דהלחם פסול כמו שירי מנחה אם חסרו ועוד דר"י אמר לר"ל אמינא לך משנה שלימה ואת אמרת לי ר"א ולשיטתיה דאביי ע"כ האי ברייתא אתיא כר"א דלר"ע הלחם כשר ולענין מנחה עצמה ג"כ נראה דהדין כן אם חסרו מקצת השירים אסורין באכילה ואם יצאו מקצת שירים לר"ע נראה דהשאר כשר כמו בלחם אלמא דאפילו לר"ע חסרון גרע מיוצא לענין זה ואמאי הדר ביה רבא מחמת דיוקא דהא יצאת כו' הא בשירי מנחה ודאי כן הוא דחסרון מקצת גרע מיצא מקצת ואפ"ה מיבעיא להו אי מהני הקטרה וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ב מה' פהמ"ק הלכה י"ד שכתב לענין לחמי תודה כסברא דרבא דנפרס אחד מהן כולן פסולות ואם יצאת או נטמא אחת מהן שאר החלות כשירות והיינו כרבא דבחסרון לא מהני הקטרה ואם כן ה"ה דלא מהני הקטרה לפיגול ומעילה וכדרבא דהדר ביה ואמר לאו מילתא היא דאמר דמהני הקטרה מדתני הכא דכולן פסולות ולא מהני הקטרה ואלו בפט"ז מה' פהמ"ק לענין פיגול ובפ"ב דמעילה לענין מעילה כתב דספיקא הוי אי מהני הקטרה מבואר מדבריו ז"ל דלאו הא בהא תליא וכמ"ש וא"כ צ"ע לישב סוגיא דשמעתין וכנ"ל אבל יש לי מקום עיון שם בדבריו ז"ל פ"ב מהלכות מעילה שכתב וז"ל ואם נפסלו השירים או חסרו ואח"כ הקטיר הקומץ הרי זה ספק אם יצאו מיד מעילה הואיל והשירים אינן מותרים באכילה עכ"ל האי נפסלו ה"ד אי ביוצא הא זריקה מועלת ליוצא וה"ה הקטרה ואם יצא כולו הא אינו מוציא מידי מעילה וכמבואר שם לענין בשר שיצא כולו בפ"ג שם וכן כתב להדיא שם בפ"ג הלכה ט' יצאו השירים או נטמאו ואח"כ הקטיר הקומץ אע"פ שהן אסורין באכילה אין מועלין בהם שהרי קרב הקומץ כמצותו וע"כ יצאו או נטמאו מקצת השירים קאמר וכמ"ש הר"י קורקוס שם וכבר תמה שם הכ"מ ז"ל דדבריו ז"ל נראין כסותרין ובאמת לפי האמור בדבריו ז"ל בפי"א מה' פהמ"ק הלכה ך' דיצאו או נטמאו מקצת השירים גם הנשאר אסור באכילה משמע דס"ל דדין אחד להם עם חסרון השירים דהכל אסור וא"כ בעיא דשמעתין אי מהני הקטרה לפיגול ומעילה איתא נמי ביצא או נטמא מקצתו וכדבריו

ז"ל בפ"ב הנ"ל אבל ז"א אלא בנטמא מקצתו אבל יוצא הא קי"ל דזריקה מועלת ליוצא לאיקבועי בפיגול ולהוציא מידי מעילה אפילו זה שיצא וכ"ש מה שנשאר והא גופא מש"כ דשירים שנשארו אסורין גם ביצאו מקצת ג"כ צ"ע דהא בשמעתין משמע דביוצא הנך דגוואי כשירות וכמ"ש הוא ז"ל לענין לחמי תודה וכמו שהבאתי לעיל דאין כולן פסולות אלא בחסרון היינו נפרסה אחד מהן אבל יצאו או נטמאו אלו שבפנים כשירות וע"כ צ"ל לדעתו דדוקא בלחמי תודה הוא דהשאר כשירות ביוצא או נטמא אבל שירי מנחה כל שנפסל מקצת גם השאר אסור באכילה דקרינן כו' ולא נותרת מן הנותרות ויפלא בעיני על מפרשי דבריו ז"ל שלא העירו בזה והדברים נפלאים ולא זכיתי לעמוד על בורין ה' יאיר עיני:

הדרזעלך פרקקמא

פרק הקומץ זוטא

דף יג.

גמ' מהו דתימא טעמא דר"י משום דאין מפגלין בחצי מתיר. היינו מחשב על הקטרת חצי מתיר ולא אשכחן מאן דאמר הכי אם לא לדברי ר' אלעזר לעיל דבעינן לענין הקטרת חוץ עד שיקריב את כולו ולהכי לא תני ר' חייא או כזית דבעינן שיחשב על כל המתיר עיין לקמן דף ט"ו ועיין בתוסי"ט ז"ל שהאריך בזה ופי' בדברי הרע"ב והרמב"ם ז"ל דאין חילוק בין חישב על חצי מתיר או חישב בשעת חצי מתיר ודברי הרע"ב ז"ל וודאי אין נראין כן ומ"ש אם חישב בהקטרת הקומץ היינו על הקטרת הקומץ. ודברי הרמב"ם ז"ל יתבארו לקמן במתניתין דפיגול בקומץ ולא בלבונה בס"ד:

דף יג:

גמרא אמר ר' ינאי ליקוט לבונה בזר פסול ומשום הולכה והולכה שלא ברגל שמה הולכה. והרמב"ם ז"ל פסק כר' ינאי בפי"א מה' פהמ"ק ועמשנל"מ ז"ל שם מ"ש ליישב דהא קי"ל הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ועיין מ"ש בזה בזבחים בשמעתא דטבילת אצבע מפגלת ומשמעות לשון הרמב"ם ז"ל נראה דלאו משום הולכה הוא דפסול בזר אלא משום דהוי כעין קמיצה דמברר חלק גבוה משירים ה"נ ליקוט לבונה כמבואר שם הלכה א' כל המנחות שקמצן אחד מן הפסולים פסול וכן אם לקט לבונה אע"פ שלא קמץ עכ"ל. ואי משום הולכה מאי וכן כו' ומאי אע"פ שלא קמץ ולפ"ז א"ש קצת דהא דמייתי הכא שמעתא דר' ינאי דלכאורה אין ענין למתניתין. ולפי הנ"ל כיון דמסיק

דלבונה דאיקבע בחד מנא כוליה חד הוא וא"כ ליקוט הלבונה הוי עבודה דמפריש חלק גבוה משירים ודוק וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דהא דפיגל בקומץ וכמו שיתבאר שם: **שם תוס'** בד"ה לאכול אחד מן הדברים כו' וכתבו דה"ה חלה אחת מסדר אחד כי כל הסדר פיגול גם לר"י והוכיחו כן מדבעי ר"י לקמן בלחמי תודה כו'. ואין זה מוכרח דר"י מיבעיא ליה למסקנא אבל למאי דס"ד השתא דלא עדיפא מחשבה ממעשה גם בחלה א' לא הוי פיגול אלא זו החלה ומה שצדדו דלענין טומאה ג"כ אם נטמאת אחת נטמא כל הסדר הקשה הצ"ק ז"ל מהא דלעיל אם נפרסה חלה אחת כולן פסולות הא נטמאת כולן כשירות ולא נפסל אלא חלה זו לבד ואין כאן קושיא כ"כ דהתם מיירי לאחר שפירקה דכבר בטלה הקביעות ופשיטא דאין האחרות טמאות. ועוד דהרשב"ם ז"ל פי' הא דלעיל בלחמי מילואים והרמב"ם ז"ל פי' בלחמי תודה ובהני וודאי אם נטמא חלה א' לא נטמאו האחרות ומ"מ לענין טומאה וודאי מסתבר דלא נטמא חבירו ומאי אהני הא דהוקבע בסדר אחד הא לא אשכחן אלא כלי מצרף מה שבתוכו לקודם אבל כל שאין בתוך כלי אפילו מנחה דתחלת קביעתה בכלי אחד אם נטמא מקצתה לא נטמא כולה וא"כ נראה דלמאי דס"ד בטעמיה דר"י ה"ה חלה א' מן הסדר לא פיגל אלא אותו החלה לבד אבל למסקנא דהטעם משום דהכ' עשאן שני גופין וודאי אם פיגל בחלה אחת מן הסדר נתפגל כל הסדר דסדר א' וודאי גוף אחד הוא ול"ד אחד מן הסדרים וכתבו התוספ' ז"ל דנקטא לרבותא דר"י הכא ברישא ובסיפא לרבותא דחכמים אע"פ שנטמא כל הסדר השני טהור ולא הבנתי רבותא זו דסיפא ואדרבא אי הוי נקט חלה אחת מן הסדר הוי רבותא טפי דשאר החלות טהורות ומותרות אפילו מאותו הסדר ויותר נראה דבסיפא נקט אחד מן הסדרים אגב רישא אבל לענין טומאה אין כאן רבותא כלל ודו"ק:

שם גמרא אי אמרת בשלמא חד גופא כו'. עיין תוס' ז"ל והפי' הפשוט נראה אי אמרת חד גופא היינו דמה שנפרד לחלקים לא חשיב כאלו הם תרי גופי א"ש דכזית משתיהם מצטרף דהכל אחד הוא אבל אם מה שנפרד לחלקים הוי כאלו תרי גופי כזית משתיהם ג"כ לא ליצטריף ולמסקנא באמת הוי חד גופא ב' החלות הסדרים אלא דאם חישב על אחת מהן עשאן הכתוב כתרי גופי ומש"כ התוס' ז"ל דבקונטרס פי' בע"א לא ידענא אמאי לא ניחא להו בפי' דלדבריהם ז"ל ג"כ הקושיא האי מהא דשתי יריכות חשיבי כתרי גופי לר"פ וכפי' רש"י ז"ל ומאי אהני עירוב מחשבות:

דף יד.

גמרא הא מני רבי היא כו'. יש לדקדק הא משמע לעיל דלר"י לא מהני אלא אם עירבן במחשבתו ואמר כזית משתיהם אבל אם אמר ע"מ לאכול חצי זית מחלה זו וחצי מזו אין מצטרף ואלו מדברי רבי משמע דאינו כשר אלא אם שחט א' לאכול חצי זית מזו וחבירו לאכול חצי זית מזו אבל אם אמר בשחיטה שתיהן לאכול חצי מזו וחצי מזו הוי פיגול אלמא דרבי לא ס"ל כר' יוסי וצ"ל דל"ד כזית משתיהם אלא ה"ה אם אמר חצי זית מחלה זו וחצי מחלה זו הוי עירוב מחשבה ומצטרפי גם לר' יוסי:

שם תוס' בד"ה הקומץ כו'. עיין מש"כ בזה בחי' בזבחים פרק ב"ש שם:

שם רש"י בד"ה הקומץ כו' בסופו דלא חשיב כבשר אלא בשירי הדם עכ"ל והוא דיבור בפ"ע וצ"ל דלא חשיב בבשר אלא בשירי הדם ואש"ס קאי ומה התם דלא חשיב כו':

גמרא פיגל בלחמי תודה מהו במנחת מאפה מהו פירש"י ז"ל דמיבעיא ליה אי פליג ר' יוסי בהא נמי דאותו המין לבד פיגול או כיון דזבח אחת מתירן בחד דמו משמע מדבריו דלא מיבעיא ליה אלא ממין למין אחר אבל בחלה אחת מא' מן המינים גם לר"י כולן פיגול כיון דזבח אחד מתירן והא דבשתי חלות בשל עצרת פליג ר' יוסי היינו משום דיש להם ב' זבחים שני כבשים וכן בלחם הפנים שני בזיכין ובמנחת מאפה פי' דאליבא דר"ש בעי לה דאיכא ב' מינים חלות ורקיקין ומסתמא לשון הש"ס לא משמע הכי מדלא קאמר במנחת מאפה ואליבא דר"ש. והי' נראה לפרש כפשוטו כיון דהני נמי מותעבדי חלות חלות לחוד כי פיגל באחת לא נתפגלה האחרות או דילמא דוקא שתי הלחם דהכתוב עשאן ב' גופין דכתיב שתים כו' אבל בהני לא נאמר בקרא חילוק אפייתם בפירוש אלא מדרשא ילפינן לה כדאיתא לקמן לא עשאן הכתוב כשני גופין ומודה ר"י דאם פיגל על א' נתפגל כולם אלא דלפ"ז קשה קצת מאי איריא מנחת מאפה הא מחבת ומרחשת ג"כ באין עשר עשר ונאפות כל אחת לעצמן ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל פי"ג מה' מעה"ק בלח"מ ובמשנל"מ ז"ל שם. ומדברי הרמב"ם ז"ל שם בפי"ז מה' פהמ"ק נראה שמפרש כמש"כ וז"ל שם וכן אם חישב מחשבת הזמן באחת מחלות התודה או באחת מחלות מנחה מאפה תנור הרי כל החלות פיגול וקמ"ל דקי"ל כרבנן ולא כר' יוסי ואי נימא דבחלה אחת לכ"ע נתפגל אותו המין א"כ הוי ליה לאשמעינן רבותא דאם חשב על מין אחד האחרים ג"כ פיגול ועוד דבמנחת מאפה תנור ליכא ב' מינים דקי"ל דלא כר"ש ומאי קמ"ל בזה אלא וודאי משמע דאפילו באותו המין מיבעיא ליה אם פיגל בחלה אחת אם נתפגלו האחרות וכנ"ל ועי' בכ"מ ז"ל שכתב על דברי הרמב"ם ז"ל בעיא דר' יוחנן הוא ופשטי' ואין זה מדוקדק דלרבנן לא מיבעי' ליה לר"י וכי קמיבעי' ליה לר' יוסי אי

גם הוא מודה בהני דכולם נתפגלו והא דמודה ר' יוסי דכל החלות פסולות אלא דאין צריך לדקדק טעמא מאי אי לא הוי אלא מדרבנן משום גזירה וכי הא דאיתא לקמן או י"ל דכולן פסולות משום דהאחת נתפגלה הוי כנפרסה אחת מהם דכולן פסולות אבל ז"א דאם נפרסה לאחר הקטרת הבזיכין תו לא מיפסיל והעיקר דכולן פסולות משום דהקטרת הבזיכין ושחיטת הכבשים הי' בפסול ואין מי שיתירן ודוק:

דף יד:

גמרא איני והא תני לוי כו'. לפי מסקנת הש"ס נשאר רומי' דברייתות בקושיא ולא אשכחן תנאי דפליגי בזה וע"כ ברייתות פליגי אהדדי ולא שכיחא כי האי סוגיא:

דף טו.

גמרא רבנן סברי הציץ מרצה על אכילות ור"י סבר אין הציץ מרצה. ופירש"י ז"ל הילכך לא הוי זריקה מעליא ולא משתרי טהור והתוס' ז"ל ביארו יותר דהוי כאיבוד ושרוף ולא מהני זריקה לטהור. ולא הבנתי למה הוצרכו לזה דהזריקה זריקה מעלייתא היא אפילו באבוד ושרוף וכדתניא לעיל נפרסה אחת מהן מקטיר עליהם הבזיכין אלא דכולן פסולות כדנפקא לן מקרא לעיל וכשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה וכי מרצה ציץ בטמא לא הוי כאבוד ומהני דהשאר מותרות וכן איתא לעיל. וא"ש בזה מה שדקדקו התוס' ז"ל דלר"י טומאה הותרה בצבור ולא מיבעי' ציץ לרצוי' דהכא בלא"ה זריקה מעליא הוא ומ"מ שנחסרה אחת מהם כולן אסורות ולא מהני בזה היתר צבור אם לא ריצוי ציץ ואיתותב ר"פ ומסיק דטעמא דר"י דלימוד ערוך הוא דאין קרבן ציבור חלוק וא"כ ע"כ ר"י נמי ס"ל הציץ מרצה על אכילות דאל"ה למה ליה טעמא דאין קרבן ציבור חלוק ויש כאן מקום עיון בדברי הרמב"ם ז"ל דהא הוא ז"ל כתב בפ"ד מה' ביאת מקדש דאין הציץ מרצה על אכילות וא"כ למה פסק כת"ק דמתניתין הטהור בטהרתו ונהי דמתניתין ניחא דהוי קרבן ציבור וטומאה דחויה בציבור ע"י ריצוי ציץ ומרצה ג"כ על האכילות וכמ"ש הלח"מ ז"ל בפ"א מה' פהמ"ק. אבל הא בפ"ב מה' הנ"ל כ' כן גם לענין לחמי תודה דאם נפרסה אח' מהן כולן פסולות ואם נטמאו השאר כשירות וע"כ היינו משום ריצוי ציץ וע"ז תיקשי הא אין הציץ מרצה על אכילות וכ"ת דסמך אהא דלעיל דאמרינן הא נטמא אחת השאר כשירות משום דמרצה ציץ הא התם לר"א קיימינן דס"ל הציץ מרצה על אכילות כדאיתא בפסחים דף ע"ז אבל לדידן דקי"ל אין הציץ מרצה על אכילות אמאי לא הוי כאבוד ושרוף דכולן פסולות וצ"ל דמהא דאמרינן בפסחים מאן

שמעת ליה דאמר הציץ מרצה על אכילות ר"א משמע דכולהו תנאי ס"ל דאין הציץ מרצה על אכילות ולפי שיטתו דר"פ ע"כ סתמא דמתני' ס"ל ג"כ דהציץ מרצה על אכילות ולמסקנא גם ר' יהודה ס"ל הכי מדאמר טעמא לפי שאין קרבן צבור חלוק אלא ש"מ דהכא לענין היתר הטהורות כ"ע מודו דהציץ מרצה לענין זה ולא הוי כאבוד ושרוף אבל לשיטתו של הרמב"ם ז"ל דבצבור הציץ מרצה על אכילות אפילו באבוד ושרוף א"כ ליכא ראיה ממתני' דהכא קרבן ציבור הוא אבל בקרבן יחיד מנ"ל דמהני ציץ לאכשורי הטהורות וי"ל דלענין הכשר הטהורות לא מהני הא דטומאה הותרה או דחויה ובצבור כיון דהזריקה בלא"ה כשירה ודו"ק:

שם תוס' בד"ה ור"י כו'. ולא הוי כריצוי ציץ דלמ"ד מרצה מהני לטהור כו' אבל היתר טומאה לא מהני גם לטהור כי היכי דלא מהני לטמא ועי' צ"ק ודבריו ז"ל נפלאו:

שם גמרא והא עולין דהציץ מרצה ופליגי פירש"י ז"ל דכיון דציץ מרצה על העולין והוי הקטרה מעלייתא אמאי שרי ר' יהודה לטמא את הטהור אבל אי הוי תנא דס"ל אין הציץ מרצה על העולין הוי ניחא לר"י כיון דבלא"ה לאו הקטרה מעלייתא היא מותר לטמא גם הטהור אבל מדברי התוס' ז"ל בד"ה ופליגי משמע איפכ' דלר"י דאמר שניהם יעשו בטומאה היינו משום דציץ מרצה על העולין ולרבנן דאמרי הטהור בטהרתו הוא משום דאין הציץ מרצה על העולין ואין זה מובן דא"כ קושיית ר"ה לת"ק דר"י אמאי אמרו דטהור בטהרתו כיון דהציץ מרצה וע"ז לא משני מידי ונראה בכוונת' דלא ניחא להו כפירש"י ז"ל דלת"ק הציץ מרצה על העולין ולר"י אינו מרצה דאדרבה איפכא מסתברא דלר"י הציץ מרצה ולהכי יעשו שניהם בטומאה ולת"ק אינו מרצה ולהכי הטהור בטהרתו ור"ה פריך הכי היכי קאמרת דת"ק ור"י פליגי בסברא אי ציץ מרצה כו' והא בעולין דליכא פלוגתא בזה ואפ"ה פליגי וע"כ טעמא דר"י משום דלימוד ערוך הוא דאין קרבן צביר חלוק וע"ז הקשו דמשמע דאי הוי משכח פלוגתא אי ציץ מרצה על העולין הוי ניחא ליה דפליגי בהא היינו דת"ק ס"ל דאין הציץ מרצה ור"י ס"ל דהציץ מרצה וא"כ כ"ש דהוי קשה טפי דסברתם הפוכה דת"ק ס"ל הציץ מרצה על אכילות ולא על העולין ור"י ס"ל איפכא דמרצה על העולין ולא על אכילות ועי' צ"ק ז"ל אלא דיש לדקדק אמאי לא קאמר דפליגי הכא אי טומאה דחוי' בצבור או הותרה ור"י לטעמיה דס"ל הותר' בצבור ולהכי יכול לעשות שניהם בטומאה וצ"ל כיון דאיכא לחם דהוי כשירים לאכילה מהדרינן לעשות בטהרה כל מה דאפשר וכדאמרינן בריש יומא וכ"כ התוספ' ז"ל בד"ה ר"י אומר לענין פסח ע"ש. ויש להסתפק אי הא דאמר ר"י דאין קרבן צבור חלוק הוא בנטמא א' מן החלות לחוד אבל ביוצא מודה דאינך מותרות או דילמא כללא קאמר דאין

קרבן צבור חלוק ואם יצא א' כולן פסולות ואי כללא קאמר א"כ קרא דקדש קדשים הוא למילף דאם נפרסה אחת מהן כולן פסולות למה לי הא בלא"ה אין קרבן צבור חלוק ולא הוכשר אלא כשהיא בשלימות וצ"ע:

שם משנה לאכול מן הלחם למחר הלחם מפוגל והתודה אינה מפוגלת. פירש"י ז"ל והאכילה אינה חיוב כרת משמע דפסולה היא אלא דאין בה כרת ולא ידענא מנ"ל הא ולעיל לא חשיב לתודה בהדי הנך דגזרו רבנן פסולי ומסתימות לשון הרמב"ם ז"ל נראה ג"כ דהתודה כשירה וכן מבואר בתוספתא פ"ה דתני התם פעמים שהם מפוגלים והלחם מפוגל כגון שחטן לשמן לאכול מהן למחר הם מפוגלים והלחם כשר כגון שחטן שלא לשמן לאכול למחר דהלחם אינו מפוגל כיון דשלא לשמן שחטן ולא נתקדש הלחם כלל הם כשרי' והלחם מפוגל כגון ששחטן לאכול מן הלח' למחר הם כשרי' והלחם כשר כגון ששחטן שלא לשמן לאכול מן הלחם למחר כצ"ל בתוספת' שם הרי מבואר דאם חשב על הלחם למחר התודה כשרה לגמרי ודו"ק:

דף טו:

שם גמרא ואמאי לימא ק"ו ומה המפגל כו' ופריך ומי אמרינן ק"ו כי האי והתניא כו' ואסרו את הזרעים כו' ולימא ק"ו ומה האוסר כו' ומסיק קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן כו'. ונראה דר"א הוא דפריך לימא ק"ו ובכלאים מודה דהזרעים אסורים משום קנסא דעביד איסורא ויש לדקדק לענין מאי חידש השאר זרעים דרבנן אפילו הוי דאורייתא מצי למימר נהי דמה"ת גם הזרעים מותרין מק"ו להאי דעביד איסורא קנסוה ומה אלו זרע קנבוס ולוף בכרמו של חבירו וכי הי' גם הגפנים נאסרים הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ד"ת הוא וצ"ל דמסיק דבאמת בכלאים של תורה אדם אוסר דבר שאינו שלו ושניהם אסורין הזרעים והגפנים והכא דהתירו הגפנים הוא משום דהוי כלאים דרבנן והכי משמע מדברי התוס' ז"ל בד"ה והתירו הגפנים שכתב דר' יוסי דשרי מיירי ג"כ בשאר זרעים דהוי דרבנן. ולפ"ז לר"א דס"ל האי ק"ו לא אשכחן כלל בכלאים של תורה אוסר ואינו נאסר אלא שניהם אסורים ובירושלמי כלאים שם במשנה המסכך גפנו כו' פליגי ר"י ור"א ואית ליה לר"א התם דגם הגפנים מותרים מהאי ק"ו ומה האוסר היינו תבואה שהיא האוסרת לבא הגפן בגבולה אינו נאסר הבא לאסור היינו הגפנים אינו דין שלא יאסר וזה דלא כסוגית תלמודן משום דהתם משמע דמה"ת אין אדם אוסר דבר שאינו שלו כדיליף מקרא התם וא"כ לר"א דס"ל האי ק"ו גם הגפנים מותרין:

והתוס' ז"ל ביבמות פרק הערל כ' דסוגיא דהכא אתיא כרבנן דאדם אוסר דבר שאינו שלו בכלאים של תורה ובכלאים דרבנן להאי דעביד איסורא לחוד קנסוהו והא דלא מוקי לה כר' יוסי משום דלר"י הזרעים ג"כ מותרין דלאו כלאים הוא כלל ע"ש. ולא הבנתי דבריהם ז"ל דא"כ דכרבנן אתיא סוגין א"כ למאי דפריך מכלאים אי אמרינן ק"ו כו' הא גופא תיקשי אמאי הגפנים מותרים לרבנן כיון דאדם אוסר דבר שאינו שלו ועוד דבירושלמי הנ"ל מבוא דאיכא האי ק"ו גם לר' יוסי כדאמר ר"א ולר' יוחנן בירושלמי ולרב דשמעתין דלא ס"ל האי ק"ו באמת הזרעים אסורים ודלא כדברי התוס' ז"ל דלא הוי כלאים כלל ועיין רש"י ז"ל שם. והגאון ר"א ז"ל בביאוריו לס' זרעים שהביא סוגיא דשמעתין ומאי דמסיק דשאר זרעים מדרבנן ותמה ע"ז מכמה משניות דמבואר דכל הזרעים כלאים הם. וכ' לפרש סוגיא דשמעתין דהא שהתירו הגפנים הוא משום דהוי סמדר וכדברי התוספתא שם דעד שלא הגיעו לפול הלבן אוסרות ואין מתקדשות וע"ז פריך ואמאי לימא ק"ו ומה האוסר כו' ועלה משני דהיתר הגפנים ולא מטעם סמדר הוא דאי מהאי טעמא גם הזרעים היו מותרים מק"ו אלא גם סמדר אסור ומתקדש והא דאסרו הזרעים והתירו הגפנים היינו משום דאתיא כר' יאשי' דאינו אסור אלא במפולת יד אליבי' לא אסרה תורה אלא קנבוס ולוף דעושת לג' שנים דאל"ה היכי תמצא שיאסרו שניהם דעד שיהי' הגפן סמדר כבר יבשה התבואה ותבואה שיבשה אינו מקדש וגפן קודם שנעשה סמדר אינו מקדש ולא אשכחן כלאים דאורייתא אלא כמו קנבוס ולוף אבל שאר זרעים דרבנן וכיון דלא הוי אלא מדרבנן למאן דעביד איסורא קנסוהו ומאן דלא עביד איסורא לא קנסוהו ע"ש באורך. וגם בשיטה זו יש לדקדק חדא דהא מבואר בתוספתא ובירושלמי שם דסמדר אינו מתקדש והיכן מצינו מחלוקת בזה. ועוד דלכאורה לא שייך ק"ו בזה דהא דסמדר אינו נאסר הוא משום דלא מיקרי תבואת הכרם אבל הזרעים נאסרים כל שהשרישו יחד ועבר אלאו דכלאים ועוד דאיסור כלאים באכילה והנאה משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' כלאים דאפילו לר' יאשי' לא בעינן דוקא כמפולת יד. וכמבואר שם בדברי הכ"מ ז"ל וכן הוא דעת הר"ן ז"ל בחולין פרק ראשית הגז והדברים ארוכים בזה בדברי הראשונים ומדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה הנ"ל משמע קצת דמפרש לשמעתין בשיטת הגאון ז"ל שכ' שם כרם שלא הגיעו ענביו כפול הלבן אלא עדיין הן בוסר וזרע בתוכו ירק או תבואה והשרישו ה"ז לא קידש ואעפ"כ קונסין אותו ואוסרין הזרע אבל הבוסר מותר וגם נראה בשמעתין דמשום דהוי סמדר התירו הגפנים וס"ד דהזרעים אסור מד"ת ופריך אמאי לימא ק"ו ומסיק דמשום קנסא הוא דאסרו הזרעים אלא דהכא משמע דדוקא בזרעים דרבנן הוא דנאסרו הזרעים משום קנסא אבל בכלאים דאורייתא אסורין

הזרעים מדאורייתא גם מ"ש שם ואם עקר הזרע כו' לא נודע מקורן של דברים אלו וכמ"ש הכ"מ ז"ל שם. ועוד יש לדקדק מ"ש אלא עדיין הן בוסר משמע דבוסר הוא פחות מפול הלבן ובכיצד מברכין אמרינן דהוא בוסר הוא גרוע הוא פול הלבן אחר כל הנ"ל לא נתבררה אצלי הלכה זו ה' יאיר עיני:

שם גמרא ר' אבא זוטי כו' או דילמא חבירו לחם משמע ומפגל ליה. צ"ל דאליבא דר"מ לקמן במתניתין דאמר מפגלין בחצי מתיר מיבעי' ליה דלרבנן אפילו פירש מן הלחם לא הוי פיגול אלא פסול ולרבנן מצי למיבעי' לענין פסול אי לחם קאמר ונפסל הלחם או חבירו כבש קאמר והכל כשר. ובזה יש ליישב מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל לבעיא זו וכמו שתמה הכ"מ ז"ל ולפי הנ"ל ניחא כיון דלרבנן ליכא ספיקא אלא בפסול דרבנן איפסול הלחם אי לא והבעיא לא איפשיטא והוי לקולא דהלחם כשר ולהכי לא כתבה ולקמן במתני' יתבאר הא דתנן שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר הוא פיגול אי לכ"ע היא או דברי ר"מ היא:

שם גמרא א"ל אפשר לשנותן לזבח אחר אמר רבא קסבר ר"מ הוקבעו בשחיטה כלחמי תודה והאריכו התוספ' ז"ל בד"ה אפשר לשנותן כו' לישב סוגיא דהכא עם סוגיא דפ' התודה. ומסקנתם דר"מ ורבנן פליגי בהא ר"מ סובר דהוקבעו ע"י שחיטה ואינו רשאי לשנותן עוד ואליביה אזלי סוגיא דפ' התודה ורבנן סברי דאפילו בשחיטה לא הוקבעו ויכול לשנותן לזבח אחר אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא נראה כן דפסק למתני' דלקמן דשחיטה קובעת ואפ"ה פסק דליכא פיגול בנסכים ולוג שמן של מצורע מטעם שיכול להביאן אחר כמה ימים וצ"ל דרבנן נמי מודו דהוקבעו בשחיטה ואין יכול לשנותן עוד אבל מ"מ לא הוי כלחמי תודה לענין פיגול כיון דיכול להקריבן לאחר כמה ימים ג"כ ואין התירן תלוי בשחיטה של הזבח שפיר הוי כדבר שאין לו מתירין ואין בהן פיגול ואם יזכני ה' ברחמיו שם בפרק התודה יבואר יותר בעז"ה:

דף טז.

משנה פיגול בקומץ ולא בלבונה כו' פירש"י ז"ל היינו בהקטרת קומץ אבל קמיצה ומתן כלי ליכא אלא חד מתיר בקומץ לחוד וכדתני בברייתא בד"א בקמיצה כו' והולכה למזבח אע"ג דאיכא נמי בלבונה פליגי ר"י ור"ל בגמרא וס"ל לר"י דהולכת הקומץ לחוד ג"כ מפגלת ולא חשיב חצי מתיר אע"ג דאיכא הולכה בלבונה ג"כ כיון דאין זו עבודה המתרת ור"ל ס"ל דהולכה כהקטרה והולכה דחד הוי חצי מתיר כן הוא שיטת רש"י ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת וכמבואר בדבריו ז"ל בפי"ז מה' פה"מ דבלבונה איכא

נמי כל הני עבודות שבקומץ ליקוט לבונה הוי כקמיצה ומתן כלי ג"כ איתא בלבונה וכמ"ש סדר המנחה בפי"ב מה' מעה"ק תחלה קומץ המנחה ומקדשו בכ"ש אח"כ מלקט הלבונה ונותנה גם כן בכ"ש ע"ג הקומץ ואח"כ מעלן באחת מן הכלי וסדר זה הוא מבואר בברייתא בסוטה דף י"ד ולפ"ז כל העבודות איכא בתרווייהו ובחד מינייהו הוי חצי מתיר ואם פיגל בקמיצה ולא בליקוט לבונה לא הוי פיגול וכבר העירו בזה הבה"ז ז"ל והמשנל"מ ז"ל. ובאמת קשה מאד לישב סוגיא דשמעתין אליבי' דמשמע להדיא דבלבונה ליכא אלא הולכה והקטרה וליקוט לבונה גופא משמע לעיל דמשום הולכה נגעו בה וכמו שהערתי בזה לעיל ומש"כ הבה"ז ז"ל בשם הגאון מוה' העשיל ז"ל דלקיטת הלבונה קודם קמיצה היא ומתן כלי והולכה כאחת היא והקטרה קומץ לחוד ולבונה לחוד הוא דלא כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בסדר מעשה המנחה אלא תחלה קומץ ונותן לתוך כלי ואח"כ מלקט הלבונה ונותנה לתוך אותו הכלי על גבי הקומץ ואח"כ מוליך שתיהם כאחת ומקטירן כאחת. גם מ"ש הצ"ק ז"ל דליקוט לבונה היא קודם קמיצה ג"כ שלא כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל ובלא"ה אין לשונו ז"ל מתיישב לפי דבריהם ז"ל ויותר נראה דהוא ז"ל סמך על ברייתא דסוטה דכל הני עבודות איכא נמי בלבונה וגם היא צריכה מתן כלי דוקא והליקוט למתן כלי הוי כקמיצה כיון דעבודה היא ובעיא כהונה ולהכי בעינן שיחשב בעבודת שניהם דוקא בין בקמיצה בין בנתינתן בכלי והולכתן והקטרתן וממתניתין דריש פירקין דתנן הקומץ את המנחה כו' דמשמע דלכ"ע מפגל בקמיצה לחוד לא תיקשי דבכל מקום האמור הקומץ את המנחה הכוונה על שניהם הקומץ והלבונה דליקוט לבונה בכלל קמיצה היא אלא דיש לדקדק בליקוט לבונה ומתן כלי שלה לרבנן ליתכשר לגמרי דהא לעיל אמרינן דטעמא דפסלי רבנן הוא משום גזירה אטו לבונה הבאה בבזיכין וזה לא שייך אלא בהולכה והקטרה ונהי דסילוק בזיכין הוי כקמיצה אבל מתן כלי ליכא בלבונה הבאה בבזיכין וי"ל כיון דבאינך עבודות איכא פסול משום גזירה במתן כלי ג"כ מיפסיל ועוד יש לדקדק אמאי לא פסק כר' יוחנן דבמתן כלי והילוך בחדא לחוד מיפגיל אפילו לרבנן וכסברת ר' יוחנן דכל עבודה שאינה מתרת חשובה לפגל בפ"ע וכן דקדק המשנל"מ ז"ל ואפ"ל דפשטא דמתניתין פיגל בקומץ ולא בלבונה כו' בכל עבודות מיירי מדתני סתמא אלא דליקוט לבונה לא פשיט כ"כ דהוי עבודה ור' ינאי הוא דאשמע לן לעיל דפסולה בזר אבל ממתניתין לא שמעינן לה ומאי דכתיבנא לעיל משמע דליקוט לבונה הוא משום הולכה היא י"ל דהתם אזלא בשיטתא דהך ברייתא הכא בשמעתין בד"א בקמיצה ובמתן כלי כו' דמשמע דבלבונה ליכא מתן כלי ושפיר הוי הולכה אבל לברייתא דסוטה דבלבונה ג"כ איכא מתן כלי הולכה דמתן

כלי נראה קצת מלשון הרמב"ם ז"ל דלא חשיבה עבודה גבי הא דחשיב ד' עבודות המנחה קמיצה ומתן כלי והולכה והקטרה ולא חשיב הולכה דמתן כלי וכ"כ המשנל"מ ז"ל שם וא"כ ע"כ ליקוט כקמיצה היא ובאמת מסתבר טעמא דליקוט לבונה חשיב כקמיצה כמו סילוק בזיכין דחשבינן לעיל כקמיצה דכל הפרש דבר הקרב מדבר הנאכל הוי כקמוצה אך עכ"ז קשה מאד לעשות מחלוקת בין ברייתא דהכא לברייתא דסוטה דהכא מבואר דליכא מתן כלי בלבונה ושם תני דלבונה ג"כ נותנה בכלי ע"ג הקומץ ולשיטת רש"י ז"ל ע"כ צ"ל דמתן כלי דלבונה לא מעכבא ולכתחלה הוא דעושה כן וצ"ע יותר בזה:

שם משנה שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר הוא פיגול כו'. משמע דהוי פיגול גמור לכ"ע וכ"כ הרמב"ם ז"ל וצריך לדקדק מ"ש מקומץ ע"מ לאכול שירי' למחר דלא הוי פיגול לרבנן משום דחצי מתיר הוא וה"נ כבש אחד חצי מתיר הוא דהא ב' כבשים מעכבין זא"ז ואסור לאכול האחד קודם שחיטת חבירו וצ"ל דדוקא קומץ ולבונה דהוקבעו ככלי אחד ושניהם מתירין השירים עבודת האחד לא הוי אלא חצי מתיר אבל ב' כבשים נהי דמעכבין זא"ז מ"מ כ"א מתיר לעצמו את שלו ואין השני מתירו והוי דומיא דפ' שעירי יוה"כ דמעכבין זא"ז אטו ליכא פיגול בשעיר הפנימי וק"ל:

שם תוס' בד"ה בין בראשונה כו'. ומסקי דהזאה אחת מבין הבדים אי דפרוכת לא הוי חצי מתיר אפילו לר"מ ועיין תוס' זבחים דף ל"ח ע"ב בד"ה וליתני דכ' דלב"ש דאמר שתים בחטאת מעכבות אחת מהן הוי חצי מתיר ומפגל למ"ד מפגלין בחצי מתיר ועמ"ש שם בחי':

שם תוס' בד"ה כגון שפיגל כו'. בכולי' שמעתין דהכא עיין מ"ש בזבחים שם באריכות:

דף טז:

גמרא שם אמר רבא קסבר ר' יוחנן כל עבודה שאינה מתרת כו'. ובזבחים פ' כ"ט איתא אמר רב אסי אי פליגי פליגי בפסיעות היינו בהולכה א"ש אפי' לר"י דר' יהודה דאמר אם מחשבת הזמן קדמה כו' וודאי א"ש ולרבנן נמי א"ש דהא בב' עבודות ג"כ פליגי וס"ל דעירוב מחשבות הוי:

שם גמרא הקטיר שומשום כו'. ומסיק דמ"ד פיגול ס"ל דרך הקטרה בכך ודרך אכילה בכך והוי מחשבה ומ"ד פסול ס"ל דרך אכילה בכך אבל אין דרך הקטרה בכך ולהכי פסול משום דהוי כמנחה שלא הוקטרה ומ"ד כשר ס"ל דרך הקטרה בכך והוי הקטרה מעליותא אבל המחשבה לאו כלום הוא דאין דרך אכילה בכך ויש לדקדק הא בזבחים סוף פרק שני מסקינן דחישב לאכול כזית יותר מכא"פ מצטרף ג"כ אלמא דאפילו מעט

מעט הוי דרך אכילה אלא דמשמע התם דהקטרה יותר מכא"פ וודאי הוי הקטרה והכא איכא מ"ד דלאו דרך הקטרה הכא אבל לא דמי יותר מכא"פ דהתם בהקטרה היינו בהיסק קטן דהעלה כשיעור הקטרה אבל האש אינו אוכל מהר אלא ביותר מכא"פ אבל הכא היינו להקטיר מעט מעט איכא מ"ד דלא הוי הקטרה וא"כ יקשה הא דבעי למילף התם דלאכול דומיא דלהקטיר מצטרף אפילו ביותר מכאכ"פ ואכילה ביותר מכא"פ היינו שאוכל מעט מעט והא בכה"ג בהקטרה נמי לאו הקטרה היא וצ"ל דודאי בתחלת הקטרה צריך שיעלה כולן כאחת או לפחות כזית שלם דבלא"ה לא הוי הקטרה מבאכילה וודאי אין דרך לאכול כולו כאחת אלא בכא"פ כך הוא דרך אכילה וכי מיבעי' לי' ביותר מכא"פ ופשיט כי היכי דהקטרה היינו אכילת האש הוא אפילו ביותר מכא"פ ה"נ אכילת הדיוט הוי אכילה אפילו ביותר מכא"פ והרמב"ם ז"ל פ' כמ"ד פסול ומשום דהוי כמו בלא הקטרה דאין דרך הקטרה בכך ועי' בכ"מ ז"ל. והבה"ז כתב דלטעמי' אזיל דפסק כריב"ל לקמן דאין הקטרה פחות מכזית לדידי צ"ע דא"כ אמאי קאמר הש"ס בהאי לישנא דאין דרך הקטרה בכך הוי לי' למימר הכי מ"ד פסול משום דאין הקטרה פחות מכזית וכדאשכחן דפליגי בזה לקמן אלא נראה דלאו חד ענינא הוא הא דקי"ל אין הקטרה פחות מכזית היינו הא דתנן לקמן הקטיר קומצה פעמים שחילק הקומץ לשני הקטרות בהא הוא דאמרינן דצריך לפחות בכל הקטרה היינו העלאה למזבח שיעור כזית אבל פחות מכזית אין זה הקטרה ועי' בלשון הרמב"ם ז"ל פי"א מהלכות פה"מ הלכה ט"ו שכתב מנחה שקמצה פעמים כשרה ואפי' פעמים רבות והוא שמקטיר כזית בבת אחת ולשונו ז"ל צ"ע מה ענין קמצה פעמים לכאן הא קומץ אמר רחמנא ולא שני קמצים ואם כוונתו דשיעור קומצו יכול לחלק לכמה חלקים ולקמוץ מעט מעט גם זה קשה מנ"ל ז"ל הא דבמתניתין הקטיר קומצה פעמים תנן אבל לא קמצה פעמים ולקמן יבואר יותר בעז"ה. שוב ראיתי במשנל"מ ז"ל שהגיה מנחה שהקטיר כו' ע"ש. עכ"פ משמע מדבריו דבהקטרות חלוקות צריך שיהא בכל אחת פחות מכזית אבל הכא מילתא אחריתי שהעלה להקטיר כל הקומץ כאחת אלא שמקטירו מעט מעט על האש ובכל שומשום מחשב מחשבה חוץ לזמנו בהא פליגי אי דרך הקטרה בכך אי לא ואכתי קושיא קמייתא במקומה היא ומ"ט דמ"ד אין דרך אכילה בכך הא אפילו חשב לאכול ביותר מכא"פ מחשבה היא וי"ל דאכילת כזית כאחת אפילו אם מחשב לאוכלו ביותר מכא"פ שפיר הוי מחשבה אבל הכא דמחשב על כל שומשום ושומשום כה"ג ס"ל להאי מ"ד דאין זה דרך אכילה דשומשום לחוד לא הוי דרך אכילה ודו"ק:

דף יז.

גמרא חריפי דפומבדיתא אמרי הקטרה מפגלת הקטרה אפילו לרבנן דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר כו' והנה לשיטה זו דבמנחה ליכא חצי מתיר אלא בהקטרה א"ש דנקט הקטרה מפגלת הקטרה אבל בשאר עבודות סבר תנן לה כריש פירקין דקומץ ע"מ להקטיר לבונה פיגול הוא לרבנן דר"י אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל דבכל עבודות עבודת הקומץ לא הוי אלא חצי מתיר דכולהו איכא נמי בלבונה צ"ל הא דנקט הקטרה מפגלת הקטרה לאשמעינן דוקא בהקטרה דהקטרה כולה במחשבה היא דהוי פיגול אבל בשאר עבודות כגון קמיצה ומתן כלי אם חישב בקמיצה לחוד ע"מ להקטיר לבונה ודאי לא הוי פיגול לרבנן דאמרי אי מפגלין בחצי מתיר דלא עדיף להקטיר לבונה. וראיתי להתוי"ט ז"ל בריש פירקין שכ' לרבנן דהתם איפכא דאפילו אין הקטרה מפגלת הקטרה מ"מ אם חישב בקמיצה להקטיר לבונה הוי פיגול ע"ש ודבריו ז"ל נפלאים הם וכמו שיתבאר עוד לקמן:

שם גמרא אף אנן נמי תנינא שחט אחד מן הכבשים כו' לאכול מחבירו כו' לאו משום כיון דלאו מתיר דידיה כו'. יש לדקדק היכי מייתי ראיה מינה הא רבנן אמרי לעיל בהדיא דקומץ להקטיר לבונה למחר הוי פיגול וכדאמרינן לעיל דלא דמיא לכבשים דלא איקבע בחד מנא וצ"ל דלעיל קושטא אמרינן כמסקנא דהכא אבל אינו מוכרח לומר כן דבלא"ה לא תיקשי רבנן לעיל דאמרי דקומץ ע"מ להקטיר לבונה למחר הוי פיגול וגבי כבשים אמרי דלאכול חבירו למחר כשר משום דשחיטת כבש אחד לא הוי אלא חצי מתיר לגבי חבירו וס"ד דאביי דאפילו ר"מ מודה בהא אע"ג דאית ליה מפגלין בחצי מתיר היינו דוקא לשירים דידיה אבל לא למתיר חבירו והא דמודו רבנן דקומץ להקטיר לבונה למחר הוי פיגול הוא משום דחשיב בכולי' מתיר ולהכי מייתי אף אנן נמי תנינא כו' והש"ס מסיק דטעמא לאו משום הכי אלא משום דהתם לא איקבעו בחד מנא ומשמע קצת מפשיטותא דאביי דהקטרה אינה מפגלת הקטרה ואפילו פסול לא הוי דומיא דכבש חבירו דכשר הוא אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא משמע הכי אלא פיגול לא הוי אבל פסול הוי אע"ג דליכא למיגזר בהא משום מילתא אחריתי:

שם גמרא הקטיר קומץ להקטיר לבונה ולאכול שירים למחר פיגול ומשום דפשטא מחשבה בכוליה מנחה. וצריך לדקדק אי דוקא הקטיר קומץ להקטיר לבונה ולאכול שירים כו' אבל עבודה אחרת מהמנחה כגון אם הוליך המנחה ע"מ להקטיר לבונה ולאכול שירים הוי חצי מתיר ולא פיגל דגבי הקטרה נהי דאין הקטרה מפגלת הקטרה מ"מ מועיל לענין זה אם מחשב נמי לאכול שירים פשטא מחשבה בכוליה מנחה או

דילמא בכל עבודות כן הוא הדין ונהי דלפשטא דשמעתין ליכא חצי מתיר במנחה אלא הקטרה אכתי איכא הולכה לר"ל ועוד נפ"מ לענין חצי מתיר מדמים הפנימים אם חישב בזריקה שעל בין הבדים לזרוק שאר הדם חוץ לזמנו ולהקטיר האימורים למחר אי נימא דהוי פיגול בכה"ג ונראה דדוקא בהקטרה הוא דאמרינן הכי אבל לא בשאר עבודות וכנ"ל אבל הרמב"ם ז"ל לא ניחא לי' בהא כיון דעיקר המחשבה לא הוי אלא בשעת חצי מתיר ומאי אהני אם חישב להקטיר ולאכול אלא העיקר כגירסא זו ולבונה לאכול שירים היינו שחושב בשעת הקטרת הקומץ להקטיר לבונה ובשעת הקטר לבונה לאכול שירים דהשתא מחשב הוא בכולי' מתיר בזה להקטיר ובזה לאכול. ולפ"ז נראה דכן הוא בכל העבודות כגון אם הוליך הקומץ להקטיר הלבונה ובהליכת הלבונה חישב לאכול שירים וכ' הוי פיגול דהא חישב בכל המתיר מחשבת פיגול עד דקשה לי מאי קמ"ל בזה וצ"ל דקמ"ל צירוף אכולהו הקטרה בחוץ לזמנו אם חישב בחצי אחד ע"מ לאכול ובחצי השני ע"מ להקטיר אע"ג דבשיעור מחשבה היינו כזית אין אכילה והקטרה מצטרפין אבל בכה"ג מצטרפין שתהי' המחשבה בכל המתיר ולא משמע הכי לישנא דהש"ס שאני הכא דפשטא מחשבה בכוליה מנחה ועדיין צ"ע:

הדרן עלך פרק הקומץ זוטא

פרק הקומץ רבה

דף יז:

תוס' בד"ה דלא שנא כי מחשב כו': **עי'** בדברי ז"ל שכ' דהא דאמרינן בזבחים דאכילת אש מיקרי אכילה והוי פיגול היינו בבשר דוקא שדרכו לאכול אבל באימורים כה"ג שתאכילהו אש של הדיוט הוי כמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר וע"ש בזבחים שכ' דמלשון הרמב"ם ז"ל משמע איפכא שלא כ' דאכילת אש מהני אלא בדבר שדרכו להקטיר כיון דאמר בל' אכילה מצטרפין אבל בבשר אם חישב שתאכילהו אש לא נתבאר בדבריו אם אמר שתאכלהו המזבח ולא הזכיר ג"כ לא נתבאר בדבריו ז"ל וא"כ לדידי' צ"ע הני תרתי ל"ל כמו שהקשו התוס' ז"ל וי"ל דהש"ס גופא מספקא ליה בהכי אי לשון אכילת מזבח מפגלת. ולהכי קאמר א"נ מה אכילה בכזית כו':

שם רש"י בד"ה והכא ג' מחלוקת בדבר כו' ומקצת דמו אטו כל דמו לא גזרינן עכ"ל. מדבריו ז"ל משמע דכולהו תנאי מודו בלהניח כל דמו דפסול מדאורייתא ולא ידענא למה הוצרך לזה הא בזבחים דף ל"ו מבואר דת"ק דר"י פליג אפילו בלהניח כל דמו דמחשבת הינוח לא פסיל כלל והיינו טעמא דת"ק הכא דבלהניח ד"ה כשר דליכא פסול

בהינוח כלל י"ל שייך גזירה בזה כלל ור"י ס"ל דבלהניח ד"ה פסול וכ"ע מודו דגזרינן מקצת דמו אטו כל דמו ור"א ס"ל דגם בזו פליגי ר"א ורבנן ורבנן בהא נמי לא גזרו מקצת דמו אטו כל דמו אבל כל דמו ס"ל כר"י דפסולה דאורייתא וכן מסתבר דלפירש"י ז"ל ת"ק ור"י סברתם הפוכה דלת"ק בלהניח מקצת דמו כ"ע לא גזרינן ולר' יהודה הוי איפכא דבלהניח לכ"ע גזרינן. אבל לפי הנ"ל ניחא דלת"ק ליכא גזירה כלל ועי' מ"ש בחי' זבחים שם דל"ו:

שם תוס' בד"ה אלא לעולם כו' ותימא כו'. ולא הבנתי תמיהתם דלר"י אמרינן לעיל דב' מחלוקת בדבר ובלשתות למחר לר"א כרת נמי מחייב ובלהניח שפיר ס"ל דלכ"ע פסול אפילו מקצת דמו והא דמכשרי רבנן בלשתות מדמו למחר היינו מקצת דמו ובמידי לאו אורחיה לא גזרינן ור"א פוסל לגמרי ואפילו כרת מחייב וה"נ ס"ל לשמואל דלר"י בהנך כרת נמי מחייב אבל להניח ד"ה פסול ומ"ש דלשמואל לכולהו תנאי הוי פיגול בין לת"ק בין לר' אליעזר אינו מובן כלל וצ"ל דכוונתם לת"ק היינו ר"י ור' אלעזר והג' מחלוקת הוא דת"ק ס"ל דבר שאין דרכו לאכול לר"א כרת מחייב ולהניח לכ"ע כשר ור"י ס"ל דלהניח אליבא דכ"ע הוא ור' אלעזר ס"ל דבלהניח נמי פליגי אבל לפ"ז מאי קאמר ר"א אף בזו ר"א פוסל כו' משמע דחדא פלוגתא בחברתא שייכי ולפי הנ"ל לא שייכי חדא בחברתא כלל דבהנך בכרת פליגי ובלהניח פליגי בפסולא בעלמא וצ"ע:

רש"י בד"ה לא יצק לא בלל שנתן כל הלוג במתן ראשון כו'. לשונו ז"ל צ"ע בזה דמשמע דמפרש לא יצק לא בלל היינו לא יצק כלל ולפ"ז צ"ל שנתן כל הלוג במתן הראשון דהוי ס"ד שהניח שמן ליציקה ולא יצק קמ"ל שנתן כל השמן במתן ראשון אבל בגמרא מסקינן דלא יצק כהן אלא זר וא"כ אם נתן כל השמן במתן ראשון הא לא קיים מצות יציקה ויציקה מעכבת ועי' בדברי הרע"ב ז"ל בפי' המשנה שכתב כן למאי דס"ד לא יצק כלל ע"ש וגם דבריו נפלאים הם כיון דליכא שקלא וטריא בזה כלל והדבר פשוט לכ"ע דיציקה מעכבא למה יפרש מה שהוא נגד דברי הש"ס ולקמן בפרק אלו מנחות איתא דבלילה היינו שחוזר ונותן שמן ובולל וא"כ הא דבלילה לא מעכבא היינו דנתינת השמן ג"כ לא מעכבא ויוצא אם לא נתן רק מתן שמן בכלי תחלה ואח"כ יצק והא דלא משחן ברקיקין כשר ע"כ צריך לומר דנתן השמן דהשמן וודאי מעכב וכ"ז יתבאר יותר לקמן בפ' הנ"ל בס"ד ובדברי הרמב"ם ז"ל שם:

דף יח:

תוס' בד"ה וכי אין נבללין מאי הוי כו' וא"כ מ"מ כו' וי"ל כו' משום דתנן אם נדר בכלי אחד והביא בב' כלים פסול הילכך משום מצוה לחוד לא הי' לו להביא בב' כלים אלא בכלי אחד משמע מדבריו ז"ל דלמ"ד אם הביא בב' כלים כשר לא הוי שמעינן דבעינן ראוי לבילה אלא משום מצוה לחוד צריך להביא בב' כלים כדי לקיים מצות בילה וקשה דמאן אמר האי טעמא דששים נבללים ששים ואחת אין נבללין ר"ש הוא דאמר הכי לקמן דף ק"ב והרי ר"ש ס"ל דקביעותא דמנא לאו מילתא היא ואם הביא בב' כלים ג"כ כשר א"כ היכא מוכח ר' זירא מינה דבילה מעכבת דילמא משום מצוה לחוד הוא דמביא מנחה שיכולה ליבלל וצ"ל דל"ד למאן דאמר אם הביא בב' כלים פסול הי' לו להביא בכלי אחד אלא אפי' למ"ד כשר כיון דלכתחלה מצוה להביא בכלי אחד כמה שנדר ואי בילה גם כן ליכא אלא מצוה תדחה מצות בילה מפני מצות נדרו והי' לו להביא בלי אחד אלא ש"מ דבילה מעכבא ודו"ק:

שם תוס' בד"ה ואמר ר"ז כו' וא"ת בנדרים כו'. עי' מה שכ' בזה בחי' נדרים שם:

שם גמרא לימא מתני' דלא כר"ש כו'. ומסיק דמחוורתא מתני' דלא כר"ש. ופי' רש"י דקאי איציקה דכשר בזר לתנא דמתניתין ולר"ש פסול בזר אבל שאר עבודות כגון בלילה ופתיתה לא ביאר אי גם באלו אתיא מתניתין דלא כר"ש והתוס' ז"ל בד"ה ור"ש כו' כתבו דאתיא שפיר כר"ש דזר פסול גם בבלילה אע"ג דלא מעכבא דזר גרע כמו חוץ לעזרה לעיל וכ' עוד או י"ל דכוליה מיניה דלא כר"ש דלר"ש בלילה מעכבא ג"כ כיון דבעי כהן ולזה קשה מהא דפריך לעיל ולקמן דף ק"ב כי אינם נבללין מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר ולד' ז"ל הא לר"ש דאמר האי טעמא דששים ואחת אין נבללין באמת בלילה מעכבת אלא ש"מ דליכא מאן דפליג בהא ולכ"ע לא מעכבא ואם לא בלל כשר וע"כ צ"ל דבלילת זר גרע ופוסלת וכמ"ש ז"ל בת' קמא אלא דגם בזה יש לדקדק מ"ש מהולכה לר"ש דכשירה בזר הואיל ואפשר לבטלה ויש לחלק דדוקא הולכה דאפשר לבטלה לגמרי שפיר לא הוי עבודה וכשירה בזר לר"ש אבל בלילה דלכתחלה מצוה היא אלא דלא מעכבא אי עביד לה זר גרע ופסולה לגמרי ועוד דלמסקנא התם הולכה בזר פסולה אפילו לר"ש אע"ג דאפשר לבטלה ומ"ש התוס' ז"ל בד"ה מנין דלא חשיב הולכה משום דלאו עבודה היא לאו משום דכשירה בזר אלא כיון דאפשר לבטלה לא חשיב לה ומ"מ לא שמעינן מינה דזר פסול בבלילה ג"כ אע"ג דלא מעכבא כמו הולכה די"ל איפכא דהולכה נהי דאפשר לבטלה ולשחוט בצד המזבח אבל אם לא ביטלה וצריך להוליך הוי עבודה לפוסלה בזר אבל בלילה דעיקרה אינה אלא למצוה י"ל דבזר נמי לא

מיפסיל. ולעיל דף ט' חילקו התוס' ז"ל במיצוי חטאת העוף דבכל מקום כשר משום דאם לא מיצה כלל כשר ובלילה חוץ לעזרה פוסל היינו משום דהתם בפנים והכא בחוץ. וא"כ לענין פסול זרות לר"ש דפוסל בבלילת זר ה"ה דמיפסיל אם מיצה זר אבל באמת לא דמי כלל דהתם כבר הוכשר החטאת ע"י הזיה ושוב אינו חוזר ונפסל לא ע"י שינוי מקום ולא ע"י זר כיון דהמיצוי אינו מעכב כלל וכבר יצא בהכשר אבל הכא בבלילו דהוא ממעשי והכשר המנחה נהי דאם לא בלל כלל כשר אבל אם בללה זר נעשה בה מעשה בפסול ונפסלה לגמרי ועדיין צ"ע בזה. ונראה עוד לדקדק בזה למאי דמשמע דבכל ט"ו עבודות פסולות בזר לר"ש אם תנופות והגשות נמי בכלל זה דלכאורה זה דומה למיצוי דהרי לא עשה מעשה בחוץ המנחה אלא הגישה או הניפה וכי מפני שהגישה זר תיפסל המנחה לגמרי הא אפשר לתקן שיחזור הכהן ויגישנה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהלכות פהמ"ק וי"ל דמודה ר"ש בהא דאין המנחה פסולה וקחשיב להו משום דמצותן בכהנים והוי עבודה המסורה לבני אהרן:

דף יט.

גמרא אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ומשני גלי רחמנא בפרו של אהרן כ'. ויש לדקדק הא שחיטת פר בזר פלוגתא דרב ושמואל הוא ביומא ולמה ליה לאוקמי לר"ש כחד ואמאי לא משני דליכא למילף שחיטה מסמיכה דדוקא בבעלים מהא דכתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל כו' וילפינן מינה מקדושין דשלוחו של אדם כמותו ואלו גבי סמיכה אמרינן במכילתין לקמן ידו ולא יד שלוחו. והתוס' ז"ל בקידושין דף מ"א הקשו איפכא למה לי קרא דושחטו לרבות שליחות בקדשים אמאי לא יליף מדאיצטריך בפרו של אהרן לומר שהיא בבעלים ש"מ דבשאר קדשים לא בעינן בעלים ותי' דלא הוי שמעינן אלא חטאת דומיא דפרו של אהרן ועיין מהרש"א ז"ל שם אבל שאר קרבנות לא הוי ידעינן ע"ש ולא משמע הכי בשמעתין דא"כ אכתי דילמא מקשינן שחיטה לסמיכה בשאר קרבנות דקרא דוסמך ושחט בעולה כתיב והי' נראה דמהא דשמעינן דכל שחיטת קדשים לא הוי בבעלים לא הוי שמעינן כל שליחות בקדשים כגון לעשות שליח בעיקר הפרשת פסחו כדתנן צא ושחוט עלי כו' דה"א דוקא שחיטה הוא דהותר ע"י שליח מק"ו דזריקה דלא בעינן בעלים נהי דאין דנין אפשר כו' מ"מ ק"ו איכא ולא מצינן למילף מינה לכל שליחות אבל מקרא דושחטו כו' שפיר שמעינן דשלוחו של אדם כמותו מדאמר קרא ושחטו כאלו הם השוחטין והיינו משום דשלוחו של אדם כמותו ומאי דקשיא לן אמאי לא ילפינן הכא מקרא דושחטו כו' משום דה"א דוקא פסח דלא בעי סמיכה הוא

דלא בעינן בעלים אבל שאר קרבנות הטעונים סמיכה ה"א כמו דסמיכה בבעלים ה"ה דשחיטה בבעלים דשחיטה וסמיכה אהדדי שייכי כדבעינן תיכף לסמיכה כו':
שם תוס' בד"ה גלי רחמנא כו' ואע"ג דמסקינן כו' ל"ק מידי כו'. ע"ש מ"ש ובלא"ה לא תיקשי לפי מאי דמשמע הכי דהא דפסולה בזר הוא משום דבעינן בעלים דוקא וא"כ לא מוכח מינה דעבודה היא אלא גזה"כ היא דבעינן שחיטה בבעלים וק"ל:

דף יט:

גמרא אמר רב כל מקום שהחזיר הכתוב כו' ושמואל אמר גרש ושמן מעכבין כו' ומסיק דכולהו מודו דהיכא דתנא ביה קרא מעכבא ולא פליגי אלא במדה לקומץ משמע מזה דאיכא עוד כמה מילי במנחה דתנא בי' קרא וכמ"ש רש"י לעיל לענין יציקה דמעכבא והא דקאמר שמואל גרש ושמן מעכבין צ"ל דל"ד אלא חד מהני דתני ביה קרא נקט לגלוי' דחוקה במנחה ל"ד מדאיצטריך למיתני ביה קרא והתוס' ז"ל בד"ה שאני התם כ' לחלק דלעכב זא"ז כמו סלת ושמן בעינן שישנה עליו הכתוב לעכב אבל עיכובא דנפשיה כמו מיעוטו מעכב את רובו לא בעינן שינה לעכב ע"ש וצ"ע טעמא מאי אי משום חוקה הא אימעיט מדכתיב מגרשה ומשמנה וכ"ת דלא אימעיט דרשא דחוקה אלא לענין עיכוב זא"ז כמו גרש ושמן אבל לא למצוה שבגופו א"כ מ"ט דשמואל דמכשיר בעושה מדה לקומץ הא זה הוי עיכובא דנפשי'. והתוס' ז"ל בד"ה ושמואל אמר בסה"ד הקשו מ"ש דבמדה לקומץ מכשיר שמואל ובקומץ היתר והחסר תנן דפסול אע"ג דמחד קרא נפקא תרווייהו ולא שינה הכתוב לעכב וזה נגד דבריהם כאן דלמיעוטי מעכב את רובו לא בעינן שינה הכתוב והיינו חסר או יתר ופשטא דכוליה שמעתין משמע דבכל מילי דמנחה בעינן תנא ביה קרא ומחוקה לא ילפינן וא"כ בכל מילי בעינן שישנה הכתוב לעכב והא דילפינן מסלתה שאם חסר כ"ש פסול הוא גם כן מפני ששינה עליו הכתוב דשיעור הקומץ או הונחה כבר שמעינן למצוה אפילו הי' כתוב מסלת השתא דכתיב מסלתה אתיא לעיכובא:
שם גמרא והרי מלח דלא תנא ביה קרא ומעכבא דתניא כו'. ומשני רב יוסף דלהני תנאי באמת אשכחן דמעכבא אפילו אם לא החזיר הכתוב ורב דאמר דבעינן חזרה לעיכובא ס"ל כתנא דמתני' דלא מלח כשר והיינו משום דלא תנא ביה קרא ובעי אביי למימר דמתניתין נמי מודה דמלח מעכבא ולא מלח היינו לא מלח כהן אלא זר כמו ביציקה והדק"ל לרב דאפילו לא תנא בי' קרא מעכב ודחי רב יוסף דליכא למימר הכי וכי תעלה ע"ד דזר קרב לגבי מזבח וא"כ אפשר לומר דמליחה בזר לכ"ע פסול אפי' לרב יוסף דתנא

דידן ס"ל דלא מלח כלל כשר מ"מ אם מלח זר גרע וכמ"ש התוס' ז"ל. או י"ל דרב יוסף לטעמיה דאביי קאמר לדידך דבעית למימר דלתנא דידן ג"כ מלח מעכב אלא דבזר כשר וכי תעלה ע"ד כו' אבל אי ס"ל לתנא דידן דמליחה אינו מעכב אפשר גם בזר כשר ועוד יתבאר לקמן בזה וקאמר הש"ס ואב"א כיון דכתיבא בי' ברית כמאן דתנא בי' קרא דמי ואתיא דר"פ אפילו כר"י ור"ש ופריך ולא תנא ביה והכתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ואח"כ נאמר ולא תשבית מלח ברית מעל מנחתך א"כ תנא בי' קרא ומשני ההוא מיבעי' ליה לכדתנא לרבוי' כל הקרבנות למלח וסלקא שמעתא בהכי דלתנא דידן מלח לא מעכב ואם מלח זר איכא לספוקי וכנ"ל ולר"י ור"ש מלח מעכב וה"ה אם מלח זר נפסל וכל הקרבנות שוין בזה כדדריש לקראי בכלל ופרט. אבל הרמב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת בזה שכ' בפ"ה מה' איסורי מזבח ואע"פ שלוקה אם לא מלח הקרבן כשר והורצה חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה שנא' ולא תשבית מלח ברית כו' מעל מנחתך ועיין בכ"מ שהאריך בזה וכ' דפסק כהני תנאי ולא כסתם מתניתין ואין צורך לזה דבהדיא כ' בפי"א מה' פהמ"ק לא מלח כהן אלא זר והיינו משום דמפרש למתניתין הכי וכ"כ בפי' המשנה כאן וטעות המעתיק יש שם וכבר כתב בזה הלח"מ ז"ל אלא דמה שהכשיר זר במנחה ג"כ קשה כיון דמלח מעכב במנחה אמאי יוכשר בזר הא מליחה לאחר קמיצה הוא וכמו שהקשו התוס' ז"ל לעיל דמקמיצה ואילך מצות כהונה ועוד דהא רב יוסף אמר וכי תעלה ע"ד כו'. והלח"מ ז"ל כתב דמ"ש הרמב"ם ז"ל דזר כשר במליחה היינו אם עבר זר וקרב לגבי מזבח או שמשחו זר למטה דכשר אבל עדיין הקושיא במקומה עומדת אמאי יוכשר הזר במליחה כיון דהוי דבר המעכב אלא דיש לדקדק בהא דאמר רב יוסף וכי תעלה ע"ד דהא משמע דאביי בעי לאוקמי מתניתין כר"י ור"ש דמלח מעכב וביומא דף מ"ה משמע דר' יהודה לא חש להאי סברא דוכי תעלה ע"ד כו' גבי הצתת אליתא והא דבעי אביי למימר לא מלח כהן אלא זר היינו כר' יהודה דלר"ש יציקה נמי פסולה בזר וכדאמרינן לעיל מחוורתא מתניתין דלא כר"ש ומאי פריך ליה רב יוסף וכי תעלה ע"ד כו' הא לר"י איכא ליה האי סברא ואם שיש לחלק מ"מ נראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דלפסול הקומץ לגמרי מחמת מליחת זר אין לפוסלו כיון דלא מצינו מפורש בתורה דבכהן הוא ועוד דלא עבודה בגוף המנחה היא אלא צריך שלא יהי' קרב בלא מלח והרי נמלח והא דבעי אביי למימר לא מלח כהן אלא זר כשר היינו אפילו לכתחלה יכול הזר למולחו וע"ז פריך ליה רב יוסף וכי תעלה ע"ד כו' ולכתחלה וודאי בכהן היא וא"כ י"ל דמליחה אפילו ר"ש מודה דכשירה בזר והא דחשיב לה בכלל ט"ו עבודות משום דלכתחלה בעי כהן ודוקא יציקה ובלילה דנפקא ליה מקרא דבעי כהונה הוי ככל עבודות המנחה

דנפסל בזר ועדיין אין הדברים ברורים אצלי וצ"ע יותר. אך מה שנראה עוד מדבריו ז"ל חלוק משאר קרבנות דבשאר קרבנות מליחה לא מעכבא והורצה ובמנחה מלח מעכב קשיא טובא מנ"ל הא ומש"כ הכ"מ ז"ל דגבי מנחה כתיב ולא תשבית מלח ברית כו' משמע דמעכב כבר הקשה הלח"מ ז"ל דהא לאו דלא תשבית קאי אכל הקרבנות וכמ"ש הוא ז"ל דלוקה בכל הקרבנות אם הקריבן בלא מלח הן אמת דלכאורה אמאי לוקה הא הוי לאו שאין בו מעשה היינו שלא נתן מלח כמש"נ ולא תשבית וצ"ל דההקרבה נאסר ליתנו על האש בלי מלח וכי עביד מעשה ונותן על האש בלי מלח כבר עבר על לאו דלא תשבית ולא מהני אם יתן מלח כשהוא על האש עכ"פ כיון דלאו דלא תשבית קאי אכל הקרבנות א"כ מנ"ל דבכל הקרבנות אינו מעכב ובמנחה מעכב ועוד דהא דרשינן לכולהו קראי בכלל ופרט ואי מנחה יצא מן הכלל לעכב ובכל הקרבנות אינו מעכב היכי דרשינן ליה בכלל ופרט וכן מיעוטא דעל מנחתך ולא מעל דמיך היכי שמעינן דדם לא צריך מלח כלל דילמא מיעוטא אתי דבמנחה מעכב אבל בדם אינו מעכב אבל למצוה גם דם צריך מלח ואע"ג דמלשונו ז"ל שם שכ' דיין נסכים ועצים ודם אין צריכין מלח והוא דבר קבלה ואין לו סמך מקרא משמע דהאי כלל ופרט לאו דרשא גמורה היא מ"מ משמעתין מוכח דאין שום חילוק בין מנחה לשאר קרבנות ונראה בפשיטות דבשאר קרבנות אע"פ שלוקה הקרבן כשר והורצה כיון דהדם נזרק כהלכתו הרי הורצה הקרבן ואפילו לא הוקטרו האימורין כלל כשר חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה פי' כיון דהקומץ מלח מעכב בו א"כ הוי כלא הקטיר הקומץ ונפסלה לגמרי ומדוקדק לשונו ז"ל שהמלח מעכב בקמיצה לאפוקי שאר קרבנות שאין המלח מעכב בדם שהוא המתיר והיינו דכתב רחמנא ללאו דלא תשבית גבי מנחה משום דבמנחה אם הקריב בלא מלח נפסלה לגמרי ולפ"ז ה"ה דמנחת כהנים ומנחת נסכים ולבונה אע"ג דלית בהו קמיצה בלא מלח פסולין הם ולא הורצה כמו דהמלח מעכב בו וכן לפי מה שפי' דבריו ז"ל דבמנחה לחוד המלח מעכב ג"כ נראה דה"ה מנחת כהנים כו' דגם הם בכלל מנחתך עד דקשיא לי הא דתנא בברייתא אין לי אלא קומץ כו' מנחת כהנים כו' מנין אטו מפרטא דמנחה הוי ממעטינן להו הא גם הם בכלל מנחה וצ"ל כיון דהאי קרא כתיב בתר מנחות הנקמצות ה"א דקרבן מנחה היינו הקומץ דוקא ולקמן יתבאר עוד בזה:

דף כ:

תוס' בד"ה נפסל בשקיעת החמה כו'. עיין מש"כ בחי' זבחים דף נ"ז בדברי התוס' ז"ל שם:

גמרא ואלא קרא למעוטי מאי כו'. אפיק עצים ועייל נסכים ואימעטו נסכים ג"כ מהאי צד דאף כל שאחרים באין חובה לה יצאו נסכים שאין אחרים באין חובה לה ולהכי איצטריך תרי מיעוטי דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא הוי ממעטינן נסכים אבל דם הוי מרבינן בצד דמתיר להכי איצטריך אידך מיעוטא למעט דם ומפשטיה דהש"ס משמע דעצים לרבנן לא איצטריך למעט דלאו קרבן הם וכדאמרינן מאן שמעת ליה כו' ולרבי ליכא למעוטי עצים ולכ"ע אפיק עצים ועייל נסכים אבל מדברי התוס' ז"ל בד"ה לדברי רבי כו' משמע דלרבנן נמי מיקרי קרבן ואיצטריך למעוטי דאין צריך מלח והא דקאמר אפיק עצים היינו משום דתני ליה בהדי דם עיין שם ואפילו לד' ז"ל כי היכי דאימעוטי עצים משום דאין אחרים באין חובה לה ה"נ אימעטו נסכים דאין אחרים באין חובה לה ופשיטא לכ"ע דנסכים אין צריך מלח ועפ"ז אין דברי הכ"מ ז"ל מובנים שכ' על דברי הרמב"ם ז"ל שכ' דעצים ודם ויין של נסכים אין צריך מלח להא דר"י בנו של ריב"ב ולמה הוצרך לזה הא כ"ע מודו בהני תלת דאין צריכין מלח ועי' לח"מ ז"ל שם ובפט"ז מה' מעה"ק כתב הרמב"ם ז"ל דיין נדבה נותן בו מלח. וכבר הקשה שם הכ"מ ז"ל וחילק בין יין נסכים ליין נדבה ועיין בלח"מ ז"ל מה שהקשה ע"ז ולשמואל דאמר בזבחים דיין נדבה מזלפי ע"ג האישים א"ש דליין נדבה צריך מלח דעולה לאשים אבל הרמב"ם לא פסק כן ועוד צ"ע בזה:

דף כא.

גמרא יצאו עצים שאין מקבלין טומאה מכאן משמע דלרבנן דרבי ג"כ מיעוטא למעט עצים ממלח דאי כרבי ס"ל ע"כ ליכא למעוטי עצים ממלח כיון דאיתקש למנחה לכל דיניו וכדאמר רבי עצים צריכין מלח והתוס' ז"ל בד"ה יצאו עצים האריכו בהאי דרשא דוהבשר לרבות עצים ולבונה ומסקנתם דמדאורייתא מקבלי טומאה והא דאמרינן יצאו עצים כו' היינו עצים דעלמא ואח"כ כתבו דהא דמרבינן בכל מקום מהבשר לרבות עצים ולבונה היינו לרבי דעצים קרבן גמור הוא וא"כ למה הוצרכו לתרץ דעצים דעלמא קאמר הא בלא"ה ניחא דר"י בנו של ריב"ב כרבנן ס"ל דעצים לאו קרבן גמור הם ואין מקבלין טומאה כלל וא"ש בזה הא דלא מיעט לבונה ג"כ משום דלבונה דעלמא אינו מקבל טומאה אבל לפי הנ"ל ניחא דעצים לרבנן לא מקבלי טומאה כלל אפילו עצים דהקדש דלאו קרבן גמור הם אבל לבונה קרבן הוא ומקבלי טומאה כדילפינן מוהבשר אבל באמת קשה לומר דהא דאמרינן בכל מקום לרבות עצים ולבונה היינו דוקא לרבי

ולא לרבנן וכבר האריכו התוס' בזה בכמה דוכתי ועיין מש"כ בזה בחי' זבחים סוף פ' ב"ש באורך:

שם גמרא אמר זעירי דם שבישלו אינו עובר עליו וכן אם מלחו. ופירש"י ז"ל הטעם דלא חזי לכפרה דמדבישלו לא חזי למילתא ונפק מתורת דם ולא נתבאר בדבריו ז"ל טעמא דהא מילתא אמאי יצא מתורת דם ע"י בישול ואמאי לא חזי לכפרה ואי מסברא קים ליה לזעירי דרתיחת האש והמלח משניהו ויצא מתורת דם א"כ מאי פריך מזעירי דילמא כי קאמר זעירי הכי לבתר דגלי רחמנא דדם אין צריך מלח להכי אם נמלח או נתבשל פסול הוא לזריקה מסברא בעלמא אבל אי לאו דגלי הכי רחמנא ה"א דדם צריך מלח ולא נפסל ע"י רתיחת המלח וה"ה ע"י רתיחת האש ועוד היכן מצינו סברא זו דע"י בישול יוצא מתורת דם ולקמן פריך עלה אביי מהא דהקפה הדם ואכלו חייב ומשני כאן שהקפה באור הא דזעירי בהקפה באור דלא הדר להיות צלול כדרך דם והא דחייב בהקפה בחמה דהדר ונעשה כצורת דם ולהכי אפילו בשעה שהקפה חייב משמע מזה דהא דזעירי פוטר בדם שבישלו היינו משום דנקפה ואין לו צורת דם ולפ"ז צ"ל דע"י מלח ג"כ נקפה הוא ופריך עלה בחמה נמי נימא הואיל ואידחי אידחי דהא בעי כו' דם שקרש ואכלו כו' ואמר ליה ר' יוחנן הואיל ונדחה ידחה. ויש לדקדק הא ר"י אמר לקמן בפרק כל המנחות דאין דיחוי אצל איסורין ומייתי הכי ממתניתין דטהרות וי"ל דהכא שאני הואיל ונדחה מהזאה דבקדשים יש דיחוי ממילא נדחה גם מאיסור. או י"ל דאינו פוטר אלא בשעת קרישה אבל לבתר דהדר אפשר דחייב עכ"פ שמעינן דהקפה בחמה ג"כ פטור ומסיק כאן בחטאות חיצוניות הא דחייב בהקפה בחמה היינו בחטאת החיצונית דקרינן ביה ולקח ונתן ופירש"י דה"ה בחולין דחייב כיון דחזי לכפרה והא דאמר ר"י דם שקרש פטור הואיל ונדחה היינו בחטאות הפנימיות דלא קרינן בי' וטבל והזה כן נראה פשטא דשמעתין ורש"י ז"ל כתב כאן בחטאות היינו הא דזעירי וכבר עמדו התוס' ז"ל על דבריו ז"ל ונראה בדעתו דלפי מאי דמוכח לעיל דהא דפטור בהקפה באור הוא ג"כ מפני שנקפה ואינו ראוי להזאה והשתא דמסיק דקפוי ראוי להזאה בחטאת החיצונית א"כ ליכא טעמא לפנימי אפילו בהקפה באור דמאי איכפת לן אי לא הדר כיון דקפוי נמי כשר וליכא לאוקמי להא דזעירי אלא בחטאות הפנימיות ומדברי התוס' ז"ל נראה דבשול פוטר אפילו אם הוא צלול וראוי להזאה וטבילה ולא משמע הכי מהא דאמרי' באור לא הדר ש"מ דעיקר הפטור היא משום הקיפוי וכמ"ש לעיל ורבא מסיק דאפילו בחטאות פנימיות ג"כ חייב הואיל וראוי בחטאת חיצונית. ואמר ר"פ הילכך דם חמור שקרש חייב משמע דלרב חסדא דפוטר בפנימיות פוטר נמי בדם חמור שקרש וקצת קשה מ"ש דם

חמור מדם חולין דלכ"ע חייב אפילו קרש דכל שראוי למזבח חייב עליו אפילו בחולין וה"ה דם חמור ודוקא חטאת הפנימית דעומד הוא לזריקה ונפסל ע"י קרישה הוא דיש לפטור על אכילתו אבל דם חמור אמאי יפטר עליו אם קרש יותר משאר דם חולין והנה סלקא שמעתא לשיטת רש"י ז"ל דחייב על דם בין בישלו בין מלחו ואפילו נקרש ולענין הזאה בדמים החיצונים כשר אפילו אם קרש בדמים הפנימים אם קרש אינו ראוי להזאה עוד והיינו דתנן ביומא נותן לאחר שיהא ממרס בדם הפר שלא יקרוש אלא דאשכחן נמי בדמים החיצונים שהצריכו למרס בדם שלא יקרוש כי הא דתנן בפסחים שחטו קודם התמיד יהא אחר ממרס בדמו עד שיזרק דם התמיד משמע מזה דבפסח נמי נפסל אם נקרש הדם וי"ל דבפסח בעי שפיכה ודם קרוש אינו נשפך אבל לעיל במכילתין גבי חטאת מצורע אם הקדימו לאשמו תני לא יהא אחר ממרס בדמו עד שיזרק דם האשם משום דכבר נפסל משחיטה משמע דאם לא נפסל הי' צריך למרס בדמו עד אחר זריקת דם האשם כדי שלא יקרוש אלמא דאפילו בחטאת החיצונית אין להניח שיקרוש וצ"ל דלכתחלה הוא דאין מניחין לקרוש אבל בדיעבד לא נפסל בהכי ובדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר לא דין דם שבישלו או מלחו ונראה דאזיל בשיטת רש"י ז"ל דבמסקנא לא קי"ל כזעירי וכבר כתבו הראשונים ז"ל וגם דין דם שקרש לענין זריקה דנראה משמעתין דיש חילוק בזה בין חטאות חיצוניות לפנימיות לא מצאתי כעת בדבריו ז"ל והדבר פלאי וצ"ע יותר:

תוס' בד"ה דם שבישלו והיינו הא דתנן כו' עיין בה"ז ז"ל ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"י מה' מאכא"ס ובמפרשי דבריו שם ולפי משמעותא דשמעתין דפטור דם שבישלו הוא משום דלא חזי לכפרה וכדמשמע נמי מהא דמייתי רב יהודה דידיה אמר איברים שצלאן והעלן כו' ומאי ענין זה להא דזעירי אלא משום דחד טעמא להו כי היכי דדם ע"י בישול לא חזי לכפרה ה"נ איברים ע"י צלי למטה אין בהם משום ריח ניחוח א"כ יש לומר דלר' יהודה דמחייב כרת גם בדם התמצית אע"ג דלא חזי לכפרה ה"נ בדם שבישלו חייב אע"ג דלא חזי לכפרה:

רש"י בד"ה סריך שמתחיל להתייבש כו' לא סריך כו'. נראה דצ"ל לישנא אחרינא סריך שכשתולין כו' ועי' בה"ז וצ"ק ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה שפיר הא דסריך היינו שנסרך הדם בבשר הטמא אפילו לח חוצץ עי' בפ"ב מה' מקוואות ועי' בכ"מ ז"ל שם:

שם גמרא תקריב כ"ש תקריב אפילו בשבת ואפילו בטומאה. ודקדק המשנל"מ ז"ל על השמטת הרמב"ם ז"ל להאי ברייתא ולפי מה שהבאתי לעיל מדברי הרמב"ם ז"ל דאין מלח מעכב בכל הקרבנות א"כ לכאורה אמאי ידחה שבת וטומאה וקרא דתקריב

בכל קרבנות כתיב וי"ל דלהכי איצטריך קרא דתקריב לאשמעינן אע"ג דאין זה אלא למצוה מ"מ דוחה שבת וטומאה דאי מעכב לא צריך קרא וממילא בכל עבודת ציבור הוא וכבר דקדקתי במ"א איזה דחיית שבת איכא במליחה דמשום עיבוד ליכא דאין עיבוד באוכלין ואי משום הבערה הא הותרה בשביל הקרבן עצמו וכדמשמע ביבמות פ' ד"א דליכא מלאכה בהקטרת אימורים אלא הבערה ובטומאה שפיר איצטריך קרא דמליחה עבודה היא וקמ"ל דמולח אפילו בטומאה ואשכחן כה"ג לקמן פ' ר"י בקרא דאם תקריב מנחת בכוריך דדריש נמי לכל הני אפילו כ"ש ואפילו מ"מ ובשבת ובטומאה ושם יתבאר למה לי קרא להכי כיון דמנחת ציבור הוא ומ"מ התם איצטריך אפילו רחוק מירושלים דלכתחלה מביא מן הקרוב אבל הכא דמרבי מכל מקום אפילו ח"ל קשה למה לי קרא להכי מהיכי תיתי למימר דדוקא מלח מא"י ע"כ נראה דכל הני דרשא אסמכתא בעלמא הם ובלא"ה פשיטא דאפילו בשבת וטומאה כיון דצורך עבודה היא ולהכי השמיט הרמב"ם ז"ל להאי דרשא ועי' בירושלמי ביומא פ' טרף בקלפי דמייתי התם ברייתא בקטרת אם לא נתן לתוכה מלח או שלא נתן לתוכה מעלה עשן חייב מיתה שמעינן מינה דמלח מעכב והרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' כלי המקדש ובסוף הלכות עבודת יוה"כ לא כתבה ונראה מזה או דקטרת אין צריך מלח וכר"י בנו של ריב"ג או דבקטרת המלח אינו מעכב וכדברי הכ"מ ז"ל דבמנחה לחוד המלח מעכב ולפ"ז צריך לאוקמי ברייתא דהירושלמי כר' שמעון לעיל דס"ל דבכל הקרבנות המלח מעכב וכמ"ש הכ"מ ז"ל שם ועדיין צ"ע:

דף כא:

גמרא מלח שע"ג האבר מועלין בו שעל גבי הכבש ושעל גבי המזבח אין מועלין פירש"י ז"ל שע"ג הכבש שיפול שם ממליחת האברים דשוב אינו ראוי משמע מדבריו דמלח שהי' נתון מתחלה ע"ג הכבש והמזבח כדתני לקמן מועלין בהם וא"כ מאי בעי מאי קרא דשעל גבי האבר מועלין בו ולמה ליה קרא להכי כיון דאפילו קודם נתינת המלח על האבר יש בו מעילה כ"ש כשנתנו על האבר ע"כ נראה דע"ג הכבש והמזבח אין מועלין היינו המלח שהי' נתון ע"ג הכבש והמזבח אין מועלין בו ואין מעילה במלח אלא כשהוא על האבר וע"ז אמר רב מתנה מאי קרא דלא מיקרי קדשי ה' אלא כשהוא על האבר שנאמר והשליכו עליהם מלח והעלו אותם עולה לה' אלמא דלא מיקרי עולה לה' אלא כשהוא על האבר והכי משמע מלשון התוספתא דבתר הך דתני התם בג' מקומות המלח נתון כו' ע"ג הכבש וע"ג המזבח תני התם להך שע"ג הכבש והמזבח לא נהנין ולא מועלין

שע"ג אבר מועלין בו וכן משמע מסתימות לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' מעילה ע"ש. ועיין לעיל בדברי התוס' ז"ל שהביאו דברי התוספתא דפליגי רבי ורבנן אי מועלין בעצם וצ"ע יותר בזה בד' הרמב"ם ז"ל:

שם גמרא ששם מולחין הקומץ כו' והקטרת. עי' בתוספתא דלא תני התם והקטרת כדתני התם לעיל אבל היין כו' והקטרת אין טעונין מלח וכדמייתי הש"ס לעיל. והתוספתא אזלי בשיטת ריב"ב כדמוקי הש"ס לעיל והרמב"ם ז"ל ג"כ השמיט והקטרת בסוף פ"ה מה' איסורי מזבח וכלשון התוספתא ועי' בלח"מ ז"ל שם ובאמת הדבר תימא שלא ביאר הרמב"ם ז"ל דין מלח בקטרת לא לפטור ולא לחובה ומש"כ הלח"מ דסמך אכללא דכל קרבנות טעונין מלח אינו מספיק ולא משמע הכי מהשמטתו והקטרת ע"ש (ועי' בתוס' ריש כריתות ובד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' כלי המקדש ובמש"ל שם):

דף כב.

תוס' בד"ה ועצים כו' וא"ת לילף ממלח כו'. קושייתם לא קאי על המקשן דפריך ועצים מנ"ל לילף ממלח דאהא לא תיקשי דודאי משמע בברייתא לעיל דעצים פשיטא לן דמשל ציבור דבעי למילף מלח מינה אלא אברייתא דיליף מעל העצים כו' הוא דמקשי למה לי קרא להכי נילף ממלח וק"ל:

שם א"ב חדתי עיין מ"ש בזה בחי' זבחים דף קט"ז. (נשמט מלעיל עיין בדברי הרע"ב ז"ל שפי' לא מלח דמתניתין היינו דלא מלח כל המנחה אלא הקומץ והוא תמוה דכל המנחה אין טעון מלח גם לכתחלה וכדאמרינן יכול כל המנחה כו' והוא נגד דברי הש"ס לעיל דאמרינן רב כתנא דידן ס"ל ע"ש וגם על התוי"ט ז"ל יפלא שלא העיר בזה):

שם משנה נתערב קומצה כו' ר"י אומר במנחת כהן משיח כו' פסולה דזו בלילתה עבה כו' פירש"י ז"ל דשתיהן פסולות לר"י הקומץ פסול דבולע שמן ממנחת נסכים והוי ריבה שמנה דסולת הקומץ רבה על שמן שנבלע ומבטלו ונקרא על שמו וממילא הוי מנחת נסכים חיסר שמנה אבל לרבנן דאין עולין מבטלין זא"ז לא הוי ריבה שמנה דאין השמן נקרא ע"ש הקומץ אלא נמשך אחר מנחתו מנחת נסכים אבל כשבלילתן שוה אין כאן לא חסר ולא יתר וכן משמע מפי' המשנה להר"מ ז"ל דהפסול הוא משום ריבה שמנה אלא דיש איזה חסרון דברים בהעתקתו שם וגם נראה שהי' גורס בדברי ר"י במנחת כהנים במנחת כהן משיח כו' ע"ש. והרע"ב ז"ל פי' לר' יהודה לא מיפסיל אלא הקומץ דשמן של מנחת נסכים רבה עליו ומבטלו והוי כלא הוקטר הקומץ כלל אבל מנחת נסכים לא מיפסיל משום ריבה שמנה כיון שלא מדעת עירבו וכבר תמה התוי"ט ז"ל

על פי' זה ומ"ש שם דלא שייך ריבה שמנה כיון דלא הוי לוג כבר כתבתי לעיל דשמן חברתה פוסל אפילו כ"ש אלא העיקר בכוונת הרע"ב ז"ל דשלא מדעת לא הוי בכלל ריבה שמנה וכמ"ש התוי"ט ז"ל שם אבל שיטתו תמוה דלישנא דמתני' משמע דמשום הבליעה שהעבה בולע מן הרכה היא דפסולה והיינו משום דריבה שמנה וכן לקמן בחרב שנתערב בבלול דנפסל החרב משום בליעת השמן דהוי כנתן עליו שמן ולא משום דמבטל השמן להקומץ וכדמוכח לקמן בשמעתין והתוס' ז"ל הרבו להקשות לר' יהודה אפילו קומץ בקומץ ליבטל חד לחבריה היינו סלת של אחד יבטל שמן הנבלע בו ואין זו קושיא כ"כ כיון דבלילתן שוה בליעתן נמי שוה ואין כאן לא חסר ולא יתר אבל מ"ש דלר"י ג"כ אין קומץ מבטל קומץ אפילו חרב עם בלול מגז"ש דר"ז יתבאר לקמן בזה:

דף כב:

תוס' בד"ה ור"י סובר כו' עיין בזה מש"כ בחי' זבחים שם דאיתא שם לכולי' שמעתין:

דף כג.

גמרא איתבי' ר"י לר"ל חרב שנתערב בבלול ר"י אומר לא יקרב. התוס' ז"ל הקשו דילמא לא יקרב משום הבלול דהוי חיסר שמנה ומפני זה כתבו דליכא כלל פסול חיסר שמנה משום דהוי בחיבורי עולין ע"ש. וקשה כיון דמיבטיל בטיל ושדינן לי' בתר בלולה למיחשב ריבה שמנה כגון נתערבה במנחת נסכים דהקומץ פסול משום ריבה שמנה א"כ ממילא נפסלת השניה משום חיסר שמנה דהיכי אפשר למישדי' להכי ולהכי ואי מצינן למימר דחדא פסול לחוד א"כ הוי ליה למיתני לא יקרבו לכתחלה תרוייהו ואם הקטיר חריבה הורצה כדקתני בסיפא לא יקטיר ואם הקטיר עולה לבעלים אלא ודאי משמע דשתיהן פסולות לר"י ושפיר קמותיב לר"ל ולקמן יתבאר עוד בזה:

שם גמרא קומץ שמיצה שמנו על העצים כו'. הפי' הפשוט הוא פירש"י ז"ל שהפסיד מעט שמן ע"י מיצוי על העצים ונתן הקומץ עליו אי חיבורי עולין מה שהשמן מחובר להקומץ הוי כעולין ולא הוי חיבר שמנה אי לאו כעולין. ולשון אחר שברש"י קשה דודאי לא הוי כחסר שמנו אם מיצה ע"ג עצים ופי' התוס' ז"ל ג"כ קשה מאי קאמר הש"ס אבל האי דלאו מינה דקומץ הוא הא לשיטתם חיבורי עולין היינו שמן הנבלע בעצים לשמן שבקומץ והוי חיבור במינו וגירסת הרמב"ם ז"ל בזה נפלאה היא עיין בפ"ב מה' פה"מ בדברי הראב"ד ז"ל שם:

שם גמרא שחיטה אינה בטילה בנבילה פירש"י ז"ל דאין תרומה הנוגעת בהן נשרפת אלא תולין ולר' חנינא דאמר בטילה פירש"י ז"ל דנשרפת אם נגע באחת מהם יש לדקדק אטו ע"י ביטול נחתא לה טומאה לחתיכת השחיטה הא כמאן דאיתי דמי כמו לענין משא והכי נמי כל היכא שהיא טהורה היא ואי משום דתלינן דנגע התרומה בנבילה שהיא רובא א"כ אין זה ענין לביטול ברוב אלא לכללא דאזלינן בתר רובא ומדברי התוס' ז"ל נראה דפלוגתייהו הוא לענין רה"ר דלמ"ד שחיטה אינה בטילה אי קביעי הוי ספק טומאה ברה"ר וספיקו טהור אבל למ"ד בטילה לא הוי בכלל ספק טומאה ברה"ר לטהרה לגמרי כיון דנתבטלה בנבילה והוי כספק טומאה ברה"י דטמא מספק וכן איפכא אי נבילה בטילה בשחוטה אפילו ברה"י ספיקו טהור ואי אינה בטילה ברה"י ספיקו טמא ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' אה"ט ובדברי הר"י קורקוס ז"ל שם וכתבתי בזה בח"ל בכורות דף כ"ג ע"ש באורך קצת:

תוס' בד"ה שחוטה כו' ודם הפר ודם השעיר כיון שהי' מעורב חשיב דאפשר להיות זה בזה ולכאורה לא הוי צריכי לזה דדוקא בדברים המחולקים בדינן כמו נבילה ושחוטה או שירים וטיבלא בהא קאמר ר' חייא דחלוקת דיניהם משוי להו מין בשאינו מינו אבל דם פר ושעיר לר' חייא ג"כ וודאי הוי מין במינו דאין שום חילוק ביניהם באיזה דבר ובגוונא דנבילה ושחוטה קאמר ר"ח מסברא הכי דבעינן שיהי' אפשר להיות כמו השני הבטל או המבטל:

דף כג:

גמרא לימא דלא כר' חייא פירש"י ז"ל דמהא דלא מבטל טיבלא לשירים דליהוי כריבה סלתה לא פריך דבטיל כמאן דליתי' דמי וכתבו התוס' ז"ל דדבריו אלו סותרין להא דלעיל דלר"י פסול בנתערבה במנחת נסכים מפני שבולעת והרי ריבה שמנה. ונראה דלא סתרי אהדדי דדוקא בשמן דניכר הריבוי א"א לומר דכמאן דליתי' דמי דכך אמרה תורה שלא יהי' שמנונית שמן יותר מלוג והרי יש בו יותר מלוג אבל ריבוי הסלת אינו ניכר דהא שתי מנחות נתערבו אלא דע"י ביטול אתה אומר שיהי' כמו ריבה סלתה בזה שפיר אמרינן דאי בטיל כמאן דליתא דמי ודו"ק:

שם רש"י בד"ה אין הקומץ מבטל כו' דהא אפילו ר"י מודה דלא פליג ר"י כו'. ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל דמה ענין ר"י לכאן דהא דמודה ר"י בקומץ דלא מבטל לחבירו הוא משום דזה לכ"ע הוי מין במינו כמו דם הפר והשעיר ואליביה וודאי לא ילפינן שירים מקומץ שלא יבטל דשירים עם קומץ הוי שלא במינו ושמעתין אזלא לרבנן דס"ל דעולין

אין מבטלין זא"ז וע"ז משני ר"ז נאמר הקטרה בקומץ ונאמר הקטרה בשירים כו' דכיון שנאמר הקטרה בשירים יש לה ג"כ דין עולין דלא מבטלי זא"ז ומתני' אתיא כרבנן וגם דברי התוס' ז"ל לעיל בד"ה והן בולעות זו מזו שכ' שם בפשיטות לדרשא דר"ז גם אליבא דר' יהודה ואין הקומץ מבטל הקומץ אפילו קומץ דמנחת נדבה שנתערב בקומץ דמנחת חוטא ומחמת זה הקשו שם מה שהקשו בעיני יפלא מי הכריחם לזה. ולענ"ד ברור כמ"ש דלר' יהודה לא דרשינן לגז"ש דר"ז כלל כיון דעיקר הטעם משום מין במינו וכמ"ש וקומץ חרב שנתערב בבלול ודאי פסול לר"י וכגירסת הש"ס לעיל מאי לאו קומץ דנדבה דאיערב בקומץ דמנחת חוטא והכין הוא סוגיא דכוליה שמעתין קומץ בקומץ ובלילתן שוה בין לרבנן בין לר"י לא מבטלי אהדדי לרבנן משום דעולין אין מבטלין זא"ז ולר"י משום(דמב"מ) הוא ולא אמרינן דסולת של קומץ זה יבטל שמן הנבלע בו מקומץ האחר כיון דבלילתן שוה לא מינכר התסרובות ואינו נפסל על ידי ביטול וכמ"ש לעיל וקומץ חרב בבלול לרבנן כשירות ולר"י פסול וכן קומץ דנדבה שנתערב במנחת כהן משיח או במנחת נסכים והך דשתי מנחות שנתערבו לרב חסדא אליבא דר"י כי קמיץ לחד אידך פסולה דמבטלי שירים לטיבלא ומתניתין אתיא כרבנן ומשום דעולין אין מבטלין זא"ז וה"ה שירים וזה ברור לענ"ד. ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' פהמ"ק בסופו שכ' נתערב קומצה בשירי' או שנתערב שירי' בשירי חברתה לא יקטיר ואם הקטיר עלתה לבעלים ואין הדברים מובנים אם נתערבו שיריה בשירי חברתה אמאי לא יקטיר הקומץ הא גם השירים כשירים ולא מבטלי אהדדי והכ"מ ז"ל לא העיר בזה ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דט"ס הוא וצ"ל כלישנא דתנן או שנתערבה בשירי חברתה ועיין בלשון התוספתא פ"ד:

שם גמרא תבלה בקצת כו'. עי' בדברי הרמב"ם ז"ל שכ' להאי דינא גבי שירי מנחה ודקדק שם הלח"מ ז"ל אמאי לא ביאר דדוקא אי רוב מצה דהא פסק ז"ל דבתר מבטל אזלינן בפ"א מה' אה"ט ואין קושיא דהא אנן קי"ל דמין במינו בטל בכ' נוף ואדרבא מין בשאינו מינו לא בטיל ובסוגיא דזבחים ומלשון הרמב"ם ז"ל כ"ה אה"ט משמע דמה שבטל אפשר להיות כמבטל הוא דגורם הביטול דאי לאו דנבילה יכולה ליטהר לא הוי מטהרינן לה אפילו ממגע אבל כיון דיכולה ליטהר אחר שתסרח מטהרינן לה נמי ע"י ביטול ע"ש בלשונו ז"ל ותראה שכן הוא וזה לפי שיטתו דהא דר' חייא אינו ענין כלל לפלוגתא דר"י ורבנן במב"מ וכמ"ש הר"י קורקוס ז"ל שם ודוקא לענין טומאה נאמרה הא דר"ח אבל לא לענין איסור אכילה כמו שלא נמצא ד' ר"ח בדבריו ז"ל גבי איסור אכילה והדברים עתיקים בזה. ואי קשיא לי הא קשיא לי גבי שירי מנחה היכי שייך

לשון כשירה ואפילו אי רובא תבלין מאי הוי מאי דעבד עבד ואיסור חמץ אין בזה אטו שירי מנחה שנתבטל בדבר אחר אסור לאכול ונהי דלא קיים המצוה כתיקונה כמ"ש ואכלוה מצות אבל איסור לא שמענו אם לא שנתערב קודם הקטרה דאי נתבטלו הוי כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אבל לענין פסח א"ש דאי בטיל לא יצא ידי חובת מצה ודו"ק:

דף כד.

גמרא הושיט א' לביניהם מהו. פירש"י ז"ל חצי עשרון אחר מהו אם נגעה טומאה בזה מהו שיטמאו הראשונים ע"י צירוף ומסיק אין צריך לכלי אין הכלי מצרפו לא לטמא אחרים ממנו ולא ליטמא מאחרים אבל אם נטמא אחד מהראשונים נטמא חבירו ולא האמצעי ואין האמצעי מפסיק ולפ"ז יקשה מאי איריא ביניהם כיון דמיבעי' ליה אי הכלי מצרף שאין צריך לכלי הוי מצי למיבעי' אם נתן חצי עשרון שאין צריך לכלי באיזה מקום שהוא אי מצרף אי לא אבל הרמב"ם ז"ל פי' דמיבעי' לי' אם הושיט דבר אחר ביניהם אי מפסיק שלא לצרף אחד לחבירו ומסיק דאם יש ביניהם דבר חוצץ ואין צריך לכלי מפסיק מלצרף ולא נטמא אלא זה שנגעה בו הטומאה ונראה דכך הי' גירסתו הושיט דבר אחר ביניהם מהו ועי' בכ"מ ז"ל שם שדקדק על פי' הראב"ד שהוא כפירש"י וכ' שיש לישב בדוחק והדברים מבוארים ברש"י ז"ל. ויותר הי' נראה דמיבעי' ליה אם נטמאת האמצעית ע"י נגיעת טומאה בא' מהראשונים מי אמרינן כיון דהטומאה קופצת להאחרת וזו בנתיים גם זו נטמאת או דילמא הטומאה קופצת על האמצעית והיא לא נטמאה והכי משמע בירושלמי חגיגה פרק חומר בקודש ע"ש דאיתא לכולין שמעינן התם ועי' שם הא דמיבעי' ליה וקפצה טומאה אמרין ליה וקפצה טומאה ואינו מובן מאי קמיבעי' ליה ומה שפי' הק"ע דמיבעי' ליה אם הושיט אצבעו לא משמע הכי ונראה דהך גופא בעי להו וקפצה טומאה האיך קופצת הטומאה מזה לזה כיון דאין נוגעין זב"ז אמרין ליה אין דקפצה טומאה ותו מיבעי' ליה אפילו אחרת בנתיים קופצת הטומאה אמרין ליה אפילו אחרת בנתים אין זו חציצה והטומאה קופצת דרך עלי' והיא טהורה וכדמסיק שם:

שם תוס' בד"ה שאין צריך לכלי כו' א"נ דוקא שירי מנחה כו'. ובירושלמי שם מבואר כדבריהם אלו ע"ש:

שם גמרא מהו לקמוץ מזע"ז צירוף דאורייתא כו'. והרמב"ם ז"ל פי"א מה' פהמ"ק פסק דספיקא הוי אם קמץ מזע"ז ובפי"ב מה' אה"ט כתב בפשיטות דמעילה זו דצירוף כלי

מדבריהם הוא ויש לזה רמז בתורה כף אחת כו' משמע דפשיטא ליה דצירוף כלי מדרבנן הוא ואמאי פסק כאן דספיקא הוא ונ"ל כדעתו ז"ל דהך בעיא לא תליא בהא דצירוף כלי לענין טומאה אלא מיבעי' לי' דילמא לא אימעיט אלא שלא יביא בב' כלים אבל בכלי אחד אע"פ שאינן מחוברים קומץ מזע"ז או דילמא בעינן שיהי' מחוברים דוקא ודוק:

שם גמרא היכי דמי כגון קפיזא בקבא אע"ג דעריבו מעילאי כו'. פירש רש"י ז"ל מעילאי היינו בגודש הכלי אבל אי עריבי בתוך הכלי מצטרף והרמב"ם ז"ל חילק בין המחיצה למעלה ועריכי מתתאי ובין המחיצה למטה ועריכי מעילאי ע"ש ובכ"מ שם:

שם גמרא צירוף כלי וחיבור מים. ופירש"י ז"ל חצי עשרון חוץ לכלי ומחובר ע"י מים לחצי אשר בכלי שנטמא ע"י צירוף אי מיטמא גם החצי שחוץ לכלי ומיבעי ליה אי טומאה שע"י צירוף הולכת גם חוץ לכלי או אינה יכולה לילך חוץ לכלי ויש לדקדק אי טומאה זו באה ע"י טבול יום א"כ היכא מיטמא זה שחוץ לכלי הא טבול יום אינו אלא פוסל ולא מטמא אחרים ואי באה ע"י איזה טומאה אחרת מפני מה לא יטמא זה שחוץ לכלי ויהי' זה שבתוך הכלי ראשון ושחוץ לכלי שני ואי מיבעי' אי טומאה שע"י צירוף מטמא אחרים אי לא א"כ מאי איריא חיבור מים בכל דבר שנגע בו שייך למיבעי וצ"ל דחיבור מים משוי לה כגון אחד ולזה מיבעי' ליה אי לטומאה שע"י צירוף ג"כ הוי בגוף אחד ונטמא גם החצי שחוץ לכלי ע"י חיבור מים או צירוף אינו מטמא אלא דגוואי אבל דבראי לא אבל הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' אה"ט כ' דחיבור אוכלין על ידי משקין הוי ספק אי כגוף אחד הם או מונין בו ראשון ושני והוא מיבעיא דזבחים פרק טבול יום וכמ"ש שם בחי' א"כ ליכא לפרש הך בעיא דשמעתין כפירש"י ז"ל כיון דמספקא לן אי הוי כגוף א' א"כ בלא"ה אינו מיטמא ע"י טבול יום דאינו אלא פוסל ושמעתין איירי כמבואר להכי פירש הוא בפי"ב מה' הנ"ל דחיבור מים היינו במים עצמן אם נטמאו ע"י צירוף כלי ומים המחוברים באוכל כגוף אחד הם אלא דגם זה צ"ע דהא מנין ראשון ושני הוא ע"י אוכל ומשקה ואוכל לאוכל ראשון ומשקה שני אלמא דלאו כגוף אחד הם ועי' בכ"מ שם ובבה"ז ובצ"ק ז"ל:

שם גמרא בעי רבא עשרון שחילקו ונטמא כו' והניחו בביסא וחזר טבול יום כו'. לכאורה כיון שנטמא קודם שהניחו בביסא כבר נפסל ואין ראוי לכלי עוד וא"כ אין הכלי מצרפו וצ"ל כיון שהי' ראוי לכלי הכלי מצרפו וכמ"ש התוס' ז"ל ומיבעיא ליה אי שבע לי' טומאה ואין נגיעה האחרונה כלום ולא נטמא החצי השני ע"י צירוף הוי מצי למיבעי' כה"ג בכביצה אוכל שנחלק לשנים דנשאר כל חלק בטומאתו אבל אינו יכול לטמא אחרים וחיבר לו עוד חצי ביצה אחר ונגע הטמא בחצי שכבר נטמאה אי גם החצי השני

נטמאה ע"י מגע זו או דילמא החצי הראשונה שבע לה טומאה ואין מגעה כלום ומסתבר בזה כיון דהכל נעשה גוף אחד כביצה כי נגע בחצי הטומאה מכבר הוי כאלו נגע גם בשניה והכא דוקא מיבעי' לי' דהכתוב עשאן כגוף אחד אבל באמת לאו גוף אחד הם ועי' במשנל"מ ז"ל פכ"ג מה' כלים שהוא כמסתפק אי כביצה אוכל שנחלק לשנים אי פרחה טומאה מהם לגמרי ע"ש והרי דברים מבוארים בפ"א ממס' טהרות חצי ביצה אוכל ראשון וחצי ביצה שני מצטרפין זה עם זה לטמא בקל שבשניהם אלמא דאפילו אחר שחילקן לא פרחה טומאה מהם ואם אח"כ עירבן טומאתן עליהם. והנה הך סברא דשבע לה טומאה יש לסמוך קצת בהא דאין איסור חל על איסור ואפ"ה אמרי' דאיסור מיתלי תלי וקאי ואם הותר הראשון חל השני כדאיתא בנדרים לענין שבועה על שבועה וא"כ ה"נ מאי פריך אביי מי אמרינן שבע ליה טומאה מסדין שעשאו וילון דלא אמרינן שבע לי' טומאה דילמא התם לאחר שביטלה מטומאת מדרס חל עלי' טומאת מגע דהוי מיתלי תלי אבל הכא דהחצי עשרון טמא הוא אם חזר ונגע בו לאו כלום דשבע ליה טומאה אבל הש"ס לא ניחא לי' בהכי ולא דמי טומאה לאיסור בזה. ועיין תוס' בד"ה כי נגע בו כו' ובד"ה שני סדינים שהאריכו בזה. ועיין תוס' חולין פ' העור והרוטב ובד' הר"ש ז"ל בכלים ועיין בדברי המל"מ בפי"ב מהל' אה"ט ובפכ"ג מהל' כלים שהאריך ג"כ בזה:

דף כד:

גמרא עשרון שחילקו ואבד א' מהן והפריש אחר תחתיו כו' ואמר רבא דבתר הראשון שניהם גרירי האבד והמופרש ומש"ה אם נטמא שניהם מצטרפין וכולן טמאין אבל האבד והמופרש לא גריר חד בתר חבריה ומש"ה נטמא האבוד אין המופרש מצטרף וכן איפכא ולענין קמיצה ג"כ הדין כן אם קמץ מן האבוד הקמיצה מתרת שירי' וכל הראשון אבל המופרש אין לו שייכות עם האבוד וכן אם קמץ מן המופרש הוא והראשון נאכל והאבוד אינו נאכל אבל אם קמץ מן הראשון שירי הראשון לבד נאכל והאבוד והמופרש אינן נאכלין דלא ידעינן הי מינייהו התיר הקומץ כיון דתרוייהו בתר ראשון גרירי ואביי אמר דכולהו בני חד ביקתא נינהו ובטומאה מצטרפין כולן באיזה מהן שנגע ובקומץ ג"כ אינו נאכל אלא שירי זה שקמץ ממנו אבל לא השני חצאין האחרים דלא ידעינן הי מינייהו התיר הקומץ. ומתקיף ר"פ שירי' ג"כ היאך נאכלין הא הקומץ חסר שליש ומטי שתות לחצי זה ושירי' ג"כ לא הותרו ומשמע מל' רש"י ז"ל בד"ה ושירי' דידי' דר"פ לרבא נמי פריך אם קמץ מן הראשון דשניהם אין הקומץ מעורב מכולן ורב יצחק פריך

קומץ היכי קריב ומסיק רב אשי דקומץ בדעתיה דכהן תליא כו'. ויש לדקדק אמאי אין הכהן יכול לברר לו איזה ב' חצאי עשרונים בשביל עשרון המנחה ושאר יהי' מותרות וכמו בשאר קרבנות דבאיזה שירצה מתכפר לבד מחטאת ואשם ומאיזה מהן שקמץ יצרף לו עוד חצי עשרון אחד ויהי' לעשרון שלם והמותר יפדה או ישלימו למנחה אחרת ונהי דפדיון לא שייך הכא כיון דכבר נתקדש בכלי שרת והא דאמר הא איכא תלתא חולין הוא לאו דוקא אבל לצרפו למנחה אחרת אמאי אינו יכול. והי' נראה דבאמת יכול הכהן לעשות כן ואם עירב ב' חצאין מהם מאיזה מהם שיהי' יוכל לקמוץ מהם והשירים נאכלין והחצי הג' הוי מותר אבל הכא מיירי כולם מונחים בביסא ג' חצאים מחולקים ולא נתברר מי הוא למנחה ומי למותרות בהא אמר רבא דאם קמץ מן האבוד אין המופרש בכלל ושירי האבוד והראשון נאכלין והמופרש אינו נאכל וכן לענין צירוף ואם קמץ המופרש אין האבוד בכלל אבל אם קמץ מן הראשון שניהם נמשכין אחריו ולא נתברר מי הוא למנחה ומי למותר להכי שניהם אינן נאכלין. וקצת קשה מכאן לשיטת הרמב"ם ז"ל לעיל דדבר אחר שאין צריך לכלי חוצץ בפני הצירוף וכמש"כ לעיל א"כ הכא היכי קאמר בפשיטות אבוד וראשון מצטרף ומופרש אין מצטרף אם המופרש חוצץ בין אבוד לראשון גם הראשון לא יצטרף. וי"ל דזה אינו חשוב אינו ראוי לכלי כ"כ כיון שהי' ראוי לכלי בשעה שנאבד הראשון והא דמשמע הכא דהאבוד אחר שנמצא ראוי הוא למנחה לכאורה אמאי אינו נפסל בהיסח הדעת דהוי פסול הגוף או פסול טומאה צ"ל דנאבד בכה"ג דלא הי' בו היסח הדעת ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פי"ט מהלכות פהמ"ק ובמשנל"מ ז"ל גבי בשר הנמצא. וראיתי להרמב"ם ז"ל בפי"א מה' הנ"ל שפסק כרבא וכ' שם בהני תרי דינא בצירוף וקמיצה דהחלקים אינם נוגעים זה בזה ע"ש וגבי צירוף י"ל דהוכרח לזה לר"י דאי נוגעים זב"ז בלא"ה הי' אחד מטמא את חבירו אלא דאינו מוכרח דהא בטומאת טבול יום מיירי שמעתין דאינו אלא פוסל ולא מטמא וכמש"כ רש"י ז"ל לעיל ואפילו נגעי אהדדי צריכין לצירוף כלי אבל מש"כ גם בקמיצה דאין החלקים נוגעים זב"ז נראה מלשונו ז"ל שם דהוצרך לזה כיון דתלוי בדעת כהן ואין דעתו אלא על העשרון והיינו כשהם חלוקים ואינן נוגעים זב"ז אבל אם היו נוגעים זב"ז הרי הם כמעורבים ולא הי' יכול להקריב הקומץ דמנחה יתירה היא עשרון ומחצה ע"ש בדבריו ז"ל אבל לפ"ז קשה היכי קמיץ מחד אחבריה כיון דאין נוגעין זב"ז והא בעיא דלא איפשיטא היא אי צירוף דאורייתא וכן פסק הוא ז"ל גופא דספיקא הוא ולא יקמוץ ואם קמץ שירי' אסורים באכילה ע"כ דבריו ז"ל צ"ע ומפרשי דבריו לא ביארו כלל בזה:

דף כה.

תוס' בד"ה הא אינו נושא כו'. האריכו למצוא הפיגול ונותר היתר מכללו וכ' דפיגול היינו חוץ למקומו הותר בבמה ואין זה מובן כיון דלית ביה מחשבה זו כלל דאין כאן חוץ למקומו היכי שייך למיקרי הותר מכללו וכ' עוד דפיגול ונותר הותר מכללו במנחת כהנים וקומץ וכל דבר שאין לו מתירין ואפי' פסולא ליכא כו' וגם בזה יש לדקדק דקומץ נהי דלית ביה משום פיגול מ"מ פסול הוא כיון דכל המנחה נפסלת ומכרת הוא דאימעיט המתיר עצמו אבל פסול הוא ע"י מחשבת פיגול אם לא במנחת כהנים וכהן משיח דאין להם מתירין כלל בהני יש לומר דליכא מחשבת פיגול דלא הוי דומיא דשלמים אבל מ"מ איסורא איכא לחשוב מחשבת פיגול כמו מחשבת שלא לשמן דכשר הוא אבל עביד איסורא במחשבתו וא"כ גם זה ליכא למיקרי הותר מכללו ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל פ' ר"י מה' פהמ"ק ובמשנ"מ ז"ל שם שהאריך קצת בזה ול"נ כמש"כ ולעיקר קושית התוס' ז"ל נראה דברייתא טעמא דקרא קאמר הא דבפיגול ונותר נ' לא ירצה ובטומאה מרצה משום דאשכחן קולא בטומאה דהותרה בצבור ג"כ:

שם תוס' בד"ה אימא עון יוצא מעון דזרות כו' ולשנויי כגון בעון יוצא. מד' ז"ל דהא דאמרינן עון דלפני ה' אין כו' היינו דההיתר יהי' לפני ה' דאל"ה לא דמי זרות דעון שלפני ה' הוא אבל יוצא לאו לפני ה' הוא והוא כדברי ר"ת ז"ל דלרצון להם משמע דבר שהוא לרצון במקום אחר וא"ש בזה הא דאמר רב סימא לקמן אימא בע"מ שהותר מכללו בעופות ואמאי לא קאמר שכן הותר מכללו בבמה דבבמה אפי' בע"מ כשר כדאיתא בסוף זבחים אלא דאין זה עון דלפני ה' אבל בלא"ה ניחא דלא הותר בע"מ בבמה אלא לבני נח אבל לישראל בע"מ נאסר גם בבמה:

שם גמרא עון שהי' בו ודחיתיו לאפוקי יוה"כ דהכשירו בכך לכאורה לאביי למה הוצרך לשנויי לעיל על עון יוצא עון דלפני ה' כו' הא סגי בהאי תירוצא עון שהי' בו ודחיתיו לאפוקי במה דהכשירו בכך כדאמרינן בזבחים על במה וכי דנין דבר שהכשירו כו' והי' נראה דבאמת להאי שינויא מיתרצי כולהו פירכא דבין יוצא דבמה בין שמאל דיוה"כ בין בע"מ דעופות אין בהם שום עון וכולן הכשירן בכך משא"כ טומאה דאפילו למ"ד הותרה בצבור איכא מ"ד דמהדרינן אטהורין כדאיתא ביומא פ"ק ועפ"ז ניחא נמי אונן דכה"ג דליכא עון כלל ואדרבה נאסר לו אנינות כדכתיב ומן המקדש לא יצא כו' אע"ג דיש לומר דשמאל דיוה"כ הכשירו בכך היינו דהתם א"א בע"א משא"כ יוצא דבמה ובע"מ דעופות אבל אונן כה"ג וודאי י"ל דהוי כמו שמאל דיוה"כ ומצוה איכא להקריב קרבנות אפילו (באנינות) וי"ל עוד דאביי לטעמיה דס"ל טומאה דחויה היא בצבור וכדאמר עון שהי'

בו ודחיתיו לאפוקי כל אינך דהתירא הוא ורב אשי ס"ל דטומאה הותרה בצבור וכולה התירא הם להכי משני שינויא אחרינא עון הקדשים כו' ודו"ק:

דף כה:

גמרא אלא אמר רב חסדא הא ר"א דלא קניס גבי תרומה במזיד כו'. לכאורה לר"א ליכא טומאה כלל בדם כעדותו של יוסי בן יועזר כדאיתא בפסחים בשיטת ר"ח סגה"כ אבל התם ר"א הוא היינו ר"א בן שמוע והכא ר' אליעזר דפליג עם ר"ע בזריקה מועלת ליוצא כדאמרינן בשמעתין והרמב"ם ז"ל השמיט להני ברייתות ופסק דאין טומאה לדם קדשים כלל וכבר כתבתי בזה בזבחים פרק דם חטאת באורך:

דף כו.

גמרא והוא שנטמאו כו'. ומסקנא דשמעתין אליבא דר' יהושע בכל גוונא אם נשאר מקצת שירים יקטיר ואם אבדו או נפסלו כולן לא יקטיר ואם נטמאו למ"ד הציץ מרצה על האכילות אם הקטיר הורצה ולמ"ד אינו מרצה לא הורצה וכן בזבחים הדין כן והרמב"ם ז"ל חילק בין זבחים למנחות ובפ"א מה' פהמ"ק כתב גבי זבחים דבאבוד ושרוף צריך שישתייר כזית אבל בלא"ה לא הורצה אבל ביוצא ונטמא כתב דאם זרק הורצה משום דזריקה מועלת ליוצא ועל הטומאה הציץ מרצה ובפי"א מה' הנ"ל גבי מנחות כ' דבין אבוד ושרוף בין יוצא ונטמאו שירים לא יקטיר ואם הקטיר הורצה וכבר עמד ע"ז הלח"מ ז"ל שם בפ"א הנ"ל. ועוד יקשה מ"ש בנטמאו שניהם אם זרק הורצה דהציץ מרצה הא אין הציץ מרצה על אכילות כמ"ש בפ"ד מה' ביאת מקדש ולזה י"ל נהי דאינו מרצה על הבשר אבל מרצה על החלב דעולין הוא והוי כמו שהחלב קיים דהורצה ג"כ. ובזה לא הבנתי מה שהקשה הלח"מ ז"ל שם בפ"א אהא דכ' הרמב"ם ז"ל כל קרבנות הצבור שנטמא הבשר והחלב זורק לכתחלה הדם הא אין הציץ מרצה על אכילות. ולפי הנ"ל לא תקשי דמ"מ מרצה על העולין היינו החלב ומש"כ התוס' ז"ל שם בפסחים דר"י ס"ל הציץ מרצה על אכילות היינו משום דבמתניתין התם בחמשה דברים איכא דלית בהן אלא אכילות לבד כדאיתא התם אבל מ"ש גבי מנחות בכל גוונא אם הקטיר הורצה וודאי קשיא טובא ובדברי התוספתא כבר כתב הלח"מ ז"ל דלא אמרו התם כן אלא בנטמא ויוצא אע"ג דתני התם ג"כ או שנפסלו פירש"י ז"ל בפסחים שם דנפסלו היינו בטבול יום והכל פסול טומאה הוא וע"כ צ"ל דסמך אשמעתא דפסחים דאמר ר' יוסי דרואה את דברי ר"א בדיעבד ואם כן בזבחים נמי כן ומנ"ל לחלק בין זבחים למנחות ועיין מ"ש

הלח"מ ז"ל שם ובתוספתא הכא איתא דאמר ר' יוסי דרואה הוא את דברי ר"א דאמר אם אין קומץ אין שירים ואם אין שירים יש קומץ מדברי ר' יהושע דאמר אם אין שירים אין קומץ ובתוספתא זבחים פ"ב איתא נמי לפלוגתא דר"א ור"י לענין זבחים ולא קאמר התם ר' יוסי דרואה אני מדברי ר"א כו' משמע קצת דבמנחות לחוד הוא דקאמר הכי וקצת סייעתא להרמב"ם ז"ל ודברי הכ"מ ז"ל שכתב לסייע מדברי התוספתא דר"י מודה דאם הקטיר הורצה בלא"ה קשה דבזבחים ג"כ תני כן שם בפ"ד דמודה ר"י אם זרק הורצה ולא שמענו לחלק בין זבחים למנחות בזה ועדיין צ"ע. ובמתניתין יש לדקדק קצת הא דתנן נטמאו שירים כמדת ר"א כשיר' דם אע"פ שאין בשר הא בלא"ה כשירה דר"א ס"ל הציץ מרצה על אכילות ועי' מש"כ לעיל דף י"ב וט"ו:

שם משנה שלא בכ"ש פסולה ור"ש מכשיר ופליגי אמוראי בגמ' בדברי ר"ש לר' יהודה בריה דר"ח ס"ל לר"ש דיכול לעשות כל עבודת המנחה ביד ודוקא בימין כחטאת ואם רוצה לעבד' בכלי עובדה אפילו בשמאל כאשם ולר' ינאי אחר קמיצה כשר לעבוד' בין בימין בין בשמאל ואפילו בהמיינו ולרנב"י מודה ר"ש דצריך לקדשו בכלי ומקידוש ואילך א"צ כלי עוד ומוליכו ומעשהו אפי' ביד אבל רבנן אמרי דהולכ' והקטרה ג"כ דוקא בכלי וכדתני' קמצו שלא מכ"ש או קידשו שלא בכ"ש או העלו והקטירו שלא בכ"ש פסול ופריך עלה והא דתניא הקטר חלבים כו' הקומץ כו' שהעלן בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל כשירין אלמא דאפי' ביד שמאל כשר וקשיא לר"י ומשני לצדדין קתני כו' משמע דהך ברייתא כר"ש היא אבל לרבנן דוקא בכלי ובימין ורישא דהקטר חלבים ספקי מספקא להו להתוס' ז"ל אי כר"ש אתיא דכל מקום שנאמר כהונה לא בעי ימין או אפילו לרבנן לא בעי ימין כמו הולכת איברים לכבש וזה תליא בהני תרי פירושי דאמרינן לעיל דהולכת איברים לכבש הוי עבודה דלא מעכבא כפרה דלפירש"י לעיל משום דאפשר לבטלה א"כ הקטר חלבים הא א"א לבטלה. ולפי מה שפי' בזבחים דאיברים גופייהו לא מעכבא כפרה א"כ אפילו הקטירן גופא לא מעכבא כפרה וכשר אפילו בשמאל אבל קומץ וקטורת ולבונה וודאי משמע דלרבנן בעינן כלי וגם ימין אלא דבקטרת לא ידענא מנ"ל חיוב הקטרה בכלי ובקטרת של יוה"כ משום דלא אפשר הוא אבל אם הי' אפשר הי' מקטיר כמלא חפניו כדאיתא בריש הוציאו לו ומנ"ל בקטרת של כל השנה דדוקא בכלי בשלמא בקומץ שנתקדש בכלי הוי כמו דם שנתקבל דזורקו מתוך הכלי ה"נ מקטירו בכלי שרת ולא ביד אבל קטרת מנ"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מהלכות פסהמ"ק דקומץ וקטרת ולבונה וכל מנחות הנשרפות אם העלן לאישים בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל. כשר וקשה הא ר"ש הוא דאמר הכי אבל רבנן

פליגי עליה ואמרי דכל עבודות הקומץ כולן בכלי שרת וכדתני העלן והקטירן שלא בכ"ש פסול וכבר העיר בזה הלח"מ ז"ל שם וכתב כדעת הרמב"ם דהא דמעלו ומקטירו בכ"ש היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר אפילו ביד ע"ש באורך ודבריו ז"ל נפלאו ממני דהא תני בהדיא העלו והקטירו שלא בכ"ש פסול וכ"כ הרמב"ם ז"ל בעצמו בפי"א שם הלכה והיתה המנחה שלא בכ"ש או שהיתה קומצה שלא בכ"ש או שהעליהו למזבח שלא בכ"ש פסולה הרי מבואר דלרבנן כ"ש מעכב וע"כ לרנב"י לא פליגי אלא בהא דהקטר' שלא בכ"ש לרבנן פסול ור"ש מכשיר והיכי מצינן למימר דברייתא זו אתיא כרבנן והדבר תמוה. ואולי י"ל דודאי העלאה למזבח היא דוקא בכ"ש כמ"ש בפי"א הנ"ל ומ"ש בפ"ב הנ"ל דאם העלה לאישים בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל כשר היינו אחר שהעליהו למזבח יכול ליתנו על האש בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל ומשמע ליה הכי מדתני הקטר חלבי' כו' הקומץ כו' בהדדי ש"מ דכולהו מודו בזה כמו בהקטר חלבי' דכולהו מודו דבין ביד בין בכלי כשר אבל אכתי תיקשי שמאל אמאי כשר נהי דבהקטר חלבים י"ל דהוי עבודה דלא מעכבי כפרה אבל קומץ ולבונה הא עבודה דמעכבא כפרה היא ולמה יוכשר בשמאל לרבנן דכל מקום שנאמר כהונה אינה אלא ימין אלא ודאי ר"ש היא דמכשיר שמאל במקום שלא נאמר אלא כהונה ולא נתיישבו לי דברי הרמב"ם ז"ל עדיין עד אזכה לראות עמוד הכהן בעבודתו בבי"א וכתב הוא ז"ל עוד שם דנסכי יין ומים שנסכן בין בקערה כו' בין בכל כ"ש כשירים נסכן בכלי חול או בידו פסולין משמע דאימורין וכל הנקטרים אפילו זרקן לאישים בכלי חול כשר ולא ידענא טעמו של דבר לחלק בין נסכים לנקטרין בשלמא אם ניסך ביד י"ל דפסול משום דאין דרך ניסוך בכך אבל בכלי חול אי בכל הנקטרים כשר אחר שנתקדשו כבר בכלי שרת ליתנן ע"ג האישים אפילו בכלי בנסכים נמי אמאי יפסל וי"ל דנסכים הוי דומיא דדם דזריקתו הוא דוקא בכ"ש ה"נ נסכים ומדברי ר' ינאי משמע הכי דכל שאין טעון כלי דוקא וכשר אפילו בשמאל ה"ה דכשר נמי בכלי חול כמש"א אפילו בהמיינו ואפילו במקידה של חרס וכ"ז עדיין צ"ע ועיין בתוס' יומא דף ס"ז שנראה מדבריהם דהא דתנן גבי מנחה מעלו ומקטירו בכ"ש הוא לאו דוקא ובתו' ישינים שם מבואר כן דלאו דוקא הוא אלא מעלו בהמיינו ובמקידה של חרס ע"ש וגם דבריהם ז"ל אינן מובנים דהא מבואר הכא בשמעתין דלרבנן דר"ש מעלו ומקטירו בכ"ש דוקא הוא לעיכובא וע"ש בתוספתא פ"ה במכילתין דתני התם לפלוגתא דר"א ור"ש ורבנן בכל גוונא קמץ בימינו ונתן לשמאלו או נתנו לפסול או נתנו לכלי חול בכולן מהני חזרה לימין או לכשר או לכלי קודש לר"א ור"ש ובכולן טעמא משום דלר"א ור"ש אם רצה לעובדה ביד עובדה

בימין או בכלי אפילו בשמאל ואם נתן לשמאל או לפסול או לכלי חול מהני חזרה אבל להקריבו בכלי חול אסור אפילו לר"ש דבעינן דוקא או כ"ש או יד ימין ולהכי אם חישב עליו כשהוא בשמאל או בכלי חול לא מהני בי' פיגול אלמא דאפילו לר"ש בכלי חול פסול לרבנן ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דבכל הנקטרין אפילו בכלי חול כשר וגבי נסכים הוא דכתב דפסול בכלי חול וכן מבואר בתוספתא שם ועי' בפסחים דף נ"ז גבי ישכר איש כפר ברקאי דהוי כריך ידי' בשמראי ועביד עבודה ופי' רש"י ז"ל שם משום חציצה ועיין תוס' ז"ל שם ולפי הנ"ל בהקטר חלבים אפילו בהמיינו ומקידה של חרס כשר ודו"ק. שוב ראיתי להאי שמעתא בירושלמי יומא פ"ב ואיתא התם דפליגי בזה ר"י ור' יהודא ברבי (וריב"ל) ר"י אומר קומץ שקדש בכלי והקטירו בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל כשר ר' יהודא ברבי אומר אי כחטאת ביד או כאשם ככלי ובלבד בימין התיבון והא תני קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו אם בשמאל הוא מחזיר לימין למזבח כ"ש לבזך ופריך לר"י דמכשיר ביד ובשמאל ואמאי לא יחזיר לימין ולבזך כמו בקבלה אמר ר' לא אם שניא אדם להא דכשר בשמאל ראבר"ש היא דאמר אין צריכה קידוש בזך ואתא דר"א כשיטת ר"ש אביו דמכשיר במתני' שלא בכ"ש לרבנן דאית להו כ"ש צריכה לון ימין ולר"ש דלית ליה כ"ש לא צריכה ליה ימין כן נראה לפרש דברי הירושלמי ועי' ק"ע שם הרי מבואר למסקנא דלרבנן דבעי קידוש קומץ בכ"ש הקטרה ג"כ בימין ודלא כשיטת הרמב"ם ז"ל אם לא שפסק כר' יוחנן דירושלמי:

דף כו:

גמ' ריב"ל אמר פעמים ולא פעמי פעמים כו'. פירש"י ז"ל דריב"ל מדייק ממתני' דתנן הקטיר פעמים היינו דוקא פעמים משום דאין קומץ פחות מב' זיתים ואין הקטרה פחות מכזית אבל אי יש קומץ פחות מב' זיתים א"כ מאי איריא פעמים ור"י אינו מדייק לישנא דפעמים דס"ל יש קומץ פחות מב' זיתים וא"כ ע"כ יש הקטרה פחות מכזית ואפילו פעמי פעמים והתוס' ז"ל כ' דר"י מודה לעיל בהקטיר שומשום דאין דרך הקטרה בכך ולא כתבו לחלק מ"ש התם דמודה ר"י ואין לומר משום דשומשום שומשום לכ"ע לא דרך הקטרה הוא דבירושלמי איתא בהדיא לר"י דאפילו הקטיר שומשום שומשום כשר ע"ש ביומא פ' הנ"ל אלא צ"ל כמ"ש לעיל דף ט"ז לחלק בזה ע"ש ומ"ש התוס' ז"ל אע"ג דבעלמא קי"ל דאין הקטרה פחות מכזי' הכא בקומץ מרבינן לה דבריהם ז"ל מבוארים יותר לקמן פרק כל המנחות ושם יבואר יותר בזה בס"ד. ואיתא בירושלמי שם מעתה כהן שאין ידו מחזיק ב' זיתים פסול לעבודה ודקדק המשנל"מ ז"ל מפני מה לא כתבה

הרמב"ם ז"ל ולדידי קשה היכן מצינו דמשום דאינו ראוי לקמיצה יפסל לשאר עבודות דאטו משום הכי הוי בכלל אינו שוה בזרעו של אהרן. ותו קשיא לי בשמעתין מהא דבעירובין דף מ"ח מיבעי' לן בד' אמות של שבת אי באמה דידיה או באמה של קודש ומסיק דבאמה דידיה והא דלא תנן לה גבי הכל לפי מה שהוא אדם משום דאיכא ננס באיבריו דלא סגי באמה דידיה ע"כ לא פסיקא ליה וא"כ למ"ד אין קומץ פחות מב' זיתים היכי תנן התם מלא קומץ מנחה ג"כ הכל לפי מה שהוא אדם הא לא פסיקא מילתא דאם ידו אין מחזיק ב' זיתים אינו ראוי לקמיצה הן אמת דלא דמיא להא דד' אמות דבננס באיבריו ונותנין לו ד' אמות דלאו דידיה ולא לפי מה שהוא אדם אבל הכא בקומץ אם אינו מחזיק ב' זיתים אינו ראוי לקמיצה כלל אבל מ"מ קשה היכי סתים ותני לפי מה שהוא אדם כיון דאיכא שיעורא ע"כ הי' נראה דהא דפליגי אי יש קומץ פחות מב' זיתים אי לא דקשה לכאורה מנ"ל האי שיעורא דצריך שיהי' בקומץ ב' זיתים אלא הכי פירושא דבמתניתין תנן הקטיר קומצה פעמים וס"ל לריב"ל דאין קומץ פחות מב' זיתים היינו דאינו בנמצא אדם שיהי' קומצו פחות מב' זיתים וא"כ מתניתין דוקא קתני הקטיר פעמים דלכל הפחות לא יהי' הקטרה פחות מכזית ור"י ס"ל דיש קומץ גם פחות מב' זיתים לפי מה שהוא אדם וא"כ כי תנן הקטיר פעמים ע"כ אפילו אם אין בהקטרה אחת אלא פחות מכזית ג"כ כשירה וא"כ פעמים ל"ד אלא אפילו פעמי פעמים והשתא א"ש מתניתין דהכל לפי מה שהוא אדם גם לריב"ל דהיינו דאמר דליכא אדם שיחזיק קומצו פחות מב' זיתים וא"ש נמי שלא כתב הרמב"ם ז"ל לדינא דהירושלמי אם הוא אדם שאין קומצו מחזיק ב' זיתים שהוא פסול כיון דהוא דבר שאינו בנמצא. וזה נראה נכון מאד אלא דא"כ לא יובן מ"ש הרמב"ם ז"ל בפי"ג מה' מעה"ק אין קמיצה פחות מב' זיתים כיון דלאו דינא קאמר הש"ס אלא שאינו במציאות ועדיין צ"ע. ועיין בירושלמי פ' הוציאו לו דאיתא התם כמלא חפניו לפי מה שהוא אדם שהי' ידו מחזקת כד' קבים הקטן לפי קטנו כבן גמלא שהי' ידו מחזקת ב' זיתים וצ"ל דידו אחת קאמר דאי מלא חפניו א"כ לא הי' א' מחזיק ב' זיתים והי' פסול לעבודה:

שם גמרא קומץ מאימתי מתיר שירים באכילה. וכ' התוס' ז"ל דהוי מצי למינקט אימורים כו'. ולי הי' נראה דבאימורים גם ר"י מודה דשמשלה בהן האור סגי דהא אפילו בהלנה בראש המזבח לחוד אמרינן בפסחים שם דהבשר מותר וכש"כ הכא דמשלה בהן האור דמהני לקלוט לכ"ע כדמסיק כאן לקלוט דאפילו דבר שקרב ביום אם משלה בו האור ביום מותר להקריבו בלילה ה"ה דמישתרי בשר ורש"י ז"ל כ' בד"ה כאן לקלוט שתהא המזבח קולטו שלא יפסל בלינה ואינו מובן קצת מ"ש פסול לינה דהכא בדברים

שקריבין ביום אמרינן דמיפסלי בשקיעת החמה ופסול שקיעת החמה משמע דלא דמי לפסול לינה ואפילו למ"ד אין לינה מועלת בראשו של מזבח בפסול שקיעה לא מהני ראשו של מזבח דאל"ה להאי מ"ד מאי קאמר שמעלן ומקטירן עם בא השמש ומתעכלין והולכין כו' אפילו אם לא משלה בהן האור עם בא השמש מתעכלין כל הלילה כיון דכבר עלו לראש המזבח אלא משמע דלענין פסול שקיעת החמה לא מהני ראשו של מזבח אבל אם משלה בהן האור תו לא מיפסלי וא"כ י"ל דלהתיר בשר סגי בהכי וצ"ע יותר. ועי' במשנל"מ ז"ל פ"ג מה' פהמ"ק שכתב כן לחלק בין היתר שירים דבעינן שמשל האור ברובו ולענין קליטת המזבח שלא ירד סגי במשלה בו האור אלא דכתב כן מסברא דנפשיה והרי מבואר הכי בשמעתין להדיא וכדאמרינן כאן לקלוט כו':

שם גמרא כי פשיט ר"א במנחות בעי הכי קומץ שסידרו כו' דרך הקטרה בכך כו' וחזקי' בעי להאי בעיא באברים שסידרן כו' אי על העצים דוקא או על המזבח נמי מצי עביד. וצריך לדקדק מ"ש דר"א בעי לה משום דאין דרך הקטרה בכך וחזקי' באיברים בעי אי קרא דעל העצים דוקא והי' נרא' דגבי קומץ לא כתיבי קראי וליכא למיבעי אלא מסברא אי דרך הקטרה בכך אי לא ובאיברי' ליכא למיבעי' מסברא דודאי דרך הקרבה גם בכך אלא מקרא מיבעי' ליה דילמא על העצים דוקא ור"י נפחא בעי לה בסידרן בצידי המערכה ומסיק דלמ"ד על ממש לא תיבעי דעל העצים דוקא. ולכאורה משמע דבסידר עלי' המערכה פשיטא ליה לר"י דלא מצי עביד דאי בהא נמי מיבעי' ליה כבעיא דחזקי' אם כן בצידי המערכה נמי אפילו אי על דוקא מ"מ מצי עביד בצד המערכה ג"כ דהוי על המזבח וא"כ להלכה הי' נראה דבסידר המערכה עליו לא עביד מצוה אבל הרמב"ם ז"ל כתב לכולהו בעיא בחד טעמא אי דרך הקטרה בכך אי לא וכ' דכולהו הוי בעיא דלא איפשיטא וסיים לפיכך לא יעשה כן לכתחלה ואם עשה הורצה ולשון הורצה לא שייך אלא בקומץ דהקטרתו מעכבא אבל באיברים פשיטא דמה שעשה עשוי דלא מעכבא כפרה וכבר דקדק הלח"מ ז"ל דזה לא כמשמעות הש"ס דלא מחד טעמ' הוי הנך בעיא וצ"ל דהא דמיבעי' ליה אי קראי דוקא היינו ג"כ מהאי טעמא אי דרך הקטרה בכך אמרינן דקראי ל"ד ואי אין דרך הקטרה בכך מסתברא דקרא על העצים דוקא הוא ודוק:

דף כז.

גמ' ד' שבלולב ולקחתם לקיחה תמה. ופרש"י ז"ל ארבעתן כא' ובמתניתין קמ"ל דמעכבין זא"ז וצריך שיקח כולן כא' אבל לא בזאח"ז אבל להא שלא יצא במין אחד לחוד לא צריך קרא כיון דחייבא רחמנא בכל הד' הכא דלאו דינא דקדשים הוא אין צריך שישנה הכתוב

לעכב וממילא שמעינן דלא קיים המצוה אלא גם לקח כולן אלא דאכתי י"ל דצריך קרא להכי דאם לא לקח אלא מין אחד לא עשה מצוה כלל דה"א נהי דלא קיים כל הד' מינים אבל בחדא נמי מצוה עביד להכי קמ"ל קרא לקיחה תמה דבמין אחד ליכא מצוה כלל אבל שיקח אותם דוקא כאחד לא שמעינן וצ"ל דמשמעות לקיחה תמה הכי משמע שיקחם כא' ואמר רב חנן בר רבא ל"ש אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין פירש"י ז"ל אפילו לא אגדן כא' משמע דר"ח קמ"ל דאין צריך אגד ויש לדקדק דמאי קמ"ל ר"ח הא ממתניתין לא שמעי' כלל דצריך אגד ואפי' ר"י דאמר דצריך אגד מגז"ש דקיחה קיחה גמר אבל לא מלקיחה תמה ומדברי ר"ח דאמר ל"ש כו' משמע דהוי ס"ד דמתני' דמעכבין זה את זה דצריך אגד קאמר וזו מנין לומר כן דאיצטריך למימר ל"ש כו'. ועוד דא"כ למה קאמר ל"ש אלא שאין לו הא דאפילו יש לו מעכבין זא"ז וצריך שיקחם כאחת דוקא אלא וודאי משמע דליכא עיכובא אלא אם חסר אחד מהמינים לא קיים המצוה כלל אבל אם לקח את כולם אפילו בזא"ז יצא ושפיר קאמר אבל יש לו אין מעכבין. וכבר הביאו התוס' ז"ל דעת בעל הלכות גדולות דמפרש כן ודעת ר"ת שחולק עליו וס"ל דכ"ע אינו יוצא בזא"ז עיין בד' כאן ובסוכה ופריך הש"ס מהא דתניא דד' מינים אלו אין יוצא בהם ידי חובתו עד שיהא כולן באגודה אחת. ולשיטת בעל הלכות ודאי פריך שפיר דש"מ דבזה אחר זה אינו יוצא אבל לפי' ר"ת מאי פריך הא לדברי רב חנן נמי לוקחן כאחד והיינו דקאמר עד שהם באגודה אחת ולאו אגודה ממש קאמר אלא לקיחתן כאחת כמו אגודה אחת דישראל תדע דאין לפרש אגודה ממש דהא אתרוג אינו נאגד עמהם לכ"ע כדאיתא בסוכה דף ל"ד ע"ב דאמר ר"א יכול יהא אתרוג עמהם באגודה אחת אמרת וכי קאמר פרי עץ הדר וכפת תמרים דהוי משמע שיהיו כולם כאחת הלא נאמר כפת תמרים משמע דאתרוג לעצמו ולולב לעצמו וא"כ ע"כ עד שיהא כולן באגודה אחת דברייתא היינו נטילתן כאחת וא"כ גם רב חנן מודה בזה. הן אמת דמסוגיא זו דסוכה משמע דהא דג' מינים נאגדים כאחת ילפינן מדכתיב כפת כו' וענף כו' וערבי כו' כולן בוי"ו אבל בין אתרוג ולולב לא נאמר וי"ו להכי האתרוג לעצמו והג' מינים לעצמן וא"כ אמאי קאמר הש"ס דטעמיה דר"י דאמר לולב צריך אגד מגז"ש דלקיחה לקיחה מאגודת איזוב המצרים ואמאי לא קאמר דיליף מדכל הג' מינים נאמר בוי"ו המחברת. ועוד היכי יליף ר"י לקיחה לקיחה דצריך אגודה הא לקיחה קאמר על כל הד' מינים ואתרוג לכ"ע לא הוי באגודה אלמא דלקיחה זו לא הוי דומיא דאגודת איזוב וצ"ל דאי לאו גז"ש דלקיחה לא הוי ילפינן מוי"ו המחברת לחוד אבל כיון דאיכא גז"ש ע"כ לא גלי גז"ש אלא לג' מינים ולא לאתרוג כיון דשני קרא ולא נאמר וי"ו בין לולב לאתרוג. וי"ל עוד דלאתרוג

נמי אהני גז"ש דאע"ג דאינו נאגד עמהם מ"מ לקיחתו צריך שיהא כאחת עם הג' מינים וכברייתא שיהו כולם באגודה אחת אבל לרבנן דלא ילפי גז"ש אין צריך לקיחה כאחת וכד' בעל הלכות ז"ל אבל לשיטת ר"ת ודאי קשה מאי פריך לרב חנן מברייתא וכנ"ל וכן יקשה מאי קמ"ל ר"ח דמתניתין מיירי באין לו אבל יש לו מעכבים ותמה הוא אע"פ שלא חיברו באגודה פשיטא דהא במתניתין ד' מינים תנן וכל הד' מינים פשיטא דאיגודן אינו מעכב דהאיכא אתרוג בינתיים. שוב ראיתי לאחי הגאון ז"ל בספרו קהלת יעקב בחי' סוכה גבי פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי בשיעור אתרוג שהאריך קצת בזה והביא ראיה לדברי בעל הלכות מהא דתנן ג' מינים שבפרה מעכבין זא"ז ואין מעכב אם השליכן לתוך שריפת הפרה גם בזאח"ז וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל מדברי התוספתא וה"נ בד' מינים שבלולב וביומא דף מ"א ע"ב מייתי פלוגתא בטעמא דמתניתין דפרה דתנן כרכן בשירי לשון רבי אומר כדי שיהיו כולן באגודה אחת וראבר"ש אומר כדי שיהי' להם כובד ליפול לתוך שריפת הפרה ורב חנן אמר רב התם עץ ארז ושני תולעת שקלטן שלהבת כשירה ומסיק רבא שם דס"ל דלא בעינן כובד והקשה אחי הגאון ז"ל א"כ ע"כ ס"ל לרב חנן כרב דהכריכה הוא כדי שיהו באגודה אחת והיינו כר' יהודה דיליף לקיחה לקיחה והתם נאמר ולקח הכהן וקשיא דידיה אדידיה דהכא גבי לולב ס"ל כרבנן דלולב א"צ אגד ולא ילפינן לקיחה לקיחה וכ' ז"ל שם דעד שיהו באגודה אחת דאמר רבי התם הוא משום זה אלי ואנוהו ועי' בתוס' ישינים שם שכ' כן בשם הר"ר יוסף ז"ל ובשם ריב"א ז"ל כתבו דיליף לקיחה לקיחה כמו בלולב. ולפ"ז יש לדקדק אמאי לא אמר רב חנן למילתיה דל"ש כו' ארישא דמתניתין ג' שבפרה מעכבין זא"ז ל"ש אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין ואפילו בזה אח"ז כשר דהא תרוייהו בחד גונא הם ע"כ נראה דגבי פרה אפילו ילפינן לקיחה לקיחה מ"מ האגוד אינו מעכב דע"כ לא נאמר חוקה לעיכובא אלא בג' מינים עצמן שנאמרו בפירוש אבל לא על האגודה דילפינן בגז"ש ולהכי לא אשמע ר"ח למילתיה אריש כיון דכ"ע מודו בזה אבל גבי לולב איצטריך לאשמעינן לאפוקי מדר"י דאמר אגד מעכב ועוד י"ל דר"ח לא איצטריך לאשמעינן ברישא דכבר שמעינן לה מהא דתנן בפי"א דפרה גבי אזוב דהזאה דמצוה לאגדו משום דיליף לקיחה מאזוב דמצרים כמבואר בספרי והביאו הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם ואפ"ה תנן אם לא אגדו כשר וה"ה באגד הג' מינים דשריפת הפרה דאין האגד מעכב והתוס' ז"ל בסוכה דף י"ג דקדקו אמאי אין האגודה מעכב' כמו בלולב. ולפי הנ"ל א"ש דחוקה לא קאי על מילתא דילפינן מגז"ש ופרה דומיא דקדשים דאיצטריך קרא לעיכובא אבל בלולב לא איצטריך קרא לעיכובא ועוד בלולב כתיב ולקחתם לקיחה תמה כיון דצריך אגד

ובלא אגד לא מיקרי לקיחה תמה ועיין בר"מ פי"א דפרה מ"ש שם ועיין בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שביאר טעם אגד הג' מינים משום כובד וכר"א בר"ש דיומא והיינו דרבין מסיק שם ביומא דמשקל לשון של פרה הוא יותר גדול מכולן והיינו משום כובד וא"ש בזה שהשמיט בחיבורו לדינא דרב חנן עץ ארז ושני תולעת שקלטן שלהבת דכשירה משום דהוא פסק כחנן דבעינן כובד. והנה מלשון הרמב"ם ז"ל בה' לולב נראה לי לדון עוד דרב חנן קמ"ל בהא דקאמר ל"ש אלא שאין לו דלכאורה גם לדברי בעל הלכות ז"ל קשה מאי קאמר ל"ש אלא שאין לו כו' ואמאי לא קאמר ל"ש אלא שלא נטל אלא ג' מינים אבל אם נטל כולם אפילו בזאח"ז יצא אלא דקמ"ל דכל שאין לפניו כל הד' מינים אפילו נטלן לאלו הנמצאים לו ואח"כ מצא גם המין החסר אינו יוצא בנטילת הראשונים וצריך לחזור וליטלן משום דכ"ז שאין הד' מינים מצוין לפניו לא הוי בר חיובא כלל ונטילה זו לאו כלום הוא וזש"כ שם בפ"ז מה' סוכה הלכה ו' ואם לא אגדן ונטלן אחד אחד יצא והוא שיהיו כולן מצוין לפניו אבל אם לא הי' אלא מין אחד או שחסר מין אחד לא יטול עד שימצא השאר והיינו דא"ר חנן ל"ש אלא שאין לו כו' ועי' בש"ע סי' תרנ"ב שהביאו הט"ז והמ"א בשם א"ח באחד שבירך על הלולב ואח"כ ראה שאין בו ערבה והביאו לו ערבה דחוזר ומברך על נטילת ערבה דבלולב כבר יצא ולפי הנ"ל כל שלא הי' לפניו כל הד' מינים לא יצא בנטילת הא' וצריך ליטול כולם לצאת ידי המצוה וצ"ע ולקמן גבי הא דתנן תפלה של יד אינה מעכבת של ראש יתבאר עוד בזה ובד' פי' המשנה להר"מ ז"ל:

דף כז:

גמרא במאי קמפלגי בהאי קרא ואל יבא בכל כו'. דג' מקומות כתיב בפרשה אל הקודש ומבית לפרוכת ואל פני הכפרת היינו היכל וקה"ק ולפני הארון ובתחלה נאמר לאו דאל יבא ולבסוף נאמר חיוב מיתה ואמרי רבנן דלאו לחוד לא הוי אלא בהיכל אבל מבית לפרוכת קאי גם בלא ימות דאי מבית לפרכת ג"כ בלאו לחוד לא ליכתביה כלל אלא ליכתב אל יבא אל הקודש ואל פני כו' ולא ימות ובלאו אל קודש היינו היכל ואל פני במיתה ומבית לפרוכת ידעינן דאיכא לאו מכ"ש מהיכל ור"י קאמר אלו לא כתיב מבית לפרוכת ה"א דאל הקודש היינו מבית לפרוכת אבל היכל בלאו נמי ליכא להכי איצטריך מבית לפרוכת לאשמעינן דאל הקודש היינו היכל אבל תרווייהו בלאו לחוד דאי כרבנן דמבית לפרוכת ג"כ במיתה לא ליכתב אלא פני הכפרת כו'. ויש לדקדק בשלמא לרבנן קאמר שפיר דדייקא מדלא כתיב אלא אל הקודש ואל פני הכפרת דשפיר הוי ידעינן דהיכל ומבית לפרכת בלאו ואל פני הכפרת לחוד במיתה דליכא למימר דמיתה קאי

ג"כ אתרווייהו באל הקודש או לפני הכפרת דא"כ לא ליכתוב כלל אל פני הכפרת אלא אל הקודש לחוד וממילא ידענא אם על ההיכל חייב כ"ש קה"ק אלא ש"מ דהיכל בלאו לחוד ואל פני הכפרת במיתה אבל ר"י היכי דייק מדלא כתיב אלא אל הקודש ומבית לפרוכת ש"מ דמבית לפרוכת ג"כ בלאו הא אי כתב רחמנא אל הקודש ומבית לפרוכת ה"א דתרווייהו במיתה ובין לאו ובין מיתה קאי אתרווייהו דליכא למימר א"כ ליכתוב אל הקודש לחוד דהא לר"י אי הוי כתיב אל הקודש לחוד ה"א דאל הקודש היינו מבית לפרוכת וע"כ איצטריך תרווייהו ושניהם בלאו ומיתה להכי איצטריך למיכתב אל פני כו' לגלוי' דמיתה לא קאי אכולהו ואפילו לא אתי למעוטי אלא היכל לחוד איצטריך למיכתב כולהו וי"ל דע"כ לא קאמר ר"י דאי הוי כתיב אל הקודש ה"א מאי קודש מבית לפרכת היינו אי הוי כתיב אל הקודש ואל פני הכפרת דהוי מפרשינן הקדש דומיא דאל פני הכפרת דהוי קה"ק אבל אי הוי כתיב אל הקדש לחוד מודה ר"י דהיכל נמי בכלל הקודש והשתא א"ש דאי כתב רחמנא אלא אל הקודש ומבית לפרוכת שפיר הוי שמעינן דהיכל בלאו וקה"ק במיתה דאי מיתה נמי קאי אתרווייהו א"כ לא ליכתוב אלא אל הקודש לחוד ושפיר הוי שמעינן לכולהו להיכל ולקה"ק ומדכתב רחמנא אל פני הכפרת ולא ימות ש"מ דמיתה ליכא אלא ואל פני הכפרת ועיין בת"כ פ' אחרי דאיתא התם יכול כל הבית במיתה ת"ל אל פני הכפרת כו' הא כיצד אל פני הכפרת במיתה וכל הבית באזהרה הרי מבואר דאיצטריך קרא יתירא לגלוי' דמיתה לא קאי אכולהו וסתם סיפרא ר' יהודה היא דאלפני הכפרת לחוד במיתה ולפי הנ"ל מקרא דמבית לפרכת ג"כ שמעינן דלא כל הבית במיתה ועי' בל' הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' ביאת מקדש ובכ"מ ז"ל שם והרי לשונו ז"ל הוא לשון הת"כ דמבית לפרכת בא להזהיר על כל הבית עיין שם ועי' בק"א שם. ובמשנל"מ ז"ל שם בפ"ב הנ"ל דקדק בשמעתין בהא דאמרינן דלרבנן היכל כולו איקרי קודש ומאל הקודש שמעינן גם היכל מהא דאמרינן בזבחים דף פ"ב דאי נאמר אשר יובא מדמה אל הקודש ולא נאמר פנימה ה"א מאי קודש היינו קדשי קדשים אבל בהיכל לא מיפסיל וזה דלא כרבנן דהכא וי"ל דסתם סיפרא היא אליבא דר"י והכי נמי דריש הכא מבית לפרכת להזהיר על כל הבית וע"כ היינו כר"י הכא דמדכתיב מבית לפרכת שמעינן דאל הקודש הוא היכל אלא דיקשה מהא דזבחים למ"ש לעיל דאי הוי כתיב אל הקודש לחוד גם ר"י מודה דהיכל בכלל וא"כ הא דזבחים דלא כמאן. עוד דקדק שם היכי קאמרינן הכא בא זה ולימד ע"ז מ"מ מבית לפרכת למה לי כיון דכבר לוקה משום היכל ע"ש שהאריך בזה. ורצה לומר דהא דממעט דרך משופ' הוא רק ממיתה ולא מאזהרה ולא משמע הכי מפשטא דשמעתין אבל לא ידענא למה

הוצרך לזה דודאי כי נכנס להיכל לוקה משום ביאה ריקנית וכי חזר ונכנס לקה"ק לוקה עוד ארבעים אביאה דמבית לפרוכת ושפיר הוי תרי גופי והוא ז"ל האריך שם ומסיק כיון דלאו אחד הוא אינו חייב אלא אחת ולא הבנתי כיון דנאמרה אזהרה על הקודש ועל מבית לפרוכת אמאי לא ילקה על כניסה דמבית לפרכת בפ"ע ואפילו באיסור אחד אם התרו בו וחזר והתרו בו חייב על כאו"א ולהכי לא קאמר דאיצטריך מבית לפרוכת לחייבו שתים דאפילו לא נאמר מבית לפרוכת כיון דשמעינן מק"ו דחייב נמי אמבית לפרוכת ממילא חוזר ולוקה אכניסה דמבית לפרוכת משום לאו דאל יבא ומה שדקדק שם אמאי לא קאמר לרבנן דאיצטריך אלפני הכפרת לחייבו שתים הא וודאי קשיא דאי לא כתב אלא אל הקודש מבית לפרוכת וודאי לא הוי ידעינן דאלפני הכפרת חלוק מבית לפרוכת ואם נכנס לקה"ק אל פני הכפרת לא הי' מחייב אלא אחת דכניסה אחת היא כמו בהיכל דלית ביה חילוק מקום להכי כ' רחמנא אל פני כו' לחלק ואם נכנס מבית לפרוכת ואח"כ התרו בו שלא יכנס אל פני הכפרת חוזר ולוקה ועדיין צ"ע והא דילפינן מבית לפרוכת בק"ו מהיכל אע"ג דאין מזהירין מה"ד צ"ל דפשיטא מילתא דקדושת קדשי הקדשים לא גרוע מקדושת היכל ולא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא:

שם תוס' בד"ה להיכל כולו כו'. ותי' ר"ת דהשתחוואה צורך עבודה היא עיין תוסי"ט ז"ל בפ"ז דתמיד במשנה הנ"ל דברי הסמ"ג דלא הותר השתחואה בהיכל אלא בגמר עבודה ומסיק שם דמסתברא דכל השתחואה מותר מהא דתנן סוף חגיגה דמטבילין הכלים השולחן ומנורה משום כהנים ע"ה שנכנסין להשתחות ע"ש. ובירושלמי סוף חגיגה משמע דלאו משום כהנים ע"ה הוא דמטבילין אלא שמא כהן אחד נטמא באיזה טומאה ע"ש. ולפ"ז לא שמענו היתר להשתחואה גרידא ועוד דא"כ לקה"ק ג"כ מותר ליכנס להשתחות וזו לא מצינו ובדברי הרמב"ם ז"ל מבואר דכהן שנכנס לקה"ק אפילו ביוה"כ כניסה חמישית חייב מיתה ואי בעינן דוקא עבודה א"ש דליכא עבודה אלא ד' פעמים ביוה"כ אבל אם השתחואה בכלל עבודה היא אע"ג דאינה מחוייבת א"כ כי היכי דהותר בהיכל הכניסה להשתחות ה"נ תותר בקה"ק כיון דבחד לא כתיבי ועוד מאי קאמרי רבנן לא ליכתוב מבית לפרוכת ונילף ק"ו מהיכל הא לא דמי כניסה דהיכל דמותר אפילו להשתחואה לחוד ומבית לפרוכת לא הותר אלא ביוה"כ לעבודה ע"כ נראין דברי הסמ"ג ז"ל דלא הותר השתחואה אלא בגמר עבודה ודו"ק ועי' בה"ז ז"ל:

שם גמרא ורבנן מדהתם ל"ד ה"נ ל"ד וצ"ע א"כ סתמא דפרה דתנן הזה ולא כיוון כנגד הפתח פסולה אתיא דלא כרבנן ואמאי לא מייתי הש"ס הכא להך סתמא ועי' בפ"ד מה' פרה שכתב הרמב"ם ז"ל בשחיטה ושריפה והזאה דלא מיפסיל אלא אם עשה א' מאלה

כנגד הצפון או דרום אבל אם עמד בין מזרח למערב ופניו כנגד ההיכל אע"פ שלא כיון נגד ההיכל בדקדוק כשירה וכ' הראב"ד ז"ל לא נראה כן בהזאה שהרי אמרו במשנה הזה ולא כיוון כנגד הפתח פסולה. ולא זכיתי להבין השגתו בזה הא מסקנא דרבא בשמעתין הוא כדברי הרמב"ם ז"ל וע"כ מתניתין דלא כיוון כנגד הפתח דפסולה היינו דקאי צפון ודרום כמו שלא מכוונת דברייתא ועיין בכ"מ ז"ל שם ומלשון הראב"ד ז"ל נראה דאהזאה קא קשיא לי' ולא אבין דבריו ז"ל כעת:

דף כח.

גמרא כאן להכשיר פי'. דהלוג הוכשר לאכילה כאן להרצו' דאינו מרצה והמצורע לא הותר ומש"כ רש"י ז"ל לבא בקהל הוא ל"ד אלא דלא הותר בקדשים. ועי' בלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' מת"כ הלכה ז' שכתב נתן מתנות שבע שלא לשמן לא הורצה והוכשר המצורע עכ"ל. ולפום ריהטא נראה דתרתי קאמר דהלוג לא הורצה אבל המצורע הוכשר וזה דלא כפירש"י ז"ל. ועוד דאם הלוג לא הורצה אמאי הוכשר המצורע וע"כ צ"ל דחדא קאמר לא הורצה ולא הוכשר המצורע וגם זה אינו מובן דכתב לתרתי לישנא הכשר והרצאה לפסול ובגמרא לא אמרינן הכי אלא הבשר שפיר מוכשר והרצאה הוא דלא מרצה והלח"מ ז"ל הביא ללישנא דהש"ס על דברי הרמב"ם ויפלא בעיני שלא העיר בזה: **שם תוס'** בד"ה חצוצרות הי' באין כו'. אבל קשה דבתמיד תנן ושתי חצוצרות של כסף בידם ותירץ ר"ת דשל כסף לכהנים והלוים בקרני בהמה ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות כלי המקדש נראה דהא דתניא חצוצרות היו באים מכסף היינו חצוצרות דקרא שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם כו' ותקעתם בחצוצרות כו' דמשמע מפשטי' דקרא דהן החצוצרות דרישא דקרא שנאמר עשה לך כו' אבל בסדר התמיד שהוא בכל יום לא כתב דשל כסף הם ולא נאמר בזה חיובא דחצוצרות אלא היו עושין חצוצרות לשם כלי שיר בעלמא אלו באין מקרני בהמה בין בכהנים בין בלוים וראיתי בספרי בהעלותך דמשמע דפליגי התם תנאי בקרא דוביום שמחתכם דת"ק אמר אלו שבתות ור' נתן אומר אלו התמידים משמע דלת"ק אין תוקעין בחצוצרו' אלו של כסף וכהנים דוקא אלא בשבתות ומועדים וראשי חדשים ולר"נ מצוה על הכהנים לתקוע בכל יום בשעת התמיד ואם כן י"ל דמתניתין דתמיד אתיא כר"נ ולהכי תנן ושתי חצוצרות של כסף בידם. ולפ"ז הי' נראה דחצוצרות דתעניות על כל צשל"ת הוא ג"כ בחצוצרות של כסף דמצותה בכהנים כדתנן תקעו בני אהרן כו' וזה לא נתבאר בדברי הרמב"ם ז"ל ובגבולין נחלקו בזה הראשונים ז"ל איכא דס"ל דליכא חצוצרות כלל בגבולין וכדאיתא בירושלמי בר"ה

ודעת הרמב"ם ז"ל דבתענית הוא דוקא חצוצרות בגבולין עיין בדברי הר"ן ז"ל פרק ראוהו ב"ד ובדברי הה"מ פ"א מה' תענית ולדיעה זו דבגבולין ליכא חצוצרות א"כ לכאורה ל"ד כהנים ג"כ דכהונה לא נאמר אלא בחצוצרות ובמתניתין דתענית משמע דתקטו בני אהרן כו' אמרו גם בגבולין. עוד ראיתי בספרי שם דפליגי ר"ט ור"ע בכהנים אלו אי אפילו בע"מ כשירים ור"ע אומר דבע"מ פסולין וכ"ז לא מצאתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל:

שם גמרא עשאה מן הגרוטאות פסולה משאר מיני מתכות כשרה ומפרשינן דפסול גרוטאות יליף מדכתיב מקשה וא"כ למאי דאמרינן באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה אם באה משאר מיני מתכות מן הגרוטאות נמי כשירה אבל מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' ביהב"ח נראה דבכל המינים גרוטאות פסולין ומיעוטא דמקשה היינו שלא יהי' חלול אבל שאר מיני מתכות אין באה מקשה ואפילו חלולין כשר ועיין משנל"מ ז"ל שם ונראה סעד לדברי הרמב"ם ז"ל מהא דתני התוספתא פי"א דחולין כשר במנורה היינו שאר מיני מתכות פסול בחצוצרות דאין באה אלא מן הכסף כשר בחצוצרות היינו מן הגרוטאות פסול במנורה משמע דבכל מנורה פסול מן הגרוטאות אפי' בשאר מיני מתכות אבל לא משמע הכי בשמעתין:

דף כח:

גמרא א"ל רמי דידך מקמי דידי דתניא כ"ש שעשאן של עץ משמע דלא אשכח טעמא בפלוגתייהו בכ"ש אם לא משום דלטעמייהו אזלי במרה ויש לדקדק רבי מנ"ל למילף ממנורה דשל עץ פסול דילמא דוקא מנורה דמצותה לכתחלה בשל זהב ומכלל ופרט מרבינן שאר מיני מתכות אבל לא של עץ אבל שאר כ"ש מנ"ל דשל עץ פסול והיכן מצינן דבעינן דוקא של מתכות ובסוכה ריש פרק החליל מוקי רב יוסף גופא לפלוגתא דרבי ור"י בכ"ש שירה אי בפה אי בכלי רבי סבר עיקר שירה בפה אבל כלי שיר לאו כ"ש הוא ולהכי לא ילפינן מאבובא דמשה דהוי של עץ וריבר"י סבר עיקר שירה בכלי ואבובא הוי כלי שרת והוי של עץ ולבסוף מסיק התם הש"ס דפלוגתייהו בכ"ש שייכי בפלוגתייהו דמנורה וכדאמר רב יוסף הכא וע"ז צ"ל דרב יוסף הדר ביה מהך דסוכה בתר דאיתותב התם אבל מ"מ משמע דמסברא לא הוי מכשרינן של עץ אי לאו דמצינו אבובא דמשה ומנ"ל הא וצ"ל דהתם הוי ס"ל לרב יוסף כר"פ הכא דתרווייהו דרשי כללי ופרטי ומנורה של עץ לכ"ע פסול ומסברא ילפינן גם לכלי שרת אע"ג דלא נאמר בהן זהב למצוה דבלא"ה אין עניות כו' ואין דרך להשתמש לפני מלך בכלים של עץ וכ"ש בכ"ש לעבודת בית ה'. והרמב"ם ז"ל בפ"א מה' בית הבחירה כלל לכל כלי המקדש המנורה

והשולחן ומזבח הפנימי וכלי שרת כולן אין עושין אותן אלא ממיני מתכות וכמו שפסק בכל דוכתי כמאן דדריש כלל ופרט ולא ריבה ומיעט ועי' כ"מ ז"ל שם. ולכאורה אין דינן שוה דבמנורה עכ"פ מצוה לעשות מזהב וכמ"ש התוס' ז"ל לעיל דחד זהב נאמר למצוה ובכלי שרת לא מצינו דמצוה בזהב ושלחן הזהב וכל כליו דנאמר בהם זהב וכן מזבח הזהב מנ"ל דבמיני מתכות ג"כ כשר תדע דהא לר"י בר"י דמכשיר במנורה וכ"ש של עץ אבל שלחן ומזבח הפנימי נראה דמודה דכולו של עץ פסול ומצינו במשנה בתמיד דהי' שולחן אחד של שיש וכן הי' ח' שולחנות של שיש בבית המטבחיים צ"ל דהם לאו בכלל כ"ש הם דלאו לעבודה נעשו אלא לתשמיש בעלמא דאל"ה הא קי"ל כרבי דאין עושין כ"ש לא מאבן ועץ ועצם ועיין בתמיד דאמרינן דשל כסף הי' ועי' תוס' לקמן בפ' שתי הלחם וכו' צ"ל בחצוצרות של לוים דהיו מקרני בהמה וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל ולמ"ד עיקר שירה בכלי הא אין עושין כ"ש של עצים אלא צ"ל דחצוצרו' ג"כ לאו בכלל כ"ש אע"ג דקרו להו מכשירי וכמ"ש רש"י ותוס' ז"ל בסוכה דף נ"א ע"ש ברש"י ובתוס' בד"ה למחצצרין כו' אבל בע"ז דף מ"ז איתא דלמ"ד עיקר שירה בכלי לא מיבעי' ליה דקרני נעבד פסולין לחצוצרות הרי מבואר דחצוצרות ג"כ כלי שיר הוא והדק"ל והא אין עושין כ"ש של עצם כמו מנורה ובלא"ה קרני בהמה פסולות לחצוצרות אם לא דאתיא דריבר"י וצ"ע:

דף כט.

גמרא ניקב תוכו של ה' כשר יריכו פסול. פירש"י ז"ל ב' פירושים או תוכו היינו הגוויל וקמ"ל אע"ג דאין מוקף גוויל מבפנים כשר והראשונים ז"ל הביאו בשם הירושלמי דכל תוכו אם ניקב אפילו מבפנים פסול דגם בפנים צריך שיהא מוקף גוויל אלא ניקב מקצתן וא"כ משמע דמבחוץ אפילו אם מקצתן אינו מוקף גויל פסול. וכבר הקשה הרא"ש ז"ל ע"ז מאי איריא דנקט אות ה' משאר אותיות ע"כ נראה לי אידך פירושא דתוכו של ה"י היינו שבפנים רגל התלוי' דאין בה שיעור וכל שנשתייר כל שהוא כשר יריכו היינו רגל הימיני בהא בעי שישתייר אות קטנה אבל הנימק"י פי' דתוכו היינו הגוויל ויריכו היינו ב' הרגלים הימין והשמאל ובשניהם בעינן שישתייר כשיעור אות קטנה ע"ש בה' מזוזה ובש"ע הביא שני דיעות בזה ע"ש בסי' ל"ב ולכ"ע פי' אות קטנה היינו יו"ד. ולכאורה רגל הימין שיעורו כוי"ו כמבואר בזוה"ק בס' כתבת שם הקדוש אבל רגל השמאלי אין לו שיעור וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

דף כט:

גמרא ז' אותיות צריכות ג' זיונין. עי' תוס' ז"ל שכתבו ג' תמונות בזיונין והנימוק"י כתב דכל ראש מאלו צריך ג' זיונין ולש' ט' זיונין ולע' ששה כו' ונחלקו הראשונים ז"ל אי אלו הזיונין מעכבין ומהא דלא אמרינן לעיל דהא דתנן כתב אחד מעכבין אתי לאתויי זיונין אלו משמע קצת דלא מעכבין וכדברי הרמב"ם ז"ל ועי' בשבת סוף פרק הבונה ובשלטי הגבורים שם ודו"ק:

שם גמרא חזינא לספרי דיוקני דחטרי' לגגי' דח' ותלו לכרעי' דהא משמע דספרי דיוקני הוא דתלו לכרעי' דה"ק אבל יש לו צורת ה"א גם אם לא תלו כרעיה ובשלמא לפי' ר"ת דהח' היא שני זיינין וחטוטרת למעלה המחברן א"ש דיש קצת שינוי בין ה"א לח' אפילו בלא תליית הכרעי' אבל לפירש"י ז"ל בצורת ח' איזה הפרש יש בין ח' לה' אי לא תלי לכרעי' והתוס' ז"ל הביאו בשם פי' הקונטרס דחטרי' כו' היינו שהגביה רגל שמאלו עד למעלה ונ"ב היינו שלא לתלות רגל שמאל משמע דספרי דלא דייקי הוי תלי לרגל הז' גם כן ולא משמע כן ברש"י לפנינו ועיין בר"ן ז"ל שם סוף פרק הבונה:

שם גמרא והוא דכ' רובא דספרא שפיר עי' בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז בה' ס"ת ובדברי הה"מ ז"ל שם:

שם אבל יתירות לית לן בה עי' תוס' ז"ל שכתבו יש טועין כו' ומדברי הנימק"י משמע דמפרש הכי שכ' אבל יתירות ל"ל בה דכל יתר כנטול דמי ואינו מעלה ואינו מוריד עכ"ל הרי מבואר דס"ל דיתירות לא פסיל כלל:

דף ל.

גמרא רבנן אמרי אף באמצע שיטה פירש"י ובאמצע הדף כו' באמצע שיטה דוקא ולא באמצע הדף. ולשיטתו יכול לסיים גם בסוף השיטה ורב קמ"ל דבאמצע השיטה ג"כ שפיר אבל הנימק"י פי' אף באמצע שיטה וה"ה בסוף שיטה וס"ל לרבנן דמסתבר יותר לסיים בסוף השיטה וקמ"ל רב דבאמצע ג"כ כשר ורב אשי ס"ל דוקא באמצע שיטה והכי משמע פשטא דתלמודא ועי' בה"ז ז"ל:

שם גמרא ח' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן. עי' רש"י ותוס' ז"ל והרמב"ם ז"ל פי' יחיד קורא ואין צריך עשרה כמו בכל קריאת התורה ועי' ראב"ד ז"ל שם וקשה לפירושו הא הרי"ף ז"ל במגילה הביא דברי הירושלמי בכל קריאת התורה אם התחילו בעשרה גומרה אפילו הלכו מקצתן וכן פסק בש"ע וא"כ הא הנך ח' פ' סוף קריאה הם ואם מתחילה הי' עשרה מאי איריא הנך ח' פסוקים דקוראין ביחיד ומברך אחריהם הא בכל

התורה כן הוא הדין וכ"כ הרמב"ם ז"ל לדינא דהירושלמי בפ"ח מהל' תפלה ועיין כ"מ ז"ל שם ועי' בר"ן ז"ל במגילה שכ' דצריך שישאר רוב עשרה עכ"פ וא"כ י"ל דהכא קוראן אפילו לא נשאר רוב וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

דף ל:

תוס' בד"ה ר' יוסי כו' ע"ש שהאריכו איזה מהן עדיף. ואי גרסינן אף בדר' יוסי וגירסת הרי"ף ז"ל בהך ברייתא ניחא יותר ר' יהודה אמר גורר ור' יצחק אמר אף מוחק וכותב ותולה את מה שגרר ור' יוסי אף תולין את השם כמו שתולין שאר תיבות ה"נ תולין את השם ולר' יוסי תלי' עדיף אפילו מגרירה ולתנאי קמאי גרירה או מחיקה עדיף מתלי' דהשם אין תולין ובזה פליגי אמוראי ר"ח אמר רב הלכה תולין ורבב"ח כו' א' הלכה מוחק כו' ומדברי הרי"ף ז"ל נראה שהכריע כמ"ד תולין מדהביא הא דר' חנינא הלכה כר"ש שזורי אבל הרמב"ם ז"ל פ"א מה' תפלין כ' דתולין את השם כולו ולא מקצתו וכר"ש שזורי ודוקא בס"ת אבל בתפלין ומזוזות אין תולין וא"כ כתב ומותר לכתוב את השם על המחק בכולן אפילו בתפלין ומזוזות משמע דס"ל דחד מהני תנאי לא פליג אחבריה אי מ"ד תולין מודה נמי דיכול למחוק או איפכא וכמו שכ' התוס' ז"ל ועי' במרדכי והגמ"י באורך בזה. ולי הי' נראה דשפיר ס"ל להרמב"ם ז"ל דהני תנאי פליגי שפיר ומ"ד תולין תקנה זו עדיף ממחיקה וכ"כ להלכה ואח"כ כתב דמותר לכתוב את השם על המחק היינו אם אירע הדבר דכתיבת השם בא על איזה מחק מותר לכתוב את השם עליו דבהא כולהו תנאי מודו דבדיעבד מותר לכותבו על המחק לבר מר"מ דאוסר הכל וכי פליגי לכתחלה פליגי ולר' יוסי טוב יותר לתלות מלמחוק וכן הוא משמעות דבריו ז"ל דכ' תחלה תקנת תלי' ואח"כ כתב דמותר לכתוב על המחק ולא כתב לתקנה זו לכתחלה עי' בי"ד סי' רע"ו ובש"ך שם:

שם גמרא אמר"ש בר נחמני אמר ר"י הלכה כר"ש שזורי עיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' מע"ש ובכ"מ ז"ל שם ומבואר מדבריו ז"ל שם דפסק דלא כר"ש שזורי לבר ממסוכן ותרומת מעשר של דמאי וכן בשידה ויין פסק דלא כוותיה והרי"ף ז"ל הביא כאן הא דרבין בר חנינא כו' משמע דהביא זאת להלכה דתולין את השם ולפי מסקנת הש"ס לא קאי הא דרבין על ר"ש שזורי גבי תולין וצ"ל נהי דרבין אמר למילתיה אשידה או איין מ"מ כיון דכייל ואמר כ"מ ששנה כו' הלכה כמותן ממילא ס"ל דגבי תליית השם ג"כ הלכה כמותו וקאי בחדא שיטתא עם ר' חננאל דהלכה דתולין את השם וא"כ נראה קצת

מדברי הרי"ף ז"ל דס"ל להלכה כר"ש שזורי בכל מקום ששנה ועוד יתבאר לקמן בזה ועי' תוס' חולין דף ע"ה אנא כי האי ס"ל:

שם גמרא ר"פ אמר אשידה רנב"י אמר איין. צריך לדקדק אמאי לא ניחא ליה לרנב"י כר"פ דקאי אשידה דשנויה במס' כלים קודם ליין דשנוי' במס' טהרות דכן מסתבר דאמר רבין כו' למילתיה על דברי ר"ש הראשונים ואפ"ל דרנב"י ס"ל דאמשנה דשידה לא אמר רבין למילתי' כיון דפלוגתא דקמאי היא ב"ש וב"ה והלכה כב"ה וע"כ לא אמר דהלכה כר"ש בכ"מ אלא היכא דפליג עם חביריו להכי קאמר דקאי איין:

דף לא.

תוס' בד"ה אימא ר"ש כו'. ע"ש והדברים ברורים כפי' ר"ת ז"ל דקאי אקרוש והכי משמע לישנא דשמן תחלה לעולם ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל וכוונתו ברור כמ"ש הבה"ז ז"ל דאם נטמא השמן קודם שנקרש אפילו נקרש הוא תחלה דלא כמו רוטב דאם קרש הרי הוא שני אבל אחר שנקרש אינו לא אוכל ולא משקה ועי' בתוספתא פ"ב דטהרות דמבואר כן אלא דמשמע התם דוקא אם נמחה אח"כ הוא דהוי תחלה לעולם ע"ש ועיין בה"ז מ"ש להקל במרקחת דלא הוי בכלל טיבולו במשקה דכל שנקרש לאו משקה היא צ"ל עיון דבפ"א מה' טמ"א לא כתב אלא שמן הקרוש לא אוכל ולא משקה אבל דבש לא כתב שם וכיון דקי"ל כחכמים דדבש גם כן תחלה לעולם אפילו בשעת קרישה משקה הוא אע"ג דמשמע ממתני' דשמן הוי יותר משקה כשהוא קרוש מדבש דר"מ ס"ל דוקא שמן ולא דבש מ"מ לא מצינו גבי דבש האי דינא דבשעת קרישה לא הוי משקה כ"א בתר מחשבה תליא מילתא דאם חשב לאוכלין הוי כאוכל וא"כ יש לומר דמהאי טעמא לא חשיב משקה כיון דחשיב לאוכלו עיין שם בדברי הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכה הנ"ל:

שם גמרא שלח ליה רב יימר כו' אף בנתערב ליה טבל בחולין. נראה דהא דמיבעי' ליה היא אליבא דאיכא דאמרי דאמר ליה לך קח מן הכותי ויש קנין דפליגי תנאי בזה ומיבעיא ליה אי הלכה כר"ש שזורי גם בהא דיש קנין כו' דאי כלישנא קמא דאמר ליה לקח מן השוק משום דרוב ע"ה מעשרין הן הא לא אשכחן מאן דפליג בהא וכמה סתמי משניות ס"ל הכי ומאי קמיבעיא ליה ודוחק לומר דקאי על דיוקא דלא אמר לי' לך קח מן הכותי משום דס"ל אין קנין כו' ועיין בשבת פרק במה מדליקין דמשמע דהתם דפליגי אביי ורבא בהך דרוב ע"ה מעשרין הן ובירושלמי פ"ה דדמאי מבואר כי האי לישנא דאמר לי' רבי טרפון לך וקח מן הכותי אלא דמשמע התם דלא ס"ל כש"ס דילן דר"ט אמר לו ליקח טבל דרבנן היינו מן הכותי ומשום דיש קנין ותערובות גם כן דרבנן אלא

התערובות לא הי' בו כדי ביטול ואמר לו דאפילו מן הכותי יכול ליקח דס"ל אין קנין כו' וטבל גמור הוא והוי מן החיוב על החיוב ע"ש ולל"ק צריך לומר דאע"ג דמדמאי על הדמאי אין תורמין ומדמאי על תערובות תורמין מזע"ז ועי' מש"כ בזה בחי' נדרים. ולפמ"ש דבעיא דרב יימר קאי להאי לישנא דלך קח מן הכותי ולמסקנא אמר רבין כו' אמר רבי חנינא גם עלה דתערובות טבל דהלכה כר"ש שזורי דיש קנין לנכרי כו'. וקשה דר"ח אדר"ח מהא דאמר ר' חנינא בבכורות דף י"א הלוקח טבלים ממורחי' כו' ומסיק שם אליביה דאין קנין כו' ס"ל ע"ש ובתוס' ז"ל באורך ודו"ק:

דף לא:

גמרא לא אמרן אלא בעתיקתא כו' ולא עתיקתא ממש אלא הא דלא אפיצן כו'. פירש"י ז"ל דישן מגניא הקריעה והיינו כי אפיצן דשחור הוא והוי כישן וחדתא היינו דלא אפיץ אם נתיישן ושחור הוא ג"כ אין לתפור ולפ"ז מאי קאמר ולא חדתא ממש הא בעינן חדש ממש ועתיקא הוא ל"ד והנימוק"י ז"ל פי' איפכא הא דלא אפיצן הוי כמו עתיקא שאינו חזק כ"כ ועומד ליקרע (וחתר) הא דאפיצן חזק הוא והוי כמו חדתא וגם לפי פי' יש לדקדק כנ"ל נהי דעתיקא ל"ד ואם לא אפיץ הוי כמו ישן שאינו חזק אבל חדש ממש בעינן והרמב"ם ז"ל פי' הא דלא אפיצן היינו שנתיישנו עד שאינו ניכר האיפוץ עי' בפי"ט מה' ס"ת ובכ"מ ז"ל שם ועי' בטור וש"ע י"ד ר"פ ובדברי האחרונים ז"ל שם ולפי' הרמב"ם ז"ל ניחא קושיית התוס' בד"ה הא דלא אפיצן. והי' נראה לתת טעם להאי מילתא דשנים יתפור ג' לא יתפור משום דאשכחן פרשה קטנה שבתורה שהיא פ"ה אותיות ובג' שיטין יש כדי פ' דשיטה היא ל' אותיות ג' למשפחותיכם וכי הגיע הקרע עד ג' שיטין הוי כנחלק פרשה אחת לשנים ולא מהני תפירה בעתיקא אבל בב' שיטין לא הוי הקרע הפסק כ"כ ומהני תפירה בכל גוונא ועי' בכ"מ שהביא דברי הריב"ש ז"ל דיותר מג' אל יתפור אפילו בחדתא. ודקדק כן מלשון הרמב"ם ולזה לא מצאתי טעם ע"ש. ובעי רב יהודה כו' בין דף לדף בין שיטה לשיטה מאי יש לומר דמיבעי' ליה אי צריך לתפור כלל קרע שבין דף לדף ובין שיטה כיון שלא הגיע לתוך הכתב אי דגאי על הא דשלש אל יתפור בין דף לדף מהו וכן פירש"י ז"ל ועי' בכ"מ ז"ל שם בדברי הרמב"ם ז"ל בפי' קמא ולפי גירסא זו א"ש דמיבעי' ליה תרתי דלאו בחדא גוונא הם ותרווייהו שלא בתוך הכתב אבל לפי גירסא זו בין דף לדף ובין תיבה לתיבה מאי וכמ"ש הנימוק"י קשה קצת כיון דמיבעי' לי' בין תיבה לתיבה כ"ש בין דף לדף ותרתי למה לי ועוד הא רב חננאל סתמא קא' קרע הבא בב' שיטין כו' משמע כל שנכנס לשיטין או בין אות לאות

או בין תיבה לתיבה הוי דינא הכי ומנ"ל לחלק ולומר דבין תיבה לתיבה קיל ועי' בט"ז ובנקה"כ ס"ל הנ"ל ודוק:

שם גמרא מזוזה שכתב' שתים שתים כשירה. וקמ"ל אע"ג דכ"ת בעי לכל הפחות ג' תיבות בכל שיטה אבל מזוזה כשירה אפילו שתים בכל שיטה וה"ה אחת אחת אלא דאיבעי להו שתים שלש וא' מהו היינו שאין השיטין שוות מהו ופשיט לה כ"ש שעשא' כשירה וכשירה ובלבד שלא יעשה כקובה כו'. וצ"ל הטעם בפסול כקובה כו' משום דאין דרך כתיבה בכך ולאו כתיבה תמה היא ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה שפי' להא דשתים שתים היינו בשני דפים ע"ש. וקשה איך יפרש הא דשתים שלש ואחת לכולא שמעתין לא משמע בפי' ודין ב' דפין יתבאר לקמן דף ל"ג ועי' בי"ד סי' רפ"ח:

שם תוס' בד"ה ועושה פרשיותיו כו'. עיין במרדכי ובבה"ז:

דף לב.

גמרא שם לא אריוח. יש לדקדק אמאי לא קאמר יותר דקאי אדוכסוסטוס דאשכחן פלוגתא בזה כמבואר בדברי התוס' ז"ל בד"ה רשב"א וקמ"ל דהלכה כרשב"א אבל אריוח לכאורה לא אשכחן מאן דפליג והלכה למה לי וי"ל כיון דתנא דפליג בהא הוא ג"כ רשב"א בשם ר"מ ותרי תנאי אלו אליבי' דרשב"א כמש"כ התוס' ז"ל איכא למימר דקאי על דוכסוסטוס כיון דאמר סתם הלכה כרשב"א לא ידעינן אי אקלף אי אדוכסוסטוס וק"ל:

שם תוס' בד"ה והאידנא נהוג עלמא כו'. עי' בדברי הרא"ש ז"ל ובמרדכי ז"ל וכבר נתארכו הדברים והדיעות בזה בדברי הראשונים ז"ל ובטור וש"ע ז"ל אלא דיש לי לדקדק בעיקר האי דינא בשינוי הפתוחות והסתומות דמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' ס"ת דפסולה וכתב הכ"מ ז"ל מקורו בברייתא דפרק הבונה פתוחה לא יעשנה סתומה כו' כתבה כשירה כו' הרי אלו יגנוזו ולפי לשון הברייתא משמע איפכא דפרשה סתומה לא יעשנה כו' היינו לכתחלה כתבה כשירה כו' הרי אלו יגנוזו דאל"ה הוי ליה למינקט כולהו כחדא פרשה פתוחה שעשאה סתומה כו' או שכתבה כשירה כו' הרי אלו יגנוזו והכ"מ ז"ל העתיק שם בלשון ברייתא או שכתבה כשירה כו' ולא כן הוא הנוסחא לפנינו הן אמת דמשמעתין משמע דשינוי פתוחה או סתומה מעכב מדאמר רנב"י גם מזוזה מצוה לעשותן סתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי משמע דוקא במזוזה הדין כן אבל בס"ת אפילו דיעבד מעכב אבל גם זה יש לדחות דהכא אי עבדינהו פתוחות ש"ד לאו דיעבד קאמר דהא ר"מ הי' עושה כן לכתחלה אלא ע"כ ה"ק נהי דמצוה בסתומות

מ"מ רשות בידו גם כן לעשות פתוחות אבל בס"ת אסור לשנות אבל פסול לדיעבד אכתי לא שמענו אבל במס' סופרים פ"א איתא פתוחה שעשאה סתומה כו' יגנז ע"ש פ"א:

שם גמרא אמאי הכא סתומות והכא פתוחות מסתמא דתלמודא משמע דתרווייהו פריך מסי"נ ותפלין דבהני והי' אם שמוע סתומה ובמזוזה פתוחה היא ולכאורה האי טעמא דאין סמוכות מן התורה איתא נמי בתפלין ולמה לא יעשה בתפלין גם כן פתוחה כבר נחלקו הראשונים ז"ל בזה ובש"ע סי' ל"ב הובא שני דיעות בזה. ועי' בט"ז שם ובבאיה"ט ודו"ק:

שם תוס' בד"ה דילמא להשלים כו'. עי' בד' ז"ל ולפי דברי הרמב"ם ז"ל דמגליון ס"ת ותפלין ג"כ אסור לעשות מזוזה הוי מצי לשנויי דלהכי אמר דאין מורידין ולכותבה כולה על הגליון והכ"מ ז"ל לא הראה מקור לדין זה וצ"ל דמשמע ליה הכי מסתמא דברייי דאין עושין מזוזה מס"ת אפילו מגליון ועי' תוס' שבת פ' המוציא שכ' דהא מורידין עושין היינו בגוונא שכ' דשמע בסוף עמוד כו' דאל"ה רחוקים הפרשיות זו מזו ולא משמע כן הכא דא"כ מאי פריך הכא פתוחות כו' כיון דע"כ מיירי להשלים ומדברי רש"י ז"ל נראה שם דאם תלה לשני הפרשיות אע"ג דכמה פרשיות מפסיקות יצא ידי מזוזה ולא מיפסיל ע"י שאר הפרשיות ועי' בדברי הראשונים ז"ל אי מותר להוסיף איזה פסוקים ושמות ונחלקו הראשונים ז"ל ועי' בסנהדרין חמשה טוטפות ועי' ט"ז ז"ל סימן ר"צ בי"ד שהקשה על האי גוונא דהי' אם שמוע בראש עמוד היכי כותב שמע הא הוי שלא כסדרן ע"ש שהוכיח דבפ' לא בעינן כסדרן ואכתי תי' לפי' הקונטרס דהי' נוטל שיטה א' מס"ת ותופר במזוזה והא הוי שלא כסדרן וצ"ל דשיטה ראשונה הי' תופר ואח"כ יכתוב כל המזוזה וק"ל ועי' ביאור הגר"א ז"ל:

שם תוס' בד"ה תפלין על הקלף כו' תימא דלא חשיב כו' וי"ל דלא איירי בדבר שכתובים בו כו'. כוונתם דהני אין בין דמגילה לאו כוליה מי לא קאמר ולא מיירי בדבר שנכתבים בו אע"ג דגם זה איכא בינייהו כמו באין בין דיוה"כ דלא חשיב אלא שזה זדונו בידי אדם ולא חשיב אכילה דאיכא בינייהו דשבת מותר באכילה ויוה"כ אסור וגבי יו"ט נמי קאמר אין בין כו' אלא אוכל נפש ולא חשיב דשבת בסקילה וי"ט בלאו. ועיין מהרש"א ז"ל ולא הבנתי דבריו ז"ל אלא דמאי דלא חשיב היתר אכילה בין שבת ליוה"כ לאו דוקא הוא כ"כ כיון דאכילה לא נאסר בשבת כלל וגם מצוה איכא ועי' תוס' מגילה שם גבי הא דתנן אין בין כו':

שם בא"ד א"ל כו'. גם בזה עיין מהרש"א ז"ל ודבריהם פשוטים כמ"ש התוס' ז"ל בשבת פרק המוציא וכ"כ הבה"ז ז"ל ומהא דסתמא דהש"ס פריך מתפלין על הקלף

כו' משמע דמס"ת לא פריך דכשירה גם אדוכסוסטוס ודלא כדברי הרמב"ם ז"ל דפסל ס"ת אדוכסוסטוס וכבר נחלקו הראשונים ז"ל בזה ומש"כ התוס' ז"ל דמזוזה פסולה אגוויל ג"כ לאו כ"ע מודו בזה ועיין ברא"ש ז"ל דמכשיר מזוזה גם על הגוויל וא"כ ליכא בין ס"ת למזוזה אלא למצוה לכתחלה מזוזה אדוכסוסטוס וכבר נתבארו דינים אלו בד' הראשונים ז"ל:

שם תוס' בד"ה אידי ואידי כו'. ע"ש שיטת הר"ר יוסף ז"ל דמזוזה דכשירה אקלף ואדוכסוסטוס גם שינוי מקום לא פסל ובמס' סופרים פ"א לא משמע כן דאיתא התם לענין ס"ת כותבין על הקלף במקום בשר ועל כו' במקום שער ואם שינה בזה ובזה פסול אלמא דאפילו ס"ת דכשירה אתרווייהו מ"מ שינוי מקום פוסל ע"ש:

דף לב:

גמרא הא מורידין כו' והא בעי שירטוט. וכתבו התוס' ז"ל אע"ג דיש לומר דמשרטטי מ"מ כיון דפטור מן הדבר אין דרך לעשותו ע"ש ומכאן יש לדקדק על דברי הרמב"ם ז"ל שכתב דמזוזה א"צ עיבוד לשמה א"כ הא דתנא במס' סופרים מזוזה שבלתה עושין ממנה תפלה והא תפלה בעי עיבוד לשמה ומזוזה לא בעי עיבוד אלא ש"מ דמזוזה נמי בעי עיבוד לשמה ועי' נימוק"י ז"ל שכ' דתפלין אין צריכין שירטוט דהעור דק ושמא יקרע. ולכאורה מי הכריחו לזה אלא די"ל דס"ל כר"ת דס"ת ג"כ בעי שירטוט וא"כ מ"ש תפלין דלא נאמרה בה הלכה של שירטוט וע"כ משום דיש בה חשש שמא יקרע וא"כ א"ש דברי הרמב"ם ז"ל דהכא פריך שפיר והא בעיא שירטוט ותפלין לא משרטטי וקצת איסור איכא לשרטט אבל בעיבוד לשמה שפיר יש לומר דמיירי שעיבדה לשמה ולהכי עושין ממנה תפלין אבל הרמב"ם ז"ל בעצמו לא כתב כן דהוא ז"ל ס"ל דגם בס"ת נאמרה הלכה זו דבעי שירטוט והא דתפלין אין צריכין שירטוט כ' הטע' לפי שהם מחופין ואינן נראין וא"כ ליכ' איסור לשרטט והק"ל. והנה מהא דפריך הא בעי שירטוט דאמר כו' משמע דלרב מנימין נמי דאמר דידי' הלכה למ"מ כו' הוא אפילו לעכב דלכאורה קשה מאי איכא בין רב מנימי לדידי' ובין מה דאמר בשם רב חמא דע"כ ר"ח נמי משום הלכה הוא דפוסל מזוזה שאינה משורטטת דאל"ה מ"ט דפסולה משום נוי בעלמא אין לפוסלה והי' נראה דפסול א"ב דלרב חמא בלא שירטוט פסולה ואליביה דידיה הלכה למצוה אבל לא לעכב כדאשכחן לעיל לענין דוכסוסטוס דהלכ' למצוה נאמרה אבל א"כ לא הוי פריך הא בעי שירטונן כיון דאינו אלא למצוה וע"כ לתרווייהו שירטוט מעכבי ופלוגתייהו י"ל דרב חמא יליף כתיבה כתיבה וכפירש"י ז"ל לקמן וכ"ז במזוזה אבל

ס"ת אפילו לר"ת ז"ל דבעי שירטוט משום זה כו' נראה דבדיעבד כשירה בלא שירטוט אבל הרמב"ם ז"ל כתב דבס"ת ג"כ הלכה למ"מ היא אבל לא ביאר. (ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ז ובכ"מ ז"ל ולדבריו הד"ק תוס' לדוכתא ע"ש). ועיין תוס' ז"ל בד"ה הא מורידין שהקשו לסברא זו דס"ת לא בעי שירטוט אמאי לא יליף בגז"ש ממזוזה דבעי שירטוט ולפי מ"ש רש"י בסוכה דכל הי"ג מדות אין למידין מהלכה אין כאן קושיא ועי' פסחים פרק כיצד צולין דף פ"א וכבר העירו בהאי כללא הראשונים ז"ל:

שם גמרא כתבה איגרת פסולה. הרי"ף ז"ל השמיט להאי דינא וצ"ל דמפרש לה לענין שירטוט. וכבר כ' דמזוזה בעי שירטוט ובדברי הרמב"ם ז"ל ג"כ לא יתבאר דאי כ' איגרת לענין מאי ונראה מדבריו ז"ל בפ"ה דכל זה בכלל כתבה איגרת שלא בשירטוט או שלא דקדק בחסר ומלא או שהוסיף בה אות אח' כמו איגרת שאינו מדקדק בו וגבי סוטה אי' נמי להאי דינא דכתבה איגרת וכתב הרמב"ם בה' סוטה כלישנא דהש"ס כתבה איגרת ולא ביאר מהו איגרת ולא כ' המפרשים אלו שכ' לענין מזוזה והדבר צ"ע ועוד יש לדקדק קצת אמרה רב יהודה להאי דינא אמזוזה ולא אמרה אתפלין ג"כ ולפי האי פירושא דאחסר ויתיר קאמר הוי רבותא טפי אף ע"ג דלא בעי שירטוט וכאיגרת מ"מ דקדוק חסר ויתיר ודאי בעי וכן איזה תוספת אות וי"ל דבתפלין פשיטא דכ"ז מעכב ובכלל תורה היא כדכתיב למען תהי' תורת ה' בפיך ועי' מ"ש בזה בחי' סוטה די"ז:

דף לג.

תוס' בד"ה כתבה על ב' דפים ונחלקו בזה רש"י ותוס' ז"ל לרש"י אפילו בב' דפים בעור אחד פסולה והתוס' ז"ל כ' דלא מיפסיל אלא בב' חתיכות ובסוף דבריהם כ' וביר‌ושלמי משמע דבשני עורות פסולה נראה מדבריהם שהביאו ראיה לפי' התוס' ז"ל דדוקא בב' עורות הוא דפסולה אבל עי' במרדכי שהביאו ראיה לפירש"י ז"ל ובאמת מבואר שם בפירש"י דפריך על מתניתין דאין בין כו' ולמה לא תניתא שהספרים נכתבים בב' דפים ותפלין ומזוזות אין נכתבים אלא על דף אחד. תב ר' יצחק בריה דר' חייא כתובא דרבה והי' נראה דצ"ל תתובא דרבה ופריך אמאי לא קשה ליה רבותא טפי ליתני שהספרים נכתבים על ב' עורות ותפלין ומזוזות אינן נכתבין אלא בעור אחד אמרין חברייא לפני ר' מנא נאמר דף א' בב' עורות לית הוא דרבה פי' דקשיא להו ג"כ דזה הוי רבותא טפי דאפילו דף אחד בב' עורות אין לכתוב אמר לון אפילו בספרים אין כותבין כן דף אחד בב' עורות ולא נשאר אלא קושיית רוב' דס"ת נכתבת בב' דפין ותפלין ומזוזות בדף אחד וכבר כתב הגאון ר"א ז"ל בי"ד סימן רפ"ח דמדברי הירושלמי מבואר כפירש"י ז"ל אלא

דיש לו לדקדק גבי תפלין במאי קמיירי האי איסורא דב' דפין הא בשל יד ג"כ כותבין כל פרשה בדף אחד וע"כ שלא לחלק פרשה א' לב' דפין ומ"ש דבמזוזה צריך לכתוב ב' הפרשיות בדף אחד ובתפלין דוקא בפ' א' וגם לא נתבאר לדין זה בב' דפין בש"ע ולא בדברי הרמב"ם ז"ל לענין תפלין. ובדין ב' עורות יש לי ג"כ מקום עיון דהתוס' ז"ל כ' לעיל דלא נאסר ב' עורות בתפלין אלא כשלא תפרן וע"כ לא נאסר ב' עורות ג"כ אלא בדף אחד היינו פרשה אחת דכל הפרשיות איתמר לקמן דבשל יד אם כתבן על ד' עורות כשר ולפ"ז היכי ס"ד להכשיר בס"ת כה"ג דקאמר שהספרים נכתבים בב' עורות ואי בשלא כתפרן פשיטא דגם ס"ת פסול כה"ג אם לא נתפרו ואין לומר דבס"ת יכול לכתוב קודם תפירה ואח"כ תופרן וכשר אבל תפלין ומזוזה צריך לתופרן קודם כתיבה דוקא דלא משמע הכי מדברי התוס' ז"ל לעיל. והרמב"ם ז"ל לענין מזוזה דאם כתבן בב' דפין כשירה אבל בב' עורות אפילו דפסול ב' עורות ליכא אלא בדף אחד אבל בב' דפין גם ב' עורות לא מיפסיל. וכדמסיק בירושלמי וכן בתפלין ע"כ לא מיפסלי ב' עורות אלא בדף אחד וכנ"ל וגם דין ב' עורות לא כתב הרמב"ם ז"ל לא לענין תפלין ולא לענין ס"ת. והרי בירושלמי משוי להו להדדי לדין זה וכ"ז צ"ע בדברי הראשונים ז"ל ועי' בי"ד בסימן ר"פ מ"ש לענין מטלית וקצת הי' נראה לומר דהאי איסורא דב' עורות לאו בשני חתיכות שתפרן מיירי אלא ב' עורות היינו משני מינים מחיה ובהמה דבס"ת כותבין חציה ע"ז וחציה ע"ז אבל בתפלין ומזוזות צריך לכתוב הכל על עור אחד וכעת לא מצאתי הדברים מבוארים בדברי הראשונים ועיין סוטה דף י"ח בדברי התוס' ז"ל שם ומש"כ בחי' שם בדברי הרמב"ם ז"ל:

שם גמרא אמר ר"נ תלי דשי ברישא. עי' רש"י ותוס' ז"ל והרמב"ם ז"ל פי' תלי דשי כו' היינו דאינו חייב במזוזה אלא אם יש לו דלת עיין בפ"ו שם מה שהשיב לחכמי לוניל ז"ל ולשיטתו קשה קצת. והא דאמרינן לקמן חתך והניח ואח"כ העמיד כו' פסולה משום תעשה כו' וכל שלא העמיד מזוזה ודאי אין לו דלתות עדיין ומאי איריא דפסולה משום דהניח עד שלא העמיד מזוזת הפתח אפילו העמיד המזוזה כל שאין לו דלת עדיין שעת פטור הוא והוי תעשה ולא מן העשוי ועיין בלשון הרמב"ם ז"ל שם פ"ה והי' נראה קצת דפסול תעשה כו' גם לדברי הרמב"ם ז"ל לא איתמר אלא קודם עשיית מזוזת הפתח אבל קודם עשיית דלת נהי דמצוה לעשותה אחר תליית הדלת וכדאמר ר"נ תלא דשא ברישא אבל אם קבעה קודם הדלת לא מיפסיל כיון דאיכא מזוזת הפתח והיינו דס"ד דריש גלותא לעשות המזוזה קודם הדלת דאטו לא ידע דרשא דתעשה ולא מן העשוי ועיין בלשונו ז"ל בתשובתו הנ"ל הובא בכ"מ ועי' מגדול עוז שם:

שם גמרא עשאה כמין נגר פסלה. עיין רש"י ותוס' ז"ל דנחלקו בזה ועיקר מילתא הוא אי להניחה מעומד או מושכב וק"ק לפ"ז למה תלאה בכמין נגר הוי ליה למימר קבעה לאורך או לרוחב פסולה למר כדאית ליה כו' ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דהפסול הוא משום דהכניסה בכותל ואינה נראית מבחוץ והיינו בסיכתא כמו יתד הנעוץ בכותל וסתימות לשון הרמב"ם ז"ל ג"כ נראה דלא נתכוין אי מעומד אי מושכב אבל בטל' דעתי בזה נגד דעת הראשוני' ז"ל:

שם גמרא לעולם כר"י. ומאי מצוה כו' שלא להרחיקה משל מעלה יותר משליש משמע דלכתחילה יניחה בגובה יותר ויכול להיות דמודה ר"י דטפח צריך להרחיק כמו לר' יהודה. ומלשון הרמב"ם ז"ל נראה איפכא דלכתחילה יניחה בשליש העליון. ואם קבעה למעלה כשירה וי"ל דמשמע ליה הכי מלישנא דשמואל דאמר מצוה להניחו כו' משמע דמצוה לחוד היא אבל אינו מעכב ואי כפשטי' דתלמודא דאתי לאשמועינן שלא יניח למטה משליש העליון מאי קאמר מצוה כו' הא למטה פסולה היא דמדאמר ר' יהודה כל הפתח כשר למזוזה ש"מ דלר' יוסי כל הפתח פסול והיינו למטה משליש העליון אבל לדברי הרמב"ם ז"ל ניחא דמצוה בשליש העליון דוקא ואם הניחה למעלה ג"כ כשר ועי' בב"י סי' רפ"ט בי"ד. ומה שמצריך להרחיק משקוף טפח ודאי נראין דבריו ז"ל דע"כ טעמא דר' יהודה משום דכל טפח למטה או למעלה הוי כלמטה או כלמעלה ומהיכי תיתי למימר דר' יוסי פליג עליה בהא ודו"ק. ובירושלמי סוף מגילה משמע כדבריו ז"ל דלכ"ע מצותה בתחילת שליש העליון ע"ש דמייתי פלוגתייהו במקום מזוזה עצמה:

דף לג:

גמרא מצוה להניח בטפח הסמוך לרה"ר וכתב בטור וש"ע דהני תרתי הא דרבא הכא מהך דלעיל מצוה להניח בחלל הפתח אינו אלא לכתחלה אבל אינו מעכב ע"ש והך דהכא מסתבר כן כיון דטעמא אינו אלא סברא בעלמא כדי שיפגע כו' או אידך טעמא אבל הא דלעיל כיון דפשטיה דקרא הכי משמע. וכדפריך לעיל פשיעא בשעריך כתיב מנ"ל דאינו מעכב וי"ל דלעיל משמע דהני תרי דיני חד גוונא להו וכדאמר סד"א כו' ועיין ביאורי הגאון ר"א ז"ל:

שם תוס' בד"ה דלית להו תקרה ע"ש שהקשו ללשון אחרון של רש"י ז"ל מי גרע משערי חצירות ועי' בדברי הרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל ג"כ דעתו כן דבית שאין לו תקרה פטור מן המזוזה אבל לפי המבואר שם בדבריו ז"ל דחיובא דשערי חצירות הוא רק משום דבית דירה פתוח לתוכן אבל כל שאין בית דירה פתוח לתוכן פטורות והיינו נמי הך

דבית שער אכסדרה ומרפסת דתני הכא דחייבים וביומא תני דפטורין דהתם מיירי דאין בית פחות לתוכן והן עצמן לאו לדירה קיימי מש"ב פטורות והכא מיירי דבית פתוח לתוכן ולהכי אע"ג דהן עצמן לא קיימי לדירה כיון שהם פתוחין לבית דירה חייבים וכשיטת הרי"ף ז"ל א"כ אין כאן קושיא כלל דבבית בעינן שיהא מקורה וראוי לדירה וכיון שהבית ראוי לדירה גם החצר חייב והתוס' ז"ל בסוכה הקשו על תי' הרי"ף ז"ל דא"כ הוי לשנויי דברייתא איירי בפתוחה לבית ורב חסדא הכא דאמר בית אכסדרה פטורה מיירי בפתוחה לחצר ולא ידענא מאי קשיא להו דא"כ למה לי' לרב חסדא למימר דפטורה לפי שאין לה פצימין אפילו יש לה פטורה משום דאין עשויה לדירה וכמו בית שער ומרפסת אלא וודאי מיירי רב חסדא ג"כ בפתוחה לבית ואפ"ה פוטרה משום דהוי כאין לה פצימין דלחיזוק תקרה עבידי ופריך שפיר מברייתא דתני חייבין במזוזה ואדרבה לשיטת רש"י ותוס' ז"ל דחיובא דכל בית שער אינו אלא מדרבנן תקשי מאי פריך בסוכה דף ח' ע"ב ותיהוי חיצונה כבית שער הפנימית ותחייב דילמא הא דתני התם והחיצונה פטורה היינו מדאו' ומש"כ מהרש"א ז"ל התם דמשמע להו דפטורה לגמרי משמע אינו מוכרח דאמימרא דרב חסדא שפיר יש לומר דפטורה לגמרי משמע אבל ברייתא דהתם כי היכי דתני ביומא בית שער פטורה והיינו מדאורייתא ה"נ הך ברייתא דב' סוכות החיצונה פטורה מדאורייתא קאמר ודו"ק:

שם גמרא בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית כו'. ומסיק דהלכתא ככולהו לחומרא דכ' הפתחים חייבין במזוזה כר' יוסי ועיין בדברי הרא"ש ז"ל וקשה קצת דא"כ מאי קמ"ל רחבה דכי הרזקי חייב בב' מזוזות כיון דאפילו בית שער שבין בית לגינה הפטורה חייבת בב' מזוזות כ"ש בית שער שבין בית לחצר ובש"ע כ' ג"כ כתב לתרתי דיני. ולכאורה לא צריכי לאשמעינן תרתי והרמב"ם ז"ל באמת כללינהו לכולהו כחדא עיין בפ"י הלכה ח' וכ' טעם אחד לכולהו דכל שהבית הפנימי חייב אפי' י' פתוחים מזל"ז כולן חייבים ע"ש:

דף לד.

גמרא מאי ר"מ דתנא בית שאין לו אלא פצים א' כו'. ויש מהראשונים ז"ל שפסקו כר"מ דדי בפצים אחד בימין היינו מזוזה אחת משום דר' ישמעאל ור"ע כוותיה ס"ל והרמב"ם כ' דבעינן ב' מזוזות כרבנן. ולכאורה י"ל דלמאי דס"ל דאפילו דלת מעכב א"כ בעינן פתח כדרכו ובלא ב' מזוזות לאו פתח הוא וכי היכי דבעינן משקוף שיהא צורת הפתח ור"י ור"ע י"ל דמודו דפתח לא הוי אלא בב' מזוזות והא דאמרי מזוזות כתיב ואין ריבוי כו'

היינו שלא נימא דצריך לכתוב על ב' המזוזות כדכתיב וכתבתם על מזוזות להכי קאמרי דאין ריבוי כו' או משום דזה בנה אב כו' וצריך עיון בספרי:

שם גמרא אי לאו גז"ש הא ליכתביה אאבנא כו'. פירש"י ז"ל יחקוק בסכין כו' וכבר הקש' הצ"ק א"כ דאפשר לכתוב על אבנים כתיבה הדק"ל רחמנא אמר על מזוזות כו' וכן הקשו התוס' ז"ל הובא במרדכי על פירש"י ז"ל ע"ש וכ' שם דלא גרסי כתיבה תמה דגם על האבנים אפשר לעשות כתיבה תמה אלא ה"ג אמר קרא וכתבתם והדר על מזוזות והתוס' ז"ל בד"ה וכתבתם הכריחו דגרסי' כתיבה תמה ע"ש וצ"ל דעל המזוזה עצמה א"א לכתוב כתיבה תמה אבל על האבן כשהוא לעצמו אפשר לכתוב עליו. ועוד נראה דה"פ א"ק וכתבתם כתיבה תמה והדר על מזוזות היינו שיותן על המזוזה כתוב בשלימות ועל המזוזה עצמה צריך לכותבה מעט מעט ופריך א"כ גז"ש למה ומהיכי תיתי למימר דיכתבי' על האבנים כיון דע"כ קרא והדר על מזוזות קאמר ומשני אי לאו גז"ש ה"א ליכתבי' אאבנא בשלימות והדר ליקבעא בסיפא דאיקמוס קצת פשטיה דקרא וכתבתם על מזוזות להכי אתי גז"ש דיכתבנה על הספר ובמרדכי כתב דהתוס' ז"ל האריכו בזה ואינם אתנו וקצת יש לדקדק גז"ש למה לי הא הלכה למ"מ דמזוזה על דוכסוסטוס ומצינו הלכה עוקרת המקרא. ויש לי הרהורי דברים בדברי הרמב"ם ז"ל בדין בית של דע"ד שכתב אע"ג דאינו מרובע דע"ד אלא אריסוקטין גם כן חייב במזוזה ועיין בדברי הרא"ש ז"ל וגבי דין מעקה ודין בתי ערי חומה סתם דבריו וכתב סתם דבעינן דע"ד ונראה בדעתו ז"ל דבכל הני גם כן אפילו אריך וקטין כיון דיש מקום דע"ד חזי לדירה אבל לענין בית המנוגע נראה דגם הוא מודה דבעינן דע"ד מרובעות דוקא שכ' בפי' הנ"ל ואם יש בו כדי לרבע דע"ד בשוה אע"פ שהוא עגול או בעל חמש זויות ואצ"ל אם הי' ארכו יתר על רחבו הואיל ויש בו לרבע דע"ד חייב במזוזה עכ"ל וע"כ אתי לאשמעי' אע"ג דבבית המנוגע בעינן שיהי' מרובע דוקא ולא עגול או בעל ה' זויות כמש"כ בה' טומאת צרעת פי"ד הכא לענין מזוזה לא איכפת לן בהא וא"כ י"ל דגבי בית מנוגע בעינן נמי דע"ד מרובעות ולא ע"י צירוף אלא דשם בה' ט"צ לא כתב שלא יהא ארכו יתר על רחבו. ולענ"ד הי' נראה דגם הרמב"ם ז"ל לא נתכוין לחייב באריך וקטין אע"פ שאין רוחב ד"א אם ארכו יתר על ד"א דהמוכח בסוכה גבי סוכה העשוי' ככבשן דלמאן דבעי בשיעור סוכה דע"ד היינו דוקא מרובעות וה"ה לכל הני מילי אלא דבא לאשמעינן דאם הוא עגול או בעל ה' זויות כל שיש בו דע"ד היינו ריבוע של דע"ד בתוכו חייב במזוזה ולא איכפת לן בתבנית המחיצות איך הם ודוקא לענין בית המנוגע הוא דבעינן כל הני ודו"ק. עוד הלכה אחת יש לי לבאר בדין תפלין ומזוזה איזהו מהן קודמת הובא ברמ"א ז"ל סי'

רפ"ה דתפלין קודמת וכתב כן ע"פ הכרעת הרא"ש ז"ל בפלוגתא דפליגי בזה שמואל ורב הונא בירושלמי סוף מגילה שמואל אמר מזוזה קודמת שכן נוהגות בשבתות וי"ט ור"ה אמר תפלין קודמין שכן נוהגין בהולכי ימים ומפרשי כו' מתניתא מסייע לשמואל תפלה שבלתה עושין ממנה מזוזה מזוזה שבלתה אין עושין ממנה תפלין לפי שאין מורידין כו' וא"כ לכאורה מסקנת הירושלמי כשמואל דמזוזה קודמת דקדושה חמורה היא אלא דכבר כ' הגאון ר"א ז"ל בסי' הנ"ל דלפי שיטת הש"ס דילן דמתפלין אין עושין מזוזה דקדושת תפלין חמורה איכא סייעתא לר"ה דתפלין קודמין ולפי שיטת הירושלמי ודאי מוכח דמזוזה צריכה עיבוד לשמה דאל"ה היכי מצינן לומר דקדושת מזוזה גדולה יותר מתפלין ובלא"ה קשה מאד גירסת הירושלמי ומאיזה טעם יהי' קדושת מזוזה יותר חמורה מקדושת תפלין וכבר הבאתי לעיל לשון מס' סופרים כנוסחת הש"ס דילן אבל בעיקר מחלקותן יש לי לדקדק מ"ט דשמואל דאמר מזוזה קודמת הא יש תקנה במזוזה לפטור את עצמו ולא יעבור בעשה דבידו להפקיר את ביתו וכדאמרינן בשבת פרק ר"א דמילה דציצית ומזוזה אין מכשיריהם דוחין את השבת הואיל ומצי למיפטר נפשיה מחיובייהו ע"י הפקר כסותו וביתו אבל מתפלין לא מצי למיפטר נפשיה וכל שעתא עובר בעשה. (אנ"ה אולי יש לתרץ עפ"י מאי דפסקינן להלכה דלקיים מ"ע אינו מחוייב לוותר כ"א שליש וכדי שלא לעבור על מל"ת מחוייב להפקיר כל ממונו וא"כ גבי שבת דהוא ל"ת מחוייב להפקיר ביתו אבל מזוזה אינו כ"א מ"ע ואינו מחוייב להפקיר ביתו וממילא חייב ועי' בתשובת הגר"ע איגר בזה):

דף לד:

רש"י בד"ה וצריך שיהא ריוח בין הפרשיות כשיכתבם בעור אחד כו'. ואח"כ ד"ה ביניהם בתוך הד' בתים של עור האחד ואין זה מובן דהאי וביניהם על מאי קאי דהא כבר פירש"י ז"ל וצריך שיתן ריוח ביניהם היינו בין פרשה לפרשה וברש"י שברי"ף ז"ל ליתא להאי דיבור וביניהם כו' ע"ש ומדברי הנימוק"י נראה דמפרש הכי וצריך שיתן ריוח ביניהם היינו בין בית לבית היינו ריוח גדול דברי ר' וחכ"א א"צ ריוח גדול אבל שוין שיהי' ריוח ביניהם כדי ליתן חוט ומשיחה ביניהם. ולפ"ז א"ש טפי לישנא דושוין כו' אבל לפירש"י ז"ל דפלוגתייהו הוא בריוח שבין פרשה לפרשה בעור אחד לא א"ש האי ושוין שיתן חוט ומשיחה כו' היינו בין בית לבית ומה ענין זל"ז דקאמר ושוין כו'. והתוס' ז"ל כ' דא"צ ליתן חוט ומשיחה אלא כשנכנסין בעור אחד ולא הבנתי היכי שייך נתינת חוט ומשיחה בין בית לבית להא שנכתב בעור אחד ועי' בב"י סי' ל"ב שהאריך בזה וגם הט"ז

ז"ל האריך לפרש דברי רש"י ז"ל ע"ש ול"נ כמ"ש דעירוב פירושים הוא וכדמשמע מלשון רש"י שברי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל השמיט להאי דינא דאם כתבן בעור אחד יצא וכבר תמה הב"י ע"ז. ועיין הגמי"י ז"ל שם אות ב' שנראה שרצה להגיה שם להאי דינא דכתבן על עור אחד וכתב דין של יד שכתבן על ד' עורות והוא שלא במקומו ודין זה מבואר בד' הרמב"ם ז"ל:

שם גמרא מודה היינו פלוגתייהו לפי מאי דתני לעיל דבשל ראש אם כתבן בעור אחד ג"כ יצא א"כ דילמא הא דמודה ר"י היינו שנכתב בעור אחד וקמ"ל דאע"ג דמונח בד' בתים בפנים מ"מ כיון שטלה עור מבחוץ ואין הד' בתים ניכרים מבחוץ הוי אות אחד וי"ל דלא שייך בזה ומודה כיון דלאו מעין פלוגתייהו הוא ומ"מ קמ"ל ר' יוסי רבותא בהא דמבפנים אפילו ד' קלפים בד' בתים כל שלא נראה מבחוץ כשר לשל יד ועי' ב"י וט"ז ז"ל שם מ"ש על דברי הטור ז"ל:

שם גמרא תפלה של יד עושין של ראש ושל ראש אין עושין של יד ומסיק דר' יוסי מיירי בחדתי ושמעינן מהא דרבי יוחנן דמקדושה קלה לחמורה עושין אף על גב דמתחלה הי' העיבוד והכתיבה לשם של יד לא חשבינן לה גבי של ראש בלא לשמה וקשה לי מזה על מה שכ' בש"ע סי' ל"ב בפשיטות דאם עיבד לשם מזוזה פסול לתפלין וכתב כן מסברא כמבואר בב"י שם דהוי כשלא לשמה דמזוזה קדושה קלה ותפלין קדושה חמורה והרי הכא משל יד לשל ראש עושין אע"ג דשל יד קדושה קלה היא ובהא י"ל דתפלין תרוייהו חדא מצוה היא ומשל יד לשל ראש לא חשיב שלא לשמה אע"ג דעשאה לשם של יד אבל מזוזה מילתא אחריתי היא וכי עיבדה לשם מזוזה הוי שלא לשמה לגבי תפלין אבל יותר קשה לי מברי' דמס' סופרי' שהבאתי לעיל דמזוזה שבלתה עושין ממנה תפלין הרי מבואר דלשם מזוזה לא חשיב שלא לשמה לגבי תפלין דאל"ה האיך עושין ממנו תפלין לאחר שבלתה ולנוסחת הירושלמי דסוף מגילה דתני להאי ברייתא איפכא כמו שהבאתי לעיל ג"כ מוכח דעיבוד לשם קדושה קלה הוי לשמה גם לקדושה חמורה ודברי הש"ע לא א"ש אלא לפי דעת הרמב"ם ז"ל דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה כלל א"כ אפילו עיבדה לשם מזוזה הוי שלא לשמה גבי תפלין כיון דאין צריכה מחשבה לשמה אפילו כי מחשב לשמה לאו מחשבה היא. ולפ"ז יקשה יותר מברייתא דמס' סופרים לדברי הרמב"ם ז"ל היכי עושין תפלין ממזוזה שבלתה וליכא לאוקמי כגון שעיבדה לשמה כמ"ש לעיל דכל שאין צריך לשמה אפי' כי מחשב לשמה לאו כלום הוא ובאמת לא אשכחן פסול שלא לשמה מקדושה לקדושה אלא בקדשים אבל לא בשאר דברים הצריכין לשמה וכבר נתארכו הדברים בדין לשמה של כתיבת סת"ם אי סתמן לשמה קאי עי' במרדכי פרק

התכלת ועדיין צ"ע. והא דאמרינן הכא דבחדתי מותר לשנות משום דהזמנה לאו מילתא אע"ג דהעיבוד והכתב הי' לשם של ראש ובבה"ז הזמנה בגוף הקדושה מילתא היא כבר האריך בזה השי"א ז"ל בכ"י ב"ז ועי' באהי"ט כו' ל"ב שהביא תשובת עה"ג והיד אהרן ז"ל בזה ואינם אתי לעיין בהם ועי' בזה בתשובותיו של אחי הגאון ז"ל בס' משכנות יעקב: **שם גמרא** כיצד סדרן כו'. כבר נודע מחלוקת קדומה בין רש"י ור"ת ז"ל בסדרן ואלו ד' כו' ע"פ סתרן של דברים וכבר האריכו בזה הראשונים ז"ל כמבואר בטור וש"ע ואני לא באתי אלא להעיר קצת בזה ע"פ פשטן של דברים לשיטת ר"ת ז"ל לא נתבאר טעמו של דבר בגמרא בהיפוך סדר הפרשיות להקדים והיה אם שמוע לשמע בסדר ההנחה דלא כסדר כתיבתן בתורה וצ"ל דכך נאמרה הלמ"מ דכל שאר דיני תפלין דהלכה הם כדאיתא בשמעתין אלא דלפ"ז דעת אביי דעיקר הלכה לא נאמרה אלא ע"ז דקדש ושמע יהי' בבתים של חוץ דלא כסדר כתיבתן בתורה אבל ימין ושמאל אינו מעכב וכן גוייתא אין להם סדר א"כ לדידן יקשה לשון הברייתא קדש והיה כו' מימין והיה כו' שמע משמאל הוי ליה למיתני בקצרה קדש מימין שמע משמאל כיון דזה עיקר הרבותא ובשלמא לפירש"י ז"ל י"ל דלכתחלה צריך להניחן כסדר שכתובה בתורה והיינו סדרן אבל לעכב לא הוי אלא משום דלא חזיא אוירא אבל בלא"ה כו' הנחתן לא מעכב אע"פ שמונחים שלא כסדרן בתורה אבל לר"ת עיקר מצוה הוא שמע וקדש מבחוץ אבל ימין ושמאל וגווייתא להם סדר לא הוי לי' לאשמועי' אלא הא וי"ל דלר"ת ז"ל ג"כ לכתחלה קדש מימין קודם לכולן מפני שהיא פרשה ראשונה לכולן בתורה אע"ג דאין זה מעכב. וממילא כל הסדר כך הוא לכתחלה והיה כי כו' אחר קדש ואח"כ והיה אם כו' ושמע ואכתי איכא למידק לדברי ר"ת ז"ל מאי קמ"ל רב חננאל בהא דאם החליף פרשיותיה פסולות הא שמעינן לה מברייתא דכך נאמרה הלכה להקדים והיה אם לשמע וכיון דהלכה נאמרה כך ממילא פסולות ובשלמא לפירש"י ז"ל ה"א דמצוה בעלמא היא כסדר התורה אבל אינו מעכב אבל לר"ת ז"ל ע"כ נאמרה הלכה לשנות הסדר וממילא מעכבי וכדקי"ל בכל הני מילי שנאמרה בהלכה דמעכבי כמו שי"ן של תפלין ואינך אלא די"ל קצת טעם לדברי ר"ת ז"ל דאין כאן שינוי הסדר אלא דבימין המניח כך הוא הסדר שמע והיה אם שמוע וכדתני בברייתא איפכא שמע והיה אם שמוע מימין קדש והיה כי יביאך משמאל והוי ב' פרשיות כסדרן מימין הקורא וב' פרשיות כסדרן מימין המניח וא"כ משמעות אידך ברייתא כר"ת שמע והיה אם שמוע מימין היינו שמע מבחוץ ואח"כ והיה אם שמוע ובריתות לא פליגי אהדדי ושתיהן אחת הם קמייתא תני קדש מבחוץ והיה כי יביאך מימין הקורא שמע מבחוץ והיה אם שמוע משמאל הקורא ואידך ברייתא

תני איפכא שמע והיה אם שמוע מימין היינו שמע מבחוץ ואח"כ והיה אם כו' קדש מבחוץ והיה כי כו' משמאל אבל לפי' רש"י ז"ל ע"כ צ"ל דהא דתני איפכא היינו קדש והיה כי כו' משמאל שמע והיה אם שמוע מימין ואקדים שמאל לימין שלא כדרך בכ"מ להקדים ימין לשמאל כלשון משנה ובריייתא וי"ל דסדר פרשיות נקט. עוד יש לדקדק דמפשטי' דשמעתא נראה דהא דכיצד סידרן כו' בשל ראש איירי דמונח בד' בתים ובהא נ"מ בין גווייתא לברייתא אבל בשל יד דמונח בבית אחד ונכתב בעור אחד נכתבין כסדרן בתורה אבל לא מסתבר לחלק בין של ראש לשל יד וכדמוכח לעיל דשניהם שוין ועי' במרדכי שהאריך בזה. ולפ"ז קשה קצת מהא דלעיל תפלין שבלו אין עושין מזוזה משום דאין מורידין כו' הא מורידין כו' ומשמע דס"ד דעושין היינו מזוזה שלימה דבתר הכי מסיק ודילמא להשלים והיכי עושין הא בתפלין קדום והיה אם שמוע לשמע ובמזוזה ודאי בעינן כסדרן שמע והיה כו'. וראיתי במרדכי שדקדק כן מהא דמס' סופרים מזוזה שבלה אין מורידין לעשות תפלין הא מורידין עושין ותיקשי לר"ת ולא ידענא אמאי לא הקשה כן מתלמודין לעיל. ובמס' סופרים לפנינו הנוסחא בש"ס דילן דמזוזה עושין אותה תפלין ובירושלמי סוף מגילה הוא דמייתי לה כנוסחא זו וכמו שהבאתי לעיל וגם למה ליה לאקשויי מדיוקא דהא מורידין כו' יותר הוי ליה להקשות מאידך בבא לפי נוסחא דמתפלין עושין מזוזה אלא דבלא"ה קשה היכי מצינן לעשות מזוזה מתפלין הא תפלין נכתבין בב' דפין ומזוזה אינה נכתבת אלא בדף אחד וכבר כתבתי לעיל בזה:

דף לה.

רש"י בד"ה גווייתא לברייתא שכ' והיה כי יביאך קודם לקדש כו'. משמע מדבריו ז"ל דלא ס"ל פסול דשלא כסדרן בכתב ומשום דמשמע דקאי גם על של יד שנכתב בעור אחד לא ניחא ליה לפרש אהנחה לחוד כיון דבשל יד הכל בעור אחד ולפרש דכתב כסדרן אלא דהניח מקום פנוי כמ"ש המרדכי ז"ל ג"כ לא ניחא ליה להכי פי' שכ' והיה כי קודם כו' ועי' במרדכי בזה:

שם גמרא תיתורא כו' מעברתא כו'. עי' בלשון הרמב"ם ז"ל דנראה מדבריו ג"כ דהכל אחד ע"ש:

שם וצריך שיגיע עד מקום התפר פירש"י ז"ל חרוץ שבין בית לבית ועי' רא"ש ז"ל שפי' דקאי על השי"ן ע"ש ובש"ע כתב לתרווייהו וגם יש מחלוקת בין הראשונים ז"ל אי הלכה כאביי או כרב דימי:

שם תוס' בד"ה מעברתא וד"ה דשי"ן כו'. דבריהם ז"ל מגומגמים כאן ועי' בה"ז ומהרש"א ז"ל אבל במרדכי מבוארים דבריהם ז"ל היטיב ע"ש:

שם גמרא לימא מסייע ליה העושה תפלתו עגולה כו'. וקאמר דלא שמעינן ממתני' דמגילה אלא דעבידא כאמגוזי ובריית תני דבעינן דוקא מרובעות ואפילו עגול כעגול פסול כמו שפירש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל כתב לתרווייהו דבעינן מרובעות דוקא בפ"ג מה' תפלין ובפ"ד שם כ' ג"כ לישנא דמתניתין העושה תפלתו עגולה כאגוז אין בה מצוה וקשה תרתי ל"ל כיון דכבר כתב דאם אין מרובעות פסולות כ"ש עגול כאגוז ועי' בירושלמי מגילה שם דמייתי להאי ברייתא דתני תפלין מרובעות שחורות הלכה למ"מ משמע דשחרות הבתים ג"כ הלכה הוא ועי' בתוס' ז"ל ובטור וש"ע וד"ה בתוספות תפלין מרובעות כו' עי' ברא"ש ז"ל ובמרדכי בזה. ובדין עיבוד לשמה בעור הבתים והרצועות כ' הראשונים ז"ל דתרווייהו בעי עיבוד לשמה וכרשב"ג בסנהדרין דרבא כוותיה ר"ל לפי פירושם ז"ל והרמב"ם ז"ל כתב דעור הבתים אין צריכין עיבוד כלל ואפילו בעור מצה כשר וכ' הכ"מ ז"ל דפסק כת"ק דרשב"ג דא"צ עיבוד לשמה וקשה דא"כ גם מדברי ת"ק נראה דעיבוד צריך אלא דאין צריך לשמה ולדברי הרמב"ם ז"ל א"צ עיבוד כלל וכיון דא"צ עיבוד לא שייך בזה פלוגתא דהזמנה מילתא אי לא כיון דבאף העיבוד פליגי אי צריך אי לא ונראה יותר כמ"ש בב"י דהרמב"ם ז"ל מפרש פלוגתא דרבנן ורשב"ג בקלף שכותבין עליו ובזה פסק דצריך עיבוד לשמה לבר ממזוזה שהקיל ולדבריו ז"ל צריך לחלק בין עיבוד לשמה דבעי בס"ת ותפלין וכתיבה עצמה נראה קצת מדבריהם דלא בעינן לשמה אלא באזכרות כמבואר בדבריו ז"ל פרק א' מהל' הנ"ל הלכה ט"ו ע"ש וצ"ל דעיבוד בעינן ג"כ משום אזכרות דבעינן לשמן אלא דא"כ קשה מ"ש מזוזה דלא בעי עיבוד לשמה הא לשמה דאזכרות גם במזוזה בעינן או י"ל דסתם כתיבה לשמה קאי אבל סתם עיבוד לאו לשמה קאי ולהכי בעינן לשמה והדברים ארוכים בזה בדברי הראשונים ז"ל. אבל מה שהצריך ברצועות עיבוד לשמה יותר מעור הבתים צ"ע מנ"ל ואם הבתים כשירות בלא עיבוד כלל מנ"ל דברצועות בעינן מעובד ולשמה ובברייתא תני אין קושרין אלא במינן בין ירוקות בין שחורות בין לבנות כו'. ונראה מדברי הרמב"ם ז"ל דה"פ אין קושרין אלא במין הבתים אם הם לבנות גם הרצועות יהיו לבנות לבנות או ירוקות ירוקות וזש"כ בפ"ג הלכה י"ד ולא יהי' אחורי הרצועה אלא כעין הקציצה אם ירוקה ירוקין כו' וכיון דלא מצריך ברצועה אלא מין הקציצה א"כ מנ"ל דבעינן מעובד ולא בעור מצה וכ"ז צ"ע בדברי הראשונים ז"ל ועי' ב"י ובד"ה סי' ל"ג ומ"א ז"ל שם וכ"ז אינו מספיק דמנ"ל דצריך עיבוד כלל:

שם גמרא לא אמרן אלא בחדתא אבל עתיקתא לית לן בה והרי"ף ז"ל גרס איפכא לא אמרן אלא בעתיקא כו' ע"ש. והרמב"ם ז"ל ג"כ כתב כגירסת הרי"ף ז"ל אלא שפי' כולי' שמעתא לענין התפירות ע"ש ועי' במרדכי ז"ל:

דף לה:

גמרא פוק חזי מה עמא דבר ופרש"י ז"ל לחומרא ור"ת ז"ל פי' לקולא ונראה דזה תליא במחלוקת לעיל לענין מזוזה שאין נכתבת בב' עורות ואם תפרן אי הוי כעור אחת אי לא ולמאן דס"ל התם דהוי כעור אחת נראה דכ"ש הכא דמהני תפירה ויש לחלק:

שם גמרא התם הוא דתשמישי מצוה כו'. עי' בש"ע סימן ל"ב שכ' בשם יש מי שאומר דתפלין שנתקלקל ריבוען צריך לתקנן והוא מתשובה אשכנזית הובא בב"י שם לחלק בין ציצית אע"ג שנתמעט הכנף אחר עשיה דכשר משום דהתם כ' ועשו להם כו' העיקר בשעת עשי' אבל תפלין בעינן שיהי' כתיקונם לעולם וא"כ אמאי לא קאמר הש"ס לחלק בהם לענין גרדומי ציצית משום דבשעת עשיה הי' בשיעורן אלא ודאי מוכח מזה דתשמישי קדושה וכ"ש קדושה עצמה כל הלכות שנאמר בהן צריך שיהי' לעולם בתיקונם והדבר פשוט באין מחלוקת והכי נמי משמע מהא דלעיל כ"ז שפני טבלה קיימת ובשיעור הרצועות עי' תוס' ז"ל ובראש ובמרדכי ז"ל באורך וע' בב"י ז"ל:

שם גמ' קשר של תפלין הלכה כו' פירש"י ז"ל דהלכה שיהי' הקשר עשוי כעין ד' מאותיות השם והתוס' ז"ל כתבו דלא מצינו הלכה אלא בשי"ן אבל הקשר בצורת ד' לאו הלכה היא וצריך לדקדק א"כ מאי קמ"ל הלכה פשיטא דצריך לקשור דע"י מה יעמוד על הראש אם לא יקשרנו וצ"ל דגבי של יד כתיב וקשרתם כו' אבל בשל ראש כתיב והיו לטוטפות כו' וה"א דיכרוך הרצועות סביב הראש ג"כ יצא וקמ"ל הלכה דבעינן דוקא קשר אבל בעירובין פרק המוציא משמע דקשר של תפלין אינו דומה לסתם קשר דאמרינן וליענבי' מיענב ומשני הא מני ר"י הוא דאמר עניבה היינו קשירה כו' ופריך הא לא"ה ה"א ליענביה כו' הא אמר מר קשר של תפלין הלכה למ"מ ומשני דעביד כעין קשירה דידהו משמע דקשר ש תפלין לא ככל הקשרים הוא אלא יש לו צורה מיוחדת וכן משמע מהא דאמרינן ת"ח צריך שיהי' בקי גם בקשר של תפלין ש"מ דאינו ככל הקשרים וצ"ל דכולהו מודו דצורתו צורת ד' נאמרה הלכה אלא דהתוס' ס"ל דלאו מאותיות השם הוא אלא כך נאמרה הלכה ובאמת בשל יד שנאמר בו קשירה להדיא לא נתברר לי אופן הקשירה דלכאורה אין קשר בשל יד אלא כריכה בעלמא שעינב הרצועה ברצועה המכורכת וזה לא הוי קשר גם לענין שבת וצ"ע:

שם גמרא ונוייהן לבר. עי' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל ועי' רש"י בעירובין פרק המוציא תפלין שנראה דקאי אשי"ן של תפלין גם כן ועי' מרדכי ז"ל שהאריך בזה וברש"י שם מבואר שלא יהי' השי"ן בין בית לבית ע"ש:

שם גמרא וצריך שיהא כלפי פנים. עי' נימוק"י שפי' דקאי אשל יד ועי' רא"ש בשם רב עמרם ז"ל:

שם תוס' בד"ה משעת הנחה כו'. האריכו בזה אי צריך לקשור בכל יום כדברי רבינו אליהו ז"ל ודקדקו ז"ל דלדברי ר"א הוי ליה למימר איפכא משעת קשירה עד שעת הנחה ולא הבנתי דיוק זה דע"כ הא דמצריך ר"א ז"ל קשירה בכל יום היינו כשהתפלין מונחים על היד או על הראש אח"כ קושרין לקיים מצות וקשרתם כו' על ידך. וא"כ הנחה קודם ואח"כ קשירה גמר המצוה דאי הקשירה היא קודם הנחה על היד א"כ מאי נ"מ אי קושרה בכל יום הא קודם הנחה אין כאן מצוה כלל דעיקר מצוה היא הקשירה על היד וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דמברך אחר הנחה על הקיבורת קודם הקשירה ולשיטתו דאין מברכין אלא אחת להניח על של יד א"ש לכ"ע הא דאמר מאימתי מברך כו' דבש"י א"א אלא להניח תחלה ואח"כ לקשור ולא ידענא מה שחזרו התוס' ז"ל מהא דמקוואות דאפילו של יד א"צ קשירה בכל יום והא לעובדא דידן א"א לעשות קשירה על היד תחלה ואח"כ הנחה ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פרק ג' דמקוואות שלא פי' על הקשר הא דשיהא איצא ושאינה עולה ויורדת אלא על הרצועה עם הקציצה ע"ש. ובאמת יש לדקדק בעיקר מחלוקת זו דנראה כדעת רבינו אליהו ז"ל דעיקר קיום המצוה היא לקושרה בכל יום אבל אם הקשר עומד והניחה לבד על הראש לא קיים המצוה וזה אי אפשר לומר דהא אמרינן לקמן תפילין מאימת מברך עליהם משעת הנחתן כו' וכשיגיע זמן ממשמש בהן ומברך הרי דמברך על המשמוש לחוד אע"ג דהקשירה היתה שלא בזמנה ומשום דעיקר המצוה היא ההנחה על היד ועל הראש ומהא שמעינן דאפילו של יד לא בעי קשירה בכל יום דמה לי אם היתה קשורה מאתמול או שקשרה בלילה קודם שהניחה דהוי שעת פטור וכן אמרינן רבנן כל אימת דממשמשי בהו מברך עלייהו אלא די"מ שם ברכה דלשמור חוקיו וע"כ צ"ל דר"א ז"ל למצוה בעלמא קאמר הכי אבל לא לעכב וא"כ אין ראיה נמי מהא דחשיב לה קשר של קיימא בעירובין כיון דיוצא אם אינו מתיר בכל פעם ולא תיקשי נמי לר"א מהא דאיכא מאן דס"ל דשבת זמן תפלין ולר"א ז"ל הא קשירה אב מלאכה היא והיכי קושר בשבת אבל לפי הנ"ל ניחא דאין זה מעכב ויכול לקרות מע"ש וי"ל עוד דלמ"ד שבת זמן תפלין לילה נמי זמן תפלין וכדמוכח לקמן ובעירובין וא"כ הוי מצוה תמידית להאי תנא מודה ר"א ז"ל דיוצא בקשירה ראשונה כיון דליכא

שעת פטור בינתיים דאטו אם חולץ ביום כמה פעמים צריך בכל פעם להתיר הקשר ולחזור ולקושרו וע"כ לא קאמר ר"א ז"ל אלא פעם ראשון ביום דחל עליה חיוב חדש דלילה לאו זמן תפלין בהא ס"ל דצריך לעשות קשירה והנחה אבל לא אם חצצן ביום וחוזר ומניחן כיון דהכל שעת חיובא הוא וה"נ למ"ד דתפלין לאו זמן גרמא הוא יוצא בקשירה ראשונה וכל ימיו בחיוב הוא ואם חולצן חוזר ומניחן ועוד צ"ע בדברים אלו ומדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל שם בעירובין מוכח דס"ל דקשר תפלין לאו קשר של קיימא הוא מדכתבו בחדשות שיש בהן רצועות ואינן מקושרות דאסור להכניסן דילמא קמיע הם ולא משום איסור הקשירה ובאמת קשה היכי הוי קשר של קיימא כיון שקושרו רק כדי להכניסו ובדעתו הדבר תלוי להתיר מיד ואין כאן מקומו בזה עכ"פ זה נראה וברור דר"א ז"ל לא קאמר אלא למצוה בעלמא ואי בעי הכי עביד ואי בעי הכי וכן משמע קצת מדברי המרדכי שכתב דמשמעות רש"י ז"ל לעיל בד"ה עביד כדידן משמע כדברי ר"ת והיינו דלא הוי גרע אלא עביד כדידן כמנהג שלנו. ומפ' דרבה קטר להו כו' ורב אחא בר יעקב קטר להו היינו דהיו קושרין בשעת המנחה מר בריה דרבינא עביד כדידן כמנהג שלנו דמניחן קשורות אלא דהמרדכי כתב שם פירש"י כמנהג שלנו שהי' תולה לפניו ע"ש ועיין ר"ת שם:

דף לו.

גמרא סח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך כו'. גם בהאי שמעתא מחלוקת קדומה היא שיטת רש"י ז"ל דאין צריך לברך אלא להניח על שתיהן וקמ"ל רב' חסדא דאם כח בינתיים הוי הפסק וחוזר ומברך ופריך סח אין כו' והאמר ר"ח כו' על ש"י אומר להניח ועל ש"ר על מצות ופירש"י ז"ל דשל יד דהוי התחלה מברך להניח ושל ראש דגומר מברך על מצות עכ"פ שמעינן דמברך שתים ומשני אביי ורבא דהא דמברך שתים היינו אם סח אבל בלא"ה אין מברך אלא אחת תנא סח בין תפלה כו' עבירה הוא בידו כו' ופרש"י אם לא בירך אבל בירך ליכא איסורא משום גורם ברכה שאינה צריכה ולפי"ז י"ל דהוכרח רש"י ז"ל לפרש דאשל ראש אינו מברך כלל דאי מברך על מצות על של ראש בכל גוונא לא הי' עבירה כ"כ אם לא בירך אלא חדא כשסח ובלא"ה לא מסתבר לרש"י ז"ל דליברך על של ראש תרתי להניח ועל מצות דמה מקום לשתי ברכות ביחד דלהניח על של יד איכא טעמא דבשל יד מתחיל ועל מצות בשל ראש אם סח משום דגמר מצוה וכמ"ש רש"י ז"ל אבל תרתי בשל ראש לחוד ליכא טעמא ולפי טעמו של רש"י ז"ל יש לומר דוקא בסח הוא דמברך על מצות בשל ראש משום דגומר המצוה אבל אם אין לו אלא של ראש

לבד ומניחו אפשר מברך גם עלי' להניח כיון דהתחלה הוא וא"ש הא דמוקי להא דר' יוחנן דוקא בסח ולא על של יד לבד ועל של ראש לבד אם אין לו אלא אחת מהם משום דבכה"ג מברך על שתיהם להניח. אבל הרמב"ם ז"ל כתב כשיטת רש"י ז"ל אלא דכ' דעל של יד לחוד מברך להניח ואם אין לו אלא של ראש מברך על מצות. ונראה בטעם שינוי הברכות משום דבשל יד נאמר וקשרתם כו' חיוב ההנחה בפירוש מש"ה מברך להניח אבל בשל ראש נאמר והיו לטוטפות כו' ולא נאמר החיוב בפירוש כמו בשל יד מש"ה מברך על מצות כו' ואינו מזכיר חיוב הפעולה בפירוש. ושיטת ר"ת ז"ל דסח מברך שתים היינו על של ראש להניח ועל מצות וכן אם אין לו אלא ש"ר לבד וכמו שתמה הב"י ז"ל על הנימוק"י ז"ל דנראה מדבריו דאפילו לשיטת ר"ת ז"ל אם אין לו אלא ש"ר מברך על מצות לחוד ואם אין לו אלא של יד לחוד משמע מדברי הראשונים דלכ"ע אינו מברך אלא אחת להניח. ומדברי הסמ"ג והסמ"ק משמע דעל של יד נמי מברך שתים אם אין לו אלא של יד ועי' בט"ז בשם אביו הר"י הלוי ז"ל שתמה על הטור ז"ל דכתב דלא כוותייהו וכ' דאין משמעות בדברי הרא"ש דלא כוותייהו ע"ש ובעיני יפלא דבדברי הרא"ש ז"ל בד"ה סח בין תפלה מבואר דמש"כ בהלכות תפלין עתיקתא שכל תפלין צריך ב' ברכות היינו של ראש משמע להדיא דס"ל דשל יד אינו מברך אלא אחת בכל גוונא. ובאמת צ"ע גדול מה נשתנה מצוה משאר המצות והיכן מצינו שתי ברכות על מצוה אחת בשלמא אי על של ראש לחוד מברך שתים יש לומר דעיקר נוסח הברכה היא להניח היינו להבא אלא דבשל ראש שלא נאמר חיוב ההנחה בפירוש כמש"כ לעיל להכי מברך עליו על מצות ולהניח שבירך על של יד קאי גם על של ראש ואם סח בינתיים מברך גם להניח על של ראש והיינו על ידי משמוש של יד ג"כ וכמ"ש הרז"ה ז"ל בר"ה והיינו כשיש לו של יד אלא דסח בינתיים אבל אם אין לו אלא ש"ר אינו מברך אלא אחת וכדברי הנמוק"י אבל לדברי הסמ"ג והסמ"ק דבין בשל יד ובין בש"ר אפי' כשהן לעצמן מברך שתי ברכות מ"ש תפלין מכל המצות וטעמו של ר"י הלוי ז"ל בט"ז שם דעל מצות הוא על אות וזכרון ולהניח הוא על הנחה על המקום המצווה א"כ הי' צריך לברך שתיהם על של יד ויכוין להוציא גם ש"ר מלהניח של יד בברכה אחת אע"פ שאם היתה לבדה היתה מחוייבת בשתיהן ובלא"ה אין זו מוכרח כי עיקר הברכות נתקנו על המעשה ולא על טעמן דא"כ במצה ומרור נמי לברך שתים על מצות מצה כי היא לאות על בצקת אבותינו ומש"כ דהכא אם הי' אוחזה בידו ג"כ הי' מקיים גם זה לא אבין א"כ מזוזה נמי נימא הכי דהוא ג"כ לאות על אחדותו ית' ויאמר ברכה אחת על האות ואחת על הנחת המקום וגם בזה יש לחלק אבל כ"ז לא מצינו בשום מצוה מהמצות ומ"מ אין בידי להכריע בזה בדבר

שנחלקו בזה גדולי הראשונים ז"ל וגם בדברי זוהר חדש נאמרה מחלוקת זו ואלו ואלו כו' כמו שהביא אחי הגאון ז"ל בספרו ועי' בדברי הגר"א ז"ל בש"ע והספק הזה יהא מונח עד ביאת אליהו ז"ל ועי' בש"ע סי' י"ט שכ' דלהכי אין מברכין לעשות ציצית משום דלאו חובת מנא הוא והקשה המ"א ז"ל מ"ש ממזוזה דג"כ חובת הדר הוא ומסיק שם דאם קבע המזוזה קודם כניסה לבית מברך אשר קדשנו כו' לדור בבית שיש בו מזוזה ויש לפקפק בזה דבשלמא ברכת להתעטף הוא המתעטף ועושה המצוה ומברך על עשייתה אבל הנכנס לדור בבית הוא אינו עושה מעשה המצוה דהא בכניסתו אינו ניכר אם יש בו מזוזה אי לא וצ"ע בזה בדברי האחרונים ז"ל:

שם תוס' בד"ה וקשרתם לאות וכו'. ע"ש שכ' הא דעבורי דרעא על המצוה. ולכאורה אין זה מעביר על המצוה אם מניח הש"ר כיון דאין זה קודם של יד ואינו רשאי להניח את ש"ר קודם השל יד וי"ל כיון דאין זה לעיכוב ואם אין לו אלא של ראש מניחו לבדו הוי כהגיע זמנו והוי מעביר על המצוה אם מניחו על איזו מקום מפני השל יד ועי' תוס' יומא שם ומגילה דף ו' והדברים ארוכים בדברי הראשונים ז"ל:

שם תוס' בד"ה וכשיגיע זמנו ממשמש בהם ע"ש מ"ש לענין ציצית אם צריך להסיר טליתו ע"ש ובמרדכי מביא מחלוקת בזה ולדידי צ"ע במצוה שהיא עליו חובה ולא עבר זמנה אפילו אם לא בירך עובר לעשייתה מ"מ יכול לברך על קיומה עתה כ"ז שהוא מקיימה ודוקא אחר קיומה אין לברך כגון מצה אחר אכילתה וכיוצא בזה אבל כל שהמצוה עליו בחובה יכול לברך עלי' בכל עת שהיא עליו והוי עובר לעשייתה דמה שהוא הולך בציצית או תפלין חשוב מעשה כי היכי דלענין כלאים חשיב מעשה אע"ג שכבר הוא לבוש כדאיתא בסוף מכות ולא יפטר מהחיוב עדיין דאינו יוצא בפ"א בלבישת ציצית או הנחת תפלין אלא חיובן הוא כל זמן חיובן בלי הפסק ולא מיבעי' למ"ד ציצית ותפלין הוי מצות שלא הזמן גרמא ודאי מצותן היא בתמידות ואפי' קיים שעה אחת בכל יום לא יצא ידי חובתו דמאן פלג מצוה זו לימיו כיון דאין בהם זמן אלא אפילו למ"ד דהוי מ"ע שהזז"ג מ"מ באותו הזמן לא יצא ידי חובתו בזמן קטן ביום אלא חיובן כל היום וכשם שאם עבר עליו יום אחד ולא לבש ציצית ולא הניח תפלין ביטל העשה ה"נ כשהוא הולך כמה שעות ביום בלי ציצית ותפלין הוי בכלל ביטול אלא דלמאן דיליף תפלין מלמועדה מימים ימימה יש לומר דחיובן הוא לפחות שלא יעבור עליו יום אחד בלא הנחתן ואינו חמור כ"כ ביטול שעות ביום כמו ביטול יום שלם דמימים ימימה משמע בכל יום אבל למאן דאמר כחוקת הפסח הכתוב מדבר לא נאמר גבי תפלין שום זמן וחיובן תמידי וכן ציצית וא"כ אפילו לא בירך בשעת לבישת הטלית והנחת תפלין

חייב לברך אח"כ והמשמוש הוא למצוה בעלמא ועי' בספרו של אחי הגאון ז"ל שאלה מ"ו שם. ובאמת הדבר מבואר בש"ס ובדברי הראשונים ז"ל דחיוב מצות אלו הוא תמידי רק ע"ז באתי דלענ"ד שוה ביטול שעות ביום לביטול יום שלם ונהי דמצינו חיוב תפלין בכל יום בשעת ק"ש שלא להעיד עדות שקר בעצמו אבל אין זה מזמני חיובה בפירוש מה"ת אם לא שנאמר כמש"א ז"ל אפילו לא קרא ק"ש אלא שחרית וערבית קיים מצות והגית כו' וכדברי ר"י דאפילו סידר המערכה ערבית מיקרי תמיד והקולא שהקילו בזה כבר נתבאר בד' הראשונים ז"ל:

שם גמרא עד מתי מניחן עד שתשקע החמה ור"י ז"ל אמר עד שתכלה כו' וחכ"א עד זמן שינה. ופי' התוס' דת"ק סבר לילה לאו זמן תפלין וצריך לחולצן משתשקע החמה ור"י ורבנן ס"ל לילה זמן תפלין וא"צ לחולצן עד שתכלה כו' לר"י ולרבנן עד זמן שינה ומשום גזירה שמא יישן בהם ומסיק בא"ד דאין הלכה כר"י אלא כת"ק דאחר שקיעת החמה צריך לחולצן דלילה לאו ז"ת ור"ח ורבה בר ר"ה דמצלי בהוא באורתא פליני את"ק וס"ל כר"י או כרבנן דלילה זמן תפלין ופריך הש"ס מהא דאמר רבה ספק חשיכה לא חולץ כו' הא ודאי חשיכה חולץ ומשני ההוא בע"ש איתמר ומסיק דס"ל לרבה כר"ע דלילה ז"ת ושבת וי"ט לאו זמן תפלין מבואר מזה דלמ"ד לילה לאו זמן תפלין חולץ מיד אחר שקיעה ותו אמרינן דר"י ור"א ס"ל דלילה לאו זמן תפלין ואם מניחן בלילה עובר בעשה או בלאו משמע דאם הי' עליו מבע"י ולא חלצן בלילה לא עבר בלאו ועשה אבל צריך לחלצן וס"ל כריה"ג דבחוקת תפלין הכתוב מדבר וכתיב ושמרת כו' אבל לר"ע בשבת נראה דליכא אסור כיון דלא כתיב ביה שמירה ואמר ר"א אם לשמרן מותר הא דעובר בלאו או בעשה דוקא אם מניחן לשם מצוה אבל אם מתכוין לשמרן מותר. ולפ"ז קשה מאי קאמרי ר"י ור"א דעובר בלאו ועשה משום דכתיב ושמרת הא לכ"ע עובר בלאו דבל תוסיף אם מתכוין למצוה וכן מבואר במ"א סימן ל"א בשם הרשב"א ז"ל ויתבאר לקמן יותר בזה ואמרינן רבינא הוי יתיב קמיה דר"א חשך והניח תפלין ואמרי ליה לשמרן קבעי להו מר ואמר ליה אין וחזיתיה לדעתיה כו' קסבר הלכה ואין מורין כן משמע מזה דלשמרן מותר אפילו למ"ד לילה לאו זמן תפלין ורב אשי ס"ל דמותר אפילו להניחן בלילה דלילה זמן תפלין אלא דאין מורין כן לרבים וגם בזה קשה דרב אשי דלא כמאן דהא לעיל אמרינן ומודים חכמים לר"י דאחר שקיעת החמה שוב אינו מניחן אע"ג דס"ל לילה זמן תפלין וכמ"ש התוס' ז"ל כן הוא ריהטא דשמעתא לפירש"י ז"ל ותוס' ז"ל והעולה מזה להלכה דלמ"ד לילה זמן תפלין אינו חולצן עד זמן שינה אבל אינו מניח מיד אחר שקיעה לתנאי דברייתא והוא גם כן משום גזירה דרבנן אלא דתיקשי מרב אשי דמנח לכתחלה ולמ"ד

לאו ז"ת חולצן ג"כ מיד אחר שקיעה ולהניח בלילה עובר בלאו או עשה אבל דוקא אם מניחן לשם מצוה אבל לשמרן מותר אפילו להניח. והרי"ף ז"ל גרס בדרב אשי והוא ישן בדלא סליק תפלין ולגירסא זו א"ש דלא תיקשי לר"א מברייתא דאסור להניח לכ"ע דרב אשי בחליצה מיירי דלמ"ד לילה לז"ת צריך לחלוץ מיד אחר שקיעה והוא לא חלץ ואמר דלשמרן קבעי משום דס"ל הלכה זמן תפלין וא"ש לחלוץ כתנאי דברייתא אלא דאין מורין כן אפילו בחליצה וא"ש לישנא דהלכה היינו דקאי אפלוגתא דלעיל אי הלכה כר"י אי לא וס"ל לרב אשי דהלכה כר"י דאין צריך לחלוץ מיד אחר שקיעה אבל אין מורין כן לרבים והיינו דוקא עד זמן שתכלה כו' או עד זמן שינה אבל בתר הכי לכ"ע צריך לחלוץ אבל להניחן לכתחלה אסור לכ"ע כדתני לעיל ומודים כו' ולשמרן מותר אפילו להניחן דהא ר"א ס"ל לז"ת הוא ואפ"ה מתיר לשמרן ומשמע דקאי אהנחה לכתחלה אלא דלשיטה זו קשה מאי קאמר לי' רבינא לשמרן קבעי מר ומהיכי תיתי ליה הכא דילמא סבר ר"א כרבנן דלעיל דאין צריך לחלוץ עד זמן שינה ובלא"ה גירסא זו והוי ישן קשה דשינה ודאי אסורה ויותר נכון הגירסא דהוי חשך וכמ"ש הרא"ש ז"ל ומנח תפלין היינו כשהן עליו וכ"כ הרא"ש ז"ל בשם בעל התרומות ז"ל בשיטה זו דהלכה ואין מורין כן היינו לענין חליצה מיד אחר שקיעה אבל יפלא שלא כתב דאחר זמן שינה לכ"ע צריך לחלוץ אם לא שנאמר דמפרשי עד זמן שינה היינו שינה ממש והכי משמע קצת מלשון המרדכי ז"ל ע"ש ולפי שיטה זו הנחה בלילה אסור מדרבנן וחליצה הלכה דאין צריך לחלוץ אבל אין מורין כן ולשמרן מותר אפי' להניח בלילה. אבל הרמב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת בזה והוא ז"ל פסק כריה"ג דלילה לאו ז"ת היא וכר' יוחנן דעובר בלאו אם הניחן אבל לחלוץ א"צ ואפילו הן עליו כל הלילה מותר ואין מורין דבר זה לרבים. ולפי"ז ר' יעקב וחכמים דברייתא מצי סברי דלילה לאו ז"ת היא ואפ"ה א"צ לחלוץ והוא ז"ל כתב עוד בהני תרי ברייתא הי' בא בדרך כו' וקדש היום הי' יושב בביהמ"ד כו' וקדש עליו היום דע"ש חייב לחלוץ רק בדרך או בביהמ"ד מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו. ויש לדקדק לשיטתן מ"ש דבשבת צריך לחלוץ ובלילה א"צ לחלוץ כיון דתרוייהו מחד קרא נפקא ועוד דא"כ למה ליה להש"ס למימר דרבה בר ר"ה דמצלי בהו באורתא ס"ל כר"ע דלילה זמן תפלין ושבת לאו זמן תפלין הא אפילו אי לילה לז"ת דינא הכי דבלילה א"צ לחלוץ ובשבת חולץ ועוד דמסתברא איפכא דבלילה דיליף מושמרת כו' ועובר בלאו אם הניח בלילה כמ"ש הוא ז"ל שם הי' מן הדין שיחלוץ כיון דאיכא איסורא ובשבת דיליף מלך לאות כמ"ש שם דליכא איסורא כיון דלא כתיב בי' שמירה לא הי' צריך לחלוץ מהא גופא קשה מ"ש לילה מחוקה ושבת מלך לאות דזה דלא כמאן ומ"ש

הכ"מ ז"ל שם דהלכה כר"ע מחבירו אין זה מובן דהא ר"ע מוקי בחוקות הפסח ולא קי"ל כוותיה אלא חוקה זו היא מצות תפלין ושבת נמי נילף מהא דהא לא אשכחן מאן דפליג בהא אריה"ג ונ"מ לענין לעבור הלאו על הנחתן בשבת ולפמ"ש הרא"ש דתפלין בחוה"מ תליא בפלוגתא דריה"ג ור"ע לריה"ג חוה"מ פטור ג"כ ולר"ע חייב ע"ש י"ל דהרמב"ם ז"ל פסק כתרווייהו כריה"ג לפטור לילה וכר"ע לפטור גם חוה"מ אלא דא"כ אמאי לא כתב ג"כ דאם מניחן בשבת עובר בלאו. ולענין היתר לשמרן נראה מדבריו ז"ל דלא מהני ג"כ אלא שאין צריך לחלוץ אע"ג דבלא"ה אין צריך לחלוץ אבל אין מורין כן ולשמרן מורין כן וכמו שכתב הכ"מ ז"ל שם וגם זה קשה דהא ר"א דאמר אם לשמרן מותר ע"כ אפילו להניח קאמר דשלא לחלצן בלא"ה מותר דהא דאין מורין כן רב אשי הוא דקאמר הכי וצ"ל דר' אלעזר ס"ל כת"ק דברייתא' דצריך לחלוץ משתשקע החמה להכי קאמר אם לשמרן מותר ולפי שיטות אלו דלשמרן לא הותר אלא שלא לחלצן אבל להניחן לא הותר אפילו לשמרן דעובר בלאו אפילו אינו מכוין לשם מצוה וא"ש בזה מה שהקשיתי לעיל הא בכוונה למצוה בלא"ה עובר בבל תוסיף ולפי הנ"ל ניחא דהכא עובר בלאו אפילו בלא כוונה לשם מצוה אלא דא"כ תקשי לת"ק דברייתא היכי מניחן קודם זמנן בהשכים לצאת לדרך כיון דאיכא איסורא דאוריי' בהנחתן בכל גוונא. ועוד דלפ"ז לריה"ג בשבת ג"כ אסור להניח ועובר בלאו כיון דיליף שבת וי"ט מקרא דחוקה א"כ מאי קאמר בעירובין פרק המוצא דפליגי בלעבור שלא בזמנו אי בעי כוונה והא אפילו בלא כוונה איכא לאו דושמרת וע"ש בתוי"ט ז"ל שכ' דריה"ג ג"כ סמיך אקרא דלך לאות ועי' מהרש"א ז"ל שם וא"כ י"ל דבשבת לריה"ג ג"כ לא קאי בלאו אם הניחן ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה כן דאין להניחן אפילו שלא בכוונה למצוה דהשמיט הא דהשכים לצאת לדרך וכמ"ש הב"י ז"ל ובשיטת הרמב"ם ז"ל משמע מפשטי' דברייתא דעירובין שם הניעור בלילה רצה חולץ רצה מניח דמשמע דמניח לכתחלה ולשיטת הרא"ש ז"ל ליכא מאן דשרי להניח לכתחלה וצריך לפרש רצה מניחן היינו דאינו חולצן וכמ"ש ז"ל אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל א"ש כפשטי' דלמ"ד זמן תפלין מותר להניחן לכתחלה בלילה ותנאי דשמעתין דאסרי להניח בלילה ס"ל לילה לאו זמן תפלין ומ"מ ברצונו הדבר תלוי כיון דזמן שינה הוא חיובא ליכא ועיין תוס' ז"ל שם בד"ה ושמרת כו' שכתב וז"ל ורבינא ור"א אמרי הלכה ואין מורין כן אלא כל הלילה ז"ת ואין לשונם ז"ל מדוקדק דמשמע דרב אשי בא להוסיף על דברי האי תנא דאמר עד זמן שינה וז"א דעל האי תנא קאמר דהלכה כו'. ובש"ע פסק כשיטת הרי"ף ז"ל דא"צ לחלוץ בלילה משום דלילה ז"ת אבל אין מורין כן. וגם כתב לברייתא דהי' בא בדרך ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם עד

שמגיע לביתו וכ' האחרונים ז"ל אע"ג דבלא"ה אינו חולץ בלילה מ"מ כיון דאין מורין כן מניח ידו עליהם עד ביתו וק' ע"ז הא בריי' ע"כ ס"ל דלילה לאו זמן תפלין דבברייתא לא שייך למימר דמשום חומרא תני הכי וא"כ מנ"ל לדידן דקי"ל לילה ז"ת ואינו חולץ אלא דאין מורין כן לרבים אבל בא בדרך מנ"ל לאחמורי בשלמא להרמב"ם ז"ל ע"כ ברייתא הכי ס"ל כיון דאפילו לילה לאו ז"ת אינו חולץ ע"כ לחומרא בעלמא קאמר הכי אבל זה דוחק לומר דברייתא לחומרא קאמר וע"כ צ"ל דברייתא אתיא כת"ק דברייתא דילן דחולץ משתשקע החמה וברייתא דהי' בא בדרך כו' הנוסחא לפנינו בדברי הרמב"ם ז"ל וקדש עליו ביום ולהכי חולץ כשיגיע לביתו ועי' בכ"מ ז"ל שם ועי' מ"א ז"ל שכ' שם דאיסור הנחת תפלין בשבת שכתב בש"ע הוא דוקא אם מתכוין לשם מצוה וכבר כתבתי לעיל בזה לענין לילה אבל בשבת לפי משמעות דברי הזוהר משמע דאפילו בלא כוונה אסור וכדאיתא התם משל לחותם המלך ע"ש וכ"ש למ"ד מצות אין צריכות כוונות וכ"ז צ"ע יותר ועיין באיה"ט שם:

דף לו:

תוס' בד"ה אי קסבר כו'. ע"ש שהאריכו וכ' דתפלין בבית מותר לכ"ע משום דממשמש בהו כל שעה כו' ובלא"ה מצינן למימר שלא גזרו לבטל מצוה זו בשבת למ"ד זמן תפלין. וכבר האריכו הראשונים ז"ל בזה:

שם תוס' יצאו שבתות כו'. ע' בדבריהם שהביאו מן הירושלמי דרבה ורבה בר בר חנה ס"ל דחוה"מ ז"ת הוא ולא מסתבר דס"ל דשבת זמן תפלין דכולהו אמוראי לא ס"ל הכי ובמרדכי כ' עוד דבגיטין איכא סתמא דעבד פטור מן התפלין והיינו ע"כ משום דהוי מצוה שהזג"ג ולכל הפחות ס"ל למתניתין דשבת לאו ז"ת ועי' ד"ת שם ועי' מ"ש בזה בחי' במועד קטן דנ"ל מוכרח בדעת הרמב"ם דס"ל דחוה"מ ז"ת הוא ודקדקתי שם על הש"ע דפסקיו נראין כסותרין זא"ז ע"ש ובעיקר המחלוקת בדין מלאכת חוה"מ אי דאורייתא או דרבנן דבזה תליא ג"כ דין תפלין בחוה"מ כמבואר בד' הראשונים ז"ל כתבתי שם גם בריש מ"ק מה שנראה לי ע"ש ומ"ש הרא"ש ז"ל דחוה"מ לריה"ג ודאי פטור מדברי התוס' בעירובין לא משמע הכי שכ' דריה"ג נמי סמיך אדרשא דלך לאות וכמש"כ לעיל:

שם גמרא אמר רבה בר ר"ה חייב אדם למשמש בתפלין כל שעה כו' כבר דברו הראשונים ז"ל מה ענין היסח הדעת הזה אי דוקא קלות ראש או היסח הדעת בעלמא. והתוספ' ישינים ביומא הקשו א"כ אמאי קאמרינן דאסור לישן בהן שמא יפיח ותיפוק ליה משום היסח הדעת ותי' דאיסור היסח הדעת נמי מהאי טעמא הוא ולא משמע הכי מהא דיליף

ק"ו מציץ ובציץ דאורייתא הוא מדכ' תמיד כדאיתא ביומא ואי איסור היסח הדעת הוא משום גזירה כו' למה ליה קרא להכי ויותר נראה כדברי הר"ר אלחנן שם דלא נאסר היסח הדעת אלא כשהוא ניעור ובדעתו אבל לא בשעת שינה ויותר נראה דבשעת שינה לאו בר חיובא הוא בתפלין וכדתניא בסוכה הנכנס לישן רצה חולץ רצה מניח דחיובא ליכא אפילו בשינת עראי אלא דרשות להניח ג"כ וא"כ כיון דלאו שעת חיוב הוא לית ביה משום היסח הדעת והכי משמע ביומא גבי ציץ דאמרינן התם אילימא תמיד על מצחו היכי משכחת לה מי לא בעי עייל לביה"כ מי לא בעי מינם אלא דאפילו למאי דס"ד תמיד על מצחו אפ"ה בשעת שינה ליכא חיובא דחיוב ליכא אלא כשהוא ניעור אבל לא כשהוא ישן ואינו בדעתו והתוי"ט שם כ' דבאמת חיוב ציץ הוא תמידי אפילו בשעת אכילה וכדאמרינן דקם להם בציץ שבין עיניך מ"מ בשעת שינה ודאי ליכא חיובא ועיין תוס' ריש פ' בא לו כה"ג וא"כ כ"ש תפלין דחולצן בשעת אכילה כדתניא בפרק מי שמתו כו' דודאי ליכא חיובא בשעת שינה ואיסורא נמי ליכא דאיסור היסח הדעת לא נאמר אלא בשעת חיוב וקיום המצוה וגם זה לא לעכב למצוה בעלמא אבל לא שלא יניח כלל אם אינו יכול לשמור עצמו מהיסח הדעת ל"מ לפי מאי שכתבו התוס' ז"ל שם ביומא דהאי ק"ו הוא מדרבנן ודאי אין זה לעיכובא אלא אפילו אי ק"ו גמור הוא ואסור להסיח דעת מה"ת מ"מ אין עיקר הנחת תפלין תלוי בזה ולא מיפטר אפילו אינו יכול לשמור עצמו מהיסח הדעת והכי משמע מהא דאמרינן ריש פרק המוצא תפלין דלמ"ד מצות אין צריכות כוונה תפלין נמי יוצא אפילו בלא כוונה למצוה אלא לשמרן לבד ואם אינו מכוין למצוה ודאי בכלל היסח הדעת הוא ג"כ ואפ"ה הוא יוצא ידי מצוה עד דקשין ליה דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' תפלין שכתב דמצטער פטור מן התפלין משום שאין יכול לשמור מהיסח הדעת מהם ולפי הנ"ל אין זה מספיק לפוטרו לגמרי מחמת זה ועי' מ"א ז"ל שהקשה מהא דאבל חייב בתפלין אף ע"ג דמצטער הוא ותי' דאבל איבעי' ליה ליתובי דעתי' אבל מצטער דהכא א"א ליתובי' דעתיה ולא משמע הכי מדברי הר"ר מנוח ז"ל שהביא הכ"מ ז"ל שם שהקשה מ"כ הא בכל מצות אמרינן איבעי' לי' ליתובי דעת' ותי' דתפלין שאני דאסור בהיסח הדעת משמע דלא אמרי' בתפלין איבעי ליה כו'. ודברי המ"א ז"ל נראה דהולכין לפי סוגיא דסוכה דמחלק הש"ס בין צערא דממילא להיכא דאיהו מצער נפשי' וצערא דממילא פרש"י ז"ל שם היינו צער דסוכה עצמה צינה או דבר אחר ודומה לזה הכא עובדא דירו' שהי' חושש בראשו דהצער בא לו מחמת הנחתן אבל דברי הרמב"ם ז"ל לא משמע הכי אלא כל שאין דעתו מיושבת פטור ולא אמרינן איבעי ליה כו' והדק"ל מאבל דחייב בתפלין ונהי די"ל דאחר יום ראשון לא חשיב מצטער כ"כ

מ"מ ביום ראשון למה ליה טעמא משום שנאמר בהן פאר תיפוק ליה משום דמצטער הוא וא"א בלא היסח הדעת אלא משמע דלא מיפטר מצטער מתפלין וכנ"ל דהיסח הדעת לא מעכבא ומהא דכה"ג מקריב אונן והולך הציץ אע"ג דאסור להסיח דעת ממנו אין ראיה דבכה"ג ליכא אנינות ואבילות כי היכי דמותר להקריב אע"ג דשאר כהן אסור שנא' שלמים כשהוא שלם ולא כשהוא חסר אבל כה"ג אמרה תורה דמקריב ולא מצאתי כעת דברי הרמב"ם ז"ל איסור היסח הדעת בציץ ועדיין צ"ע בזה בדברי הראשונים ועי' מ"א ז"ל שכתב להביא ראיה דמצוה לישן בטלית קטן מדוד המע"ה שלא נצטער אלא במרחץ שהי' ערום בלא מצוה ולא נצטער בשעת שינה ע"ש ולפי הנ"ל אין זו מוכרח דלא נצטער אלא כשהוא ניעור אבל בשעת שינה לאו בר חיובא הוא. ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל בה' מלכים דמשמע דהמלך בס"ת שלו אף ע"ג דמחוייב הוא לילך בה תמיד מכל מקום בשעת סעודה מניחה כנגדו ומ"ש הציץ דלפי דברי התוס' ז"ל אפילו בשעת סעודה היא עליו ועי' שם ביומא פרק בא לו כה"ג דהם עצמם מסופקים בזה וגם לדברי ר"ת ז"ל משמע דאינו מחוייב לילך בציץ תמיד אלא רשות בעלמא אפילו אי שאר בגדי כהונה לא ניתנו ליהנות בהם ע"ש:

שם גמרא ת"ר ידך זו שמאל כו'. צריך אני להאריך קצת בשמעתין ואבאר תחלה פשטא דשמעתין. הנה ביד שהוא שמאל איכא תלתא קראי ת"ק יליף מידך דמצינו בכל מקום שהוא שמאל ור' יוסי פליג על הך דרשא דמצינו ימין ג"כ שנקרא יד ור' נתן אומר דילפינן מוקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין ופירש"י ז"ל דרוב כותבין בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל. ופריך הש"ס ר' יוסי מהיכא יליף ומשני דנפ' מדרשא דר' נתן רב אשי אמר ר' יוסי יליף מידכה יד כהה היינו שמאל ומסיק כתנאי ידך בה"א זו שמאל אחרים אומרי' ידכה לרבות את גידם משמע דת"ק יליף שמאל מידכה כרב אשי ואחרים ילפי שמאל מאינך דרשי ואיצטריך ידך לרבות הגידם אבל לת"ק גידם פטור והיינו תנאי דאידך ברייתא דת"ק ס"ל אין לו זרוע פטור ואחרים אומרים ידכה לרבות הגידם והתוס' ז"ל כ' דמר אמר חדא כו' והיינו משום דלא מסתבר להו פלוגתא בזה דאם אין לו זרוע לכ"ע פטור כיון דאין לו מקום להניחן וע"כ הא דילפי אחרים מידכה דגידם חייב היינו דנשאר לו זרוע אלא דשאר היד נקטעה ואי לאו קרא דידכה ה"א דלא מיקרי ידך אלא כשהיא בשלימות אבל לא גידם עד הזרוע אבל כיון דכתיב ידכה אפילו הגידם בכלל ומ"מ נראה דהכא בהאי ברייתא ליכא פלוגתא אבל תנא דלעיל דיליף שמאל מידכה ליכא קרא לרבות גידם ופטור אפילו יש לו זרוע כן נראה בשיטת התוס' ז"ל. והמרדכי כתב דאחרים מודו נמי דמידכה ילפינן שמאל ג"כ ותרתי ש"מ אבל ת"ק לא

יליף אלא שמאל אבל לא גידם דאין לו יד כלל ולא ביאר אחרים במאי מחייבי כיון דאין לו זרוע. עי' מ"א ז"ל שכתב דיש נוסחא דג' אין לו אלא זרוע ולא משמע הכי מלשון המרדכי ז"ל דאין לו יד כלל ואולי י"ל דאין לו זרוע היינו דאין הזרוע בשלימות אבל מ"מ נשאר מקום להנחת תפלין וכדאמרינן בעירובין פרק המוצא מקום יש בזרוע להניח ב' תפלין והכי משמע קצת לשון הא"ז שהביא הר"מ ז"ל. אבל יותר נראה בדברי הספרי שהביא המ"א ז"ל דמרבי גידם יד שמאל להניח בימין וא"ש הך פלוגתא כפשטי' דת"ק פוטר לגמרי ואחרים מחייבי בימין וכן נראה מדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל שלא כתבו דין גידם כלל והיינו דכל שיש לו זרוע פשיטא דחייב ואם אין לו זרוע ממילא פטור כת"ק וממילא שמעינן דבימין לאו מקום תפלין הוא ועי' מ"א שהאריך בזה והקשה הא ר"י יליף מידכה זו שמאל וכדאמרינן בשמעתין ע"ש ול"נ דה"ק ומה ת"ל על ידכה לרבות את הגידם לאו סיומא דר' יוסי היא אלא סיומא דר' נתן דיליף שמאל מוקשרתם וכתבתם וכן לת"ק דיליף מיד דזו שמאל א"כ מה ת"ל ידכה לרבות הגידם ודברי ר' יוסי צ"ל קודם דברי ר"נ וכמו שהיא שנוי' הכא בשמעתין ועי' במכילתא פ' בא דג' התם אבא יוסי ודין מי שאין לו יד שמאל אי צריך לקשור בימין לסמוך בפלוגתא דמצורע אין לו בהן יד דאמר ר"ש התם נותן על של שמאל ויוצא דלא בעינן קרא כדכתיב ועי' בתוי"ט פי"ד דנגעים באורך שם וא"כ לכאורה ה"נ אם אין לו שמאל יקשור בימין ותשובת שבות יעקב אין אתי לעיין בו. ותו מייתי הש"ס ת"ר איטר מניח תפלין בימינו והתניא בשמאלו ההוא בשולט בשתי ידיו והנה משמע קצת דהאי ברייתא דאיטר אתיא כהני תרי תנאי או למאן דיליף שמאל מידך יד כהה ובאיטר ימין הוא יד כהה או כר' נתן דיליף מוקשרתם כו' מה כתיבה בימין וא"כ איטר כתיבתו בשמאל קשירתו נמי בשמאל וכמ"ש רש"י ז"ל בדברי ר"נ דרוב בני אדם כותבין בימין אבל לת"ק דיליף מידך זה שמאל א"כ לכאורה אפילו איטר מניח בשמאל דגזה"כ הוא דמקום תפלין הוא על שמאל אבל שם במכילתא איתא דהך דרשא דידך זו שמאל אין ראיה לדבר אלא זכר לדבר והוא נמי סמיך על דרשא דידכה יד כהה או הלכה למ"מ נאמר דהנחת תפלין על שמאל וי"ל דהכי נאמר דאיטר יניח בימין ועוד דאי איכא נפ"מ בין ת"ק לר"נ באיטר א"כ מאי קאמר ר"נ א"צ הרי הוא אומר וקשרתם כו' הא איצטריך למילף מיד זו שמאל לענין איטר דגם הוא מניח בשמאל אלא משמע דליכא נפ"מ לדינא בין תנא קמא לר"נ. אבל ראיתי במרדכי שכ' כנ"ל דהך דאיטר אתיא כהאי תנא דיליף מידכה יד כהה אבל לת"ק ולר"ל גם איטר מניח בשמאל וכתב כן לדעת רש"י ז"ל שכתב דרוב בני אדם כותבין בימין וכיון דרובא כותבין בימין ממילא שמעינן דקשירה בימין והנחה בשמאל בכל אדם אפילו באיטר דבשביל

שהוא משונה מרוב בני אדם אין דין הנחת תפלין משתנה בשביל זה ממצותה בשמאל דבשלמא למאן דיליף מיד כהה י"ל דכך אמרה תורה דהתפלין יהיו מונחים על יד הכהה ובאיטר ימין שלו הוא יד כהה אבל לר"נ ילפינן דהקשירה בימין והנחה בשמאל מנ"ל לשנות בשביל כח האיטר המשונה והוי כמו לת"ק דנאמר שמאל להדיא ועי' מש"כ בזה בחי' בכורות גבי כהן איטר ובדברי רש"י רש"י ז"ל דפסולו משום דאין לו ימין ע"ש ולא אמרינן דאזלינן בתר ימינו והמרדכי ז"ל הקשה ע"ז דא"כ כי פריך מברייתא דמניח בשמאלו ומשני כי תניא ההוא בשולט בשתי ידיו ואמאי לא משני דאתא כת"ק ור"נ ותי' דלדידהו אין כאן רבותא מ"מ פשטא דשמעתא משמע דליכא מאן דפליג על האי דינא דאיטר וכן מסיק שם במרדכי. שוב ראיתי לאחי הגאון ז"ל בספרו שהאריך בדין זה ותמה שם על המרדכי בקושייתו אמאי לא משני דאתי כת"ק ור"נ ובעיני יפלא כי כוונת המרדכי עלה דשמעתין וכמ"ש. ואם כותב בימין וכל מעשיו עושה בשמאל כ' התוס' ז"ל דהאי בשולט בשתי ידיו וזה לא הוי אלא לענין תפלין דאפשר אזלינן בתר כתיבה אבל לענין כהן איטר דמכשיר רבי אם שולט בשתי ידיו משום דהימין עומד על עמדו ובריאותא אשכח בשמאל ע"ש בבכורות ובכה"ג דעושה כל מלאכתו בשמאל נראה דגם לרבי פסול דהא ודאי ימינו כחוש כיון דרוב מלאכתו נעשה בשמאל ובמרדכי שאל הר"ר אלחנן את הרי"ף אביו ז"ל איפכא אם כותב בשמאלו ושאר מלאכה עושה בימין מה דינו ופשיט ליה דהוי גם כן כשולט בשתי ידיו ובתר הכי מסיק דהוי כאיטר וזה לא הבנתי ונראה אם עושה רוב מלאכתו בימין שמאלו יד כהה הוא ולת"ק ולמאן דיליף מידכה יד כהה פשיטא דשמאל הוי יד כהה ובתר רוב מלאכה אזלינן ולר"נ לחוד הוא דיש מקום לומר דאזלינן בתר כתיבה וגם זה אינו מוכרח כמש"כ המרדכי ז"ל שם והיכי פשיטא ליה דהוי כאיטר ובגוונא שכ' התוס' ז"ל שכותב בימין וכל מעשיו בשמאל ג"כ נראה דלמאן דיליף מיד כהה הוי איטר וימינו יד כהה הוא וכ"כ הרא"ש ז"ל בשם בעל התרומות ועי' בדברי אחי הגאון ז"ל באורך בזה ועי' ב"י ז"ל שהעתיק בדברי הראשונים בשם בעל התרומות הני תרתי גווני או שכותב בימין ועושה מלאכתו בשמאל או כותב בשמאל ועושה מלאכה בימין ולפניו ליתא אלא חד גוונא כותב בימין ועושה מלאכה בשמאל ובזה כתב דיניח בשמאל ככל אדם אבל איפכא וכתב בזה דיניח בימין שהיא תשש כח אבל ממילא שמעינן דאיפכא פשיטא דיניח בשמאל שהיא תשש כח וככל אדם. וכ' עוד שם בב"י דהמרדכי נראה דס"ל ג"כ כהרא"ש וכבר דקדקתי במסקנת דברי המרדכי דכאיטר חשבינן ליה אמאי כיון דהוא מיירי אם עושה מלאכתו בימין:

דף לז.

שם גמרא מי שיש לו ב' ראשים כו' ורבי געור בו כי דבר שאינו שאל מ"מ יש להבין שאלתו וע"כ מיבעי' ליה באיזה מניח על של ימין או על של שמאל כי היכי דשל יד מניח על שמאל אע"ג דשולט בשתי ידיו אלמא דמקום הנחת תפלין הוא בצד שמאל ה"נ בב' ראשים אפשר מניח על השמאלי והתוס' ז"ל הביאו דברי המדרש דבאו לפני שלמה לדון ונמצא בשאר ארצות ברי' כזה וזש"א לו איקום גלי כו' וא"כ גם לענין תפלין אפשר להמצא שאלה זו באדם כזה אבל באמת ברי' זו לאו בכלל אדם הוא ואפילו קיבל עליו עול מצות אין קבלתו כלום ואין להאריך בזה:

שם תנא ליה ההוא סבא חייב ליתן לו עשרה סלעים. וכתב רש"י ז"ל אע"ג דיולדת תאומים כו' היינו משום דא"א לצמצם כו'. עי' מש"כ בזה בחי' בכורות דנראה לי דרבי אה"ג לא פליג בהא אע"ג דס"ל אפשר לצמצם ע"ש והרמב"ם ז"ל השמיט להאי דינא חדא דטריפה הוא ומאי אהני הא דבגלגולת תלי רחמנא כיון דטריפה פטור ועוד דתרתי חיובא בחד גברא לא מצינו ע"ש מ"ש עוד בזה:

דף לז:

גמרא או אינו אלא על ידך ממש. פירש"י ז"ל זו הכף ומסיק מה להלן בגובה שבראש אף כאן בגובה שביד ולפ"ז א"ש דאימעיט גם הקנה היינו מיד עד המרפק ור"א אומר אינו צריך הרי הוא אומר יהי' לך לאות ולא לאחרים לאות במקום שאין דרכו להיות מגולה וא"כ לכאורה לא אימעיט אלא פס ידו אבל הקנה עד המרפק מנ"ל וצ"ל דגם זה דרך צדוקין להיות מגולה עד אצילי ידיו ובמשנה מגילה תנן נתנה על פס ידו או על מצחו הרי זו דרך צדוקין דמפרשי קרא כפשטי' וצ"ל דל"ד על פס ידו אלא על הקנה ג"כ הוא דרך צדוקין ועי' בזה בתוס' בד"ה קיבורת באורך בזה ובדברי הרא"ש ז"ל ומהא דתנן דעל מצחו ג"כ הוא דרך צדוקין היינו משום דפשטי' דבין עיניך הוא המצח וא"כ לא הבנתי קושית התוס' ז"ל בד"ה מה להלן כו' אף כאן במקום בשר היינו פדחתו דלא זה הוא פשטי' דבין עיניך כל המצח היינו פדחת ובפדחת עצמו יש ב' מקומות של שער ושל בשר וילפינן מ"ש יד דאין הפירוש כפשוטו משום דיש שם ב' מקומות היינו השער והבשר ועי' רש"י ז"ל שכ' בין עיניך ממש היינו גבות עיניו ולא משמע הכי במשנה דמגילה ותנן התם עוד ציפן זהב ונתנן על בית אונקלי שלו הרי זה דרך החיצונים. ונראה מדברי רש"י ז"ל שם דתרתי קתני ציפן זהב או שתלאן בבית אונקלי היינו שהניחן על הבית יד ה"ז דרך החיצונים משום דדרשינן והיה לך לאות ולא לאחרים לאות ע"ש

ומזה הוציא הרשב"א ז"ל לצדד דשל ראש מותר להניח על המצנפת עי' בדברי הר"ן ז"ל במגילה שם ובב"י באורך בזה אבל באמת אין זה מוכרח דבמקום לך לאות אמרינן וכבר האריך בזה אחי הגאון ז"ל בספרו אך מש"כ להביא סעד מדברי הרמב"ם ז"ל שהשמיט להא דנתנה על בית אונקלי ע"ש נ"ל דהרמב"ם ז"ל לא מפרש לה כפירש"י ז"ל אלא חדא קתני ציפן זהב ותלאן על בית אונקלי היינו דלא הניחן דרך מלבוש אלא ציפן זהב ותלאן עליו לתכשיט באיזה מקום שהוא על ידו או על זרוע או על כתיפו הרי זה דרך החיצונים שאינן מאמינים לא בתורה שבכתב ולא שבע"פ וכן מבואר בפי' המשנה שלו והשתא א"ש טובא שהשמיט לזה בחיבורו כי דרך החיצונים גרוע מדרך' צדוקין כי אינם מאמינים לא בתורה שבכתב ולא שבע"פ ודלא כמש"כ הר"ן ז"ל ולפי פירושו אין שום ראיה לחלק בין של יד לשל ראש ובתרווייהו לא יהי' חציצה וכמו בציץ שנאמר והיה על מצחו היינו על מצחו ממש בלי שום דבר חוצץ ה"נ על ידך ובין עיניך היינו על ידך ובין עיניך ממש שלא יהי' דבר חוצץ ודוק. ועי' בנימוק"י שפי' הא דרב אשי אמר לאמימר ולא סבר לה מר כו' היינו דרב אשי הי' סבור דאמימר קרע בכוונה שיהיו מגולין ואי כפי' רש"י בנתנה על בית אונקלי היכי ס"ד דר"א דאמימר סבור הכי הא מתניתין תנן לה בדרך החיצונים אם מקפיד שיהיו מגולין ע"ש בנימוק"י:

שם גמרא מאי בינייהו אמר רב יוסף סדין בציצית א"ב כו'. יש לדקדק מאי בעי מ"ב הא איכא אם אין לו אלא ג' ציצית לת"ק לא ילבוש הבגד דלא מקוים העשה כלל ולר"י צריך ללובשו דעכ"פ מקיים המצוה בג' ציצית ונראה דלר"י ג"כ אינו חייב ללובשו אם אין לו אלא ג' ציצית כיון דאינו יכול לקיים העשה כתיקונה ולא דמי לתפלה של יד ושל ראש דכל חד מצוה לחודיה היא אבל ציצית גם לר"י כולהו שייכי' אהדדי וליכא חיובא אלא אם יש לו כל הד' ציצית והיינו דלא פליג ר"י ואמר דאין מעכבין זא"ז אלא אמר ארבעתן ד' מצות היינו נהי דחיובא ליכא אם אין לו כולם מ"מ מצוה איכא באחת או ב' וג' אי עביד. ולהכי קאמר ת"ק שארבעתן מצוה אחת דלכאורה מיותר הוא דכבר אמר ד' ציצית מעכבות זא"ז ומש"כ דלא אמר הכי באינך דמתניתין דתנן דמעכבי אהדדי אלא תרתי אשמעינן במעכבי אהדדי וליכא חיובא אלא אם יש לו כל הד' ולא תימא דנהי דליכא חיובא אלא בכולן מ"מ אי עביד חדא או תרין ג"כ מצוה קעביד להכי קאמר שארבעתן מצוה א' ובאחת מהם אין שום מצוה כלל ור"י פליג ואמר דד' מצות הם ואי עביד חדא גם כן מצוה קעביד והשתא פריך שפיר מאי בינייהו כיון דלר"י נמי ליכא חיובא אלא בארבעתן וקאמר סדין בציצית א"ב דלת"ק אי עביד ג' ולבשן עבר אלאו דכלאים ולר"י לא עבר דמ"מ מצוה קעביד וכל אחת לבדה בכלל היתר לאו דכלאים הוא רבה בר אהינא

אמר טלית בעלת ה' א"ב ופירש"י ז"ל דלר"י צריך לעשות בכל הכנפות וכבר כתבתי בזה בזבחים דף י"ח דלא משמע הכי שם בשמעתא וכ' שם לפרש דלת"ק דכולן מצוה אחת בעלת ה' נמי חייבת בד' ציצית והכנף היתר כמאן דליתא דמי ולר"י דארבע מצות הם כל כנף מצוה לעצמו לא אמרה תורה אלא בת ד' כנפות ולא יותר ובשם ספר יראים ז"ל הבאתי שם דפי' איפכא לת"ק בעלת ה' פטורה כיון דכולן מצוה אחת ולר"י חייבת ע"ש ורבינא אמר דרב הונא א"ב ולר"י אם יוצא בג' ציצית אינו חייב משום הוצאה ולשנויא דרבינא שפיר י"ל כמ"ש דלר"י נמי ליכא חיובא אלא בכל הד' אפ"ה אם יצא בג' ציצית הוי דרך מלבוש דשם מצוה על כל אחת אבל לענין כלאים קשה הדבר לומר כן דהא עיקר מילתא הוא משום דעשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים וא"כ אי ליכא חיובא להטיל ג' ציצית אם אין לו אלא ג' היכי אישתרי כלאים לגבייהו כיון דליכא חיוב אין כאן עשה למידחי הלאו וי"ל דהא בלא"ה לא מיחייב ביש טלית בת ד' כנפות אלא אם לובש איכא עשה דציצית ודוחה ל"ת דכלאים וא"כ אפילו אין לו כולן כל כנף שעשה מקיים העשה ולא עבר אלאו דכלאים וכן נראה' עוד מהא דמשמע דמודה ר"י בטלית בת ג' דפטורה דלא מצינו מי שיחלוק ע"ז ואי נימא דד' מצות הם לגמרי ואם אינו יכול לקיים אלא א' מהם מחויב לקיים א"כ בת שלש ג"כ ליחייב אלא ש"מ דלר"י ג"כ חיובא ליכא אלא בארבעתן יחד ועדיין צ"ע יותר בזה וגם טעם מחלקותן לא מצאתי כעת וכ"ש לפי מ"ש שם בזבחים דטעמא דת"ק דמעכבי זא"ז הוא משום דכ' בהו הוי' והי' לכם כו' ומ"ט דר"י דפליג בהא ואפילו למ"ש דמודה ר"י דחיובא ליכא אלא בכולן מ"ט לא אשכחן כה"ג בשאר מילי דמתניתין דבהני אם חסר אחת מהן ליכא באינך שום מצוה כמו בלולב ואתרוג ודוק. ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' ציצית שכתב לענין תכלת ולבן אע"ג דאין מעכבין זא"ז מ"מ מצוה אחת הם מקרא דוהיו לכם לציצית כדאיתא בספרי וד' ציצית נמי מצות עשה אחת היא ע"ש ולא נתבאר כוונתו ז"ל בזה ומאי נפ"מ אי מצוה אחת היא או כל חד מצוה לחודיה ומאי קאמר ת"ק טעמא למילתא דד' ציצית מעכבין זא"ז שארבעתן מצוה אחת והא תכלת ולבן גם כן מצוה אחת ואפ"ה אין מעכבין זא"ז ויתבאר עוד בזה לקמן פרק התכלת בס"ד:

שם גמרא האי מאן דבצרי' לגלימא כו'. עי' בהגמי"י שפי' בשם הרא"ש ז"ל לקולא דשוי' בעלת ה' ופטורה. והובא בב"י גם כן:

שם האי מאן דציירי' לגלימא לא עבד ולא כלום דכמאן דשדיא דמי משמע דדוקא בקשר אמר רב משרשיא דכמאן דשדיא דמי אבל אם תפרה משמע דאהני מעשיו ורב דימי אמר אפי' חייטי' לגלימא לאו כלום הוא וא"כ פליגי אהדדי ומפשט הסוגיא משמע דליכא

מחלוקת ומר אמר חדא כו' ובדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל לא נתבאר דינים אלו ועי' בדברי הרא"ש ז"ל דיש חסרון בדבריו ז"ל ולקמן בדין טלית כפולה יתבאר יותר:

שם גמרא רבינא הוי אזיל כו'. עי' במרדכי שכתב בשם ר"י ז"ל דמותר ללבוש בשבת טלית שאינו מצויץ כהלכתו דלא נאמר לא תלבש בגד בלא ציצית אלא כשלובשו חל עליו עשה דציצית ובשבת אינו יכול לקיימה אבל בחול אסור דהא עובר בעשה דעשה ציצית ועי' מ"א ז"ל שהקשה הא בחול נמי כיון דכבוד הבריות הוא שב וא"ת נדחה מפני כבוד הבריות אפילו עשה דאורייתא כדאיתא בברכות פרק מי שמתו כו' ע"ש ול"נ דאם הי' לבוש טלית ונפסק הציצית ודאי אפילו בחול א"צ לפושטו מפני כבוד הבריות דשב וא"ת הוא אבל ללובשו בתחלה בלא ציצית זה הוי קום ועשה דהלבישה עצמה מעשה הכא ועביד איסורא דאורייתא בלבישה זו דהתורה אמרה דטלית בת ד' כנפות יהי' בציצית אם לובשו בלא ציצית עביד איסור בידים ודוקא בחול דבידו לקיים העשה אבל בשבת דאין בידו לקיים העשה לא עבד איסורא כיון דאין בידו לקיים המצוה ולבישה עצמה לא נאסרה ולא דמי למזוזה אם נכנס לדור בבית שאין בו מזוזה דבכניסה עצמה לא עביד איסורא דעיקר החיוב הוא אם דר שם אבל כניסה לחוד לא מינכר דירתו עדיין ואם דר בלא מזוזה הוי שבואל תעשה אבל לבישת הטלית בשעת לבישה עבר בעשה והוי קום ועשה ובלא"ה לא הוי כניסה לבית מעשה בידים כמו לבישת הטלית בלא ציצית וכמ"ש לעיל בזה ועדיין צ"ע בדברי הראשונים ז"ל ולפי הנ"ל אשכחנא קולא למ"ד דציצית חובת ג' דאליביה אין בלבישה חיוב חדש והוי רק שב וא"ת אם לובש טלית בלא ציצית ומשום כבוד הבריות מותר ובלא"ה יש לפקפק בכבוד זה דגנאי לו להיות בלא טלית ועי' מ"א ז"ל באורך:

הדרן עלך פרק הקומץ רבה

פרק התכלת

דף לח.

שם אינה מעכב הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. הנה במשנה זו נחלקו הראשונים ז"ל לפי דעתם בעיקר עשיית הציצית כדינן היינו ב' חוטי לבן וב' חוטי תכלת וא"כ כי תנן דאין מעכבין זא"ז היינו דסגי בב' חוטי לבן לחוד או ב' תכלת לחוד אבל לא כן דעת רש"י ז"ל אלא אם אין לו תכלת נותן ד' חוטי לבן וכן איפכא והאריכו התוס' ז"ל בזה והביאו ראיה לדברי רש"י ז"ל מסוגיא דלקמן גבי סדין בציצית דאמרי' גזירה משום קלא אילן ופריך לא יהא אלא לבן אלמא אע"ג דעושה יותר משני חוטין ג"כ מצוה

היא ודחי עשה דכלאים ש"מ דצריך בכ"ג ד' חוטין וכ' לדחות זאת דבאמת ליכא מצוה וחיוב אלא ב' חוטין ומ"מ אי רמי טפי לא עבר אכלאים דיכול להרבות בחוטין אם ירצה כמו ערבות שבלולב אע"ג דלא דמי דהתם בערבה ליכא איסורא אלא בל תוסיף בהא איכא למימר דהתורה אמרה דלא יפחות משנים אבל מוסיף כמה שירצה אבל הכא דאיכא איסור כלאים לכאורה לא הותר אלא כפי מצותו היינו ב' חוטין ולא יותר אבל סברתם ז"ל כיון דלא נאמר שיעור למעלה כי הותר כלאים הותר לכמה שירצה והכל בכלל מצוה הוא ולא דמי להא דאמרינן בעלמא בירושלמי הא דלא דחי עשה דמצוה ל"ת דחדש גזירה כזית ראשון אטו כזית שני אע"ג דשיעור כזית לא נאמר אלא שלא יפחות אבל אם מוסיף לכאורה ג"כ בכלל מצוה הוא דהתם כל שאכל כזית יצא ידי חובתו ועל שני חל עליו איסור חדש אבל הכא בציצית דנותנן כאחת בכנף הכל מצוה אחת היא וכולן בכלל העשה דציצית והקשו ע"ז מהא דפרק הנחנקין דמשמע דאם מוסיף על החוטין עבר בבל תוסיף ופסול ומסקנתם דעד ח' ליכא בל תוסיף וא"כ אין ראיה זו מהא דלא יהא אלא לבן מוכחת דבעינן ד' חוטין גם מלבן לחוד דבד' חוטין ליכא בל תוסיף והקשו עוד על דברי רש"י ז"ל מנ"ל הא דכי לית ליה אלא לבן ותכלת לחוד דצריך ד' חוטין ולא סגי בכל אחד כשיעורו היינו ב' חוטין ותי' דגדילים ארבע משמע בין מין אחד בין ב' מינים וחקרו עוד מנ"ל דב' לבן וב' תכלת דילמא ג' לבן וחד תכלת וכ' דמפתיל ילפינן ומסקנתם דמצות ציצית היכן הוא ב' לבן וב' תכלת ואם אין לו אלא לבן או תכלת לחוד לרבנן דלא מעכבי זא"ז אם יש לו לבן עושה ד' מלבן ואם יש לו תכלת עושה ד' מתכלת ולרבי מעכבי זא"ז ופטור לגמרי וילפינן לרבי מוראיתם אותו עד דאיכא תרווייהו ורבנן אותו כל חד לחודיה ולכאורה כי היכי דילפינן לעיל דד' ציצית מעכבין זא"ז מוהי' לכם כו' בהוייתן יהו א"כ מ"ט לא ילפי רבנן אלבן ותכלת דליעכבי אהדדי ג"כ מוהיו ולשיטת רש"י ז"ל דלרבנן נמי צריך ד' חוטין וצבע התכלת אינו מעכב י"ל דליכא למילף מוהיו כיון דהציצית הם בשלימות אלא שלא נצבעו תכלת שפיר מיקרי בהויתן ולא ילפינן מוהיה אלא שלא יחסר איזה מין כמו בכל הנך דמתניתין דלעיל אבל אי נימא דאינו מעכב כלל וסגי בב' חוטין נילף מוהיו שיעכבו זא"ז ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דרשא דוהיו לכם לציצית דלבן ותכלת מצוה אחת וכבר דקדקתי לעיל מאי נפ"מ דמצוה אחת הן כיון דפסק כרבנן דאין מעכבין זא"ז. עוד יש לדקדק לשיטת רש"י ז"ל דד' חוטין צריך בכל גוונא מ"ט דרבי דאמר לבן מעכב את התכלת כיון דיש ד' חוטין ולמה יפסל בשביל שצבען תכלת הא לבן ל"ד דאפילו נצבעו באיזה צבע ג"כ כשר ולמה יפסל כשצבען תכלת ויתבאר בזה לקמן בשמעתין בהא דאמר רבא מידי צבעא גרם.

אבל הרמב"ם ז"ל לו שיטה אחרת בעשיית הציצית שכתב דעיקר ציצית הוא הלבן מין כנף וכתב דאין לחוטין שיעור מה"ת ועי' בכ"מ ז"ל והתכלת אינה אלא חוט אחד לכרוך אותו על הלבן כמש"נ פתיל תכלת וביאר הא דתכלת אינה מעכבת הלבן שאם אין לו תכלת עושה הכריכות מן הלבן לחוד והלבן אינו מעכב את התכלת אין לפרש כפשוטו דעושה ציצית מתכלת לחוד כיון דעיקר ציצית הוא מן הלבן ותכלת לא באת אלא לכרוך הלבן להכי כתב שאם נפסק הלבן עם הכנף ונשאר התכלת לבדה כשירה ולפ"ז נראה דהא דפליגי רבי ורבנן היינו בתכלת אי מעכבת הלבן אבל בעיכוב הלבן את התכלת אין כאן פלוגתא דתחלת עשייתה בתכלת לחוד לכ"ע לא מהני ואם נפסק הלבן ונשאר התכלת לכ"ע כשר דהיינו גרדומים ולא משמע הכי בגמרא דאמר מתניתין דלא כרבי ומסיק דמתניתין לקדם קאמר ופריך תינח לבן דאין מעכב את התכלת משמע דלרבי לחוד הוא דאיצטריך לאוקמי לקדם והא לרבנן נמי ע"כ צריך לאוקמי הא דלבן אינו מעכב התכלת היינו לקדם וכן רבא דמסיק דלא צריכא אלא לגרדומי' דאי איגרדם תכלת כו' אי איגרדם לבן כו' משמע הכל דלרבי איצטריך למימר הכי ובהא דלבן אינו מעכב את התכלת לכ"ע ע"כ לא איצטריך אלא לגרדומי' וכמ"ש הרמב"ם אם לא שנאמר דהכי קאמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומי' כי היכי דהא דלבן אינו מעכב התכלת ע"כ לכ"ע לגרדומי' נצרכה דאיגרדם לבן וקאי תכלת כשר ה"נ הא דתכלת אינו מעכב את הלבן היינו לגרדומין דאיגרדם תכלת וקאי לבן ואתיא אפילו כרבי ועוד יתבאר שיטתו ז"ל מותר בשמעתין:

שם גמרא לא נצרכה אלא לקדם כו'. הרי"ף ז"ל השמיט להאי דינא דמצוה להקדים לבן לתכלת ועל הרי"ף ז"ל י"ל דמש"ה לא כתבה דאין לנו תכלת בזה"ז ולא איצטריך אלא לאשמעינן דהלכה כרבנן דתכלת לא מעכבי וצריך להטיל לבן אבל הרמב"ם ז"ל ג"כ לא כתב להאי דינא ואפשר דס"ל דהך ברייתא אליבא דרבי צריכה דתכלת ולבן מעכבין זא"ז וקמ"ל דמצוה להקדים ג"כ אבל לרבנן דלא מעכבי זא"ז מצות קדימה ג"כ לית להו אבל לא כן מבואר בתוספתא במכילתין דתני התם תכלת אין מעכב הלבן כו' ואח"כ תני מצוה להקדים לבן לתכלת:

דף לח:

גמרא מידי צבעא גרם פירש"י ז"ל דאפילו בטלית תכלת צריך לעשות לבן ברישא כמו ברוב טליתות ועי' תוס' ז"ל והנה זה פשוט דל"ד לבן אמרה תורה דאם הי' טלית אדום ועשה הציצית אדומים לכ"ע כשר עכ"פ אפילו אי נימא דליכא מצוה לעשות אדומים

וכדעת יש מהראשונים ז"ל אבל כשר לכ"ע אפי' לא היו לבנים ומנ"ל דבטלית שכולה תכלת אין לעשות הציצית מצבע הטלי' וצ"ל דמשמעות הכתוב הכי הוא ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת משמע דהפתיל לחוד יהי' תכלת אבל לא כל הציצית ועי' בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ציצית ובדברי הראב"ד ז"ל שם ובטור א"ח ז"ל ועוד יתבאר לקמן בפירקין בזה בס"ד. וצריך לדקדק עוד בהא דתני מצוה להקדים לבן לתכלת היכי שייך קדימה בזה הא הטלתן בבגד קודם קשירה לאו כלום הוא ועיקר העשייה הוא הקשירה ואם קשרן כאחת המצוה נעשית כתיקונה ומאי איכפת לן אם הטיל תחלה התכלת בלא קשירה והקשר ע"כ צריך לקשור כולן כאחד וגם זה יתבאר עוד בשמעתין בס"ד:

שם גמרא אמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומין דאי איגרדם תכלת כו'. משמע דאי איגרדם כולהו פסול וא"כ דין הכשר גרדומין לא נצרך אלא לרבי דב' המינים מעכבין זא"ז וקמ"ל דאי איגרדום אחד ונשאר השני שלם מודה רבי דכשר אבל לרבנן דלא מעכבי זא"ז לא איצטריך להכשיר גרדומי' דאפילו ליתי' ללבן או תכלת כלל כשרים אלא דאפ"ה לרבנן נמי נצרכה דנהי דלא מעכבי מ"מ חייב הוא לעשות שתיהן ואיצטריך למימר דאי איגרדם חד מינא לית לן בה וא"צ לעשות אחרת אבל התוס' ז"ל בד"ה אלא לגרד' האריכו בזה ובתחלת דבריהם כתבו דהך דגרדומין כרבי אתיא דהכל מצוה אחת ומש"ה משלים חד אברי' אבל לרבנן אפילו נפסק חוט אחד פסול ואין האחת מועיל לחברתה דשתי מצות הם אלא דנראה להו דלרבנן לדידן דעושין ד' חוטין הוי ג"כ מצוה אחת היא ואי איגרדם שני חוטין כשר מפני שנים הנשארים שלימים וזה כדברי ר"ת ז"ל דלרבנן נמי גרדומי שני חוטין כשר כמו לרבי והכל בנשתייר כדי עניבה אבל לא נשתייר כ"ע אפילו חוט אחד פסול וא"כ אתיא הך שמעתא דגרדומין שפיר בין לרבי בין לרבנן ולפ"ז אינו מובן מ"ש עוד ומיהו לא מסתבר דסוגין לא הוי כרבנן דהא לשיטת ר"ת אתיא סוגיא גם לרבנן וצ"ל דכ' כן לד' יש שרוצים לדקדק דסוגיא זו אתיא כרבי ולא כרבנן לז"כ דלא מסתבר לומר כן ע"כ פי' עוד דבאמת הא דאמר הכי אי איגרדם לבן כו' היינו דוקא לרבי ובפחות מכ"ע אבל לרבנן אפילו בחוט אחד פסול והא דבני ר' חייא דגרדומי תכלת כשרין היינו לכ"ע ובנשתייר כ"ע ואפילו נפסקו כל החוטין וכמשמעות לישנא דגרדומי תכלת היינו כל הציצית. והשתא איכא בזה תלתא שיטתא. שיטת ר"ת ז"ל הוא דלא הוכשר גרדומין אפילו בכ"ע אלא שני חוטין וכמו לרבי דהוכשר גרדומין בלבן או בתכלת ה"נ לרבנן אפילו בלבן לחוד הוכשר גרדומין רק בשני חוטין נשתייר כ"ע. שיטת יש מדקדקין דלא הוכשר גרדומין אלא לרבי אבל לרבנן לא הוכשר גרדומין כלל ואפילו נפסק חוט אחד וגם נשתייר כ"ע פסול לרבנן. אך דלא מסתבר דהא דבני ר' חייא יהי' דלא כהלכתא

פי' עוד שיטתא אחריתי דב' גווני גרדומי' יש אם נשתייר כ"ע היינו דבני ר' חייא דכל החוטין שנפסקו ונשתייר כ"ע ג"כ כשר והא דאמרינן הכא אי איגרדם לבן כו' היינו בלא נשתייר כ"ע בהא לרבי כשר אם נשאר לבן או תכלת בשלימות אבל לרבנן פסול אפילו בחוט אחד שנפסק ולא נשתייר כ"ע ועי' בדברי הרא"ש ז"ל. ולדידי קשיא טובא הא דהחליטו התוס' והרא"ש בשיטה זו דהגרדומי שני חוטין הוי רבי לקולא ורבנן לחומרא ולא מצאתי שרש לזה דמחומרו של רבי דמעכבי זא"ז יצא קולא בגרדומין ומקול' של חכמים דלא מעכבי זא"ז יצא חומר בגרדומין ומש"כ דלרבי הוי מצוה אחת ולרבנן שני מצות אינו מוכרח והרמב"ם ז"ל אינו אומר כן כמש"כ לעיל ואוקימתא דרבא אתיא אפילו כרבנן וכמ"ש לעיל דאי איגרדום לבן וקאי תכלת או איפכא לית לן בה וכשרין אלא דזה קשה לפי זה דלישנא דבני ר"ח גרדומי תכלת כשרים משמע דאיגרדום כולהו וכמ"ש התוס' והרא"ש ז"ל וכן משמע לעיל דבעי למימר דגרדומי רצועות כשרות ומסיק דלא דמי גרדומי תכלת דתשמישי מצוה הם ואי לא הוכשר גרדומים אלא בלבן לחוד או בתכלת לחוד כגון דקאי חד מינייהו א"כ בלא"ה לא דמי לגרדומי רצועות דאין להם מי שישלים וכן משמע לקמן בשמעתין בברייתא דמותיב רבא לר"נ בד"א בתחלתו כו' וכמו שיתבאר שם. וכבר הבאתי לעיל לשון הרמב"ם ז"ל שכתב כרבנן דאין מעכבין זא"ז וביאר הא דלבן אינו מעכב התכלת היינו אם נפסק הלבן ונשאר התכלת לבדו כשר ובסוף הפרק שם כתב וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהן אלא כ"ע כשר ואם נפסק אפילו חוט אחד מעיקרו פסול והאריך בזה הכ"מ ז"ל דלכאורה קשיין אהדדי דמהא דאם נפסק הלבן כשר בתכלת לבדו משמע דלא הוכשר גרדומין אלא בחד מינא וממש"כ וכן אם נתמעטו כו' אלא משמע דאפילו נתמעטו כולם כשרים ואי התם בלא נשתייר כ"ע הא אפילו בחוט אחד שנפסק מעיקרו פסול ופי' הכ"מ ז"ל דבריו בג' אנפי או דהיכא דמין אחד שלם כשר אפילו לא נשתייר בשני כ"ע וכאוקימתא דרבא והא דבעינן כ"ע היינו אם נפסקו כל החוטין והא דחוט אחד מעיקרו פסול היינו שנפסק גם מהשני חוט אחד ואין זה במשמעות לשון הרמב"ם ז"ל שכ' סתמא ואם נפסק חוט אחד מעיקרו פסול ולפי הנ"ל הי' לו לפרש היינו בשכבר נפסק המין הא' והפי' הב' דדברי הרמב"ם ז"ל אתיין כשיטת ר"ת דלא הוכשר גרדומין אלא במין אחד ונשתייר כ"ע וזה דחוק יותר ואין דרכו של הרמב"ם ז"ל לסתום הדברים כ"כ והפי' הג' הוא ע"ד הראשון אלא שחידש דנפסק החוט מעיקרא הוא בין ג' ואפילו במין אחד אע"ג דלא בעינן כ"ע אם נפסק מעיקרו ולכולהו פירושא קשה מ"ש דבתכלת אינו מעכב את הלבן כו' דאם אין לו תכלת עושה לבן ובלבן דאינו מעכב את התכלת כתב אם נפסק הלבן כו' ע"כ הי'

נראה לפרש דבריו ז"ל כמ"ש לעיל דהא דלבן אינו מעכב התכלת גם לרבנן א"א לפרש בתחלת עשייה שיעשה תכלת לחוד כיון דעיקר הציצית הוא הלבן ותכלת באה לכרוך הלבן והיינו דאמר ר"י בן נורי אין לו תכלת מטיל לבן ולא קאמר איפכא אין לו לבן מטיל תכלת ואלא במאי קאמר דלבן אינו מעכב התכלת היינו דעשה הציצית בהכשר תכלת ולבן ואחר כך נפסקו חוטי לבן ונשתייר התכלת ואין לו לבן אחר מ"מ התכלת כשר דאין מעכב זא"ז ולא איירי הכא מהכשר הלבן כלל והוי כאין לו לבן ובסוף הפרק כתב דין הכשר גרדומים דאם נשתייר כ"ע כשרים וא"צ לתקון ואם נפסק מעיקרו אפילו חוט אחד פסול וצריך לעשות אחר במקומו והכי משמע לישנא התכלת אינו מעכב את הלבן ולבן כו' היינו אע"ג דא"א לו לקיים חדא מינא יקיים המין השני ולפי פירושי הכ"מ ז"ל הא קיים גם מצות לבן ע"י הכשר גרדומי' וא"צ לתקן גם הלבן והיכי שייך למיתני בזה הלבן אינו מעכב התכלת כיון דמקיים גם מצות לבן ע"י הגרדומים עד דקשיא לי אוקימתא דרבא אליבא דרבי דאי איגרדם כו' לית לן בה וע"כ צריך לפרש אליבי' דהלבן גם כן כשר בגרדומים וכדאמרי בני ר"ח ומה רבותא היא זו דאינו מעכב התכלת כיון דהלבן עצמו כשר ג"כ וא"צ לתקנו ולקמן בשמעתין יתבאר עוד בזה בס"ד ועי' במרדכי שהביא מ"ש ראיה זו שכתב מגרדומי רצועות כו' דאפילו אי גרדם כולהו כשר ונראה שם מדבריו דרבא אליבא דרבי קאמר דלא הוכשר אי איגרדום אלא מין אחד והשני שלם אבל לרבנן אפילו איגרדם כולהו כשרים וזה דלא ככולהו שיטתי דלעיל:

שם תוס' בד"ה כדי לעונבן. ע"ש שכתב בשם רש"י ז"ל דהיינו שישאר בפתיל כדי לעונבן ולהכי פי' לקמן דמוכח רבא דצריך לקשור על כל חוליא דאל"ה כי משתרי עילאי משתרי כולהו לא ס"ל דבעינן כדי עניבה דאי נשאר כ"ע לא משתרי הקשר כלל ולפנינו ליתא זאת אינו מובן לי ברש"י הכי ואדרבה כתב כיון דיפוק קצת הגדיל משמע דכ"ע מן הגדיל קאמר וגם יש לדקדק אי רבא לא ס"ל שיעורא דכ"ע א"כ הדק"ל אטו הא דאמרי בני ר"ח גרדומי תכלת כשרים אתיא אליבא דרבי וכקושית התוס' ז"ל לעיל וכן משמע לקמן דרבא מודה לר"נ דשירי גרדומי' כדי לעונבן ועי' בטור וש"ע בזה ועי' בחיבורו של אחי הגאון ז"ל שאלה י"ז וי"ח מ"ש בזה:

דף לט.

גמרא ש"מ קשר עליון דאורייתא. עי' תוס' ז"ל שהביאו בשם רש"י ז"ל ב' פירושים או דקאי על קשר שאחר הגדיל או על קשר הסמוך לכנף אבל משום קשר שאחר הגדיל לאו כלאים הוא כיון שהוא רחוק מן הטלית ולהאי לישנא קשה הא דאמר רבא לעיל

אי מישתרי עילאי אישתרי כולהו וכתבו התוס' ז"ל אפילו למ"ד או פתיל או גדיל דהכא פתיל ג"כ ליכא דסופו ליפול ולפי הנ"ל הא לא יפול דנשאר הקשר הסמוך לכנף ועוד דלפ"ז הוי ב' קשרים דאורייתא אחד הסמוך לכנף והב' אחר הגדיל דבלא קשר לא יתקיים הגדיל ג"כ מ"ש דקשר רחוק מן הטלית לאו כלאים הוא לא ידענא טעמא מאי כיון דמחוברין צו"פ יחדיו מאי נפ"מ אם רחוק או קרוב ועי' במרדכי ז"ל שהאריך בדיני קשרים אלו:

שם בא"ד וי"ל דבעלמא יליף ליה מתכלת דבגדי כהונה וכיון דתכלת שזור ה"ה לבן עכ"ל והכי איתא בהדיא בספרי דיליף לבן מתכלת שיהיו שזורין ותכלת כתבו הראשונים ז"ל דפשיטא ליה להספרי דיליף תכלת מתכלת דמשכן וכ"כ בז"ר. והרמב"ם ז"ל דעתו דלא בעינן שזורין וכ' בזה תשובה לחכמי לוניל ועי' בביאורי הגר"א ז"ל ובחיבורו של אחי הגאון ז"ל:

שם גמרא נפסק החוט מעיקרו פסולה. פירש"י ז"ל שנפסק ראש המחובר לטלית. ויש לדקדק א"כ היכי ס"ד דרבא לאכשורי כיון דאין מחובר לטלית כלל ומאי קמ"ל רבה בר רב אדא וצ"ל דקמ"ל אפילו לא נפסק אלא חוט אחד ושם ציצית עליו ע"י קישורו עם שאר חוטין וה"א דהא אין מונין בכלל הכשר גרדומין קמ"ל דלא ורבא בעי למיפשט מברייתא דתני שיריו וגרדומיו ולפי' רש"י ז"ל שיריו היינו שנפסקו החוטין ואשתייר מינייהו מקצת וגרדומין היינו שנפסק צד העיקר ג"כ כשר ולפי הך שיטתא דלעיל דשיריו ג"כ לא הוכשר אלא בב' חוטין והשנים שפיר תני שיריו וגרדומיו דחד דינא להו דאם נפסקו מעיקרן ג"כ אינו כשר אלא אם נשארו ב' שלימים אבל לפי הני דס"ל דשיריו בכל הד' חוטין א"כ לא דמי להדדי שיריו וגרדומיו דשיריו כשר בכל החוטין ונפסק מעיקרו וודאי לא מיירי בכל החוטין וגם לא נתפרש כמה חוטין הוכשרו אם נפסקו מעיקרו והתוס' ז"ל פי' איפכא שיריו דאיפסק מינייהו היינו קצת חוטין נפסק מעיקרן ואשתייר מינייהו שלימין וגרדומין היינו דאיגרדם כולם ולפי זה משמע דס"ל לרבא דגרדומי' כשרין אפילו כל החוטין ואפילו לא נשתייר אלא כ"ש ואם כן קשה הא דמשמע מאוקימתא דרבא לעיל דלא הוכשר גרדומין אלא בחד מינא ואינך שלימים והכא מכשיר אפילו איגרדם כולו ולפי מ"ש לעיל בשם המרדכי דלרבנן מודה רבא דאפילו איגרדם כולן כשירים א"ש אבל לשיטת התוס' לעיל קשה וי"ל דהא דאמר רבא אי איגרדם תכלת וקאי לבן היינו שנפסקו מעיקרן ובהא בעינן דוקא שישאר מין אחד שלם או י"ל דבתר דשמעא מר"נ סברא דלא הוכשרו גרדומין אלא אם נשתייר כ"ע וחדא קתני שירי גרדומין ולעיל מיירי בלא נשתייר כ"ע וכמש"כ התוס' ז"ל לעיל ומיושב בזה מה דקשה קצת הא

דמייתי רבא לעיל ראי' דגרדומי תכלת כשרים מדאמרי בני ר' חייא ואמאי לא מייתי מהא ברייתא דתני בהדיא בד"א בתחלתו אבל בסופו שיריו וגרדומיו כ"ש וכדמייתי הכא מהאי ברייתא לה"נ ולפי הנ"ל ניחא דברייתא מיירי בנשתייר כ"ע וכדמסיק והתם מיירי בלא נשתייר כ"ע ועדיין צ"ע:

שם גמרא אמר ליה רב יוסף שמואל אמרה ולא רב ולפי פי' רש"י ז"ל לקמן דריש לפתיל פותלוהו מתוכו היינו דחוט של כרך עולה מן המנין א"כ רב נמי אמרה ומפשטא דשמעתא הי' נראה דלרב דיליף מגדילים למנינא אין חוט של כרך עולה מן המנין דהגדיל לבד יהי' ד' והיינו דאמר שמואל אמרה ולא רב ובתכלת שכרך רובא אמר איפכא דרב אמרה ולא שמואל דשמואל דאמר חוט של כרך עולה מן המנין ס"ל כרבה ב"ב חנה דגדילים לאו למנינא אתי אלא או גדיל או פתיל וא"כ ע"כ לא אמר הא דתכלת שכרך רובא דלדידיה אפילו כרך כולה כשר דאו גדיל או פתיל אלא רב אמרה אבל מדברי הראשונים ז"ל לא משמע הכי דפסקו כרב דבעינן פתיל וגם פסקו דחוט של כרך עולה מן המנין ועי' בדברי הראשונים ז"ל שהאריכו במלאכת הציצית בקשרים והחוליות וכבר נהגו העם:

דף לט:

גמרא אמר רחבה אמר רב יהודה חוטי צמר כו' עד סוף שמעתין ופליגי רב יהודה ור"ל בשאר מינים אי חייבים מדאורייתא ר"י ס"ל דחייבין מדאורייתא ומותר לעשות בהם ציצית של צמר ופשתים היינו תכלת של צמר ולבן של פשתים אע"ג דיכול לעשות לבן ממינן ולא הוי כלאים וכי היכי דהותר לעשות לבן של פשתים בצמר אע"ג דאפשר במינו בלבן של צמר ולבן של מינן פוטר מהכנף מין הכנף ור"נ אמר דשאר מינים אין חייבים אלא מדרבנן ולא הותר צמר ופשתים ביחד אלא או צמר או פשתים וקצת קשה פשתים היכי פוטר בהם הא תכלת ע"כ צריך להטיל גם בהם מדרבנן והיכי מצי להטיל בהם פשתים משום לבן הא איכא כלאים וצ"ל דמיירי אם אינו מטיל אלא לבן לחוד ויצא גם בפשתים וכ"כ הכ"מ ז"ל לדברי הרמב"ם ז"ל שפסק כר"נ דשאר מינים מדרבנן וכן פסק הרי"ף ז"ל כר"נ ותמה הרא"ש ז"ל למה פסק דלא כרב יהודה ורבא והי' נראה לומר דמרב יהודה לא מכרע הלכתא דהוא לטעמיה אזיל ולא קי"ל כוותיה דבשבת פריך הש"ס אמאי לא מרבי תנא דבי ר' ישמעאל שאר בגדים מאשר תכסה בה ומשני דאיצטריך לרבות כסות סומא וא"כ רב יהודה דס"ל דכסות לילה נמי חייב וכדאמרינן לקמן רב יהודה רמי תכלתא לפרזומא דאינשי פיתא א"כ לא איצטריך לרבות כסות סומא וע"כ אשר תכסה

בה מרבה שאר בגדים ואנן לא קי"ל כוותי' בהא וקי"ל כתנא דבי ר"י דבגדים סתם הוי צמר ופשתים ולא שאר מינים אלא דאכתי איצטריך אשר תכסה בה לרבות בעלת חמש אם לא לפי מ"ש לפרש בזבחים הא דאמרינן לעיל בעלת ה' א"ב בין רבנן לר"י ולר"י פטור וא"כ רב יהודה פסק לעיל כר"י וע"כ אשר תכסה לא אתי אלא לרבות שאר בגדים אבל הראשונים ז"ל לא פירשו כן וכמ"ש שם ועוד אי טעמא דר' יהודה משום ריבויא דאשר תכסה בה אמאי נפטרו במינן הא צמר ופשתים הוא דפטר וכדפריך הש"ס אלא ע"כ מדרשא דהכנף מין כנף יליף ואכתי אמאי לא פסקינן כוותיה ובאמת יש לדקדק לס"ד דהמקשן דפריך אי אמרת דאורייתא צו"פ הוא דפטר וכיון דלא ידע עדיין מדרשא דהכנף ע"כ טעמא דהוי דאורייתא הוא משום דבגדים סתם כל בגדים במשמע והיכי מצינן למימר הכי הרי מפשטי' דקרא לא משמע אלא צו"פ וכדפרכינן בשבת שם הא אי לאו אף כל ה"א כל בגדים והא צו"פ כתב ומשני סד"א כדרבא כו' הרי מבואר דבלא דרשא דרבא פשיטא דלא מיחייבי אלא צו"פ ועוד דל"ל ור"נ כדתנא דבי ר"י אף כל צו"פ הא בלא ילפיתא דנגעים משמעותא דקרא אינו אלא בצו"פ ולזה י"ל דה"ק ר"נ כתנא דבי ר"י דאמר אף כל צו"פ אלמא דלא ס"ל לתנא דבר"י דרשא דהכנף מין כנף דס"ל לר"נ דאף כל משמע בכל מקום שנא' בגדיל סתם אינו אלא צו"פ והיינו דמסיק אביי דהאי תנא מפיק מאידך תנא דמרבי שאר בגדים בשרצים מאו בגד דלפי שיטתו של ר"נ דתנא דבי ר"י קמא דקאמר אף כל כו' כללא כייל דבכל מקום שנאמר בגדים סתם הוי צו"פ ע"כ מפקא מאידך תנא דאמר דבשרצים איתרבי שאר בגדים והתוס' ז"ל בד"ה אף כל כו' הקשו מנ"ל לר"נ דפליג אציצית דילמא מרבי לה מהכנף ולא הבנתי קושייתם ז"ל דהא אביי באמת אמר דהאי תנא דמרבי בשרצים שאר בגדים פליג אתנא דאמר אף כל אלמא דס"ל דתנא דבי ר"י קמא כללא קאמר דבכל מקום שנאמר בגדים אינן אלא צו"פ ורנב"י הוא דאמר התם דאף כל ל"ד אלא לאתויי חד דחטא היינו ציצית אבל ר"נ ואביי לא ס"ל הכי אלא כללא קאמר ומ"מ צריכין אנו לדברי התוס' ז"ל דמה כנף לא מרבינן להוציא בגד ממשמעותי' כדמוכח בשבת דאמר רנב"י אף כל לאתויי ציצית ופריך ל"ל הא צו"פ כתיב ומשני סד"א כדרבא כו' ואכתי תיקשי למה ליה דרשא דאף כל הא בלא"ה צו"פ כתיב ודרשא דהכנף ע"כ לא ס"ל דאי ס"ל השתא נמי נרבה אלא ש"מ דלמאי דילפינן דסתם בגד הוא צו"פ תו לא מסתבר למידרש מהכנף להוציאו ממשמעותי' ולפ"ז צריך לומר דרבא דדריש הכנף מין כנף לחייב שאר מינים ע"כ לא ס"ל כתנא דבי ר"י דסתם בגדים צו"פ אלא כל בגדים במשמע וא"כ א"ש דברי הרי"ף ז"ל שכתב דתנא דבי ר"י ס"ל כר"נ ואידך תנא לא מפיק מינה בהוא נמי מודה דסתם בגדים צו"פ וגבי שרצים

ריבוייא הוא דאיכא או בגד אבל הכא ליכא ריבוייא עד דתיקשי לרבא גופה מאן הוא האי תנא דס"ל דבגדים סתם כל בגדים הא רבא מסיק בשבת שם דתנאי לא מפקע מהדדי ותרווייהו מודו דסתם בגדים צו"פ דוקא והתוס' ז"ל באי נמי שכתבו מסקי הכי דתנא דבי ר"י פליג ארבא אלא דמ"ש דרבא לא דריש מיתורא מידי דממילא כל הבגדים משמע בשבת שם לא משמע הכי אלא בלא דרשא דהכנף ה"א דלא מיחייבי אלא צו"פ כדכתב והשתא דכתב הכנף מין כנף מינה שמעינן דשאר מינים נמי מיחייבו עכ"פ דברי הרי"ף ז"ל נכונים בזה דסמך אתנא דבי ר"י דלתרתי תנאי ס"ל דבגד הוא דוקא צו"פ ובציצית ליכא ריבוייא ורנב"י מסיק שם הכי דאף כל לענין ציצית ומשמע התם דרב אשי נמי הכי ס"ל ע"ש. שוב ראיתי בחיבורו של אחי הגאון ז"ל שהאריך ג"כ בזה ות"ל שכוונתי לקצת דבריו ז"ל שם ע"ש אך מ"ש ז"ל שם דלתנא דמרבי בשרצים מאו בגד אפילו לבע"ג איכא למילף ציצית מבגד דשרצים דכל בגדים בכלל לא משמע הכי בדברי התוס' ז"ל הכא דבגד קאי כמשמעותי' אלא מאו בגד מרבינן גם שאר בגדים אבל היכא דליכא ריבויא קאי במשמעותי' דאינו אלא צו"פ ודו"ק ועי' בה"ז בתוס' בד"ה בגד כו':

דף מ.

גמרא סדין בציצית ב"ש פוטרין ב"ה מחייבין. פירש"י ז"ל דב"ש לא דרשי סמוכין להתיר כלאים בציצית והא דנקט לשון פטור ולא לשון איסור משום דחובת טלית היא ע"ש. והקשו התוס' ז"ל הא בכל דוכתי קי"ל דעשה דוחה ל"ת מהא דכלאים בציצית ובמשנה תורה כ"ע דרשי סמוכין ותי' דכ"ש ילפי דעשה דוחה ל"ת מראשו וסמוכין לא דרשי אלא היכא דמוכח או מופנה ואי תימא כיון דעשה דוחה ל"ת בעלמא א"כ עשה דציצית לידחי לאו דכלאים הכא אפשר לקיים שניהם דציצית של לבן עושה ומצות תכלת לא נאמר אלא בצמר וכ' עוד א"נ לאשמעינן קשר דלעיל לא ידעינן אלא מדאישתרי כלאים ודבריהם ז"ל צריכין ביאור דמשמע דבאו לתרץ דלהכי לא דחי עשה זו לאו דכלאים ולכאורה אדרבה תיקשי איפכא אמאי פטרי ב"ש לגמרי מתכלת כיון דליכא קרא למישרי כלאים א"כ לא שמעינן דקשר עליון דאורייתא ויעשה תכלת בלא קשר גם בסדין ולא יהי' כלאים והבה"ז ז"ל פי' דבריהם ז"ל דלא אישתרי כלאים אלא היכא דלא אפשר והא דאיצטריך קרא לאשמעינן דקשר עליון דאורייתא ואין זה מובן דהא קיימינן השתא לב"ש דלא דרשי סמוכין ולא אישתרי כלאים כלל ועי' צ"ק ז"ל וגם דבריו אינם מובנים דהא לפירש"י ז"ל לא אישתרי כלאים כלל לב"ש ונראה בכוונתם דלא תקשי אמאי לא דחי עשה דציצית ל"ת דכלאים כי היכא דבעלמא עשה דוחה ל"ת משום דלא שמעינן קשר עליון וא"כ אין

כאן עשה לדחות הלאו ואפ"ה לא מחייבו להטיל תכלת בלא קשר כיון דאיכא איסורא ע"י קשירה מסתברא דלא חייבה רחמנא אלא פשתים לפשתים צמר לצמר ועדיין אין דבריהם ז"ל ברורים אצלי והקשו עוד על לשון פטור דהא קי"ל דחובת גברא היא ובסוף דבריהם כ' די"ל דלב"ש פטור אפילו מלבן דס"ל כרבי דתכלת מעכב את הלבן והיינו דתנן לישנא דפטור גם לפירש"י ז"ל אלא דהקשו א"כ ליתי עשה דציצית ולידחי ל"ת דכלאים כיון דאי אפשר לקיים כלל מצות ציצית בסדין של פשתים וכן פי' הצ"ק ז"ל ודברי הבה"ז צ"ע. ועוד יש לדקדק בעיקר סברא זו דלרבי יפטר גם מלבן דע"כ לא אמר רבי דמעכבין זא"ז היכא דהבגד מחוייב בשניהם בלבן ותכלת אבל פשתן לב"ש דאינו מחוייב בתכלת משום כלאים מנ"ל למיפטרי' גם מלבן דע"כ מצוה דתכלת לא קאי אלא אצמר אבל ציצית דלבן שפיר מיחייבי כל הבגדים וכדאמרי' בריש יבמות עביד צמר לצמר פשתים לפשתים ובמרדכי הקשה עוד ע"ז ע"ש. ור"ת ז"ל פי' דב"ש מדרבנן פטרי גם ממינה גזירה משום תכלת ותכלת מהנך טעמי דאמרינן משום שמא יקרע כו' או משום כסות לילה והרי"ף ז"ל האריך דלא כדיעה זו אלא דלא מיפטר אלא מתכלת וכ"כ הרמב"ם ז"ל והרמב"ן ז"ל במלחמות כ' איפכא דלפי' רש"י דכ"ש לא דרשי סמוכין לכ"ע פטור אפילו מלבן אפילו לרבנן דפליגי ארבי משום דאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וכבר הקשה ע"ז אחי הגאון ז"ל בספרו מסוגיא דיבמות שהבאתי לעיל ולענ"ד נראה כמ"ש דאפילו לרבי לא מעכבי וכנ"ל. ויש לדקדק דלישנא דמתניתין סדין בציצית ב"ש פוטרין אמאי נקט סדין לחוד ולא תנן בגדי פשתים בציצית ב"ש פוטרין והי' נראה קצת לומר דבסדין לחוד פליגי למאי דמסיק הטעם משום כסות לילה והיינו בסדין דוקא דדרך לכסות בו גם בלילה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בעדיות שדרכן של בני אדם לכסות בסדיניהם בלילה וא"ש לפ"ז הא דמשמע לעיל דחוטי צמר פוטרין בשל פשתן וכן איפכא אלמא דבגדי פשתים מטילין בהם ציצית כמו בגדי צמר ועי' בחיבורו של אחי הגאון ז"ל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו משמע דבכל בגדי פשתים פטורים מתכלת משום גזירה דכסות לילה וכן לטעמא דגזירה משום קלא אילן או משום שמא יקרע ע"כ אין לחלק בין סדין לשאר בגדי פשתים. ויתבאר עוד בזה בשמעתין:

שם תוס' בד"ה כיון דאפשר במינן כו'. לעיל דמסיק כו' היינו בהדיא תכלת וכו' פי' היכא דהמצוה בשלימות עם התכלת הותר כלאים לגמרי אפילו אפשר במינו כמו חוטי פשתן בשל צמר אבל אי ליכא תכלת צריך לקיים שניהם ולעשות במינו דוקא ולא מצאתי טעם נכון לסברא זו ומאי אהני הא דאיכא תכלת בשל צמר וסתמא קאמר לעיל ל"ש צמר בפשתים ול"ש פשתים בצמר ולהכי כתבו התוס' ז"ל עוד דמה"ת בכל גוונא שרי דכלאים

הותר אצל ציצית ולאו משום דחי' ולשונם ז"ל בזה אינו מדוקדק דודאי מטעם דחיה הוא דאתאן עלה דהא בעלמא ילפינן מינה דעשה דוחה ל"ת אלא די"ל כיון דתכלת בפשתים הוי לא אפשר ונדחה לאו דכלאים לגבי ציצית וכיון דאידחי אידחי לגמרי אפילו היכא דאפשר לקיים שניהם והא דאמרינן כדר"ל הוא מדרבנן עוד כ' דלא קיימא מסקנא הכי ולמסקנא מותר בכל גוונא והרמב"ם ז"ל כתב דלהטיל חוטי צמר בפשתים או פשתים בצמר מן הדין מותר דלא נאסר שעטנז בציצית אלא משום דאפשר לקיים שניהם צריך לקיים שניהם ע"ש ומלשונו ז"ל נראה דליכא איסור דאורייתא בהא וכ"ש דמלקות אין בו ועי' מ"ש בזה ביבמות פ"ב גבי איסור מצוה ואיסור קדושה ובשבת פ' ר"א דמילה מוכח נמי דהא דר"ל ד"ת הוא ויש לדקדק בדבריו ז"ל שכ' בסתימות להאי דינא משמע אפילו בזמן דאיכא תכלת ולעיל אמרינן דמותר ליתן חוטי צמר בטלית של פשתים וכן איפכא אם לא שנאמר שדעתו ז"ל דאי נמי שכתבו התוס' ז"ל דלעיל מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן בכל גוונא אסור כל היכא דאפשר לקיים בהיתר והכ"מ ז"ל כ' דהרמב"ם ז"ל מיירי בזמן דליכא תכלת דוקא והוכיח כן מדכתב דיכול לעשות בשאר מינים צמר או פשתים ואי בזמן דאיכא תכלת היכי עביד לבן שלהם מפשתים הא הוי כלאים וע"כ בזמן דליכא תכלת מיירי אבל בזמן דאיכא תכלת מותר לעשות לבן של צמר בטלית של פשתים אבל לבן של פשתים בטלית של צמר אסור אפילו בזמן דאיכא תכלת ולא הבנתי דבריו ז"ל דחילוק זה מנין לנו כיון דאי פשיטא בש"ס לעיל דבין של צמר בטלית של פשתים ובין של פשתים בטלית של צמר מותר מנ"ל לחלק מסברא דנפשיה וכיון דשריותא דשל פשתים בצמר ע"כ מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן אסור אפילו בזמן דאיכא תכלת ובשמעתין דאפשר לקיים שניהם א"כ דילמא של צמר בפשתים גם כן איכא איסור דרבנן בלבן כיון דאפשר לקיים שניהם וי"ל דלבן ש"צ בטלית של פשתים אין כאן תוספת איסור כלל כיון דבלא"ה איכא שעטנז בחוטי תכלת ומה לי ב' חוטין או כל הד' חוטין כיון דעושה אותן בקשר אחד ולא שייכא הא דר"ל לכאן. אבל יש לדקדק עוד מאי אשמע לן הרמב"ם ז"ל בהאי דינא ול"ל טעמא דאפשר לקיים שניהם הא בלא"ה אפילו תכלת אסור להטיל בכסות של פשתים גזירה משום כסות לילה וכ"ש דאין להטיל חוטי צמר ללבן בשל פשתים וי"ל דנ"מ לחוטי פשתים בטלית של צמר דלא אשכחן לגזירה דכסות לילה בטלית של צמר. אבל הכ"מ ז"ל כתב שם דגזירה דכסות לילה שייך בכל הבגדים ולדבריו ז"ל למה ליה האי סברא דאפשר לקיים שניהם הא בלא"ה נאסר כלאים משום גזירה דכסות לילה ועי' בב"י ז"ל סי' י"א שהאריך בזה וכ' שם דאפי' לית ליה לבן של פשתים אסור לעשות ש"צ כיון דאפשר לקיים שניהם אי

אית ליה וכבר הרגישו עליו ז"ל מהא דאמרינן בשבת אי איכא אחר ליעבד אחר כדר"ל ומשני דליכא אחר אלמא דהא דר"ל לא נאמר אלא אם אפשר לקיים שניהם אבל אם א"א לקיים אלא ע"י הלאו יקיים העשה וידחה הלאו ואם נאמר דס"ל דלא אמרה תורה לדחות לאו דכלאים אלא תכלת בפשתים דא"א בשום אופן לקיים שניהם אבל בלבן דאפשר לקיים שניהם אם לא ע"י איזה אונס לא ניתנה לדחות א"כ לא שייכא להא דר"ל גם מה שנראה מדבריו ז"ל שם דלהרמב"ם ז"ל מה"ת אסור כלאים בזמן דליכא תכלת לענ"ד נראה כמ"ש דמדרבנן קאמר וצ"ע עוד בזה בדברי הראשונים ז"ל ועי' בדברי הרז"ה ומלחמות ז"ל בפ' במה מדליקין וכ"ש שם דלב"ש צריך סמוכין דלא לידחי עשה ל"ת דכלאים ג"כ צע"ג דא"כ נילף מהכא בעלמא דאין עשה דוחה ל"ת ועי' מ"ש בזה ביבמות בשמעתא דעלי':

דף מ:

גמרא שמא יקרע כדינו תוך ג' כו'. ופירש"י ז"ל דיניח חוט התפירה לשם ציצית וכיון דלבן ליכא תכלת נמי הוי כלאים דליכא ד' חוטין וכשיטתו בריש פירקין דלא מעכבי זא"ז אבל ד' חוטין בעינן לעיכובא והקשו התוס' ז"ל ע"פ ע"ש וכתבו מהא דתניא לקמן פלוגתא דר"מ ורבנן בנקרע תוך ג' אי יתפור ורמ"א לא יתפור ורבנן אמרי יתפור ופירש"י לקמן דבהך גזירה פליגי ר"מ אומר לא יתפור משום שמא ישייר חוט התפירה לשם ציצית ורבנן דאמרו יתפור לא גזרי וא"כ לכאורה הכא דלא כמאן דלר"מ אסור לתפור ורבנן לא גזרו משום חוט התפירה וכתבו התוס' ז"ל דהכא אתיא ככ"ע ולנוסחת הבה"ז ואפילו לרבנן גזרינן כו' כוונתם דלר"מ וודאי א"ש דהכא משום איסור כלאים גזרינן שמא יתפור אע"ג דאסור לתפור אבל לרבנן דשרו לתפור ולא גזרו משום חוטי התפירה הכא מ"ט גזרינן לזה פ' דמשום איסור כלאים גזרינן משום חוטי התפירה אלא דמה שחילק בין טלית של צמר לשל פשתים אין זה במשמעות דבריהם ז"ל ויותר נראה הנוסחא הישנה ואפילו לר"מ גזרינן הכא שמא יתפור משום איסור כלאים אלא דמ"מ קשה לפ"ז ר' זירא למה שריא ר"ז לסדיני' נהי דגזרי לעלמא שמא יתפרו אבל ר"ז לעצמו אמאי חייש לגזירה זו כיון דאיכא איסורא לתפור ומשמע דלא חש ר' זירא להאי אלא מטעם גזירה זו דמסתברא ליה והתוספ' ז"ל פי' לפלוגתא דר"מ ורבנן בטעמא אחרינא דנקרע הכנף שהציצית תלוין בה ואם נקרע הכנף ולא נשתייר בו ג' הוי כאלו נפסק לגמרי אבל אם נשתייר בו ג' לד"ה חיבור מעליא הוי והשתא שמעתין כר"מ אתיא כו' ונראה בכוונתם דלא נשתייר ג' היינו שנקרע הכנף ולא נשתייר ג' מחובר לטלית לר"מ הוי כאלו נפסק

לגמרי ונפסלו הציצית ולא מהני אפילו חזר ותפרן דכבר נפסלו והוי תעשה ולא מן העשוי ורבנן דאמרי יתפור משום דכל שהוא מחובר קצת עדיין בהכשירו הוא ויכול לתפור וכן משמע ממה שהביאו מהא דזבחים בגד שנקרע ונשתייר בו כדי מעפורת היינו שנשאר מחובר כדי מעפורת אלא דהתם משמע דאפילו נשאר כדי מעפורת לא הוי חיבור אלא מדרבנן ע"ש. ולפי מה שחילקו התוס' ז"ל בין נקרע כל הבגד ובין נקרע חתיכה א"ש וגם לשיטה זו קשה אמאי חייש ר' זירא להא שמא יעשו שלא כדין והיכא אשכחן דכוותה והרא"ש ז"ל פי' בשם רב עמרם נקרע תוך ג' א"כ לא נשאר בכנף ג' ע"ג וכמאן דליתי' דמי ואע"ג דתפריה כמאן דפסיק חשיב ואי עביד ב' ציצית לא פטר ליה לטלית עכ"ל נראה מדבריו ז"ל דר"מ אמר לא יתפור דתפירה לא מהני אפילו להטיל בו ציצית אחר התפירה דכמאן דפסיק דמי וכן פי' בכ"מ ובב"י ז"ל. ולפ"ז קשה מאי קאמר הכא והתורה אמרה תעשה כו' הא לאו משום הא הוא דמיפסיל אלא משום דכמאן דפסיק דמי. וראיתי בט"ז ז"ל שהקשה כן וכתב לפרש דברי הרא"ש ז"ל ג"כ על ציצית שהי' בו בשעה שנקרע וקשה לפ"ז לשונו ז"ל ואע"ג דתפריה כמאן דפסק דמי הא אחר התפירה לאו כמאן דפסיק הוא אלא דכבר נפסלו קודם התפירה ולא מהני תפירה אח"כ משום תעשה ולא מן העשוי ופשטיה דלישנא משמע כדברי הב"י ז"ל וכי נקרע חוץ לג' דהוי שיעור בגד דיתפור אע"ג דקודם תפירה אין בחתיכה שיעור בגד לציצית מ"מ מהני אם תפרו אח"כ כיון דבתחלה נעשו בכנף זה בהכשר כנף זה בבגד זה אע"ג דנקרע אח"כ אם חזר וחיברן חזר להכשירו ולא הוי תעשה כו' והכי משמע מהא דתני התם ושוין שלא יביא אמה על אמה כו' ופי' הרא"ש ז"ל משום אמה דעל כנפי בגדיהם בעינן וכנף זה לא הי' בבגד בשעת עשיה משמע דהכשר חוץ לג' הוא משום דכנף הזה הי' בבגד בשעת עשיה ובאמת לשיטת רש"י ז"ל יקשה הא דתני ושוין כו' ומה ענין זה למחלקותן דהתם בגזירה שמא ישייר מחוט התפירה פליגי והכא שלא יביא אמה על אמה כו' מילתא אחריתי היא. והנימוק"י ז"ל כתב בשיטת הרא"ש ז"ל בשינוי לשון וז"ל חוץ לג' ואם נקרע הכנף חוץ לג' (אם נקרע הכנף חוץ לג') יתפור שהרי לא נתבטל הציצית כיון שנשאר שיעור שלם להיות כנף היינו גע"ג תוך ג' בטל הציצית מיד שלא נשאר שיעור כנף וכשחוזר ותופרם הוי ליה תעשה כו' והיינו לר"מ ולרבנן יתפור כ' הט"ז ז"ל אם רצה יתפור ע"ש משמע דמפרש שנקרע ונשאר מחובר בבגד ולענ"ד נראה בכוונת הנימוק"י ז"ל שנקרע הכנף לגמרי מן הבגד ואם נשאר שיעור כנף לכ"ע לא נתבטל הציצית ויכול לחזור ולתפור כיון שנעשו בהכשר בכנף זה בבגד זה אבל אם לא נשתייר שיעור כנף לר"מ נתבטלו הציצית וכי תפר ליה הוי תעשה כי' ולרבנן גם בזה יתפור וכשר ולפ"ז

א"ש טובא הא דתני ושוין שלא יביא אמה על אמה ממקום אחר ובהתכלת דדוקא כנף שהי' בבגד זה מהני תפירה אבל ממקום אחר שוין שלא יביא אלא דמדברי הנימוק"י נראה דלא מפרש הכי להאי ושוין ולא גרס ובה תכלת אלא ה"ק אע"ג דמודו כולהו דאם נשאר שיעור כנף יכול לתפור אבל אם מקום הציצית קיים ונקרע שאר רוב הטלית שוין שאסור לתפור אמה על אמה להכנף דהוי תעשה ולא מן העשוי ועי' בט"ז סי' ט"ו ס"ק ג' מ"ש שם ובס"ק ד' שהאריך שם ומדבריו ז"ל נראה דפי' דברי הנימוק"י ע"ד פי' התוס' ע"ש ולענ"ד נראה כמ"ש הדרנא לסוגיא דשמעתין ולכולהו שיטתא נראה מכאן דהלכה כר"מ וכרחבה אמר רב יהודה לקמן אלא דלא א"ש הא דאמרינן לקמן תנ"ה ר"מ אומר לא יתפור וחכ"א יתפור והיכי מייתי סייעתא הא אדרבה רבנן פליגי עלי' והגמי"י כתב דהלכה כר"מ בגזירותיו ואין זה אלא לפי שיטת רש"י ז"ל דבגזירה שמא ישייר מחוט התפירה פליגי אבל לשיטת התוס' והרא"ש והנימוק"י ז"ל בדינא פליגי ואמאי לא איפסיק הלכתא כרבנן דרבים הם אבל הרי"ף ז"ל גרס ר"מ אומר יתפור וחכ"א לא יתפור ולפ"ז א"ש מאי דקאמר תנ"ה ודו"ק ועי' במרדכי ז"ל מ"ש בזה ומש"כ שם דגע"ג יתפור הוא דוקא אם מחובר בבגד כ"ש ג"כ צ"ע:

שם גמרא ר"ז אמר גזירה נמי משום כסות לילה לישנא דנמי משמע דבא להוסיף דאיכא למיחש נמי להא וא"כ י"ל דהיינו ר"ז דלעיל והתוס' ז"ל לא כ"כ עי' ברי"ף ז"ל דגרס רבה א' גזירה נמי משום כסות לילה והאריכו התוס' ז"ל בד"ה גזירה כו' בשם ר"ת ז"ל דעיקר הדין הוא בכסות ולא בהזמן דכסות יום חייב אפילו בלילה וכסות לילה פטור אפילו ביום ודייק הכי מלישנא דהש"ס גזירה משום כסות לילה ולא אמר שמא יתכסה בו בלילה ורש"י ז"ל פי' שמא יתכסה בו בלילה מבואר בדבריו דאפילו כסות יום בלילה לאו זמן חיוב הוא ועבר אלאו דכלאים ובשבת פרק במה מדליקין בהא דאמרינן התם וראיתם אותו פרט לכסות לילה כ' כסות המיוחד ללילה דלא מיחייב והיינו דהכא בכסות יום אמרינן ופטרוהו משום גזירה ולא מיסתבר למיגזר שמא יעשה ציצית בכסות המיוחד ללילה דמהיכי תיתי למיגזר הכי דאתי למיעבד ציצית בכסות הפטורה אלא גזרינן שמא יתכסה באותו סדין בלילה אבל התם דילפינן מוראיתם אותו לפטור מעשייתן בלילה דהמצוה נאמרה בלשון עשיה כמש"נ ועשו להם ציצית וכתב רחמנא וראיתם אותו דהחיוב הוא כדי לראות ולזכור א"כ לא נאמר חיוב המצוה אלא בכסות יום אבל כסות לילה פטור מעשיית ציצית כיון דלילה זמן פטור והא דנקט הכא לישנא דכסות לילה לישנא דברייתא נקט דאמרינן פרט לכסות לילה דהתם לא שייך למעוטי אלא בגד של לילה פטור מלעשות בו ציצית דבגד של יום מחויב הוא בציצית אבל לא בגד של לילה

והטעם הוא משום דלילה לאו זמן ציצית הוא ואין עליו חיוב מצות ציצית בלילה אפילו בבגד של יום כל שאינו שעת ראי' וזכירה ומ"מ מצוה הוא להטיל בו ציצית כיון דבגד של יום הוא אבל בגד המיוחד ללילה אין צריך להטיל בו ציצית כלל ולא מיבעי' למ"ד ציצית חובת מנא ואפילו בגד שמונח בקופסא חייב ודאי א"ש דרשא דקרא בכסות יום וכסות לילה דכסות יום חייב להטיל בו ציצית וכסות לילה פטור משום דחיוב מנא אינו אלא בזמן חיוב גברא ולילה דגברא לאו בר חיובא הוא הבגד ג"כ לאו בר חיובא הוא אלא אפילו אי חובת גברא הוא ג"כ א"ש דבקרא נאמר חיוב העשיה בבגד ועשו להם כו' וזה אינו אלא בכסות יום אבל לא בכסות לילה ובין כך ובין כך לילה לאו זמן חיובא הוא ואפי' בגד של יום יש בו משום איסור כלאים אם לובשו בלילה כן נראה בדברי רש"י ז"ל וכ"כ הראשונים ז"ל בשם רש"י דלילה זמן פטור הוא בכל גוונא אפילו בגד של יום אלא דשם בפרק ב"מ גבי הא דאמרי' ואינהו סברוה משום כסות לילה פי' שמא יהי' בגד המיוחד ללילה ויטיל בו ציצית משמע דס"ל כדברי ר"ת דכסות יום חייב אפילו בלילה וכבר כתב בזה אחי הגאון ז"ל דדברי רש"י ז"ל נראין כסותרין זא"ז וכתב לישב בזה דתליא בפלוגתא אי חובת מנא אי חובת גברא ולמ"ד חובת מנא כסות יום חייב גם בלילה דבכסות תליא מילתא ע"ש באורך. ולענ"ד צ"ע דאפילו למ"ד חובת מנא היינו דבגד שהוא מיוחד לזמן חיוב היינו ליום צריך להטיל בו ציצית אפילו כשהוא בקופסא אבל מ"מ העיקר תליא בחובת גברא ויום הוא זמן ציצית ולא לילה ומש"ה כסות לילה פטור כיון דאינו מיוחד לזמן חיוב דלילה לאו זמן ציצית וכיון דלילה שעת פטור הוא ממילא אין כאן מצוה אפילו בבגד של יום דמהיכי תיתי לן למימר שהבגד יגרום החיוב בזמן פטור דהא הטעם שאינו בראיה וזכירה על גברא קאי וכמש"נ למען תזכרו כו' וכל שאינו בראיה וזכירה אין כאן מצוה. ומטעם זה יש לדקדק בהא דאמרינן לקמן ומודה שמואל בזקן שעשה לכסות שפטורה משום דלאו לאכסוי' עבידא ולמה ליה האי טעמא ותיפוק לי' משום דנעשה לזמן פטור כמו כסות לילה דפטור לר"ש דקי"ל כוותיה וצ"ל דהיינו הך דאמר האי לאו לאכסויי עבידא אחר כל הנ"ל אין ראיה מכרחת לשיטת ר"ת דכסות יום יחייב אפילו בלילה וכסות לילה יפטר ביום דלאו בכסות תליא מילתא ואפי' למ"ד חובת טלית אינו מחוייב אלא אם מיוחד לזמן חיוב ובזמן חיוב עד דמספקא לי אם קנה טלית של ד' כנפות בלילה אם מחוייב להטיל בה ציצית אפי' למ"ד חובת טלית הוא כיון דלא רמיא חיובא אגברי דחובת טלית מחמת חובת גברא היא בהא וצ"ע בזה בדברי הראשונים ז"ל וכ"ה ד' הרמב"ם ז"ל דלאו בכסות תליא מילתא אלא יום הוא זמן חיוב ולילה הוא זמן פטור אפילו בכסות יום והתוס' ז"ל הביאו דברי הירושלמי בקידושין

דמסייע לר"ת דאמרינן התם בטעמא דרבנן דמחייבי נשים בציצית ולא הוי זמן גרמא דלשיטת הירושלמי כולהו מודו בזה דלילה לאו זמן ציצית הוא וכדאמר ר"ש אי אתם מודים לי שכסות לילה פטור ואמר ר' אילא טעמיהון דרבנן שאם היתה כסות מיוחדת ליום ולילה חייבת וכבר האריך בזה אחי הגאון ז"ל וכתב שם דהירו' ס"ל דחובת טלית הוא וכשיטתו לעיל דלמ"ד חובת טלית פשיטא דכסות יום חייב בלילה ול"נ כמ"ש ויתבאר יותר בזה לקמן גבי פלוגתא זו חובת מי הוא. והנה ר"ת ז"ל גופא ספוקי מספקא ליה האי דינא וכמבואר לקמן בתוס' בד"ה תכלת אין בה כו' אי איכא חובה בכסות יום בלילה או חובה ליכא אבל רשות איכא ואין בה משום כלאים דלגמרי התיר הכתוב כלאים בציצית אפילו שלא בשעת חיוב כדדייק מלישנא דאפילו כו' ועוד הביאו ראי' מטלית שאולה דאחר ל' יום חייבת מדרבנן ואפ"ה שרי כלאים משום דלהאי גברא דהוי דידיה ליכא כלאים ויש לדקדק בזה כיון דעיקר דחיית עשה לל"ת מינה גמרינן מאין לנו היתר בכלאים בציצית יותר מכל דוכתי דאמרינן עשה דוחה ל"ת דלא הותר אלא בשעת מצוה ובעינן דוקא בעידנא דמיעקר לאו יקיים עשה והכא מותר אפילו בזמן פטור ויותר מזה התירו אפילו לאשה אע"ג דפטורה היא היכי אשכחן דכוותה להתיר לאו שלא במקום מצוה כלל ואפילו למ"ד חובת טלית היא נהי דהטלית מחויב בציצית הואיל ומיוחד הוא לזמן חיוב ולבר חיובא מ"מ בשעת לבישה בלילה או אשה ליכא שום מצוה ומה ידחה הלאו אלא דקצת נראה גם מדברי הרמב"ם ז"ל דס"ל כשיטת רש"י ז"ל בכסות יום דפטור בלילה ואפ"ה כתב דאשה יכולה להתעטף בציצית בלא ברכה ומסתם לה סתומי ולא ביאר דדוקא בציצית שאין בו כלאים וכמ"ש הראב"ד ז"ל שם משום דאפשר לומר כיון דרשות לנשים להחמיר על עצמן לקיים מצוה שאינן מצווין א"כ ה"נ ציצית יכולה להחמיר ע"ע ולא עברה על לאו דכלאים דלמצוה היא מכוונת וכן הוא המצוה לעשות ציצית של כלאים ואשה ג"כ רשות לה לקיים המצוה ומ"ש לעיל גזירה שמא יתכסה בה בלילה שאין זמן חיוב כו' זמן פטור שאני שאין בו שום מצוה להחמיר אבל אשה אע"פ שאינו מצווה מצוה להחמיר וקצת סעד לזה עוד מהא דבסוף ה' כלאים כתב הרמב"ם ז"ל דאם לבש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה לוקה משום כלאים ולא כתב ג"כ דאם לבש ציצית מי שהוא פטור דלוקה ולפי הנ"ל ניחא דבגדי כהונה אין מצוה בלבישתן שלא בשעת עבודה שפיר לוקה אבל ציצית דלשם מצוה מכוין ניתן רשות גם למי שאינו מצווה להחמיר ע"ע אלא דאכתי אמאי לא כ' אם לבש ציצית בלילה דלוקה על כלאים ועוד דלא משמע הכי מהא דאמרינן למ"ד נשים סומכות רשות היינו דוקא באקפו ידייכו דלא למיעבד עבודה בקדשים ולא אמרינן דמותרות לסמוך כדין לשם

מצוה אלמא כל היכא דאיכא עבירה בעשיית המצוה לא הותר אלא למחויב במצוה ומשום דאתי עשה ודחי ל"ת אבל לשאינו מצווה אסור אפילו אם מכוין לשם מצוה. והתוספ' ז"ל כתבו לחלק אפילו אי בבגדי כהונה אסור שלא בעידן עבודה וכדאמרינן לקמן הכא בציצית כל לבישה שרי רחמנא ע"ש ודעת הראב"ד ז"ל הוא להיפך דבבגדי כהונה דעתו דאפילו שלא בעידן עבודה אישתרי וכשמעתא דריש פרק בא לו כה"ג עי' בפ"ו מהלכות כלי המקדש ובכ"מ ז"ל שם ובציצית החמיר דאסור לנשים ללבוש ציצית של כלאים כמבואר בפ"ג מהלכות ציצית וכן מסתבר דכלאים דבגדי כהונה לא נאמר בלשון דחיה כמו ציצית אלא התירא הוא דשרי רחמנא כלאים בבגדי כהונה ולהכי נתנו להנות בהם אפי' שלא בעידן עבודה אבל ציצית דחיה הוא ולא הותר אלא בשעת חובה ולבר חיוב אבל מהא דלא הותר סמיכה לנשים אלא בהקפת יד משמע דאפי' במילתא דהתירא כמו סמיכה דהותר עבודה בקדשים ולא אשכחן בה מטעם דחיה אלא כך התירה התורה ואפ"ה לא הותר אלא לבר חיובא והא דבגדי כהונה הותרה אפילו שלא בעידן עבודה לדברי הראב"ד ז"ל היינו משום דלא ניתנה תורה למה"ש לצמצם דוקא שעת עבודה וגם בכל שעה אפשר שיזדמן לו איזה עבודה אבל בזמן שאינו ראוי לעבודה ודאי אסור ללבוש בגדי כהונה כלאים והדרן לקיימתא דלא אשכחן היתר לאשה דלאו בת חיובא היא וכן לילה דזמן פטור הוא ללבוש ציצית כלאים ונהי דמדברי התוס' ז"ל משמע דלא התירו בזמן פטור אלא בכסות יום כיון דחייב ביום מותר גם בלילה וכן לאשה דוקא בכסות שבעלה מתכסה בה ג"כ וכיון דכסות זה חייב בציצית בשביל בעלה גם היא מותרת לצאת בו אפילו בכלאים מ"מ לא מצאתי טעם לזה להתיר לאו דכלאים באשה מפני שהטלית בר חיוב הוא ומה שהביאו ראיה מדברי הספרי ביחיד בטלו חכמים כו' ולא חייבו בטלית אלא מפני שבעלה מכסה בו נראה דלא מיירי בציצית של כלאים דהא משמע דמיירי בטלית המיוחד לאשה ופטורה היא מן הדין אלא דחייבו אותה מפני שבעלה מתכסה בו לפעמים וא"כ היכי ס"ד דבכלאים נמי התירו לאשה על זה הא זה דומה לכסות לילה דאסור בכלאים דאטו משום שילבוש אותו ביום פעם אחת בשביל זה יותר לו כלאים אפילו בלילה כיון דעיקרו מיוחד ללילה וה"נ כסות אשתו שמיוחד לאשתו בשביל עראי שמתכסה בו בעלה יותר כלאים גם לה ולא מיבעי' לדברי ר"ת ז"ל דכסות לילה פטור אפילו ביום וודאי דה"ה כסות המיוחד לאשה אפילו לובשו בעלה עראי פטור אלא אפילו אי נימא דביום חייב ה"ה דבשעה שלובשה בעלה חייב אבל לא לאשה אלא ע"כ מיירי בציצית שאינה של כלאים. ועי' מש"כ בזה אחי הגאון ז"ל בחיבורו שם וע"כ צ"ל לדברי התוס' ז"ל שהביאו ראיה מהא דספרי דהא דבעלה מתכסה

בה לאו דרך עראי הוא אלא מיוחד גם לו וכן נראה מלשון הרא"ש ז"ל ע"ש אבל ראייתם ז"ל מטלית שאולה ראיה גדולה היא והרמב"ם ז"ל כתב סתמא דאחר ל' יום חייבת ומשמע אפי' כלאים וצ"ל לשיטתו דס"ל דאחר ל' יום חייבת ד"ת דהוי כשלו והדברים עתיקים. ומחלוקת קדומה היא וצ"ע יותר בדברי הראשונים ז"ל ובאותו ענין יש לי עוד הרהורי דברים בדין אשה אי יכולה לברך על ציצית וידוע דעת הראשונים ז"ל אשר אשה יכולה לברך גם על מצות שהזז"ג וכמו שהאריכו התוס' ז"ל בכמה דוכתי אלא די"ל היינו בכל המצות דיכולה להחמיר ע"ע והוי כאינה מצווה ועושה אבל ציצית דאינה יכולה לקיים המצוה כתיקונה בתכלת משום כלאים. ולדברי הרמב"ן ז"ל שהבאתי לעיל דלמאן דלא דריש סמוכין סדין פטור אפילו מלבן אפילו לרבנן דלא מעכבי זא"ז וא"כ אשה נמי כיון דתכלת א"א לה לקיים לבן ג"כ אין בה וא"כ האיך תברך וצונו על לבן לחוד כיון שאין בה מצוה כלל ולא שייך בזה אינה מצווה ועושה כיון דליכא מצוה כלל בלבן לחוד ואפילו לפמש"כ לעיל דנלע"ד דאדרבה אפילו לרבי בסדין של פשתן חייב בלבן למאן דלא דרש סמוכין היינו האיש דכך אמרה תורה ועשו להם ציצית כו' כל חד במיניה אבל לרבנן דאיש מחויב בתכלת ולבן אשה כי מטלת לבן לחוד לא הוי מצוה כתיקונה ונראה דאינה יכולה לברך וצונו אבל גם זה אינו מוכרח דהוי כאיש שמטיל לבן לחוד אפילו במזיד דמברך לרבנן דאין מעכבין זל"ז וה"נ אשה יכולה לברך גם אלבן לחוד והשאג"א ז"ל כתב בזה דנשים גם בלבן אין יכולין לברך דנהי דאין לבן ותכלת מעכבין זא"ז היינו באיש דראוי לתכלת והוי בכלל ראויה לבילה אבל אשה דאינה ראויה לתכלת כלל הוי אינה ראויה לבילה דבילה מעכבת בו. ולדידי צ"ע א"כ גידם דאינו ראוי לתפלה של יד אטו פטור הוא גם משל ראש וזה לא מצינו ונהי די"ל דתפלין של יד ושל ראש שני מצות הם כמש"נ והי' לאות כו' וכן מנה אותן הרמב"ם ז"ל לשתי מצות אבל לבן ותכלת דחדא מצוה הם וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' ציצית נהי דלא מעכבי אהדדי אבל ראוי לבילה בעינן הא גופא קשיא כיון דלא מעכבי אהדדי אמאי יחשבו למצוה אחת ועוד נראה דלא איתמר הא דר"ז לגבי מצוה שהיא חובת הגוף וחייב בכל אחד לבדה ואם אינו ראוי לשניהם גם אחת לא יקויים. וכבר הערתי קצת בזה בח"ל סוף מ"ק ועי' מש"כ בזה בח"ל נדרים דף ע"ג וכן יש להביא ראיה לזה מהא דקי"ל דקרבנות של מצורע אין מעכבין זא"ז ואפילו אם אינו יכול להביא שאר קרבנות כמו ספק מצורע מביא זה שיכול ויוצא בו ולא אמרינן דהוי אינו ראוי לבילה וליעכבו אהדדי ועי' בפסחים דף נ"ט גבי הא דר"י בשל ריב"ב דאמר מחוסר כפורים בשאר ימות השנה טובל ואוכל בקדשים לערב ומקריב אחר התמיד ומוקי לה התם בחטאת ופריך והרי לא קרבה עולתו וכ"ת

עולה לא מעכבא כו' והיכי ס"ד דלא מעכבי הא הוי אינו ראוי לבילה ודברים אלו צ"ע יותר ודו"ק:

שם חסידים הראשונים כיון שארגו בה ג' כו'. פירש"י ז"ל אלמא כל שנעשית לשם מצוה אע"פ שלא לצורך נעשית ליכא משום תעשה כו' כוונתו כו' ז"ל ליישב בזה קושיית התוס' ז"ל דלעיל פשיטא לן דדרשינן תעשה ולא מן העשוי והכא פרכינן עליה ולשיטתו ז"ל לעיל דתעשה כו' היינו שמא ישתייר מחוט התפירה ולא נעשית לשם מצוה כלל בהא כ"ע מודו דפסול משום תעשה כו' אבל הכא למצוה נעשית אלא שלא לצורך והתוס' ז"ל לשיטתייהו אזלי לעיל מחלקי בע"א ועי' במרדכי שהביא הא דחסידים הראשונים כס"ד דהש"ס כיון שארגו ג' והקשה קושיית הש"ס הא הוי תעשה כו' בשם הר"ר אלחנן ותי' שם ע"ש והדבר פלאי הא קושיית הש"ס היא ומסיק כיון שפצעו בה ג' כו':

שם גמרא ומי אמרינן תעשה כו'. והאמר ר"ז הטיל למוטלת כשרה כו'. פירש"י ז"ל דבתראי כשרים אף על פי שנעשו בפסול ושלא לצורך אפ"ה כי פסיק קמאי כשרה כבתראי ולא הוי תעשה כו' כיון דנעשו לשם מצוה ומשני רבא השתא בבל תוסיף קאי להכי מעשה לא הוי דאין זו עשי' כיון דבעבירה נעשית וקציצת קמאי זו היא עשייתן דבתראי וכן כתבו התוס' ז"ל כיון דעביד איסורא לאו עשייה ומתקיף לה ר"פ ממאי דגברא לאוסופי קאי מכוון דילמא לבטולי קא מכוין ובל תוסיף ליכא מעשה איכא והוי תעשה כו' ויש לדקדק מאי טעמא דרבא דאמר משום דמעשה זו נעשה באיסור לאו מעשה היא היכן מצינו דכוותא אדרבא עשייתה הוא בפסול יותר דגם עבירה איכא ואין זו שייך להא דרבא אמר בריש תמורה כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דמ"מ נעשית בפסול והאיך יתכשרו ע"י פסיקת קמאי אם בהם לא נעשה שום מעשה בהכשר ועוד הא לא עביד איסורא בשעת הטלתן דבל תוסיף לא עבר אלא כשלובשו בציצית כפולין אבל בשעת הטלתן בבגד לא עביד איסור אם לא שנאמר דרבא ס"ל דחובת טלית הוא ועביד איסור בשעת עשי'. ור"פ פריך ממאי דלאוסופי כו' דילמא לבטולי מכוין והוי מעשה בפסול וכתבו התוס' ז"ל דאפילו אי לעבור בבל תוסיף לא בעי כוונה הכא ליכא ב"ת כיון דלבטולי קא מכוין וגם בזה יש לדקדק למ"ד חובת טלית אכתי איכא ב"ת כיון דשני הציצית קיימין ומאי אהני מחשבתו לבטולי כיון דעדיין לא ביטלה ולסמוך זאת לדברי הסוברים דכוונה שלא לצאת גרוע ופסלי אפילו למ"ד מצות אין צריכות כוונה וה"ה דלא עבר בב"ת הם דברים רחוקים מן הפשט ולא כ"ע מודו בה ועוד דלא נתברר דעתיה דר"פ באתקפתי' אי בא לאיפלוגי על ר"ז ופוסל הטיל למוטלת או דס"ל דתעשה ולא מן העשוי לא הוי בכה"ג שנעשית לשם ציצית ופליג על דינא דהטיל

לבעלת ג' והרא"ש ז"ל הביא ל"א דעיקר פסולא דהטיל למוטלת הוא משום ג' ציצית קמאי דאכתי לא בטיל לקמייתא אבל רביעית כי הטילה בטלי לקמאי וקמ"ל ר"ז דלא הוי מן העשוי ומשום דבבל תוסיף קאי וחידושי' דהאי לישנא דאחר הטלת ציצית בתראי בטלי קמאי וצריך טעם לביטול זה ומהיכי תיתי למימר דע"י בתראי בטלי קמאי ממילא אע"ג דמכוין להוסיף דהא מהאי טעמא כשר דלא הוי מעשה משום דעבר בבל תוסיף ואתקפתא דר"פ להאי לישנא צריך לפרש דילמא לבטולי קמכוין ולא עבר בבל תוסיף וביטול נמי לא הוי בג' קמאי ונעשו בפסול וקרינן ביה ולא מן העשוי אבל הרביעית כשרה גם לר"פ דכבר איבטיל קמאי אבל נראה דגם הרביעית פסולה כיון דהראשונים פסולים א"כ ע"י רביעית לחוד ג"כ לא איבטיל קמאי וא"כ ליכא נ"מ בין הני תרי לישנא אם לא כשעשה כל הד' ציצית בתראי בב"א דבזה לר"פ ג"כ כשרים דקמאי איבטיל אבל כ"ז צ"ע ומי הכריח לסברא זו דע"י בתראי בטלי קמאי. ולענ"ד הי' נראה לפרש דרבא ור"פ לא פליגי לענין דינא אלא רבא קאמר דהיינו טעמא דלא הוי תעשה ולא מן העשוי השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי כיון דנעשית לשם מצוה ועבר בבל תוסיף הרי דנעשית לשם ציצית והוי מעשה ולא דמי לבעלת ג' דלא הוי מעשה כלל ור"פ אתקיף ממאי דלאוסופי קמכוין דילמא לבטולי קמאי מכוין וליכא ב"ת כלל ואפ"ה מעשה איכא כיון דעשאן לבטל לקמייתא ולהניח אלו בתראי חשיב שפיר מעשה ולכי פסיק לקמאי לא מיקרי ולא מן העשוי ועי' במרדכי ובחידושי אנשי שם ולכל הני שיטתי נראה דקמאי לא איפסלי ע"י עשיית בתראי וכי פסיק לבתראי חזרו קמאי להכשירן לכ"ע ואם שניהם בבגד נראה דלר"פ דאמר לבטולי מכוין ובתראי פסולין הם קמאי בהכשרן קאי ויוצא בהן אבל לרבא דעובר בב"ת אינו יוצא בשניהם כ"ז שהן בבגד וגם זה אינו מוכרח דנהי דעובר בבל תוסיף היינו אבתראי אבל מ"מ קמאי בהכשרן קאי ויוצא חובת ציצית ומיד דהוי אמניח ב' זוגות תפלין דעובר בב"ת ואטו ע"י זה לא קיים מצות תפלין כלל. אבל הרמב"ם ז"ל כ' שיטה אחרת בזה אם נתכוין להוסיף שניהם פסולין דנפסלו ע"י איסור ב"ת ולא מהני עוד אפילו יחתוך אחד מהם כיון דכבר נפסלו שוב אין חוזרין להכשירן דהוי תעשה ולא מן העשוי אבל אם נתכוין לבטל הראשונות וחתך הראשונות האחרונות כשרים וכבר עמד הראב"ז ז"ל ע"ד וכתב דאין הראשונות נפסלין ע"י איסור ב"ת וחילק בין הא דאמרינן בסנהדרין גבי זקן ממרא אי עביד חמשה חוטין וקשר דאורייתא גרוע ועומד הוא היינו משום דחוט היתר חוצץ בקשר ע"ש וקשה לי למה הוצרך לטעמא דחוצץ הא בלא"ה לא דמי דהתם בקשר כאחת שפיר הוי גרוע ועומד הוא דלא נעשית כמצותה דד' אמר רחמנא ולא חמשה אבל הכא דהראשונים נעשו בהכשר אין התוספת

פוסלתן ואיסורא לבד הוא דעביד בהטלת האחרונים וכ"כ התוס' ז"ל בריש פרקין דלא מיפסלי קמייתא בהכי וכדמוכח מהא דפרק הנחנקין דלא מוקי ציצית בהטיל למוטלת דאיכא ב"ת ולא הוי גרוע ועומד ועי' בזה בה' ממרים בדברי הראב"ד ז"ל ובכ"מ ובלח"מ ז"ל שם ובדברי התוס' ז"ל בפרק הנחלקין ובדברי התוס' ז"ל בסוכה ועוד קשה לדברי הרמב"ם ז"ל אפילו אי נימא דכ"ז שישנן לשניהם ואיכא בל תוסיף שניהם פסולין אבל אם חתך לשנים אמאי לא יחזרו ראשונים להכשירן כיון דתחלת עשייתן בהכשר נעשה ופסולן ג"כ לא מצד עצמן ולא מחמת הבגד דהבגד בר חיובא הוא והרי הדברים ק"ו ומה אם נקרע כנף למעלה מג' אפילו נקרע לגמרי עם הציצית מותר לתופרו והציצית כשרים אע"ג דבשעת קרע נפסלו מכל מקום חוזרין להכשירן אחר התפירה כ"ש בכה"ג וראיתי בדברי האחרונים ז"ל בא"ח סי' י' שכ' בזה דהוי נראה ונדחה דאינו חוזר ונראה ונלע"ד לא דמי להא דהתם בעלתה בו תמרה דנפסל מצד עצמו אינו חוזר ונראה אבל הכא לא נפסל מצד עצמו והרי בסוכה כה"ג דסיככה כתיקנה ואח"כ פורס עליה סדין דנפסל הסכך אם חזר ונטל הסדין חזר הסוכה להכשירה כמבואר בסי' תרכ"ו בא"ח ועי' שם בדברי האחרונים שהביאו דברי הפר"ח לענין מזוזה דבימי סוכה נפטרה ממזוזה אחר סוכות צריך לחזור ולקובעה דהוי תעשה ולא מן העשוי ע"ש דנחלקו עליו אבל כ"ז לא דמי להא דידן דציצית ראשונים אין בהם שום פסול מצד עצמן ויש לדקדק עוד מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בנתכוין לבטל הראשונות מתיר הראשונה או חותכה וכשרה משמע דאין היתר אחר לבגד זה אלא ע"י התרת הראשונה אבל כ"ז שלא התיר פסולה ואמאי כיון דבנתכוין לבטל ליכא איסור ב"ת במה נפסלו הראשונות דהיכא דאיכא איסור בל תוסיף נפסלו שניהם לשיטתו מפני איסור בל תוסיף אבל היכא דליכא איסור אין שום דבר שיפסול את הראשונות ולא מסתבר לומר דכוונתו לבטלן פוסלתן כיון דעדיין לא ביטלן ואפ"ל דבאמת הראשונות עומדין בכשרותן אלא דקמ"ל דגם האחרונות כשירות אם התיר הראשונות ולא הוי תעשה כו' כיון דעשייתן הי' ע"מ לבטל הראשונות ולישב סוגיא דשמעתין לפי' הרמב"ם ז"ל כבר כתב בזה אחי הגאון ז"ל דמפרש להא דרבא בדרך פירכא אליבא דר"ז היכי מכשיר ר"ז בהא השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי ופשיטא דהוי ולא מן העשוי אלא דר"ז ליתא וזה נכון מאד אלא מש"כ דרבא פריך אפילו אי נימא דהיכא דמכוין לשם מצוה אע"ג דהוא שלא לצורך כשר הכא דבבל תוסיף קאי ועביד עבירה פשיטא דהוי ולא מן העשוי יש לפקפק בזה דאטו בבעלת ג' קעביד מצוה אלא ע"כ עיקר טעמא לשיטת רש"י ז"ל דלא דמי להא דאמר ר"ז לעיל פסול דתעשה ולא מן העשוי משום דהתם נעשה ממילא אבל הכא הוא עשאן לשם מצוה אע"ג שלא לצורך.

ולשיטת התוס' ז"ל ג"כ לא דמי לדלעיל דנתבטלה הנחה ראשונה אבל הכא משום דעבר בב"ת מהיכי פשיטא לי' לרבא דהוי לא מן העשוי כיון דהוא עשאן לשם מצוה. ועוד דסברא זו דנעשית בעבירה לא מהני אלא לפסול השנית שנעשו בעבירה אבל הראשונים למה יפסלו וצ"ל דה"ק השתא בב"ת וגם הראשונות נפסלו כ"ש האחרונות דפסולין ותו איכא למידק לשיטתו ז"ל מאי ס"ד דהמקשן ומי אמרינן תעשה כו' והאמר ר"ז כו' אי בנתכוין להוסיף הא פרכא רבא ולכ"ע הוי תעשה ולא מן העשוי ואי בנתכוין לבטל הא פשיטא ליה לר"פ דליכא משום תעשה ולא מן העשוי ואי רב פפא הוא דחידש להאי סברא דאם נתכוין לבטל ליכא משום תעשה לא ה"ל לר"פ למימר בלשון אתקפתא אלא ר"פ אמר הא דר"ז בנתכוון לבטל כיון דתרווייהו אתו לפרוקי קושיית הש"ס ומי אמרינן כו' ועי' במרדכי דגרס תניא רבי אומר הטיל למוטלת כשרה משמע קצת דלא הוי גרס להאי קושיא ומי אמרינן אלא מילתא באפי נפשא היא ואולי כך היא גירסת הרמב"ם ז"ל אבל לקמן מוכח דמימרא דר"ז היא וכדפריך לקמן והאמרה ר"ז חדא זימנא כו'. שוב ראיתי להט"ז ז"ל שפי' כן לדברי הרמב"ם ז"ל דרבא מתמה עלי' דר"ז וכמו שכ' אחי הגאון ז"ל ועדיין אין הלכה זו ברורה אצלי עד יבא המורה צדק ודו"ק בכל הנ"ל:

דף מא.

גמרא אלא מאי פטורה הטיל למוטלת והא אמרה ר"ז כו' משמע משמעתן דאין בה משום כלאים אפי' אם שניהם בטלית אע"ג דאין צורך באחד מהם מ"מ כיון דשניהם ראויין לציצית כולהו ציצית מיקרי ואין בה משום כלאים וקשה לפ"ז מאי קאמר והאמרה ר"ז חדא זימנא היכי שמעינן לה מהא דר"ז דלעיל דקמ"ל דכשרה בקמאי או בתראי איפסוק חד מינייהו וכמ"ש רש"י ז"ל היכא דלובשין כששניהם קיימין דאין בהם משום כלאים הא קא לביש כלאים שלא לצורך דחד מינייהו שלא לצורך הוא ואם נאמר בשיטת הרמב"ם ז"ל דהאחרונות דווקא כשרים אבל הראשונים נפסלו כבר ע"י כוונתו לבטלן א"ש קצת דמהא דקאמר הטיל למוטלת כשרה בהני בתראי ממילא דאין בהן משום כלאים כיון דאלו לבד ראויין לציצית ואפילו לשיטת רש"י ז"ל היה נראה לפרש דאין בה משום כלאים אפילו בטלית פטורה היינו בבתראי וקמ"ל אע"ג דנעשו בשעת פטור מ"מ כשירות ולהכי אין בה משום כלאים ובדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר מזה כלום משום דמדין הטיל למוטלת שמעינן לה וכפירש"י ז"ל:

שם גמרא כל שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בה עראי נראה דלאו תרתי קאמר שיהי' בטלית כדי שיתכסה בו רובו של קטן ועוד תנאי אחד שילך הגדול בו עראי

ותרווייהו מעכבי ואם אין הגדול הולך בו עראי פטור אפילו יש בו כדי ראשו ורובו של קטן דלא משמע הכי מהא דבעי למימר וכן לענין כלאים היינו לאיסור כלאים ופירש"י ז"ל דאי אין קטן מתכסה בו אין בו משום כלאים משום דאין בו שיעור בגד כלל ופריך עלה מהא דתנן אין עראי לכלאים דאפילו אין הגדול הולך בו עראי יש בו משום כלאים ומאי קושיא דילמא האי תנאה דגדול יוצא בו עראי לא בעינן בכלאים דכל שלובשו אפילו פעם אחת חייב משום כלאים אבל שיעור הבגד כדי שיתכסה בו הקטן שפיר בעינן גם לענין כלאים דבפחות מהאי שיעור לאו לבישה היא כלל אלא משמע דכוליה חד שיעורא הוא אם יש בו שיעור לקטן שיתכסה בו ראשו ורובו יש בו שיעור לגדול ג"כ לצאת בו עראי וכיון דגדול דרך לצאת בו עראי חייב בציצית אבל אם אין בו האי שיעורא אין דרכו של גדול לצאת בו כלל ופטור מן הציצית והשתא פריך שפיר והתנן אין עראי לכלאים דאפי' לית בי' האי שיעורא אסור בכלאים ועיין בפי' המשנה להרמב"ם:

שם שפי' אין עראי כו' היינו על הלבישה אפילו לובשו דרך עראי לבד והר"ש ז"ל כ' דלענין שיעור הבגד קאמר ועיין בדברי האחרונים ז"ל:

שם גמרא טלית כפולה חייבת בציצית ור"ל פוטר עיין בב"י ז"ל והנכון בזה דת"ק מחייבו בציצית בכנפות פשוטים אע"ג דמלבושו כפול ור"ש פוטרו לגמרי אפילו מפשוטין כיון דאין דרך ללובשו פשוט ורבא בר ר"נ רמי לי' בכפלי' אמר לי' לאו היינו כנף דכתבה רחמנא באורייתא ועיין ברי"ף ז"ל דגרס באורתא איני שדיי' ואין זה מובן ומאי אירי באורתא אמר לי' רבה בר רב הונא מי סברת חובת גברא כו' זיל רמי לה היינו בכנפים הפשוטים וכינ"ק וכ"כ אחי הגאון ז"ל בספרו ועיין במרדכי:

שם גמרא אלא אם אמרת חובת טלית הוא מי מחייב כו' משמע מכאן דלמ"ד חובת טלית איכא קולא דלא רמי חובה אגברא כ"א אטלית וקשה דהא עיקר חובת טלית הוא ג"כ משום דמיכסי' בי' והא דאמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית היינו דוקא אם מיוחדים ללבישה באיזה זמן אע"ג דאינו תמידי ונראה דלא קאמר הכי אלא למאי דס"ד דחובת גברא היינו דמחוייב ללבוש בגד של ד' כנפות בזה קאמר דלמ"ד חובת טלית ליכא חיוב לבישה עליו אבל בתר דמסיק דלמ"ד חובת גברא ג"כ ליכא חיובא ללבוש בת ד' כנפות אלא כי מיכסי בי' חייבי' רחמנא תו ליכא קולא למ"ד חובת טלית אלא חומרא איכא דמחייב למירמי בטלית שעתיד ללובשו ולמ"ד חובת גברא לא יחייב אלא בשעת לבישה ומ"מ עשה איכא ואסור למעבד טצדקי למיפטר נפשי' מינה אפילו למ"ד חובת טלית הוא וכגירסת רש"י ז"ל אלא הכי קאמר לי' והתוס' ז"ל בד"ה ענשיתו אעשה כ' לחלק הא דקי"ל בעלמא דעל עשה אפילו ב"ד של מטה היו מכין אותו בזמן הבית בא"י

והכא משמע דמספקא לי' אי נענש על עשה משום דעשה זו לא דמיא לשאר עשה דאינו מחוייב לחזור אחר טלית בר חיובא ואם אין לו לא עבר על עשה בין למ"ד חובת גברא בין למ"ד חובת טלית להכי קאמר לי' ענשיתו אעשה כי האי וד' המהרש"א ז"ל בזה אינן מובנים לי ודברי התוס' ז"ל ברורים וההג"ה בגליון הש"ס דרב קטינא סובר חובת טלית הוא ובא ליישב קושיית מהרש"א ז"ל ג"כ אינו נראה אלא כמש"כ ודו"ק:

שם גמרא ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו וכ' הנמק"י וכ' אם לובשו לפעמים בחייו דהוי ככסות לילה דפטור אפילו ביום. והכ"מ ז"ל כ' דאפילו לדברי הרמב"ם ז"ל דביום חייב אפילו כסות לילה הכא פטור ע"ש ובב"י. והנה הנמוק"י כתב בכלי קופסא דחייבין היינו כשלובשן לפעמים ונראה דל"ד כשלובשן אלא כיון דמתעבדי ללבישה חייב להטיל בהן ציצית אפילו אם לא לבשן כלל ולהכי קאמר דשמואל מודה בזקן שעשאה כו' דאין צריך להטיל בהן ציצית דטלית זה לאו כסותך הוא דלא איתעביד לכסוי' אבל אם לובשו בחייו אפשר דחייב להטיל בו ציצית דמאן דאמר חובת טלית מודה נמי דחובת גברא הוא ובשעת לבישה חייב בציצית ונראה דהכריחו להנמוק"י לפרש דפטור אפילו אם לובשו דאל"ה למה לי טעמא דאשר תכסה בה הא בלא"ה פשיטא דפטור דלא עדיף מכסות לילה דפטור גם למ"ד חובת טלית כיון דמיוחד לזמן פטור וכ"ש המיוחד לכבודו אלא ש"מ דקמ"ל אפילו אם לובשו פעמים בחיים כיון דעיקר עשייתו לאו לכסות עבידא אין כאן לא חובת טלית ולא חובת גברא בשעת לבישה. ולפ"ז מוכח דבכסות לילה כה"ג שלובשו פעמים ביום למ"ד חובת טלית חייב להטיל בו ציצית מיד בשעת עשי' דלא מודה אלא בזקן שעשאה כו' וה"ה למ"ד חובת גברא בשעת לבישה וסייעתא מכאן לשיטה זו דכסות לילה חייב ביום וכמו שהערתי לעיל בזה אלא דא"כ מאי איריא דקאמר ומודה שמואל בזקן כו'. משמע דלא איצטריך לאשמעינן דזקן כו' פטור אלא לשמואל דאמר חובת טלית אבל אי חובת גברא לא איצטריך לאשמעינן ולפי הנ"ל אפילו למ"ד חובת גברא איצטריך לאשמעינן דפטור גם אם לובשו בחייו אע"ג דכסות לילה כה"ג חייב אם לובשו ביום ועיין בזה בחיבורו של אחי הגאון ז"ל שהאריך קצת בזה. ובסי' ט"ו בעט"ז כתב שיש מחמירים לבדוק הציצית כשהן מקופלין די"א דקי"ל כשמואל דכלי קופסא חייבין ולעיל בגמרא משמע דאיכא מדת חסידות להטיל ציצית בטלית אפי' קודם לבישה גם למ"ד דחובת גברא הוא וכדאמרינן לעיל שאני חסידים דמחמרי אנפשייהו ויפלא קצת שלא הובא חומרא זו בדברי הש"ע. ועיין במרדכי שכתב דזה דווקא למ"ד חובת טלית וכבר כתבתי לעיל דדבריו ז"ל שם הם נגד דברי הש"ס:

שם גמרא ושוין שלא יביא אמה על אמה כו'. פירש"י דעל כנפי בגדיהם כ' כו'. והנמוק"י ז"ל כ' משום דהוי תעשה ולא מן העשוי. וכ' הצ"ק דלא ניחא לי' לרש"י בהכי דאמה על אמה איכא שיעור בגד ולא הוי תעשה כו' ולפ"ז לא א"ש ג"כ טעמא דעל כנפי בגדיהם ג"כ דכבר כ' האחרונים ז"ל דשרי לחבר ב' חתיכות שיש בהן כשיעור עם ב' ציצית בזה וב' בזה ועיין בש"ע סי' ט"ו ודברי האחרונים ז"ל והעיקר כמ"ש המ"א ז"ל שם ס"ק ג' והנמוק"י שכ' משום תעשה כו'. כבר כתבתי לעיל דנראה דלא הי' גרס ובה תכלת אלא דהטלית נקרע רובו ובא לתקן הטלית ע"ש באריכות בהלכה זו והרמב"ם ז"ל כ' ג"כ שלא יבוא כו' משום תעשה כו':

דף מא:

גמרא כאן בטלית בת ד' חוטין כו' פירש"י ז"ל בלשון שני דפסול משום דלא הוי ב' מינים והקשו התוס' ז"ל דא"כ מאי פריך מאידך ברייתא דאם הביא כשר דילמא אתיא כרבנן דאין התכלת מעכב את הלבן ואין זו קושיא כ"כ דלרבנן נמי נהי דאינו מעכב זא"ז מ"מ חייב לקיים מצות ב' מינים והיכי תני ואם הביא כשר משמע דא"צ לתקן כלל ועוד דא"כ אפילו כולה תכלת ג"כ כשר ומאי אריא קלא אילן ומשמע משמעתין דכולה תכלת לכ"ע פסול וכבר הערתי לעיל מנ"ל הא דב' מינים מעכבין בטלית שכולה תכלת דעיקר מצות לבן הוא מהכנף מין כנף אבל בטלית שכולה תכלת דלא שייך מין כנף מנ"ל דמין אחר מעכב בו ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דמפרש כלשון שני של רש"י ז"ל דלא יביא קלא אילן משום דלא הוי ב' מינים וא"כ בטלית בת ד' אם הביא פסול ויקשה למה לא ביאר הוא ז"ל דאם הביא פסול ועיין בכ"מ ז"ל שכ' לשיטת הרמב"ם ז"ל ג"כ בת ח' פסול ולענ"ד לא נראה כן ואיך שיהי' צ"ע אמאי לא ביאר אם זה לעיכובא אם לא וצ"ע:

שם גמרא מתירין מבגד לבגד כו'. וכ' רש"י ז"ל בשבת דבמנחות מפרש טעמא דמאן דאסר ולא נמצא הכא בש"ס שום טעם למאן דאסר אלא הטעם מסברא דאסור לבטל הבגד הזה ממצותו ולהניח בבגד אחר כמו במזוזה. וכתבו התוס' ז"ל דאפילו למ"ד חובת גברא אסור דומיא דמזוזה דחובת הדר היא ואפילו הכי נענש אותו שנטל המזוזה. אע"ג די"ל דאפילו לשמואל כה"ג אסור אם מוכר טליתו לאחר אסור ליטול ציציותיו ודווקא להטילו בבגד אחר הוא דמתיר מ"מ רב ס"ל דאפילו להטילו בבגד אחר אסור וכן מבואר בשאלתות דאפילו לשמואל אסור ליטול הציצית אם מוכרו לאחר אע"ג דלשמואל מסתבר יותר להחמיר מבגד לבגד דהא הבגד הראשון ג"כ חייב בציצית אליביה והיכי מצי לבטל מצותיו בשביל השני ואלו אם מוכרו לאחר תו ליכא עליו חיוב ציצית ולמה

לא יותר ליטול הציצית ממנו עכ"ל צ"ל דכל שהוא נותנן בבגד אחר אין כאן בזיון משא"כ כשנוטלן מהבגד שלא ע"מ ליתן בבגד אחר ועי' בש"ע סי' ט"ו ומהא דפריך לעיל שמעת מינה מתירין מבגד לבגד א"ש. אבל לל"ב דהאי ש"מ קאי אטלית בת ח' חוטין דגזרינן דילמא שקיל מינה ד' חוטין לטלית אחר מוכח מזה דאפילו בכה"ג שנשאר בטלית הראשון כמצותו אפ"ה אסור ליטול ממנו חוטין הנוספים לטלית אחר ולכאורה טעמא מאי הא בכה"ג שרי ליטלן אפילו שלא להטילן בבגד אחר כיון ששייר כדי מצותן ובעיקר הך גזירה דלעיל שמא יטלם לבגד אחר. ופירש"י ז"ל ושדי קלא עם לבן בציצית והוי כלאים שלא במקום מצוה צ"ל דהך ברייתא אתיא כב"ה דמחייבי סדין בציצית אבל למאי דקי"ל כב"ש דסדין בציצית פטורה ליתא להך גזירה וא"ש בזה דלא כתב הרמב"ם ז"ל לדין טלית בת ח' חוטין כלל ודו"ק:

שם גמרא רב יהודה מסר לה לקצרא כו'. ופירש"י ז"ל דלא חייש דלמא מנתקא תכלת ורמי קלא אילן. לכאורה אין שייכות למימרא זו הכא לגבי פלוגתא דמתירין מבגד לבגד וי"ל דהא בהא שייכי דאי אין מתירין ליכא למיחש דלמא מחלף ליה קצרא ור"ח ורבינא ס"ל דמתירין ומש"ה חייש להו מיחש והרי"ף והרמב"ם ז"ל לא הביאו דין זה כלל ואולי ס"ל דכל הני אמוראי חיישי שמא יתירם מבגד זה ליתנו לבגד אחר וס"ל דאסור אבל לדידן קי"ל דמותר ליכא חשש כלל:

שם גמרא אמר ר"ה ד' בתוך ה' כו'. קצת קשה ר"ה איך יתרץ ברייתא דחסידים הראשונים וע"כ כיון שפצעו בה ג' קאמרי אלמא דלא יהי' רחוק יותר מג' דאל"ה כיון שפצעו ד' הי' להם להטיל הציצית וי"ל דר"ה ס"ל כב"ש דכל שעורי ציצית בד' משערינן היינו שיעור השלישי ורב יהודה ס"ל כב"ה ולב"ה כל השיעורים בג' ויתרץ ר"ה ברייתא דחסידים הראשונים כב"ה ורב פפא הוא דמכרע דשיעור השלישי הוא בד' אבל כנף לא מיקרי אלא תוך ג' לכ"ע:

שם גמרא משולשת כו'. ונחלקו בזה רש"י ותוס' ז"ל לרש"י קאי אפתיל ולר"ת קאי אגדיל ופשיטא דהשו"נ כדברי הרמב"ם ז"ל דשניהם יחד הגדיל והפתיל יהי' לא פחות מד' וכבר נתבארו הדברים בטור וש"ע (ז"ל) ועי' בזה בחיבורו של אחי הגאון ז"ל ומסיק דציצית אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה והא דתני אין ציצית אלא משהו פירש"י ז"ל (דאגרדומין) קאי ואזלי בזה לשיטתייהו לרש"י ז"ל שיעור ד' קאי אענף ואהא תני דגרדומי אינו אלא משהו מענף אבל הגדיל צריך שיהי' בשלימות והתוס' ז"ל מפרשי דשיעור ד' קאי אגדיל ועלה קאי אין ציצית אלא משהו דאפי' (איגרדם) גדיל כשר וכמש"כ לעיל ודו"ק:

דף מב.

תוס' בד"ה ואל ימול כותי כו'. וכתבו התוס' ז"ל אף על גב דכותי אדעתיה דנפשיה קעביד סתם מילה לשמה קאי והיינו הר"מ ע"כ ס"ל דמילה בעינן לשמה מדפסיל כותי וא"כ כותי נמי שלא לשמה קעביד ולזה כתב דלא פסיל ר"מ אלא כותי דעושה שלא לשמה אבל כותי נהי דלא עביד לשמה אבל סתמא לשמה קאי ועי' בריש זבחים שהערתי שם בענין לשמה של מילה אמאי לא הוי בכלל מצות דקי"ל אין צריכות כוונה. ולרוב ראשונים אפילו בכוונה שלא לשמה יוצא ע"ש באריכות קצת ובזה כתב לתרץ למאן דמכשיר ציצית בכותי אע"ג דמייתי דציצית בעינן לשמה ואפ"ה כותי כשר והיינו משום דסתמה לשמה קאי אלא דהתינח תלי' בבגד יש לומר דסתמא לשמה קאי אבל טוי' לכאורה ליכא למימר דסתמא לשמה קאי דטוי' אינו מוכחת לשם ציצית ומשמע דלמאן דמכשיר בכותי כל המלאכות כשר ע"י כותי והנימוק"י ז"ל כתב באמת דפסול ציצית ע"י כותי הוא משום דהוי שלא לשמה דכותי אדעתיה דנפשיה קעביד ובש"ס משמע דמקרא דבני ישראל הוא דילפינן אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דתלי' בבגד לא בעינן לשמה ואפילו בלא כוונה כשר וכותי אימעיט מבני ישראל וטוי' הוא דבעינן לשמה ובטוי' כותי פסול משום שלא לשמה אע"ג דמבני ישראל י"ל דלא אימעיט אלא מתלי' בבגד כמש"נ בני ישראל ועשו להם כו' על כנפי כו' אבל מטוי' לא אימעיט מ"מ פסול הוא משום שלא לשמה אלא דקשה לשיטתן ז"ל מ"ש דטוי' בעינן לשמה והתלי' בבגד דהוא עיקר המצוה לא בעינן לשמה ועוד דעיקר קרא גדילים תעשה לך לשם חובך משמע דעל תלי' בבגד קאי וכן הוא שיטת רש"י בסוכה דרב מודה דבעינן תלי' לשמה ובטוי' הוא דפליג וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן ג"כ יהי' אפשר לומר דהרמב"ם ז"ל מודה דבעינן לשמה גם בתלי' ומ"ש ואם עשה בלא כוונה כשר היינו משום דסתמא לשמה קאי וזה דוקא בתלי' על הבגד אבל לא בטוי' אלא כיון דכל מלאכת הציצית נפקא לן מגדילים תעשה לך לשם חובך כדאיתא בסוכה מנלן לחלק דטוי' צריך שיאמר או יכוין לשמה ובתלי' סתמא לשמה קאי ויתבאר עוד בזה לקמן בשמעתין בס"ד:

שם גמרא ר"י אומר ימול כותי ולא ארמאי ומסיק דרב נמי מיפסיל פסיל מילה בכותי. וכ' הרמב"ם ז"ל דהכל כשרים למול אבל כותי לא ימול ואם מל א"צ לחזור ולימול וכתב הכ"מ ז"ל שם דסמיך אשמעתין דמשמע דס"ל דמילה בכותי כשרה ע"ש באריכות ול"נ דעיקר מחלוקת בזה אינו אלא לכתחלה אי מותר למול ע"י כותי אי לא אבל בדיעבד ליכא מאן דאמר דצריך לחזור ולהטיף דם ברית ומידי דהוי אנולד מהול דא"צ להטיף דם ברית אלא משום שמא ערלה כבושה היא אבל בלא ספק זה לא הי' צריך להטיף דם ברית

כיון דאין לו ערלה. וכבר כתבנו בזה בחי' יבמות פ' החולץ ובשבת פרק ר"א דמילה לענין מילה שלא בזמנה קודם יום הח' ושם הארכתי קצת בזה ובטור וש"ע בה' מילה מבואר מחלוקת הראשונים בזה ודעת הסמ"ג ז"ל דצריך להטיף דם ברית אם מל כותי ולפי הנ"ל בדעת הרמב"ם ז"ל צ"ע לשונו ז"ל שם בפ"א מל משעלה עמוד השחר כשר משמע דבלילה ממש פסול ולמאי נ"מ ע"כ צ"ל דצריך הטפת דם ברית ועוד נראה דמפלוגתא זו גופה אי מילה בכותי כשר אי לא משמע הא"א לחזור ולתקן האם אפשר לתקן מ"ט דמאן דמכשיר בכותי כיון דמצוה אצל האב ושליחות ליכא הכא דאין שליחות בעניני אמונה לא"י ובמה נפטר ממצותו אלא ש"מ דאין לו תקנה עוד ומאן (דמכשיר) ס"ל כיון שהגיע זמנו למול צריך לקיים מצוה זו אפי' ע"י כותי דהסרת הערלה הוא עיקר המצוה על מי שהוא ומאן דפסל ס"ל דמוטב להשהותו בערלתו מלמולו ע"י כותי. ובאמת לא מצינו מ"ע חיובית שיוכשר בעובד כוכבים רק מילה והיינו משום דעיקר מצותה הוא הסרת הערלה ולא דמיא לכל המצות שהמעשה עצמה היא חובת הגוף והא דאיצטריך קרא ליפסול כותי בציצית ואיכא מאן דמכשיר נראה ג"כ דאין זה אלא למאן דס"ל חובת גברא הוא ועשייתה לאו עיקר המצוה היא בזה איצטריך קרא ליפסול אבל למ"ד חובת טלית והתלי' בבגד היא עיקר המצוה פשיטא דאם עשאה כותי דפסולה וצריך הישראל לחזור ולקיימה כיון דאפשר לקיים אם לא לפמש"כ לעיל דאפי' למ"ד חובת טלית מ"מ עיקר המצוה גם חובת גברא הוא א"כ י"ל דמ"מ מותר ללבוש בגד זה כיון שהוא בציצית אע"ג דלא קיים מצות התלי' בבגד ולא מצאתי כעת מבואר דין מזוזה אם נקבעה בבית ע"י כותי מה דינו ולפי מש"כ רש"י ז"ל לעיל דף ל"ג דגמרינן מזוזה מציצית לענין תעשה ולא מן העשוי נראה דלהא נמי גמרינן מציצית וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל ונראה עוד לצדד דלמ"ד ציצית חובת טלית קטן ואשה נמי פסולין להטלת ציצית כיון דלאו בני חיובא נינהו וכבר מבואר בש"ע בדברי הרמ"א ז"ל דעה אחד מהראשונים שהחמירו באשה אפילו לדידן דס"ל דחובת גברא הוא. ובציצית יש מקום לומר דדרשינן כל שישנו בלבישה כו' או דיש לחוש דשמא קי"ל דחובת טלית היא וכמש"כ לעיל אבל בכל המצות כמו סוכה לולב אין שום מקום לפסול אשה לעשות תקוני והכשר המצוה ובפרט באלו שא"צ כוונה בעשייתן והרי הביאו הראשונים ז"ל מסוכת גנב"ך דמבואר בהדיא דכשירה א"ע דאין ראיה משם לציצית דפסולה בכותי וא"כ י"ל דנשים נמי פסולות ודרשינן בני ישראל ולא בנות ישראל כקושית המ"א ז"ל בסי' י"ד. ועוד דבעשיית ציצית אינו מצוה מדבעינן לשמה אבל סוכה ולולב ליכא סרך מצוה כלל אלא כל שנעשית לסכך מיקרי סוכה ובלולב ג"כ אפילו למאן דס"ל דצריך אגד. נראה דאפילו אגדו כותי כשר דאגודה

היא ומה מקום להחמיר באשה בזה וגם בציצית לא תיקשי קושיית המ"א כ"כ דלא מסתבר למעוטי נשים מהכשר מצוה כיון דליכא חובה ומצוה בעשיית ההכשר ונהי דפטרה רחמנא מגוף המצוה שהזמן גרמא אבל מעשיית הכשירה לא אימעיטא דהרי היא כאיש לכל דברי' אבל בקשירת תפלין על זרוע אפשר לצדד דפסול ע"י נשים דהא הקשירה עצמה מצוה היא כמש"נ וקשרתם כו' והוי כמו תלי' הציצית בבגד למאן דאמר חובת טלית דיש מקום לומר דאשה פסולה כמש"כ לעיל. וגם בזה י"ל דהקשירה לאו עיקר המצוה היא אלא ההנחה על הזרוע וכבר הביאו הראשונים ז"ל מהא דהיתה קושרת לו תפלין. אבל קטן בטוי' דבעי לשמה ודאי אין מעשה קטן כלום אבל בתלי' לד' הרמב"ם ז"ל דלא בעי כוונה כשר ע"י קטן. וכבר נתבארו דינים אלו בדברי הראשונים ז"ל אך יש לי מקום עיון בדין קטן בעשיית מצוה דמבואר בטור וש"ע דקטן פסול משום דבעינן עשי' לשם מצה וקשה לי בזה דברי הירושלמי שהביאו התוס' ז"ל גבי פלוגתא דב"ש וב"ה בסוכה ישנה דב"ש פסלי משום דבעינן עשיה לשמה ואמרו שם מצה ישנה פלוגתא דב"ש וב"ה לב"ש פסולה ולב"ה כשרה ומסיק דלב"ה נמי פסולה מחשש חימוץ עכ"פ שמעינן מינה דלב"ה לא בעינן עשיה לשם מצוה וכמו בסוכה דכשרה אפילו לא נעשית לשם מצוה אפילו מצת מצוה דבמצת רשות לא שייכא לפלוגתא דב"ש וב"ה וזה דלא כמבואר בטור וש"ע דלדידן נמי בעינן שימור לשם מצוה אשר ע"כ נראה דמחשבה לשם מצוה לא בעינן כלל במצה אלא שימור לשם מצה היינו שלא יבוא לידי חימוץ וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מה' חומ"צ מקרא דושמרתם את המצות ע"ש וא"כ דמחשבה לא בעינן אלא שמירה מחימוץ א"כ אפילו קטן כשר אם גדול עומד על גביו וכן כותי דדוקא היכא דבעינן כוונה לשם מצוה בזה אמרינן דכותי אדעתיה דנפשיה קעביד אבל במצוה דלא בעינן כוונה לשם מצוה אלא שימור מחמץ שפיר מהני גדול וישראל עומד ע"ג ושיעור מעליא היא והשתא א"ש דברי הירושלמי דלב"ש דס"ל דבסוכה בעינן עשיה לשמה ה"נ במצה בעינן עשי' לשם מצוה וצריך לדקדק עוד מהא דאמרינן בפסחים חלות תודה ורקיקי נזיר אין יוצאין בהן חובת מצה אם עשאן לשם תודה ויליף מקרא דושמרתם את המצות מצה המשתמרת לשם מצה ולא המשתמרת לשם זבח משמע דבעינן שימור לשם מצות מצה יצאו אלו שנשתמרו לשם לחמי תודה דאי לא בעינן אלא שימור משום חימוץ לחוד א"כ מאי איפכת לן אם נשתמרו גם לשם לחמי תודה וצ"ל דגזה"כ הוא שלא יהי' שימור אלא למצה לחוד אבל לא למצוה אחרת ג"כ ולפי"ז לב"ש דבעינן במצה ג"כ שיעשנה לשם חג א"כ חלות תודה שנעשו לשם תודה ולא לשם חג פשיטא דאין יוצאין בהם ויקשה לפ"ז הא דשאלו את ר"א מהו שיצא אדם בחלות תודה והשיב לא שמעתי

ואמאי לא השיב לפי שיטתו דגבי סוכה ס"ל כב"ש דבעינן סוכה לשם חג וכדמוכח שם בסוכה וא"כ במצה ג"כ בענין עשיה לשם חג ולחמי תודה לא יעשו לשם חג אלא לשם תודה. וי"ל דמה שאמר לא שמעתי הוא על החילוק בין עשיה לעצמו או למכור בשוק כדמשמע התם בפסחים דע"ז אמר הן הן הדברים כו' ע"ש. והוא דרך פלפול אבל זה נראה עיקר דשימור דמצוה לאו שימור לשם חג בעינן אלא שימור מחימוץ ודוק היטיב. ודרך אגב ראיתי מי שהעיר למ"ד ימול כותי מילה אמאי דחי שבת הא אפשר ע"י כותי ואין כאן קושיא הא עיר שאין בה רופא ישראל קתני אבל עיקר מצוה בישראל ולא מיקרי אפשר לקיים ע"י אחר אם יקיים אותה מי שאינו מחוייב בדבר כמו כותי או ח"ש. וזה פשוט. [או י"ל הואיל ואם אין רופא כותי אזי וודאי מותר לישראל לימול וממילא גם כשיש כותי מותר לישראל מדאורייתא מטעם הואיל ע"ש בסוגיא דהואיל. נ"ה]:

דף מב:

גמרא ובציצית בהא פליגי כו'. פירש"י ר"נ ורב חסדא ומדברי הרי"ף ז"ל נראה דקאי אר"נ וראב"ע דראב"ע דמברך ס"ל חובת טלית ור"נ ס"ל חובת גברא ע"ש:

שם גמרא אמר רב עשאן מן הקוצין כו'. וכתבו התוס' ז"ל בשם רש"י ד"ה פסול משום תעשה ולא מן העשוי וברש"י לפנינו איתא משום עשי' לשמה וכן פירש"י ז"ל בסוכה אבל מן הסיסין כשרה דטוי' לא בעינן לשמה ולפ"ז צ"ל דרב נמי דריש קרא דגדילים תעשה לך לשם חובך היינו אתלי' בבגד אבל לא בטוי' ושמואל אמר מן הסיסין ג"כ פסולה דבעינן טויה ג"כ לשמה ופסקו ז"ל כשמואל ויש לדקדק דילמא רב ושמואל לטעמייהו אזלי רב דס"ל דציצית חובת גברא הוא והתלי' בבגד ג"כ לאו עיקר מצוה היא אלא הכשר מצוה וגלי קרא דגדילים תעשה כו' לשם חובך היינו על התלי' שהוא הכשר מצוה הקרוב יותר אל המצוה אבל טויה לא שמעינן ושמואל לטעמיה אזיל דס"ל חובת טלית ותלי' היא עיקר המצוה וא"כ לא איצטריך קרא דגדילים כו' לשם חובך להכי כיון דעיקר המצוה היא ובא לכלל זה אי מצות צריכות כוונה אי לא. וע"כ קרא אתי להכשיר הטויה שיהי' ג"כ לשמה וכיון דקי"ל דלא כשמואל בהא אלא חובת גברא היא הלכתא נמי כרב בהא דלא בעינן לשמה אלא בתלי' אבל לא בטויה אבל הרמב"ם ז"ל פי' הא דמין הנימין כו' פסול לאו משום שלא לשמה הוא אלא משום דאין זה צמר חשוב וכמש"כ הכ"מ ז"ל ותלי' לכ"ע לא בעינן לשמה ובטויה לחוד הוא דפליגי רב לא בעי לשמה ושמואל ס"ל דבעינן לשמה א"ש דפסקינן כשמואל דבעינן טויה לשמה. ומה שדקדקתי לעיל בטעמא דמילתא לדברי הרמב"ם ז"ל ע"ש דתלי' לא בעינן כוונה ובטויה בעינן

לשמה נראה דס"ל דכל דבר שנעשית בו מצוה צריך לעשותו מדבר המזומן לאותו מצוה כמו חוטי הציצית שיהי' נטוין לשמן אבל לא יקח חוטין מעלמא דאין זה כבוד המצוה וכן עור ס"ת ותפלין יהי' מעובד לשם זה אבל התליה בבגד דהיא עשיית המצוה עצמה אפילו בלא כוונה כשר דעשי' עצמה היא המצוה וכוונה אינה מעכבת וכן כתיבת הס"ת כשר בלא כוונה כמו שהבאתי לעיל משמעות דבריו ז"ל משום דכתיבת הס"ת עצמה מצוה היא ולא בעינן מחשבה לשמה אע"ג דקי"ל מצות צריכות כוונה כהתוקע לשיר בזה קיל הטלת ציצית וכתיבת הס"ת דלאו גמר המצוה הם ואפשר דגבי ס"ת דאיכא מ"ע דוכתב כו' צריך לכוון כוונה זו דכותב לקיים המצוה אבל כוונה לשם קדושה אינו מחוייב והכתיבה עצמה מוכחת והדברים ארוכים בזה גם בדברי הראשונים ז"ל:

שם גמרא כתנאי כו'. ורב דלא בעי טויה לשמה כת"ק דלא בעינן עיבוד לשמה ושמואל כרשב"ג דבעינן עיבוד לשמה ולפי שיטת התוס' ורש"י בסוכה דתלי' לשמה גם רב בעי צ"ל דתלי' שאני שהיא המצוה עצמה אבל הטויה הזמנה למצוה היא ולא בעינן לשמה כמו עיבוד. והקשו התוס' ז"ל דילמא בציצית ת"ק נמי מודה דבעי לשמה דגדילים כו' ואפילו דעור תפלין מסברא ילפי' מציצית ומה ציצית דאין בהם קדושה כ"כ צריכה הזמנה לשמה כ"ש תפלין דקדושתן חמורה דבעי הזמנה לשמה והיינו טעמא דרשב"ג דבעי עיבוד לשמה ועיקר קרא בציצית נאמר והא דלא ילפינן עשיית סוכה לשמה מציצית י"ל דעשיית הסוכה לא נאמר בתורה למצוה אלא חג הסוכות תעשה כו' או בסוכות תשבו ולהכי לא ילפינן לה דליהוי צריך עשיה לשמה אלא דא"כ דעיקר מילתא מציצית ילפינן ות"ק דלא בעי עיבוד לשמה ס"ל בציצית ג"כ דלא בעי טויה לשמה ולא דריש קרא דגדילים כו' לשיטת הרמב"ם ז"ל א"כ הא דאמרינן בסנהדרין דפלוגתא דהזמנה מילתא היא אי לא תליא בפלוגתא דרבנן ורשב"ג ופירש"י ז"ל דת"ק ס"ל דהזמנה לאו מילתא ולהכי לא בעי עיבוד לשמה ולרשב"ג דבעי עיבוד לשמה ס"ל דהזמנה מילתא היא ולפי הנ"ל היכי שייכי אהדדי הכא בקרא פליגי ת"ק לא דריש לך לשם חובך וא"צ לשמה ורשב"ג דריש לך לשם חובך גבי ציצית וילפינן מינה לתפלין וס"ת ג"כ דבעי לשמה כל הכשר המצוה והתם בהזמנה מילתא בסברא פליגי אי נאסר דבר ע"י הזמנה בעלמא וי"ל אפילו ת"ק דס"ל הכא דא"צ טויה ועיבוד לשמה דלא חייבה התורה בזה מ"מ מודה בנאסר ע"י הזמנה וכן איפכא רשב"ג דמחייב לעשות הכשר מצוה לשמה כדכתב קרא מודה דאינו נאסר ע"י הזמנה והתוספ' פי' איפכא דת"ק דלא בעי עיבוד לשמה ס"ל הזמנה מילתא וסגי בהזמנה בעלמא בחיתוך העור כו' ורשב"ג דבעי עיבוד לשמה ס"ל דהזמנה לאו מילתא וא"כ ת"ק נמי מודה בדרשא דגדילים כו'

דבעי לשמה אלא דסגי בהזמנה בעלמא וגם לפ"ז קשה כיון דקרא כתיב תעשה לך לשם חובך אמאי לא נימא דחייבה התורה לעשות כל מעשי' לשמה תדע דהא בציצית בעינן גם צביעה לשמה אע"ג דכבר עשה בהן מעשה לשמה שיטוו לשם ציצית אפ"ה בעינן שיהי' הצביעה ג"כ לשמה מגזה"כ והיינו טעמא דרשב"ג ומנ"ל דבעלמא ס"ל דהזמנה לאו מילתא היא ובפשטא דתלמודין נראה יותר כפירש"י ז"ל דלת"ק דס"ל דא"צ הכשר לשמה לא בציצית ולא בעור של תפלין וכיון דלא מצינו שהקפידה התורה ע"ז אלמא דהזמנה לאו מילתא היא אבל לרשב"ג דאמר דצריך הכשר לשמה אלמא דהזמנה מילתא היא וה"ה לענין איסור דהזמנה מילתא היא והכא נמי כשעיבד העור לשם תפלין אסור לשנותו לדבר אחר דאל"ה מאי אהני העיבוד לשמה אם יכול לשנותו לדבר הרשות אלא ש"מ דהעיבוד מהני ליחדו לדבר קדושה זו לבד וכן הוא אם מזמינו לכל דבר איסור דמהני הזמנתו וכדתני התם בתיק של תפלין דלמ"ד הזמנה מילתא היא אסור להשתמש בו לדבר הרשות אם עשאו לכך אלא דקשה לי לפ"ז דברי התוספתא בפ"ב דמגילה דתני התם להך ברייתא דתיק של תפלין שהובא בש"ס שם במסכת סנהדרין בפרק נגמר הדין דבהזמנה לחוד אינו נאסר אלא אם כבר נשתמש בו קודש בלישנא אחרינא כלי גבוה עד שלא נשתמש בו גבוה ורשאי להשתמש בו הדיוט משנשתמש בו גבוה אין רשאי להשתמש בו הדיוט וכלים שנעשו מתחלתו להדיוט אין עושין אותן לגבוה וכן תני התם באבני היכל ומזבח דצריך לעשותן דוקא לשם גבוה ואפ"ה לא נאסרו להדיוט על ידי הזמנתו לגבוה עד שישתמשו בו גבוה וזה כתבתי דסתרן אהדדי כיון דצריכין עשיה לשמן וזה בשיטת רשב"ג דצריך עיבוד לשמה וא"כ אמאי לא מיתסר בהזמנה לחוד דלרשב"ג הזמנה מילתא היא. שוב ראיתי דהלכה זו מבוארת בירושלמי יומא פרק אמר להם הממונה הל' ו' והכי איתא התם כדשיהו חדשים אם אומר אתי שלא ילבש שחקים והתני ולבשם אפילו שחקים ר' חנניא בשם ר' יסא במחלוקת עור שעיבדו לשם קמיע מותר לכתוב עליו מזוזה ורשב"ג אוסר א"ר יוסא הוינן סברין למימר מה פליגן להדיוט אבל לגבוה ת"ק נמי מודה דצריך הזמנה דוקא לשמה מן מה דתני אבני קודש צריך שתהא חציבתן בקודש בגדי קודש צריך שתהא אריגתן בקודש ואמר ר"ח בשם ר' ייסא במחלוקת היא הדא אמרא אף לגבוה פליגין דלת"ק א"צ חציבה ואריגה לשם קודש והתני דצריך הוא כרשב"ג דתני העושה כלי לגבוה עד שלא נשתמש בו גבוה מותר להשתמש בו הדיוט כו' והתני העושה כלי לגבוה אל ישתמש בו הדיוט ר"א בשם ר' ייסא במחלוקת דתני נמי תרתי ברייתא איפכא אם עשה כלי להדיוט עד שלא נשתמש בו הדיוט מותר להשתמש בו גבוה כו' והתני העושה כלי להדיוט אל ישתמש בו גבוה

וכולה חדא מחלוקת היא למאן דבעי עשיה לשם גבוה אם נעשית לגבוה אסור להשתמש בו הדיוט ואם נעשית להדיוט אסור להשתמש בו גבוה ואליבי' אתי הא דתני העושה כלי לגבוה אל ישתמש בו הדיוט וכן איפכא ולאידך מ"ד דלא בעי עשיה לשמה הכל תליא בשימוש ואם לא נשתמש בו הדיוט מותר לגבוה אפילו נעשית להדיוט וכן אם נעשית לגבוה מותר להשתמש בו הדיוט כ"ז שלא נשתמש גבוה וא"כ הך דתוספתא אתא נמי רישא כת"ק וסיפא כרשב"ג. ויש לדקדק אם נעשית לגבוה לכ"ע אמאי מותר להשתמש בו הדיוט הא כבר אקדשי' לגבוה ובהקדש לכ"ע סגי בהזמנה לחוד כמו כל הקדש וצ"ל דמה שהוא עושה לשם קודש לא אקדשי' עדיין והקדש לא חל אלא מותר שישתמש בו וכן אמרינן בונין בחול ואח"כ מקדישין ובדברי הרמב"ם ז"ל לא מצאתי כעת לדינים אלו דצריך לחצוב אבן לשם קודש ואם מותר לשנותו להדיוט. ודרך אגב ראיתי שם בתוספתא דמגילה עוד הלכה אחת אבני היכל ועזרה שנפגמו אין להם פדיון וטעונין גניזה וכתבה הרמב"ם ז"ל בה' בית הבחירה וציין הכ"מ לדברי התוספתא הנ"ל וכ' המשל"מ ז"ל דשמעינן לה נמי מתלמודין מהא דע"ז אבני המזבח ששקצום אנשי אנטיוכוס ויצאו לחולין דכתיב ובאו בה פריצים כו' ואפ"ה גנזום דלאו אורח ארעא ולא הבנתי דבריו ז"ל דאם איתא אמאי אין להם פדיון נהי דאין להשתמש בהן ע"י פדיון משום דלאו אורח ארעא אבל מ"מ לתפוס פדיונו אלא וודאי אין להם פדיון כלל ולא תפיס פדיונו משום דקדושת הגוף חשיבא ואין כאן מקומו בזה. והנה כל הנ"ל הולך ע"ד זה כי עיקר פלוגתא דת"ק ורשב"ג מציצית ילפי דנאמר בה גדילים תעשה לך לשם חובך ומינה ילפינן לתפלין דצריך עיבוד לשמה וכנ"ל ולא משמע הכי משיטת הירושלמי דאטו כלי קודש ואבני קודש ג"כ מציצית ילפינן הכל ועוד לב"ש דבעי בסוכה עשיה לשמה נילף מינה לכל המצות דבעינן עשיה לשמה וזה לא מצינו אבל הרמב"ן ז"ל במלחמות בסוכה שם האריך בזה וכתב שם דלמאי דילפינן ציצית מקרא דגדילים לא איתוקם האי כתנאי דאיתמר הכא וכקושית התוס' ז"ל דציצית שאני דכתב קרא ות"ק ורשב"ג בסברא פליגי לכל דבר שבקדושה אי צריך עשיה לשמה ואי נאסרה ע"י עשיה זו לדבר הרשות ע"ש באריכות והביא ג"כ דברי הירושלמי בעור שעבדו לשם קמיע אי כשר לכתוב עליו מזוזה דפליגי ת"ק ורשב"ג וצידד שם הקי"ל כת"ק דרשב"ג דכולן אין צריכין עיבוד לשמה לא מזוזה ולא תפלין והק"ע ז"ל שם כתב מדברי הירושלמי האלו סיוע לדברי הרמב"ם ז"ל דמזוזה אינה צריכה עיבוד לשמה כת"ק המתיר לכתוב בעור של קמיע ואין זו ראיה דהא גבי תפלין נמי פליגי והתם פסק כרשב"ג דצריך עיבוד לשמה וכמש"כ לעיל דברי הב"י ז"ל אך מה שהקשיתי לעיל לדברי הרמב"ם ז"ל מהא דתני בירושלמי ובמס'

סופרים דמזוזה עושין תפלין וכמו שהארכתי לעיל בזה י"ל דהירושלמי אזיל בשיטת ת"ק דרשב"ג דתפלין גם כן לא בעי עיבוד לשמה אלא דאכתי תיקשי מכתיבה עצמה להנך דסברי דבכתיבה כ"ע מודו דבעי לשמה א"כ היכי עושין ממזוזה תפלין הא נכתבה לשם מזוזה ולא לשם תפלין ועדיין אין הלכה זו ברורה אצלי ואם להראשונים ז"ל לא נתבררה וכמש"כ הרמב"ן ז"ל שם במלחמות דהלכה זו רופפת ואנחנו מה נעני בתרי' ועדיין צ"ע והתוס' ז"ל הקשו דאביי אדאביי לשיטתם דאביי ס"ל דלא בעי עיבוד לשמה אם כן אמאי טעימה פסולה משום שלא לשמה הא לדידיה לא בעינן לשמה ותי' דבאמת לא קיבלה אביי ולשיטת רש"י ז"ל דרבא ס"ל דלא בעינן עיבוד לשמה תיקשי דרבא משמע דס"ל דטעימה פסולה ואדיסקיי' סמכינן לעיל גבי סדין בציצית ולקמן יתבאר עוד:

שם גמרא ש"מ תלת כו'. ופריך היינו צביעה לשמה היינו טעימה פסולה וא"ר אשי מ"ט קאמר וכ' התוס' ז"ל הטעימה פסולה אפילו לשם ציצית כיון דלשם נסיון נמי עבידא והוי כמנחה שקימצה לשמה ושלא לשמה וקצת קשה מנ"ל לדמות לזבחים דמחשב גם לשם זבח אחר ושפיר דמי מחשבה פסולה אבל לשם נסיון לאו מחשבה פסולה היא אלא דאינו מחשב לשמה וכי מחשב נמי לשם ציצית אמאי לא יהי' כשר וקצת אשכחן דכוותה בחלות תודה ורקיקי נזיר דאין יוצאין בהם מפני שאין משתמרין לשם מצה וכי עשאן למכור בשוק יוצאין בהם כיון דעביד לימלך אי מזדבן מזדבן ואי לא איפוק בה אנא הרי דיש כאן מחשבה מעורבת לשמה ושלא לשמה ועוד כתב רש"י ז"ל שם דרב יוסף דאמר דבעינן מצה הנאכלת לשבעה בא להוסיף על רבה דלרבה אם שמרה לשם מצה ולשם זבח יוצאין בהם להכי קאמר דאכתי אין יוצאין בהם משום דאין נאכלין לז' אלמא דבכהאי גוונא לשמה שלא לשמה כשר אבל פשטא דשמעתין משמע הכי דליכא טעימה כשרה וכל טעימה פסולה היא וע"כ צ"ל כיון דדרך הצביעה לנסות תחלה עיקרה שלא לשמה היא וכ' עוד דהשתא הני תלת תרי נינהו וכתב הצ"ק דכתב כן לשיטת רש"י ז"ל ויתבאר בזה לקמן:

שם תוס' בד"ה משום שנאמר כליל תכלת כו' ותוכן ד' ז"ל דמפרש"י ז"ל נראה דלר"ח בג' לא הוכשר אלא ראשון שנצבע בו אבל פעם שני פסול אפילו שניהם לשמו ור' יוחנן מכשיר אפילו מראה שני היינו פעם שני והקשו ע"ז הא משמע דטעימה פסולה היינו טעימה דלעיל שהיא עצמה פסולה ופוסלת נמי המותר אבל לשמו אפילו מאה פעמים וכ' בק"א פ' מצורע דרש"י ז"ל הוכרח לפרש כן דאל"ה א"כ הני תלת חדא היא דהא דטעימה פוסלת הוא גם כן משום דשלא לשמה פסול ואין מזה שום הכרח דהני תרתי שפיר חדא היא דטעימה פסולה משום שלא לשמה אבל הא דטעימה פוסלת הנשאר

מילתא חדתא היא ולא שמעינן לה מקמייתא דנהי דהיא עצמה משום שלא לשמה אבל מנ"ל דפוסלת כל היורה ושפיר איצטריך לאשמעינן דטעימה פוסלת כל היורה ג"כ כל שנצבע בה תחלה צביעה הפסולה אלא אי קשיא לי הא קשיא לשיטת התוס' ז"ל ע"כ רחב"ג ס"ל דטעימה פסולה משום שלא לשמה א"כ כי מייתי לעיל תנאי ס"ל כשמואל דבעינן טויה מפלוגתא דרשב"ג ורבנן לענין עיבוד דתפלין ואמאי לא מייתי מהא דתני גבי ציצית גופא דטעימה פוסלת והיינו משום דהיא עצמה פסולה משום שלא לשמה וש"מ דבעי צביעה לשמה וה"ה דבעינן טויה לשמה ותיקשי מכאן לרב דלא בעי טויה לשמה דהא ר"י בן דהבאי לא פליג בהא ארחב"ג אלא דאמר דטעימה אינו פוסלת כל היורה אבל היא עצמה פסולה וי"ל דמהא דאמר רחב"ג דטעימה פוסלת לא שמעינן דמיירי בטעימה שאין פסולה אלא משום שלא לשמה דאפשר ס"ל דשלא לשמה נמי כשר והא דאמר הטעימה פוסלת היינו אם טעם בדבר שאינו ראוי לציצית כגון צמר הבא מן הקוצים לדברי הרמב"ם ז"ל או איזה מין אחר טעימה בזו פוסלת כל היורה ובזה א"ש מאי דקשה לשיטת התוס' ז"ל דאינה פוסלת אלא טעימה דפסולה מהא דתני לה בת"כ בפ' מצורע להאי דינא דטעמו פסלו גבי שני תולעת שנאמר במצורע כתבה הרמב"ם ז"ל בה' טוצ"ר ע"ש והיכן מצינו התם דבעי בשני תולעת צביעה לשמה שיהי' הטעימה פסולה משום שלא לשמה ונהי דגבי צפרים כ' הרמב"ם ז"ל שם דבעי לקיחה לטהרת צרעת אבל צביעת השני מנ"ל דבעינן לשמה ואמאי פוסלת הטעימה אלא ע"כ בטעימה בדבר שאינו ראוי לשני תולעת וכן צ"ל גבי בגדי כהונה דאמר רחב"ג גבייהו הטעימה פוסלת מקרא דכליל תכלת והיכי אשכחן דבגדי כהונה צריכין צביעה לשמה דליהוי טעימה פסולה ופוסלת אלא מיירי בטעימה הפסולה מאיזה טעם אחר ובדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר פסול טעימה גבי בגדי כהונה בה' כלי המקדש ועי' משנל"מ ז"ל שם ואחר כל הנ"ל לענ"ד הי' נראה דאינה פוסלת אלא כל שהוא עושה דרך טעימה ונסיון ויליף רחב"ג מכליל תכלת דלא הוכשר אלא צבע התכלת ברורה ואינה צריכה לנסיון אבל אם מנסה בה אין זה כליל תכלת וכל היורה נפסלה וכמשמעות לישנא דהש"ס טעימה פוסלת ולהכי צריך לנסות בכלי אחר ור"י בן דהבאי אומר אפילו מראה שני שבה כשר היינו אע"פ שאינה צבע תכלת הברורה אלא שניה לה כדרך הצבע שיש צבע ברור ויש דיהה מעט גם זה כשר דכתיב ושני תולעת ולא בעינן אליבי' כליל תכלת היינו תכלת הברורה דוקא ולהכי גם אם מנסהו כשר ולא מיירי כלל בדרך צביעה ואפילו צבע תחלה שלא לשמה לא נפסל השאר אלא דא"כ למה ליה האי טעמא בפסול טעימה עצמה משום שאינה לשמה אפילו לא בעינן לשמה פסולה כיון שצבעו דרך נסיון ואם

כל היורה נפסלת ע"י הנסיון עצמה כ"ש הנסיון וגם הלכה זו לא נתבררה אצלי עד יגלה לנו צבע הברור הזה הדומה לרקיע ולכסה"כ ועיין בת"כ ובק"א שם:

שם גמרא תכלת אין לה בדיקה ואינה ניקחת אלא מן המומחה ומסקינן דאין לה בדיקה מפני טעימה ומהך ברייתא נמי משמע דבעינן צביעה לשמה וכשמואל דבעי טוי' לשמה. וי"ל דהא מודה רב אם טעמו בד"א דנפסל וכמש"כ לעיל ואיכא למיחש לטעימה כי האי ובתפלין וס"ת עי' בדברי הרי"ף ז"ל ועי' תוס' ז"ל ודברי הנימוק"י ז"ל מעורבבין קצת ע"ש שכתב לפירש"י ותוס' ז"ל:

דף מג.

גמרא ר' מני דייק וזבין כחומרי מתניתא כו'. משמע קצת דלמדת חסידות חשיב לה ואמאי הא ברייתא דינא קאמר דאין ניקחים אלא מן המומחה ומאי רבותא דר"מ ונראה מזה דחומר זה דאינו ניקח אלא מן המומחה לאו משום טעימה לחוד היא אלא משום קלא אילן ולהכי הרוצה לבדוק אין כאן איסור כ"כ ליקח גם שלא מן המומחה אבל ר"מ לא רצה לסמוך על הכהונה וזבין דוקא ממומחה ועי' נימוק"י ז"ל ואמר ליה ההוא הכי עביד כו' ואצלח עסקייהו כדאיתא בפסחים פרק מקום שנהגו אע"ג דמוכרי תכלת אין רואין סימן ברכה אם עושין לשמה רואין וק"ל:

שם גמרא אמאי מברך כל צפרא כר' דאמר תפלין כ"ז שמניחן. יש לדקדק דבסוכה אמר רב יהודה אמר שמואל דסוכה יום אחד ומסיק התם דס"ל כחכמים דפליגי ארבי וכיון דלא מפסקי לילות מימים מברך פ"א לבד על כל הז' ימים ודוחק לומר הא דידיה הא דרבי'. ונראה דע"כ לא ס"ל התם כחכמים אלא במצוה זמנית כמו סוכה דמצותה ז' מברך אחת על כולן כיון דלא מפסקי לילות מימים כל הז' ימים מצוה אחת היא אבל הכא בציצית כיון דס"ל לילה זמן ציצית הוי מצוה שאין לה זמן כלל בהא ס"ל כר'. דכ"ז שהוא לובשה צריך לברך דלא מסתבר שלא יברך אלא פ"א בשעת לבישה ראשונה ועוד יש לדקדק דלכאורה בציצית לכ"ע צריך לברך בשעת עטיפה כל פעם דבשלמא תפלין שהם חובת הגוף ולא עבר עליו זמן פטור שפיר יוצא בברכה ראשונה על כל זמן חייב אבל ציצית לאו חובה היא ללבוש בגד של ד' כנפות אלא כשלובש בגד מצוה להיות בו ציצית וכמבואר לעיל ובדברי הראשונים א"כ כל לבישה ולבישה מצוה לעצמה היא ולמה יפטר בברכה אחת והתוס' ז"ל כתבו לעיל להוכיח מהא דמברכין להתעטף בציצית ש"מ דציצית לאו חובת טלית היא ואי נימא דרב יהודה לא פליג אשמואל רבי' בכלי קופסא ואפ"ה מברך גם להתעטף וזה כמש"כ לעיל דאפי' אי חובת טלית היא מ"מ עיקרה

חובת גברא היא ואפילו בירך בשעת עשיה צריך לברך בשעת עטיפה ג"כ וכמבואר בדברי התוספתא פ"ז דברכות ולא פרכינן מינה למ"ד חובת טלית אע"ג דאכתי קשה מהא דתוספתא אמאי לא חשיב ברכה דלעשות ציצית למ"ד חובת טלית היא והתוס' ז"ל כתבו לעיל בפלוגתא דתנאי היא ולא אשכחן היכא ואולי כוונת התוס' לדברי התוספתא וברייי' דחסידים הראשונים לעיל דבעי הש"ס למידק מינה דחובת טלית היא ולפי הנ"ל י"ל דרבי וחכמים פליגי אי לילה ושבת זמן תפלין וחכמים דאמרי דמברך רק שחרית ס"ל דלילה לאו זמן תפלין והוי מצוה זמנית כל יום וסגי בברכה א' ליום ורבי ס"ל דזמן תפלין הוא והוי מצוה שאין לה זמן ומברך כל שעה שמניח אבל בסוכה י"ל דרבי נמי מודה דאינו מברך אלא יום ראשון אבל לא משמע הכי בסוכה בהא דאמרינן ואנן נמי כרבי עבדינן ומברכין כל שבעה ע"ש וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל בזה:

דף מג:

גמרא ורבנן האי וראיתם אותו מאי עבדי מיבעי לכדתניא כו'. וכ' התוס' ז"ל האסמכתא בעלמא היא דק"ש דרבנן ודבריהם ז"ל קשין קצת היכי כתב בפשיטות דק"ש דרבנן ורב יהודה לחוד הוא דאמר הכי שם בברכות וי"ל דכוונתם לרב יהודה דס"ל לעיל דלאו מצוה שהזּ"ג היא ואליבי' ע"כ וראיתם אותו לאו לק"ש אתי דאיהו ס"ל דק"ש דרבנן. ובאמת נראה דכולהו מודו דקרא דוראיתם אותו אתיא כפשטי' להביאו לידי זכירה ובכל הני דרשא דמייתי הש"ס גם לרש"י אלא דר"ש ס"ל מסברא דלילה דלאו שעת ראיה היא פטורה ורבנן ס"ל כיון דסומא חייב ע"כ לאו בראיה ממש תליא מילתא וכסות לילה ג"כ חייב ובשבת פרק במה מדליקין משמע דרבי יהודה ס"ל נמי דכסות לילה פטור ואפ"ה אליביה ריבוי' דאשר תכסה בה ע"כ אתי לרבות בעלת חמש דלכסות סומא לא איצטריך אליביה דסומא פטור מכל המצות בלא"ה וק"ל:

שם גמרא מה נשתנה תכלת מכל צבעונים שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע כו'. ובירושלמי איתא וים דומה לעשבים ועשבים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסה"כ יכוין כי הצבע הזה יביא את האדם להתבוננות מלכותו ית' בכל משלה והן ברואי הארץ היינו עשבים בכללם והים אשר הוא חלק המים והרקיע כולם אין אחד להם הכל נשפע מכסא כבוד מלכותו ית' זכרו לנצח נצחים וראיה זו מביא לידי זכירה להיות פחד אלהים לנגד עיניו וה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד:

שם גמרא חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה מה כו' ופירש"י ז"ל א"ת מה אלא מאה. נראה שכיוונו ז"ל לישב האי דיוקא דמשמע דשואל מעמך מה היינו

מילתא זוטרתי וכקושית הש"ס בברכות לזה אמר דאין תאמר מה אלא מאה ברכות היינו שחייב לברך בכל יום מאה דעיקר הכוונה בברכה להדבק בו יתברך בכל ברכה וברכה ואמרינן במסכת חגיגה דף ט' ע"ב אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד מבואר מזה דהרוצה לשנות פרקו ולא יהי' שכוח ממנו הוא מאה פעמים ואחד ובמאה עדיין נקרא לא עבדו כי באפשרי שימשול השכחה בו אע"פ שלא נחסר אלא האחד אחר המאה ועיקר משנה הפרק היא לשום בזכרונו אהבת ה' ויראתו וכיון שאמר מה ה' שואל כו' ש"מ דמאה ברכות בכל יום המה חיובי למען הדבק בו זכרון השם הגדול ואהבתו ויראתו וע"ז נאמר מה ה' שואל מעמך כ"א עוד תוסיף אחד תהי' עבודתך שלימה ולא תסור מאחריו אפילו כרגע וזש"כ שם כ"א ליראה כו' לטוב לך יכוין כי לא יגע בך רע לבא לידי שכחה ח"ו אפילו כרגע כאשר יקרא השונה פרקו מאה פעמים בשם לא עבדו יוכנו ה' לעבודתו התמה דירושלים עיר הקודש בב"א. ועי' מהרש"א ז"ל בח"א: **שם רב** אחא כו' שמעי' לברי' דהוי מברך שלא עשני בור אמר ליה כולי האי נמי עי' פירש רש"י ז"ל ול"נ דבשלמא דהני תלת יש לברכו על ראשית בריאתו שנברא בין אנשים ולא כהני תלת דעול מצות הוקל מעליהם נשים ועבדים פטורים ממצות שהזמן גרמא וראוי ליתן שבח והודיה על קריבות לעבודתו בכל המצות אבל בור אין זה שינוי הבריאה ובבחירתו הדבר תלוי ברצותו לא יהי' בור וריק מכל טוב אלא יכול לעשות פרי הטוב דשם בור גרוע משם ע"ה דע"ה יוצלח מעט לישוב הארץ אבל בור הוא כמו שדה בור ולא יעשה פרי ע"כ הי' בדעת ברי' דרב אחא לברך ע"ז כי לא נעשה ברי' שחותה לא יוכשר לשום דבר ורב אחא אמר לו גם ע"ז אין לברך אחרי שהדבר תלוי בבחירתו וכשאז"ל ואלו צדיק ורשע לא קאמר וק"ל:

דף מד.

גמרא שמע שיש זונה בכרכי הים כו'. הענין הזה יורה לנו גודל כח המצוה ואיך צריך להזהר מתחבולות ומלחמת היצר ע"כ זה התלמיד אשר הי' זהיר במצות ציצית זה יורה על אחיזתו בקודש ובמעלות הכסא כסגולת טבע התכלת כמבואר לעיל ע"כ התגבר עליו הלוחם הגדול להורידו ממעלה הגדולה הזאת וידוע כי זלע"ז עשה כו' ובשבחה של אשת חיל נאמר דרשה צמר ופשתים כו' כי ע"י המצוה הזאת יחסה בסתר כנפי שכינתו ית' ע"כ נתקנא בו אשת כסילות ושלחה סרסורי דעבירה ובאה השמועה אליו מזונה היושבת בכרכי הים ורוח זנונים התעהו להלוך אחריה והציעה לו ז' מטות כמש"נ מרבדים רבדתי ערשי עד שהתגבר עליו היצר לעלות למטה השביעית ואז הי' נזרת

ח"ו מחבל ההתקשרות בקודש ובמעלות הכסא ליפול בעומק רע המדרגה התחתונה שבשאול ובאו לו ד' ציציותיו וטפחו על פניו לעורר לבבו אחרי מי אתה הולך אחרי עיניך הרעים וע"י כח הזה שב וירד ממקום הרע הזה כמש"נ בסגולת מצוה הזאת ולא תתורו כו' ועשה תשובה מאהבה עד שזדונות נעשו לו כזכיות והזונה עצמה נכנסה תחת כנפי השכינה ומצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר וד' מאות זהובים הניתן בשכרה הם לעומת ד' מאות שקל כסף אשר ניתן בקנין שדה המכפלה והבן:

שם תוס' בד"ה טלית שאולה כו'. וכ' ז"ל דחיובא דלאחר ל' יום בציצית הוא רק מדרבנן דכסותך כתיב למעט שאולה ולד' ז"ל ה"ה שכורה פטורה ובמזוזה נסתפקו אי דאפילו בית של אחרים כל שהוא שאול או שכור אצלו חייב ולא אימעיט מביתך. ולפ"ז דחקו לישב האי תנ"ה דקאמר הש"ס דע"כ צריך לפרשו דמייתי ליה על פטור בתוך ל' וכ' עוד די"ל דמזוזה ג"כ פטורה בשאולה או שכורה דתרי ביתך כתיב ע"ש. ולפי שיטה זו דמזוזה חייב אפילו בבית של אחרים מ"מ תוך ל' פטורה דלא חשיבה בית דירה עדיין יקשה לי לפי שיטה זו הא דאמרינן בשבת דר"א מודה דמכשירי ציצית אין דוחין את השבת הואיל ובידו להפקירן ומאי אהני הפקר לענין מזוזה הא מ"מ הוא דר שם ולא עדיף ההפקר. ואם הי' הבית מתחלתו שאינו שלו כיון דלא בעינן ביתך כלל גם מש"כ דלענין ציצית מה"ת פטורה לעולם שאולה או שכורה ובעינן דוקא שיהי' הטלית שלו לגמרי יש לדקדק א"כ נשים אמאי חייבין בציצית היינו טעמא לרבנן דר"ש הא אין הכסות שלה דמה שקנתה אשה כו' ונהי דזה לא תקשי דשפיר מיקרי כסותה אבל אכתי תיקשי טלית של שותפין אמאי חייב כדאמרינן בחולין הא לאו כל הטלית שלו וגם זה יש לדחות אבל כבר כתבו הם ז"ל דתנ"ה לא א"ש ע"כ הי' נראה דמזוזה וציצית דין א' להם דאם הם שאולים או שכורים חייבין מה"ת דזה מיקרי כסותך וביתך כיון דבא לידו ע"י שאלה ושכירות ושכירות ליומי' ממכר הוא אלא דפחות מל' יום לא מיבעי' במזוזה דפטורה דלא חשיבה דירה כלל אלא אפילו ציצית כל שלא שאלו על ל' יום פטורה ואימעיט מקרא דכסותך ולהכי לא קאמר גבי מזוזה ג"כ דביתך אתי למעוטי תוך ל' משום דלא צריך קרא להכי דפחות מל' יום הוי כמו פונדק בעלמא. והשתא א"ש דמייתי תנ"ה ממזוזה דאחר ל' יום חייב מה"ת וכ"ז כשהם שאולים או שכורים אצלו אבל אם הפקירן ואין לבית זה בעלים כלל שפיר לא מיקרי כסותך וביתך ופטור הוא ממזוזה ובזה יש להם ליישב קושיית המ"א ז"ל בסי' י"ג בשם אחיו הגאון ז"ל גבי טלית שאינה מצוייצת בשבת דשרינן ללובשו משום כ"ה הא יכול ליתנו לאחר ולחזור ולשאול ממנו ע"ש. ולפי הנ"ל כה"ג חייב מה"ת כיון דשלו הי' מתחלה ועתה הוא שאול אצלו הוי כשאלה אחר ל'

יום ועי' מ"א שם שכתב דאסור ליתן מתנה בשבת וה"ט דלא קאמר הכי בשבת פרק ר"א דמילה ואין זה מובן דהא שם בדחית שבת איירינן ושפיר הוי מצי למימר הואיל ויכול ליתנו במתנה ועי' בי"ד סי' רפ"ו שהביאו אחרונים ז"ל לחייב במזוזה מי שהושיבוהו בבית האסורים על כמה חדשים וזה לפי שיטה זו דכל אחר ל' יום חייב מדרבנן ואם כן ה"נ חייב אע"ג דישיבתו בע"כ אבל לפמ"ש דשאולה או שכורה חייב מה"ת דמיקרי ביתך א"כ דוקא אלו שיש לו זכות בבית ע"י שאלה או שכירות אבל לא זה שיושב בע"כ וודאי לא מיקרי ביתך ועי' בדברי הראשונים ז"ל שנחלקו אי יכול לברך תוך שלשים על ציצית ומזוזה והעיקר נראה דאינו מברך ול"ד לנשים וקטנים דשייך בהם קצת חומרא אבל ליכא מצוה להחמיר כלל. והנה לשיטת התוס' ז"ל אם דר אחד בבית בשכירות ועשה מזוזה וחזר וקנה הבית צריך לחזור ולקבוע המזוזה דהא נעשית בשעת פטור בשעת שכירות דאינה אלא מדרבנן והוי תעשה ולא מן העשוי. ולפמש"כ א"צ לחזור ולקבעה וזה נ"מ טובא ומילתא דשכיחא וצ"ע יותר בדברי הראשונים ז"ל ועיין תוס' ז"ל סוף פ"ג דעכו"ם גבי אין משכירין להם בתים כו' ומ"ש דאם עשה מזוזה בשעת שכירות כי קנה הבית צריך לחזור ולקובעה משום תעשה ולא מן העשוי אין הדבר מוכרח ומידי דהוי אסוכה לב"ש דבעי עשיה לשמה ואפ"ה עושה אותה קודם זמן חיוב דאע"ג דבסוכה בעינן ג"כ תעשה ולא מן העשוי ולא מיקרי זה עשוי בפיסול אם עושהו קודם זמן חיובו כיון דעושה בשביל החיוב וכבר הבאתי לעיל דברי הפר"ח ז"ל אם נעשית סוכה קודם זמן חיובו אי צריך לחזור ולקבוע וכל שהחיוב סופו לבא כמו סוכה או יכול לבוא שיקנה הבית יכול לקבוע המזוזה אפילו קודם לזה ולא מיקרי עשוי בפיסול ודו"ק:

שם גמרא ל"ש אלא שיש לו כו'. עי' פי' המשנה להרמב"ם ז"ל ועי' ב"י ז"ל סי' כ"ו ובתוי"ט ז"ל:

שם גמרא עובר בשמנה עשה. ופירש"י ד' פרשיות יש בהן יאכל חדא קיימי תרי עשה ועי' מהרש"א ז"ל בח"א שהקשה ע"ז מציצית ע"ש והרמב"ם ז"ל ג"כ כתב כפירש"י ז"ל וז"ל שהרי ד' פרשיות כתב בהן תרי עשה וזה ליתא בציצית וק"ל:

דף מד:

גמרא אלא בבאים עם הזבח כ"ע לא פליגי דמנחה ואח"כ נסכים כו'. עי' תוס' יומא דף ל"ד בד"ה נסכים למוספים שכתב אין להקשות מנ"ל דמנחה קודם לנסכים כו' עיין שם והוא פלאי דהא מבוארים הדברים הכא בשמעתין דבאים עם הזבח קודם לנסכים מעולה ומנחה וזבח ונסכים אתי לכדזעירי ובבאין בפ"ע לא נתבאר בדברי הרמב"ם ז"ל

הלכה כד' מי ובעין משפט נרשם לפ"י מה' תמידין הלכה א' מוכח דהלכה כחכמים ולא נמצא שם הלכה א' משום דבר מזה. ונראה שצ"ל הלכה י"א שכתב שם דקטרת הבזיכין קודם ניסוך היין של מוספין אלמא דהקטרה קודם לניסוך ועי' שם בכ"מ ובלח"מ ז"ל ובמשנל"מ ז"ל שם אלא דקשה לי ע"ז הא אמרינן ביומא שם דנסכים קודמים למוספים דכתב זבח ונסכים דאין דבר אחר מפסיק בין זבח לנסכין היינו בין המנחה ובין היין תרווייהו קודמים למוספין וא"כ אמאי מפסיק בהקטרת הבזיכין בין זבח היינו מוסף לנסכיו וי"ל כי היכי דחביתין קודמין לנסכי יין של תמיד הואיל ומנחתו קדמ' וחביתין שום מנחה היא ה"נ במוסף בזיכין שום מנחה היא וקודמין לנסכי יין של מוסף. ויש לדקדק עוד מ"ט דרבי דנסכים קודמין הא קי"ל דמנחות קודמין לנסכים דזה לאישים וזה לספלן וכמבואר בתוספתא זבחים ובדברי הרמב"ם ז"ל וצ"ל דזה דוקא בנדבה של יחיד אבל בשל ציבור ס"ל לרבי דהך מעלה דמיתאמרא שירה עלייהו עדיפא והכי מבואר בירושלמי פ"ב דיומא דבעי התם בזיכין ונסכים מי קודם ופריך הא מתניתא היא לבונה קודם ליין והוא בתוספתא שם ומשני הא בצבור הא דמיבעי' לן איזה מהן קודם הוא בצבור והא דתניא דלבונה קודם הוא ביחיד ובק"ע שם פי' איפכא דבציבור בזיכין קודמים וביחיד מיבעי' לן ופי' שם דחוק דהא דקאמר דמתניתא תנא לבונה קודם יין. ולפי שיטתו כ' לסייע לד' הרמב"ם ז"ל דבזיכין קודמין לנסכים של מוסף והדבר ברור כמש"כ דביחיד פשיטא ליה דלבונה קודם ליין וכדברי התוספתא הנ"ל ובצבור הוי בעי' דלא אפשיטא אלא העיקר כמש"כ דיצא לו משיטת הש"ס דילן כי היכי דאמרינן דחביתין קודמין ליין משום דשום מנחה היא ה"נ בזיכי לבונה שם מנחה הם כקומץ מן המנחה ולהכי קודמים לניסוך היין של מוסף אלא דמסידורו של אביי לא משמע הכי. ומוספים לבזיכין ובזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים משמע דאין שום דבר מפסיק בין בזיכין לתמיד של בין הערבים. שוב עיינתי בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' תמידין שכתב דיין קודם ללבונה ע"ש וזה דלא כדברי הירושלמי הנ"ל ובתוספתא זבחים ליתא להא דיין ושמן קודם לשמן י"ל דיין עיקרו לנסכים אבל שמן לא אשכחן קרב לעצמו אי לא המתנדב שמן אבל לבונה הא קרבן היא בכל מנחה וגם ישנה בצבור וצ"ל דמכל מקום יין עדיף דראוי לשתי' מה שאין כן לבונה דאינו ראוי לאכילה כלל ודו"ק:

שם משנה הפרים והאילים והכבשים אין מעכבין זא"ז. ומסקי' בגמרא דפריך וכבשים דחג מעכבין זא"ז דכתיב כמשפט אלא מוספי ר"ח ועצרת דכתיב בחומש הפקודים ואילים מסיק דאילים דת"כ אין מעכבין איל דמוסף דעצרת הא דכ' אילים דת"כ מעכבי זא"ז דכ' יהיו משמע למסקנא זו דפי' דמתניתין הפרים כו' דפרים עצמן אע"ג דנא'

פרים שנים אין מעכבין זא"ז ואם אין אלא אחד יקריבנו וכן הז' כבשים אבל באילים במוסף ליכא אלא איל אחד וע"כ צ"ל דאיל דמוסף אינו מעכב אילים דת"כ וה"ה דמצינן לפרושי פרים וכבשים נמי בכה"ג דפרים בחומש הפקודים אין מעכבין פר דת"כ דעצרת וכן כבשים אלא דא"כ לא מיירי מתניתין אלא בעצרת ומתניתין סתמא תנן להכי מסיק הפרים וכבשים קאי אר"ח גם כן והם עצמן אין מעכבין זא"ז מאילים ע"כ ליכא לפרושי אלא בעצרת וכבר דקדקו התוס' ז"ל בפסח מה דינו ועי' בפי' המשנה ז"ל שפי' לכולא מתניתין בחד גוונא ובעצרת ע"ש וכ"כ בחיבורו פ"ח מהלכות תמידים אלא דכ' שם גם כן דמוספים עצמן ג"כ אין מעכבין זא"ז וכדברי ר"ש במתני' עד שנראה מסתימות דבריו ז"ל דכל המוספים אפילו דחג אין מעכבים זא"ז ואי אין כל הפרים והכבשים מקריב כמה שיש לו ועוד נראה מדבריו דאפילו אילים וכבשים דת"כ ג"כ אין מעכבין זא"ז ואם אין לו אלא איל אחד מקריבו וכן כבשים ולא כתב אלא השני כבשים מעכבים זא"ז וכדתנן לעיל ממתניתין מסייע לי' דאי כל הקרבנות הבאות עם הלחם מעכבין זה א"ז מאי איריא דתנן ב' כבשים מעכבין זא"ז הא כל הקרבנות מעכבין זא"ז. והכ"מ ז"ל שם חילק בין ב' אילים דמעכבי אהדדי ובין פרים דלא מעכבי וכבר כ' התוי"ט ז"ל דאין לחלק ואי מעכבי כולן מעכבי אהדדי והנוסחא אשר לפני הכ"מ ז"ל בדברי הרמב"ם ז"ל אינה מדוייקת אבל יותר נראה דכולן לא מעכבי אהדדי חוץ משני כבשים ועי' בה"ז ז"ל שעמד ע"ז ג"כ מה שנראה מדברי הרמב"ם ז"ל דקרבנות החג ג"כ אין מעכבין דלא כמשמעות הש"ס והביא דברי התוספתא במכילתין דפרים אילים וכבשים מעכבין זא"ז ר' יהודה אומר פרים אין מעכבין שכן מתמעטין בחג אילים וכבשים מעכבין זא"ז. ובאמת לשון התוספתא שם אינו מדוייק דאיתא התם נמי תפלה של יד ושל ראש מעכבין זא"ז ואם אין לו אלא אחת יניח אחת וזה איפכא מדברי רב חסדא לעיל ואולי זה ע"ד שפרש"י ז"ל לקמן גבי ומנין שמעכבין זא"ז אם יש להם ב' פרים וז' כבשים הרי דאם אין להם אלא אחד אין מעכבין זא"ז אבל אם יש להם מעכבין זא"ז וה"נ גבי תפלין אם יש לו שניהם מעכבין ואם אין לו אין מעכבין וה"נ יש לפרש דפרים וכבשים מעכבין זא"ז היינו אם יש לו כולן ור' יהודה ס"ל דבפרים אפילו יש לו אין מעכבין הואיל ומתמעטים בחג עכ"פ מדברי התוס' דמוספי חג דין אחד להם עם כל המוספים ואי הני לא מעכבי הני נמי לא מעכבי וכדברי הרמב"ם ז"ל והאי עיכובא דיש לו גם כן טעמא בעי מ"ש בין יש להם לאין להם כיון דאם אין להם יביאו אפילו אחד כי יש להם ולא הביאו אלא אחד כשר הוא ויתבאר לקמן בזה וגם יש לומר דאם יש לו מעכבין היינו דלא יניח של ראש לבדו וכדאמרינן לעיל כ"ז שבין עיניך יהיו שתים אבל לשון עיכוב לא א"ש ועדיין צ"ע. ומהא דתנן לקמן במתני'

דמוספים אין מעכבין זא"ז משמע דמתניתין דהכא לא מיירי בעכוב המוספין עצמן אלא כפי' הרמב"ם ז"ל דאלו שבחומש הפקודים אין מעכבין אלו שבת"כ וכן איפכא וסתמא דלקמן דמוספין אין מעכבין משמע נמי דבכל מוספים קאמר אפילו דחג:

דף מה.

גמרא ומנין שמעכבין זא"ז כו'. כבר כתבתי לעיל בפרש"י ז"ל והתוספ' ז"ל כ' עוד לפרש דאתי לאשמועינן דכולן קודמין לנסכים ודלא כר"ש. ולכאורה לא איצטריך קרא להכי דמסברא נמי הם קודמים דנסכים אפשר להביא אפילו למחר אבל פרים וכבשים עבר יומן בטלו ור"ש הוא דיליף מקרא דיותר טוב אחד עם נסכים מכולן בלא נסכים עוד כתב דאתי לאשמעינן דקודמין לתמיד של בין הערבים והקשו ז"ל ע"ז דלקמן לא מיבעיא ליה אלא מוספים דהאידנא ותמידין דלמחר אבל תמיד דיומיה וודאי קדים וכ"כ התוס' ז"ל לקמן ושם יתבאר בזה והבה"ז ז"ל כתב דמכאן יצא לו להרמב"ם ז"ל מש"כ ואם נשחטו כולם מעכבין זא"ז וע"ז הוא דקא' ומנין שמעכבין זא"ז היינו אחר שנשחטו כולן ואני לא הבנתי מה ענין קביעות דשחיטה הכא כיון דהתורה אמרה דכל כמה שיש לו יביא ומסדרם הוא למצוה כי נשחטו נמי ונפסל אחד מהם אמאי לא יוכשרו הנשארים להקריבם כיון דאין זקוקין זל"ז ודווקא בכשבים ולחמן הוא דשייך זיקת שחיטה לקובען יחד משום דזקוקין זל"ז דשחיטת הכבשים מקדשין ללחם אבל לא בקרבנות המוספים. ועוד יש לדקדק בדבריו ז"ל דלא כתב להא דאם נשחטו כולם מעכבין זא"ז אלא אחר הלכות אלו דמוספים דחומש הפקודים אין מעכבין אלו שבת"כ הבאים בגלל לחם. ובהנך ודאי לא שייך זיקה דשחיטה כיון דכל חד מצוה לעצמה היא אלו באים למוסף היום ואלו באים בגלל לחם וא"כ אפילו אם נפרש כפי' הבה"ז ז"ל אכתי לא שמענו אלא בז' כבשים שהן מצוה א' דשחיטה עושה זיקה אבל באלו שבת"כ עם אלו שבחומש הפקודים שהם שני מצות מנ"ל דשחיטה עושה זיקה ואמאי לא כתב להא דשחיטה עושה זיקה גבי מוספין עצמן ואם נאמר לדעתו ז"ל דאלו שבת"כ מעכבין זא"ז האילים והפרים והכבשים הי' אפ' דהיינו טעמא דאם נשחטו מעכבין זא"ז דקודם שחיטה יוכל להביא אלו לעצמן בלא אלו אבל כששחט את כולן ונפסל אחד מהן שמא דפסול הוא מאלו שבת"כ דמעכבין זא"ז וכולן פסולות אבל כבר כתבתי דאין זה מבואר כדבריו ז"ל דאלו שבת"כ מעכבין זא"ז ועדיין אין ד' הרמב"ם ז"ל ברורים אצלי:

שם תוס' בד"ה בשבעה בחודש כו'. ונראה דאפילו לר' יהודה ניחא דמיירי במיעוט שבט עכ"ל וזה צ"ע כיון דליכא רובה של קהל וגם רוב שבט ליכא הוי כיחיד בעלמא ואין כאן פר כלל. ובחי' הוריות הארכתי בזה:

שם גמרא ר"ש אומר אם הי' להם פרים מרובין כו'. וכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה דאין הלכה כר"ש בזה ועי' תוי"ט ז"ל ולכאורה אינו מבואר מי הוא החולק על ר"ש בזה ובתוספתא איכא נמי דר' יהודה אמר יחיד שחייב פרים אילים וכבשים יביא פרים בנסכיהם ואל יביא פרים אילים וכבשים בלא נסכיהם וזה ג"כ בשיטת רש"י ובדברי הרמב"ם ז"ל בחיבורו לא מצאתי כלל להאי דינא ונראה דסמך על מש"כ בפ"ב מהלכות מעה"ק אין הנסכים מעכבין הזבח אלא מביא זבחו היום ונסכיו אחר עשרה ימים ממילא מסתברא דעדיף להביא כל הקרבנות מלמעט בקרבנות ולהביא נסכים ומ"מ קשה קצת אמאי לא כתב בפירוש להאי דינא כיון דפליגי תנאי בזה:

דף מה:

תוס' בד"ה קרבו כבשים כו'. דבריהם ז"ל אינן מובנים מש"כ דהיו מקריבין מנחת העומר במדבר הוא תמוה דאיסור חדש לא הי' כלל במדבר לכ"ע ועומר למה הוא בא ומהאי טעמא שתי הלחם נמי לא הוי דמנחה חדשה היא להתיר חדש במקדש וזה לא שייך במדבר ומש"כ דתליא בפלוגתא דכי תבוא אי דוקא ור"ע לטעמיה דכי תבאו ל"ד מקרב שתי הלחם במדבר ג"כ קשה דר"ע פוסל לקמן שתי הלחם מח"ל אלא ע"כ ר"ע ס"ל נמי דכבשים לא קרבו במדבר ולא הי' במדבר לא כבשים ולא לחם וטעמיה דר"ע דלחם מעכב הכבשים מקרא הוא דיליף כדאמרינן בגמרא ור"ש בן ננס ס"ל דכבשים קרבו במדבר ולא לחם ולהכי כבשים מעכבי הלחם ולא לחם מעכב הכבשים ור"ש ס"ל נמי דתרווייהו לא קרבו במדבר ואפ"ה ס"ל ר"ש בן ננס ולא מטעמיה ויתבאר יותר בזה בגמרא:

שם גמרא נמצא מה שאמור בחומש הפקודים קרב במדבר ומה שאמור בת"כ לא קרב במדבר. ופרש"י ז"ל דלא קרבו משום דכ' על הלחם שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם וזה מבואר דלא כדברי התוס' שכתב דלר"ע נתחייבו לחם במדבר דלא כדברי התוס' ליכא שום טעם למימר דלא קרבו כבשים במדבר כיון דנתחייבו בלחם ג"כ והתורה אמרה והקרבתם על הלחם כו' ועוד דאטו לר"ע הוי לחם במדבר ולא קרבו כבשים וע"כ יליף מאיזה קרא דלא קרבו כבשים במדבר וא"כ הוי ליה לר"ע למימר דממדבר שמעינן דאין הכבשים מעכבין הלחם שהרי במדבר הביאו לחם ולא קרבו כבשים וגם לא הבנתי למה הוצרכו לזה שכתב דר"ע לטעמיה דכי תבאו לה' משמע

דאתי למימר דלהכי אין סברת בן ננס ממדבר מכרעת הא בלא"ה לא מכרע כיון דר"ע ס"ל דכבשים נמי לא קרבו במדבר אלא ודאי מילתא דפשיטא היא לכ"ע דבמדבר לא הביאו עומר ושתי הלחם ולא נתחייבו בהן כלל ומש"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה מפני שלא הי' להם אלא מן דבר הקשו התוס' ז"ל מלקמן פרק שתי הלחם דמשמע שהי' עמהם לחם הפנים והי' להם להביא מקרא מפורש ויערוך עליו ערך לחם בפ' פקודי אלא כיון דחדש לא הי' עומר ושתי הלחם ג"כ לא נתחייבו ודו"ק:

שם גמרא מ"ט דר"ע כו' מ"ט דבן ננס כו' אע"ג דבן ננס טעמא קאמר במתניתין ממדבר דהוי כבשים בלא לחם אבל מנ"ל דכבשים מעכבו דילמא תרווייהו לא מעכבי אהדדי להכי איצטריך קרא לעכב ור"ע ס"ל דקרא דיהיו מסתבר יותר דקאי אלחם לעכב אבל בכבשים ליכא קרא לא מעכבי ור"ש בן ננס ס"ל דקאי אכבשים דמעכבי אבל לא לחם אלא דהא דפריך לבן ננס נילף מתהיינה דלחם יעכב. קשה לכאורה הא שמעינן ממדבר דלחם לא מעכב דכבשים קרבו ולא הלחם והתוס' ז"ל הרגישו בזה וכתב דיהיו מתהיינה עדיף למילף ואין זה מספיק כיון דממדבר שמעינן דלחם לא מעכב. וע"כ פשיטא ליה לבן ננס דקרבן כבשים במדבר וצ"ל דמזה אין הכרח דנהי דקרבו כבשים לבדן עד שלא בא זמן חיוב לחם היינו במדבר אבל אחר שנתחייבו בלחם יש לומר דהלחם יעכב הכבשים. ובאמת לא נתבאר מהיכא פשיטא ליה לבן ננס דקרבו כבשים במדבר דפשטיה דקרא לא משמע הכי כדכתיב והקרבתם על הלחם כו' וכדדריש ר"ט מזה דלא נתחייבו בכבשים עד שנתחייבו בלחם והא דיליף ר"ט משבעת כבשים תמימים אף ע"פ שאין לחם צ"ל דר"ט ס"ל כר"ע דלחם מעכב הכבשים היינו ב' כבשים שלמים וה"א דלחם מעכב גם ז' כבשים להכי איצטריך קרא דהלחם אינו מעכב הז' כבשים אבל לבן ננס דשתי הכבשים גופייהו אין הלחם מעכבן א"כ פשיטא דאין הלחם מעכב הז' כבשים ולא צריך קרא להכי. ולפ"ז יקשה לבן ננס מנ"ל הז' כבשים אין מעכבין הלחם כי היכי דשני הכבשים מעכבין כיון דמהאי טעמא איצטריך קרא לר"ט שלא יעכב הז' כבשים משום דלא נילף מעכוב השני כבשים לבן ננס נמי נילף איפכא דז' כבשים ג"כ יעכבו הלחם על כרחך הי' נראה דר"ט לא דריש מיתורא דקרא דכבשים אע"פ שאין לחם אלא ה"ק שבעת כבשים כו' אע"פ שאין לחם דהא עיכובא לא שמעינן א"כ מה ת"ל על הלחם ולמאי כתבה רחמנא דהקרבה זו היא על הלחם ללמד שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם אבל הא דפרים כו' וכבשים כו' אין מעכבין את הלחם ולא הלחם מעכבן קים לן דליכא קרא לעיכובא ואכתי קשה בן ננס מאי דריש בקרא דעל הלחם כיון דנתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם. ועוד יש לדקדק למה ליה לר"ע האי דיוקא כשאתה מגיע כו' דאין

אלו האמורים בחומש הפקודים הא שמעינן לה מעל הלחם דלא נתחייבו באלו אלא לאחר חיוב בלחם ואלו האמורים בחומש הפקודים נתחייבו מיד ועי' מת"כ בזה. ולענין הלכה פסק הרמב"ם ז"ל כר"ע דלחם מעכב הכבשים ועי' בדברי הראב"ד ז"ל ובכ"מ ז"ל ולפמש"כ ר"ט ג"כ ס"ל כר"ע א"כ ר"ט ור"ע קשישי מבן ננס ור"ש. נראה מברייתא דלקמן דף מ"ו שתי הלחם הבאין בפ"ע כו' ופליגי התם אמוראי בפי' דברייתא והיינו אליבא דר"ע דשתי הלחם באות בפני עצמן והסעד היותר גדול לשיטתו ז"ל הוא ממתניתין דלקמן פ' אלו מנחות דתנן שתי הלחם כו' כולו לכהנים ובזו יפה כח כהנים מכח מזבח ופי' בפי' המשנה דקמ"ל בזו יפה כח כהנים לעולם אפי' בבאים בפ"ע והיינו דיתורא דבזו יפה מתפרש בתרי אנפי או דאתי לאשמעינן דבזו יפה ולא באחרת וזה ברישא התם דאתי לאפוקי יין נדבה ע"ש אבל בסיפא לא אשכחן למעוטי דבר אחר אלא ה"ק בזו יפה כח כהנים לעולם אפילו בבאין בפ"ע הרי סתמא דמתניתין אתיא כר"ע ורש"י ז"ל פי' התם ג"כ כנ"ל אלא דכ' שם תלתא פי' ואין דבריו ז"ל מובנים דמ"ש בשתי הלחם נדבה כבר כתב הצ"ק ז"ל שם דשתי הלחם ליתנהו נדבה אלא העיקר כפי' הב' שם דאתי לאפוקי מהאי אמורא דאמר לקמן דלשריפה אתין ומ"ש שם עוד ע"א לאפוקי מדר"ע כו' ג"כ אינו מובן דאי כוונתו למימר דאתי לאפוקי מדר"ע דשתי הלחם באין בפ"ע אלא אין באין כלל הא לא משמע הכי לישנא דהש"ס שם ע"ש אלא וודאי העיקר כפי' זה דאתי לאפוקי ממ"ד לשריפה באין קמ"ל דבזו יפה כח הכהנים לעולם וכדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ומוכח דסתמא דהתם כר"ע אתיא ויפה כ' התוי"ט דמהא תיובתא לדברי הראב"ד ז"ל אלא דכתב להאי פירושא שם בשם הרמב"ם ז"ל, ובאמת רש"י והרמב"ם ז"ל גם כן מפרשי הכי וליכא פי' אחריני שם ודברי התוס' חדשים אינן מובנים ע"ש אלא דאכתי יש לדקדק בהך שמעתא דלקמן ולאפוקי ממאן קאמר דאי כפרש"י ז"ל שם דאמוראי פליגי לקמן אי באין לשריפה או לאכילה הא ליכא מחלוקת כלל בזה ורב יוסף הוא דאמר הכי אבל כ"ע מודו דיעובר צורתן ונשרפין ולרב יוסף מה"ת ולרבה ורבא מדרבנן והיכי שייך למימר דמתניתין דהתם קמ"ל דבזו יפה כח כהנים לעולם כיון דלכ"ע אין נאכלין. ועוד היכי שייך למימר דמתני' אתי לאפוקי מד' רב יוסף דמפרש לברייתא אלא משמע דמתני' אתי לאפוקי מברייתא גופא דתני בה דשתי הלחם הבאות בפ"ע נשרפין ומתניתין פליגי ואשמע לן דבזו יפה כח כהנים לעולם וגם אם באין בפ"ע נאכלין וא"כ אמאי לא פסק הרמב"ם כמתניתין דלקמן ועי' בדברי הרע"ב ז"ל שכתב כן בפירוש דמתניתין אתי לאשמעינן דלאכילה עומדין ולא לשריפה משמע דאפילו גזירה דרבנן גם כן ליכא אלא דאם כן ע"כ צ"ל דר' עקיבא גופא הוא דפליג על ברייתא דלקמן

ואומר דלאכלין דאל"ה לא אשכחן מאן דפליג על ברייתא ובתוספתא ראיתי דהן דברי ר"ע עצמו ואמר כיצד יעשה אנפי ותעובר צורתו כו' וא"כ לא אשכחן מאן דפליג בהא ואומר דנאכלין ע"כ נראה יותר לפרש שמעתא דהתם דתנן בזו יפה כח כהנים לאפוקי ממ"ד דשתי הלחם באות בפ"ע וכשהן באין בפ"ע לשריפה אתין וא"כ אין כח כהנים יפה בהם לעולם דהאי בא לחם הכא בפ"ע דאין כח כהנים יפה בהן להכי תנן בזו יפה כו' לאשמעינן דלעולם יפה בהן כח כהנים דליכא לחם הכא בפ"ע כלל ולא אשכחן צד שאין כח כהנים יפה בהן ולאפוקי מר"ע דאמר שתי הלחם באות בפ"ע והא דאמרינן התם לאפוקי ממ"ד שתי הלחם הבאות בפ"ע לשריפה אתין לא בעי למימר אלא לאכילה אתין דליכא מ"ד הכי אלא אתי לאפוקי ממ"ד דשתי הלחם באות בפ"ע וא"כ לשריפה אתין ואין כח כהנים יפה קמ"ל דלא כהאי תנא ואולי כן הוא כוונת רש"י ז"ל בפי' ב' ומ"ש שם קמ"ל לא קאי אהאי פירושא ע"ש. עוד יש לדקדק מהא דלעיל דף ט"ו דאמרינן לחם גלל כבשים ואין כבשים גלל לחם מזה משמע קצת דלא קי"ל כר"ע דלחם מעכב הכבשים דא"כ הלחם עיקר והכבשי' [בגללו] אלא דבסוף הוריות מצינו איפכא דאמרינן התם עומר קודם לכבש הבא עמו שתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמהם זה הכלל דבר הבא חובה ליום קודם לדבר בגלל לחם משמע דעומר ושתי הלחם הם עיקר החובה והכבש והכבשים הם באים בגללם וזה כשיטת ר"ע דהלחם עיקר ולא מצאתי כעת בדברי הרמב"ם ז"ל דין עומר וכבש הבא עמו אי מעכבי זא"ז ובתוספתא איתא דאין מעכבין זא"ז כיון דלא הוזקקו זל"ז לשום דבר וכן איתא בת"כ דלא מעכבי זא"ז וקודמת העומר לכבש הבא עמו כבר כתב הכ"מ ז"ל בפ"ח מהלכות תמידין דהקטרתו קודם לכבש אע"ג דמנחה היא ובכל מקום בהמה קודם למנחה הכא שאני דהכבש בא בגלל הלחם ועי' בלח"מ ז"ל שם שכתב בשם מהר"מ מטראני דהקדימה היא להגשה ותנופה של העומר אבל קמיצתו והקטרתו היא אחר הכבש. וקשה לפ"ז הא דתנא התם שתי הלחם קודמים לשתי כבשים ואיזה קדימה שייך התם בהא תנופתן כאחת הם אלא ע"כ צ"ל דאכילת השתי לחם קודם לכבשים וה"נ גבי עומר הקטרת העומר קודם לכבש העולה הבא עמו ועי' פ"ט מהלכות תמידין הלכה ט' שכתב הרי שהי' לפניו הרבה ממין קרבן כיצד הן קריבים פרים קודמין לאילים כו' שתי הלחם קודמין לשני כבשים משמע דהקרבה איירי מי קודם והרי בשתי הלחם ליכא הקרבה וע"כ לענין אכילה מיירי וכמש"כ שם הלכה י"ב ע"ש:

דף מו.

גמרא דר' יוחנן גופא מיבעי' ליה כו'. לכאורה קשה היכי קאמר ר"י ואיזה זיקה שלהם שחיטה אי מספקא ליה דגם תנופה עושה זיקה א"כ זיקת שחיטה למה לי כלל דכבר הוזקקו בתנופה. ונראה דתרווייהו איצטריך לאשמעינן ולא שמעינן חדא מחבריה די"ל אפי' תנופה עושה זיקה איצטריך לאשמעי' דשחיטה גם כן עושה זיקה דלא ניחא דוקא תנופה שהוזקקו זל"ז בתנופתן הוא דעושה זיקה להדדי אבל שחיטה אפשר אין עושה זיקה ונפ"מ אם לא הונפו יחד דתנופה לא מעכבא קמ"ל ר"י דשחיטה עושה זיקה ולא שמעינן מיניה היכי ס"ל בתנופה די"ל דבתנופה ג"כ פשיטא לי' דעושה זיקה אבל שחיטה איצטריך לי' לאשמעי' אלא דא"כ אמאי קאמר הש"ס או דילמא כו' ותנופה מספקא ליה. ולפי הנ"ל י"ל דתנופה נמי פשיטא ליה ושחיטה איצטריך לאשמעינן אלא משמע מזה דאי תנופה עושה זיקה לא איצטריך לאשמעינן דשחיטה עושה זיקה וע"כ זה דוקא בשחיטת הכבשים עם הלחם דהוזקקו זל"ז ג"כ דשחיטת הכבשים מקדשתן אבל שאר שחיטות כגון מוספים עם האמורים כת"ק ודאי לא הוי זיקה וכבר כתבתי לעיל דדברי הכ"מ ז"ל שכתב דהרמב"ם ז"ל הוציא מכאן דאם נשחטו כולן מעכבין זל"ז צ"ע ועיין בלח"מ ז"ל ובבה"ז:

והנה ר' יוחנן אתי לאשמעינן דשחיטה עושה זיקה בין לר"ע דאמר דכבשים אין מעכבין הלחם ולחם בא בפ"ע אבל אם נזקק לשחיטת הכבשים מעכבין אותו ואינו נאכל אם אבדו קודם זריקה ובין לבן לנס דהלחם אינו מעכב הכבשים אבל אם נשחטו בלחמן ואבד הלחם אבדו כבשים ג"כ ולא יזרוק דמן והתוס' ז"ל האריכו להקשות לראבר"ש דאין שחיטה מקדשת אמאי יאבד הלחם הא יכול לפדותו ע"י ב"ד ז"ל ויש לדקדק לר"ע דאמר דלחם בא בפ"ע ע"כ ס"ל דהוי עלי' קדושת הגוף דהא מנחה מיקרי ואם בא בלא כבשים נאכל לעצמו אבל כשבא עם הכבשים ונשחטים ואבדו אין ללחם ג"כ תקנה ואסור באכילה והיכן מצינו למימר לר"ע דאין על הלחם אלא קדושת דמים א"כ היכי ס"ד למימר לקמן דבא לשריפה על המזבח כיון דאין עליהם קדושת הגוף אלא ע"כ ס"ל דתנור מקדש להו ונחית עלייהו קדושת הגוף גם בלא שחיטה ולא שייך כלל בהו פדי' ושפיר קא' ר"י דר"ע מודה דאם הוזקקו זל"ז בשחיטה דלא יבא הלחם בפ"ע אלא יאבד והא דפליגי לקמן רבי ור"א בר"ש אי שחיטה מקדשא אי לא ע"כ ס"ל כבן מס דאין לחם בא בפ"ע ושחיטת הזבח הוא דמקדשא ליה ויתבאר עוד בזה בשמעתין בס"ד. אבל באמת הא דאשמע לן ר"י בשחיטה עושה זיקה לכ"ע איצטריך לתרווייהו ללחם ולכבשים אפילו לבן ננס דס"ל דבלא"ה מעכבי כבשים ללחם אפ"ה איצטריך לאשמעינן

דאם הוזקקו זל"ז בשחיטה ואבדו הכבשים יאבד הלחם ולא יוכשר גם אם יביא כבשים אחרים והיינו דאמרינן להא דינא גם בתודה אע"ג דלכ"ע אין תודה בלא לחם ואין לחם בלא תודה אפ"ה נ"מ בזקיקת השחיטה זע"ז דאם אבד אחד מהם נפסל גם השני ולא יוכשר הלחם אפילו יביא תודה אחרת וע"כ צ"ל כן דאל"ה מאי קאמר אבדו כבשים אבדו הלחם משמע דאם לא נזקקו משחיטה ואבדו הכבשים הלחם יאכל וזה אינו דהא לחם הביא בפ"ע לר"ע נמי תעובר צורתו וכו' ואינו נאכל אלא ע"כ לענין זה דקאמר דאין הלחם אבד דיכול להביא כבשים אחרים ולהכשיר הלחם אלא דנפ"מ בין אבידת הלחם מפני שבאין בפ"ע ובין אבידתן אחר שהוזקקו זל"ז דאם באין בפ"ע בהכשר באו ומתירין החדש במקדש אבל אחר שנזקקו זל"ז פסולין הן לגמרי ולא הותר החדש. ולקמן יתבאר יותר במה יתירו שתי הלחם הבאות בפ"ע את החדש במקדש כיון דאינן נאכלות ואינן נשרפות על המזבח:

וכ"ז הוא בהך דאבדו כבשים אבדו לחם אבל בהא דאבד הלחם אבדו כבשים ע"כ לא איצטריך אלא לבן ננס דהלחם אינו מעכב הכבשים קמ"ל דאם הוזקקו זל"ז מעכב הלחם את הכבשים אבל לר"ע לא איצטריך להא דהוזקקו בשחיטה דבלאו הכי כיון דאבד הלחם אבדו הכבשים ג"כ דליכא למימר דאי לא הוזקקו בשחיטה הי' מביא לחם אחר כיון דכבר נשחטו הכבשים אין להביא להם לחם אחר אבל אי נימא דתנופה עושה זיקה גם בזה נ"מ אפילו לר"ע דאבדו כבשים ואינו מביא לחם אחר ועפ"ז יש לדקדק הא דפריך הש"ס אי שחיטה עושה זיקה אמאי יזרק הדם בתודה אם נפסל הלחם משמע דאי אין עושה זיקה א"ש ואמאי הא בתודה לכ"ע מעכבי אהדדי הלחם את התודה והתודה את הלחם וא"כ אפילו בלא זיקה דשחיטה אמאי יזרק הדם בלא לחם וי"ל דאי לאו דהוזקקו בשחיטה אע"ג דמעכבי אהדדי היינו דאינו יוצא ידי נדרו וצריך להביא תודה אחרת עם לחמה אבל זו לא מיפסלא ואפילו עבר ושחט תודה בלא לחם לא מיפסיל וזורק הדם דאשכחן תודה באה בלא לחם כגון תמורה וחליפין כדאיתא לקמן פרק התודה להכי פריך כיון דהוזקקו זל"ז בשחיטה תיפסיל נמי התודה שלא לזרוק ומשני שאני תודה כו' ועוד יתבאר יותר בשמעתין בזה בס"ד:

דף מו:

גמרא אליבא דבן ננס לא תיבעי לך כו'. צריך לדקדק אמאי פשיטא ליה כ"כ לב"נ דהלחם השני א"צ תנופה כיון דהראשון נאבד הוא כאלו לא הי' כלל ואי משום דכבשים כבר הונפו ומה אלו הניף כבשים לעצמן אפ"ה צריך להניף הלחם ג"כ והלחם השני ג"כ אפילו

אם כבר הונפו הכבשים הלחם ליבעי תנופה כמצותו וצ"ל כיון דכבר הונפו כבשים עם לחם אע"ג דנאבד הלחם הלחם השני א"צ תנופה וכי מיבעי' ליה אליבא דר"ע דאמר לחם עיקר אי צריך להניפן או דילמא נהי דלחם בפ"ע בעי תנופה אבל בא עם הכבשים שהם מתירין דידיה וכבר הונפו עם לחם א"צ להניף הלחם השני והרמב"ם ז"ל לא כתב להך בעיא וכשיטתו דתנופה עושה זיקה אבל לכאורה אפילו אי תנופה עושה זיקה היינו דוקא שהונפו כאחד הכבשים והלחם אבל אם הונפו זה בפ"ע וזה בפ"ע אין זה זיקה. וכן הוא משמעות לשון הרמב"ם ז"ל ואם הונפו עם הכבשים מעכבין זא"ז משמע דוקא שהונפו עם הכבשים ביחד אבל לא זה בפ"ע כו' וא"כ איכא למיבעי אם הונף הכבשים והלחם כ"א לעצמו ואבד הלחם אם הלחם השני צריך תנופה אי לא וצ"ל דל"ד הונפו עם הכבשים הוא דעושה זיקה אלא ה"ה אם הונפו בפ"ע הוזקקו זל"ז או י"ל דאם הונפו בפ"ע לכ"ע צריך הלחם השני תנופה ג"כ כיון דכבשים הונפו בפ"ע ודו"ק:

שם גמרא ומ"ש שבעת כבשים כו' דלא מקדשי ולא מעכבי. וכ' התוס' ז"ל דלאו דוקא הא דלא מעכבי דמקרא נפקא לן לעיל ג' כבשים אע"פ שאין לחם וה"נ לחם אע"פ שאין כבשים ואכתי קשה אמאי לא קאמר הש"ס דמהא גופא שמעינן דכבשים מקדשי ללחם מדמעכבי אהדדי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה משא"כ ג' כבשים עם הלחם דלא מעכבי אהדדי וצ"ל דנהי דלא מעכבי אהדדי מ"מ כי אייתינהו ושחטן על הלחם דילמא הני נמי מקדשי ללחם אלא דלפ"ז מאי משני הואיל והוזקקו זל"ז בתנופה הא עדיפא מינה איכא למימר דהני מעכבי אהדדי והני לא מעכבי ואפ"ה ס"ד דהני נמי לקדשי ללחם וצ"ל דהא דזקוקים זל"ז בתנופה עדיפא ליה כיון דנעשין כאחת במצות תנופה מסתברא שהם מקדשי הלחם ג"כ אבל עדיין קשה מאי פריך אביי מתודה דליכא תנופה הא תודה מעכבי ללחם משא"כ שבעה כבשים דלא מעכבי וי"ל דהיינו דפריך הכא איכא זבחים אחריני דנהי דבתודה ליכא תנופה ואפ"ה מקדשא היינו משום דליכא זיבחא אחרינ' אבל הכא דאיכא זיבחא אחרינ' דילמא כולהו מקדשי אע"ג דלא מעכבי וגם ליכא תנופה עד דמסיק דילפינן מאיל נזיר השלמים לחוד הוא דמקדשא ללחם וק"ל:

שם גמרא שתי הלחם הבאות בפ"ע ינופו ותעובר כו' כבר כתבתי למעלה דע"כ צ"ל לר"ע בתנור מקדש להו דאל"ה אין שם מנחה עליו כיון דלא קדוש קדושת הגוף ולא דאפילו אי תנור מקדש מ"מ לא אשכחן קרבן כה"ג שלא יהי' ממנו שום דבר למזבח ונחלקו בזה רבה ורב יוסף רבה אמר דלאכילה הוא בא ומשום גזירה שמא יאכלו קודם היתר הכבשים אפילו אם יש להם כבשים וכשיש להם כבשים אפילו לר"ע אסור לאוכלן עד שיתירו אותן דמן של כבשים ורב יוסף אמר דלשריפה אתין מה"ת והך שריפה לאו

שריפה על המזבח קאמר דהא חמץ הם ואסור בבל תקטירו אע"ג דכ' קרבן ראשית כו' מ"מ למזבח לא קרב חמץ ועי' זוה"ק פ' תצוה אלא כשריפת פרים נשרפים בבית השריפה ומן הדין הי' מותר לשרפו מיד בי"ט כיון דמצותו בכך אלא ממתין לשורפן שמא יזדמן להם כבשים ויהי' מותר לאוכלן והאי תעובר צורתו לאו לינה קאמר אלא צורת הקרבתו ופרש"י עד אחר תמיד שלבן הערבים דאין לחוש עוד לכבשים וא"כ שורפן בי"ט אחר תמיד של בין הערבים אבל התוס' ז"ל הקשו על רש"י ז"ל לפי שיטתן בקרבן צבור קרב גם אחר תמיד וא"כ כל היום יש לחוש להזדמנות כבשים ע"כ פי' דצורת הקרבתן היינו עד הלילה ובלילה שורפין אותן וראיה מכאן לדברי הרמב"ם ז"ל שכ' דשריפת פרים אפי' בלילה וכמ"ש בזה בח' לזבחים דף ק"ג באריכות קצת ע"ש אך האי דינא גופא אי קרבן צבור קרב אחר התמיד יש מקום עיון בזה ויתבאר לקמן בפירקין בס"ד:

שם תוס' מה ביכורים כו' ואפ"ה איצטריך קרא כו'. זה פשוט דאיצטריך גז"ש דיהי' שהלחם יעכב הכבשים אבל הא תקשי מאי פריך לעיל לר"ע לילף יהי' מיהי' כיון דילפינן הכא מביכורים דבאין בפ"ע וע"כ לא איצטריך קרא דביכורים אלא כי היכי דלא נילף מגז"ש דיהיו דמעכבי הכבשים ללחם דאל"ה לא צריך קרא דלא ליעכב לכמה דליכא קרא לעיכובא וצ"ל דאי הוי גז"ש גמורה הוי עדיפא מדרשא דביכורים והוי ילפינן מגז"ש לעיכובא:

דף מז.

גמרא כבשי עצרת כו'. ופליגי רבי וראבר"ש רבי אומר דבשחיטה לחוד קדוש ואינו קדוש ויליף מקרא דואת האיל יעשה זבח הזביחה מקדשא וראבר"ש אמר דלא מיקדש הלחם עד שישחוט ויזרוק לשמן דיעשה כתיב עד שיעשה כל עשיות ופליגי אביי ורבא אליבא דרבי אביי אמר דקדוש ואינו קדוש היינו קדוש ואינו גמור היינו דקדוש קצת ולא נגמר קדושתו ורבא אמר קדוש' ואינו ניתר היינו דקדושתו קדושה גמורה היא אבל אינו ניתר לאכילה עד אחר זריקה ולרבא אתי שפיר אע"ג דיליף רבי מקרא הזביחה מקדשא ללחם מ"מ אינו ניתר עד אחר זריקה כמו הזבח עצמו אבל לאביי כיון דגלי רחמנא הזביחה מקדשא מנ"ל דלא הוי קדושה גמורה והנה מסקינן דלכ"ע אליבא דרבי קדוש הוא בשחיטה ליפסל ביוצא והא דלאביי אינו גמור ולרבא הוי קדושה גמורה נ"מ למיתפס פדיונו וכתב רש"י ז"ל תרי נוסחי בזה לחד נוסחא לאביי לא תפוס פדיונו דעל המעות לא חל קדושת שתי הלחם ויכול לשנות המעות לשאר קרבנות והלחם ג"כ אינו יוצא לחולין ולרבא תופס פדיונו ויוצא לחולין וגי' זו נפלאה היא וכמו שהקשה רש"י

ז"ל דלרבא פשיטא דאינו יוצא לחולין וכדאיתא בפסחים ועוד אי יוצא לחולין גם לרבא אמאי נפסל ביוצא גם לרבי היכן מצינו קדושת דמים דמיפסל ביוצא ולאביי פשיטא דלא הוי ליה למיפסל ביוצא כיון דאפילו הפדיון לא תפוס. ועוד דאמאי לא תפוס פדיונו אפי' קודם שחיטה כיון שהקדיש לשתי הלחם ועוד דאם אין הלחם יוצא לחולין א"כ אשכחן לאביי דקדוש יותר מלרבא דלרבא יוצא לחולין וכבר כתב רש"י ז"ל לשבשה והעיקר כגי' זו לאביי תפוס פדיונו דנהי דשחיטה קדשה ליה דאינו יוצא לחולין ע"י פדיון מ"מ אין קדושתו גמורה וכי פודיהו מיתפס הפדיון בקדושה ג"כ ולרבא לא תפיס פדיונו כלל דקדוש לגמרי ולא שייך ביה פדיון כלל ולראבר"ש אינו קדוש כלל ונפדה אפילו אחר שחיטה ויוצא לחולין אלא דלפ"ז יקשה הא דקאמר אלא לאביי מאי איכא בין רבי לראבר"ש הא איכא בינייהו דלרבי אין הלחם יוצא לחולין ולראבר"ש יוצא לחולין ע"י פדי' כמקודם שחיטה. והתוס' ז"ל הרגישו בזה בד"ה בקונטרס פי' בסוף דבריהם אלא דלשונם ז"ל מגומגם קצת וי"ל דה"ק בשלמא לרבא היינו דאיכא בינייהו דלרבי חל קדושת הגוף על הלחם על ידי שחיטה ולראבר"ש עדיין אין עליו קדושת דמים אלא לאביי איזה קדושה חלה עליו דלא ליהוי קדושת דמים כיון דתפיס פדיונו ומשני דחלה עליו קדושת הגוף קצת דנפסל ביוצא ומהאי טעמא אין יוצא לחולין ע"י פדיון אלא דהפדיון נתפס ג"כ בקדושה ואפשר לזה נתכוונו התוס' ז"ל במש"כ והשתא א"ב כנ"ל והשתא לפ"ז לאביי דין פסול יוצא ודין פדיון אינן שוין בדינן דדבר המקודש בכלי נחתא עליה קדושת הגוף ואין לו פדיון ואפ"ה לא מיפסל ביוצא ואלו שתי הלחם שנתקדש ע"י שחיטה אין עליו קדושת הגוף גמורה ותפיס פדיונו ואפ"ה מיפסיל ביוצא אע"ג דקדושתן קלה מקדושת כלי. וכבר האריכו בזה התוס' ז"ל לעיל לישב הא דאמרינן לעיל דלאחר שחיטה אבדו כבשים אבד הלחם ואמאי לא פריך ליה לאביי אליבא דרבי וכתב שם דלאביי לא יפוק לחולין משום דתנור מקדש וסוגיא דפסחים דלרבי לא נפיק לחולין גבי תודה הוא דלא כאביי דבלחמי תודה ליכא תנור ואין דבריהם ז"ל מובנים לי אי טעמא הכא משום דתנור מקדש א"כ אמאי תפיס פדיונו ומ"ש מכל המנחות שנתקדשו בכלי דאין להם פדיון ואין פדיונן נתפס כלל אלא ודאי הא דאין יוצא לחולין הוא משום דשחיטה מקדשא ליה במקצת והיינו טעמא דמיפסיל ביוצא ואי לאביי יוצא לחולין בלי קדושת כלי אמאי מיפסיל ביוצאי בלחמי תודה וכן בכבשי עצרת הא משום קדושת כלי לא מיפסיל ביוצא אלא וודאי שחיטה הוא דמקדשא ולא תקשי לאביי אליבא דרבי לעיל הא דאבד הלחם אבל לראבר"ש ולמאי דבעי למימר דתנופה נמי עושה זיקה אפי' לרבי ע"כ צ"ל הא דאינו פודיהו הוא משום דתנור מקדש ולפ"ז לא שייך פלוגתא דאביי ורבא

אליבא דרבי גבי כבשי עצרת דלכ"ע לא תפיס פדיונו כיון דנתקדש בתנור וכבר כתבתי לעיל בזה ועוד יתבאר בשמעתין:

והנה סילקא שמעתא דרבי וראבר"ש בקראי פליגי ויש לדקדק מהא דאמרינן במס' יבמות דף ק"ד וכמה שרקקה תחליף ומסיק התם דתליא בפלוגתא דרבי וראבר"ש בב' דברים המתירין אי מעלין זבל"ז ולרבי דאמר מעלין רקקה נפסלה מן האחין מנ"ל הא דילמא דווקא הכא גלי רחמנא דשחיטה מקדשא והכי משמע דדווקא שחיטה היא דמקדשא וראבר"ש נמי מודה דאם לא הי' לחם בשעת שחיטה זריקה לא מקדשא ליה כלל אע"ג דמזה אין ראיה כיון דלא הי' הלחם בשעת שחיטה אינו ראוי לזריקה ג"כ ולהכי לא מקדשא ליה מ"מ מנא לן למילף בעלמא מהכא נהי דגבי קדשים גופא ילפינן מהדדי לראבר"ש כמו בתודה אע"ג דכ' קרבנו על זבח וכן גבי נסכים אע"ג דכ' זבח ונסכים אפ"ה יליף מאיל נזיר דכ' יעשה דבעינן דבכולהו כל העשיות דוקא היינו בקדשים גופא אבל מנ"ל וי"ל דלראב"ש שפיר ילפינן בעלמא ק"ו מקדשים אם בקדשים אין מתיר אחד מועיל כש"כ בעלמא והיינו דאמרינן התם והא ב' דברים המתירין אין מעלין זבל"ז אפילו בקדשים וכ"ש במידי דחול ומשני לא כרבי ולא יליף מהא דרבי דחולין מקדשים לא גמרינן אלא ה"ק לא תיקשי לך דנילף מקדשים דמתיר אחד אינו מועיל כלום דאליבא דרבי קאמרינן דבקדשים נמי מועיל מתיר אחד והא דנפסלה ע"י רקיקה מסברא קאמר הכי ועדיין צ"ע ועמ"ש בח' ליבמות ובח' לנדרים פ' נערה:

שם תוס' בד"ה עד שישחוט כו'. א"כ ה"נ בעי למימר ויהי' ראוי לזריקה ולפ"ז קשה אמאי לא קידש הלחם אם זרק שלא לשמו הא כבר נראה לזריקה ולתי' דשלא לשמן גרע מנשפך ג"כ צ"ע כיון דאחר קבלה מיד נחית ליה קדושת הגוף כיון דראוי לזרוק היכי פקעי אח"כ קדושה זו אם זרק שלא לשמו ואטו אם יצא הלחם אחר קבלה דנפסל ביוצא אם זרק אח"כ שלא לשמו חוזר הלחם להכשירו והי' נראה דלא אהני הא דכל העומד ליזרק כו' אלא לענין דלא תהני ליה פדיון דכזרוק דמי לענין זה שלא יצא לחולין אבל ביוצא לא מיפסיל עד שיזרוק וא"ש בזה הא דלא אמרינן דא"ב דלרבי אינו יוצא לחולין ולראבר"ש יוצא לחולין דאחר קבלה לראבר"ש ג"כ אינו יוצא לחולין וראבר"ש עד שיזרוק קאמר ודו"ק:

שם תוס' בד"ה ואת האיל כו' עי' רש"ק וצ"ק מש"כ ועי' לקמן פרק התודה דהא דאין הלחם מתקדש אלא בשחיטת הזבח הוא דרשא לחוד ואם נשחט שלא לשמו לא קידש הלחם הוא דרשא לחוד ורש"י ז"ל הביא דברי הת"כ ומפורש הוא לקמן פ' התוד'. שם:

תוס' בד"ה שיהא הלחם בשעת שחיטה כו' ועוד שמא כו' דבשעת שחיטה בעינן שיהא בפנים ואין זה מובן לר' יוחנן דלא בעינן על בסמוך אפילו לרבי לא בעינן בפנים ודווקא חוץ לחומת בית פאגי הוא דלא קידש הלחם דאיפסיל ביוצא אבל לראבר"ש גם כה"ג כשר כיון דהלחם אינו קדוש:

שם גמרא שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וזרק דמן חוץ לזמנן רא"א אין בלחם משום פיגול דאין זריקה מועלת ליוצא משמע דהכבשים עצמן מפוגלין לכ"ע. ויש לדקדק כיון דנפסל הלחם נפסלו גם הכבשים וכדאמרינן לעיל דלאחר שהוזקקו בשחיטה אבד הלחם אבדו כבשים ומאי איריא דהלחם אין מתפגלין הכבשים עצמן ג"כ לא יתפגלו דהוי זריקה פסולה ומ"ט דר"ע דאמר יש בלחם משום פיגול נהי דזריקה מועלת ליוצא מ"מ הכא לא חזי לזריקה כלל אפילו לשמן ולא הוי כהרצאת כשר והכי פריך הש"ס לעיל גבי תודה דאם יצא לחמה אחר שחיטה דהלחם פסול והתודה כשירה ואמאי כיון דאי פסיל לחם כו' ומשני שאני תודה כו' אבל כבשי עצרת נפסלת גם הם ע"י פסול הלחם והיכי שייך פיגול בזה ויתבאר בזה לקמן בבעיא דר' ירמי' מר"ז:

דף מז:

גמרא מאי מדזריקת פיגול כו' זריקה שלא לשמה נמי שריא ללחם דכגופא דזיבחא הוא או דילמא לקולא לא כו'. קצת קשה היכי מדמי זריקה שלא לשמה לזריקת פיגול זריקת פיגול שפיר קבעה ללחם בפיגול כיון דלא עקר שם הזבח וא"כ הלחם שייך לו וכגופא דמי אבל זריקה שלא לשמה דעקר שם הזבח ולא שייכא הזריקה על הלחם כלל דלפי זריקתו לשם זבח אחר א"צ לחם כלל וכה"ג תנן לקמן פרק התודה דשחיטת פיגול מקדש הלחם ושחיטה שלא לשמו לא מקדשא ליה משום דשחט לשם זבח אחר וצ"ל דס"ד דהכא דהלחם כבר נפסל ביוצא ואפ"ה אמר ר"ע דזריקת פיגול קבעי' ללחם אלמא דהוי כגופא דזיבחא הכי נמי זריקה שלא לשמה יתר הלחם:

שם גמרא כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם מהו שיזרוק דמן שלא לשמן להתיר בשר. וכתבו התוס' ז"ל אע"ג דר' ירמי' אמר לעיל אי תנופה עושה זיקה אבד הלחם אבדו כבשים היינו קודם שחיטה אבל אם נאבד אחר שחיטה אפשר שרינן ליה לזרוק שלא לשמן כדי להתיר הבשר. וכבר דקדקתי לעיל מסתמא דתלמודא דפריך לר' יוחנן בשחיטה עושה זיקה מהא דאם יצא הלחם או נטמא בין שחיטה לזריקה דתני התם הדם יזרק ואמאי כיון דאיפסיל ללחם איפסיל נמי תודה אלא דכבשים פשיטא ליה דנפסלין לגמרי והכא מיבעי' ליה לר' ירמי' וצ"ל דסוגיא דהתם אתיא כפשיטותא דר"ז דאמר יש

לך דבר שכשר לשמו ונדחה כו' ותודה שאני כדאמר נמי הכא ר' זירא לר' ירמי'. ולפ"ז איפשיטא בעיא דר' ירמי' ואסור לזרוק אפילו שלא לשמו אבל הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהל' פהמ"ק כתב דאם זרק שלא לשמו ספק הוא אם הותר הבשר משמע דהוי בעי' דלא איפשיטא וא"כ אמאי לא כתב דספק הוא אם מותר לכתחלה לזרוק שלא לשמה. וקצת נראה מדבריו דלכתחלה ודאי אסור לזרוק שלא לשמן אלא אם זרק הוי ספק אי הותר הבשר וא"ש לפ"ז סוגיא דלעיל דפריך הש"ס שם כיון דאיפסיל לחם ליפסיל נמי תודה והיכי שרינן לכתחלה לזרוק שלא לשמו אלא דלא מצינו כיוצא בזה כיון דפסולין הם לזריקה בין לשמן בין שלא לשמן הוי זריקה פסולה ולא שריא כלל ולא אשכחן אם זרק הורצה אלא בטומאה דהציץ מרצה אבל לא בשאר זריקה פסולה. וכבר הקשיתי לעיל מהא דאמר ר"ע אם יצא הלחם בין שחיטה לזריקה וזרק חוץ לזמנן דישנן בפיגול ואמאי כיון דזריקה פסולה היא ועי' בכ"מ ז"ל שהביא דברי ר' יהושע ב"ב של הרמב"ם ז"ל ליישב הגירסא בדברי הרמב"ם ז"ל וזרק דמן במחשבת הזמן הוי ספק אם הותר הלחם ע"ש. והדברים בעצמן נפלאים הם מאין יבא היתר אכילה בהן ומש"כ דהוי כחולין הוא תמוה דנהי דפיגול לא הוי דזריקה פסולה היא אחר שאבד הלחם אבל היתר אכילה פשיטא דלא הותרו והעיקר כמש"כ הכ"מ ז"ל דצ"ל וזרק דמן שלא לשמן. ועוד קשה לי בשמעתין אמאי לא פשיט לי' מפסח גופא דאמרינן בפסחים דאם מתו הבעלים בין שחיטה לזריקה או נטמאו תעובר צורתו ולא שרינן לזרוק שלא לשמן כדי להתיר הבשר ולקמן בשמעתין יבואר עוד בס"ד:

שם תוס' בד"ה והרי תודה כו'. ד' ז"ל קצת מגומגמים וכוונתם ז"ל דהמקשין פריך מתודה פסול לשמו אם אבד הלחם והא דתני לעיל הדם יזרק היינו שלא לשמו ולית ליה סוגיא דלעיל דמסיק התודה לא מיפסלי וכשרה גם לשם תודה. ועי' צ"ק ז"ל מ"ש לפרש סוגיין דלעיל היינו הך דלעיל דף ט"ו ול"ד ומשני שאני תודה דקרי' רחמנא שלמים הילכך לכתחלה יכול לזרוק לשם תודה כי אבד הלחם כצ"ל, ולפ"ז למסקנא אפילו לשם תודה מותר לזרוק וע"ז הקשו דהוי ליה למימר לאו מילתא היא דבתודה לשמו נמי כשר ולא נדחה מלשמו כלל ע"כ פי' דלשמו פסול גם למסקנא ופריך שפיר הרי תודה נדחה מלשמו וכשר שלא לשמו ומשני שאני תודה דקריא רחמנא שלמים והוי כלשמו אבל לשם תודה פסול ואפילו למ"ד פסח לא בעי עקירה בשאר ימות השנה וכשר אפילו לשם פסח דשלמים לשם פסח קשחיט הכא פסול לשם תודה כיון דסבר נשחטה לשם תודה כן הוא כוונת דבריהם ז"ל. ולדידי צ"ע דהא אשכחן מותר תודה דקרבה בלא לחם וה"ק למה יפסל אם שחטה או זרק דמה לשם תודה בלא לחם. ולפי משמעות רש"י ותוס' ז"ל

אם שחטה בלא לחם כשרה דלא הוזקקו זל"ז ודוקא אם שחטה לשמה דהוזקקו זל"ז ואבדו הלחם אינו כשירה לשמה ולקמן משמע דאפילו כבשי עצרת ששחטן לשמן אפי' לפני זמנן כשרים וכמ"ש התוס' ז"ל לקמן ויבואר לקמן בזה דלמ"ד אין כבשים בלא לחם ואפילו בזמנן אמאי כשרים שלא בזמנן לשמן ומסתימות דברי הרמב"ם ז"ל נראה דלשם תודה נמי כשר אפילו נאבד הלחם עי' פי"ב מה' פהמ"ק:

שם גמרא מושך שתים מהן ומניפן. עי' תוס' ז"ל שכתבו דצריך להניף כולן לרבי אלא דמניף שתים שתים כמ"ש ולד' קאי אוקימתא דרב חסדא דאתי כרבי ורש"י ז"ל כתב לקמן דאי פריך האי אוקימתא לגמרי האי רבי כולהו ארבעה צריך להניף ולישנא דהש"ס ודאי ראבר"ש היא משמע דברייתא קמייתא שפיר אתי כרבי ובין לשיטת רש"י ז"ל ובין לדברי התוס' ז"ל פודן בפנים ואוכלן בפנים לכולהו ד' לא ידעינן הי מינייהו דקדשינהו שחיטה ונפסלות ביוצא בין קודם פדיון ובין לאחר פדיון דשמא אלו השנים הם המקודשות דאין ברירה והא דלא מוקמינן דפריך להו מבחוץ וכמ"ד יש ברירה משום דרבי ס"ל אין ברירה בפרק השולח בגיטין ע"ש אבל הרמב"ם ז"ל כתב לברייתא כפשטא דמושך שתים מהן ומניחן והב' האחרים פודן בפנים ואוכלן בחוץ וכבר תמה הלח"מ ז"ל על דבריו ז"ל הא קי"ל דאין ברירה בדאורייתא ועוד אי יש ברירה ואוכלין בחוץ אמאי לא יפדה אותן בחוץ ג"כ. ונראה ליישב דבריו ז"ל לשיטתו לקמן בסוף מכילתין דתנן שור בשורי הקדש הגדול שבהן הקדיש וחולשין אף לבינוני דגם הוא בכלל גדול ואמרינן בגמרא כיצד יעשה ממתין שיומם הבינוני ומחלל ליה בגדול ופירש"י ז"ל שם דמחלל הגדול על הבינוני אבל הרמב"ם ז"ל בפט"ז מה' מעה"ק נראה שדעתו דממתין עד שיומם וממילא חלה הקדושה על הגדול וכ"כ הכ"מ ז"ל וצ"ל בטעם הדבר דכ"ז ששניהן ראוין להקרבה שניהם בספק נדרו אבל אחר שהומם השני ממילא חל נדרו על הגדול ונתברר עתה כי זה הוא נדרו וה"נ כן הוא כל זמן שהד' חלות מונחים לא נתברר על איזה שנים מהם חלה הקדושה ואסור להוציאן לחוץ קודם פדיה אבל כשהוא פודן לשנים וליכא קדושה עלייהו ממילא חל הקדושה על הראשונים והשניים מותרים להוציאן חוץ לאוכלן כן הי' נראה לפרש דבריו ז"ל אבל הך מילתא גופא מ"ש בה' מעה"ק דהקדושה חלה מאיליה על הגדול אחר שהומם הבינוני א"כ איפכא נמי אם הומם הגדול תחול הקדושה על הבינוני כיון דע"י מום של אחד מהם מתברר הקדושה על השני ועי' בסוף מעילה בהא דרמי הש"ס התם כוסין אלוגין ומ"ש שם בח"ל ולקמן בפ' התודה גבי פלוגתא דחזקי' ור"י יתבאר יותר בס"ד:

דף מח.

תוס' בד"ה לעולם כרבי ואין התנור מקדש כיון דלא קדשי כולהו. וכמו שהאריכו בזה לעיל דף מ"ו דלרבי דס"ל תנור מקדש בסוף פ' ר"י מ"מ הכא יכול לפדותן כיון דהוי יותר מכשיעור וכדאיתא בסוכה. וכתב עוד אי נמי כמ"ד אין כלי שרת מקדשין אלא מדעת והכא אינו רוצה שיקדשו אלא שנים וכדמסיק ונראה מדבריו דלמ"ד מקדשין שלא מדעת היו כולן קדושין ולקמן פ' התודה דף ע"ח בפלוגתא דחזקי' ור"י משמע התם איפכא דלמ"ד מקדשין שלא מדעת אין קדושין אלא שנים ע"ש בפירש"י ז"ל אלא דלא דמי האי שלא מדעת דלקמן לשלא מדעת דעלמא דשלא מדעת דעלמא היינו שאינו נותן ע"מ לקדש ולקמן הוי איפכא שהוא נתן ע"מ לקדש כולן והכלי אינו מקדש אלא השנים שלא כדעת בעלים ולעיל דף ז' משמע מד' התוס' ז"ל בד"ה אמר ר"י כו' דמפרשי הא דלקמן ג"כ דאי מקדשין שלא מדעת כולן קדושות וחילקו בין הא דר"י ס"ל לעיל דאין מקדשין שלא מדעת ולקמן קאמר רב פפא דלר"י ג"כ מקדשין שלא מדעת היינו משום דהתם מתוך שמקדש לדעת מקדש נמי שלא לדעת משמע בכוונתם דהתם מתוך שארבעים קדושות לדעת מקדשין נמי אינך אע"ג דהם שלא לדעת אלא דא"כ למה להם לאקשויי' שם מר"פ דאמר דכ"ע ס"ל דמקדשין שלא לדעת הא לאביי נמי לקמן ר"י ס"ל דמקדשין שלא לדעת ולהכי לא קידשו ארבעים ג"כ ועוד דהיכא מצינן לפרושי דר"י ס"ל מקדשין שלא לדעת דהא ר"י לא קידשו קאמר. וכן יש לדקדק בהא דמקשי התם דחזקי' אדחזקי' מסוטה דס"ל דאין מקדשין אלא מדעת ולקמן אמר ר"פ דכ"ע ס"ל דמדשין שלא לדעת ולפי שיטת רש"י ז"ל חזקי' וודאי ס"ל דמקדשין שלא לדעת אפילו לאביי התם. שוב ראיתי בבבה"ז סוף פרק ר"י שהאריך בזה בתשובתו להגאון מוהר"י ז"ל קדוש ה' ע"ש וחקרו בדברי הרמב"ם אי ס"ל תנור מקדש אי לא ושם יתבאר באורך יזכירו ה'. ועיקר דברי התוס' ז"ל אינן מובנים מאי קשיא להו למאי דמוקי לה כרבי מהא דתנור מקדש הא לא עדיפא קדושת תנור מקדושת שחיטה לרבי דאינו מקדש אלא שנים וה"נ התנור ועי' תוס' לעיל דף מ"ו שכתב כן לראבר"ש ע"ש:

שם תוס' בד"ה הא דלא כרבי משמע דלראבר"ש לא מקדשא כו'. ונראה שמקדשת הסל ולא גמר קדושה אבל לרבי שהוא גמר קדושה ולא זכיתי להבין דבריהם ז"ל. ומאי מספקא להו בזה דפשיטא מילתא דלראבר"ש שחיטה לא מקדשא כלל וכדאמרינן בעלמא אליביה דב' דברים המתירים אין מעלין זבל"ז משמע דאין אחד מעלה כלל וכדאמרינן דיוצא לחולין ע"י פדיון אפי' לאחר שחיטה לראבר"ש ומ"ש דלר"א מקדש

הכל ולא גמר קדושה ולרבי הוי גמר קדושה הא אביי אמר לעיל דאפילו לרבי קדוש ואינו גמור וא"כ מה בין רבי לראבר"ש ונעלמה ממני כוונתם ז"ל ולמה הוצרכו לזה וצ"ע:

שם גמרא מושך שתים מהם וזורק שלא לשמן. והקשו התוס' ז"ל כיון דהוזקקו זל"ז בשחיטה אבד הלחם אבדו כבשים כו' וכיון דהכבשים קריבים שלא לשמן יפסל הלחם ג"כ ותי' פשוט דבהדי הני לא איקבע הלחם ולא כמשמעות דבריהם ז"ל דלא יקבע כלל ע"י שחיטת כל הכבשים כיון דלא נתברר מי הם דזה ודאי אינו דא"כ אשכחן לרבי לחם יוצא ע"י פדיון גם אחר שחיטה כגון בכה"ג דשחט ד' כבשים אלא שנים מהם מקדשי ללחם ואחר זריקת שנים מה שלא לשמן איגלאי מילתא דשנים האחרונים הם קידשו את הלחם בשחיטתן ג"כ. אבל יש לדקדק דהא משמע דשחט הכבשים זאח"ז וא"כ מיד אחר שחיטת ב' כבשים הראשונים כבר נתקדש הלחם והכבשים האחרונים ליפסלו בשחיטתן דלאיזה צורך באו הלחם אין להם ואלו שחט כבשים בלא לחם כלל הלא פסולין הם למ"ד דלחם מעכב הכבשים וס"ת כיון דבדעתו לשחוט ד' כבשים לא נתקדש הלחם עד אחר שחיטת כולן א"כ אדרבה לא יקדשו כלל דשנים אמר רחמנא ולא ארבעה כי היכי דאמרינן בד' חלות דאם דעתו שלא יקדשו זבל"ז אין קדושות כלל וה"נ בכבשים ע"כ הי' נראה דבאמת נתקדש הלחם ע"י הכבשים הראשונים ואם הי' זורק דמן לשמן היו האחרונים פסולין דמתחילתן באו שלא לצורך אבל אם זורק דמן שלא לשמן ולא עלו אלו לשם חובה חזרו אלו האחרונים להכשירן להעלות לשם חובה והלחם ג"כ כשר ולא נפסל ע"י הקרבת ראשונים שלא לשמן ואפילו בשני כבשים לחוד אם זרקן שלא לשמן וצריך להביא אחרים לא אבד הלחם והוכשר לבא עם האחרים דאין זה מיקרי אבידה אלא דמלשון הש"ס מושך שנים מהן כו' משמע דמושך איזה שירצה ואפילו אלו שנשחטו אחרונה וש"מ דאחרונים נמי ראוין היו לשמן אפילו אם הראשונים קיימין עדיין ולא יצאו מלשמן ולפי הנ"ל ר"ז להראשונים עומדין לשמן האחרונים אין ראוין כלל ועדיין צ"ע:

ומ"ש דהקרבה שלא לשמו לא מיקרי אבידה שיאבד הלחם בשביל זה יש קצת ראיה לדברי מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' תו"מ שחט אחד לשמו יקח זוג לשני ואע"פ שהשני נשחט שלא לשמו והרי הרמב"ם ז"ל פסק דהוזקקו זל"ז ע"י תנופתן מחיים וכיון דהלחם עם הכבשים הוזקקו יחד נראה דכ"ש שהוזקקו הכבשים זע"ז וכיון דקרב האחד שלא לשמו היכי יוכשר השני כיון דאבד האחד אבד גם השני ועי' בכ"מ שפי' שחט האחד לשמו והשני מת או נמצא. ויותר נראה כמש"כ אלא דאכתי תיקשי מדברי הרמב"ם ז"ל שם מת אחד מהם או שנמצאו טריפה יקח זוג לשני והוא מדברי התוספתא במכילתין

וע"ז יקשה הרי הוזקקו זל"ז בתנופה ונהי דאנמצא טריפה י"ל דלא הוזקקו זל"ז כיון דפסול הוא מעיקרו אבל מת אחד מהם אמאי יקרב השני. וכן יקשה הא דתנינן לעיל שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו הוא פיגול וחבירו כשר ואמאי והא הוזקקו זל"ז וע"כ צ"ל דלא אמרינן הך סברא דהוזקקו זל"ז אלא בכבשים ולחם אבל לא בכבשים עצמן והא דתנן לעיל דאם פיגל על הלחם הלחם מפוגל והכבשים אינן מפוגלין היינו דאין מפוגלין אבל פסולין הוי כיון דנפסל הלחם ולעיל כתבתי להוכיח מדברי התוספתא דכבשים ותודה בכה"ג כשרים לגמרי וצ"ע גדול בזה ועי' עוד בתוספתא שם שחט שניהם שלא לשמן יביא שנים אחרים ויניף הלחם עמהם כו' משמע מזה ג"כ דאותו הלחם כשר לאחרים וש"מ כמ"ש דשלא לשמו לא הוי בכלל אבדו כבשים דנהי דע"י שחיטה לא הוזקקו זל"ז כיון דשלא לשמן ונשחטו אבל כבר הוזקקו זל"ז בתנופה:

שם גמרא וכי אומרין לו לאדם חטא בשביל שתזכה כו'. ומסיק דחטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת אמרינן חטא בחטאת בשביל שתזכה בעולה לא אמרינן. וכתבו התוס' ז"ל דבשביל שתזכה בחטאת אמרינן חטא אע"ג דהי' עובר בלאו גמור כמו באיברי חטאת דאיכא לאו דלא תקטירו כל שממנו לאישים ולהכי דקדקו מהא דכיצד צולין דאין עשה דאכילת בשר דוחה ל"ת דבשבירת עצם וחילקו בין הקטרה דאיכא תקנת הקרבן לאכילה. ויש לדקדק מאי תקנת הקרבן איכא הכא הא ליכא הכא אלא הפסד הקרבן שלא יהי' ראוי לאכילה וכדמיבעי' לן לעיל באבד הלחם מהו שיזרוק שלא לשמו כדי להתיר בשר באכילה ומסיק שם דאסור משום דיש לך דבר כו' אבל הכא דלא נדחה מלשון זורק שלא לשמו כדי להתיר בשר האחרונים באכילה וא"כ עיקר החטא הוא בשביל האכילה והדק"ל משבירת עצם דאינו נדחה מפני אכילה ויש לחלק דהכא נפסד הקרבן לגמרי אבל עיקר סוגיא דשמעתין קשיא לי הא בזבחים פריך הש"ס דליתי עשה דואכלו את הבשר כו' ולידחי ל"ת דשבירת עצם ומסיק דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש וא"כ הכא היכי שרינן ליה לעבור בלאו משום הפסד קדשים ועוד בהכא אין כאן עשה מפורשת לבא ולדחות הלאו. ולפי דברי התוס' ז"ל במס' זבחים שם דאפילו באיברי בע"מ שנתערבו ליכא אלא איסורא דרבנן אפי' לרבנן דר"א א"כ כ"ש באיברי חטאת שנתערבו דליכא איסורא דאורייתא א"ש סוגיא דהאי שמעתא דלא שרינן משום הפסד קדשים אלא איסורא דרבנן וה"נ אע"ג דאסור לשנות ב"ת כדאיתא בריש זבחים היינו דוקא בקרבן שעומד בהכשירו אבל היכי דאחד יפסל לגמרי מוטב לשנות באחד ולא יפסל השני לגמרי והתוספ' ז"ל הקשו עוד מהא דנתערב בדם התמצית דלא אמרינן חטא בדם התמצית כדי שתזכה כו' ובזה ג"כ יש לדקדק מ"ש בין נתערב בין דם פסולין לנתערב

בדם כיון דפסול הוא לזריקה הוי כדם פסול דעלמא דאין אומרין חטא כו' ומאיזה טעם נאמר לו חטא בדם התמצית אע"ג דמאותו קרבן הוא כיון דפסול הוא לזריקה הוי כפסול דעלמא ונראה דהא דאמרינן חטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת אמרינן היינו דוקא שע"י החטא בא הזכות דע"י זריקה שלא לשמן הוכשרו האחרונים אבל חטא בחטאת בשביל שתזכה בעולה לא אמרינן היינו משום דהתם החטא לעצמו והזכות לעצמו וה"ה בכל כה"ג דלא אמרינן חטא ול"ד בעולה נאמר אלא כו' תרי מילי כה"ג קאמר:

ויש לדקדק עוד בשמעתין אמאי לא אשכחן תקנה זו בשתי חטאות אבוד ואחרת שהפריש ושחט שניהם דמשמע במעילה דזורק אחד והשני הולך לאיבוד ואמאי לא נאמר לו חטא בראשון לזרוק לשם חולין דכשר ואינו עולה לחובה והשני יוכשר לשם חטאת ועי' מש"כ בח"ל מעילה שם ובזבחים סוף פרק השוחט והמעלה:

שם תוס' בד"ה אי ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן וכתבו ז"ל דאפילו לשמן כשר דאל"ה אין לך דבר כו'. ויש לדקדק להאי תנא דאין כבשים בלא לחם א"כ אפילו בזמנו אינו בא בלא לחם ואיך יוכשר לפני זמנו או לאחר זמנו וצ"ל דנהי דלחם מעכב הכבשים היינו דלא קיים המצוה וצריך להביא כבשים אחרים עם לחם אבל אם עבר ושחט בלא לחם הזבח כשר אבל מ"ש התוספ' ז"ל בפשיטות דאין לך דבר שכשר שלא לשמו ופסול לשמן. קשה דהא פלוגתא היא בזבחים דף ט"ו רב חלקי' ורב הונא ומ"מ ע"כ צ"ל דאפילו לשמן כשר מדלא פריך מינה לרב הונא התם דאמר אי פסול לשמו פסול נמי שלא לשמו ומלשון רש"י ז"ל משמע דהדם יזרק דוקא שלא לשמו ויתבאר עוד לקמן בשמעתין בזה וכן משמע בנזיר דף כ"ח דפריך התם עלה דנזרק עליו אחד מן הדמים דאמר ר"ע דאינו יכול להפר משום הפסד קדשים ואמאי איכא הפסד קדשים הא יכול לזרוק שלא לשמו וכדתני הכא בכבשי עצרת הדם יזרק משמע דזריקה דהכא היינו שלא לשמו ועי' תוס' התם שכתב דל"ד שלא לשמו אלא סתמא נמי כשר אבל לשמו משמע דפסול ומ"מ נראה עיקר דלשמן נמי כשר כל ששם עולה ושלמים עליהם ואין עליהם דין מחז"ס כיון דשם עולה ושלמים באין נדבה ועי' מ"ש שם בח"ל ע"ד התוס' ז"ל שם אלא דלכתחלה אין לחשוב לשמו כיון דלא שייך בו מחשבת לשמו קודם זמנו או לאחריו וכן התם באשה אחר שהפר לה בעלה. וכבר הארכתי בזבחים פרק פרת חטאת בהא דתנן התם עולותיהם ושלמיהם בחוץ חייב וא"ש בזה הא דמשני התם בנזיר כגון ששחט חטאת אע"ג דגם בחטאת אשכחן הכשר שלא לשמו כגון לשם חולין אין זה תקנה כיון דחטאת היא ואינו בא בנדבה ועי' תוס' שם ומ"ש בח"ל שם ועוד כתבתי בזבחים שם בהא דרב חלקיה שם:

שם תוס' בד"ה חטא בשבת כו' תימא יזרוק כדי לאכול חי. ולא הבנתי קושייתם ז"ל דהא אימורין וודאי אסור להקטיר בשבת וא"כ בשר נמי אסור לאכול אפילו חי דכל כמה דלא מתקטרי אימורים אין הבשר נאכל וכ"כ התוס' ז"ל בנזיר שם לענין שחטן שלא לשמן בי"ט דיזרק הדם אפילו למ"ד אין נדרים ונדבות קריבין בי"ט דאינו אוכל הבשר עד הערב אבל בביצה דף כ' משמע דמותר לאכול הבשר אפילו קודם הקטרת אימורים בכה"ג בי"ט או בשבת דאסור להקטיר האימורים עד הערב וכמו שכתבו התוס' ז"ל שם וכמשמעותא דשמעתין התם וכן תני בתוספתא במכילתין אם נשחטו שלא לשמן מהו ליזרק את הדם בי"ט יזרק ומותר באכילה ובשבת לא יזרק ומותר בהנאה אם זרק הבשר יאכל ויקטיר את האימורין לערב משמע דבשבת נמי מותר לאכול הבשר מיד אם זרק ודוחק לומר דלערב קאי גם אאכיל' והאי מותר בהנאה דתני התם אין מובן לי דהיכי שייך היתר הנאה בזה כ"ז שלא זרק ודו"ק. וצריך לדקדק עוד בהא דאמרינן שאם אי אתה אומר כן הפסדת את האחרונים ולפי משמעותא דשמעתא דנזיר דאפילו אם אינו נצרך לו כלל יכול להקריבו שלא לשמו כגון אם הפר לה הבעל ומייתי לה מהא דכבשי עצרת דהכא וא"כ אפילו אחר הקרבת הראשונים לשמן למה יפסידו האחרונים יזרק דמן שלא לשמן וכ"ת דדוקא בכה"ג דבשעת שחיטה לא הי' עומד לשמן כגון שחטו שלא לשמו או לפני זמנו ולאחר זמנו דלא הי' עומד בשעת שחיטה לשמו הוא דכשר שלא לשמו אבל בכבשים אלו דבשעת שחיטה עמדו לשמן ונדחו מלשמן שלא לשמן ג"כ פסולין וכמ"ש רש"י ז"ל דא"כ היכי מייתי ראיה בנזיר שם בנשחט עלי' אחד מן הדמים קודם הפרה דיכול לזרוק שלא לשמו מהא דכבשי עצרת כו' הא בכבש עצרת כה"ג אינו יכול לזרוק שלא לשמו כיון דהשחיטה הי' לשמו. ובאמת מצינו לעיל סוגיא מפורשת לחלק בין תודה ואיל נזיר לכבשי עצרת אם נפסל הלחם דכבשי עצרת נפסלו גם הם ותודה יזרק דמה ולדברי התוס' ז"ל לעיל דוקא שלא לשמו וא"כ קשה קצת הך ראיה דמייתי התם מכבשי עצרת ועי' מה שהקשו התוס' ז"ל שם מהא דאבד הלחם אבדו כבשים ומ"ש שם ע"ד ז"ל. וכבר כתבתי לעיל דהרמב"ם ז"ל כתב לבעי' דלעיל באבד הלחם ג"כ בספיקא אי מותר לזרוק שלא לשמן ועדיין צ"ע בזה:

דף מח:

גמרא כי אתא רב יצחק תני כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן פסולין. ופירש"י ז"ל ב' לשונות אם שלא כמצותן היינו שלא לשמן וגמר מחטאת דאיתקשו ליה או הביאו בן שתים והקשה על לשון זה דא"כ שהביאן מיבעי' ליה ונראה דלישנא קמא דשלא לשמו

הוא שלא כמצותו ה"ה דבן שתים ג"כ הוי בכלל שלא כמצותו ולר"י פסולים ולתנא דבי לוי כשרין דגמר שלמי חובה משלמי נדבה אבל לאידך לישנא דשלא כמצותו היינו בן שתים בשלא לשמו גם לר' יצחק כשר דלענין זה לא מקשינן לחטאת דאותה כתיב והתוס' ז"ל הקשו אמאי לא פריך מהא דלעיל כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק ומפני זה כתב דכלשון אחרון נראה להם משמע דלל"א לא תיקשי מהא דלעיל ואין זה מובן דשלא בזמנו ג"כ הוי בכלל שלא כמצותו וכמש"כ ז"ל בעצמן דמחוסר זמן בכלל וכ"כ לעיל דברייתא דלעיל אתיא כתנא דבי לוי ולא כר' יצחק וכן הקשה הצ"ק ז"ל ע"ש אלא דא"כ דאיכא תנאי דפליגי בהא בכבשי עצרת ששחטן קודם זמנן ולתנא רבי יצחק פסולין ולדידיה שלמי נזיר גם כן פסולין שלא כמצותן מאי פריך בנזיר לר"ע מאי הפסד קדשים יזרוק שלא לשמו וכברייתא דלעיל אמאי לא משני דר"ע ס"ל כתנא דר' יצחק דשלא כמצותן פסולין אלא משמע דליכא מאן דפליג בהא וכן מוכח ממתניתין דזבחים עולותיהן ושלמיהם בחוץ חייב אפילו קודם זמנו והיינו משום דאפילו שלא בזמנן חזו לפנים ומש"כ התוספ' ז"ל בד"ה איתיבי' דמהתם אין ראיה דאינהו גופייהו חזו לעולה לא הבנתי בזה דלא ס"ד לעיל דתוך זמנו ג"כ בא לכלל פלוגתא דר"י ודבי לוי ובגופא דשמעתא יש לדקדק הא דמשמע דכבשי עצרת חד דינא להו עם שלמי נזיר. ולמאן דיליף חובה מנדבה כולהו כשירות אפי' שלא כמצותן ולמאן דלא יליף חובה מנדבה כולן פסולות שלא כמצותן והלא מבואר לעיל דכבשי עצרת לא דמי לתודה דכבשי עצרת ע"י פסול לחם גם הם נפסלין ואלו תודה אינה נפסלת אפילו הוזקקה עם הלחם וכדאמרינן לעיל שלמים קריא רחמנא ואיל נזיר דמי לתודה בכל דיני והוא שלמים גמורים ולא אשכחן ביה חומר מתודה וא"כ מנ"ל דר' יצחק ותנא דבי לוי פליגי אהדדי דילמא מודה תנא דבי לוי בכבשי עצרת שלא כמצותן דפסולות וכמ"ש התוס' ז"ל לעיל דשאני כבשי עצרת דקדש קדשים הם או דשלמי צבור משלמי יחיד לא ילפינן ומ"ש התוס' ז"ל בד"ה אשם נזיר דשלמי נזיר לא חזו לנדבה דאיפלגו טובא לא הבנתי במאי איפלגו יותר מתודה וכבר הערתי לעיל בזה ועי' מ"ש בח"ל זבחים שם דף קט"ו ועדיין אין הלכה זו ברורה אצלי. השם יאיר עיני בתורתו:

שם תוס' בד"ה אית ביה כו'. הקשו מברייתא דתמורה ע"ש ועמ"ש בחי' תמורה שם מה שנלע"ד ע"ש:

שם גמרא אין דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו. ופריך מיוצא דיליף מבמה ולכאורה לא דמי דהכא שפיר קאמר דאין דנין אשם נזיר מאשם גזילות כיון דלכ"ע עיקר מצותן חלוקים הם זה דוקא בן שנה וזה דוקא בן שתים ואין דנין זה מזה דהא הקפידה

תורה זה דוקא בן שנה וזה דוקא בן שתים אבל יוצא דבמה אין זה עיקר מצותו אלא דלא שייך פסול יוצא בבמה אפשר שפיר ילפינן וכבר כתבתי בח"ל זבחים בזה:

דף מט.

גמרא אמר רב עלו ועלו מפשטי' דשמעתין משמע דרב מודה בכבשי עצרת דאין נפסלין שלא לשמן. וכמ"ש התוס' ז"ל לעיל בד"ה כבשי עצרת דלא אמרינן בהו הך סברא הואיל ובא להתיר כו' אלא דמש"כ שם הכבשים לאו מתירין הם משום דהם מתירין הלחם כו' נראה דלהאי תנא דהלחם אינו מעכב את הכבשים הכבשים עצמן מתירין חדש במקדש ויתבאר בזה לקמן פרק ר"י בס"ד:

שם גמרא מסתברא מילתא דרב כסבור אילים ושחטן לשם כבשים. נראה דמשמע ליה להש"ס דהא דתני רבה ב"ב חנה שחטן לשם אילים לא עלו לבעלים ע"כ לא מיירי בסתם שינוי השם דא"כ מאי קמ"ל פשיטא דלא עלו לבעלים אלא חידוש קאמר ורב פליג ואמר עלו ועלו ומפרש רב חסדא במאי פליגי וקאמר דבכסבור אילים ושחטן לשם כבשים פליגי ותני רבה דאם שחטן לשם אילים היינו שדימה שהם אילים ושחטן לפי דעתו בשינוי השם ובאמת הם כבשים ג"כ לא עלו לו כיון דלפי מחשבתו שחט בשינוי השם אף ע"ג דבאמת אינו כן ואמר ליה רב עלו ועלו דטעותא כי האי לאו כלום היא כיון דהאמת במחשבתו הוא אבל אם שחט ג"כ לשם אילים אע"ג דבטעות הי' שדימה שהם אילים הוי עקירה ורבה אמר דגם בזה אמר רב עלו ועלו דעקירה בטעות לא הוי עקירה ולא הוי שינוי השם אלא אם בכוונה עשה אבל לא בטעות ופריך רבה מהא דכהנים שפיגלו בשוגג דהוי פיגול ושוגג היינו דקסבור שלמים הם וחישב לשם שלמים לאכול לשני ימים ולילה אחד אלמא דעקירה בטעות הוי עקירה. ולדידי קשה א"כ אמאי הוי פיגול כיון דעקירה בטעות הוי עקירה וקסבור שהוא שלמים ומחשב בה לשם שלמים לב' ימים ולילה אחד א"כ הוי עירוב מחשבות שלא לשמו וחוץ לזמנו ולא פיגול אלא פסול וכן יקשה לאביי דאמר לעולם דידע דחטאת הוא ומחשב בה לשום שלמים ואי מחשב בה לשום שלמים הוי שלא לשמו ג"כ ולא הוי פיגול דהוי עירוב מחשבות וגם למה קאמר הכי דמחשב לשם שלמים לימא בכל פיגול דמחשב לאכול החטאת לב' ימים ואומר מותר ומדברי התוס' ז"ל נראה דבאמת ל"ד לשם שלמים קאמר אלא לאכול חוץ לזמנו בשלמים ולאביי איכא למימר הכי אבל לרבה דמוקי לה בקסבור שהוא שלמים א"כ מחשב בה ממש לשם שלמים והוי בה עירוב מחשבות ואמאי קרי לה פיגול ואי נימא דפיגול לא הוי אלא בדיבור י"ל דלא אמר לשם שלמים אלא הריני שוחט לאכול

לב' ימים ושפיר הוי פיגול. וכבר נסתפקו התוס' ז"ל בזבחים בזה ועי' רש"י ז"ל בב"ק דף ה' שפי' מפגל היינו ששחט חטאת לשם שלמים נראה דכתב כן כמשמעותא דשמעתין דל"ד פיגול קאמר אלא שלא לשמו בחטאת ג"כ בכלל זה ואתיא שמעתא כפשטא בשינוי השם דלפירש"י ז"ל הכא לא א"ש לישנא דלשום שלמים דליכא למימר דאם שחט לשם שלמים הוי ממילא חוץ לזמנו כדי אכילת שלמים דא"כ כל הנאכל ליום ולילה אם חשב לשום שלמים יהי' פיגול דאכילתן הוי חוץ לזמנו אלא ודאי צריך שיאמר או יחשוב בפירוש לאכול חוץ לזמנו וא"כ מאי קאמר ומחשב בה לשם שלמים הא אין זה עיקר הפיגול אלא משמע דבהכי מיירי בשינוי השם בחטאת דג"כ פסול הוא ועי' במשנל"מ ז"ל פ"ו מהלכות תו"מ ועי' תוס' ז"ל בד"ה עקירה שהקשו מדברי התוספתא דתני עלו לציבור לשם אילים ולא הוי עקירה. ולפי דברי התוספתא בסיפא דמילתא והשאר יעלו על המזבח וטעון נסכים נראה דצ"ל בדברי התוספתא לא עלו לצבור. ולפ"ז א"ש כיון דלא עלו מה יעשה בהם להכי קאמר והשאר יעלו ע"ג המזבח אבל לפי הנוסחא עלו לציבור מאי והשאר דתני הא ליכא שום נשאר כיון דעלו לציבור והא דתני רבה ב"ב חנה הוא דברי התוספתא והרמב"ם ז"ל פסק כרבה דעקירה בטעות לא הוי עקירה ועי' בכ"מ ז"ל ובדברי הבה"ז ז"ל ועי' ריש זבחים מש"כ שם דלהכי צריך קרא למתעסק בקדשים דפסול ולא מיפסיל משום פסול מחשבה משום דהוי עקירה בטעות ע"ש ולא נתבאר בדברי הרמב"ם ז"ל האי דינא דעיקרה בטעות לענין חוץ לזמנו ונראה דהך סברא דעיקרה בטעות לא הוי עקירה לא אמרינן אלא בזבחים דסתמן לשמה קאי ומה שעקר בטעות לאו עקירה היא וקיימא אסתמא אבל בהני מילי דבעינן לשמה דוקא אם חישב מחשבה אחרת אפילו בטעות לא הוי לשמה ואין כאן מקומו להאריך בזה:

שם גמרא ציבור שאין להם תמידים ומוספים איזה מהן קודם ומסיק דתמידין ומוספין דיומי' ודאי תמידין עדיפי דהוי תדיר וגם מקודש. ופירש"י ז"ל ב' לשונות בהאי לישנא דהוי מקודש אי אע"ג דמוספין קדושי דיום קדוש הוא תמידין נמי בכלל קדושה זו דקדושת היום כי היכי דאהני למוספין אהני נמי לתמידין וכי מיבעי' לי' מוספין דהיום דהוא מקודש ותמידין דלמחר דלא קדישי כ"כ דחול הוא אלא דתדירי הי מינייהו עדיף. ולפ"ז לכאורה איכא גווני דליכא למיבעי' כגון מוספין דר"ח שחל בע"ש ותמידין דלמחר היינו בשבת דהם ג"כ מקודש וקדושת שבת יותר גדול מקדושת ר"ח תמידין דלמחר עדיפי דהוי תדיר ומקודש ולא משמע הכי מסתמא דשמעתין וצ"ל דמעלת מקודש לא אהני אלא ליומי' אבל לא למחר כי היכי דלא מספקא לן באם אין להם אלא למוסף אחד

בר"ח ושבת שאחריו אי שבת קדים דקדוש מותר מר"ח אלא וודאי חובת היום קדים אבל בתמיד דאיכא מעלת תדיר מי בעי ליה:

ולשון ב' פירש"י ז"ל דמקודש היינו מעלת הקדימה מביומי' תמידין הוי מקודש ג"כ דהא קודם למוספין הוא אבל מוספין דהאידנא ותמידין דלמחר מוספין הוי מקודש דהא יקרבו היום ותמידין למחר. ויש לדקדק בזה דבשלמא התמידין ומוספין דיומי' שייך שפיר למיקרי התמיד גם מקודש דהא שניהם זמנן היום והתמיד קודם הרי דיש לו קדושה יתירה ממוספים אבל היכי מיקרי מוספים דהאידנא מקודש מפני קדימתן לתמיד של מחר כיון דהתמיד לאו זמנו הוא היום ונהי דיש מקום לומר דבשביל חובת היום יהי' קודם מתמיד של מחר דעדיין לא הגיע זמן חיובו סברא אחרינ' היא אבל לא לקרותו מקודש בשביל זה וכבר כתבו התוס' ז"ל דבזבחים דף צ"א משמע כל"ק ועי' מש"כ בח"ל שם:

שם גמרא אמר ליה תניתוה התמידין כו' אלא דלית ליה כו'. ובעי למיפשט דאיזה שירצה יקריב אי מוספין דהיום או תמידין דלמחר ולישנא דמתניתין קשה קצת לפ"ז דלא דמי לסיפא דאין המוספין מעכבין זא"ז דהתם קמ"ל אע"ג דליתניהו לכולהו יקריב כמה שיש לו ובריש מילתא אחריתי קמ"ל דמוספין דיומיה ותמידין דלמחר שניהם שקולין אם אין להם אלא לאחד אבל אין להם שייכות זל"ז ומסיק דבדאית ליה ולקדם דאם הקדים מוסף לתמיד כשר ג"כ דשלא יהי' דבר קודם כו' למצוה בעלמא הוא. ולפ"ז תינח התמידים אין מעכבין המוספין דאפילו הקריב מוסף קודם לתמיד כשר אלא המוספין אין מעכבין את התמידים מאי קמ"ל ואי קמ"ל דמוסף אין מעכב לתמיד של בין הערבים אם הקריבו קודם למוסף אע"ג דדינו של מוסף ליקדם אין זה רבותא דהתמיד כשר ועיקר הרבותא הוא דמוסף כשר גם אחר התמיד וכמו שהאריכו התוס' ז"ל בזה ולכאורה אמאי לא מפרשי מתניתין כפשטא דאין תמידין מעכבין מוספים והתמיד כשר אף ע"פ שלא הקריב מוספים וכן איפכא וצ"ל דלא איצטריך לאשמעינן הא דפשיטא דלא מעכבי אהדדי דכל חד מצוה לחודיה והרמב"ם ז"ל כתב למתניתין כצורתה משמע דמפרש לה כפשטא ועי' בתוס' ישינים יומא דף ל"ג:

שם תוס' בד"ה תלמוד לומר כו'. והקשו דהכא ילפינן מעלי' ובפ' כל התדיר ילפינן מדכתיב מלבד כו' ותי' דהכא איצטריך למנחת חביתין דג"כ תדירי וכתב דהא דתנן עופות קודמין למנחות מפני שהן מיני דמים מהכא נפקא דאל"ה מנ"ל ויש לדקדק בדבריו דהא תנן התם דכל שמתנותיו מרובה מחבירו הוא קודם וע"כ האי מילתא סברא היא להקדים כל שהוא קרב למזבח יותר בהזאותיו וכיון דזבחים קודמין לעופות מסברא

פשיטא דזבחים קודמין למנחות דאין בהם דמים כלל וכן הא דעופות קודמין למנחות ג"כ סברא היא דיש בה עבודת מזבח יותר מצוי והזאה והזאת הדם הוא עיקר ריצוי הקרבן ויותר נראה ר"ת דהכא בהקטרה מיירי והתם לענין עבודת הדם וביאור כל דבריהם ז"ל באורך עי' משנל"מ ז"ל פ"א מה' תו"מ שביאר דבריהם בתכלית הביאור גם במה שהאריכו בעשה דהשלמה אי מיפסיל בהכי אי אינו אלא למצוה וכ' כמה ראיות דזה ג"כ אינו אלא למצוה מהא דאמרינן בפסחים דעשה דפסח ועשה דאכילת קדשים דוחה עשה דהשלמה ואי הוי מיפסיל בהם לא שייך ביה דחיה ודקדק הוא ז"ל מהא דכתב לקמן ואין לומר דעשה דפסח דחי עשה דהשלמה דהא לא הוי אלא ספיקא וזה סותר למ"ש לעיל דאי מיפסיל בהכי לא שייך דחיה. ולדידי לא תקשי דמעשה דפסח וודאי לא מוכח דלא מיפסיל אחר התמיד דהא פסח מצותו בכך ואסור לשוחטו קודם התמיד לכתחלה והא דאמרינן שם בפסחים דלת"ק דר"י עשה דפסח ניחא דהוי עשה שיש בו כרת ודוחה עשה דהשלמה היינו מח"כ בע"פ דמביא כפרתו ג"כ אחר התמיד מזה מוכח שפיר דלא מיפסיל הקרבן דאי מיפסיל לא שייך דחיה כיון דכפרתו פסולה אבל לקמן כתבו ואין לומר דעשה דפסח דחי עשה דהשלמה היינו פסח עצמו דמצותו אחר התמיד וכיון דספק פסח הוא יכול להביאו אחר התמיד לז"כ דהא לא הוי אלא ספיקא בעלמא ודילמא שלמים הוא ופסול הוא וע"ש בדבריו ז"ל ותמצא ביאור לכל דבריהם ז"ל:

דף נ.

גמרא אלא תנא בעלמא קאי. עיין רש"י בעירובין הדברים מבוארים שם יותר:

שם גמרא שאין מחנכין כו'. ומסיק דחסורי מחסרא וה"ק בד"א דלא יקריבו בין הערבים בזמן שלא נתחנך המזבח דאין מחנכין אלא בתמיד של שחר כדילפינן מואת הכבש השני כו' שני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים וכתב רש"י ז"ל דהאי קרא בחינוך כתיב ע"ש. ול"נ דאחר חינוך לא שייך למעוטי כלל ולא ראשון בין הערבים דלאו ראשון הוא דכבר קרבו תמידים ולעכובי זא"ז לא שמענו ואם לא הקריב האחד אמאי לא יעשה השני:

שם גמרא אמר ר"ש אימתי בזמן שהן אנוסין כו'. ומפרש רבא דאכהנים קאי אם היו מזידין ולא הקריבו בבקר קנסינן להו שלא יקריבו הם בין הערבים אלא אחרים. ולכאורה הוי מצי לאתויי סייעתא מינה לר' יוחנן דאמר ביומא דף כ"ו דלא הי' מפיסין על של בין הערבים אלא הזוכה בשל שחר הוא העובד בין הערבים וא"ש האי קנסא אבל למאי דס"ד התם דלתמיד של בין הערבים הי' פייס אחר א"כ בלא"ה לא הי' אלו הראשונים מקריבין וי"ל דקנסא הוי דאין מטילין אותן בהפייס וע"כ צ"ל כן מהא דתנן בקטרת אפילו

לא הקריבו במזיד בבקר יקריבו אלו הכהנים גם לר"ש וכמפרש טעמא דלא קנסו להו בקטרת והרי הי' פייס אחר לבין הערבים לבד מכהנים של תמיד השחר כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בה' תו"מ ומאי קאמר דאלו הכהנים ראשונים יקריבו בין הערבים אלא ש"מ דלא קנסינן להו שלא להטילן בפייס דאין לומר דהא דאמר יקריבו בין הערבים היינו מפני שזכו בפייס של שחר ונהי דבמזיד לא הקטירו בבקר מ"מ זכותן עומד לבין הערבים דזה לכאורה בלאו קנסא אבדו זכותן כיון דבמזיד לא הקטירו למה יזכו בזה הפייס בבין הערבים אבל אי נימא דקנסינן להו שלא להפיס עליהם א"ש דבקטרת לא קנסינן להו להאי קנסא ומשום דחביבא להו ולא פשעי ואם נאמר דקנסא הוא לכל בית אב של אותו היום א"ש טפי אבל מסתמא דהש"ס לא משמע הכי. והרמב"ם ז"ל כתב למתניתין בסתם דאפילו לא הקריבו או הקטירו בבקר מזידין יקריבו ויקטירו בין הערבים ועי' בכ"מ ז"ל פ"ג מה' תו"מ ובלח"מ ז"ל ומסתימת דבריו ז"ל נראה דאתי לאשמעינן עיקר הקרבה דאי בכהנים אלו או אחרים הוי ליה לפרש אלא כתב לעיקרא דמילתא דאפילו לא הקריבו בבקר יקריבו בין הערבים וכ"ע מודו בזה והקנס לכהנים לא הוצרך לפרש וממילא שמעינן דליכא קנסא ועי' בתוספתא דגרסינן התם אמר ר"ש אימתי בזמן שהי' ב"ד אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין שהיתה חנוכת המזבח ולא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים ע"ש וגירסא זו צ"ע דמשמע דדוקא בשעת חינוך הוא דפליג ר"ש וזה דלא כדמסקינן בתלמודין ועל הא דאמר ר"ש ושלימה היתה קריבה הוא די"ל דלא קאמר אלא בשעת חינוך דהחינוך הראשון הוא במנה שלימה אבל אחר שנתחנך ליכא טעמא כ"כ להקטיר שלימה בין הערבים אם לא הקטירו בבקר ובלא"ה מסקינן בזבחים דהא שיעורא דמנה ופרס אינו אלא מדרבנן ודו"ק. ועוד נראה דצ"ל כדברי התוספתא אימת בזמן שהיו אנוסין כו' אבל מזידין או שהיתה חנוכת המזבח לא יקריבו בין הערבים והיינו הך דמתניתין ועי' במשנל"מ ז"ל פ"ב מה' כלי המקדש שהביא דברי הראשונים ז"ל אי ב' הקטרות דבוקר ובין הערבים מצוה א' היא או ב' מצות וי"ל דזה תליא בהא דפליגי ת"ק ור"ש אי שלימה היתה קריבה:

שם תוס' בד"ה יכול יהא יחיד מתנדב כו'. והא דאמרינן במעילה הנהנה כו' יביא דבר שכולה למזבח היינו קטרת היינו למוסרם לציבור עכ"ל ומסירה זו איני יודע למה דהא דמי מעילה היא ולכ"ע שייך לציבור אלא דמר אמר שם יפלו לנדבה ומר אמר יביא דבר שכולו למזבח היינו שהצבור יביאו קטרת מזה ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' כלי המקדש שכתב או שהקטיר קטרת כזו שהתנדב יחיד או ציבור לוקה משום לא

תעלו עליו כו' והוסיף הכ"מ ז"ל כלומר ולא מסרה לציבור וגם זה אינו מובן דהא בנדבה קמיירי ואפילו ציבור נדבה קאי בלאו ועי' משנל"מ ז"ל שם:

דף נ:

תוס' בד"ה תלמוד לומר כו'. תימא למה לי קרא דלא תעלו עליו כו' ע"ש מה שתי' והאחרון הוא דמכל אשר צויתיך לא שמעינן דלא מהדר אלא אקטרת סמים כו' עי' ביאור ד' ז"ל בבה"ז ובצ"ק ז"ל ודברי שניהם ז"ל אינן מובנים דהגהת הצ"ק וה"א דעל המזבח החיצון מביא וודאי אינו מובן דעיקר מיעוטא דככל אשר צויתיך אתי למעוטי מזבח החיצון אלא נראה בכוונתם דככל אשר צויתיך לא מהדר אלא אמזבח הקטרת היינו דלא אתי אלא שלא יקריב קטרת על מזבח החיצון אלא כאשר צוה על מזבח הפנימי אבל במזבח הפנימי עצמו לא אימעיט להכי איצטריך לא תעלו עליו למעוטי מזבח הפנימי ג"כ מנדבת יחיד וציבור ובלא"ה איצטריך לא תעלו למלקות וק"ל:

שם משנה חביתי כה"ג לא היו באין חצאין אלא מביא שלם וחוצהו ומקריב כו'. וילפינן בגמרא מדכתיב מחציתה כו' מחצה משלם הוא מביא ונראה מפירש"י ז"ל דהי' חוציהו בחצי עשרון כשהוא סולת ואופה החצי עשרון בבוקר ומקריבו והחצי עשרון השני יכול לאפותו בערב ולהקריבו ומקריב שש חלות בבקר ושש חלות בערב והא דילפינן דחביתין באין י"ב חלות היינו בעשרון השלם בצרוף החצי בבקר והחצי בערב אבל הרמב"ם ז"ל כתב במעשי חביתין סדר אחר דמקדשו בעשרון ואח"כ חולק לשני חצאי עשרון ועושה ששה חלות מכל חצי ואופה ומטגן את כל הי"ב חלות ואח"כ חולק הי"ב חלות באומד ומקריב חצי הי"ב בבקר וחציין בערב. וכבר עמד הראב"ד ז"ל ע"ז דאין זה במשמעות פשטא דמתניתין והאריכו בזה נושאי כליו הכ"מ ז"ל והלח"מ ז"ל והמשנל"מ ז"ל ע"ש ויפלא בעיני שלא הביאו דבריו ז"ל בפי' המשנה פרק שתי מדות שביאר שם מאין הוציא הסדר הזה ע"ש הדברים מבוארים היטיב ועי' בדברי הרע"ב ז"ל שם אלא דהא קשיא ליה לשיטתו הא דאמר ר"נ בגמרא על הא דתניא מחצה ראשון ושני תעובר צורתן כו' בשלמא ראשון איחזי להקרבה אלא שני מעיקרא לאיבוד אתי והשתא לשיטת רש"י והראב"ד ז"ל דמחצה היינו חצי עשרון וא"כ אתי שפיר הא דמעיקרא לאיבוד אזיל דאינו עושה אלא חצי עשרון והשני נשאר בסלתו ולא איחזי להקרבה כלל אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל דאופה כל העשרון ומחצה חלות הוא מקריב א"כ השני נמי איחזי להקרבה נהי דלא דמי לראשון דהי' עומד להקרבה והכא בשני אינו עומד להקרבה אלא מחצה אחת מ"מ שניהם חזו להקרבה ולא נודע מי נדחה עד אחר הקרבה ואמאי לא מסתבר ליה כר' אשי.

והתוס' ז"ל בד"ה ומחצה אבד דקדקו לר"א דאמר לעיל בריש מכילתין דקדושה לחצאין א"כ המחצה השני' לא איקדיש קדושת הגוף ואמאי אבד הא יכול לפדותן. ולפי דברי הרמב"ם ז"ל א"ש כיון דכבר נאפו כל הי"ב חלות וודאי כולן נתקדשו קדושת הגוף דהא משני חצי עשרונות הוא מקריב אע"ג דדברי התוס' ז"ל ג' כצ"ע דלר"א נמי היכי מצי פריך לה הא כבר קידשה העשרון דלמצוה עכ"פ צריך להביא עשרון שלם וכן לאחר שחילקו בחצי עשרון גם כן נתקדשו. ועוד מ"ש בסוף דבריהם מיהו משום הכי קרי לה אבד ופי' הבה"ז ז"ל הואיל ויכול לפדותו ג"כ אינו מובן דא"כ תקשי לר"א מברייתא דתני תעובר צורתו ויצא לבית השריפה אבל באמת מבוארין הדברים בירושלמי שקלים דמייתי התם פלוגתא דר"י ור"ל ר"י אמר חוציהו ואח"כ מקדשה ור"ל אמר מקדשה ואח"כ חוציהו מתניתין פליג על ר"י מקריב מחצה ומחצה אבד ולר"י דלא נתקדש קודם חלוקה המחצה השני אמאי אבד הא לא נתקדשו עדיין דלא קידש אלא מחצה ראשון שצריך להקריב אבל השני אינו מקדש עד שעת הקרבתה וכיון דנפסלה שוב אינה מקדשה אי אפשר אפילו כבר נתקדשה כיון דנדחית ולא חזיא להקרבה אין קידושה כלום ואמאי אבד ומשני דמותר עשירית האיפה של כה"ג אפילו מעות ירקבו ותו קאמר מתניתין פליגא על ר"י ותני עלה מחצה ראשון ושני תעובר צורתן ויצא לבית השריפה ונראה בגי' הק"ע מתניתא פליגא על ר"י דאמאי יצא לבית השריפה כיון דלא נתקדש נהי דירקב אבל בית השריפה למה ומשני פתר לה כר"ש דאמר עשרון מקדש. ובירושלמי גרס פתר לה כר' ישמעאל דאמר עשרון מקדש הרי מבואר דפדיון וודאי ליכא אלא דלא נתברר לי הך פלוגתא דעשרון מקדש אי לא מה היא אי הך פלוגתא דמדת יבש אי נתקדשה אי לא א"כ חצי עשרון ג"כ אינו מקדש וגם לא מצאתי כעת מקום דברי ר"ש דאמר עשרון מקדש אי אפשר הא דפליגי אי עשרון מקדש היינו אי כלי שרת מקדשין שלא מדעת דהכא מחצה השני דבא מתחלה לאיבוד לא רצה לקדש כלל ועוד יתבאר דינים אלו לקמן במכילתין ברצות ה'. עכ"פ דשרי התוס' ז"ל צ"ע ואחר כל הנ"ל מדברי הירושלמי המבוארים תיקשי לדברי הרמב"ם ז"ל דלשיטתו ז"ל שהי' אופה ומטגנן כאחת וחלוקת ההקרבה היא בחלות א"כ פשיטא דכבר נתקדשו כולן קדושת הגוף מאי פריך מינה לר' יוחנן דמיירי בשעת חלוקת הסלת נהי דאז לא נתקדש החצי השני אבל אח"כ כשנאפו במחבת כולם וודאי נתקדשו קדושה גמורה. ויש לדקדק עוד דשיטת הירושלמי אליבא דר"י הוא דלא כשיטת תלמודין לעיל דר' יוחנן דאמר דאינו קדוש לחצאין:

שם גמרא ר"י אמר אופה ואח"כ מטגנה ואמרינן בטעמיה דדריש תופיני תאפנה נאה ואחר טיגון אינו נאה ור' חנינא אמר מטגנה ואח"כ אופה דדריש תאפנה נא היינו דבשעת

אפיה תהי' מבושלת קצת כמו נא דפסח ומייתי הש"ס תנאי דפליגי גם כן בהא ור' יוסי הוא דעת שלישית ואמר תאפנה רבה לחד גירסא ופירש רש"י ז"ל דדריש נא ונאה ואופה ומטגנה ואופה כדאמרינן בגמרא ולהאי פירושא מוכרח לומר דר"י נא ונאה דריש ועוד פירש"י ז"ל תרתי לישני רבה היינו גדולה ומרוקעת וס"ל דרשא דנא דמטגנה תחלה אלא דמקיים נמי דרשא דנאה היינו גדולה ומרוקעת וכן לגיר' דרבה היינו הר"י ס"ל מטגנה ואח"כ אופה כדרשא דנא אבל נאה ג"כ היא ולהני לישני אין מוכרח כ"כ דר"י אית ליה נא ונאה דילמא לא ס"ל נא כלל ואיזה שירצה יקדים אלא דדריש נאה לחוד שתהי' רבה בשמן או גדולה ומרוקעת דזהו נויה אלא דלא מסתבר לי' להש"ס לומר לר"י איזה שירצה יקדים אלא דריש נמי נא ומטגנה תחלה ובירושלמי שקלים שם מייתי להך פלוגתא דאמוראי ומייתי נמי תנאי רבי אומר תופיני רבה ר' הונא אומר תופיני נויי אתיא אינון פלוגתא כהנך פלגוותא מ"ד תופיני נוי כמ"ד מטגנה ואח"כ אופה ומ"ד תופיני רבה כמ"ד אופה ואח"כ מטגנה וזה איפכא מסוגית תלמודין ועי' ק"ע שם. והרמב"ם ז"ל פסק כמ"ד אופה ואח"כ מטגנה אבל כתב עוד ואינו מבטלה הרבה שנאמר תופיני בין בשל ונא ועי' בלח"מ ז"ל באורך בזה וכתב דהרמב"ם ז"ל מפרש דלא כפרש"י ז"ל ואין זה מוכרח אלא לשיטת רש"י ז"ל ג"כ אתי שפיר דפסק כר' יוחנן דאופה ואח"כ מטגנה והיינו נאה ותופיני נא דריש על גמר הבישול שלא יהי' הרבה אלא סמוך לנא ולהאי דינא דאופה ואח"כ מטגנה כתב הרמב"ם ז"ל בכל המנחות של רבוכה בפ"ט שם ולהא שלא יהי' מבושל הרבה לא כתב שם ואם לאפיה וטיגון ילפינן לשאר מנחות להא נמי נלמוד לשאר מנחות וצ"ע:

שם גמרא תנן התם חבית כו' לישתן ועריכתן בפנים ודוחות את השבת מנה"מ כו'. לבאר סוגיא דשמעתין צריך לפרש פשטא דמתניתין מאי אתי לאשמעינן ונראה מסיפא דמתניתין דאתי לאשמעינן דכל הני לישה כו' אע"ג דאינו אלא מכשירי מצוה כיון דא"א לעשותן מערב שבת מותר לעשותן בשבת וכדתנן התם כלל אר"ע כל מלאכה כו' ומשמע דהיינו טעמא דא"א לעשותן מע"ש דמעשיהם בפנים ואם יעשה מאתמול בין הלישה בין האפיה ונפסל בלינה דכבר נתקדשו בכ"ש כן נראה מפשטא דמתני' ועיקר המצוה היינו הקרבת החביתין בשבת משמע דפשיטא ליה אלא דאתי לאשמעי' דמכשירי ג"כ דוחין את השבת כיון דא"א מע"ש ולא צריך קרא להכי דממילא שמעינן לה כמו שחיטת התמיד ושאר מלאכות שא"א לעשותן מע"ש וכדתנן בפסחים אלא דתנן התם בשתי הלחם ולחה"פ דלישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ואינן דוחות את השבת לא הלישה ולא האפיה וכבר רמי התם אהדדי מ"ש דלישה בחוץ ואפיה בפנים ובעי למימר דעשרון

לא מקדש ויכול ללוש בחוץ אבל תנור מקדש להכי אופה בפנים. וכבר הקשו התוספ' ז"ל ממתניתין דילן דבחביתין הלישה ועריכה גם כן בפנים אלמא דעשרון נתקדש ותי' שם דע"י תערובות השמן נתקדשו דהוי ככלי לח ורמי התם עוד אם אפייתן בפנים אלמא דתנור מקדש א"כ אמאי אין דוחות את השבת הא איפסיל בלינה ונשאר בקושיא וקאמר הש"ס תברא כו' עכ"פ מהא נמי משמע דדחיית שבת תליא באפיה בפנים דכיון דנאפית בכ"ש מתקדשת ואי אפו לה מע"ש מיפסיל בלינה והשתא מאי קבעי הש"ס מה"מ הא סברא הוא כיון דכל מעשי' בפנים ומקודש הוא ע"כ א"א לעשות מע"ש לא ללוש ולא לאפות וכיון דקי"ל בהקטרת חביתין דוחה שבת ממילא כו' מעשי' דוחין שבת וצ"ל דקאי אשיטתא דמתני' דתני התם ברישא דשתי הלחם ג"כ אפייתן בפנים ואפ"ה אין דוחין את השבת ואופין מע"ש אלמא דלאו הא בהא תליא א"כ ה"נ בחביתין מנ"ל דדחי שבת ואמאי לא אפו לה מאתמול וסייעתא מכאן לשיטת הרמב"ם ז"ל דפסק למתניתין דשתי הלחם אף על גב דאמרינן התם תברא מי ששנה זו לא שנה זו לא קי"ל הכי אלא הדין אמת דאפייתן בפנים ואפ"ה יכול לאפותה מע"ש אע"ג דנתקשו בטעמו של דבר וכמ"ש בפי' המשנה שם ומשני רב הונא דאינו יכול לאפות מאתמול דאינשפה לה וכיון דאפי' א"א מאתמול לישה ועריכה וודאי א"א מאתמול דהא באות מצה. ויש לדקדק קצת לדברי הרמב"ם ז"ל שכ' לעיל דילפינן מחביתין לכל המנחות דאופה ומטגנה א"כ נילף נמי להא דתאפנה נאה ולחה"פ ושתי הלחם מ"ט מותר לאפות מאתמול וצ"ל דדוקא רבוכה הוא דילפינן מהדדי אבל לא לחה"פ וב' הלחם דנאפין יבש ומשמע מדברי ר"ה דלפסול לינה לא חיישינן וקשיא טובא הא תנן במעילה המנחות קידשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה ונהי דמדת יבש לא נתקדשה הא המחבת וודאי כלי שרת היא ונתקדשה ואי עושה אותה במחבת שלא נתקדשה א"כ לא נתקדשה קדושת הגוף כלל והיכי מקטיר לה וע"כ צ"ל לר"ה דהי' אופה אותה בכלי חול מע"ש כדי שלא לחדות שבת ובשבת יקדשנה בכלי שרת להכי קאמר דא"א בהכי דאינשפה לה או י"ל דס"ל לר"ה דכ"ש אין מקדשין אלא בזמנן ולהכי לא מיפסיל בלינה אפילו אופה אותה מע"ש והוי מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אי לאו דתופיני תאפנה נאה ופריך עלה רב יוסף אפשר דכביש ליה בירקא ואכתי אפשר לעשותה מע"ש ומנ"ל דדוחה שבת ומשני דבי ר"י תנא תעשה אפילו בשבת כו' אביי אמר סלת מנחה תמיד הרי היא לך כמנחת תמידין ולהאי שינוייא ג"כ קשה מאי משני מקרא דתעשה אפילו בשבת אי קרא דאביי הא הני קראי צריכי לעיקר מצוה להקטרת החביתין דדוחה שבת אע"ג דלאו קרבן צבור הוא אבל מנ"ל דהלישה ואפיה דוחה שבת ואי מסברא פשיטא ליה דאינו יכול לעשות מאתמול משום פסול לינה א"כ

היינו הך דרבא וע"כ צ"ל דהש"ס דבעי מה"מ תרתי קבעי מנ"ל דמצות חביתין דוחה שבת ומ"ט דלישה ואפיה דחי' שבת הא אפשר לעשותו מאתמול כמו לחה"פ וב' הלחם ושינויא דר"ה ורבא קאי אהא דלישה ואפיה דחי' שבת משום דא"א לעשותן מאתמול ותנא דבי ר"י ואביי קאי אעיקר מילתא מנ"ל דדוחה שבת היינו משום דכתיב תעשה כו' אי משום דאיתקש לתמיד ועפ"ז לא הבנתי תמיהת התוס' ז"ל בד"ה אפו לה כו' דהכא אמר רבא דסברא היא דדחיא שבת משום דאי אפו לה מאתמול איפסיל בלינה לקמן גבי שתי הלחם בעי קרא להכי ומאי קושיא התם איצטריך קרא לעיקר מילתא דשתי הלחם ועומר דוחין שבת כדאמרינן התם מנין לעומר והקרב עמו שתי הלחם והקרב עמהם אלא דקאי התם בשיטת ר"ע דדבר שאפשר לעשותה מע"ש לא דחי שבת וא"כ שתי הלחם לענין מאי דוחה שבת ע"כ לטחינה והרקדה אלמא דאפילו מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש דוחה שבת ומשני לא לאפי' וס"ל תנור מקדש וא"א לעשותה מע"ש ובהא יליף דדחי שבת והיינו הך דהכא ומה שתי' ז"ל דה"א דאפו לה בתנור חול להכי בעי קרא ג"כ אינו מובן דאטו קרא יתירא איכא לשתי הלחם לחוד דנימא דגלי קרא שיאפנה בתנור קודש וידחה שבת הא קרא דוידבר כו' מועדי ה' כו' אתי לרבות עומר והקרב עמו ב' הלחם והקרב עמהם והשתא אי אפשר לאפות שתי הלחם מע"ש מנ"ל מהאי קרא דדוחה שבת וצריך לאפותן בתנור קודש דילמא באמת יאפנו בכלי חול ואין צורך לדחיית שבת אלא הדבר ברור כמ"ש וכדאמרינן הכא האי סברא למימר דאינו יכול לעשותה מע"ש ושפיר שמעינן מקרא דמועדי ה' דאפייתן דוחה שבת:

ורבא אמר על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל בלינה פירש"י ז"ל נהי דמדידיה יכול למודדו בכלי חול היינו חצי עשרון שלנו נמשך אבל אפי' ע"כ במחבת כ"ש היא ואינו יכול לאפותה מע"ש והקשו התוס' ז"ל הא כלי שרת אין מקדשין אלא בזמנן ותי' כיון דכ' קרא על מחבת ע"כ בעי קידוש כלי משמע דבעי למימר דהכא שפיר נתקדשה אפי' שלא בזמנה כיון דכלי כתבה בקרא ולהכי הקשו משתי הלחם דלא כתיב תנור אמאי מתקדש מאתמול ותי' כיון דלא דחי שבת מאתמול נמי זמנן ולפ"ז לא הוי צריכי לחלק בין חביתין דכתיב על מחבת ע"כ בעי קידוש כלי אלא ג"כ משום דאתמול נמי זמנן ועיקר סברתם דמשום דכתב כלי מקדש אפי' שלא בזמנו אינו מובן דמנלן הא והכי הוי לי' למימר כיון דבעי קידוש כלי א"א לאפות מאתמול דהא אינו מתקדש שלא בזמנו והתורה אמרה שיעשנה בקדושת כלי אבל מנ"ל למילף מהא דמתקדש שלא בזמנו ול"נ דע"כ לא אמרינן דאין כ"ש מקדש שלא בזמנו דדוקא בדבר שיש לו זמן כמו סידור הלחם על השולחן בזמנו נאמר בתורה להעריכו בשבת כי מעריכו שלא בזמנו

אינו קדוש וכן חזרת הקומץ בלילה דמצותו ביום אינו מקדש שלא בזמנו היינו בלילה אי לאו דלילה אינו מחוסר זמן אבל אפית חביתין ושתי הלחם דאינן גוף המצוה אלא הכשירה ואין לה זמן כלל שפיר מתקדשת בכל עת שיאפנה וכן שאיבת מים לחג אין השאיבה גוף המצוה ואין לה זמן מתקדשת אפי' שאבה בערב שבת:

אלא דתו איכא למידק לפי משמעות סוגיא דסוכה דלמ"ד כ"ש אין מקדשין אלא מדעת הי' יכול מלאות גם במוקדשת בע"ש אדעתא שלא יתקדש מעט א"כ ה"נ היכא פשיטא ליה לרבא דאי אפי לה מאתמול איפסיל בלינה יאפנה על דעת שלא יתקדש כיון דבדעתו הדבר תלוי וכן לקמן גבי שתי הלחם דמסקינן לרבי דתנור מקדש א"א לאפותה מאתמול וא"כ ע"כ רבי ס"ל דכ"ש מקדש שלא לדעת ותיקשי למ"ד אין מקדשין אלא מדעת והכא לענין חביתין יש לומר כיון דכ' על מחבת שטעונה כלי ומצותה בכך מתקדשת אפילו שלא מדעתו וכמו שכתבו התוס' ז"ל לענין שלא בזמנו אבל בשתי הלחם דלא נאמר כלי הא איכא תקנתא שיאפנה ע"ד שלא יקדשנה התנור ואכתי אפשר לעשותה מע"ש והא לא תיקשי יאפנה בתנור של חול אי נימא דלא בעינן שיהי' מקודש בשעת אפיה ואכתי אמאי דוחה שבת הא אפשר לעשותה מאתמול די"ל כיון דבמקדש לא הי' תנור של חול ומצות אפייתה בפנים כדתנן לקמן מאיזה טעם שהוא חשיב לא אפשר לעשותה מאתמול אבל הא תיקשי יאפנה ע"ד שלא לקדשה ולא תיפסיל בלינה וכ"ש לפי מש"כ התוס' ז"ל לעיל דף ז' דשלא בזמנו לכ"ע אינו מקדש אלא מדעת וכ"כ התוס' ז"ל בסוכה שם ה"נ הרי שלא בזמנו הוא והי' נראה גם בזה דהך פלוגתא אי מקדש שלא לדעת אי אינו אלא מדעת היינו דוקא לענין הנחה בכ"ש דקי"ל כשם שהמזבח מקדש כך כ"ש מקדשין בהא פליגי ואיכא מאן דס"ל דאינו מקדש אלא מדעת. ובירושלמי סוכה אמרינן דיליף לה ממזבח מה מזבח אינו מקדש אלא מדעת כך כ"ש אינן מקדשין אלא מדעת והא דפשיטא ליה במזבח דאין מקדש אלא מדעת עי' ק"ע מה שפי' דאם העלה חולין למזבח אינו קדוש אין זה מובן דמה ענין זה לקידוש שלא מדעת אלא נראה בהעלאת מזבח וודאי לדעת היא דלענין מאי העלהו למזבח אם לא להקטירו ה"נ בכ"ש אינו מקדש אלא אם דעתו לקדש אבל אם נתנו בכלי שלא להתקדש וכן אם שאב המים שלא ע"ד קידוש אינו מקדש אבל שתי הלחם דנעש' בו מעשה בכ"ש דנאפה בו וכן חביתי' במחבת לא מהני דעתו בזה ואפילו דעתו שלא יתקדש מתקדש שלא מדעתו כן הי' נראה לומר ומסתבר הוא אבל התוס' ז"ל לעיל דף מ"ח בד"ה לעולם כרבי כו' כ' דהא דאין התנור מקדש משום דאתיא כמ"ד דכ"ש אין מקדשין אלא מדעת מבואר מדבריהם ז"ל דבאפיית התנור ג"כ פליגי ואיכא למ"ד דאין מקדש אלא מדעת וכבר הבאתי לעיל דברי

הבה"ז ז"ל מה שנתוכח בזה עם הגאון הקדוש מוהר"י ז"ל כאשר מבואר דבריהם ז"ל ומה שיש לי להעיר בדבריהם ז"ל:

והגאון הקדוש מוהר"י ז"ל כתב ליישב דברי הרמב"ם ז"ל בקצירת העומר דכתב דנקצר ביום כשר ודוחה שבת וזה דלא כמשמעותא דשמעתין סוף פרק ר"י דא"כ אפשר לקצור מע"ש ואינו דוחה את השבת וכתב הגאון ז"ל דהש"ס פריך התם מהא דאמר רבי מועדי ה' לרבות עומר יקרב עמו ב' הלחם יקרב עמהם ובב' הלחם ליכא הקרבה וע"כ אפילו טחינה והרקדה ג"כ קאמר רבי דדוחה שבת וה"ה קצירה בעומר אע"ג דאפשר לעשות מע"ש והיכי אמרת דלרבי אין קצירת העומר דוחה שבת משום דאפשר לקצור בע"ש ומשני דמיירי באפייה דשתי הלחם ותנור מקדש וא"א לאפותו מע"ש ובעומר להקטרה והיינו אי נימא דכשמקדשין שלא לדעת אבל אי אין מקדשין אלא לדעת ע"כ ס"ל לרבי דאפילו אפשר לעשות מע"ש דוחה שבת דהא אפשר לאפות מאתמול ע"ד שלא יתקדש ור"ח ס"ל אליבא דרבי אין מקדשין אלא מדעת לפי דברי התוס' ז"ל לעיל כד"ד לעולם כרבי א"כ ע"כ לרבי דוחה שבת אע"ג דאפשר לעשותה מע"ש ונהי דגבי ב' הלחם לא פסק כוותיה דרבי וכסתמא דמתניתין לקמן פרק ב' הלחם אבל בעומר דכתב קרא דבחריש ובקציר פסק כוותיה דדוחה שבת אפילו אפשר לעשות מע"ש יעשה מחלוקת בין רבא דהכא דס"ל אי לא אפשר מאתמול לא צריך קרא ולר' יוחנן דלקמן צריך קרא אפילו אם לא אפשר מע"ש ע"פ תמיהת התוס' ז"ל וכבר כתבתי דלענ"ד אין כאן קושיא והא דהכא לא בעי קרא היינו משום דכתב קרא דעיקר מצות חביתין דוחה שבת מתעשה כו' וממילא כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש דוחה שבת והתם בעיקרא ועיקר מילתא דשתי הלחם והקרב עמו דוחה שבת ובעי התם להוכיח דלרבי אפילו מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש דוחה שבת בלא אשכחן בב' הלחם מלאכה שאי אפשר לעשותה מע"ש וש"מ דס"ל כר"א דאמר כל מכשירים שאפשר לעשותם דוחה שבת ומשני דאפי' בב' הלחם הוי מלאכה שא"א לעשותה מע"ש ושפיר ס"ל כר"ע והשתא אי נימא כסברא זו דיכול לאפותה ע"ד שלא יקדש ע"כ רבי ס"ל כר"א דאפילו אפשר לעשותן מע"ש דוחה שבת כמו בכל דוכתי דליכא למימר דגבי שתי הלחם לחוד הוא דס"ל הכי דמנ"ל הכי דהא ליכא קרא יתירה לשתי הלחם לחוד ועוד דלא כרבי ממועדי ה' אלא דגם שתי הלחם יהיה בכלל כל קרבנות צבור וכמש"כ התוס' ז"ל בפסחים וא"כ לא עדיף ב' הלחם מכל קרבנות ציבור וכי היכי דבכל קרבנות צבור מכשירין שאפשר לעשותן מע"ש לא דחי שבת לר"ע ה"נ בשתי הלחם אלא וודאי כר"א ס"ל דבכל קרבנות אפילו אפשר לעשותן מע"ש דוחין את השבת והשתא היכי מצינן למימר דהרמב"ם ז"ל פסק כרבי בהא כיון

דפסק בכל הקרבנות כר"ע אטו עומר ע"ד מכל הקרבנות אלא ודאי העיקר כמ"ש בריש מ"ק בדברי הרמב"ם ז"ל דאף ע"ג דנקצר ביום כשר מ"מ כיון דלכתחלה מצוה לקצור בלילה שפיר דוחה שבת ע"ש שהארכתי בשיטתו ז"ל ומלאכת העומר כולן דוחין את השבת כיון דזמן קצירה בו ביום וממילא הותרו כל המלאכות טחינה והרקדה אע"ג דנקצר מע"ש וכשר בדיעבד ויכול לטחון ג"כ מע"ש מ"מ כיון דאם הי' אפשר לו לקצור בשבת מותר גם בטחינה להכי אפילו אם אין לו מה לקצור בשבת מותר לטחון בשבת ג"כ אע"ג דאפשר מע"ש וחביתי כ"ג כיון דא"א לאפייתן מע"ש משום קדושת כלי כדרבא כל המלאכות דחי שבת גם הלישה ועריכה ובהא וודאי ליכא למימר דיאפנה ע"ד שלא לקדשה כיון דאמרה תורה על מחבת שטעונה כלי היינו שצריך לקדשה בכלי ואינו יכול לאפותה ע"מ שלא לקדשה כמו שאינו יכול לאפות בכלי חול ועי' מ"ש הבה"ז ז"ל שם:

ושתי הלחם תליא בפלוגתא אי תנור מקדש ורבי ס"ל דתנור מקדש ואינו יכול לאפות מאתמול ועוד נראה דלמ"ד תנור מקדש עיקר מצותו בתנור המקודש ויליף מתנור ב' פעמים אחד שיהא הקדישו בתנור וכדאיתא בסוף פרק כל המנחות ואף על גב דזה כתיב במאפה תנור ילפינן מינה לכל הנאפות בתנור דכן הוא מצותן לאפות בתנור מקודש כדי שיתקדשו ועי' תוס' ז"ל שם וא"כ אליבא דמ"ד תנור מקדש אין לאפות בכלי חול ולא לאפות עד שלא לקדש ולא תקשי כנ"ל למ"ד אין מקדש אלא מדעת יאפנה ע"מ שלא לקדש דזה הוא דלא כמצותו והרמב"ם ז"ל פסק כסתמי דלקמן דאין התנור מקדש ויכול לאפותן בע"ש. ומ"ש הבה"ז ז"ל דהא דאפייתה בפנים הוא מקרא דמועדי ה' לא הבנתי כיון דלא קי"ל כרבי באפיית שתי הלחם א"כ לא הוי בכלל דרשא דמועדי ה' ועי' תוס' סוכה שם שצידדו לומר דבמנחה הבאה עם הזבח גם לענין לינה אינה מתקדשת בכלי אלא בשחיטת הזבח וכבר דחו התוס' ז"ל סברא זו לעיל דף ט"ו בד"ה אפשר כו' מהא דסוף פרק ר"י ועי' מ"ש בזה בח"ל סוטה דף י"ד בדין קידוש שלא מדעת:

ואחר כל הנ"ל אכתי קשה לי רב הונא דאמר דטעמא דאינו יכול לאפותה משום דאינשפה לה אטו לא ס"ל דמחבת הוי כ"ש וטעונה כלי והדתנן סתמא במעילה המנחות כו' קידשו בכלי הוכשרו ליפסל בט"י כו' ובלינה והי' נראה דכל הני שינויי דשמעתין צריכי אהדדי ומר אמר חדא כו' דקרא דתנא דבי ר"י וקרא דאביי איצטריך לעיקר מצות חביתין דדחי שבת ואכתי איכא מכשירי' לישה ועריכה ואפיה וטיגון דר"ע קרי להו מלאכה שא"א לעשות מע"ש ור"ה ס"ל דאופה ואח"כ מטגנה וא"כ נהי דטיגון במחבת א"א מאתמול משום פסול לינה אבל האפיה בתנור יאפנה מע"ש וגם הלישה ועריכה יהי' מע"ש דתו ליכא חשש חימוץ כיון דנאפת היא להכי קאמר טעמא משום דאינשפא

לה ורבא ס"ל מטגנה ואח"כ אופה וסבירא ליה משום פסול לינה לחוד ויש ליישב בזה קצת דברי הרמב"ם ז"ל שכתב לשני הטעמים לטעמי' דר"ה ולטעמי' דרבא (וכמבואר בדבריו בהל' מעשה קרבנות פרק י"ב) ועי' לח"מ ז"ל ולפי הנ"ל ניחא דתרווייהו צריכי טעמיה דר"ה איצטריך לאפיה בתנור דקדם לטיגון דאין בזה פסול לינה מדרבא לטיגון דעיקר מצוה היא וכיון דעיקר מצוה דחי שבת להכי לא עבדינן לאפיה ג"כ שום תקנתא היינו כבישא בירקא:

ואיכא למידק עוד בהאי ענינא מאי דכתיבנא דתנור אינו מקדש לדברי הרמב"ם ז"ל א"כ הא דתנן במעילה שתי הלחם ולחה"פ מועלין משהוקדשו קרמו בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמח"כ ובלינה ולא גרס רש"י ז"ל התם ובלינה מסתמא דלקמן שתי הלחם נאכל לא' ולב' כו' לחה"פ נאכל לשמונה ולתשעה ולא כ' בי' לינה והתוס' ז"ל כתבו שם דגרסינן שפיר ובלינה כיון דאהני קרימת תנור ליפסל בטבול יום ומח"כ אלמא דס"ל דתנור מקדש א"כ ה"ה דנפסל בלינה וא"כ דברי הרמב"ם ז"ל קשין אהדדי דמהאי פיסקא דאין דוחין את השבת ע"כ נראה דס"ל דאין התנור מקדש ואלו בפ' י"א מאבות הטומאה דטומאת קדש לא שייכא אלא בקדש המקודש כמו בשר הקרבנות והמנחות משקדשו בכלי ולחם הפנים וב' הלחם משקרמו בתנור משמע דע"י קרימת תנור חלה עלייהו קדושת הגוף והתנור מקדש וא"כ אמאי לא יפסל בלינה כיון דחל עלייהו קדושת הגוף ועי' פ"ה מה' תמידין מ"ש הלח"מ ז"ל שם דהתנור מקדש קצת ומש"ה אפייתן בפנים אבל אינו מקדש לגמרי ליפסל בלינה וע"כ צ"ל כן גם לענין זה דנהי דתנור מקדש לחול עלייהו קדושת הגוף ולהיות קודש מקודש מ"מ אינו קדוש לגמרי ליפסל בלינה ומשמע ליה הכי כי היכי דלא תיקשי סתמי אהדדי דבמכילתין תנן הנאכלין לכמה ימים ולא פסיל בהו לינה ובמעילה תנן קרמו בתנור הוכשרו ליפסל בט"י ובמח"כ וקשיין אהדדי אלא ודאי לענין חלות קדושת הגוף לכ"ע דתנור מקדש ולענין פסול לינה הוא דפליגי אע"ג דלא נתבאר טעמא דהאי מילתא מש"כ דחל עלי' קדושת הגוף ע"י קרימה דבתנור לכ"ע ולענין לינה הוא דפליגי וכן משמע בזבחים דף צ"ו דלכ"ע תנור כלי שרת היא ועבדינן ליה של מתכת משום לחה"פ וב' הלחם דאפייתן בפנים ועי' תוס' ז"ל שם ולפ"ז יקשה הא דאמר אביי לעיל דלרבי קדוש ואינו גמור ותפיס פדיונו אפילו לאחר שחיטה ואמאי תופס פדיונו כיון דקדיש קדושת הגוף כתנור לכ"ע דמיקרי קודש המקודש היכי שייך ביה פדיון הן אמת דבלא"ה תקשי לאביי היכי תפיס פדיונו לרבי הא ס"ל דתנור מקדש סוף פרק ר"י וכבר האריכו בזה התוס' ז"ל לעיל דף מ"ז בד"ה ואיזו היא כו' ונראה מד' דנהי דאין לו פדיון לצאת לחולין אבל פדיונו יתפס ע"ש באריכות ולא שמענו כן

בשאר דברים המקודשים בכלי למימר דאם פדה אותן נתפס הפדיון והדברים ארוכים בזה עוד יתבארו במכילתין בס"ד לקמן בפרק כל המנחות דף נ"ז:

שם תוס' בד"ה תעשה אפילו בשבת כו' היינו משום דגלי רחמנא כו'. ונראה דהי מינייהו מפקא ולא דמו לפסח עכ"ל ולא ביארו אמאי לא דמו לפסח ועי' בה"ז ז"ל שפי' משום דכבר גלי רחמנא בפסח אבל דברי התוס' ז"ל מגומגמין קצת שכ' דשקולים הם והי מינייהו מפקת והרי בפסח איצטריך קרא אחרינא לטומאה אלמא דלאו שקולים הם והי' נראה דלא דמי לפסח דאיצטריך קרא אחרינא לטומאה משום דבפסח איכא נמי אכילה בטומאה והא דטומאה אינה נדחית אבל בכל קרבנות דאין בהן אלא עבודה לחוד שקולין הם ויבאו שניהם דהי מינייהו מפקת ועי' תוס' פסחים דף ס"ו שהאריכו קצת בזה וכתבו שם דלקמן סוף פרק ר"י מרבינן מקר' שבת וטומאה ושתי הלחם והתם בפרק ר"י בעומר מיירי וכן איתא לעיל לענין מלח תקריב אפילו בשבת וטומאה ועי' תוס' לקמן סוף פ' ר"י ובאמת צריך לדקדק בזה למאי דאמרינן ביומא דשבת הותרה בציבור וטומאה דחויה א"כ לאו שקלים הם והיכן מצינן למילף לתרווייהו מחד קרא והתוס' בפסחים דף ס"ו כתבו דתנאי הוא איכא תנא דיליף טומאה מפסח דכתב אש נדחה כו' וילפינן תמיד מינה בגז"ש דמועדו ושבת כתיב בתמיד על עולת התמיד וילפינן פסח מתמיד ואם כן דמתרי קראי נפקא שפיר איכא למימר דשבת הותרה וטומאה דחויה אבל רבי דלקמן פ' ר"י ס"ל דילפינן תרווייהו מחד קרא במועדו אפילו בשבת וטומאה ואליביה הי' נראה דאין לחלק בין שבת לטומאה ושניהם הותרו כן הי' נראה אבל ביומא דף מ"ו משמע דאפי' למאן דיליף מבמועדו לתרווייהו ג"כ שבת הותרה וטומאה דחויה ע"ש ועי' תוס' ישינים שם:

דף נא.

תוס' בד"ה הרי היא לך כמנחת תמידין כו' ותימא דלמד מן הלמד הוא עי' בה"ז וצ"ק שכתבו דמנחת תמיד למדין מתמיד וחביתין ממנחת תמיד ואין זה מובן דהא כתיב על עולת התמיד ונסכה הרי נסכים מפורשין ג"כ דדחי שבת ודוחק לומר דונסכה היינו נסכי יין דאין בהם דחית שבת דלשיתין אזלי ועוד דהיכא מבואר הקישא מנחת התמיד לתמיד והי' נראה דקצת חסרון יש בד' ז"ל ופסח גמר מועדו מתמיד ותמיד גמר מועדו מפסח לענין טומאה וא"כ חביתין לטומאה היכי ילפינן מתמיד הוא למד מן הלמד הוא ואיכא פלוגתא אי דבר הלמד בגז"ש מלמד בהיקש לזה כתבו דגילוי מילתא בעלמא הוא כיון דדחי שבת דחי נמי טומאה וק"ל:

שם גמרא דנין תבש"ט מיגי"ל כך נראה מלשון רש"י ז"ל הגי' ואיכא ד' בהאי צד תדיר באה חובה שבת וטומאה ובאידך צד איכא ג' יחיד גלל עצמה לבונה וא"כ הוי מצי למימר הני נפישין וי"ל דשבת וטומאה חד הוא ועי' קרבן אהרן ז"ל שהאריך בזה:

דף נא:

משנה לא מיני כהן אחר תחתיו כו' ר"ש אומר בשל צבור ר"י אומר משל יורשין. ופריך הש"ס ממשנה שקלים דאמר ר"ש דבתנאי ב"ד הוא דבאה מתרומת הלישכה לא מן התורה ומשני דשתי תקנות הוי תקנה ראשונה שיבא משל יורשין משום דמידחק' לישכה. ונראה דהיורשין צריך שימסרם לצבור כיון דמה"ת הם אינן מחוייבין אלא חובת צבור הוא אם אין כ"ג כי באה נמי משל יורשים צריך מסירה לציבור דאל"ה לא הוי משל עולם כיון דחזו דפשעי חזרו ותקנו כדין תורה לבא משל צבור ובירושלמי שקלים פריך נמי להאי פירכא ומשני התם דתקנה הי' שלא יגבו בתחלה משום דין הדין תרומת הלשכה לא באה אלא לצורך חובת ציבור הוקבע להם זמן כמו תמידין ומוספין אבל חביתין אין חובה על הצבור כ"כ מן הדין הי' צריך לגבות בתחלה אבל משום פשיעה תקנו שיבא מתרומת הלשכה כן נראה מלשון הירושלמי שם בשקלים וכן פי' הק"ע אבל בשקלים אשר בתלמודין הגירסא כמו הכא בתלמודין ע"ש ור"י פליג התם ג"כ ואומר דמשל יורשים היא באה לטעמיה אזיל דאמר הכא דחובה היא על היורשים ד"ת ולא על הציבור א"כ ליכא למיחש לפשיעה ולתקוני דיבא משל ציבור כיון דאינה חובה על הצבור כלל ועי' תוס' לקמן דף נ"ב בד"ה דשמעינן ליה לר"ש כו' שכתב דר"י נמי חושש לפשיעה דס"ל משל יורשין ולא אשכחן דנפלוג אתקנות והוא פלאי דהא ר"י פליג שם במתניתין וכנ"ל ועי' תוי"ט בשקלים דמסתבר ליה למ"ד משל יורשים דאין חייבים אלא מירושתם מכ"ג אבל לא משל עצמן ולדידי לא נראה דא"כ אם לא ירשו מכ"ג אביהם בטל מצות חביתין ולא כן אמרינן לקמן דכ' סלת מנחה תמיד הרי היא לך כמנחת תמידין שאינו בטל לעולם עכ"פ פשטא דמתניתין כולן ודשקלים נראה דר"י ור"ש לטעמייהו אזלי וכנ"ל דלר"ש דהחוב הוא על הציבור מה"ת א"ש תקנתא אחרניתא מיורשין לצבור ואוקמוה אדאורייתא כדאמרינן בגמרא אבל לר"י דליכא חוב על הציבור לא שייך תקנתא זו להטיל על הציבור כיון דאין מחוייבין בדבר וחובת יחיד הוא ודוקא בעכו"ם וגר שמת הוא דתקינו להביא הנסכי' משל צבור דא"א בענין אחר אבל משום חשש פשיעה של יחיד אין להטיל על הצבור ועוד כיון דמחוייבים הם נראה דיכולין למשכן אותו ע"ז כמו חייבי עולות אבל הרמב"ם ז"ל פסק הכא כר' יהודה בפ"ג מהל'

תו"מ דמשל יורשין היא באה ובפ"ד מה' שקלים כתב להא דר"ש דבתנאי ב"ד באה משל צבור והכ"מ ז"ל כתב שם דאגב גררא נסבא והוא דחוק ונראין בזה ד' הלח"מ ז"ל בפ"ג הנ"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל דלאו חד פלוגתא היא אלא הכי פליגי בדאורייתא והתם בחוששין לפשיעה פליגי וכדאמרינן לקמן בשמעתין דר"ש חייש לפשיעה משמע דר' יהודה לא חייש לפשיעה אבל אי הוי חייש לפשיעה הי' צריך לתקוני לבא משל צבור אע"ג דמדאורייתא משל יורשים אלא דא"כ קשה קצת למה פסק כר' יהודה בפר העלם כו' דמתחלה מגבין להם כיון דפסק כר"ש דחייש לפשיעה ור"י לא חייש לפשיעה. ועי' בכ"מ ז"ל פ"ד מה' שקלים שלא כ' מוצא דין זה וצ"ל דלמסקנא משמע דטעמא דר"ש לאו משום פשיעה היא דבמילתא דאית להו כפרה לא שייך פשיעה אלא טעמיה דר"ש מקרא הוא ור"י פליג ולא דריש לקרא והלכה כר"י לגבי יורש בכללא דתלמודין ביניהו כתב דמתחלה מגבין להם ועי' תוי"ט ז"ל שם שכ' לסיוע לדברי הכ"מ דאגב גררא נקטא מהא דעכו"ם ששלח עולתו ולא הביא דמי נסכים יביאו משל צבור משמע דאם שלח בא משלו והוא ז"ל פסק דאין עכו"ם מביא נסכים ילפי הנוסחא אשר לפנינו בדברי הרמב"ם ז"ל וכן מי ששלח עולתו ממדינת הים כו' נראה דל"ד עכו"ם קאמר אלא ה"ה ישראל אם שלח מארץ רחוקה עולתו מביא נסכים משל צבור אין כאן קושיא ודו"ק:

שם גמרא כליל תקטר שתהא כולה בהקטרה. ופירש"י ז"ל לחד לישנא שלא יעשה לה שיריים. ופי' התוס' ז"ל דלר"ש דאמר משל עולם היא דנצרכה אבל לר"י דאמר משל יורשין לא איצטריך דבכלל כל מנחת כהן כליל כו' הוא ודינו דבעי לקמן לר"י כליל תקטר מאי עביד ליה. ולפ"ז אינו מובן הא דאמרינן לקמן אין לי אלא תחתונה בלא תאכל עליונה מנ"ל אלמא דאי לא כתיב כליל תקטר לא הוי ידעינן מנחת כ"ג ממנחת כהן הדיוט וא"כ שפיר איצטריך כליל תקטר לגופיה והיכי כ' ז"ל כיון דהוי מנחת כהנים פשיטא דכולה כליל וי"ל דליורשים שהם כהנים הדיוטים לא איצטריך קרא דכליל תקטר דבכלל כל מנחת כהן הוא ולקמן דאמרינן לר"י דאיצטריך כליל לגז"ש ליתן את האמור של זה בזה היינו לכ"ג גופיה דלא שמעי' מכל מנחת כהן דמיירי בהדיוט אלא דא"כ אמאי לא אמרינן לקמן דאיצטריך כליל תקטר לר"י לגופיה דמנחת כ"ג כולה בהקטרה כיון דלא ילפינן מכהן הדיוט ע"כ נראה יותר כלישנא אחרינא שאינה קריבה לחצאין ושפיר פריך לר"י למה לי דהא יליף לה מאותה ולא חציו:

ואכתי איכא למידק בקושית הש"ס לר"י כליל תקטר למה לי משמע דמיותר הוא ואמאי הא איצטריך לגופי' לחביתי כ"ג שיהי' כולן בהקטרה ואי משום דהוי שמעינן לה מכל מנחת כהן כו' א"כ מאי משני ליתן את האמור כו' לא לכתבי' כלל ויהי' הכל בכלל

כל מנחת כהן וצ"ל דכליל תקטר איצטריך למצוה להקטיר כולה מזה לא שמעינן מכל מנחת כהן כליל תהי' דלא אלא שיהי' נשרף ולא יאכל אבל לא ידעינן דמצותה בהקטרה על המזבח והיינו דקאמר מנין ליתן את האמור כו' כיון דגבי מנחת כ"ג כתיב עשה דהקטרה ובמנחת כהן הדיוט לא נאמר אלא לאו דלא יאכל אע"ג דכתיב נמי כליל תהי' היינו דנשרפת אבל לא נאמר עשה דהקטרה מנין ליתן את האמור של זה בזה ת"ל כליל לגז"ש ועיקר שינויא הוא דאיצטריך למצוה בהקטרה. ועפ"ז יש ליישב קושיית התוס' ז"ל בד"ה אף כאן כו' אמאי לא שמעינן לאו אליבא דר"י ולאמר דדריש לאו אמור. ולפי הנ"ל ניחא דע"כ לא אמר ר"י לאו אמור אלא בלאו הבא מכלל עשה דלא נאמר העשה אלא בשביל הלאו כמו נדבה תעשה אותו ולא בע"מ בכה"ג אהני קרא דלאמר לאו אמור וכמ"ש התוס' ז"ל בפסחים שם אבל הכא דהעשה איצטריך לאפיה דמצוה להקטיר כולה אין בה בכלל לאו אמור אלא דלא משמע הכי בפסחים שם דאמרינן דלר"י איכא לאו בצלי מבעוד יום דכ' ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין ביום לא וכתיב לאמר לאו אמור אלמא דאפילו איצטריך העשה לגופיה הוי בכלל זה דהא עשה דואכלו את הבשר איצטריך לגופיה. ועוד קשה לר"י למה כתב רחמנא גבי מנחת כהן כליל תהי' לא תאכל הא בכליל תהי' לחוד ג"כ שמעינן דאיכא ל"ת מלאמר לאו אמור ועי' צ"ק ואין דבריו ז"ל מובנים:

שם תוס' בד"ה חטאת היא וכו' ותימא הא קדשי ב"ה היא ופשיטא דמועלין בה ותי' דאיצטריך דיש בה מועל אחר מועל דאינו אלא בבהמה וכ"ש ויש לדקדק דטעמא מאי יש מועל אחר מועל בבהמה משום דקדושת הגוף היא ולא יצאה לחולין ע"י מעילה אבל פרה דאינה אלא קדושת דמים וכל שכן דקיימינן הכא לר"ש דאמר פרה נפדית ע"ג מערכתה אמאי יהי' בה מעילה אחר מעילה כיון דליכא עלי' אלא קדושת דמים והיכי ילפינן מחטאת היא דיש בה מועל אחר מועל כיון דאית לה פדיון ולא דמי לחטאת והא בהא תליא כיון דאית לה פדיון ואין עלי' אלא קדושת דמים ממילא להא נמי לא דמי לחטאת ואין בה מועל אחר מועל דכל קדושת דמים נפקא לחולין על ידי מעילה ונראין בזה דברי הכ"מ ז"ל שכתב על לשון הרמב"ם ז"ל שכ' דיש בה מעילה אע"פ דקדשי ב"ה היא דקשה אטו קדשי בדה"ב אין בהן מעילה אלא דגם לקדשי בדה"ב לא דמיא לגמרי ואיצטריך קרא למעילה עצמה ע"ש וכן מבואר בד' הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' פרה אע"פ שהיא כקדשי בד"ה ע"ש ועי' בה"ז ז"ל:

דף נב.

תוס' בד"ה ואין מועלין באפרה תימא תיפוק לי' דאפר הקדש מותר ולמאן דמוקי ניחא כו'. משמע מדבריו ז"ל דאיכא פלוגתא בזה ובאמת אין כאן פלוגתא דהנשרפים כמצותן כמו פרים הנשרפים משנה מפורשת היא במעילה דאין מועלין באפרן משום דאין לך דבר שנעשית מצותו והנשרפים מחמת פסולן כמו כל פסולי המוקדשין הוי בכלל הא דתנן כל הנשרפים אפרן מותר ולא אשכחן אפר הקדש דאסור או בעצי הקדש של שלמים דלא נפיק לחולין או ששרפן במזיד כדאיתא בפסחים דף כ"ו או באפר תה"ד לטעון גניזה וא"כ האי תי' שכתב דהכא אסור דכל מצותו לשריפה עומד אינו מובן דאדרבה דבר שמצותו לשריפה פשיטא דאין מעילה באפר דנעשית מצותה אלא העיקר כתי' בתרא דהכא לא נעשית מצותו דהאפר הוא עיקר המצוה ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' מעילה שכתב וכן פרה מועלין בה משהוקדשה עד שתעשה אפר ותנאי ב"ד הוא שלא ימעול אדם באפרה עכ"ל וקשה קצת למה הזכיר התנא ב"ד כיון דמן הדין אין בו מעילה ותקנה ראשונה בטלה ממילא אין בו מעילה וצ"ע:

שם גמרא כיון דחזו דקר פרשי מספק הזאות כו'. ובירושלמי שקליה איתא כיון דנגדרו ותו לא קא מזלזלי אוקמוהו אדאורייתא וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בשקלים שם ועי' בלשון הרע"ב ז"ל שם ולפ"ז איכא למישמע מינה דאם תקנו איזה דבר בשביל איזה טעם ובטל הטעם יש כח לבטל התקנה כיון דלא צריכי עוד. ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' ממרים ובד' הראב"ד ז"ל שם:

שם תוס' בד"ה גזרו כו' ואפר פרה נמי איקדש מדרבנן. עיין בה"ז וצ"ק. ובאמת ביומא דחי התוס' ז"ל לת' הר"ר חיים מאפר פרה דא"א לומר דרבנן איקדשוהו דא"כ היכי מזין ממנו על האדם ואין זה מוכרח כ"כ דישכח ביד ב"ב להקדיש ולא יעשה בו כ"א מצותו היינו הזיה ואין זה הניה מן ההקדש דמצוה היא ודוק:

דף נב:

גמרא אילימא רבנן מ"ש לבונתה דהוכפלה ושמן לא הוכפל לכאורה לא דמי להדדי דבקומץ יש לומר דכל דהוכפל משום דלא אשכחן חצי קומץ דקרב לעשרון שלם והיכי דלא מייתי אלא עשרון אחד לא מייתי נמי אלא קומץ לבונה אבל אם מת כה"ג דמייתי ב' עשרונים מייתי ב' קמצים דחצי קומץ לעשרון לא אשכחן אבל שמן דבעלמא סגי בלוג לעשרון והכא הוסיפה תורה ג' לוגין י"ל דאפילו אם מביא ב' עשרונות סגי בג' לוגין וצ"ל דלא מסתבר להו להש"ס לחלק בזה ואם הי' כופל הלבונה הי' צריך לכפול גם השמן:

הדרן עלך פרק כל התכלת

פרק כל המנחות שם

גמרא מנין לכל המנחות שהן באות מצה כו'. ומסיק דלמצוה לא מיבעי' ליה אלא לעכב מנין ונראה מפשטא דשמעתין דמיבעי' ליה אכולהו מנלן מצה לעיכובא ולא חמץ או שאור או רבוכה ומשני ליה מדכתיב לא תאפה חמץ אלא מצה שמעינן מינה עיכובא ופריך אכתי לא שמעינן שאור לעיכובא ורנב"י פריך דמלא תאפה כו' לא שמעינן מיעוט לרבוכה ורבינא פריך דאפילו חמץ גופיה לא שמעינן לעכב דקרא לא אתי אלא למיקם גברא בלאו בעלמא אבל בדיעבד לא מיפסיל ומסיק דתהי' כתיב לעיכובא ואימעיטו כולהו חמץ ושיאור ורבוכה. והתוס' ז"ל בד"ה מנין תמהו הא מתניתין היא לקמן פרק כל המנחות כו' ומשמרן שלא יחמיצו דכ' לא תעשה חמץ ולא הבנתי תמיה זו הא מתניתין דלקמן א"ש דלכתחלה וודאי צריך לשמרן מחימוץ כדכ' לא תעשה חמץ וכי מיבעי' ליה הכא לעיכובא מנ"ל אלא אי קשיא לי הא קשי' לי מאי מיבעי' ליה לעכב מנין תיפוק לי' מדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו כו' קרבן ראשית ואל המזבח לא יעלו כו' הרי מפורש דחמץ פסול להקטרת מזבח וממילא המנחה פסולה כיון דא"א להקטיר הקומץ ולא יעלו לריח ניחוח משמע דפסול לגמרי וכמו כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ועוד למה ליה הכא קרא לעכב כיון דכתיב מצות תאכל שמעינן מינה דחמץ לא יאכל וכיון דאסור לאכול השירים ממילא המנחה פסולה ולענין אכילת השירים לכאורה לא בעינן שישנה הכתוב לעכב דאין זה בכלל קדשים דבעינן שינה הכתוב. ויותר קשה על אתקפתא דרבינא ואימא לא תאפה למיקם בלאו ואיפסולי לא מיפסיל היכי מצינן למימר הכי כיון דכתיב לאו על עשיית חמץ ע"כ אסורה נמי באכילה וע"כ צ"ל לרבינא נהי דעבר בלאו על עשייתה חמץ מ"מ בדיעבד אם עשאה חמץ והקריבה יצא ידי חובתו ומותר לאכול השירים וקרא דמצות תאכל ג"כ אינו אלא למצוה דאכילת קדשים הוי כקדשים דבעינן שינה לעכב ולקושיין קמייתא אמאי לא נפקא לן מכל שאור לא תקטירו אפילו דלא מצינן למילף מינה אלא שאור אבל לא חמץ אבל לא משמע הכי מקרא דקרבן ראשית תקריבו היינו שתי הלחם דבא מן החמץ הוא דהתרתי לך אבל שאר קרבנות נאסר בהם גם חמץ. ובאמת כל הני קראי שנא' בהן מצה לא נאמר אלא לענין אכילה היינו השירים במש"כ ואכלוהו מצות מצות תאכל ובשמעתין משמע דמיבעי' ליה אעשיית כל המנחה מנ"ל דחמץ מעכב זה צ"ע אמאי לא שמעינן לה משאור בל תקטירו:

והנה בשמעתין נראה דמקרא דמצה תהי' אימעיטו כולהו לעיכובא חמץ ושאור ורבוכה בהני שלא נאמר בהן רבוכה. וביבמות פרק החולץ ממעט חלוט היינו רבוכה ממצות תאכל דיתירה היא וכמש"כ רש"י ז"ל שם אע"ג דמצה היא לענין פסח מ"מ הכא מיתורא דקרא ממעטינן לה והכא בשמעתין משמע דמתהיה ממעטינן ליה ותרתי למה לי. ונראה מדברי התוס' ז"ל בד"ה ת"ל תהי' דהתם למצוה הוא דאימעיט והכא מתהי' שמעינן עיכובא וצ"ל דהיינו לבתר דילפינן התם מקרא יתירה דלמצוה בעינן מצה ולא חלוט ילפינן נמי מתהי' לעיכובא אבל אי לא שמעינן דחלוט אינו למצוה לא הוי ממעטינן לה כלל ממצה תהי' כיון דבאמת מצה היא אבל מ"מ קשה מנ"ל עיכובא לחלוט מתהי' הא תהי' איצטריך לעיכובא לחמץ ולשאור דלמצוה אימעיטו ממשמעותא דמצה ולא חמץ ושאור ועלה קאמר רחמנא מצה תהי' דוקא מצה ולא חמץ ושאור אבל חלוט דבכלל מצה היא מנ"ל למילף מתהי' לעיכובא וי"ל דבאמת לרב חסדא אימא לא תאפה חמץ אלא שאור ועיקר בעי' דר"פ מנ"ל לעיכובא בשאור וכן לרבינא דפריך אימא למיקם בלאו אבל לא מיפסיל ועלה איצטריך תהי' לעיכובא י"ל דרבוכה לא שמעינן עיכובא ולא אימעיט אלא למצוה כהא דפ' החולץ אבל רנב"י דפריך חלוט מנ"ל אליבי' לא איצטריך תהי' אלא לחלוט לעיכובא דלחמץ לא צריך דמלא תאפנה חמץ נפקא ולשאור גם כן לא איצטריך דאפשר כר"מ י"ל או אפילו כר"מ י"ל דס"ל דספיקא הוא אי חמץ הוא או מצה וכדמיבעי' לן בחולין דף כ"ג ואם כן לא איצטריך קרא למעוטי ספיקא ורב חסדא דפריך אימא לא תאפה חמץ אלא שאור ע"כ צ"ל דס"ל דברי' הוי וכיון דלא איצטריך תהי' למילתא אחריתא אלא לחלוט שפיר ממעטינן ליה לעיכובא דבהני דלא נאמר בהן רבוכה אי מייתי רבוכה פסולה ועי' מהרש"א ז"ל שם בהחולץ שהקשה שם על הא דאמרינן התם למאי הלכתא מצה היא דאדם יוצא ידי חובתו בפסח אמאי לא קאמר דמצה היא לענין מנחות גופא דבדיעבד יוצא בחלוט ולא אימעיט אלא למצוה ואין כאן קושיא כמבואר בדברי התוס' ז"ל הכא דבדיעבד נמי פסול מתהי' אבל הא קשיא מאי קאמר התם ואלא מצה היא למאי הלכתא הא נ"מ להני מנחות דכתיב בהו רבוכה וגם מצה בעינן כמו עשר של מצה שבתודה דיש בה שלשה מינים חלות ורקיקים ורבוכה וי"ל דהא דמספקא ליה אי מצה היא אי לא לאו דשמא חמץ היא דזה וודאי אינו דברבוכה תו ליכא חימוץ כיון שנחלטו ברותחין אלא דשמא גם שם מצה לא מיקרי ולא נאמר בתורה לשון מצה ברבוכה וכדאמרינן לקמן כ' ע"ז ולהכי ליכא נ"מ לענין רבוכה אי מצה היא אי לא ועי' רש"י ז"ל בד"ה אי דאיכא רבוכה כתב בה רבוכה כתיב בהדיא מורבכת תהא שלא תאפה חמץ עכ"ל משמע דהני דכתיב בהו רבוכה שמעינן שלא יהי' חמץ

וע"כ צ"ל משום דאחר חלוטה תו ליכא חמץ וא"כ הני דכ' בהו רבוכה לא צריכי שימור שלא יחמיצו. ובמתניתין תנן כל המנחות שנלושות בפושרין משמרן שלא יחמיצו ועוד דא"כ חביתי כ"ג דכ' בהו רבוכה לישתן ועריכה דידהו אמאי דחי שבת ילוש מע"ש ואין לחוש לחימוץ כיון שכבר נעשו רבוכה ונחלטה ברותחין אלא משמע דאף לאחר חלוטה ברותחין אפשר להתחמץ אם ילוש מע"ש והא דאמרינן בפסחים אלו דברים שאין באין לידי חימוץ האפוי והמבושל יחלוט שחלטו ברותחין היינו דע"י חלוטה ברותחין אינו מתחמץ עוד ע"י בישול וכדתני נמי האפוי שנתבשל אבל כשחוזר ולשו יכול להתחמץ גם אחר חלוטה וא"כ אין לשון רש"י ז"ל מובן אלי וצ"ע יותר בזה ולא מצאתי כעת האי דינא בדברי הרמב"ם ז"ל דרבוכה פוסלת בהני מנחות שלא נאמר בהן רבוכה ודין שאור ג"כ לא נתבאר בדבריו ז"ל אבל הא לא תקשי דהוא ז"ל פ' כר"מ בנוקשה בלאו וחמץ הוא והכא לא נצרכה אלא לר"י אבל רבוכה בשאר מנחות לעיכוב צ"ע ועיין במשנל"מ ז"ל פ"א מהלכות ק"פ שהקשה מכאן לדברי הירושלמי דמצריך קרא לשוחט הפסח על החמץ דכשר משמע דאי לאו קרא ה"א דפסול הוא מדכתב לאו לא תשחט והכא קאמר רבינא אימא למיקם בלאו בעלמא ואי פסולי לא מיפסיל ואין כאן קושיא כ"כ דהכא גופא משמע דרב חסדא ורנב"י שפיר ילפי פסולה לחמץ מלאו דלא תאפה חמץ ופליגי בזה אי ילפינן פסול מלאו האמור בתורה ומהא דאמרינן לקמן דף נ"ט לא יתן עליה שמן ואם שם פסול אין הכרע דכל שנאמר לאו פסול הוא דהא בלבונה ג"כ נאמר לאו ואפ"ה כשר כדתני התם אלא י"ל דאקרא דחטאת היא חמיר ולפלוגתא דאביי ורבא במילתא דאמר רחמנא לא תעביד אין זה ענין וכמ"ש בחי' ריש תמורה שם:

שוב ראיתי אחרי העיון דמש"כ דהרמב"ם ז"ל ס"ל דנוקשה בלאו אינו כן אלא על נוקשה פטור ובתערובות הוא דהאריכו מפרשי דבריו ז"ל בדעתו וגם אני הארכתי בזה בח"ל נזיר בסוגיא דטעם כעיקר והדק"ל אמאי לא ביאר לענין מנחות דשאור פסול דהא לאו חמץ גמור הוא כיון דלא לקי וכן לא כ' להא דמיבעי' לן בחולין הרי עלי להביא מן החמץ או מן המצה והביא מן השאור דאמרינן לר"מ לא מיבעי' כיון דלקי חמץ הוא וכיון דהוא ז"ל פסק כר"מ דלא לקי אע"ג דבשיעור שאור פסק כר"מ דהיינו הכסיפו פנים מ"מ כיון דנשרף ולא לקי שפיר איכא למיבעי' ובעיקר האי מילתא דאמרינן הכא דשאור דר"י לר"י מצה וודאי לא הוי משמע מינה דאיכא איסור דאורייתא לאוכלו בפסח דאי מדרבנן הא דר"מ לר"מ ג"כ אסור באכילה מדרבנן ואפ"ה אמרינן דמצה מעליא היא וא"ש שאור דר"י אפילו אי הא דנשרף אינו אלא מדרבנן א"כ מה"ת מצה היא אלא וודאי משמע דמה"ת אסורה באכילה והשתא מנלן כיון דלא דריש כל ומילקי לא לקי וצ"ל דמסברא

פשיטא ליה הכי ולא מיבעי' אי ספיקא היא אי חמץ אי מצה פשיטא דאסור מספיקא אלא אפי' אי נימא דברי' הוא מ"מ לאו מצה היא והתורה אמרה ז' ימים תארל מצות ויתבאר עוד בזה בדברי התוס' ז"ל בד"ה אלא דר"מ כו':

דף נג.

תוס' בד"ה אלא דר"מ לר"מ מדלקי כו'. והקשו ז"ל לר"מ ג"כ מנלן דלענין מנחות חשיב חמץ נוקשה כחמץ גמור דילמא דוקא בפסח הוא דגלי קרא כל מחמצת אבל לענין מנחות לא הוי בכלל חמץ כי היכי דלענין כרת לאו חמץ הוא וכן הקשו עלי' בחולין ותי' דצידו יש ויתור בתודה ומנחות גם כן בחמץ נוקשה הוי חמץ ולא הבנתי דבריהם ז"ל דא"כ דקרא איכא במנחות דחמץ נוקשה הוי חמץ מה ענין פלוגתא דר"מ ור"י בחמץ בפסח לכאן התם בקראי פליגי ר"מ דריש כל לרבות נוקשה ור"י לא מרבי ולא לקי אבל במנחות אפשר דכולהו מודו דבכלל חמץ הוא מיתורא דקרא דכ' גבי מנחות גופייהו ומאי קאמר אימא לא תאפה חמץ אלא שאור דהא כ"ע מודו דשאור הוא חמץ נוקשה ואיכא קרא דנוקשה הוי בכלל חמץ לענין מנחות ובפסח דליכא קרא לר"י לאו בכלל חמץ הוא אלא וודאי הדברים כפשטן דעיקר פלוגתא זו בפסח הוא ולר"י ליכא קרא ולא הוי בכלל חמץ ומצה נמי לא הוי ואליביה י"ל לא תאפה חמץ אלא שאור וכן בחולין שפיר מיבעי' ליה אי ספיקא הוא או ברי אבל ר"מ דמרבה נוקשה למלקות שמעינן מינה דחמץ הוא ולא ספיקא ולא ברי' וא"כ ליכא למימר הכא לא תאפה חמץ אלא שאור דשאור נמי חמץ מיקרי ולענין כרת בפסח הוא דגלי רחמנא דאינו חייב אלא על חמץ גמור אבל גם זה מיקרי חמץ כיון דלקי עלי' וכן לענין לחמי תודה בכלל חמץ הוא אלא דלא נגמר חימוצו והכי משמע לישנא דהש"ס מדלקי עלי' חמץ הוא היינו דמהכא שמעינן בעלמא דחמץ הוא ובכלל לא תאפה חמץ הוא:

אלא דיש לדקדק עוד בזה לסברת רב נחמן בריש אלו עוברין דנוקשה חמיר מתערובות ומאן דאית ליה נוקשה אפשר לית ליה תערובות אבל מאן דאית ליה תערובות כ"ש דאית ליה נוקשה א"כ היכא אמרינן הכא אימא שאור כשר לר"י במנחות כי היכי דפטר נוקשה בפסח הא בפסח פטר תערובות ונוקשה אבל הכא בשאור בל תקטירו דמרבינן עירובו לכ"ע א"כ קשה דמוזהר על נוקשה והתם הוא דאמר ר"י דנוקשה ספיקא אם ברי' הוי דלא הוזהר על תערובות ג"כ אבל הכא בהוזהר על תערובות חמץ מוזהר נמי על נוקשה וי"ל דמהא דאחמיר רחמנא על תערובות בהקטרה אין ראיה להחמיר בנוקשה דגבי הקטרה לכ"ע תערובות חמיר דהקטרה היא באחת והוי כמו לענין משא דלא מהני

תערובות והדברים ארוכים בזה כאשר הארכתי קצת בח"ל נזיר בשמעתא דמשרת ועי' תוס' פסחים דף מ"ג בד"ה מאן תנא כו' דאי לאו דאיתרבי כו' אפילו איסורא לא הי' בו וכבר עמד המהרש"א ז"ל ע"ד דאיסורא וודאי איכא גם לר"י דפטר ליה ממלקות אע"ג דמה שהביא ראיה מתערובות דאיכא איסורא אע"ג דלא לקי אין זו מוכרח דאיסורא דהתם הוא מדרבנן למ"ד דכ"ע לאו דאורייתא אבל משמעתין ומהא דחולין מוכח דאיכא איסורא דאורייתא גם לר"י בנוקשה וכמש"כ לעיל ודוק בכל הנ"ל ועוד יתבאר בזה לקמן דף נ"ד בתוס' בד"ה אין מחמיצין כו':

שם בא"ד וקשיא אההיא דחולין דמשמע דלכ"ע נוקשה חשיב חמץ כו' גם זה לא הבנתי דהא בחולין נמי אמרינן דתליא בפלוגתא דר"י ור"מ לענין נוקשה בפסח וי"ל דבהא נמי פליגי רבנן ורחב"ג רבנן ס"ל כר"י דלאו בכלל חמץ הוא ורחב"ג ס"ל כר"מ דבכלל חמץ הוא ולוקה עלי' בפסח וה"ה דהוי חמץ לענין תודה:

שם גמרא נלמדנה מפסח ושמרתם את המצות כו'. מכאן נמי משמע דעיקר שימור דמצה הוא שלא יחמיצו אבל לא שימור לשם מצה וכמו שכ' בזה לעיל פרק התכלת באורך:

שם אמרו ליה רבנן לר"פ ר' עזרא כו' קאי אבבא כו' חזיא דהוה עכירא דעתיה פתח ואמר כו' כיון דשמעיה דקאמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר כו'. להבין סמיכות מאמרם אלו לכאן בריש פירקין דכל המנחות באות מצה והפשוט הוא איידי בעיות דר"פ בשמעתין אבל ניתן רשות לידרש כדברי חכמים וחידותם וכל המאמר בכללו הוא פלאי מה ענין חזי' דהוי עכירא דעתיה והפתיחה בזה אמרתי כו' וכן כיון דשמעיה דקאמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר ועוד רבי הדקדוק אבל דבריהם ז"ל כולם בחכמה להשכיל לב האדם בתכליתו אשר בראו בורא כל העולמים ב"ה ומה פעולתו בעוה"ז ידוע כי האדם הוא חלתו של עולם. הכוונה כי הוא חלק מהעיסה כולה אשר הופרש לגביה וכן האדם נברא להיותו קדוש במעשיו וכל דרכיו הוא דוגמת המנחה הקריבה קומץ ממנה יקטר לגבוה וחלק השאר נאכל לכהנים והיא בלולה בשמן כולה כן האדם יש בו שני חלקים אלו עבודת את קונו כולו לה' וחלק השני הם פעולות הגשמיות המוכרחות כמו האכילה ודוגמתה וגם זה יהי בקודש כמש"נ בכל דרכיך דעהו וכולו בכלל יהי' בלול בשמן היינו באור התורה וכמו המנחה צריכה שימור מן החימוץ מפני שנילוש בפושרין ויוכל להתחמץ כן האדם נילוש בפושרין הוא כח היצה"ר העומד להחמיץ וצריך שימור מאד ועי"מ. על ידי התורה ומצוה כי היא התבלין לזה כמאמרם ז"ל וזש"נ בקרבן מנחה נפש כי תקריב כו' כי היא מורה על הקרבת נפשו ועיסתו כולה אך לדעה את ה' בכל דרכיו ועניניו ולא לו לבד הוא עמלו בטוב אלא עוד ייטיבו מעשיו לכללית

הבריאה כי ע"י יקבלו כולם מטוב העליון ב"ה וכולם ידעו את ה' ויעשו רצונו כ"א כפי תבונתו ומדרגתו וכחפצו להטיב לברואיו. ויש לרמוז בזה בעיית ר"פ מר' אמי מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו נלמדנה מפסח ירמוז בשאלתו מנין הוא הלימוד הגדול הזה והשכלה הגדולה לשמור א"ע משום חימוץ וחטא ועון אחרי שנילוש בדבר המביא לידי חימוץ הוא כח היצה"ר מה היא סגולת שמירה זו נלמדנה מפסח כי ע"י נפלאות ונסים שעשה לנו הקב"ה הראנו לדעת כי ה' הוא כו' ובזכרו את מעשה ה' הגדול והנורא ע"י זה יש בכח האדם להשמר מהחימוץ הרע הזה והשיב לו רבי אמי אמת כי כן הוא כי מעשה מצרים הוא לימוד גדול אבל בגופא נמי כתב מצה תהי' החיי' כי חיוב על האדם עצמו לחיות נפשו ולקנות לו לב להבין ולדעת את ה' כמש"נ דע את אלהי אביך יאמר כי על קבלתך מאבותיך כי הוא האלהים אתה בעצמך דע לך כי בלי דעת נפש לא טוב ותוכל לשכוח גם הקבלה מאבותיך ועי"מ הוא קנין הדעת השלימה ע"י אור התורה והמצוה תלמד לאדם דעת לבל יהי' בו שום חימוץ. ולזה סמך הא דר' עזרא קאי אבבא כי בא לקבל פני ר' פרידא ולהנות מאור תורתו ולהגביר דעתו בדעת השלימה אשר זה הי' דרך כל מקבלי פני רבים לתכלית הזה הן בדבר הלכה הן בדבר אגדה הכל לשם שמים ולידע דרך ה' ומפני מוראו את רבו קאי אבבא עד שיטול רשות ליכנס ואמרו לר"פ מעלתו מצד אבותיו דהוא עשירי לר"א ב"ע כו' והשיב להם ר"פ אי בר אוריין הוא ואי כו' ואי בר אבהן ולא בר אוריין כו' והוא כנ"ל אתם משבחין אותו מצד מעלת אבותיו וקבלתו מהם אבל זאת המעלה אינה אלא אם יש לו דעת ושלימות מצד עצמו ובר אוריין ובר אבהן הוא ואי שניהם כאחד וודאי טובים אבל בר אבהן לחוד והוא בעצמו בלי דעת שולט בו הדין יותר כי הי' לו ממי ללמוד ולא למד ואמרו ליה בר אוריין הוא ג"כ ונתן לו רשות ליכנס חזיה דהוי עכירא דעתיה היינו שראה שאין דעתו צלולה עליו וזה מפני הסתלקות מוח הדעת מעט אשר זה הוא החסרון והצער הגדול לעובדי ה' באמת כי זה גורם פירוד ח"ו מהתקשרות באהבת ה' אשר זה הוא עיקר הדעת משריית עליו רוח עליון קדוש ובהסתלקותו הוא חסרון הדעת ע"כ דרש לו ר"פ המקרא הזה אמרת כו' לחזק דעתו ולא יהי' צערו גדול כ"כ כי הויכוח הזה הוא בין כללות ישראל ובין הקב"ה וכנס"י טוענת החזק לי טובה ענינו כי טובתו ורוח קדשו יהי' אתנו בחיזוק לבל יסתלק ח"ו מאתנו בשכר שהודעתיך בעולם כי עשינו שליחותך לקדש את שמך בעולם ע"כ מהראוי שיהי' טובתך ורוח קדשך עמנו בחיזוק ולא תעזוב אותנו השיבה רוה"ק טובתי בל עליך אלא עיקר החזקת הטובה שלא אעזוב אתכם הוא בשביל אבותיך שהמה קידשו שמי בעולם שנאמר לקדושים כו' ואדירי כו' כי הם היו בחיזוק עמדי כי

אדיר הוא בעל כח וגבורה וכמו שהם היו אדירים וחזקים עמדי כן אנכי מחזיק טובתי בזכות' עמכם ובזה דיבר על לבו לבל יצטער כ"כ על היסח הדעת ברגע כי בר אבהן הוא וזכות אבותיו יהי' בעזרו להחזיק לו טובתו של מקום ב"ה להיות דעתו שלם בעבודתו כתשוקת עובדי ה' באמת כיון דשמעינן דקאמר אדיר ופתח לו פתח במעלות אבות כי היו אדירים וחזקים בעשיית רצונו של מקום והם הודיעו וקידשו שמו הגדול בעולם נתיישב בדעתו ופתח פתח לנפשיה להודיע מעלת ישראל אשר גם הם מודיעים שמו הגדול בעבודתם. וזה נודע כי תכלית חפץ עליון ב"ה הוא להודיע ולהגלות בעולם אור הוי' ב"ה וזה לא נגמר ע"י האבות הקדושים כמש"נ ושמי ה' לא נודעתי להם וזה נתוודע ע"י כנס"י בצאתם ממצרים ובקבלת התורה. וזה מבואר כי שלימות העבודה הם בד' אלה ביראה ואהבה ותורה ומצוה שתים הראשונות הם פנימים ונסתרים והאחרונות הם גלוים לימוד התורה ומעשה המצוה ובהיות האדם שלם בעבודה בכל אופניו בזה יתנו עוז להתוודע ולהגלות את שמו הגדול מכוון לעומת הכשר העבודה כי שם הקדוש ג"כ שתי אותיות ראשונות הם נסתרים והאחרונים הם בהתגלות ע"י הכשר המעשה כנודע. וזה שדרש יבא אדיר כי התחלת גילוי הי' בצאתם ממצרים למחוץ ראש על ארץ רבה. וזה נעשה ע"י שישראל אדירים הם ביראתו העליונה ועי"ז נתוודע אות שמו הגדול בגבורה עליונה מקור היראה העליונה יבא ידיד כו' ויבנה ידיד לידידים כי ע"י התקשרות ישראל באהבה אליו ית' נתוודע בעולם אהבתו אלינו בבנין בהמ"ק חדר האהבה ושתי הפעולות הנוראות האלה הם ממקור שתי אותיות ראשונות של שמו הגדול יבא טוב כו' כי עיקר שם טוב לא יקרא כ"א התורה השלימה כמאמרם ז"ל ואין טוב אלא תורה וע"י הכשר איש הטוב זה משה שנאמר ותרא כי טוב הוא וגם כללות ישראל יש עליהם שם טוב הזה כמש"נ הטיבה כו' לטובים זכו להגלות אור התורה בעולם והוא רמזו לאות הג' משמו הגדול יבא זה כו' עי"ז נגלה האות האחרון כמו שאז"ל ומקבל זאת כו' כי כל השפעות הטובות כולם מקבלים אנו על ידי אות הזה אשר היא שוכנת אתנו כידוע ותכלית דבריו ז"ל כי ע"י כנס"י בשלימות עבודתם יקודש שמו הגדול בעולם וגם עתה בכח ובחיוב על האדם השלם לעבדו באמת ביראה ואהבה ותורה ומצוה הכל ביחוד וע"י הכשירו יתקדש ויתוודע שמו הגדול בכל פעולותיו הטובים ואז יהי' השם שלם כו' כי"ר והבן:

ולזה סמך מאמרו של ר' יצחק בשעה שחרב בהמ"ק מצאו הקב"ה לאברהם כו' כי בעונותינו נחרב ביהמ"ק ותהי להיפך בעוה"ר כי בא לידי חילול שם הגדול ע"כ בא אברהם אבינו ע"ה ראש למודיעים שמו הגדול לידע מדוע נעשה ככה ואומר לו הקב"ה בניך חטאו כי החטא גרם את זאת והמליץ עבורם שמא בשוגג חטאו כו' עד שהודיע לו

הקב"ה כו' לעומת שלימות העבודה אשר הם ד' מדריגות זו למעלה מזו כאמור למעלה ככה הי' להיפוך כי ירדו ד' מדריגות אחורנית והחטא גבר עד שרחוקים הי' מהתשובה ע"כ נחרב הבית ותופר האהבה וצעק אבינו שמא ח"ו כו' ונתפרדה החבילה חלילה השיב לו זית רענן כו' כך ישראל אחריתן בסופן וסתירה זו צורך בנין הוא כי ממנה יבנו עדי עד:

דף נג:

גמרא ונישקול פורתא מאבראי כו'. ופירש"י ז"ל ב' לשונות בזה ועל לשון אחר קשה היכי אפשר לצמצם לישת השאור בזה בשוה עם הראשון ועוד דלמה כולי האי כיון דר"י ע"כ ס"ל כמות שהן מעשרינן וכמש"כ התוס' ז"ל לקמן דף נ"ד בד"ה ת"ש דלא איכפת ליה לר"י במעט חסרון או יתרון הזה ועשרון סלת קרינן ביה ויותר נראה בלשון ראשון דפריך אתרווייהו והתוס' ז"ל כתבו דלשון שני עיקר ולא כתבו למה ועי' בפי' המשנה להר"מ ז"ל שכתב דאין הלכה כר"י וכן נראה קצת דתני רבי להני דפליגי בלשון רבים וכדתנן אמרו לו כו' ורב חסדא ורבה ורב יוסף מפרשי טעמייהו אבל בחיבורו פסק כר"י וכהאי כללא ר"מ ור"י הלכה כר"י:

שם תוס' בד"ה אין מחמיצין בתפוחים. רחב"ג אמר מחמיצין והאריכו ז"ל בזה דהכא משמע דיש חימוץ על ידי מי תפוחים דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי ובסוף כל שעה קאמר רבא במי פירות אין מחמיצין כלל ומסיק ר"ת ז"ל דמי פירות לחוד אין מחמיצין כלל והכא מיירי בתערובות מים וכדאמרינן לקמן גבי מנחת נסכים דאיתרבי לחימוץ והא מי פירות אין מחמיצין ומשני אומר הי' ריה"ג מנחת נסכים מגבלה במים והיינו מימרא דר"ל בכל שעה עיסה שנילושה ביין שמן ודבש אין חייבים על חימוצה כרת אבל לאו איכא ומיירי בתערובות עם מים דלא הוי אלא נוקשה ע"ש וקשה לי לשיטה זו א"כ להאי תנא דס"ל דלא לקי על נוקשה ולא הוי בכלל חמץ א"כ לא אשכחן חימוץ במנחות דהא כולן נילשין בשמן עם מעט מים ולא הוי אלא נוקשה ונהי דריה"ג י"ל דס"ל כמ"ד נוקשה בלאו אבל האי תנא דאמר דנוקשה בלא כלום מה יאמר על לאו דלא תאפה חמץ הא לא אשכחן חמץ במנחות דרוב המנחות צריכין יציקת שמן תחלה ואפילו לש אחר כך במים פושרין הרי מעורב הוא עם שמן והשמן רוב ולאו חמץ הוא והתוס' ז"ל כתבו בפשיטות בחמץ נוקשה הוי חמץ לענין מנחה וכדאמרינן לעיל מדלקי עלה כו'. וכבר כתבתי לעיל דזה תליא בפלוגתא דנוקשה לענין פסח ובפסחים ל"ה כתבו דנוקשה הוי חמץ מהא דאמרינן לעיל שאור דר"י לר"י פסול למנחות וזה וודאי אינו מובן דנהי

דלר"י פסול הוא משום דלאו מצה היא אימעיט ממצה תהי' אבל חמץ ג"כ לא מיקרי ולא לקי משום לא תאפה חמץ לר"י ועיקר ההכרח לזה הוא מדאמר ר"ל דאין חייבין על חימוצה כרת אבל לאו איכא ואי מיירי בלא מים למה הוצרך ר"ל לומר לריה"ג לקמן דמגבלה במים אלא ע"כ עם מים קאמר דהוי נוקשה וכרת ליכא:

והרמב"ם ג"כ ס"ל בשיטה זו דמי פירות אין מחמיצין כלל כמש"כ בה' חו"מ פ"ה וכ' שם דאפי' מי רימונים ותפוחים אין מחמיצין כלל אפילו עמד כל היום ומותר באכילה ע"ש במפרשי דבריו ונראה דלא דייק להאי ודוקא דאינו חייב על חימוצו כרת אבל לאו איכא אלא ס"ל דליכא איסור כלל ועי' ש"ג בפסחים שם ולשיטתן שפיר איכא למימר דעם מים הוי חמץ גמור וכדמוכח מדבריו ז"ל בה' מעה"ק שכ' לענין מנחת נסכים ליכא לאו דחמץ דלגבלה במים אסור ומי פירות אין מחמיצין ואי לא הוי אלא נוקשה אפילו גבלה במים ליכא לאו דמחמץ דהוא ז"ל ס"ל בנוקשה ולא כלום ולא הוי בכלל חמץ אלא דלפ"ז יקשה הך דשמעתין במאי פליגי בהאי חימוץ בתפוחים אי בלא מים מ"ט דרחב"ג הא אינו מחמץ כלל ואי עם מים מ"ט דרבנן הא חמץ גמור הוא. ובאמת פשטא דשמעתא הכא משמע דהחימוץ הוא בתפוחים לחוד בטבעה להחמיץ כדתנן תפוח שריסקו ונתנו בתוך העיסה וחימצה אטו מיירי דוקא עם מים וודאי לא משמע הכי וכבר כתב הש"ג ז"ל דמי פירות החמוצים שפיר מחמיץ כמו שהביאו המ"א ז"ל בסי' תס"ב והמ"א ז"ל כתב דהכא לא מוכח כן בגמרא ובתוס' ז"ל אמת הוא דהתוס' ז"ל לא כתבו כן אבל בגמ' משמע פשטי' דהש"ס דחימוץ בתפוחים לאו בכלל מי פירות הם ועיקר החימוץ נקרא ע"ש. ועוד דהרמב"ם ז"ל כתב לדינא דמתניתין דתרומות דהיינו דתנן כל המחמץ אוסר בכ"ש כגון תפוח שנתנו לתוך העיסה וחימצה אלמא דחימוץ גמור הוא ואוסר בכ"ש וכן משמע דעיקר החימוץ הוא מחמת התפוח דאי משום צירוף מים הוי ליה כזו"ז גורם. הן אמת דיש לדקדק אמאי אוסר בכ"ש הא הוי מין בשאינו מינו ותנן בפ"ב דערלה דלא אמרו בכ"ש להחמיר אלא במין במינו. וכבר האריך בזה הפר"ח ז"ל בי"ד סימן צ"ח והביא ראיה מכאן דהאיסור הוא משום חימוץ ולא בנותן טעם מדמסיק לרבנן נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי ולא קאמר טעמא מיהא איכא אלא ש"מ דמשום מחמץ הוא דאסירא ועי' בשנות אליהו מהג' ר"א ז"ל שהביא שם דברי הירושלמי בתפוח שריסקו היא מיתניי' ע"ש ואין כאן מקומו להאריך בזה עכ"פ משמע מסוגיא דשמעתין דתפוח הוא דבר המחמץ וחמץ נוקשה עכ"פ הוי וכדברי הש"ג ז"ל ולא מצאתי מבואר כעת בדברי האחרונים ז"ל מחלוקת זו בין שיטת התוס' ז"ל לשיטת הרמב"ם ז"ל ונפ"מ טובא דלד' התוס' ז"ל אפילו בתערובות עם מים אינו אלא חמץ נוקשה וקי"ל דאפילו

מלקות אין בו וכתבו התוס' ז"ל כאן דאפשר אפילו איסור דאורייתא ליכא לר"י ולהאי צד דלר"י ספיקא הוי אי חמץ אי מצה וודאי איכא איסור דאורייתא מספיקא וע"כ לא כתבו כן אלא אי לר' יהודה בריה הוי לא מצה ולא חמץ בזה י"ל דאפילו איסור דאורייתא ליכא. ומה שהבאתי לעיל מהא דלר"י שאור דידיה לאו מצה ושאור דר"מ מצה היא אע"ג דשאור דר"מ ג"כ אסור באכילה וא"כ אפילו שאור דידיה אי לא הוי אלא מדרבנן דילמא מצה היא צ"ל לדברי התוס' מדאחמור בי' ר"י ואמר דישרף ע"כ מוכח דמצה וודאי לא הוי דאי מה"ת מצה היא אמאי אחמור בה יותר מהכסיפו פניו דאינו אסור אלא באכילה ומ"מ ליכא איסור דאורייתא באכילתן דאיסור תורה מנין לן דהא דכתיב ז' ימים תאכלו מצות לא אתי למעוטי אלא חמץ גמור ויש להביא ראיה לזה דאי אסור לר"י מדאורייתא מדכתיב ז' ימים תאכלו מצות ולא שאור דלא חמץ ולא מצה הוא אם כן אמאי האוכלו פטור לר"י הא כתב לאמר בההיא פרשה לאו אמור כדאמרינן בסוף כל שעה דלר"י לוקה עליו מבעוד יום מלאו הבא מכלל עשה ואכלו את הבשר בלילה הזה וכתיב לאמר באותו פרשה א"כ ה"נ אי ז' ימים מצות תאכלו הוי לאו הבא מכלל עשה ולא שאור מילקי נמי ילקה דבההיא פרשה כתבא תרווייהו בלילה ולא ביום ומצות תאכלו ולא שאור אלא וודאי ליכא איסור דאורייתא כלל בשאור לר"י אלא כיון דלאו מצה היא אחמור בה רבנן דנשרף ג"כ וכבר כתבתי לעיל דמשמעתין לעיל מוכח דרב חסדא פשיטא ליה דברי' הוי וא"כ מסתבר כן דלדידן ליכא איסור דאורייתא בנוקשה וכמש"כ התוס' ז"ל הכא וכמשמעות דבריהם ז"ל בפסחים כמו שהבאתי לעיל. שוב ראיתי לאחי הגאון ז"ל בספרו משכנות יעקב שאלה קמ"ג שתמה על הפוסקים שלא ביארו דבשאור איכא איסור דאורייתא גם אי ברי' הוי מקרא דתאכלו מצות. ובאמת לפ"ז בכל נוקשה איכא איסור דאורייתא דעכ"פ מצה לא הוי ולפי מש"כ נראין דברי התוס' ז"ל דכל נוקשה לא הוי אלא מדרבנן וא"כ אפי' מי פירות עם מים ליכא אלא איסורא דרבנן לדידן דקי"ל נוקשה בלא כלום ור"ל דאמר דאינו חייב על חימוצה כרת משמע אבל לאו איכא צ"ל דס"ל כהאי תנא דנוקשה בלאו אי האי דיוקא לאו דווקא וכמש"כ התוס' ז"ל למר כדאית ליה כו' ועי' צ"ק ז"ל מ"ש בזה ודבריו נפלאים והכי משמע התם למאי דבעינן למימר טעמא דר"ל דכתוב ז' ימים תאכלו מצות לא תאכלו חמץ כל שיוצא בו ידי חובת מצה חייב על חימוצו כרת אין יוצא בו ידי חובת מצה אין חייבים על חימוצו כרת וכיון דדריש להאי הקישא לאו נמי ליכא דהקישא בלאו כתיב וה"ל למסקנא לאו נמי ליכא ומאי דקשיא לי' לשיטה זו היכי אשכחן לאו דמחמץ ברוב המנחות דתחלת לישתן הוא עם תערובות שמן צ"ל כיון דנילושין בפושרין יש בהן חימוץ גמור ועי' בש"ג בפסחים

שם ובד' הרא"ש והר"ן ז"ל. ולשיטת הרמב"ם ז"ל נראה וודאי דבתערובות עם מים חמץ גמור הוא אע"פ שנילוש בשמן ודבש וא"ש חימוץ דמנחות וחימוץ דמנחת נסכים לריה"ג אלא דהאי פלוגתא דמחמיצין בתפוחים קשה לדידיה במאי קמיירי אי בלא מים הא מי תפוחים ג"כ אין מחמיצין כמ"ש הוא ז"ל ואי עם מים דת"ק דאמר אין מחמיצין והוא ז"ל לא הביא האי דינא כלל בחיבורו וקצת י"ל דרחב"ג אזיל בשיטת ר"ג אביו דאמר בפסחים עיסה שנילושה בשמן ודבש ישרף מיד וס"ל דמי פירות מחמיצין. ולשיטתו דפסק דמי פירות אין מחמיצין לא הוצרך לכתוב עוד הא דאין מחמיצין בתפוחים אלא דאית תקשי הא דאמרינן לרבנן דנוקשה מיהא הוי ואי בלא מים לא הוי חמץ כלל ועדיין צ"ע בהלכה זו ועי' שיטת הרי"ף ז"ל בפרק כל שעה:

דף נד.

תוס' בד"ה תפוח שריסקו כו'. הביאו דברי הירושלמי דר' יוסי מתיר משום דאין חימוצו ברור משמע דס"ל דנוקשה לא כלום הוא ולעיל אמר ר' יוסי שראן בחומץ מותר שהחומץ צומתן משמע דבשאר מי פירות אסור וי"ל דלענין פסח מודה דאפילו נוקשה אסור דמ"מ חמץ הוא אבל לאסור בתרומה משום מחמץ ס"ל דאין לאסור כיון דאין חימוצו ברור ולרבנן הוי איפכא דלענין פסח לא הוי חמץ ולענין תרומה מ"מ ריח איסור יש בו כמו מתבל דאוסרין בכ"ש דעבידי לטעמא ודו"ק:

שם גמרא לימא בהא קמיפלגי מר סבר כמו שהן משערינן כו'. פרש"י ז"ל דאקומץ קאי אם עבה היא חסר נפחה והוי יתר דיש בקומץ הזה יותר מאלו הי' קומץ סולת ואם רך הוא נתרבה נפחו וחסר סולת בהקומץ ולכאורה הוי מצי לפרש במנחה עצמה אי מגבלה במים נמצאו חסר או יתר העשרון אלא דא"כ בכל המנחות הנילושות בפושרין וגם עם שמן ע"כ מודד תחלה עשרון סלת ואח"כ נותנה בכלי גדול ונותן השמן עם הסולת ומגבלה במים וה"נ במנחת חוטא הוא עושה כן אבל בקומץ שפיר איכא למיתלי בהא אי כמות שהן משערינן דבשלמא כל המנחות האפויות דמצות קמיצה היא לאחר אפיה כך אמרה תורה ולא איכפת לן אפילו אם הי' הקומץ סולת הי' בו יתר או חסר אבל קומץ מנחת חוטא דהוי כמו מנחת סולת צריך שיקמוץ סולת ואי לכמות שהן משערינן הוי הקומץ חסר או יתר אם יקבלה במים והיינו דקאמר לימא בהא קמיפלגי אבל בלא זה מסתברא ליה להש"ס דמותר לגבלה במים דחריבה ושמן קאמר רחמנא ומסיק דכ"ע כמות שהן משערינן וליכא למיחש משום חסר או יתר ומאן דאסר ליתן מים הוא משום דס"ל חריבה מכל דבר וכיון דמסתברא ליה להש"ס למאי דקאמר לימא

כו' דלכ"ע חריבה משמן קאמר פסק הרמב"ם ז"ל כהאי מ"ד אפילו להתר דמסיק דפליגי בזה ועי' בה"ז ז"ל:

שם גמרא תנן התם בשר העגל כו' משתערין לכמות שהן. ופליגי בזה אי לכמות שהן כמו שהי' מתחלה ובשר העגל טהור ובשר זקינה טמא או כמות שהן עתה והוי איפכא ופריך מברייתא בבשר העגל שיתפח טהור לשעבר וטמא להבא אלמא דמשערין כמות שהן השתא אע"ג דבתחלה לא הוי בו כשיעור ומשני דמודו שמואל ורשב"ר ור"ל דלחומרא משערינן כמות שהן מדרבנן ופריך מברייתא דבשר זקינה שנתמעט דטהור להבא אלמא דלקולא נמי משערינן כמות שהן ומסיק רבה היכא דמעיקרא הוי ביה והשתא לית ביה ר"ע מוד' דכמות שהן משערינן וטהור היכא דמעיקרא לא הוי ביה והשתא הוי בי' שנתפח משערינן ג"כ כמות שהן אבל מדרבנן ופירש"י ז"ל דלאו איסור הוא אלא מיא בעלמא שיתפח ע"י והקשו התוס' ז"ל בד"ה מעיקרא לא הוי ביה כו' מהא דפרק המצניע דאמרינן פחות מגרוגרות שתפחה ונמלך לאכילה חייב ואמאי הא מדאורייתא לכמות שהן משערינן ולפי פירש"י ז"ל אין כאן תימה כ"כ דהכא לאו איסור הוא אלא מיא וליכא איסורא אלא פחות מכשיעור אבל לענין שבת הא איכא כגרוגרות בהדי הדדי אלא דלענין טומאת אוכלין משמע נמי דלא הוי אלא מדרבנן ואמאי לא יצטרפם המים לשיעור כביצה אלא נראה (דהתרמחה) ל"ד ממיא אלא כך דרך בשר עגל לתפוח ונעשה ספוגי כמו עיסה דמתני' אם רכה היא גדול' יותר מאם הי' סולת ובכה"ג ליכא באמת אלא פחות מכשיעור אלא שנתפח ע"כ גם לענין טומא' לא הוי כשיעור מה"ת ומ"מ לענין שבת חשיב שפיר שיעור הוצאה כיון דאיכא כגרוגרו' השת' ואזלי' בתר דעת ב"א דהוי שיעור חשיב ואין כאן תימ' כ"כ. והנה התם בעוקצין תנן כה"ג על בצים אם יש בהן ריר משערין כמו' שהן ואם יש חלל ממעך את חללן פת ספוגנית משערין כמות שהוא ואם יש חלל ממעך את חללו ובתר הכי תנן בשר העגל כו' וא"כ משמע דהני נמי דמשתערין כמות שהן אינו אלא מדרבנן דבחד בבא תנא להו אבל בני בצלים שיש בהן ריר משמע דשיעורן הוא מדאורייתא וכן פת ספוגנית כיון דאין בו חלל אלא שהוא ספוגי ונפ"מ לענין איסור אם אכל כזית חמץ פת ספוגי אטו לא לקי משום דאין בו שיעור וכן לענין אכילת מצוה כמו כזית מצה דליכא כזית קמח בכזית אפוי דלישתו רכה נימא דלא יצא בו ידי מצוה זו לא שמענו אלא וודאי כיון דאין בו חלל רק שהוא ספוגי חשיב כזית פת דבר תורה ועיין בא"ח סימן תפ"ו בדברי רמ"א שם ובדברי המ"א שנראה מדבריהם דאין צריך אלא למעך חללו כמתניתין דעוקצין ואפילו במצה דאורייתא ועי' באהי"ט שם שהביא לספק לענין כזית מרור אם הניח בגשמים ונתפח בשם יד אהרן ונראה דלא

מספקא ליה אלא לענין מרור דרבנן וכיון דמדרבנן משערין כמות שהן אפשר דיוצא בו ידי כזית ותשובה זו אינה אתי לעיין בה עכ"פ נראה מדברי הרמ"א ז"ל ומדברי המ"א ז"ל דפת ספוגנית מדאור' משערינן כמות שהוא וא"כ מתניתין דעוקצין לאו בחד גוונא מתני' דבפת ספוגנית משערין כמות שהוא מדאורייתא ובשר העגל שנתפח משערין כמות שהוא רק מדרבנן (שהי' אפ"ל דכמתניתין). ויתבאר לקמן מה שנראה לחלק בזה והא דלא ניחא ליה לרבה למימר דכלא הוי ביה ונתפח פליגי רב כו' ס"ל משתערין כמות שהן מדאורייתא ושמואל כו' ס"ל משתערין כמות שהן ומדאורי' אין בו שיעור דמשמע דפליגי בתרווייהו בבשר עגל ובשר זקינה. ומסיק דכי פליגי כגון שהי' בו כשיעור וצמק וחזר ונתפח רב כו' ס"ל דחזר לשיעורו אע"ג דנתמעט בנתיים ושמואל כו' ס"ל כיון דשעה אחת לא הי' בו כשיעור ע"י שנתפח אח"כ אינו חוזר לשיעורו אע"ג דנחסר שיעורו ע"י צמיקה אינו חוזר לשיעורו הראשון והוי כמו שלא הי' בו שיעור מעולם דהשלמת התפיחה אינו משלים והא דקאמר הש"ס לישנא דיש דיחוי באיסורין נראה דלאו מתורת דיחוי דעלמא קאמר כמו דיחוי בקדשים ומצות דמהיכי תיתי לן דין דיחוי באיסורים כיון דהשתא איכא שיעורא אלא בסברא פליגי כיון דכבר נתמעט מנצמק ס"ל לשמואל דשוב אינו חוזר לשיעורו הראשון ומה שנתפח לאו כלום ורב כו' ס"ל כיון דהי' בו כשיעור ונתמעט יכול לחזור לשיעורו הראשון ועיין בפ"ד מה' אבוה"ט שדקדק הר"י קורקוס ז"ל מהא דלענין הוצאת שבת מיבעי' לן אם נתמעט בין עקירה להנחה וסלקא בתיקו והכא קי"ל דאין דיחוי ע"ש. ולפי הנ"ל אין ענין זל"ז כלל דהתם שייך שפיר דחוי דהי' שעת פטור על הוצאה זו אבל הכא לאו משום דחיה אתיין עלה ודרך אגב ראיתי שם בפ' המצניע לדרשא זו שדקדק אמאי לא מיבעי' להך בעיא דיש דיחוי בבעיא קמייתא שם הוציא חצי גרוגרות לזריעה ונמך לאכילה ואח"כ תפחה אי יש דיחוי וכ' משום דאין דרך לימלך לאכילה בפחות מגרוגרת אבל מדברי הרמב"ם ז"ל שם בה' שבת לא משמע הכי שכ' שם להאי דינא הוציא חצי גרוגרות לזריעה ונמלך לאכילה פטור ואם תפחה ואח"כ נמלך לאכילה חייב ולא כתב דאם נמלך קודם שתפחה הוי ספק משמע דס"ל דהתם ג"כ פטור הוא כיון דנמלך לאכילה בטלה מחשבתו הראשונ' וליכא עקירה כלל ודוקא בצמק מאילי' הוא דמיבעי' ליה אי יש דיחוי אי לא ואין כאן מקומו להאריך בזה. ופירש"י ז"ל דבשר העגל שנפתח אסיפא קאי שחזר לכמות שהי' ובשר זקינה שנתמעט אמיצעי' קאי הכריחו לזה דמשמע דאמתני' פליגי וצריך לפרש מתניתין בכה"ג ועלה פליגי ושמואל כו' אמר משתערים לכמות שהן לענין טומאה דאורייתא. וקשה לפ"ז מאי קמ"ל בתרתי דקתני בשר עגל ובשר זקינה הא בחדא נמי הוי אשמע לן האי דינא ונראה דלמסקנא

באמת לאו אמתני' פליגי ומתניתין אתיא כפשטי' ומשערין כמות שהן ופלוגתייהו הוא מילתא אחריתי ביש דיחוי אי לא ופריך הש"ס ממתניתין טהרות דתנן בפירוש דאם חזר ונפתחו חזרו לשיעורן מדאורייתא ומסיק בתיובתא ויפלגו קצת אמאי לא עמדו התוס' ז"ל הכא כמו שעמדו התוס' ז"ל לעיל ד' ט' כי מותיב לר"ל ממתניתין והכא נמי תקשי על שמואל וחברייהו הא מתניתין הוא אלא דהש"ס שקיל וטרי עוד ובעי למידק מברייתא דתורמין תאנים על גרוגרות דבצמקו לחוד ג"כ לכמות שהן משערינן אע"ג דבהדיא תנן במתניתין דטהרות הניחן בחמה ונתמעטו כמות שהן משערינן וכן תני לעיל בשר זקינה שנתמעט טהור מכאן ולהבא ע"כ י"ל דהש"ס שקל וטרי בהא עד דמסיק דפליגי תנאי בהך פלוגתא דרב ושמואל אי יש דיחוי דר' יוסי דהי' נוטל עשר גרוגרות על תשעים תאנים ומסיק טעמא הואיל ויכול לשולקן ולהחזירן כמות שהן אלמא דאין דיחוי דאי יש דיחוי גם אם יחזרו לכמות שהן לא מהני כמו אם לא הי' בהן כשיעור ותפחו אלא ודאי אין דיחוי ונהי דלענין אכילת איסור כ"ז שלא חזרו כמות שהן משערינן ופטור אבל לענין תרומה לא הוי ממעט במעשר כיון דיכול לשולקן ות"ק דאמר דתורם דוקא במודה ולא מהני הא דיכול לשולקן כו' ס"ל דיש דיחוי ולא מהני אפילו יחזרו לכמות שהי' ושמואל וחברוהי כת"ק ס"ל ולא תקשי להו ממתני' אבל רב מצי אמר אנא דאמרי אפילו כת"ק ואע"ג דאין דיחוי ויכול לחזור כמות שהי' מ"מ השתא נצמק והוי ממעט במעשר. וראיתי בירושלמי פ"ב דתרומות כל סוגיא דשמעתין אך בסגנון אחר כמו שאבאר דמייתי התם הא דר"א בר"י אבא הי' נוטל עשר גרוגרות על תשעים תאנים ר' ירמי' סבר מימר את רואה את הצמק כאלו תפח ונסב סלין כמה דאינון דלא איכפת לן במת שנצמקו רואין אותן כאלו תפח ר' יונה ור' יוסי אמרין דרך התפוח לצמוק ואין דרך הצמק לתפוח ונסב סלין רברבין כתאניא אבל אין ליקח מן הצמוקים כי משערין אותן כמו שהן כיון דאין דרכן לתפוח תמן תנינן כביצה אוכלין שהניחן בחמה כו' הרי אלו טהורין ירדו עליהם גשמים ונתפחו טמאים דרומאי אמרי והוא שיהא כזית מעיקרו וסיפא חזרו ונתפחו אפילו דוקא קאי שהי' בהן כזית מעיקרו ר' יוחנן ורשב"ל תרוויהון אמרי ואע"פ שאין כזית מעיקרו כיון דנתפחו ויש בו כשיעור אזלינן בתר השתא משמע דמוקי פלוגתייהו לחומרא אי מעיקרא לא הוי ביה והשתא יש בו דרומאי אמרי דמשערין כמו שהי' ור"י ורשב"ל אמרי דמשערין כמות שהן מדאו' וכמ"ש לעיל תמן תנינן אמרו לו אף היא היתה חסירה או יתרה פעמים שהשאור יפה ואלו סולת היתה צמוקה ועכשיו הוא תפוח ואת רואה התפוח כאלו צמק ונראית חסירה פעמים שהשאור רע והוא צמק ואת רואה את הצמק כאלו תפוח ונראית יתירה ע"ד דר' ירמי' דאמר את רואה הצמק כאלו תפח ברומאי

ור"י ורשב"ל שלשתן אמרו דבר אחד ביתירה וכולהו מודו בזה דנראית יתירה ע"ד דר"י ור' יוסי דאמרי איפכא רואין את התפח כאלו צמק שלשתן אמרו דא' בחסירה כולהו מודו בהם חששא דנראית חסירה דהותפח רואין כאלו צמק ולא תיקשי ר' יוחנן אמאי מחייב אפילו לא הי' כזית מעיקרו כיון דרואין הקפח כאלו צמק דלר"י ור' יוסי אפי' הי' כזית מעיקרו לא אהני כ"כ כיון דכבר נצמק ואין דרך הצמק לתפוח ואפ"ה כי חזר ותפס חייב אע"פ שדרכו לצמוק ה"ה כשלא הי' בו כזית מעיקרו דחייב דלענין אכילה מ"מ איכא כזית ושיטה זו הוא דלא כשיטת תלמודין דלשיטת תלמודין כשלא הי' בו כזית מעיקרו כ"ע מודו דלא חשיב שיעור מה"ת משום דדרך התפח לצמוק ולחזור לכמות שהי' ומבואר משיטת הירושלמי דאמרו לו דמתניתין שייכי לפלוגתא זו אלא דיש לחלק בין חסר ליתר ואיכא מאן דס"ל חששא דחסרון משום דדרך התפח לצמוק ואיכא מאן דס"ל חששא דיתרון דדרך הצמק לתפוח ועיין תוס' ז"ל בד"ה בשר זקינה כו'. והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' טומאת אוכלין כתב להאי דבשר עגל שנתפח משתערין כמות שהן בסתם דומיא דפת ספוגנית ולא ביאר דאין זה אלא מדרבנן אבל בפ"ד מה' אבות הטומאה לענין טומאה חמורה כתב להאי דינא דנתפח אינו מטמא אלא מדרבנן וכ"כ לענין איסורים בפי"ד מה' מאכא"ס דאם נתפח אסור ואין לוקין עליו וצ"ע קצת מאי קמ"ל דאסור הא ר"ש ג"כ אסר וי"ל דנפ"מ לענין דבר שצריך להאכיל פחות מכשיעור טוב יותר להאכיל ח"ש מכזית שנתפח אבל פת ספוגנית נראה דחשיב בכזית אכילה מה"ת וכמש"כ לעיל לענין אכילת מצוה אבל לענין איסור כמו חדש יש להסתפק דהא ליכא כזית איסור חדש אם לישתו רכה ומשום דטועם טעם איסור בכזית הא אין לוקין על טעם לחוד וצ"ע בזה בדברי הראשונים ז"ל ועי' בפ"ה מה' תרומות מש"כ הרמב"ם ז"ל דאין תורמין פת על החטים לפי חשבון ובכ"מ הביא נוסחת התוספת' אלא לפי חשבון ועי' בר"ש ז"ל בעוקצין שם שכ' במתני' דבשר העגל כו' דפליגי במנחות אי כמות שהן אי לכמות שהן ולמסקנא דהכא ליכא פלוגתא בהא ולכ"ע כמות שהן משערינן ולא פליגי אלא ביש דיחוי וגם זה איתותב ממתניתין דטהרות:

דף נד:

שם גמרא אלא הכא בתרומת מעשר ואבא אליעזר בן גומל היא דהכל ניטל מאומד משמע למסקנא דכמות שהן משערינן אסור לתרום גרוגרות על תאנים במנין דאין כאן שיעור תרומה ואם תרם הי' נראה דצריך להשלים כמו אם תרם אחד ששים ואחד ומלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ה שם נראה דאם תרם בכה"ג גם כן תרומתו תרומה ואין צריך

להוסיף כמבואר בלשונו שם הלכה י"ט אין תורמין גרוגרות על התאנים במנין כדי שיתרום בעין יפה משמע דאין בזה אלא משום עין יפה וא"כ במעשר נמי הוי מעשר כה"ג וכו' יוסי ס"ל והיינו דלא ביאר לענין מעשר דאם עישר מגרוגרות על תאנים הוי מיעט במעשר ומתאנים על גרוגרות במנין הוי מרבה במעשר דהא לא קי"ל כאבא אלעזר בתרומת מעשר דניטל באומד וכמש"כ בפ"ג שם אלא ש"מ דלא חשיב מרבה במעשרות כיון דהגרוגרות נמי יכולין לחזור לכמות שהן ובאותו ענין יש לי מקום עיון בדברי הרמב"ם ז"ל מ"ש דלענין אומד פסק דלא כאבא אלעזר דתרומת מעשר איתקש לתרומה וכ' בפ"ג שם דתרומת מעשר אינו ניטל מאומד ואלו לענין זה דבעה"ב יכול לתרום תרומת מעשר כ' שם דיש לו רשות לתרום וזה כאבא אלעזר דדריש ההיקש וכדאיתא בגיטין דף ל' וצ"ל דדוקא לענין אומד לא מקיש כיון דהתורה פירשה שיעור וכמש"כ הוא ז"ל שם ובדברי התוס' ז"ל שהאריכו בהאי ענינא דאומד ומחשבה עיין בד' בגיטין שם ובבכורות דף נ"ח בד' שם ומ"ש שם בחי'. שוב ראיתי בבה"ז שהרגיש בזה ובהלכה י"ב שם מפורש הדבר ואין צריך לדייק מהל' ט"ו:

דף נה.

גמרא ולא גרוגרות על תאנים אפילו במקום כו'. ופרש"י ז"ל ולא גרוגרות על תאנים במנין כו' ולא הבנתי דבמנין אפילו ליכא בהן אסור והיינו דתניא לעיל גרוגרות על תאנים במידה וע"כ היינו דליכא כהן דאי בדאיכא כהן תופס מן היפה ואפ"ה אינו תורם אלא במדה דאל"ה ממעט במעשר הוא אלא פשיטא דכל חד כדיניה קאמר ואפילו במדה היכא דאיכא כהן אין תורמין גרוגרות על תאנים דבמקום שיש כהן תורם מן היפה וכן נראה מסתימת לשון הרמב"ם ז"ל ודו"ק:

שם משנה כל המנחות כו' ומשמרן שלא יחמיצו ואם החמיצו שירי' עובר בל"ת. הי' נראה לדקדק מלשון המשנה דפתח בלשון רבים ומשמרן שלא יחמיצו ואם החמיצו שיריה כו' תנא לה בלשון יחיד משום דעיקר לאו דחימוץ איתא בכל המנחות הן במנח' סלת הן במנחות הנאפו' במחבת ומרחשת ומאפה תנור אבל לאו דשירים לא שייכא אלא במנחת סלת דנקמצת כשהיא סלת ושייך חימוץ בשירים אבל שאר מנחות דנקמצות כשהן אפויות לא שייך לאו החימוץ בשירים כיון דכבר אפויות הם ופשטא דקרא דייק הכי דבויקרא שנאמרו שם כל המנחות כתב רחמנא כל המנחות לא תעשה חמץ ואזהרה זו היא על כל המנחה קודם קמיצה ומשום קומץ וכמש"נ בסיפי' דקרא כי כל שאור וכל דבש כו' אבל לא נא' שירים שם משום דלא שייכא בכל המנחות כנ"ל ובפ' צו נא'

וזאת תורת המנחה כו' ופשטיה דקרא שם הוא במנחת סלת כמש"נ וקמץ מסלתה כו' בזה נאמר לא תאפה חמץ חלקם אפילו חלקם היינו שירים לא תאפה חמץ. וכן משמע מדברי הראב"ד ז"ל בפי"ב מהל' מעה"ק שכתב על הא דתבלה בקצת ובכל מיני תבלין דכשרה מיירי בשירי מנחות האפויות ליכא חימוץ וזה שנאמר בפרשת צו מצות תאכלו במקום קדוש משום דבמנחות האפויות לא צריך קרא על אכילת השירים מצה דכבר נעשו מצה באפייתן ושם בויקרא נאמרה העשה גם כן על עצמותה מצה תהי' וממילא השירים נאכלין מצה אבל בפרשת צו דמיירי קרא במנחת סלת חזר וכתב מצות עשה על אכילת השירים דתאכל מצה וכדאיתא בפ' החולץ מצות תאכל מצוה ולא חלוט ג"כ. ולפ"ז הא דמעטינן חלוט היינו רבוכה בריש פירקין ממצה תהי' לאו בחד גוונא הוא עם הא דהחולץ דבריש פירקין אימעיט עשייתה כולה קודם קמיצה דאלו שלא נאמר בהן רבוכה אסור לעשותן רבוכה ובהחולץ מיירי קרא בשירים לחוד דמצוה לאכלן מצה ולא חלוט אלא דבר"פ מייתי מהא קרא דזאת תורת כו' מצות תאכל למילף מינה עיכובא לכל המנחות דבאות מצה אלמא דילפינן מהאי קרא לכל המנחות האפויות ג"כ והיינו דמייתי התם קרא דלא תאפה חמץ למילף מינה עיכובא ולא מייתי קרא דלא תעשה חמץ דקדים בויקרא משום דקרא דלא תאפה כו' כתב אחר קרא תורת המנחה דמיירי בתורת כל המנחות וא"כ משמע קצת בלא תאפה חמץ חלקם קאי אכל המנחות אפי' האפויות קודם קמיצה אבל מ"מ נראה כמש"כ דבאפויות ליכא חימוץ כי היכא דמותר לבשל האפוי ולא חיישינן דיתחמץ ע"י הבישול וכן מסתבר דלא תאפה קאי אמנחת סלת דאלו מנחות שנאפו כבר קודם קמיצה למה להו אפי' שני' לשירים ובשם גדול אחד שמעתי שלא כדברי הנ"ל אלא דאחר אפיה ג"כ אי מחזיר לסלתה ומחמץ אותה איכא שם חמץ עלי' ואולי סמך אמתניתין דתנן סתמא אם החמיצו שירי' עובר בל"ת קאי אכל המנחות אפילו האפויות קודם קמיצה ול"נ כמש"כ ועיין משנל"מ ז"ל בפי"ג מה' מעה"ק הלכה יו"ד שכתב שם במנחת סלת ונ"ל שאם רצה הכהן לאכול אותה בלי שום בישול הרשות בידו לפי שלא נזכר במנחה זו אפיה כלל עכ"ל והוא פלאי דהא כתיב במנחת סלת והנותרת כו' מצות תאכלו במקום קדוש הרי מפורש דמצותה לאוכלה מצה אפויה וכדאיתא במס' יבמות בהחולץ שם דאפילו חלוט אסור ופשיטא דאסור לאוכלו בלא אפיה כלל:

שם תוס' בד"ה כל המנחות נילושות בפושרין כו'. ודקדקו הא בפסחים מסקינן דוקא במקום זריזין הוא דמותר ללוש בפושרין וא"כ לחם הפנים דלישתו בחוץ כדתנן לקמן היכי נילוש בפושרין ואף על גב דלהאי תנא דלישתו בחוץ משום דמדת יבש לא נתקדשה

ליתא לאו דחימוץ בלחם הפנים כדאמרינן לקמן היינו דלא עבר בלאו כ"ז שאינו קדוש קדושת הגוף אבל מ"מ מצותו שיהי' מצה וצריך שימור שלא יחמיץ ותי' דציבור שאני והקשו עוד ממאפה תנור דנילוש בחוץ למ"ד חלות בוללן ולא בעיא שמן עד אחר אפיה (ולא כן פירש"י ז"ל לקמן דף ע"ד) ובחלות אין כאן קושיא כ"כ דהא חכמים אמרו סלת בוללו אבל מרקיקין איכא לאקשויי ותי' דהאי תנא סבר מדת יבש. (ועי' צ"ק ז"ל שנר' מדבריו ז"ל דלמ"ד אכתי יבש נתקדשה איתא בזריזים היינו בכהן וז"א דזר כשר לכ"ע ומאי דקשיא להו אמאי לא מסיק כו' היינו דלא מסיק שם במתניתין ס"ל דמדת יבש נתקדשה דלא תיקשי ממנחת מאפה נתקדשו ובלחה"פ נמי לישתו בפנים אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא נראה כן שכתב דמנחות כל מעשיהם בפנים משמע אפילו מנחת מאפה ולחם הפנים כתב דלישתו בחוץ ויתבאר בזה לקמן במכילתין בס"ד):

דף נה:

תוס' בד"ה אף אני אביא כו'. והקשו ז"ל אי בהתראה אכל חדא אפילו אפה ואפה חייב תרתי ואי בלא התראה אמאי חייב אכל חדא כיון דליכא אלא התראה אחת ותירץ דאיצטריך קרא הכי אפילו בהתראה על כל או"א דהא דפטור משום דכבר נפסלה והוי כמחמץ מנחה פסולה ומש"כ ז"ל אפי' אפה ואפה חייב תרתי. לדידי צ"ע כיון דאפילו שני' שלא לצורך הוא וכבר עשה כל מלאכת האפיה מנ"ל דחיוב על אפיה שני' שהיא שלא לצורך וגם אחר אפיה תו ליכא משום מחמץ וכמש"כ לעיל ובעיקר דבריהם ז"ל שכתבו דקרא אתי לאשמעינן שלא יפטר משום מחמץ את הפסולה. יש לדקדק דא"כ מאי קאמר רבינא לעיל בריש פירקין ואימא לא תאפה חמץ למיקם בלאו אבל איפסולי לא מיפסיל אי לא מיפסיל למה לי לא תאפה כלל ללמוד דחייב על כל או"א פשיטא דחייב בהתרו בו על כל או"א כיון דהמנחה כשירה. ועוד מאי פריך הש"ס אימא אפי' דבעט בה רחמנא ליחייב אינך ליחייב חדא אכולהו מהיכי תיתי למימר הכי כיון דכבר שמעינן מאפיה דמחמץ אחר מחמץ חייב ולא הוי כמנחה פסולה ממילא ה"ה לכל המלאכות ע"כ נראה לפרש דאיצטריך קרא דלא תאפה לגלויי דחייב על מעשה יחידי ואי לא כתב רחמנא לא תאפה ה"א דאינו חייב אלא אם עשה כל המעשים כולם דלא תעשה כתיב היינו כל עשיית הפת אבל על מעשה יחידי היינו לישה לחוד או עריכה לחוד פטור כיון דלא גמר העשיה כתב רחמנא לא תאפה דחייב על אפיה לחוד ומלמד על כל מעשה יחידי דחייב והשתא פריך שפיר אימא על אפיה לחוד חייב אבל אינך לא ליחייב אלא אם עשה את כולן ומשני משום דהוי דבר שהי' בכלל כו':

שם גמרא ואימא כולי' להכי הוא דאתי אשירים לחוד ואינו חייב בשירים אלא באפיה אבל בעיקר המנחה לא ליחייב אלא חדא אכולהו וזה קשה קצת למה שפירשתי דא"כ שירים חמורים מעיקר המנחה דשירים חייב על אפיה לחוד ובעיקר המנחה לא יתחייב אלא אם עשה כל המלאכות אלא די"ל דאפיה באמת נילף עיקר המנחה ושירים דחייב עלי' בפ"ע אבל שאר עשיות ליכא לאו אלא במנחה כולה ודוקא בכל העשיות וא"כ היינו כמו קושית הש"ס ואימא אפיה כו':

והתוס' ז"ל ג"כ כתבו כן דלהאי קושיא בשירים אינו חייב אלא על אפיה אבל אקומץ נאסר כל העשיות. ולשיטתם ז"ל צ"ל הא דנאסר בכל העשיות היינו בעשייה זו שנתחמץ על ידה כגון אם נתחמץ בשעת לישה או שנתחמץ בשעת עריכה אבל אם כבר נתחמץ אינו חייב דהוי מנחה פסולה ולדידהו נמי תיקשי במנחה עצמה פטור אם כבר נתחמצה ובשירים חייב על אפיה אע"ג דכבר נתחמץ ונפסל אם לא שנאמר דמנחה פסולה לא אימעיט אלא בקומץ דלא קרינן ביה אשר תקריבו אבל שירים איכא לאו דמחמץ אע"ג דנפסל לאכילה אבל לא משמע הכי מסתמא דשמעתין ולשון רש"י ז"ל אינו מדוקדק ונראה דצ"ל ולישה ועריכה ואפיה דליהוי חייב על כל אחת בקומץ ובשירים מהיכא ילפת. ובאמת יש לדקדק למסקנא ג"כ מנ"ל לחייב בחלקם היינו בשירים גם על לישה ועריכה הא לאו כתב בשירים אלא לאו דלא תאפה וצ"ל כיון דבחד קרא כתיבי ילפי מהדדי ואיכא לאו דלא תעשה גם בשירים ודו"ק:

שם תוס' בד"ה הואיל ואיתרבי בסמיכה כו'. וכתב כיון דבהאי קרא גופא דכתיב סמיכה כתיב נמי שחיטת צפון ה"א דאיתרבי מדשעיר נמי להא ע"ש וזה קצת דלא כמשמעות הש"ס לקמן דקאמר וכי תימא תיתי בבנין אב כו' הא למאי דס"ד ג"כ ס"ל דלא מצינן למילף בבנין אב דשעה מדורות לא ילפינן אלא דס"ד דמהשעיר מרבינן צפון ולא הוי צריך מר זוטרא למימר אלא דילמא למאי דאיתרבי כו':

דף נו.

אלא אותו בצפון ואין השוחט בצפון. כל סוגיא זו איתא בזבחים דף מ"ח ג"כ ועמ"ש שם:

שם גמרא אמר ר"פ אפאה לוקה שתים אחת על עריכתה ואחת על אפייתה. ופירש"י ז"ל דאפי' גמר עריכה היא ועבה באפי' לחוד שני מלאכות האסורות ולוקה שתים וצ"ל אע"ג דלא עבה אלא מלאכה אחת עבר בתרי לאוי משום לא תעשה ומשום לא תאפה דנהי דאפיה יצא מן הכלל ללמד מ"מ גם היא בכלל ל"ת וא"כ כי התרו בו על אפיה בהני תרי לאוי ל"ת ולא תאפה לוקה שתים אלא דא"כ למה הוצרך רש"י ז"ל לפרש דאפי'

גמר עריכה היא הא בלא"ה לוקה שתים על אפי' עצמה כיון דאית בה תרי לאוי ולשון הש"ס אחת על עריכתה כו' משמע דתרתי מעשה איכא באפי' עריכה ואפי' וכן משמע מהא דפריך הש"ס והתניא מה אפי' מעשה יחידי ואם נאמר דר"פ מחייב תרתי באפי' עצמה משום תרי לאוי אין כאן קושיא דשפיר קרי לה מעשה יחידי למילף מינה דלא בעינן דווקא כולן כאחת והא דחייב תרתי הוא משום תרי לאוי אלא ודאי משמע דר"פ אתי לאשמעינן דאית בה תרתי עריכה ואפי' וכפירש"י ז"ל אבל קשה לי ממ"נ אי התרו בו משום תרתי לאו ל"ת ולא תאפה אמאי לא ילקה שתים על אפיה עצמה אע"ג דליכא עריכה בהדה ואי לא התרו בו אלא משום לאו אחד ל"ת או לא תאפה למה ילקה שתים כיון דלא עשה אלא מעשה יחידי נהי דגמר עריכה היא מ"מ לא עשה אלא מעשה אחת ולא התרו בו אלא משום לאו אחד וע"כ צ"ל דאפי' יצא מן הכלל לגמרי ואינה בכלל לאו דל"ת אלא בלאו דלא תאפה וא"כ אי לאו דאפיה גמר עריכה היא אפילו התרו בו משום תרתי לאוי לא הי' לוקה אלא אחת משום לא תאפה וקמ"ל ר"פ דגמר עריכה היא והרי היא ג"כ בכלל לאו דל"ת משום עריכתה ולוקה שתים אבל קשה מאד לומר כן דאפיה אינה בכלל לאו דלא תעשה דלא יצא מן הכלל אלא ללמד דחייב גם על מעשה יחידי אבל לא שלא יהי' בכלל לאו דל"ת ולפירש"י ז"ל הא מסיקנא דאי ערך הוא ואפה לא מיחייב תרתי אאפיה דנהי דגמר עריכה היא הרי גמר זה בכלל בעיקר עריכ' וחייב תרתי אתרווייהו אבל ערך חברי' ואפה הוא מיחייב הוא תרתי אאפיה וגמר עריכה והקשו התוס' ז"ל אכתי אמאי קרי לה מעשה יחידי כיון דאית בה תרתי ע"כ פי' ז"ל איפכא ערך הוא ואפה הוא הא דאמר ר"פ דלוקה שתים היינו שעשה הוא גם גמר העריכה שבשעת אפייה והא דקרי לה מעשה יחידי דערך חברי' לגמרי ויהיב ליה ואפה דלא עשה שום עריכה והקשו בעצמם גם על שיטתם ועוד לשיטתם גם תקשי מאי פריך מהא דקרי לה מעשה יחידי דהא דרך לעשות עריכה קצת ג"כ בשעת אפיה הא אמרינן יכול לא יהא חייב אלא אחת על כולם ועל עריכה לא יתחייב משום דכבר נפסלה כנ"ל לא תאפה ושמעינן שפיר דחייב על מעשה יחידי היינו אפיה אע"ג דכבר נפסלה וממילא שמעינן דעל עריכה ג"כ חייב בפני עצמה והשתא איכא תרתי באפיה העריכה קצת והאפיה. והרמב"ם ז"ל לא הביא כלל למימרא דר"פ וכמו שתמה הכ"מ ז"ל ועיין בלח"מ ז"ל ועוד קשה לי בדברי הרמב"ם ז"ל דבמנין המצות במספר הל"ת לא חשב אלא לאו דאפי' בשירי מנחה וכן בה' סנהדרין במספר לאוין שלוקין עליו לא חשיב אלא האופה שירי מנחה מחמץ ואמאי לא חשיב נמי לאו דל"ת חמץ דכתיב במנחה גופא ולחייב על כל מעשה יחידי שבה וכמו שכתב בה' מעה"ק. וקצת נראה דהלך אחר לשון המשנה ואם החמיצו

שירים עובר בל"ת אבל מתניתין רבותא קמ"ל דאפילו שירי עובר וכ"ש מנחה עצמה וכדאמרינן בכולי' שמעתין עכ"פ הא שמעינן מדברי הרמב"ם ז"ל דלאו דלא תאפה לא הוי לאו אחר לחייב על אפי' לחוד אלא הכל בכלל לאו דלא תעשה חמץ דאל"ה הי' לו ז"ל למנות הני תרי לאוי בתרתי חד על כל עשיות וחד על אפיה ועדיין צ"ע בזה:

שם תוס' בד"ה ר"ש אומר כו'. עיין בזה מ"ש בח"ל בכורות באורך קצת בביאור דבריהם ז"ל שם:

דף נו:

גמרא א"ר חב"א א"ר יוחנן הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב האי לישנא משמע דמחמץ אחר מחמץ הוא כמו מסרס אחר מסרס ומטיל מים בבע"מ שחזר וסרסו או חזר והטיל בו מום ה"נ מחמץ אחר מחמץ היינו שהוסיף להחמיץ אבל באמת נראה דלא דמי לאינך אלא כל שנתחמץ נאסר לטפל בהכשר אפייתו בכל מעשיו מלישה ועם אפי' אע"ג דלא נוסף החימוץ וכך אמרה תורה אלא דא"כ אי לא כתב רחמנא לא תאפה ה"א דמחמץ אחר מחמץ פטור היינו דליכא חיובא אלא חימוץ הראשון היינו שחימצה בשאור ועשה החימוץ אבל אם חימצה אחר תו ליכא חיובא אם מטפל בה ועושה מעשי' ולא משמע לישנא דברייתא לעיל יכול לא יהא חייב אלא אחת על כולן ולפי הנ"ל אינו חייב כלל על המעשה בחמץ שנעשה כבר אלא המחמץ לבד הוא דחייב. ולפי מש"כ לעיל ניחא דאי לאו קרא דלא תאפה ה"א דאינו חייב אלא אם עשאה לגמרי בכל מעשיו דמש"נ לא תעשה חמץ היינו שיעשנה כתיקונה מלישה ועד אפי' ולא העושה מקצתה השתא דכתיב לא תאפה ילפינן דעל כל מעשה יחידי שבה חייב. ומלשון רש"י ז"ל בד"ה הכל מודים כו' כלומר כל המסייעים בחימוץ כו' משמע דחיובא הוא בכולן משום מסייע להחמיץ ודו"ק:

שם תוס' בד"ה אלא למעוטי פה"מ כו'. הוי מצי לאוקמי למעוטי בזה"ז כו'. ונר' דלא ממעט מתמים אלא תמים ולא בע"מ וילפי רבנן מינה דמטיל בבע"מ פטור ור"מ דלא אימעיט ולא בע"מ אלא לאחר שנפדה אבל קודם פדיון חייב אבל פסול אחר כמו בזה"ז לא שייך למעוטי ממיעוטא דתמים וק"ל:

שם גמרא ומעשה שבת כי ה"ג מי מחייב כו' היפך בה אין לא היפך בה לא אמר מאי חייב כמעשה צלי של שבת ופירש"י ז"ל הכא בהנחה לחוד חייב כמו במעשה צלי גמור דלא שייך לחלק הכא בין היפך אי לא ולפ"ז מאי קא' במעש' שבת כיון דלא דמי למעשה שבת והתוס' ז"ל פי' מאי חייב דקאמר במעשה צלי של שבת היינו לגמרי כר"י דהכא

נמי ע"י הנחת שאור אינו מתחמץ אלא אותו צד שנוגע בו השאור וגם זה הצד אינו מתחמץ לגמרי אלא דומיא דמאכל בן דרוסאי בשבת והכא ג"כ אינו חייב אלא אם נתן השאור בצד השני כן נראה בד' ז"ל וכ"כ הצ"ק ז"ל ויש לדקדק בדבריו ז"ל דבשלמא לענין שבת דבעינן מלאכת מחשבת שיהי' המלאכה בשלימות שפיר איכא למימר דכל מצד אחד כמאכל ב"ד לאו כלום הוא ולא חשיב בישול אבל לענין חמץ של מנחה כל שנתחמץ אפילו כזית ממנה נפסלה וחייב משום לאו דמחמץ ואי משום דלא הוי חימוץ גמור אכתי תיקשי ממ"נ אי מצד אחד הוי עכ"פ חמץ נוקשה למ"ד דחמץ נוקשה הוי חמץ לענין מנחות סגי בהאי חימוץ מצד אחד ואי כמ"ד דחמץ נוקשה לא הוי חמץ או דאפילו נוקשה לא הוי א"כ אפילו היפך בה ונעשה כן משני צדדים לא הוי חמץ ע"כ נראה כפירש"י ז"ל והא דקאמר במעשה שבת נראה דמילתא אחריתי אתי לאשמעינן דיש לדקדק עוד מה הוסיף רבא ואמר כמעשה צלי של שבת הא רבי אמי ג"כ אמר כמעשה שבת אלא אתי לאשמעינן אף ע"ג דיש לומר דהנחה בעלמא לאו מעשה הוא ולא דמי לבישול בשבת דניכר מלאכתו דנותן מים בקדירה ומעמידה על האש וכן שאר מלאכות הבישול להכי קאמר כמעשה צלי של שבת דהתם נמי לא עביד אלא הנחה בעלמא ומאילי' היא נצלה ואפ"ה הוא חייב ה"נ הנחת השאור חשיב מעשה. ועוד נראה דהתוס' ז"ל ג"כ הכי ס"ל דבהנחה לבד חייב אלא דקשה להו הא דפריך ומעשה שבת כי האי מחייב הא וודאי חייב כמו הדביק פת בתנור ור"י מיירי בגוונא שאינו נצלה כל צרכו וכדמסיק להכי כתבו דהכא הנחת השאור ג"כ כהאי גוונא הוא דאינו מתחמץ אלא מצד אחד ולהכי פריך מעשה שבת כי האי מי מחייב ומשני כמעשה צלי של שבת דעיקר הדמיון הוא לצלי של שבת דלא עביד אלא הנחה בעלמא אבל בהאי גוונא לא דמיין להדדי דבשבת בעינן דוקא היפך בה והכא חייב בהנחה ראשונה וחייב אע"ג דאינו מתחמץ אלא מצד אחד. וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דבהנחה לחוד חייב עי' בפי"ב מהלכות מעה"ק ודו"ק:

דף נז.

גמרא א"ל רבינא לר' אשי במקום אחד אין בב' או בג' מקומות לא והתנן הקודח כ"ש כו' אלא לאו בב' או בג' מקומות דחזי לצירוף. יש לדקדק הא תנן התם הבונה כ"ש המסתת והמכה בפטיש הקודח כ"ש והאי כ"ש קאי אכולהו כמו שפי' רש"י ז"ל שם ואם כן היכי בעי למימר דכ"ש הקודח היינו בב' או ג' מקומות דחזי לצרוף א"כ לא דמי להני דתנן בהדיא דכ"ש סגי ועוד דא"כ ליכא שיעורא כלל במתניתין דהאי חזי לצרוף

לא ידעינן לאיזה שיעורא חזי לצרף דבשלמא לענין צלי איכא שיעור כגרוגרות ובב' או בג' מקומות חזי לצרף כגרוגרות אבל בקודח לאיזה שיעורא מצרפינן ולזה י"ל דס"ד דכ"ש לא חזי לשום דבר אלא איכא שיעור לתקוע בו יתד כפי המצוי כ"א כדרכו וע"ז תנן אפילו לא קדח במקום אחד כשיעור היתד הנצרך אלא קדח בב' או ג' מקומות כ"ש ובצירוף כולם יש כדי שיעור היתד שנצרך לו. ורש"י ז"ל פי' דחזי לצרף כדרך הנגרים כו' דקודחין ג' קטנים זבצ"ז כו' משמע דבעינן דוקא שיהא סמוכים זל"ז וא"כ מאי פריך מינה ורבא דאמר לענין צלי דבב' או ג' מקומות אין מצטרפין מהא דקודח כ"ש דילמא התם שאני דדרך הנגרין לעשות כן וגם הם סמוכין זל"ז משא"כ בצלי דאין דרך צלי בכך והתוס' ז"ל הקשו ג"כ למאי דפטר הכי בב' או בג' מקומות מהא דהוציא חצי גרוגרות וחזר והוציא חצי גרוגרות דחייב וצ"ל דמקשו מת"ק דר' יוסי שם דמחייבי אפילו לשתי רשויות ואין כאן קושיא כ"כ דמשמע התם דרבא כר"י ס"ל התם דבשתי רשויות פטור ולד' ז"ל דהכא מחוסר מעשה יותר איכא לאקשויי איפכא לאיכא דאמרי דחייב אפילו בב' או ג' מקומות ואלו התם בשתי רשויות פטור והתוס' ז"ל בשבת דף ק"ד ע"ג הקשו להאי לישנא דמחייב מכותב ב' אותיות ואין נהגין זה עם זה דפטור וכתב דהכא לא מחוסר קריבה כ"כ מכ"ז נראה דס"ל דטעמא הכא משום דחזו לצרפן ממש וא"כ קשה היכי מדמי צירוף דגרוגרות לצירוף דקודח וכנ"ל ע"כ הי' נראה דהכא לא לצרף ממש קאמר אלא ה"ק מלאכה שנאמר בה שיעור אי לא מחייב אלא דוקא במקום אחד או אפילו בב' וג' מקומות כיון דבכולן יחד איכא שיעורא כגון הכא שנצלה כגרוגרות בב' וג' מקומות ומדמי לה להקודח כ"ש דס"ד דאיכא שיעורא ואפ"ה חייב בב' או ג' קבים כ"ש כיון דבצירוף כולן איכא שיעורא אע"ג דאין עומדים לצרף ורחוקים הם זמ"ז אין זה ענין להא דמחוסר קריבה וכן פלוגתיה גבי הוצאה לשתי רשויות לאו במחוסר קריבה פליגי אלא בסברא פליגי ר"י ס"ל דאין מצטרפין אלא אם מוציא ב' החצאין לרשות אחת ות"ק ס"ל אפי' לב' רשויות ודו"ק:

שם גמרא בעי רב מרי חימצה בראשו של מזבח מהו אשר תקריבו והא אמר רחמנא אקרבה כו'. וכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ב מה' מעה"ק חימצה בראשו של מזבח אינו לוקה שנאמר אשר תקריבו וכבר קרבה והיא כשרה עכ"ל. ויש לדקדק בלשונו ז"ל והיא כשירה אמאי הא משמע דמיבעי' לי' בראשו של מזבח קודם הקטרה וכדאמר או דילמא מחוסר הקטרה כו' וא"כ אם חימצה אסור להקטירה כדכתיב כי כל שאור לא תקטירו והרי היא פסולה וצ"ל דה"ק וכבר קרבה והיא כשירה היינו דבשעת הקרבה היינו כשהעליהו על המזבח הי' כשירה אע"ג דפסלה אח"כ תו אינו לוקה אלא דצ"ע קצת אמאי לא ילקה

משום כל שאור לא תקטירו ואלו חימצה קודם העלאה ואח"כ העליהו לוקה משום כל שאור כו' ה"נ כשחימצה בראש המזבח יעבור בלאו דכל שאור כו'. וי"ל דאינו חייב על העלאת שאור לבד אלא דוקא אם נתנו על האש להקטירו כמש"נ לא תקטירו וצ"ע בזה גם לענין שאר פסולים אי חייב גם על העלאה למזבח אי דוקא הקטרה על האש כמו בע"מ ועיין בד' הרמב"ם ז"ל פ"א מה' איסורי מזבח:

שם גמרא והשתא דנפקא ליה מכל המנחה אשר תקריבו למה לי. והקשו התוס' ז"ל בד"ה אשר וכו' לכל הפחות בעינן למעוטי מחמץ אחר שהוצת האור ברובו ונראה דלהא לא צריך קרא כיון דכבר יצתה המנחה בהכשר ואחר שהוצת האור ברובו יצא ידי הקטרה ג"כ פשיטא דליכא שום חיוב עוד דכבר גמרה מצותה ואיפלגו ריב"ג ור"ע ריב"ג אמר לרבות מנחת נסכים ור"ע אומר לרבות לחם הפנים והאריכו התוס' ז"ל מ"ש אלו דלא איתרבו מכל המנחה ע"ש וסלקי בתימא דהכא הוי איפכא מהגשה ועיין בק"א ז"ל מ"ש בזה ולי הי' נראה דלהכי איצטריך קרא למנחת נסכים ולחה"פ משום דמצינו מנחה של צבור דהותר בו חמץ כגון שתי הלחם דמיקרי מנחה יביא חמץ ואם כן ה"א דבכל מנחת צבור הותר שאור מחמץ להכי איצטריך אשר תקריבו ללמד במנחת ציבור לבד משתי הלחם נאסרו בחמץ. וכתבו התוס' ז"ל דריה"ג לא מודה לר"ע בלחה"פ משום דמדת יבש לא נתקדשה ולא קדוש קדושת הגוף עד אחר אפי' ובתנור אבל מאן דמרבי לחה"פ מודה במנחת נסכים והיינו משום דלא משמע להו דלר"ע אסור לגבלה במים דאיסור זה במנחת נסכים מנין לנו ונהי דלא צריכי למים משום דשמנן מרובה אבל אם גיבלה במים לא מיפסיל ושפיר שייך לרבוי' לכ"ע והוא דאמר ר"ל אומר הי' ריה"ג מנחת נסכים מגבלה במים וכשירה לדברי ריה"ג קאמר אלא לכ"ע כשירה כמו כל המנחות:

אבל הרמב"ם ז"ל לא כתב כן אלא מאן דמרבי לחה"פ ס"ל דא"א לרבות מנחת נסכים דאם נתן בה מים נפסלה על ידי נתינת מים ואם גבלה ביין של נסכים מי הפירות אין מחמיצין עכ"ל, ולא הבנתי לשונו ז"ל מה ענין יין של נסכים לגבל בו המנחה הא היין מתנסך בפ"ע ואם עירב בו יין וגיבלו הי' לה ליפסל כמו אם גיבלה במים כיון דע"כ איסורא לגבלה בד"א לבד שמנה וכי היכי דנפסלת בגיבול מים ה"נ ליפסל בגיבול יין כיון דאין שייכות ליין עם המנחה ושמנה ואי לא דמסתפינא הייתי אומר דצ"ל ואם גיבלה בשמן של נסכים היינו בשמנה ויפלא בעיני על הכ"מ ז"ל שלא העיר בזה וגם הפסול מגיבלה במים צ"ע מנ"ל ומ"ש ממנחת חוטא דמגבלה במים אע"ג דכתיב בה חריבה וצ"ל דדוקא שאר מנחות שקשה לגבלן בשמנן דמיעט לוג לעשרון מותר לגבלן במים וכן מנחת חוטא דקשה לקמיצה אבל מנחת נסכים דשמנן מרובה לא צריכי למים אפילו מיפסיל פוסל

בהן נתינת מים מעט אלא דלכאורה ליכא פסול בזה אלא משום חסר או יתר מגיבול קשה או רכה וכדאמרינן לעיל לענין מנחת חוטא והא קי"ל כר' יהודה דמתניתין דריש פירקין דכמות שהן משערינן וליכא משום חסר או יתר ועדיין צ"ע:

עוד כתב הרמב"ם ז"ל דילפינן לחם הפנים מכל המנחה וכבר דקדק הכ"מ ז"ל דבגמ' משמע דמאשר תקריבו נפ"ל ע"ש מ"ש ובת"כ דריש מנחה לרבות כל המנחה ומנין לרבות כל המנחות ת"ל המנחה אין לי אלא מנחה ששיריה נאכלין אין שיריהם נאכלין מנ"ל וכתב הק"א ז"ל דהא דלא נאסר החימוץ אלא משום שירים וא"א לומר כן דהא כתיב בסיפא דקרא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו מבואר דאיסור שאור וחמץ הוא משום איסור הקטרה אלא משום דהאי קרא כתיב במנחת מרחשת אי לא כתיב אלא מנחה אשר כו' ה"א דליכא לאו דל"ת אלא במרחשת כתב כל המנחה לרבות שאר מנחות ואכתי ה"א דוקא מנחות ששיריה נאכלין דומיא דמרחשת דאיירי ביה קרא אבל מנחות שאין שיריהם נאכלין מנין ת"ל וכל המנחה אלא דגירסא זו צ"ע דלא נאמר וכל המנחה אלא כל המנחה וע"כ צ"ל דה"ג ת"ל כל המנחה אשר תקריבו כולן בכלל לאו זה ואם כן דלשר תקריבו איצטריך לרבות מנחות שאין שיריהם נאכלין היינו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח וא"כ מאי קאמר ריה"ג לרבות לחם הפנים מהיכי מרבינן ליה והק"א ז"ל כתב דבהא גופא פליגי מנחה שאין שירי' נאכלין מאי ניהו ואמר ריה"ג לחה"פ ומנחת נסכים ור"ע אומר מנחת נסכים לחוד ואין זה מובן דהא איכא מנחות שאין שיריהם נאכלין טובא כגון מנחת כהנים אלא צ"ל דמכל המנחה איתרבי כולהו כי היכי דאיתרבו מנחות ששירי' נאכלין ואין שירי' נאכלין כולן מריבויא דכל ה"נ איתרבו לחה"פ ומנחת נסכים מריבויא דכל וכד' הרמב"ם ז"ל שדרכו לילך אחר דרשת הח"כ והא דאיצטריך הכא לרבות כל המנחות לחימוץ נראה דלא איצטריך אלא לענין לעבור בלאו דמחמץ אבל ליפסול פשיטא דכל המנחות פסולין חמץ בין הנאכלין ובין שאין נאכלין וכדתנן בר"פ כל המנחות באות מצה:

ומאי דכתיבנא לעיל דהא דאיצטריך לרבות מנחת נסכים ולחה"פ היינו משום דשל ציבור הם וה"א דילפינן משתי הלחם לפי הנ"ל אינו מוכרח כיון דלפסול חמץ פשיטא לן בכל המנחות וגם במנחת נסכים ולחה"פ תו לא שייך למילף מב' הלחם דהכשירו בחמץ ובלא"ה יש לפקפק בזה דא"כ מאי לא אמר לרבות מנחת העומר דשל ציבור הם וכן מנחת נסכים ל"ד של צבור הם דאיכא נמי של קרבנות יחיד ודוק:

דף נז:

גמרא אמר ר"ל אומר הי' ריה"ג מנחת נסכים מגבלה במים וכשירה עיין בבה"ז לעיל בר"פ שכ' על קושיית התוס' ז"ל לעיל מנ"ל דנוקשה הוי חמץ לענין מנחות הא שמעינן לה מהכא מדאיתרבי מנחת נסכים לחימוץ ולשיטתם אפילו עם מים אין זה אלא נוקשה וכבר הארכתי בזה לעיל דא"כ כל המנחות בשמן הן נילושין ולכ"ע הוי נוקשה חמץ לגבייהו ומאי מספקא להו לעיל אליבא דר' יהודה אי שאור הוי חמץ לר"י הא מסקינן דר"ע ס"ל לרבות מנחת נסכים וא"כ לר"ע הוי נוקשה חמץ לענין מנחות ור"י תלמידו של ר"ע הוא ולזה י"ל דר"י לא סבר לה כוותיה דר"ע במדת יבש דאמר לקמן פרק שתי הלחם כל מעשיהן בפנים וא"כ איצטריך קרא ללחה"פ ולא שמעינן לרבות נוקשה כמו מנחת נסכים ובשמעתין יתבאר עוד בזה:

שם גמרא שלח רבין כו'. איפוך ר"ע אומר לרבות מנחת נסכים לחימוץ. והרמב"ם ז"ל פסק דבלחם הפנים יש בו משום מחמץ ובמנחת נסכים אין בו משום מחמץ דאסור לגבלה במים ולכאורה הלכה כר"ע מחבירו ואמאי לא פסק כוותיה ולענין לחה"פ כבר כתב הכ"מ ז"ל דלשיטתיה אזיל דפסק במתניתין דלקמן דמדת יבש נתקדשה מבפנים אבל הא קשיא אמאי לא פסק כוותיה בהא דמנחת נסכים מגבלה במים וכשירה כיון דר"ע הכי ס"ל ודוחק לומר דמהכא דמרבינן מקרא מנחת נסכים לחימוץ שמעינן דמגבלה במים אבל קרא איצטריך ללחה"פ תו לא שמעינן דמגבלה במים דמשמע דסברא בעלמא היא ותו איכא למידק בהא גופא שכתב דלחה"פ יש בו משום מחמץ וע"כ היינו משום דמדת יבש נתקדשה מבפנים וכמו שפסק הוא ז"ל והרי מדבריו ז"ל שפסק דלישתן ועריכתן בחוץ מבואר דלא נתקדשו קדושת הגוף קודם אפיה בתנור ויותר מזה מבואר מדבריו ז"ל בה' אה"ט דשתי הלחם ולחה"פ לא מיקרי קודש מקודש עד אחר קרימה בתנור ולא ע"י קדושת העשרון וכסתמא דמעילה מנחות משקידשו בכלי ושתי הלחם ולחה"פ משקרמו בתנור וכמו שהביאו התוס' ז"ל בד"ה ושמעינן כו' וא"כ אכתי אמאי איכא משום מחמץ בלחה"פ כיון דלא קדיש קדושת הגוף קודם קרימה בתנור וע"כ צ"ל לשיטתו דהחילוק בין מנחות לשתי הלחם ולחה"פ דזה מתקדש בכלי וזה בתנור הוא משום דמנחה כל מעשיה בכ"ש לא מיבעי' מנחת סלת דוודאי צריך לקדשה בנתינתה לכ"ש ומשם נקמצת אלא אפילו מנחות האפויות כמו מחבת ומרחשת כיון דצריכה מתן שמן כל מעשי' בכ"ש בפנים ומתקדשת קדושת הגוף בכלי אבל שתי הלחם ולחה"פ ליכא חובה לקדשה בכלי בשעת לישה ועריכה ואם רצה עושה הכל בכלי חול או אפילו בכ"ש ע"ד שלא תקדש וכ"ש אין מקדשין אלא מדעת ואם ירצה יכול לקדשן

בכלי שרת מיד בשעת לישה ועריכה ולהכי יכול לעשות לישתה ועריכתה בחוץ וגם אינו דוחה את השבת והיינו דתנן במעילה דקדושת שתי הלחם ולחה"פ כתנור הוא משום דקדושתן בכלי אינו חובה והא דאיתרבי ללאו דחימוץ היינו אם קידשו בעשרון של קדש מיד דנתקדש קדושת הגוף מיד. והשתא דאתינן להכי תו לא צריכין למימר איפוך משום דר"ע ס"ל מדת יבש לא נתקדשה וקודם אפי' אין בה קדושת הגוף הי' אפילו למ"ד נתקדשה אינו מחוייב לקדשה בכלי אלא ע"כ צ"ל דקרא מיירי אם קידשה בכ"ש ה"נ אפילו אם עשרון, לא נתקדש כלל קרא א"ש כגון אם לשה בביסא דכלי המקודש היא כדאמרינן בשמעתין ונתקדשה קדושת הגוף ועבר משום לאו דמחמץ ופסק כר"ע בתרווייהו בלחה"פ דיש בו משום מחמץ ומנחת נסכים אין בה משום מחמץ דאסור לגבלה במים וא"ש בזה מש"כ התוס' ז"ל בד"ה ושמעינן כו' וצ"ע כו' דלא משתמע בשום דוכתי דליקדוש אלא או בתנור או על השולחן וכדאמרינן פרק שתי הלחם ושניהם מקרא אחד דרשו והוא דרך חול כו' וראיה זו אינו מובן דר' יהודה דאמר התם כל מעשיהם בפנים ע"כ ס"ל דע"י מדת יבש נתקדשו ועיין רש"י ותוי"ט ז"ל שם ויתבאר שם בזה ומשנה דמעילה ג"כ הא דתלי קדושתה בתנור היינו כנ"ל משום דלא פשיטא כ"כ קדושת כלי יבש גבייהו וברצונו תלוי הדבר ע"כ תנא במתניתין קרימת תנור דהוי מילתא דפשיטא כן הי' נראה בשיטת הרמב"ם ז"ל אבל מ"מ לא הוי ליה למיסתם כ"כ דבלחה"פ חייב משום מחמץ ותמה אנכי על נושאי כליו ז"ל שלא העירו בזה. ועוד לפ"ז מ"ט דריה"ג דלא מרבי לחה"פ ג"כ כיון דלכ"ע אפשר גבי לאו דמחמץ ומשמעתין נמי מוכח דלאחר אפיה לא שייך חימוץ דאל"ה אמאי לא קאמר הש"ס דהא דכ"ע מרבי לחה"פ לחימוץ היינו אחר אפייתו בתנור כמו חלקם היינו שירים דמנחות האפויות אי נימא דקאי הלאו גם עליהם ודוק היטיב בכל הנ"ל:

שם תוס' בד"ה רבי יאשיה סבר אותם כו'. הקשו מהא דאמרינן בשבועות פרק ידיעות הטומאה דדרשינן אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אלא בעבודה כמאן לא כר' יונתן ולא כר' יאשי' וי"ל דאתיא כר"ע דאית ליה מדת לח במשיחה בפנים ובחוץ וכלי היבש לא נמשחו כלל ולא איצטריך אותם לדרשא דהכא אלא למעוטי לדורות וא"כ הא דלדורות לא בעי משיחה תליא בפלוגתא דתנאי דלהני תנאי דדרשי אותם לדרשא דהכא בעינן לדורות משיחה ועבודה כדאמרינן בשבועות שם ולא מצינו מאן דפליג בהא דלדורות לא בעינן משיחה אלא נראה דהכא במשמעותא דאותם פליגי ר' יאשי' ור' יונתן ס"ל דאותם לא משמע אלא בפנים של כלי וכמש"כ רש"י ז"ל ור' יאשי' ס"ל דלא קאי אלא אמדת יבש דלא נמשחו אלא בפנים אבל מדת לח דשכיחי בהו בירוצין נמשחו גם

מבחוץ ור' יונתן ס"ל דקרא דוימשחם לא קאי אלא אמדת לח וכמ"ש רש"י ז"ל דקאי אכלי מזבח ועליהם נאמר אותם דמשמע בפנים אבל מדת יבש לא נתקדשו כלל ור"ע לא ס"ל כלל דאותם משמע דוקא בפנים וקרא מיירי במדת לח כר' יונתן אבל מיעוטא דאותם במשיחה ולא לדורות כ"ע מודים בזה דהכי משמע מיעוטא דאותם. וקצת יש לדקדק אמאי לא דריש ויקדש אותו דכתיב ברישא דקרא גבי משכן ויקדש אותו אותו במשיחה ולא לדורות במשיחה ועיין תוס' שבועות שם:

שם גמרא א"ל רב פפא לאביי והאיכא ביסא דלח היא. יש לדקדק אהי קאי האי פירכא אי אמר ר' יוחנן קאי דאפיק דברי ר"ע בלחה"פ משמע דמדת יבש לא נתקדשה ועלה פריך הא איכא ביסא דלח היא אם כן מאי משני כגון שלש ע"ג קטבלי' אכתי תיקשי למה ליה לאפות לוקמא דר"ע דמרבי לחה"פ מיירי שלש בביסא דשפיר נתקדש גם לר"ע ובכה"ג איתרבי לחימוץ וצ"ל הא דר' יונתן פריך דאמר אימת הם לה' לאחר שנאפו ועלה פריך דאיכא ביסא ומשני דקרא מיירי בלש ע"ג קטבליא והיינו דפריך א"כ מנ"ל לר"י דעשרון לא מקדש דילמא מיירי קרא דכייל בעשרון דחול ומשני כו' כיון דאמר רחמנא כו' שביק עשרון דקודש כו' ומכאן קשה קצת ג"כ לדברי הרמב"ם ז"ל שפסק דיש עשרון של קודש ואפ"ה שתי הלחם לישתו בחוץ וע"כ בעשרון חול כייל ליה. וכבר כתבתי לעיל בזה ועוד יתבאר לקמן פרק שתי הלחם בזה בס"ד:

שם תוס' בד"ה אין לי אלא מזבח כבש מנין כו'. ע"ש שכתב דכבש אינו בכלל מזבח לענין כפרת הדם ובזבחים כתב במסקנא דגם לענין זה הוי כמזבח ובהגיע דם על הכבש נתכפר ולענין הקטרה נראה דכבש לאו מקום הקטרה הוא דהא אפילו ע"ג סובב פליגי תנאי בזבחים אי עושין מערכה ע"ג משמע דהכבש לכ"ע אין עושין מערכה ואפ"ה איתרבי לקדש כל הנוגע בו וכן אם העלה שאור או דבש ובד"ה כבש מנין נסתפקו לר' יהודה דכל הרצפה קדוש להקרבה אי לאיסור דשאור ודבש ג"כ כמזבח הוא. ולכאורה נראה דלא צריך קרא להכי כיון דמקום הקטרה הוא ממילא מוזהר שלא להקטיר שאור או דבש ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל שכ' מפרשי דבריו בדעתו ז"ל דפסק כר' אלעזר דלבשר חטאת וכדומה לא הוי כבש כמזבח משום דסוגיא דפרק התערובות כוותיה אתיא. ובאמת יש לדקדק לרבנן אליבא דר' אלעזר דרשינן ממיעוטא דאותם תרתי מילי קולא וחומר' קולא דלענין כל שממנו לאישים לא הוי כבש כמזבח וחומר' דלשם עצים לא הותר אלא שאור ודבש אבל לא כל שממנו לאישים דאפילו לשם עצים אסור ולא נתבאר טעמו של דבר דבחדא קל משאור ודבש ובחדא חמור ולקמן בד"ה מיבעי' ליה כתבו דלר' אלעזר לא תיקשי מברייתא דר"י דדריש אותם שלא יביאו נדבה דתרתי ש"מ והשתא לרבנן שמעינן

תלתא מאותם ולר"א שם בזבחים דדריש מיעוטא דאותם רק לכבש כמזבח א"ש קצת דהאי איסור דכל שממנו לאישים קיל מאיסור שאור ודבש דבשאור ודבש מילקי לקי ובכל שממנו לאישים ליכא מלקות וכן לענין תערובות שאור ודבש חמיר דשאור ודבש אסור גם ע"י תערובות וכל שממנו לאישים ע"י תערובות ליכא איסורא כמו בע"מ דע"י תערובות מחצה. ולהכי י"ל דכבש לא איתרבי אלא לשאור כו' אבל לרבנן הוי איפכא דשאור ודבש דאיסורו חמיר הותר לשם עצים וכל שממנו לאישים לא הותר לשם עצים ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מה' א"מ שכתב שם הא דמעלה מבשר חטאת ואשם כו' היינו שהעלן עם שאור ודבש וכמ"ש שם הלכה ג' אפילו הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בדבש או בשאור כנ"ל הואיל והוא מן הקרבן לוקה ועיין בכ"מ ז"ל שם שכתב דמשמע ליה הכי מדמייתי להך דהמעלה כו' בשמעתין דשאור ודבש ע"ש וא"א לומר כן דאם כן מאי פליגי ר"א ור' יהושע במעלה מכולן על הכבש כיון דעיקר מילתא מיירי בהעלן עם שאור ודבש ולכ"ע איתרבי בהו כבש כמזבח אלא דבאמת לשיטת הרמב"ם ז"ל דבכל שממנו לאישים ליכא מלקות וכמ"ש הכ"מ ז"ל שם ג"כ ממשמעות דבריו ז"ל ע"כ צ"ל דפלוגתייהו בחיוב מלקות מיירי שהעלן עם שאור ודבש ור"י מחייב כמו בשאור לבד ור"א פוטר ממיעוטא דאותם בשאור ודבש לחוד הוא דאיתרבי כבש כמזבח אבל מיהו אחריני היינו כשמעלה שאור או דבש עם אלו אינו חייב אלא על המזבח אבל באיסור כל שממנו לאישים לחוד ר"י ג"כ מודה דלא איתרבי כבש כמזבח ולא איצטריך למימר לפ"ז דסוגיא דפרק התערובות דאמרינן התם לכ"ע דמאותם אימעוט דבהני הוא דכבש כמזבח אבל לא בכל שממנו לאישים דאתיא כר' אלעזר דהכא וכמש"כ התוס' ז"ל התם אלא בהא גם ר"י מודה וכי פליגי הכא במעלה אותן עם שאור ודבש והדבר מוכרח מדפליגי בחיוב מלקות ופטור אלא דלפ"ז הוי מצי הש"ס למימר הכא דר' יוחנן דריש להאי אותם לכל שממנו לאישים לחוד דלא איתרבי כבש כמזבח להאי איסורא עכ"פ זה ברור בשיטתו דמפרש לברייתא דהמעלה כו'. ופלוגתא דר"י ור"א בהעלן עם שאור ודבש ותרתי לאוי איכא בהא או שהעלה שאור ודבש בפ"ע לשם קרבן דוקא או שהעלן עם דברים אלו בשר חטאת ואשם דכל אלו נקראין קרבן אף על גב דלא נתכוון בשאור עצמו לקרבן. וכדברי הספרי שהביא הלח"מ ז"ל שם וע"ז איכא מלקות אבל דברים אלו בפ"ע יש בהן איסור וכמ"ש שם מפי השמועה למדו כל דבר שמקצתו לאישים שאריתו בבל תקטירו אבל אין בזה מלקות ולפ"ז הא דמיבעי' לקמן המעלה מחטאת העוף מהו משמע דמיבעי' ליה אי לוקה צ"ל ג"כ דמיירי בהעלן עם שאור ודבש ובהא הוא דפליגי ר"א ור"ע ואמר ר"ע כל ששמו קרבן אבל לענין איסור דכל שממנו לאישים אפשר גם

ר"ע מודה דבעינן דוקא ממנו לאישים וכלשון הרמב"ם ז"ל ג"כ כל שמקצתו לאישים כו' אבל בזבחים פרק התערובות דף ע"ו ע"ב לא משמע הכי עיין תו"כ ז"ל באורך ואחר כל הנ"ל מבואר הרמב"ם ז"ל פסק כרבי יוחנן דבין לשאור בפ"ע ובין עם הקרבן איתרבו כבש כמזבח וזה דלא כדברי הר"י קורקוס והכ"מ ז"ל שכ' דפסק כר' אלעזר מפני סוגיא דפ' התערובות ואין זה דרכו של הרמב"ם ז"ל הן אמת דמה שהכריח הכ"מ ז"ל דליכא מלקות בכל שממנו לאישים דאל"ה ילקה שתים כשהקריב שאור ודבש עם הקרבן משוה שאור ודבש ומשום כל שממנו לאישים אלא דאין מלקות בכל שממנו לאישים אינו מוכרח דהא לא לקי אלא בהקטרה כזית כמבואר שם בדברי הרמב"ם ז"ל וא"כ לא תקשי ילקה שתים דבכזית אחד הקרבן עם השאור ליכא אלא לאו אחד שלא להקטיר שאור עם הקרבן אבל משום כל שממנו לאישים לחוד ליכא שיעורא למלקות ומש"כ המעלה מכולן כזית בחמץ או בדבש היינו בצירוף שניהם כאחד אבל העלה כזית מאלו לחוד אפשר דלוקה משום כל שממנו לאישים אבל מ"מ בלא"ה נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דליכא מלקות כהא דכל שממנו לאישים וכן לא מנה במנין לאוין הלוקין בה' סנהדרין אלא לאו דמקטיר שאור ודבש ובכלל זה הוא בין מקטירו בפ"ע בין עם הקרבן אבל אלו דברים לחוד משמע דאינו לוקה משום כל שממנו לאישים ודוק היטיב:

דף נח.

גמרא אבל יהא ציבור מביא שמביא חובתו כיוצא בה. יש לדקדק מה כיוצא בה הא ציבור ג"כ לאו למזבח הן מביאין ואם העלו משתי הלחם על המזבח עברו בלאו דכל שאור לא תקטירו וא"כ היכא נימא דיחיד או אפילו צבור יביאו נדבה חמץ להקריב על המזבח ועוד דהא ציבור אין מביאין אלא עם הכבשים וכבשים אין ציבור מביאין נדבה וכמש"כ התוס' ז"ל דאין ציבור מביאים שלמים נדבה ולזה י"ל דאתיא אליבא דהאי תנא דאמר דלחם בא בפ"ע ג"כ אבל הא קשיא הא אין הציבור מביאין למזבח ואי יחיד או ציבור נדבה דקאמר היינו לאכילה כמו שתי הלחם חובה איזו נדבה היא זו. ולפי שיטת הרמב"ם ז"ל שכתב לעיל א"ש קצת כיון דהותר חובה שתי הלחם עם הקרב עמו אף ע"ג דנאסר להביא קרבן עם שאור נהי דשתי הלחם עצמו לא הותר להקרבה התם מצותו בכך שיהי' הקרבן קרב והלחם נאכל ה"א דנדבה יכולין להביא כיוצא בה אפילו להקריב בפ"ע ת"ל אותם כו' והיינו דחשיב שאור הותר מכללו במקדש ומסיק דהיינו לקרב עמו ואמאי חשיב ליה הותר מכללו היכן מצינו איסור בזה אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל ניחא קצת דהא בכלל לאו זה להביא קרבן עם שאור ודבש ושני כבשים הותרו לבא

עם שתי הלחם חמץ והוי מצי למימר דתודה ג"כ הותרה מכללה לבא עם לחמה דיש בה חמץ ודו"ק:

שם גמרא ת"ר שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מנין כו' עירובו מנין ת"ל כי כל. ופליגי אביי ורבא אביי מפרש מקצתו היינו אפילו חצי זית דיש קומץ פחות מב' זיתים ויש הקטרה פחות מכזית וכמש"כ התוס' ז"ל בד"ה חצי מנין עירובין היינו שנתערב עם מצה ולא מינכר ואשמעינן דלא נתבטל בהיתר ורבא מפרש מקצתן היינו חצי קומץ אבל לא פחות מכזית עירובו ג"כ היינו שנתערב בהיתר וכתב רש"י ז"ל ולרבא כי כל למימר אע"ג דלא מינכר שהרי עירבן. וכבר כתבתי בח"ל נזיר בסוגיא דטבע מאי איריא לרבא איצטריך משום דלא מינכר הא לאביי ג"כ לא איצטריך אלא משום דנתערב ולא מינכר כמש"כ רש"י ז"ל והתוס' ז"ל כ' דלרבא לא איצטריך לאשמועינן דלא בטיל כיון דאיכא כזית אלא עירובו היתר מצטרף לאיסור וגם דבריהם ז"ל נתבארו שם ואמאי לא שייך ביטול אי איכא כזית. ולפי סוגיא דפסחים פרק אלו עוברין אתיא הך ברייתא כר"א דדריש כל וכי כל לעירובו אבל לרבנן דלא דרשי ליכא קרא אלא למקצתו אבל עירוב לא שמעינן:

והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מה' א"מ וז"ל שאור ודבש אסורין לגבי המזבח ואיסורן בכ"ש שנאמר כי כל שאור כו' ואינו חייב אלא אם הקטירו עם הקרבן או לשם קרבן ואחד המקטיר עצמן או המקטיר תערובות שלהם לוקה על כל אחד בפ"ע ואם הקטיר שניהם כאחת אינו לוקה אלא אחד נפל כ"ש בקטרת נפסלה ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה ואין הקטרה פחות מכזית עכ"ל ותמה הכ"מ ז"ל חדא למה כתב דאיסורן בכ"ש דזה כאביי דמחייב אחצי זית והא רבא לא קאמר הכי וכ' דרבא לא פליג על אביי ואין דבריו ז"ל מובנים בזה דהם נגד משמעות הש"ס וכמ"ש הלח"מ ז"ל ג"כ בפי"ג מה' מעה"ק והוא ז"ל כתב לתרץ שם דאיסורן בכ"ש היינו משום חצי שיעור וגם זה אינו מובן מאי איריא דכתבי' הכא הא בכל איסורין קי"ל כן דחצי שיעור איסורא איכא. עוד הקשה הכ"מ ז"ל הא כתב בעצמו דאין הקטרה פחות מכזית ודבריו כסותרין זא"ז ותירץ דאי תערובות בעינן שיהי' כזית בתערובות ואין לזה טעם ג"כ אם בפ"ע חייב על כ"ש מ"ש דע"י תערובות בעינן כזית ואמאי לא ליחייב על שאור כ"ש שיש בתערובות (ועי' בה"ז ז"ל והם דברי הכ"מ בעצמו) והלח"מ ז"ל הקשה עוד מהא דגבי חמץ פסק דאין לוקין על תערובות כרבנן דלא דרשי כל והכא פסק כר"א דדריש כל ונראה מדבריהם ז"ל דמפרשי תערובות שאור לשיטת הרמב"ם ז"ל כמו שיטת רש"י שעירבתי שאור עם דבר אחר וקמ"ל דאין ביטול בזה:

ואחר העיון בד' ז"ל אני אומר דהרמב"ם ז"ל דרך אחרת אתו וכל דבריו ז"ל הולכים על יסוד זה דשאור ודבש נאסרו עם הקרבן וזה הוא תערובות שלו וזש"א בברייתא עירובו מנין היינו להביאו עם הקרבן כדברי הספרי שהביא הלח"מ ז"ל דיליף מכי כל העירוב הזה אפילו עם בשר חטאת וזה שכתב ואסורין בכ"ש היינו להביאו עם הקרבן וכמ"ש ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן ולזה נתכוון במש"כ ואחד המקטיר תערובות שלהם דאזהרה זו נאמר או להקטירו בפ"ע לשם קרבן או לערבו עם קרבן אחר ולא תיקשי נמי קושיית הלח"מ ז"ל דפסק הכא דלוקה על התערובות דתערובות דהכא שאני דזה הוא עיקר הלאו אם מקטיר קרבן בתערובות שאור או דבש אע"ג דבפרק אלו עוברין משמע דעירוב היינו היתר מצטרף לאיסור מ"מ מדבריו נראה דליכא תערובות אחר בשאור אלא אם מקטירו עם הקרבן וכדברי הספרא והשתא אין דבריו סותרין זא"ז דלאו זה להקטיר שאור עם הקרבן איסורו בכ"ש אבל הקטרת הקרבן או הקטרת שאור בעצמו לשם קרבן צריך שיהא בו כזית דאין הקטרה פחות מכזית והיינו דתניא גבי קטרת אם נתן בה דבש פסלה ואפילו כ"ש ולא שייך ביטול בזה כיון דזה עיקר האיסור הוא לתת שאור או דבש בקרבן וע"ז בא הלאו דכל שאור כו' לא תקטירו היינו שלא להקריב קרבן עם שאור או דבש וכן נראה שפי' להא דלקמן המעלה שאור ודבש לוקה משום שאור ולוקה משום דבש לוקה משום עירוב שאור ומשום עירוב דבש היינו היכא דהעלה שניהם באיזה אופן שהוא ואם העלה שאור ודבש בפ"ע לוקה משום שאור ומשום דבש או שהעלן עם הקרבן לוקה משום עירובי שאור ומשום עירובי דבש וכמבואר בדבריו ז"ל אחד המקטיר עצמן או המקטיר תערובות שלהם ודלא כפירש"י ז"ל ותוס' ז"ל וכמו שיתבאר לקמן אלא דהתינח לרבא דאמר שיעור הקטרה בכזית א"ש דעם הקרבן אפילו כ"ש חייב אבל לאביי דשאור בפני עצמו חייב גם כן בכ"ש מאי אשמע לן קרא בצירוף הקרבן הא בלאו הכי חייב משום העלאת שאור כ"ש וי"ל דשאור יקריבו לשם קרבן אבל כשהוא מעלהו עם הקרבן א"צ שיעלה השאור בפני עצמו חייב אבל לאביי לשם קרבן אלא דאסור להעלות קרבן עם שאור אע"ג דאין מעלה השאור עצמו לשם קרבן אלא כדי להשביח הקרבן כמו דבש בקטרת ואינו חייב משום העלאת שאור אלא משום העלאת קרבן עם שאור ועיין בכ"מ ז"ל ולח"מ שם:

ויש לדקדק עוד במש"כ הרמב"ם ז"ל בדבש שנתן לתוך הקטרת אם הקטירה בהיכל לוקה וכתב הכ"מ ז"ל שם דוקא בהיכל במקום הקטרת הקטרת הוא דלוקה אבל על המזבח החיצון דאינו ראוי לקטרת אינו לוקה ולדידי צ"ע אטו זה גרע מלוג שמן של מצורע דאינו ניתן ממנו על המזבח כלל ואינו שייך למזבח אפ"ה חייב אם העליהו

למזבח עם שאור ודבש ואמאי לא ילקה נמי אם העלה קטרת עם שאור במזבח החיצון אטו קטרת לאו שמו קרבן ואפ"ל דלרבותא כ"כ אפילו אם הקטירו בהיכל חייב אע"ג דכתיב ואל המזבח כו' וסתם מזבח הוא מזבח החיצון אפ"ה חייב נמי אם הקטיר בהיכל: **עוד** הערה אחת יש לי בדברי הרמב"ם ז"ל במש"כ המעלה מבשר חטאת כו' ממותר העומר ושתי הלחם כו' בשאור או דבש וכן הוא לשון הספרא ובשתי הלחם ל"ל צירוף שאור הא הוא בעצמו חמץ הוא וילקה על הקטרתן בפ"ע וצ"ל דאגב גררא דאינך נקט הכי. ולשיטת רש"י ז"ל גם כן יש לדקדק למה ליה לרבות שתי הלחם משום כל שממנו לאישים הא בלא"ה איכא לאו דשאור לא תקטירו ועי' בק"א ז"ל שפי' דברי התוס' דהא דמרבינן אפילו מנחות שאינן במצה תהי' היינו שתי הלחם ואיך יחול איסור כל שממנו לאישים על לאו דחמץ לא תקטירו וצ"ע:

דף נח:

גמרא המעלה משאור ודבש כו'. פירש"י ז"ל דאם העלה שאור ודבש מעורבין לוקה ד' לרבא משום שאור ודבש ומשום עירוב שאור ועירוב דבש דאיתרבי מכי כל ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות דבכל שאור הוי שאור ועירובו וכן בדבש איכא חדא מיהא לקי היינו על שאור א' ועל דבש דלאו אכל חד מיהדר ואיכא דאמרי אפילו חדא נמי לא לקי דאין כאן לאו מיוחד דכל שאור כולל שאור ועירובן וכן דבש וליכא מלקות כלל בלאו דשאור ולא דמי ללאו דאלמנה כו' כן הוא שיטת רש"י ז"ל והקשו התוס' ז"ל אמאי לקי דאם מעורבין הם אין כאן לאו דשאור ודבש אלא לאו דעירובין ואם הן בעין אין כאן עירובין ורצו לפרש דאשאור לחוד איכא תרתי שאור וכל שאור וכן דבש וכל דבש והקשו גם על זה ע"ש ע"כ פי' רש"י שהעלה שאור ודבש בפני עצמן וגם תערובות שאור ודבש ולוקה על עירובן שתים משום עירוב שאור ועירוב דבש ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות היינו על עירובין דהוי לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי אע"ג דעירובי שאור ודבש כאחד איכא לאו דעירוב שאור ולאו דעירוב דבש מ"מ לא לקי אלא חדא אתרווייהו אע"ג דאעירוב שאור לחוד או דבש לחוד לקי אבל אם עשה שניהם כאחד אינו לוקה אלא אחת וא"ד חדא נמי לא לקי על עירובן וליכא מלקות בעירובן דהוי לאו שבכללות ויש לדקדק בדבריהם ז"ל דאם כן כיון דעיקר פלוגתא דאביי ורבא בעירוב לחוד למה הזכיר כלל העלאת שאור ודבש ליפלגו בהעלה עירוב שאור ודבש לחוד לרבא לוקה שנים ולאביי או לוקה אחת או אינו לוקה כלל ועוד אמאי חשיב לא"ד קמא עירוב שאור ודבש לאו שבכללות הא עירוב שאור יליף מכי כל שאור כו' ועירוב דבש יליף

מוכל דבש וכיון באחד לחוד לוקה אמאי לא ילקה שנים אם עשה שניהם כגון שהעלה שאור ודבש מעורב כא'. ועוד הא כתבו התוס' ז"ל לעיל דלרבא הא דמרבי עירוב שאור ודבש היינו דהיתר מצטרף לאיסור להשלים לשיעור כזית כפי הקטרה וא"כ אי העלה שאור ודבש ב' זיתים אין כאן עירובין ופשיטא דלוקה שנים חדא אשאור וחדא אדבש ואי לא העלה אלא כזית א' משניהם אמאי הוא לוקה כיון דליכא שיעורא מכל אחד לבדו אלא ע"י צירוף השני לא ילקה אלא אחת או משום דבש או משום שאור כיון דליכא אלא כזית אחד אטו איסורי נזיר דמצטרפין וע"ז אם אכל כזית אחד מב' איסורים ילקה שנים למ"ד היתר מצטרף לאיסור אע"ג דמסקינן בפסחים ובנזיר דצירוף ב' איסורים היינו בזאח"ז אבל בב"א אפילו היתר מצטרף אדרבא משמע משם דבב"א אינו לוקה אלא אחת כמו בהיתר המצטרף. ועוד קשה לי בין לפירש"י ובין לפי' התוס' ז"ל הא דקרי לעירובי שאור ודבש לאו שבכללות מאי ענין זה לשאר דוכתי כמו בנא ומבושל שנאמר כ"א צלי אש כולל לתרווייהו וכן בזג וחרצן כתיב מכל אשר יעשה מגפן היין דהוי לאו הכולל וכן ברחים ורכב כתיב כי נפש הוא חובל דכולל לכל כלי אוכל נפש בהני שייך למיקרי לאו שבכללות אכל עירוב שאור היכי שייך למיקרי' לאו שבכללות הא הכל לאו אחד הוא והתורה אמרה דעירובי שאור הוי כשאור והיכא דהעלה שאור ועירובי שאור הוי כמו שהעלה שני מיני שאור דאינו לוקה אלא אחת בב"א וגם בהתראה אחת ואמאי לא אמרינן הכי גם בתערובות חמץ למאן דמרבי תערובות מכל מחמצת דהוי לאו דחמץ לאו שבכללות וכן למ"ד דלוקין על טכ"ע אלא וודאי הכל לאו אחד הוא דע"י עירוב הוי כמו בפ"ע:

וכבר כתבתי כי הרמב"ם ז"ל לא פירש כן אלא פלוגתייהו בשאור ודבש גופייהו שנאמרו בלאו א' ואם העלן בזא"ז פשיטא דלוקה על כל אחד ואם העלן כאחת בהא פליגי לרבא לוקה שתים אע"ג דנאמרו בלאו אחד וכמו שביאר דבריו ז"ל בפרק ר"י מהל' סנהדרין וכן כתב לכל הני פלוגתא בנא ומבושל בפסח בזג וחרצן בנזיר ברחיים ורכב בלאו דלא יחבול ובשאור ודבש דשמעתין ובנא ומבושל גבי פסח פסק דאם העלה שאור ודבש כאחת אינו לוקה אלא אחת וכן בנא ומבושל אבל בזג וחרצן בנזיר וכן ברחיים ורכב פסק דלוקה שתים וכמש"כ בה' סנהדרין דיש מהן שלוקין שתים ויש שלוקין אחת על שתיהם והך דשמעתין וודאי מורה כשיטתן וכמש"כ דליכא הכא לאו שבכללות אחר אם לא מפני שהם עצמן נאמרו בלאו א' אלא דמקשה לפ"ז טעמא דא"ד דאפילו חדא לא לקי וא"כ ליכא מלקות כלל בשאור ודבש ונא ומבושל וזה לא מצינו ובהדיא תני התם בפסחים בברייתא דלוקה על נא ומבושל וכן הא דפליגי בזג וחרצן א"א לפרש פלוגתייהו

בהאי שיטתא בזג וחרצן גופא דלא א"ש א"ד דוודאי נמי לא לקי וכדגרסינן בפסחים סוף פ' כל שעה דהא תנן בהדיא בנזיר דאיכא מלקות על זה בפ"ע ולמאי דגרסינן בנזיר רבא אמר אינו לוקה אלא אחת אפשר לפרש כשיטה זו וכפי' רש"י ז"ל שם כל"ק ע"ש וגבי רחיים ורכב וודאי ליכא לפרש פלוגתא דרב הונא ורב יהודה שם אלא בלאו דכי נפש הוא חובל דברחיים ורכב עצמו תנן שם בהדיא דחייב שתים. והש"ס מדמי התם פלוגתא דנא ומבושל דפליגי אביי ורבא ופלוגתא דר"ה ורב יהודה ברחיים ורכב מבואר מזה דפלוגתא דנא ומבושל ג"כ בכי אם צלי אש פליגי וא"כ מנ"ל דאנא ומבושל עצמן אינו לוקה אלא א' ובכל הני דוכתי בנא ומבושל בזג וחרצן וברחיים ורכב לא הזכיר כלל להאי לאו דכ"א צלי אש ולאינך לאוי ע"כ הדברים פלאים נשגבים לבאר כל הני דוכתי לשיטת' ז"ל ונתארכו הדברים בשרשי המצות שלו ובדברי הרמב"ן ז"ל בהשגותיו שם אבל סוגיא דשמעתין מיושב עוד בשיטתו ז"ל. ויש להסתפק בשאור ודבש אם העלה חצי זית מזה וחצי זית מזה אי מצטרפין בהדדי לשיטתו או כתרי מיני חשיבי ואין מצטרפין או כחד מיני כיון דאם העלה משתיהם אינו לוקה אלא אחת וכן בנא ומבושל איכא לספוקי כה"ג והדברים ארוכים בזה וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

דף נט.

משנה מנחת כהנים כו' מנחת נשים מנחת כותי. נראה דבהני תרתי ליכא רבותא ואגב חשבינהו דמהיכי תיתי לחלק בין נשים לאנשים אם דין המנחה בשמן ולבונה מי שמקריבה מקריבה כדין האמור בה וכן מנחת כותי מהיכא איתרבי מאיש איש שנודרין נדרים ונדבות כישראל וכריה"ג לקמן ממילא דינו כישראל בכל דבריו אלא דמנחת כהנים בעי הש"ס למעוטי מעלי' דכ' במנחת העומר וע"כ צ"ל משום דכליל היא ה"א דהוציאה הכתוב מדין מנחת ישראל ואינה טעונה שמן ולבונה אבל כיון דמיעוטא איצטריך ללחה"פ ולמנחת נסכים קמה מנחת כהן על דין מנחת ישראל ולעיל דף נ"א גבי חביתי כ"ג אמרינן דלא איצטריך קרא לקבוע שמן כיון דכ' על מחבת משמע דאי לא כתיב על מחבת ה"א דאין טעונה שמן ואמאי הא הכא במנחת כהנים מסברא אמרינן דטעונה שמן ולבונה כמו מנחת ישראל. ועוד איכא מ"ד התם דאפילו כתיב על מחבת ה"א דתהוי כמנחת חוטא בלא שמן וצ"ל דדוקא מנחת חביתין דהיא מנחת חובה לעצמה לכה"ג ה"א דאינה טעונה שמן כלל אבל כל המנחות דנדבה הם באין בין לישראל בין לכהן מסתברא דשוין הם בכל דיניו אלא דשל ישראל נקמצת ושל כהנים כולה כליל והא דס"ד למעוטי מנחת כהנים משום דכולה כליל ולא ילפינן ממנחת כהן משיח דכולה

כליל וטעונה שמן היינו משום דיצתה מכלל שאר מנחות וריבה לה שמן ע"כ לא ילפינן מינה מנחת כהנים נדבה ולמאי דאמרינן לעיל דהיכא דכ' על מחבת פשיטא דטעונה שמן א"כ י"ל דה"נ לא ס"ד למעוטי מנחת כהנים אלא אם הביא נדבה מנחת סלת אבל אם אמר במחבת או מרחשת וודאי טעונה שמן:

והא דאיצטריך למעוטי לחם הפנים משמן כתבו התוס' ז"ל בד"ה ונתת כו' משום דאיקרי מנחה ועיין תוס' ז"ל וכן משמע לעיל דלחה"פ איקרי מנחה דמרבי מכל המנחה אשר תקריבו לחם הפנים לחימוץ ש"מ דמיקרי מנחה ודו"ק:

שם תוס' בד"ה כלי. והקשו ממ"נ אי מדת יבש נתקדשה אפילו לחה"פ נמי בעי כלי ואי לא נתקדשה תרווייהו לא בעי כלי ואם משום דשמן לחה"פ נמי השתא דבעי למימר דטעון שמן וכן קשה לפי דבריהם מנחת כהנים אמאי בעי כלי דכלי בשמן תליא ואי לא בעי שמן לא בעי כלי אבל כבר כתבתי לעיל דמנחה וודאי טעון כלי לקדשו כיון דממנה הוא מקטירו למזבח וכמש"כ התוס' ז"ל בעצמם לעיל במכילתין דבמנחת כהנים מהני קידוש כלי אפילו למיפסל ביוצא וכן מנחת חוטא ע"כ הי' צריך קידוש כלי ולקמוץ ממנו דבר המקודש ועוד יתבאר בזה במכילתין בס"ד אבל לחה"פ אינו מחוייב לקדשו בכלי וכמש"כ לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל:

שם תוס' בד"ה פיגול כו'. עיין מש"כ בריש מכילתין בזה:

שם גמרא להוציא שתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה. ויש לדקדק קצת לבונה בשתי הלחם היכי ס"ד דליבעי ומה יעשה בהא דבמנחה מתקדשת היא עם המנחה כולה ומקריב הקומץ והלבונה כא' ובלחה"פ מסדר על השולחן הלבונה עם הלחם והם מתקדשים כא' ולעת סילוקו הקומץ קרב והלחם נאכל אבל שתי הלחם הא ב' כבשים הם המתירים אותן ולמה להו מתיר אחר היינו לבונה ולמ"ד שתי הלחם באות בפ"ע א"ש קצת דה"א שיביא עמהם קומץ לבונה להתירן ודוק ועיין בח"כ:

דף נט:

משנה וחייב על השמן בפ"ע ועל הלבונה בפ"ע נראה דצריך לאשמעינן הכי אע"ג דתרתי לאוי כתיבי לא יתן כו' ולא ישים כו' משום דה"א דאינו חייב אלא על שניהם והא דכתיבי תרי לאוי היינו משום דלא מצי למיכתב בחד לאו דהא לא שוו שיעורייהו להדדי דשמן חייב בכ"ש ולבונה בכזית קמ"ל כיון דתרי לאוי כתיבי חייב על כל אחד בפ"ע. ובגמרא אמרינן לא ישים כו' ולא יתן כו' יכול בב' כהנים ת"ל עלי' בגופה של מנחה הכתוב מדבר ורבו פירושים בזה רש"י ז"ל פי' יכול בב' כהנים דאין חייבין שנים אלא ב'

כהנים אחד נותן שמן ואחד נותן לבונה אבל חד כהן לא מחויב אלא אחדא אתרווייהו. וכבר הקשו התוס' ז"ל מאיזה טעם נאמר כן דלא יתחייב שתים אפילו אחד כיון דתרי לאוי כתיבי ועיין ק"א מ"ש בזה. ע"כ פי' יכול בשני כהנים היינו שני מנחות דוקא אבל במנחה אינו חייב אלא על הראשון על השמן או על הלבונה אבל על השני אינו חייב דכבר נפסלה ת"ל עלי' כו' ומ"ש דס"ד למילף ממחמץ את הפסולה צ"ע קצת דלכאורה דמי יותר למחמץ אחר מחמץ דחייב התם וה"נ כולי' חדא איסורא הוא השמן והלבונה והיכא דנפסלה בפסול אחר כגון שנטמא או שיצאת ודאי מסתבר דתו ליכא חיובא אם נתן שמן ולבונה כיון דאין עומדת להקרבה ולא נאסר נתינת השמן אלא כדי שלא יהא קרבנה מהודר. ור"ת ז"ל פי' איפכא יכול בשני כהנים היינו כעין שני כהנים היינו אפילו בזאח"ז אע"ג דכבר נפסלה ע"י הראשון מידי דהוי אמחמץ אחר מחמץ ת"ל עלי' כו' יצא נותן שמן על הלבונה כו' וע"ז יש לדקדק שמן אחר לבונה אמאי לא יתחייב דהא לא נפסלה לגמרי עדיין דאפשר בליקוט וכי נתן שמן פסלה לגמרי ואין לה תקנה גם מ"ש בגופה משמע כשירה ולא פסולה דילמא לא אימעיט אלא פסולה ע"י דבר אחר אבל לא מחמת נתינת שמן דהוי כמחמץ אחר מחמץ ואפשר דס"ל לר"ת ז"ל דפסולה מחמת דבר אחר לא צריך קרא ומ"מ כולהו פירושא בדוחק הם בלישנא דברייתא ומדברי הרמב"ם ז"ל משמע ליה דפי' בד"א שכתב בפי"ב מה' מעה"ק הלכה ח' נתן והקריב לוקה על השמן בפ"ע ועל הלבונה בפ"ע עכ"ל משמע דאינו חייב אלא אם הקריב על המזבח בשמן ולבונה ומנ"ל הא אלא נראה דמפרש הכי יכול בשני כהנים היינו דחייב אפילו הקריבן כהן אחר ואזהרה דלא ישים כו' לא קאי אכהן המקריב ת"ל עלי' בגופה של מנחה היינו העוסק גם בהקרבתה אבל אם נתן ולא הקריב פטור על הנתינה לחוד דעיקר הלאו הוא אם מקריבה בשמן ולבונה כן הי' נראה לפי משמעות לשונו אלא דמסתפינא לומר כן דמסתמא דמתניתין משמע דעל הנתינה לחוד חייב וכן משמע בכולי' שמעתין. ותמה אנכי על נושאי כליו ז"ל שלא העירו זאת על לשונו ז"ל דמבואר בו דאינו חייב אלא אם נתן והקריב ועוד דלעיל דף כ"ה אמר ר"ל דהקומץ לא נאסר אם נתן עליו שמן והעלהו ולא נאמר הלאו אלא שלא יקבע לה שמן בחברותי' הרי דאליבי' האזהרה הוא על הקביעות שמן לחוד וצ"ע:

שם משנה נתן שמן על שירי' אינו עובר בל"ת נתן כלי ע"ג כלי לא פסלה הא דתנן גבי שירים אינו עובר בל"ת וגבי כלי ע"ג כלי לא פסלה נראה דגבי שירים לא איצטריך למיתני לא פסלה דפשיטא דהמנחה כשירה כיון דכבר קרב הקומץ אלא אשמעינן דמותר ליתן שמן בשירים וגם כלי ע"ג כלי תנן לא פסלה וכדאמרינן בברייתא יכול לא יתן כו'

ואם נתן פסל' וע"כ האי ואם נתן פסלה היינו לפוסלה כ"ז שהכלי עלי' דלא גרע מלבונה דמהני ליקוט ואינה פסולה אלא כשהלבונה עליה וה"נ בנותן כלי דס"ד דפסלה ג"כ דווקא כשהכלי עלי' ולהכי קאמר יכול לא יתן ואם נתן פסלה משום דהא בהא תליא דאם נפסלה כשהכלי עלי' יש לומר דעובר בלאו דלא ישים אבל אם לא נפסלה כלל לא מסתבר לומר דעובר בלאו אם נתן כלי עלי' והיינו דתנן במתניתין נתן כלי כו' לא פסלה דזה עיקר הרבותא וכיון דלא פסלה ממילא אינו עובר ג"כ ועיין בלח"מ מה שדקדק על דברי הרמב"ם ז"ל ולמ"ש ניחא:

ויש לדקדק לר"ל דאמר לעיל דמותר ליתן שמן על הקומץ ולא נאסר אלא קודם קמיצה א"כ מאי קמ"ל מתניתין נתן על שירים אינו עובר הא אפי' על הקומץ אינו עובר ופשיטא על השירים דאינו עובר ומלשון הש"ס דאמרינן התם דלר"ל לאו דלא ישים שלא יקבע לה שמן כחברותיה יש לומר דלא נאסר אלא לוג שלם כחברותיה וזה אסור אפילו בקומץ ולא התיר ר"ל אלא לשמור מעט והא דלא פליגי קודם קמיצה אי אומר ליתן שמן פחות מלוג משום דקודם קמיצה איכא איסורא מקרא דקרי' רחמנא חריבה ואם נתן בה קמיצת שמן לא חריבה היא להכי קמ"ל דעל שירים מותר ליתן אפילו לוג שמן כחברותיה אבל לא משמע כן מפירש"י לעיל ועיין תוס' ז"ל בדף נ"ד בד"ה ומר סבר כו':

שם גמרא בע מיניה רבה כו' נתן עלי' לבונה שחוקה מהו כו' או דילמא משום דלא מיבלעא הוא צ"ל דמיירי שנשאר מקום לקמיצה בלא לבונה ובשאר המנחה שחוקה היא וא"א ללוקט' דאי אפשר ללוקטה מכל המנחה בלא"ה פסולה דאינו יכול לקמוץ שמא עלה בידו קורט לבונה והא קומץ חסר וכן הדין בכל המנחות ללקט לבונ' ממקום קמיצה ולהכי מיבעי' ליה לרבה דילמא אפי' א"א ללוקטה כיון דיש מקום לקמוץ והלבונה לא מיבלעא אפשר דלא פסלה ונהי דאם אפשר ללוקטה חייב ללוקטה כיון דאיכא לאו דלא יתן כו' אבל אם א"א ללוקטה ג"כ לא פסלה דסתמא קרי' רחמנא חטאת משום דלא מיבלעא בתוך המנחה וליכא קרא לפסול בלבונה דמשמן ליכא למילף דמיבלעא ופשיט הש"ס מהא דתניא אם עד שלא ליקט חישב מחשבת פיגול או חוץ למקומה פסול ואין בו כרת משום דהוי דבר שאינו ראוי לעבודה אלמא דבלא ליקוט שם פסול עלי' דאל"ה אמאי לא הוי פיגול אם חישב חוץ לזמנו. והרמב"ם ז"ל כתב דנתן לבונה שחוקה פסולה מספק שא"א ללוקטה וכתב הכ"מ ז"ל דלא גרס מאי הוי עלה ע"ש ואין זה מספיק דהא כתב לדינא דברייתא אם חישב חוץ לזמנו קודם ליקוט לא הוי אלא פסול ולא פגול. ולפי דבריו אמאי לא הוי ספק פיגול דילמא ליקוט לא מעכב ואפילו בלא ליקוט כשירה דלא מיבלעא ונפ"מ דאם אכל כזית ממנו באשם תלוי קאי למ"ד

חתיכה אחת שנינו ונהי דזה לא תיקשי כ"כ דלא קי"ל כהאי תנא מ"מ מברייתא מוכח דקודם ליקוט שם פסול עלי' ואטו תנא דברייתא מספקא ליה ג"כ אי בעי' דוקא ליקוט או אפי' בלא ליקוט כשר זה לא מסתבר ולפי הנ"ל א"ש קצת דע"כ לא הוי ספק אלא בלבונה שחוקה דא"א בליקוט אבל כ"ז שאפשר ללקט מחוייב ללקט וכ"ז שלא ליקט הוי בכלל אינו ראוי לעבודה ולא מהני ביה מחשבה אע"ג דהיכא דא"א בלקיטה כשירה היא כ"ז שאפשר בלקיטה חייב ללקוט והיינו דאמרי' חדא ועוד קאמר כל שיכול ללקוט ילקטנה ואם א"א ג"כ כשירה דלא מיבלעא. וי"ל עוד דהרמב"ם ז"ל גריס שפיר מאי הוי עלה ומייתי האי ברייתא לפשוט דאם אינו יכול ללקוט ג"כ לא מיפסיל דאי עם הלבונה שם פסול עלי' לגמרי אמאי פסלה בה מחשבה דמשמע דפסולה היא לעולם ולא מהני תו ליקוט ואמאי הא דבר שאינו ראוי לעבודה לא מהני בה מחשבה כלל אפילו לפוסלה וכמבואר לעיל לענין מנחת העומר שקמצה שלא לשמה בריש מכילתין אלא ש"מ דאפי' בלא ליקוט כשירה אם א"א ואין עלי' שם פסול כ"כ ומש"ה מהני בה מחשבה לפוסלה ודחי אביי דמהא לא תפשוט דחטאת קריי' רחמנא ולא הוי בכלל אינו ראוי לעבודה דלא תהני ביה מחשבה כלל אפילו לפוסלה ורבא אמר דחי' היא וכיון דחזי לאחר ליקוט לא הוי דיחוי וכ"ז הוא לומר דאין זו בכלל אינו ראוי לעבודה וא"ש בזה קושיית התוס' ז"ל הא כבר תנא בברייתא דמחטאת היא ילפינן דכשירה ע"י ליקוט. ולפי הנ"ל הש"ס לא בא לומר טעמא דלא מיפסיל לגמרי משום דיחוי דבזה וודאי שמעינן מקרא דכי חטאת כדאיתא בברייתא אלא בא לפשוט מהא דפסלה ביה מחשבה דלבונה לא פסלה ועלה קאמר דחטאת קרי' רחמנא ושפיר פסלה בה מחשבה והוא ע"ד פירש"י ז"ל לפי גירסת הש"ס אמאי פסלה בה מחשבה ולכי לקיט לה תתכשר. ועדיין אין הדברים מיושבים כ"כ דמאי קושיא אמאי, פסלה בה מחשבה הא פיגול באמת לא הוי והא דפסיל הוא ג"כ לא תקשי דהא ע"כ קמץ קודם ליקוט דמחשבה לא שייכא אלא בשעת קמיצה ואינך עבודות וא"כ הוי קמיצה פסולה ואפילו כי לקיט אח"כ תו לא תתכשר ועיין מ"ש לעיל בריש מכילתין בשמעתא דמנחת העומר שקימצה שלא לשמה. ובדברי הרמב"ם ז"ל שם שכתב וכן המחשב במנחת קנאות קודם ליקוט אין מחשבה מועלת ע"ש:

שם גמרא נתן משהו שמן ע"ג כזית מנחה פסול. ואיכא דאמרי דמיבעי' ליה לר"י אי ילפינן שימה כנתינה ודווקא כזית שמן בעינן או לא בעינן שימה כנתינה ומשמע דפחות מכזית לא פסל כלל אי נימא דבעינן שימה כנתינה ולכאורה אמאי נהי דמלקות ליכא אבל ליפסיל משום דלא חריבה היא וצ"ל דפחות מכזית שמן לאו כלום הוא והוי בכלל חריבה ור"ל דאמר לעיל הוא עצמו משכשכו כשירי הלוג משמע דפשיטא ליה דמשהו

שמן נמי פסל דאי דווקא כזית היכי מייתי ראיה מהא דמשכשכו בשירי הלוג הא כתבו תוס' ז"ל שם היכי משכשכו בשירי הלוג הוא שמן מיעוטו מעכב את רובו ותי' דלא ניתנה תורה למה"ש וא"א בלא שירים ואי איכא כזית אמאי לא יעכב המיעוט הזה ואטו זה בכלל לא ניתנה שישאר כזית שלם זה וודאי לא מסתבר והרמב"ם ז"ל לא ביאר בפי"ב מה' מעה"ק לענין לאו דלא ישים דבעינן דוקא כזית:

דף ס.

תוס' בד"ה מי בעינן שימה דומיא דנתינה. וכ' לישב בין אליבא דר"מ דיליף נתינה מסיכה בפ"ק דכתובות ובין לר"י דלא יליף ע"ש והא דהתם יליף ר"מ נתינה מסיכה דבכל שהוא והכא אמרינן איפכא דשימה בנתינה בכזית ולא אמרינן דנתינה כשימה בכ"ש צ"ל דהכא מסתבר כן למימר דבשמן ג"כ בעינן כזית דמשהו לאו כלום הוא וק"ל:
שם תוס' בד"ה ר"ש אומר כו'. ע"ש שדקדקו דר"ש דאמר כל שאין בהן קמיצה לאו עיקר טעמא הוא וכ' דלסימנא נקטי' ע"ש ועיין פי' המשנה שכתב דכל שאין בהם קמיצה הכוונה להתיר השירים לכהנים וכולי' חד טעמא וכן פי' הרע"ב ז"ל ע"ש:
שם תוס' מנחת חוטא מנין כו'. ע"ש באורך ומסקנת דבריהם ז"ל דמאת המנחה מרבינן כל המנחות כולן בכלל וכדאמר ר"ש לקמן דהייתי מרבה שתי הלחם ולחה"פ ומנחת נסכים ומנחת כהנים אבל ר"ש ס"ל ג' מיעוטי מאלה והקריבה והגישה למעט הני תלת שתי הלחם כו' ומנחת נסכים ומנחת כהנים ות"ק דלא ממעט מנחת כהנים ע"כ לא ס"ל אלא תרי מיעוטי לשתי הלחם כו' ולמנחת נסכים וא"כ משמע דממיעוט לא ממעטינן אלא חדא שמסתבר יותר ואי לא הוי כתיב אלא חד מיעוט לא אימעוט אלא שתי הלחם כו' שאין מהן לאישים וא"כ הא דאיצטריך קרא למנחת העומר ולמנחת סוטה ולא מרבינן להו מריבויא דאת המנחה אע"ג דליכא אלא ג' מיעוטי לר"ש וב' לת"ק צ"ל דאי לאו קרא דוהבאת והקריבה הוי אמרי' איפכא דמיעוטי אתי למנחת העומר ומנחת סוטה דשניהם מן השעורים ומסתבר טפי למעוטי משתי הלחם ולחה"פ וע"ז הקשו התוס' ז"ל בריש פירקין דגבי מחמץ משמע איפכא דרבויא איצטריך ללחם הפנים ומנחת נסכים אבל מנחת העומר וסוטה בכלל כל המנחות הם וי"ל דמכל המנחה שם איתרבו הכל והא דאיצטריך לרבות מנחת נסכים לאשמועינן דמותר לגבלה במים ולחה"פ איצטריך לאשמעינן דתנור מקדש ועי' מ"ש לעיל בזה. ומ"ש התוס' ז"ל דת"ק לא דריש ה' דוהגישה הי' נראה יותר דת"ק היינו ר' יהודה דדריש מאלה שלא יביא חמשתן דכל זה דברי ר"י הם ר"י אומר והבאת לרבות מנחת סוטה להגשה או אינו אומר והבאת אלא שיחיד

מתנדב ומביא מנחה אחרת כו' ת"ל מאלה וכן איתא דברי ר' יהודה בת"כ אלמא דר"י לא דריש מאלה למעוטי מהגשה ולדידי' ליכא אלא תרי מיעוטי והקריבה והגישה חד לשתי הלחם וחד למנחת נסכים דאינו באה בגלל עצמה אבל מנחת כהנים ומנחת כהן משיח לא אימעיט. ולר"י דדריש והבאת למנחת סוטה דמנחת יחיד הוא שפיר איכא למימר או אינו אלא שיחיד מביא מנחה אחרת ואיצטריך אלה מאלה לדרשא דר"י אבל ר"ש דריש והבאת למנחת עומר שהיא מנחת צבור אליביה לא שייך למימר או אינו אלא שיחיד מביא נדבה ועיין רש"י ז"ל ולא איצטריך אלה מאלה לדרשא דר"י אלא למעוטי לחה"פ ושתי הלחם ואיכא ג' מיעוטי ואימעיט נמי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח והא דאיתא בש"ס בדברי ר"ש את המנחה לרבות שאר מנחות כגון מנחת עכו"ם מנחת נשים בת"כ לא גרס לה. וכבר כתבתי לעיל דלא איצטריך לרבויא הני אלא מנחת חוטא קאמר וכדאיתא בשמעתין ועיין בפי' המשנה להר"מ ז"ל שכתב דיש מהן מה"ת ויש מהן מדרבנן וסמכוהו אקרא האי מדרבנן לאו דרבנן ממש קאמר דלא אשכחן מאן דאמר הכי אלא כשיטתו דכל דבר שאינו מפורש בתורה ד"ט קרי לה ודו"ק:

דף ס:

שם גמרא ר"ש פריך מה להנך שכן מצויין ור"י אדרבה האי מצוי טפי דחובה הוא עי' בזבחים פרק כל התדיר דמייתי התם ברייתא אוציא את הפסח שאינו תדיר ולא אוציא המילה שהיא תדירה ובעי למיפשט מיצה דמצוי הוי כתדיר ומשני מילה תדירה במצות שנכרתו עליה י"ג כריתות ואב"א מילה לגבי פסח הוי כתדיר דפסח אינו אלא פ"א בשנה ומילה שכיחי אע"ג דאין לה קביעות ונראה דהני תרי שינויא שייכא בהא דר"י ור"ש דהכא דלר"י ליכא למימר דמילה תדירה לגבי פסח דהא קאמר הכא מנחת העומר הוי מצוי טפי כיון דקביע לה זמן והא זימנין דלא משכחת לה כלל ומילה נמי זימנין דלא משכחת לה וע"כ צריך לומר אליביה דתדירה במצות היא ונפ"מ למי שיש לפניו שתי מצות האחת חובת היום והשני' אינה חובת היום אבל מצוי' היא להאב"א דאמרינן שם בזבחים צריך להקדים המצוי' דחשיב תדיר אבל למאי דאמרי' בשמעתין דר"י ור"ש פליגי בהא ולר"י דבר שהיא חובה ליום חשיב מצוי טפי משום דאינך זימנין דלא משכחת לה כלל והלכה כר"י לגבי ר"ש וא"כ דבר שהוא חובה ליום קודם למצוי ובש"ע ה' ר"ה כתב דתקיעת שופר ומילה מילה קודמת והוא מהג"א פ"ק דר"ה ולפי הנ"ל אליבא דר"י דשמעתין הי' צריך להקדים תקיעת שופר למילה דזה חשיב מצוי יותר כיון דזמנו קבוע ואפשר מילה חשיב מצוי גם לר"י ולא דמי למנחת חוטא וסוטה

דאינן מצויין כ"כ אבל מ"מ בלא"ה הי' נראה להקדים שופר למילה דשופר מקודש הוא וזמנו בר"ה ומילה לא הוי מקודש ולא דמי לתמידים ומוספים דאמרינן דקדושת היום אהני גם לתמיד להיות מקודש ג"כ משום דתמיד של ר"ה זמנו בר"ה וחלה קדושת היום גם עליו אבל מילה לא קביעא זימנא בר"ה ולא שייכא לקדושת היום וצ"ע בזה בדברי הראשונים ז"ל:

דף סא.

משנה ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהם. עיין בברייתא בגמרא דמניח האימורים על פיסת היד וחזה ושוק עליהם. והרמב"ם ז"ל כתב דשתי הכליות ויותרת הכבד מניח על חזה ושוק וכתב הכ"מ ז"ל דמשמע ליה הכי מדכתיב על אשי החלבים משמע דאימורין היינו חלב לחוד אבל הרמב"ם ז"ל לא ממשמעות כתב כן אלא דכן מבואר בהדיא בת"כ פ' צו ע"ש:

שם משנה תנופה הוי במזרח. עיין פירש"י ז"ל שכתב דאף במזרח קאמר וכ"ש במערב ומסקינן בגמרא אע"ג דגבי הגשה אמרינן דלפני ה' במערב הוא ה"מ מנחה דמיקרי חטאת וטעונה יסוד כו' ויש לדקדק הא במנחת סוטה ג"כ כ' בתנופה לפני ה' ואפ"ה תנופתה במזרח וצ"ל דדוקא לענין הגשה אל המזבח שייך לומר דמנחה הוי כחטאת דטעונה יסוד אבל תנופה דלאו במזבח תליא שפיר הוי במזרח גם במנחה אלא דמהא גופא אמאי לא מוכח הש"ס דלפני ה' במזרח דהא כתיב במנחת קנאות והניף כו' לפני ה' והקריב אל המזבח היינו הגשה אלמא דתנופה במזבח ואחר כך הוא מגישה דאי במערב א"כ כבר קיים ההגשה והתנופה תהי' אחר הגשה והתורה אמרה התנופה קודמת ונראין בזה דברי הרמב"ם ז"ל שנראה מדבריו ז"ל דתנופה דוקא במזרח ובהני דטעונים הגשה ג"כ פשיטא דתנופה במזרח המזבח ואח"כ מגישה למערב אלא אפילו אלו שאין טעונין הגשה תנופת כולן שוה וכשיגיע למזרח המזבח צריך להניף ולא יעבור על המצוה להניף במערב דחובת תנופה חלה עליו מיד וזה מודה הרמב"ם ז"ל אם עבר ולא הניף במזרח הניף במערב אבל מצותו להניף מיד במזרח ודוק ועיין תוס' ז"ל:

והא דחשיב בכורים בכלל אלו דטעונין תנופה ולא הגשה צ"ע קצת דהא הי' הנחה בבכורים ג"כ בקרן מערבית דרומית כמבואר בירושלמי בכורים ופסק כן הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' בכורים והיינו הגשה דמנחות ועדיפא מינה דבמנחות א"צ אלא הגשה ובבכורים הוי הנחה ועיין בתוס' מכות דף י"ח ע"ב שכתב דראב"י לא ס"ל הנחה כלל אלא דלכל לתנופה ושתי תנופות הי' וכדברי הספרי וא"כ א"ש דלראב"י אין כאן הגשה

אלא תנופה אלא דא"כ מאי פריך ולימא נמי כר' יהודה הא לר"י בעי נמי הנחה ולא א"ש ולא הגשה אליביה אלא דווקא קא כראב"י קאמר ועיין מהר"מ ז"ל שם:

דף סא:

גמרא שם מאי קאמר ה"ק אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעון תנופה ותנופה עצמה בישראל אבל לא באחרים מפרש"י ז"ל נרא' דה"ק דקרבן נשים וכותי טעונין תנופה ככהן אבל הם עצמן אינן מניפין ור' יוסי אמר מצינו שחלק הכתוב בסמיכה דקרבן כותי ונשים אין טעון סמיכה יכול נחלוק בתנופה שלא יטענו תנופה כלל אפילו הכהן לא מה לי סמיכה דאינה אלא בבעלים ונשים וכותי פטורים וליכא סמיכה וחלוק בתנופה שהתנופה בכהנים ונהי דפטרינהו רחמנא שלא יניפו הם אבל הכהן מניף ע"י ומתניתין ה"ק אחד אנשים ואחד נשים וכותים טעונין תנופה אבל התנופה עצמה בישראל ולא באחרים היינו דכהן מניף אבל לא הם ולפ"ז אינו מדוקדק הא דקאמר בישראל ולא באחרים בכהנים ולא באחרים מיבעי' לי' והתוס' ז"ל הקשו עוד דבכל הני דוכתי לא הוזכר קרבן כותי שטעון תנופה עיין בדבריהם ז"ל וכתבו שיטה אחרת בזה דיש חילוק בין נשים לכותים דקרבן נשים הכהן מניף ע"י וקרבן כותי אין טעון תנופה כלל גם בכהן ור"י הכי קאמר לפי שמצינו שלא חילק הכתוב בין קרבן נשים לקרבן כותי בסמיכה דשתיהם אין טעונין סמיכה יכול לא נחלוק בתנופה ויהי' דינן שוה מה לי כו' לא נחלוק בתנופה שהתנופה לכהנים ומסתבר לחלק ביניהם שקרבן נשים יהי' תנופה בכהן וקרבן כותי אין בו תנופה כלל מפני שאין חזה ושוק שלו חלוק מבשר דהכל לכהני' ולא לבעלי' הקשו גם ע"ז הא חזה ושוק חלוק כו' והבשר לישראל ועוד דא"כ מאי פריך הש"ס מאי קאמר הא אתיא מתניתין כפשטי' אחד אנשים ואחד נשים טעונין תנופה בישראל דווקא ולא באחרים היינו כותי דקרבן כותי אין טעון תנופה כלל ועיקר סברתה דכל שלמי כותי לכהנים לא ידענא הכי תני היכי הא תני לקמן דבנתינה תליא מילתא אם נתן לישראל ישראל אוכלן ובק"א קיים סברתם יותר אפילו איסור איכא לא ידענא זו מנין לנו דע"כ לא מוקמינן לקמן הא בנתנן לישראל ישראל אוכלן היינו ע"מ שיתכפר בו ישראל היינו למ"ד דכותים לא מייתי אלא עולות אבל למ"ד דשלמים ג"כ מביאים א"ש כפשטי' דאם נתן לישראל ישראל אוכלן ושפיר חלוק חזה ושוק משאר בשר ומנ"ל לחלק בין קרבן כותי לקרבן נשים ועי' בת"כ דמשמע התם דר' יוסי בא לומר למה לן הך דרשא ישראל ולא בנות ישראל לתנופה הא בסמיכה לא חילק הכתוב בין קרבן נשים לקרבן כותים וה"נ בתנופה כיון דאימעיט בני ישראל ולא כותים ממילא אימעיט נמי נשים להכי קאמר

מאי אם חילק לענין סמיכה שהסמיכה בבעלים לא נחלוק בתנופה שהתנופה בכהנים ואפשר נחלוק בין כותי לנשים ת"ל בני ישראל ב"י מניפין ולא בנות ישראל וא"כ לפי גירסת התוס' בת"כ ג"כ לא שמענו לחלק בין קרבן כותי לקרבן נשים דנימא דקרבן כותי אינו טעון תנופה אפילו בכהן ונראה יותר בשיטת רש"י ז"ל ומתניתין ה"ק אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעון תנופה בכהן ותנופה עצמה היינו תנופת הבעלים בישראל ולא בנשים וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ע"ש ובחיבורו השמיט דין תנופה בקרבן כותים משום הפסק כהאי תנא דכותי אינו מקריב אלא עולות ולא שייכא תנופה בכותי כלל ומש"כ התוס' ז"ל דרישא דמתניתין דתנן מנחת כותי בהדי הני דטעונין הגשה ולא תנופה אתיא דלא כמ"ד שלמי כותי עולות דלהאי אין כותי מתנדב אלא מנחת נסכים ואינה נקמצת ד' צ"ע דלהאי תנא כותי אינו מתנדב מנחה כלל וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בה' מעה"ק וכדתניא לקמן פרק אלו מנחות אורח מביא נסכים ואין כותי מביא נסכים ועיין תוס' שם דף ע"ג. ומ"ש רש"י ז"ל בד"ה שהתנופה בכהנים ויכולין לעשות שליח ק"ק מאי הוצרך לזה הא תנופת הכהן חובה בפ"ע היא ואותן מיעטה התורה אבל לא הכהן וא"צ לתורת שליחות:

דף סב.

גמרא אמר רבי כו' אלא מניח זבצ"ז ומניף משום דעל בסמוך הוא. ויש לדקדק מש"כ דלא פליג רבי לעיל גבי תנופה דשלמים דאפילו הלחם בצד האימורים יוצא ומ"ש התם דבעינן על ממש וגבי שתי הלחם עם הכבשים אמרינן על בסמוך וי"ל דהכא כיון דהכתוב שקול ע"כ אמרינן על בסמוך ומתקיים שניהם אבל גבי שלמים מפרשים על ממש כפשטיה אלא דמהא דאמר רבי גבי בזיכין על בסמוך משמע דלרבי פשטי' דעל משמע בסמוך אף על גב דליכא שום הכרח ואכתי תיקשי מהא דלא אמר לעיל על בסמוך וי"ל דהתם מדשני קרא וכתב תלתא קראי דלעיל בג' כהנים משמע דעל ממש קאמר ואתיא כולהו קראי שפיר כדאמרינן והרמב"ם ז"ל פסק כרבי גבי ב' הלחם וכן גבי בזיכין וכאבא שאול דמתניתין לקמן:

שם תוס' בד"ה במילואים כו' עיין ק"א ז"ל מש"כ שם ע"ז:

שם תוס' בד"ה כדי לעשות כו' שמא לא בכל תנופות עושין כן כו'. ועיין בת"כ דאיתא כן גם בתנופת חזה ושוק של שלמים וכן בכל התנופות:

שם גמרא ותנופות כמות שהן דברי רבי וחכמים אומרים בחזה ושוק ומסיק דפליגי אי דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא ורבי סבר אוקי באתרא ואחר שחיטה

ג"כ תנופתן כשהן שלימים ויש לדקדק א"כ למה פסק הרמב"ם ז"ל לעיל כרבי דתנופת כבשים ולחם הוא זבצ"ז דילמא רבי לטעמיה דתנופת שחוטין ג"כ אוקי באתרא ולהכי כי היכי דחיין תנופתן זבצ"ז ה"נ שחוטין אבל למאי דקי"ל הכא כרבנן דשחוטין אין מניף אלא חזה ושוק כשאר שלמים א"כ להא נמי נילף שיהי' כשלמי יחיד על ממש כמו בשלמי יחיד וכ"ש לרבינא דיליף משלמיהם לרבות שלמי ציבור וודאי מסתבר שיהי' הנפתן שוה לגמרי ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מה' תמידים ובדברי הלח"מ ז"ל שם:

דף סב:

תוס' בד"ה רב פפא כו'. ע"ש שהקשו מהא דאמרי' בפסחים ומינה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית ואמאי לא אמרינן אוקי באתרא כמו לאו דמעילה דאפילו פחות מכזית. והי' נראה דלא אמרינן בכה"ג אוקי באתרא לחייבו בפחות מכזית שלא יהא טפל חמור מעיקר ועוד דאוקי באתרא לא הוי אלא כמו בנין אב דאין עונשין ממנו כמו שכתב במ"א בזה אלא דאשכחן כה"ג ביבמות פרק הערל דאסרינן ממזרת לאחר עשרה דורות משום דיליף בגז"ש מעמון ומואב ולא אמרינן דון מינה מה התם זכרים ולא נקבות אף ממזר זכר ולא נקבה וכר"ל שם אלא אמרינן אוקי באתרא כמו עד עשרה דורות דנקבה נמי אסורה אלמא דמחייבין על נקבה מהא דאוקי באתרא וי"ל דהתם לא הוי אלא גילוי מילתא דדור עשירי ל"ד אלא עד עולם וממילא בין זכרים בין נקבות אסורין והיינו דפסקינן התם כמ"ד אוקי באתרא אע"ג דבכל דוכתי לא קי"ל הכי וכמ"ש בח"ל יבמות שם ודוק ועיין בתוס' פסחים שם דף ל"ג:

שם גמרא ויהא אשם מצורע טעון תנופה שחוט בק"ו משלמי יחיד כו' משלמי ציבור לא מצי יליף בק"ו מה שלמי ציבור דאין טעונין סמיכה טעונין תנופה שחוטין אשם מצורע שטעון סמיכה א"ד שטעון תנופה שחוט משום דהוי למד מן הלמד דשלמי ציבור משלמי יחיד ילפינן ולמ"ד בזבחים ריש כל הפסולין דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא א"ש ועיין תוס' ז"ל שם מה שהקשו משמעתין ועי' מש"כ שם בח"ל מה שנ"ל בזה:

שם תוס' בד"ה וכן השולח כו'. כבר האריכו בזה גם בזבחים פ' התערובות שם ועי' מש"כ שם בחי' ומסקנתם הכא דמאיזה קרא ילפינן דלא בעינן ראוי לבילה ומש"כ מקרא דכי יטהר מזובו ולא מנגעו כבר עמדו הראשונים ז"ל על ד' ועי' ביבמות בהגהו' רי"פ ז"ל ומהא דאימעוט טמא מראיה ג"כ אין ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל דיוצא ידי ראיה גם בעולת העוף דלא בעי סמיכה ומד' הרמב"ם ז"ל נראה ג"כ דדוקא בחטאת הוא דאין להקריב בלא סמיכה משום דחטאת בעי בעלים אבל שאר קרבנות דכשרים בלא בעלים כלל

יכול לשלוח ממדינת הים ג"כ ועי' בפי"ד מה' פהמ"ק והא דהשולח קרבנו דגבי תנופה הכא לא כתב כלל. וצריך לדקדק מאי טעמא לא הוזכר תנופת נזיר בין כל התנופות דתנן במתניתין וצ"ל דזה בכלל תנופת אימורי שלמים ואיל נזיר נמי שלמים הם אלא דבהדי אימורים מניף גם הלחם וזרוע בשילה אע"ג דחלוקין הם בדין תנופת נשים דבשאר שלמים אין הנשים מניפות ואלו בנזיר גם אשה נזירה מניפה וכדתנן בקידושין וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' נזירות ועי' לח"מ ז"ל שם ואין דבריו ז"ל מובנים ופשוט הוא כי הרמב"ם אתי לאשמעינן דנזירה נמי מניפה וכמתניתין דקידושין מ"מ בכלל תנופת אימורי שלמים הוא ועיין בתוס' קידושין שדקדקו למה לי קרא למעוטי אשה מתנופה הא מצות עשה שהזמן גרמא הוא דאינה אלא ביום ע"ש ולא הבנתי א"כ קרבן לא ליתי דכל קרבן מצות עשה שהזמן גרמא הוא אלא נראה דכל הני לאו בכלל זמן גרמא הוא ולא מיקרי זמן גרמא אלא חובה הקבוע לה זמן כמו שופר ולולב וציצית ותפילין וכל כיוצא בזה אבל כל הני אינו למצוה זמן קבוע אלא דלהכשירה יש זמן ביום ולא בלילה לא מיקרי זמן גרמא דאין הזמן גורם לחיובא וכן נלענ"ד והאי ענינא דמצות עשה בשב ואל תעשה ג"כ אינה בכלל פטור אשה מעשה שהזמן"ג דזה לא נאסר אלא בקום ועשה ואי ז"ג נפטרה מעשיה זו אבל להתיר לה איסור אפילו אי ז"ג לא הותרה ולא יצא מכלל כל האזהרות ועונשין דהושווה לאיש. וידעתי שמדברי הראשונים ז"ל לא משמע כן והנלע"ד כתבתי ואין כאן מקומו להאריך בזה וע' בח"ל יבמות פ' הערל:

דף סג.

משנה מרחשת עמוקה כו'. עי' פירש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל פ"ב בפי' המשנה פי' דמרחשת יש לה שפה סביב ומעשיה רכים ולא יזוב מהכלי ומחבת אין לה שפה סביב כלל ע"כ צריך לעשות עיסה קשה שלא יזוב העיסה לחוץ אם תהי' רכה והכי משמע קרא נעשה במרחשת ויש לה תוך ועל מחבת עלי' ולא בתוכה דאין לה תוך וכמו שפירש"י ז"ל ג"כ וא"כ כי אין לה תוך אמאי קרוי' כלי וכדאמרינן לעיל גבי חביתין על מחבת כו' מלמד שטעונה כלי הא כ"ש אין מקדשין אלא מתוכן וצ"ל דהצד שמשתמשין בו מיקרי תוך ופשיטי כלי מתכות חשיב כלי:

שם תוס' בד"ה מספקא לה כו' וא"ת אמאי יהא מונח יביא מרחשת ומנחה מספק כדתנן פירשתי כו'. ונראה לחלק דהתם הנדר יצא מפיו בבירור וחל עליו חובת נדרו אלא ששכח את נדרו ע"כ מחויב להוציא עצמו מידי ספק ויביא כולן אבל הכא שיצא נדרו מפיו בלשון המסופק אי לשון זה משמע כלי או המנחה לא חל עליו החיוב ברור

אלא יהא מונח ומילתא דמסתבר הוא ונפ"מ לדינא אבל צ"ע יותר בזה ולקמן במכילתין יתבאר יותר בס"ד:

דף סג:

גמרא א"ב דיעבד. ופירש"י ז"ל לר"י דיעבד כשר אפילו מחצה חלות ומחצה רקיקין ולר"י בר"י אפילו דיעבד פסול ועי' במשנל"מ ז"ל בפי"ז מה' מעה"ק שעמד על דברי הרמב"ם ז"ל שלא ביאר דין דיעבד הלכה כמאן ואין הטעם מבורר מ"ש דלר"י דיעבד כשר והיכן מצינו כיוצא בו אם התורה אמרה שלא יביא אלא קרבן א' או חלות או רקיקין אם שינה לא יצא ידי נדרו והי' נראה דדיעבד היינו אם פירש ואמר הרי עלי מנחה מחצה חלות ומחצה רקיקין דנהי דאם אמר סתם הרי עלי מנחת מאפה אינו מביא אלא או חלות או רקיקין דלקרבן אחד נדר אבל אם פי' לחצאין ג"כ הוי נדר ויוצא אם הביא לחצאין והיינו [לר"י אבל לר"י בר"י דמקיש וכל אשר תאפה לבל יעשה במרחשת ומחבת ולכל בלילה וחריבה אפילו בכה"ג לא הוי נדר כמו במחבת ומרחשת אם נדר מחצה במחבת ומחצה במרחשת דאין מצטרפין ה"נ בחלות ורקיקין וצ"ע:

הדרן עלך פרק כל המנחות

פרק רבי ישמעאל שם

משנה ר"א עומר הי' בא בשבת מג' סאין ובחול מחמש וחכ"א כו'. ומסקינן דר"י ס"ל עשרון מובחר בלא טירחא אתי מה' סאין בטירחא היינו בריבוי הרקדה אתי מג' ובחול עושין מחמש אבל בשבת בא משלש דמוטב להרבות במלאכה א' היינו הרקדה ואל ירבה במלאכות הרבה ורבנן ס"ל דבחול נמי א"צ אלא שלש ומוציא מהם עשרון מובחר וא"כ לא שמעינן מרבנן דפליגי על ר"י בסברתו דמוטב כו' אלא דאמרי דגם בחול אין צריך יותר אבל בגמרא לא משמע הכי דאמרינן ע"כ לא אמר ר"י בנו של ריב"ב כו' אבל הכא דלא איתעביד צורך גבוה כרבנן ס"ל משמע דלרבנן עבדינן בשבת כמו בחול אע"ג דירבה במלאכות וצ"ל דמשמע ליה להש"ס דבהא לחוד דבחול נמי סגי בשלש לא שייכא פלוגתא כ"כ דבחול אין לדקדק במנין הסאין אלא אתי לאשמעינן דשבת וחול שוין בזה ואי הוה נצרך לעשרון מובחר ה' סאין בחול הי' מותר גם בשבת לעשות כן אלא אחד שבת ואחד חול שוין בזה ולמצוה מן המובחר שרי להרבות במלאכות גם בשבת:

שם תוס' בד"ה מפשיט את הפסח כו'. ולאו דוקא נקט פסח דבכל קרבנות ציבור הוי מצי לאשמעינן כו' אין בדבריהם ז"ל מובנים דבכל קרבנות ציבור לא שייכא פלוגתא זו לא בעולת ציבור ולא בחטאת דעולה ודאי מפשיט את כולה ומעליהו מיד ובחטאת נמי

דצריך לאכול מיד וודאי מפשיט את כולו אפילו בשבת וכי פליגי בפסח דלא חזי לאכילה עד הערב א"כ הוי טירחא שלא לצורך שבת ואפילו בישול חטאת ציבור נראה דהותר בשבת כמו הקטר חלבים דהוי מצוה בשעתה ה"נ אכילת חטאת ודווקא בפסח הוא דאין צלייתו דוחה שבת דלא חזי היום גם מ"ש דדוקא בפסח שרו רבנן משום דעיקרן לאכילה לא משמע הכי בשבת פרק כל כתבי דאיכא מ"ד טעמא שלא יהא קדשי שמים מוטל בבזיון אלא דעוד איכא לאשכוחי פלוגתא זו בחטאת החיצון של יוה"כ דאסור לאוכלו עד הערב בהא שייך לאיפלוגי ג"כ אי מפשיטו כולו ול"ד בשבת אלא אפילו ביוה"כ עצמו כיון דלא חזי לאכילה היום אבל גם בזה נראה דלא פליגי ומוד' ר"י דמפשיט את כולו שלא יהא מוטל בעזרה בבזיון משא"כ פסח דיכול להוציאו להר הבית ודו"ק ועיין תוספ' שבת דף קט"ז בד"ה פליגי בטלטול:

דף סד.

גמרא אבל הכא דאיכא פרסומי מילתא כרבנן ס"ל נראה מזה דעיקר הדין ליכא נפקא מינה בדבר שהותר בשבת או שיעשה יחיד כולה או שיעשוה בשנים זה מקצת וזה מקצת אלא מצוה מן המובחר שלא להרבות בני אדם לחלל שבת ולהכי היכא דצריך לפרסומי מילתא מיעבדא בפירסום ברבים דאם הי' איזה איסור בזה לא הוי שרינן משום פרסומי מילתא וכן דינא דרישא להרבות במלאכות הרבה אי במלאכה אחת ג"כ מן הדין ליכא איסורא אלא מחמת חומר שבת מוטב להרבות במלאכה אחת ממלאכות הרבה ומשום מצוה מן המובחר שרו רבנן להרבות במלאכות הרבה להכי בעי רבה למימר דר"י ור"ח אמרו דבר אחד שלא למיטרח טירחא יתירא היכא דאפשר בל"ז ומסיק הש"ס דלא דמי להדדי וכל חד אפשר מודה לרבנן כדחבריה וקאמר רב דרבי ישמעאל ור' יוסי אמרו ד"א דר' יוסי אמר דנראה בעליל אין מחללין ולא טרחינן היכא דאפשר משמע דהא דנראה בעליל דמחמיר ר"י ג"כ לא מן הדין הוא ככל הני דמתניתין וכן משמע מהא דמסיק דהתירא דרבנן הוא משום מכשול לעתיד לבא ואי אסור לחלל בנראה בעליל מן הדין דשלא לצורך הוא היכא שרינן לחלל שבת משום חשש מכשול לע"ל אלא וודאי כולהו מודו דמן הדין מותרין לחלל אפילו נראה בעליל ור"י חומרא בעלמא קאמר. ויש לדקדק מ"ט ליכא בהא אפילו איסורא דאורייתא כיון דנראה בעליל ואין צורך לעדותן וצריך לומר דילפינן מבמועדים דמצוה לכל רואה חידוש הלבנה לילך להגיד לב"ד אפילו בשבת וא"צ לחוש לשום אומדנא שמא כבר ראו אחרים דאם כן כולם יאמרו כן ולא ילכו וגם ב"ד אולי לא יראו ולא יבא החודש בזמנו אלא התורה התירה לכל הרואה שילך ויגיד

ומן התורה וודאי מותרין לחלל אפילו נראה בעליל ור"י חומרא בעלמא קאמר והיינו נמי הא דהקפיד ר"ג על ר"ע שעיכב לארבעים זוג משום דמכשילן לע"ל דמה"ת כל הרואה מותר לילך ור"ע רצה להחמיר ולעכבן ואמר לו ר"ג נמצאת אתה מכשילן כו' ויותר מזה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' קידוש החודש דאפילו יחיד מותר לחלל שבת אע"פ שאינו יודע שיש עוד אחד ועיין בדברי המפרש שם שכתב דמשום ספק גם כן מותר לחלל שלא יהי' שם עוד אחד והקשה שם מ"ש דמילה ספק לא מחללינן שבת והכא אפילו מספק מחללינן וכ' הלח"מ ז"ל שם דקידוש החודש משום תקנת המועדות אפילו מספק מחלל אבל מילה אפשר למול אחר שבת. וכתב דזה פשוט ואני לא הבנתי דבריו ז"ל איזו ספק עבודה דוחה שבת זה וודאי פשוט דמספיקא אסור לחלל שבת בכל הדברים שדוחין שבת אע"ג דא"א לעשותן עוד אחר שבת וכדמוכח בסוף יומא דלא הותר לחלל שבת מספק אלא בפיקוח נפש וכיון דספק עבודה לא דחיא שבת הגדת העדים שהם מפני תקנת הקרבן מדחה שבת מספק וכמבואר בלשון הרמב"ם ז"ל שם דלהכי דוחה שבת הגדת העדים כיון שהוא לצורך קרבן ציבור שדוחה שבת עיין שם הלכה ב' אלא וודאי נראה דלאו מספק התירו ליחיד לחלל שבת אלא דכך הוא מצותה דכל הרואה לבנה בחידושה ילך ויגיד ויקיים הוא המצוה וכן יקיים שיראה ולא דמי לשאר ספק דאין מחללין מספק בכל הני דדוחין שבת לבד בפיקוח נפש ואין כאן קושיא ממילא ספק דלא דחי שבת וזה ברור. ולפי שיטה זו נראה דגם הא דאמר ר"י בנו של ריב"ב להפשיט את כולו הוא ג"כ חומרא בעלמא ומה"ת מותר להפשיט את כולו דמלאכות שהותרו לגמרי התירו דהא הש"ס מדמי להדדי כל הני מילי וכן הא דתניא בשבת פרק ר"א דמילה בציצין שאין מעכבין אם פירש אינו חוזר הוא מדרבנן מדבעי לאוקמי להא כר"י בנו של ריב"ב דמחמיר בהפשט או כר' יוסי דמחמיר בשנראה בעליל כדאיתא שם בשבת וכיון דמשמעותא בשמעתין דכל הני אינן אלא מדרבנן ה"נ הא דפי' אינו חוזר דמה"ת הותר לעשותה כתקונה לגמרי ואפי' ציצין שאין מעכבין ואפילו פירש אלא דלפ"ז קשה קצת הא דמסיק שם בשבת דהא דפירש אינו חוזר אתי כרבנן דתמיד דבעינן טפחו של זה בצד טפחו של זה ולפי הנ"ל דמה"ת מותר לחזור אפילו פירש א"כ לא אתיא כרבנן דתמיד דהפסקה מעכבא התם ד"ת וצ"ל בה"ק כיון דאשכחן לרבנן התם בלחה"פ בפירש הוי הפסקה מה"ת שפיר אחמורי רבנן הכא בציצין שאין מעכבין דפירש אינו חוזר אבל לר"י דאפי' התם פי' אינו מעכב ה"נ לא מחמרינן מדרבנן ואכתי איכא למידק מהא דאמרינן שם בפרק כל כתבי מי דמי הכא טלטול התם מלאכה היינו דבהפשט איכא מלאכה ומסיק דשקיל בברזי דאינה אלא שבות כמו שפירש"י ז"ל משמע דשלא

בברזי מלאכה גמורה היא ולפמש"כ לכ"ע אין בזה אלא שבות אלא דגם בזה י"ל נהי דמלאכה זו הותרה מה"ת מ"מ מלאכה הוא עושה ולא דמי לטלטול ואם הקילו בטלטול נקל במלאכה ומשני דשקיל בברזי דלאו מלאכה היא ועיין בח"ל שבת פרק ר"א דמילה שהארכתי קצת בהאי ענינא:

שם גמרא שחט ב' חטאות ואינו צריך אלא אחת חייב על השני' ופטור על הראשונה אפילו נתכפר בשני' ואפילו נמצאת ראשונה בחוצה פירש"י ז"ל אפילו נתכפר בשני' היינו שנשפך דם ראשונה וכיפר בשניה אפ"ה חייב דבתר שחיטה אזלינן והשחיטה היתה באיסור ולפ"ז הא דקאמר פטור על הראשונה מילתא דפשיטא היא אלא דקאמר עוד אפילו נמצאת הראשונה כחושה ופירש"י ז"ל קודם שחיטת השניה דאי לאחר שחיטה היינו דמיבעי' ליה לקמן נמצאת בחמשה בבני מעיין וללי"ק מסיק דלרבה נמי חייב דבתר מחשבתו אזלי' ואי הכא נמי נמצאת כחושה אחר שחיטת שניה קאמר מאי פריך ומי אמר רבה הכי כו' הא רבה לא פטר אלא אם היתה כחושה קודם שחיטה אלא ש"מ דר' אמי נמי ה"ק דהיתה כחושה קודם שחיטה אפ"ה חייב על השניה כיון דיוצא בדיעבד בכחושה ופטור על הראשונה אע"ג דהי' לו לשחוט את השמינה ושלא כדין עשה מ"מ הואיל דכבר עשה בהיתר פטור על הראשונה וקא' הש"ס מי אמר רבה הכי והא אמר רבה כחושה ואח"כ שמינה פטור גם על השניה ולא עוד שאומרין לו הבא שמינה לכתחלה ושחוט וצריך לומר הטעם אע"ג דכחושה כשרה בדיעבד מ"מ כיון דמצוה מן המובחר בשמינה ועבודת ציבור הותרה מותר לשחוט לכתחלה גם השמינה כי היכי דשרו רבנן במתני' להרבות בקצירה משום מצוה מן המובחר והיינו דמייתי הש"ס הכא להאי פלוגתא משום דהוי כעין פלוגתא דר"י ורבנן במתניתין כן נראה לפי שיטת רש"י ז"ל פי' דשמעתין. ויש לדקדק בפי' רש"י ז"ל בנתכפר בשני' היינו שנשפך דם הראשונה ומכפר בשניה היכי מתכפר בשניה הא בפסול נשחטה כיון דכבר שחט הראשונה השניה נדחית דהא כבר כיפרו בעלי' ואפילו נשפך אח"כ דם ראשונה תו לא חזיא והכי משמע במעילה דווקא אם שחט שתיהן כאחת רצה בזה מתכפר ורצה בזה אבל אם שחט בזאח"ז השניה פסולה נהי דבחטאת ציבור ליכא מיתה אבל דחיה מהקרבה איתא גם בציבור ועיין בזבחים סוף פרק השוחט והמעלה דתנן התם אחד בפנים ואחד בחוץ פטור אלמא דלא חזי לפנים עוד וכן בכחושה ושמינה דלרבה אומרין לו לכתחלה לשחוט השמינה ואמאי כיון דכבר שחט הכחושה היכי שחיט תו השמינה הא כבר נתכבדו בכחושה ובח"ל מעילה ספ"ק הארכתי קצת בזה וכ"כ בזה בח"ל תמורה. ובאמת לפי מה שנראה מפירש"י ז"ל דאפילו שחטן בזאח"ז השניה ג"כ

ראויה להתכפר ואם ירצה מתכפר בשניה לא הוי צריך לפרש דנתכפר בשניה היינו אם נשפך דם הראשונה דאפילו לא נשפך אלא שרצה להתכפר בשניה שפיר קמ"ל רבותא דמ"מ חייב על שחיטתה חטאת ובזה הוי רבותא יותר אע"ג דברצונו הדבר תלוי ובשעת שחיטת השניה לא נתברר החילול כ"כ כי שמא יתכפר בה אפ"ה חייב על השחיטה כיון דשלא לצורך היתה והא לא תיקשי היכי מתכפר בשניה כיון דחייב חטאת על השחיטה א"כ הוי מעשה שבת ולהאי תנא דמעשה שבת אסור מדאו' תו לא חזי הבשר לאכילה ונפסל הכל משום דהכא מיירי בשוגג ואין איסור מעשה שבת בשוגג כדאי' בב"ק פרק מרובה. והרמב"ם ז"ל לא כתב אלא מימרא דרבה הי' לפניו ב' חטאות אחת שמינה ואחת כחושה שחט שמינה ואח"כ כחושה חייב והשמיט להא דנתכפר בשניה וכבר עמד הלח"מ ז"ל ע"ז וכדבריו נראה דהרמב"ם ז"ל ס"ל דלמסקנא דנמצאת כחושה בבני מעיים פטור על השני' דבתר מעשיו אזלינן ה"נ נתכפר בשני' אלא דבשלמא לפירש"י דנמצאת כחושה בבני מעיים דהראשונה לא נפסלה לגמרי אלא דאיגלאי מילתא דהשניה שמינה היא לגבי הראשונה ואמרינן בזה דהוי מעשה השני' בהיתר ופטור שפיר איכא למילף לנתכפר בשני' דהוי גם כן מעשה בהיתר אע"ג דהי' אפשר בלא מעשה השני' דה"נ בזו שנמצאת כחושה אלו לא שחט השניה הי' יוצא בכחושה ואפ"ה קרינן למפרע מעשה בהיתר אבל הרמב"ם ז"ל כתב להאי דינא בנמצאת הראשונה טריפה דפטור על השני' א"כ מנ"ל בנתכפר בשניה דחשיב מעשה בהיתר הא לא דמי לנמצא טריפה דפסולה לגמרי ומעשה הראשונה לאו כלום היא ואינו יוצא אלא בשני' שפיר הוי מעשה בהיתר אבל נתכפר בשני' הוי גם מעשה באיסור דהא אפשר הי' בראשונה ולפי דבריו ז"ל שכתב להאי דינא דנמצא בבני מעיים על האי בבא דשחט שמינה ואח"כ כחושה דחייב הוכרח לפרש כן דנמצא טריפה בבני מעיים דאי נמצאת כחושה אכתי לא מיפטר משחיטת השניה דהשני' נמי כחושה הואי אבל אם נמצאת הראשונה טריפה שפיר הוי מעשה השני' כהיתר אבל ליכא למילף מינה לנתכפר בשני' ועוד קשה לי בנמצאת טריפה היכי בעי למימר בלישנא קמא דלכ"ע אזלינן בתר מחשבתו וחייב חטאת והכן מצינו כזאת דאמחשבה לחוד שנתכוין לדבר איסור ועלה בידו היתר דליחייב חטאת נהי דצריך כפרה וסליחה אבל חיוב חטאת ליכא והכא היתר גמור הוא דשחיטת ראשונה לאו כלום הוא כיון דנמצאת טריפה ולא דמי ללא שמע מתינוק והעלה דגים ותינוק דהתם נעשה מעשה רשות ג"כ היינו צידת דגים והעלאת תינוק לא פטר דלא נתכוין לזה אבל הכא בנמצא הראשונה לא עשה איסור כלל אלא נתכוין לחוד לדבר איסור בזה ודאי לא מיחייב וכן יקשה גם לאיכא דאמרי דלמאן דמחייב בהעלה דגים ותינוק ה"נ חייב ולא

מצינו חיוב חטאת בזה אבל פרש"י ז"ל א"ש קצת דנהי דנמצאת הראשונה כחושה מ"מ כיון דבדיעבד כשירה היא אזלינן בתר מחשבתו לחייב חטאת על שחיטת השניה כיון דמחשבתו לאיסור הוי והמעשה ג"כ אין התירה ברור כ"כ מדמי לה הש"ס להעלה דגים ותינוק אבל לדברי הרמב"ם ז"ל קשה היכא מדמינן להו להדדי ועיין בירושלמי פסחים ריש פרק אלו דברים דאיתא התם בטעמא דמתני' לר' ישמעאל דס"ל מובחר דוחה שבת מובחר מן המובחר אינו דוחה וא"כ לכ"ע אומרים לו הבא שמינה ושחוט דזה מובחר הוא ע"ש ודוק בכל הנ"ל:

שם תוס' בד"ה שתים מייתינן כו'. עיין בחי' שבת פרק ר"א דמילה מ"ש שם בדבריהם ז"ל באורך קצת:

דף סד:

משנה מצות העומר להביא מן הקרוב כו'. ומפרשינן בגמרא אי משום כרמל תקריב וכמו שפירש"י ז"ל אי משום דאין מעבירין על המצות ולכאורה נפ"מ בין הני תרי טעמי אם עבר וקצר מן הרחוק ויש מן הקרוב לטעמא דאין מעבירים כו' אם עבר כבר א"צ לחזור ולקצור מן הקרוב אבל לטעמא דכרמל תקריב אפילו כבר קצר מן הרחוק יחזור ויקצור מן הקרוב כיון דאפשר לקיים מצות כרמל וי"ל דע"כ הא דאיצטריך לטעמא דכרמל או אין מעבירים כו' לאו לרחוק ממש קאמר דהא בלא"ה מצותו לקצר בליל ט"ז וזה א"א ברחוק ממש אלא ע"כ רחוק מקרוב היינו באותו הזמן גופא באותו הלילה בזה גם מצות כרמל אין כאן כ"כ ואם כבר קצר מרחוק א"צ לחזור ולקצור מקרוב והא עובדא דגגות צרופין למ"ד דקצירה בלילה מעכב צ"ל דלא היה רחוק כ"כ ויתבאר לקמן בזה בס"ד:

דף סה.

גמרא והיינו דקרו ליה מרדכי בלשן. עיין מהרש"א ז"ל בח"א שדקדק מנ"ל דמרדכי בלשן חד שמא הוא דילמא תרתי הוי ע"ש. ונראה דמוכח כן מהני תרי קראי דבחד נאמר מרדכי בלשן אחרי ארבעה ובאידך קרא נאמר מרדכי בלשן אחר חמשה ואמרינן עלה במגילה גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דאלו מתחלה בתר ד' ואח"כ בחר חמשה והשתא אי בלשן גברא אחרינא הוא א"כ מאי נפחת הוא ממדריגתו בתחלה בתר חמשה ולבסוף בתר ו' אלא ש"מ דחד שמא הוא אבל בתחלה ובסוף דקא' הש"ס קשה קצת דהני תרתי קראי חדא מילתא היא עלייתם עם עזרא בימי כורש וצ"ל דעזרא כתב ספרו בימי כורש

דקד' לאחשורוש ועדיין לא הי' מרדכי מן הקרובים למלוכה אבל נחמי' כתב ספרו בימי דריוש אחר אחשורוש כתב במנינו אחר חמשה ועיין רש"י שם במגילה:

שם משנה בא השמש כו' מגל זה כו' קורה זו כו' כ"כ למה מפני הבייתוסים כו'. ונראה דלא הי' עושין זה הפירסום אלא בבית שצצו האפיקורסין ולאו דינא הוא והרמב"ם ז"ל כתב לכל הני דמתניתין משמע דדינא הכי גם כשיבנה בב"י. ולכאורה לא יצטרכו לזה כמאמר הכתוב ובריתי כו' אבל נודע דרכו ז"ל כי כתב הלכותיו בכל עת שיבנה ואולי לא יתבערו עדיין כו' ע"כ כ' מנהג הקדום וכ"כ בה' פרה גבי הא דמטמאין הי' הכהן כו' מפני הצדוקים אלא דשם כתב בלשון אחר בימי בית שני היו מטמאים הכהן משמע דלא דינא קאמר אלא כתב דכן עשו להוציא מלב הטפשים ומזה מובן אם יצטרכו לזה כן יעשו ולא כתב סתמא לטמאות הכהן משום דזלזול פרה הוא ע"כ כתב דהיו עושין מצד ההכרח ודו"ק:

דף סה:

תוס' בד"ה מה חדש כו'. פי' ה"ר משולם דגרס מנה ימי וקדש יובל משום דאמרה תורה לא שייך בדבר שאין הצדוקים מודים בו והקשו ע"ז מר"ה אמרה תורה חדש כו' ונראה דה"ר משולם הכא דווקא קאמר דתשובה לדברי הצדוקים היא ולא שייך להשיבם מדבר שאין מודים בו וק"ל:

שם תוס' בד"ה מה להלן רגל לדבריהם זמנין בהא אחר הרגל כו' ורש"י ז"ל פי' ולדבריהם זימנין דהוי בסוף הרגל כגון שחל בשני בשבת והיינו דתרתי קא' רגל ותחלת ופי' התוס' על רגל דלדבריה' זימנין דהוי אחר הרגל ורש"י ז"ל פי' על תחלת הרגל דלדבריהם זימנין דהוי סוף הרגל אבל לקמן בד"ה מצה שאי אתה יכול לאוכלה כו' ואם תמתין כו' נמצא שלא תאכל חדש אלא אותו יום לבד עכ"ל זה קשה קצת אמאי לא פירש דזימנין דלא יאכל חדש כלל כגון אם חל באחד בשבת ובאמת יקשה לדבר שגם אלו אם חל באחד בשבת אמאי לא יביאו העומר באותו יום דהא ממחרת השבת הוא ואין להאריך דשיחה בטילה שלהם. והרמב"ם ז"ל כתב לקרא דויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ע"ש:

שם תוס' בד"ה וספרתם לכם כו'. וכתב דביובל ב"ד מברכין ובכתובות כתב בפשיטות דב"ד מברכין בכל שנה א"כ מצוה למנות שנים ושמיטין דהא קרא קאמר וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים ומשמעות עיקר המנין הוא רק למנות שבע שמיטין ומנין השנים לא נאמר בפירוש אבל בת"כ פ' בהר משמע דצריך למנות השנים והשמיטין כמו בעומר ע"ש ובק"א אלא דלר"י דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן

קשה לא יספרו השמיטה הראשונ' היום שנה אחת לשמיטה והיא שנת ב' והרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות שמיטין כתב ג"כ למצות ספירה זו על ב"ד הגדול אבל לא ביאר אופן ספירתה אם שנים ושמיטין או אחד מהם לחוד ומפשט לשונו ז"ל נראה דלא מנו אלא שמיטין לחוד כמש"נ וספרת לך שבע שבתות כו' ואין הדבר ברור עד עת קידוש שמיטין ויובלות. והי' נראה לומר דספירת היובל לא נאמרה למצוה לעצמה לספור אלא העיקר הוא לקבוע זמן לקדש שנת החמשים ליובל אבל ספירת העומר לא נאמר הספירה כמו לקדש חג שבועות אלא חלה הספירה מיום הביאכם את עומר התנופה וכנוסח הברכה יום אחד לעומר והספירה מצוה לעצמה היא אבל הראשונים ז"ל לא אמרו כן וכמשמעות הת"כ. עוד העירו התוס' ז"ל בספירת זבה וכתבו דלא שייך בה ברכה הואיל וסותרת מנינה ובזה וודאי נראה כמש"כ דאין הספירה מצוה לעצמה אלא בשביל שתהא נקיה ז' ימים תדע דהא אפילו לא בדקה אלא יום א' ויום ז' עולה לה לז' נקיים אלמא דאינה מחוייבת לספור וכבר כתבו הראשונים ז"ל בזה:

דף סו.

גמרא מיום הביאכם יכול יקצור ויביא אימת שירצה יספור. פי' רש"י ז"ל דמיום הביאכם הוכשרה ספירה אם בו ביום אם מחר וכן לקמן אימת שירצה יביא משמע נמי דהכי מפרש לה דלמחר יביא וכן נראה מדברי התוס' ז"ל בד"ה אימת שירצה יביא ע"ש. ולדידי קשה היכי מצינן למימר דהבאה יהי' גם לאחר ט"ז הא כתיב ממחרת השבת יניפנו הכהן וכן בספירה אימת שירצה יספור ואם יתחיל למחר לא ספר היום כלל והתורה אמרה תספרו חמשים יום והי' נראה לפרש יכול יקצור ויביא אימת שירצה יספור אי אחר קצירה או אחר הבאה ת"ל מהחל חרמש דהספירה יהי' אחר קצירה או מהחל כו' יכול יקצור ויספור ואימתי שירצה יביא אם ביום אם בלילה ת"ל מיום הביאכם דוקא ביום אי מיום כו' יכול יקצור ויספור ויביא ביום ת"ל תמימות אלא דלפ"ז קשה מאי קאמר עוד יכול יעשה הכל בלילה הא כבר למד מיום הביאכם דדוקא ביום ועיין בת"כ ובק"א שם ועוד תראה שם ישוב על מה שדקדקו התוס' ז"ל לעיל קרא דתספרו חמשים יום הא לא מנין אלא מ"ט יום ובהדיא דריש התם לקרא ואין כאן קושיא ע"ש ומשמע מפשטא דשמעתין דזמן ספירה הי' לאחר קצירה בשעה שהיו קוצרין כדאמר קצירה וספירה בלילה משום דהספירה בקצירה תליא ואין לספור קודם קצירה וא"כ אם אין קצירה כלל כמו בזה"ז ליכא חיוב ספירה גם כן וכאמימר דאמר לקמן זכר למקדש הוא. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ז מה' תו"מ משמע דבזה"ז ג"כ חיוב הספירה ד"ת הוא וכמש"כ הכ"מ

ז"ל שם דס"ל דרבנן דבי רב אשי פליגי על אמימר ולפ"ז צריך לומר דיקצור ויספור ל"ד או למצוה בשעת קצירה סופר אחר קצירה ואם ספר קודם קצירה ג"כ יוצא והנה בהא וודאי כ"ע מודו דבספירה ג"כ לא נתחייבו עד ביאתם לארץ דכי כתב כי תבאו אכולהו פרשתא קאי וכיון דמצוה זו תלויה בארץ אם כן מנ"ל דבזה"ז חיובה ד"ת היא וכי היכי דקצירה ליכא ספירה נמי ליכא. ולפי מש"כ בחי' ליבמות פ' הערל לצדד דחדש לכ"ע בזה"ז דאורייתא והקדושה לענין זה לעולם היא י"ל דנהי דקצירה והבאה ליכא היינו משום דליכא מקדש אבל החיוב לא בטל ומש"ה מצות ספירה מחוייבת היא לעולם וי"ל בזה דרבנן דבי רב אשי לטעמייהו אזלי דס"ל לקמן דחדש בח"ל דאורייתא וכיון דאיכא איסור חדש שייך ספירה מיום הבאת העומר אבל למ"ד בח"ל דרבנן ובזה"ז בארץ גם כן מדרבנן וליכא איסור חדש כלל מסתברא דגם ספירה לא הוי אלא מדרבנן:

וכתבו התוס' ז"ל בד"ה זכר למקדש דאם לא ספר בלילה כתב כה"ג שסופר ביום וכמו קצירה דתנן נקצר ביום כשר ור"ת חולק וכתב דקי"ל כאידך סתמא דכל הלילה כשר לקצירת העומר דוקא בלילה ולא ביום. ובירושלמי מגילה תני נמי כל הלילה כשר לספירת העומר והנה למ"ד נקצר ביום ט"ז פסול שפיר נראה דספירה ג"כ דוקא בלילה דמחד קרא נפקא תרוייהו מתמימות וכיון דגלי קרא דקציר בלילה לעיכובא הכי נמי ספירה בלילה לעיכובא אבל למ"ד נקצר ביום כשר אי נימא דסיום לחוד כשר דלילה לא מעכבא אבל מן העלי' או ביום שלפניו פסול שפיר איכא למימר דספירה ביום גם כן יצא אבל כיון דלהאי תנא קצירה לא מעכבא כלל ואפילו מן העליה כשר מנ"ל למילף ספירה מינה דביום נמי יצא דילמא קצירה שאני דלא מעכבא כלל ואין לה זמן כלל אבל ספירה דאית לה זמן דילמא דוקא בלילה דהוי תמימות אבל ביום לא הוי תמימו' שוב אינו סופר דעבר זמנו:

וכ' עוד בשם הלכות גדולות דאם לא ספר יום אחד שוב אינו סופר כלל. ולכאורה הני תרי פסקי בה"ג ז"ל כסתרי אהדדי דאי תמימות לעיקרו בא אם לא ספר בלילה אמאי יספור ביום הא לא הוי תמימות ואי לאו לעיכובא כי הפסיק יום אחד אמאי לא יספור וי"ל דמלילה ליום חשיב שפיר תמימות כיון דהכל יום אחד הוא אבל אם הפסיק יום אחד ודאי לא הוי תמימות אלא דא"כ מנ"ל לקמן בסוף פירקין לדייק במתניתין הנקצר ביום כשר דאתי כרבי דנקצר שלא כמצותו כשר ומש"ה פריך אמאי דוחה השבת דילמא נקצר ביום הוי כמצותו כמו לענין ספירה אבל מן העליה פסול ושפיר דוחה שבת דא"א לעשותה מע"ש י"ל דא"כ אתיא מתניתין דלא כמאן דלראבר"ש לקמן ע"כ נקצר ביום נמי פסול דאל"ה אם יעשה בטומאה הא אפשר להביא אחרת ולקוצרה ביום ולרבי כשר

אפילו מן העליה כשר דליכא למימר דדוקא ביום מכשיר א"כ מתניתין דמכשיר אפי' מן העומרין ומן העליה דלא כמאן וכבר הארכתי בזה בחי' ריש מ"ק ועוד יתבאר בס"ד לקמן סוף פירקין בזה ובירו' מגילה במתני' דכל הלילה כשר לקצירת העומר מייתי התם פלוגתא דרבי וראבר"ש וקאמר דר"א בר"ש ס"ל דמן העלי' פסול ומיבעיא ליה התם קצירת היום מה איתעביד לה אי כקצירת הלילה אי כמן העלי' אין תימר כקצירת הלילה אשכחת אמר חדא פלגו בין ר"א בר"ש ורבנן רבנן אמר הכא מן העלי' כשר וראבר"ש אמר במן העלי' פסול אין תימר במן העליה אשכחת אמר חדא פלגו בין ראבר"ש ורבנן רבנן אמר הכא מן העלי' כשר וראבר"ש אמר במן העלי' פסול אין תימר במן העלי' אשכחת אמר תרתי פלגו בין ראבר"ש לרבנן ראבר"ש אמר מן העלי' פסול ורבנן אמרי כשר ראבר"ש אמר אין קצירת היום כקצירת הלילה ורבנן אמרי כקצירת הלילה. כן נראה דצ"ל ומיבעיא ליה אליבא דראבר"ש אי פליג נמי אקצירת היום והנוסחא אשר לפנינו הוי איפכא אין תימר כקצירת הלילה חדא פלוגתא היא כקצירת הלילה ואין תימר כמן העלי' הוי תרתי פלוגתא ולהאי נוסחא צ"ל דמיבעי' ליה אליבא דרבנן ולכתחלה אי קצירת היום כקצירת הלילה דבדיעבד אפילו מן העלי' כשר וכ"ש קצירת היום והשתא קאמר אי קצירת היום כקצירת הלילה לא אשכח אלא חדא פלוגתא בקצירת היום אבל אין תימר לרבנן קצירת היום כמן העלי' הוי תרתי פלוגתא ופי' הק"ע אי תימר בקצירת הלילה לא הוי אלא חדא פלוגתא בקצירת היום ולרבנן אמרין ליה הכא אחרת היינו לקצור ביום אבל מן העלי' גם לרבנן פסול וראבר"ש פוסל אפי' בקצירת היום ואין תימר במן העלי' אשכח תרתי פלוגתא במן העלי' ובקצירת היום והיינו כמש"כ לעיל דרבי לא אכשר אלא בנקצר ביום ומשום דחשיב תמימות אבל מן העלי' מיבעי' ליה לרבנן וכבר כתבתי דלפ"ז תקשי הא דמכשיר בעמרים כמאן הוא ועוד דלפ"ז עיקר מיבעי' ליה אי מכשרי רבנן במן העלי' וזה לא קאמר הירושלמי אבל לפי נוסחא שכת' א"ש דבמן העלי' פשיטא דפליגי לרבנן כשר ולר"א פסול וכי מיבעי' ליה בקצירת היום אי ר"א פוסל והשתא קאמר אין תימר כקצירת הלילה ליכא אלא חדא פלוגתא במן העלי' ואין תימא דלא הוי כקצירת הלילה איכא תרתי פלוגתא דר"א פליג נמי בקצירת היום אלא דלפ"ז נמי קשה היכי מצינן למימר דראבר"ש מודה בקצירת היום א"כ אפשר להביא אחרת מקצירת היום ומאי קאמר בין כך וב"כ כו' ועדיין אין דברי הירושלמי ברורין אצלי עכ"פ זה נראה משיטתו דיש מקום לומר דנקצר ביום הוי כקצירת הלילה אפי' אי מן העלי' פסול ולפ"ז לענין ספירה ג"כ יוכל למנות ביום ג"כ. והרמב"ם ז"ל ג"כ כתב כן דאם לא מנה בלילה מונה ביום. ועוד יתבאר בזה בסוף פירקין בס"ד ועי' בש"ע ובדברי

האחרונים מש"כ לענין גר שנתגייר באמצע המספר ובשני המספרים הימים והשבועות איזה מהן עיקר נראה קצת מהא דאמימר מני יומי ולא שבועי דחשבון הימים עיקר ואפי' בזמן המקדש אי מנה ימים לחוד יצא דאי לא יצא אמאי לא מנה גם שבועות כיון דלא יצא זבל"ז וגם בזה עיין בדברי האחרונים ז"ל:

שם משנה וחכ"א בקנים ובקולחות חובטין אותו כדי שלא יתמעך. לפירש"י נראה דלר"מ חובטין אותו במקל שלא יתמעך כיון דכבר נעשה קלי ונתייבש להכי קאמרי רבנן שאין חובטין אלא בקנים ובקולחות דלח הוא ויתמעך אם יחבוט במקל דקלי עושין אחר כך אבל מפי' המשנה להרמב"ם ז"ל נראה איפכא דרבנן אמרי ליה לר"מ דאם יעשנו קלי בשבולין יתלחלך ויתמעך בשעת חביטה אלא עושין אותה קלי אחר חביטה וכן משמע מחיבורו פי' שם שכ' כיום קצרוהו וכו' וחבטוהו ולא כתב הא דבקנים או בקולחות ולפי' רש"י ז"ל הי' לו לכתוב דדוקא בקנים ובקולחות ולא במקל אבל לפי פי' המשנה א"ש דרבנן לא אמרי דהחביטה יהי' קלה אלא כך הוא דרך החביטה ולר"מ קאמרי לדידך יתמעך בשעת חביטה ואף על גב דמשמעותא דקרא קלוי באש משמע באש ממש וזה א"א אם לא בשבלים להכי קאמרי דע"י דבר אחר נמי נקרא קלי וכדאמרינן בגמ' וזה ברור ויפלא קצת על נושאי כליו ז"ל שלא הרגישו בזה:

דף סו:

תוס' בד"ה אומר הי' ר"ע ה"מ למיפרך כו'. הא בעינן ממשקה ישראל כו'. ול"נ דע"כ לא קאמר דמירוח הקדש אינו פוטר היינו כשפדאו מי"ד דלא הוי אלא מירוח הקדש ואינו פוטר אבל כשהוא ביד הקדש מודה ר"ע דאין עליו חיוב מעשר ושפיר הוי ממשקה ישראל והא דתניא דאין מביאין מנחות מן הטבל היינו כשהי' ברשות הדיוט וחל עליו איסור טבל ביד הדיוט אבל הכא לא חל עליו איסור טבל כלל דנתמרח ביד הקדש וקצת ראיה לזה מהא דילפינן לקמן בשמעתין גילגול הקדש דפוטר מעריסותיכם ולא עיסת הקדש ואי למעוטי עיסה ביד הקדש תיפוק ליה מכל המנחות היאך נאכלין הא א"א ליטול מהם חלה בשעת לישתן דיחסר העשרון וגם אם נילוש בשמן חייבת בחלה כמבואר בה' חלה ממשנה וירוש' שם במס' חלה אלא וודאי כל שהוא ברשות הקדש לא חל לא חיוב מעשר ולא חיוב חלה לכ"ע ואי איצטריך קרא לפוטרו גם אחר פדיונו ובא לרשות הדיוט אלא דלענין חלה שפיר לא חל החיוב ברשות הדיוט דחיובה היא בשעת גלגול אבל לענין מעשר הא אזלינן בתר הבאת שליש ג"כ כדאיתא בירושלמי בפיאה שם והבאת שליש הי' קודם שבא לרשות הקדש ואכתי חל עלי' שם טבל וי"ל דכ"ז שהוא

מחובר ליכא שם טבל כלל והכא גבי עומר קנוי היא ממעות הקדש כשהוא מחובר ואין עלי' שם טבל כלל ובירושלמי חלה פ"ג מייתי התם הא דרב כהנא דלר"ע מירוח הקדש אינו פוטר ולא איתותב שם ע"ש והא דפליגי הכא ר"ע ורבנן משום דבעומר דבא משלש סאין ונקצר בהקדש בוודאי יש מותר אבל בשאר מנחות לוקחין סלת ואין שם מותר ובשתי הלחם ולחה"פ ג"כ לכתחלה לוקחין סלת כדאיתא בסוף פ' אלו מנחות וליכא מותר ובמתניתין דחלה ג"כ לא תנן אלא מותר העומר אבל ברמב"ם ז"ל כתב ג"כ מותר שתי הלחם ולחה"פ משום דלוקחין אותן חטין ג"כ ולפעמים איכא מותר ודו"ק:

שם תוס' מירוח הכותי תנאי היא כו'. והקשו דילמא ביש קנין ואין קנין פליגי והאריכו בזה ובפ"ה דדמאי תנן להא דמעשרין מזע"ז ע"ש ופי' הרע"ב ז"ל טעמא משום דאין קנין וכדברי הירושלמי שם וכבר כתבו התוס' ז"ל דמר"מ ור"י וודאי מוכח דמירוח כותי ג"כ אינו פוטר דאל"ה נהי דאין קנין מ"מ המירוח פוטר אבל ר"י ור"ש י"ל דס"ל כו' מירוח אינו פוטר והא דפטרי הכא היינו משום דיש קנין. ולפי מה שהערתי בחי' ליבמות בהא דיש קנין דהוי כמו פירות ח"ל שבאו לארץ דחייב במעשר וה"נ אפילו יש קנין וגדלו ברשות כותי מ"מ כשבאו לרשות ישראל חל החיוב עליהם כמו אם באו מח"ל לארץ וע"כ הא דפטרי היינו משום מירוח כותי דהגמר הי' בפטור ובכה"ג פירות ח"ל שבאו לארץ אחר גמרן ג"כ פטורין וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' תרומות אלא דא"כ מאי נ"מ בהא דיש קנין ואין קנין הא אפילו יש קנין וקנאן ישראל ומירחן חייבין בתרומות ומעשרות ואם מירחן כותי אפילו אין קנין מ"מ מירוח הכותי פוטר ועוד דמדברי הרמב"ם ז"ל נראה דחיוב פירות ח"ל שבאו לארץ הוא אינו אלא מדבריהם ואם כן אכתי דילמא טעמא דר"י ור"ש הוא משום דיש קנין כו' ואי משום דנתחייבו כשבאו לרשות ישראל הא חיוב זה אינו אלא מדרבנן ולהכי אין תורמין על של ישראל ועוד דאפי' נימא דר"י ור"ש משום מירוח הוא דפטרי דאל"ה הוי כפירות ח"ל שבאו לארץ אכתי מנ"ל דס"ל דמירוח כותי פוטר אפילו בתבואה שגדלה ברשות ישראל וקנאה כותי קודם מירוח דילמא דוקא הכא פטורים משום דיש קנין והגמר ג"כ הי' ביד כותי ולא חל עליהם חיוב כלל אבל לא בתבואה שגדלה ברשות ישראל ועי' בר"ש ז"ל שם בדמאי שכ' גם כן כדברי התוס' ז"ל דע"כ מיירי הכא בלקחה א"י במוץ מישראל ומירחה דאל"ה הא ר"מ יש קנין ס"ל וכ"כ התוס' ז"ל בבכורות דף י"ב אבל הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם כתב דטעמא דמתניתין הוא משום דאין קנין ור"מ היא וכשיטת הירושלמי וכ' דאין כן הלכה אלא קי"ל דיש קנין לנכרי. ובחיבורו נראה דפסק דאין קנין וכמ"ש שם בפ"א אם קנה ישראל מכותי וגמרן ישראל חייב בכל מה"ת וע"כ היינו משום דאין קנין דאין לומר משום דהוי

כפירות ח"ל שנכנסו לארץ וגמרן דחייבים וה"נ פירות כותי כשנכנסו לרשות ישראל דהא חיובא דפירות א"י שנכנסו לארץ לא הוי אלא מדרבנן. אלא דד' הרמב"ם ז"ל צריכין ביאור דמשמע מלשונו ז"ל דחלה שנכנס לארץ חיובה מה"ת דכ' שמה אתם חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות ח"ל ובמעשרו' כתב דאינו אלא מדבריהם ולא כתב טעמו של דבר ומ"ש דהא מעשר בדין זה מחלה יליף דמתניתין בחלה תנן לה ויליף מינה למעשר לפטור פירות הארץ שיצאו לח"ל ונגמרו שם למירוח ולגילגול ולחייב פירות ח"ל שנכנס לארץ ונגמרו בארץ וא"כ כי היכי דחלה חיובא ד"ת ה"נ לענין מעשר ומאיזה טעם נחלק ביניהם והכ"מ ז"ל עמד ע"ז וכתב לפרש דבריו בשני אופנים או דס"ל דחיוב חלה בפירות ח"ל שנכנסו לארץ גם כן אינו אלא מדבריהם או המעשר גם כן מה"ת כשנגמרו בארץ ומש"כ דהוי מדבריהם היינו כשנגמרו ג"כ בח"ל ועל הדרך הראשון יש לדקדק מדברי הירושלמי שם בחלה דר' יהודה אמר התם דבפירות ח"ל שנכנסו לארץ פליגי ג"כ ר"א ור"ע ור"א פוטר דאזל בתרווייהו בתר מקום גידוליו ופירות הארץ שיצאו לח"ל חייבים ופירות ח"ל שבאו לארץ פטורין ופריך ליה ר"ע אי אתה מודה בשעה שנכנסו לארץ ומצאו קמחים ובציקות שהן חייבין בחלה ולאו גידולי פטור הם והשתא אי אין חיוב זה אלא מדרבנן מהיכי פשיטא ליה לר"ע דבשעה שנכנסו לארץ נהגו חיוב כיון דמה"ת גם לר"ע פטורין אלא הדבר מבואר דלר"ע חייבין מה"ת אלא דאכתי קשה התינח קמחין אבל בציקות שמצאו אמאי אוסר ר"ע לפמ"ש דר"ע לא מחייב אלא אם נגמרו בארץ המירוח לענין מעשר והגלגול לענין חלה וראיתי להר"ש ז"ל שם בחלה שהקשה ג"כ אמאי בציקות חייבים הא גלגול כותי פוטר ותי' דר"ע לטעמיה דהולך אחר קרימה בתנור אבל גלגול כותי אינו פוטר וי"ל עוד דר' יהודה הוא דאמר דפליגי ר"א ור"ע בהא ור"י ס"ל דמירוח כותי גם כן אינו פוטר וה"ה גלגול כותי כדמסיק רבא אבל בגידולי פטור כמו ח"ל הי' נראה דאפי' לר"ע נמי אם הגלגול הי' בפטור מודה דפטור ואמרינן בירושלמי חלה דמודה ר"ע בגלגול הקדש דפוטר ובהדיוט הגלגול מחייבו אלא דמהא דפליג גבי א' שנתייהד בזמן הבית כו' משמע דאפי' קמח שגדל ברשותו ועשה ממנה עיסה חייב לר"ע אם הקרימה היתה אחר שנתגייר עכ"פ מדברי הירושלמי מוכח דמה"ת חייב בחלה פירות שנכנסו לארץ ומה שכתב עוד הכ"מ ז"ל לפרש דבין מעשר ובין חלה אם נגמרו בא"י הגלגול והמירוח חייבים מן התורה בחלה ובמעשר ומ"ש דאינו אלא מדבריהם היינו אם נגמרו בח"ל ג"כ אינו מובן דא"כ אמאי לא כתב דאם נגמרו בארץ חייב במעשר מה"ת דזה הוא עיקר דין זה וגם הלשון דחוק לפ"ז ע"ש ומנ"ל האי חומרא מדבריהם ואפ"ל דיצא לו כן מהא דתנן בחלה פ"א אלו חייבין בחלה ופטורין מן המעשרות כו'

מותר העומר כו' ואמאי לא חשיב פירות ח"ל שנכנסו לארץ דחייבים בחלה דהגלגול הי' בארץ ופטורים מן המעשרות דהמירוח הי' בח"ל אלא ש"מ דגם זה מדבריהם חייב במעשרות אלא דא"כ קשיא איפכא אמאי לא חשיב בסיפא כי תנן התם אלו שחייבין במעשרות ופטורים מן החלה עיסה שנגמרה בח"ל דפטורה מן החלה וחייבת במעשר מדרבנן אבל בלא"ה אשכחן דחייבין במעשר ופטור מחלה כגון של כותי דגלגול כותי פוטר ובמעשר חייב מדרבנן דמסקינן משום בעלי כיסין לא חשבה התנא מאיזה טעם ואין ראיה מזה ומנ"ל לחומרא זו מדבריהם:

ע"כ הי' נראה לפרש דבריו ז"ל כפשטן דלענין מעשר לא הוי אלא מדבריהם ויצא לו כן מהא דפליגי אם יש קנין או לא אי נימא דהבאה לארץ קודם מירוח חייב מה"ת במעשרות אפי' יש קנין להפקיע מקדושתה לא גרע מח"ל ואח"כ כשבא לרשות ישראל קודם מירוח ליחייב במעשר וכמש"כ לעיל אלא ש"מ דהחיוב אינו אלא מדבריהם ועוד יש להביא קצת ראיה לזה דאי נימא דלענין מעשר גם כן דבאה לארץ מביאה לידי חיוב מצות הארץ א"כ לענין חדש נמי נימא הכי אפילו למ"ד בח"ל דרבנן אבל אם הובא לארץ חל עליו איסור חדש ולא משמע הכי בריש כל קרבנות לקמן דאמרינן דר"י בר"י אמר עומר בא מח"ל משום דחדש בח"ל דאורייתא ואי כנ"ל אפילו אי בח"ל לאו דאורייתא מ"מ כשבא לארץ חל עליו איסור חדש ולמה לא יביאו עומר ממנו כיון דחל עליו קדושת הארץ אלא ש"מ דכל שגדל בח"ל אפילו הובא לארץ לא חל עליו קדושת חיובי הארץ ודוקא לענין חלה דכתיב שמה חייבין בין פירות הארץ בין פירות ח"ל:

וראיתי בירושלמי שם בחלה דמסיק דכשנכנסו ישראל לארץ ומצאו אפילו חטים בעלי' אסור משום חדש וכזית מצה פליגי התם ח"א דעשה דוחה ל"ת וח"א דאכלו ממה שתגרי האומות מכרו להם והביאו מח"ל מבואר מזה דבפירות ח"ל אפילו באו לארץ אין באין לידי איסור והא דנאסרו בחטים שמצאו בעלי' ע"כ מטעם שא"י מוחזקת היא להם מאבותינו וכדאמרינן התם אלא דדברי הירושלמי צ"ע דאמרינן התם דאכלו מצה ממה שתגרי כותים מכרו להם וכר' ישמעאל דאמר כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר ירושה וישיבה וכן הביא הר"ש ז"ל דברי הירושלמי ואי כר"י למה ליה לשנויי ממה שתגרי הכותים מוכרין הא אליבי' אפילו חטים שמצאו מותר דלא נאסר חדש עד לאחר ירושה וישיבה אלא ע"כ הא דחטים שמצאו אסורים היינו דלא כר' ישמעאל אלא נאסרו מיד בכניסתן לארץ ולא הותרו אלא במה שתגרי הכותים מח"ל מוכרין להם והא דאמר וכר' ישמעאל הוא מילתא באנפי נפשיה וקאי אדבתריה דאליביה איך יפרש קרא דויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ומעיקרא לא כיון דלא נאסרו אלא לאחר ירושה וישיבה

הא מעיקרא נמי מצי אכיל והא דקאמר דנאסרו מיד בכניסתן לארץ הוא דלא כר"י ומה שגדל בא"י נאסרו מיד ולא הותרו אלא במה שתגרי כותים מוכרין להם מח"ל וש"מ דלענין חדש גם אם באו לארץ לא חל עליו איסור חדש אבל עדיין אין דברי הירושלמי ברורין דלת"ק דר"י דלא דרש מושבותיכם לאחר ירושה וישיבה ס"ל בכל מקום שאתם יושבין משמע ובח"ל נמי דאורייתא כדאמרי' בר"ה ואכתי מאי אהני מה שתגרי כותים מוכרין כיון דאפילו בח"ל אסור וכבר הובא דברי הירושלמי בתוס' ר"ה שם והגר"א ז"ל בי"ד ג"כ הביאו בה' חדש ולא מצאתי ביאור יפה ועדיין צ"ע ועיין ש"ך ז"ל שם לקמייתא דמוכח מדברי הירושלמי דלענין חדש אפילו כשבא לארץ אין בו איסור וה"ה לשאר מצות התלויות בארץ כמו מעשר אלא דאין זה ראיה דהא אפילו בחלה דהבאתו לארץ מחייבין לא יחייב אלא אם הגלגול נעשה בארץ אבל לא לאחר שנגמרו וכן לענין מעשר אי נימא דחייבין מה"ת היינו אם נתמרח בא"י דגמר חיובו נעשה בארץ אבל בחדש לא שייך זה דהאיסור חל עליו מיד ואם בח"ל לא הי' בכלל איסור הבאתו לא"י לא מהני לחול עליו איסור כמו חלה לאחר גמרו דלא יחול עליו החיוב ועוד קשה לפי שיטה זו דמעשר לא דמי לחלה דבחלה אם הגלגול נעשה בארץ חייב ובמעשר אזלינן בתר גידול שנתגדלו בח"ל מקום פטור א"כ איפכא נמי נימא הכי אם גדלו בארץ ויצאו לח"ל אמאי פטורין ממעשר כמו בחלה ניזל במעשר בתר גידולו וגידולו במקום חיוב הוא וי"ל דמהא גופא מוכח דכל שאחד הי' בשעת פטור או הגידולין או המירוח פוטרת במעש' הגידולין מוכח ממ"ד יש קנין וכמ"ש לעיל והמירוח שמעינן מהא דמירוח א"י פוטר וה"ה אם המקום מירוח פטור הוא ודוקא בחלה הוא דגלי קרא דכ' שמה לחייב בין פירות הארץ בין פירות ח"ל ועדיין אין דברי הרמב"ם ז"ל ברורים אצלי ועוד יתבאר בזה בשמעתין בס"ד:

דף סז.

גמ' גלגול א"י מאי ומיבעי' ליה לר"מ ור"י דאמרי מירוח א"י אינו פוטר אי גלגול נמי אינו פוטר או דילמא דוקא מירוח דכתיב דגנך תרי זימני ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אבל גבי חלה דכתיב עריסותיכם אימעיט של כותי' ולכ"ע גלגול פוטר והדר אמר רבא דגלגול ומירוח חד דינא להו ומאן דפטר במירוח פוטר בגלגול ומאן דמחייב במירוח כותי מחייב נמי בגלגול כותי ונראה דפלוגתייהו מזה היכא דמירח א"י שלו בין מה שקנה מישראל בשבלים בין שגדלו בקרקע שלו למ"ד אין קנין כו' ומאן דמחייב אע"ג דכתיב דגנך דמשמע לא של כותי היינו דבשעת דיגון שעת החיוב למעשר יהי'

ברשותך אז חל החיוב אבל לא ברשות כותי אע"ג דקנה הישראל ממנו מ"מ יפטר כיון דבשעת גמרו הוי של כותי דלאו בר חיובא מ"מ כיון דהוי מיעוט אחר מיעוט אינו אלא לרבות ולא מיפטר בהכי ולפ"ז לא שייך למעוטי מתירושך ויצהריך כמש"כ התוס' ז"ל דהא שפיר הוי תירושך דקנה אותן הישראל אבל מדגנך שפיר ילפינן דבשעת דיגון יהי' שלך היינו בשעת חלות החיוב וכן עריסותיכם דחלה הכי משמע דבשעת עשיית העיסה יהי' שלך. אבל מיעוטי דהקדש הוא בשני אופנים הא איצטריך למעוטי אם הוא אינו שלו אפילו בשעת אכילה כגון מעשר שני למ"ד מין גבוה הוא ואימעיט מעריסותיכם דזה לאו שלכם הוא וכן אימעיט הקדש בשעת גלגול ג"כ מעריסותיכם כמו של כותי אלא דלא דמיין להדדי דשל כותי מסתבר טפי למעוטי כיון דהי' ברשות לאו בר חיובא משא"כ הקדש דאי לאו קרא לא שמעינן למיפטריה כלל ובזה א"ש דאיצטריך תרי קראי להקדש ולכותי ולא תיקשי קושיית התוס' ז"ל מ"ש דגבי חמץ ונזקין אימעיטו תרווייהו מחד קרא שלך אי אתה רואה כו' דזה וודאי חד טעמא להו דלא שלך הם ול"ד כותי אפילו של אחר ישראל אינו עומר ובנזקים למעוטי ג"כ דכתיב רעהו וודאי תרווייהו בכלל דלאו רעהו הם ובשמעתין משמע דשל הקדש מסתבר טפי למעוטי משל כותי' דהא למ"ד מירוח כותי אינו פוטר במירוח הקדש מודה דפוטר וכמ"ש רש"י ז"ל בד"ה אין מיעוט כו' והנה בעיקר הך פלוגתא אי מירוח פוטר אי לא לפמ"ש דמיירי אם קנה הישראל מן הכותי תקשי הא בלא"ה פטור מה"ת דהוי לקוח לשיטת הרמב"ם ז"ל דאם לקח אחר הגמר פטור משום לקוח ולמה לי קרא למיפטר דיגון כותי ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' תרומות נראה דדיגון כותי פוטר אפילו אם התבואה של ישראל אלא שהכותי מירחן וכמ"ש שם הלכה י"ג וכן בכותי שגמר פירות ישראל הואיל ודיגון ביד כותי אינן חייבין בתרומה אלא מדבריהם וכמ"ש הר"י קורקוס ז"ל וע"ש בהלכה י"א מש"כ הכ"מ בשם אורחות חיים ז"ל ולפי הנ"ל י"ל דיצא לו כן ממ"ש דלתבואה של כותי לא איצטריך דבלא"ה פטור משום לקוח אלא איצטריך דאפי' בשם ישראל אם מירחן כותי פוטר אלא דלא משמע הכי בשמעתין דהא מבואר בשמעתין דחלה ותרומה חד דינא להו לענין כותי ובחלה לא שמעינן דאם לשה כותי עיסה של ישראל שיפטר ובש"ע ה' חלה מבואר להיפך דעיקר תליא במי שהעיסה שלו ואם העיסה של כותי' אפילו לש ישראל פטור ולהיפך אפילו לש כותי חייב והיכן מצינו דכותי אסור להיות שכיר לעשות מלאכת תבואה הא בברכה כתב ובני נכר כו' וכי היכא דאימעיט מירוח הקדש היינו ברשות הקדש ה"נ מירוח כותי היינו ברשות כותי ועוד דא"כ אמאי פליגי בתרומה משל כותי וכותי על של ישראל הא אפילו של ישראל אם מירחן כותי אין תורמין על אלו

שמירחן ישראל וכבר כתבו הראשונים ז"ל בזה מסוגיא דבכורות אלימא דמרחינהו כותי עיין בכ"מ ז"ל שם אך דברים אלו פליאות ממני וכולי' שמעתא לא מוכח כן. וראיתי להגר"א ז"ל בי"ד סי' של"א ס"ק ט"ז שכתב דהרמב"ם ז"ל מפרש גזירה דבעלי כיסין היינו שגזרו דכשל לא יפגיע ממעשר ע"י שישכור כותי למרח תבואה שלו ותמה אנכי א"כ מאי פריך בחלה נמי נגזור הא בחלה אינו פוטר גלגול כותי בשל ישראל ולקמן בשמעתין יתבאר שיטת הרמב"ם ז"ל בגזירה דבעלי כיסין דנראה דדרך אחרת לו בזה וכבר האריכו התוס' ז"ל בכמה דוכתי בדין לקוח עיין בב"מ דף פ"ח. ואני לא באתי אלא לבאר פשטא דשמעתין ועדיין צ"ע בזה:

והנה למ"ד דגילגול כותי אינו פוטר יש להסתפק אם קנה מן הכותי פת שאין בו שיעור חלה אי אסור לאכול בלא חלה או אפשר כיון דשיעור חלה ליכא ברשות ישראל והחיוב הוא ע"י העיסה כולה והרי היא ברשות כותי דלאו בר חיובא הוא אפשר כ"ע מודים דפטור וע"כ לא פליגי אלא במירוח כותי דאין לו שיעור ואם לקח כ"ש מכותי אותו כ"ש חייב במעשר משא"כ בחלה דבעי שיעורא ומה שביד ישראל הוא פחות מכשיעור ויתבאר בזה בשמעתין ועיין בתוס' בכורות דף י"ב שכתב ליישב מה שהקשיתי לעיל בהא דתניא של כל על של כל הא בלא"ה פטור משום לקוח ותי' דמיירי שתרם הכותי על של ישראל וכדתנן הכותי שתרם תרומתו תרומה משמע מזה דלמ"ד אין המירוח פוטר חל עליה תרומה אפילו ברשות כותי ולא בא ליד ישראל וכ"כ רש"י ז"ל בקידושין ריש פרק האיש מקדש דטעמא דתרומת כותי תרומה משום דס"ל מירוח אינו פוטר וכי תרם אפילו הכותי עצמו הוי תרומה והתוס' ז"ל כתבו שם דמיירי שגדל שליש ביד ישראל ומירחן ישראל ובשמעתין לא משמע כן כמו שיתבאר בס"ד:

שם גמרא איתביה ר"פ כותי שהפריש פטר חמור כו'. לכאורה גבי פטר חמור לא שייך הפרשה דהא קדושה מאילי' הוא וי"ל דלשון הפרשה ל"ד אלא קמ"ל אפילו רצה הא"י להחמיר ע"ע ולנהוג קדושה בפטר חמור מודיעין לו שהוא פטור ואפ"ל דלהכי קמ"ל בפטר חמור ולא בבכור טהורה אם הפריש משום דאם הקדישו קדושת פה חל עליו קדושה למ"ד דכותי מקריב כל נדרי' אפי' שלמים ולמסור לישראל לכ"ע יכול להקדיש ועי' בתוספתא פ"ד דתרומות דגרס התם כותי שהפריש בכור פטר חמור אולי צ"ל בכור ופטר חמור וחד דינא להו וצ"ע:

שם גמרא הא תרומתו אסורה והא האי תנא דאמר מירוח אינו פוטר וגלגול פוטר וכן מותיב רבינא מאידך ברייתא דחלת כותי אינה מדמעת ותרומה מדמעת אלא דאפילו מאן דס"ל מירוח אינו פוטר גלגול פוטר משמע מכוון דלא אשכחן תרומת כותי אסורה אלא

אי נימא דמירוח אינו פוטר ובמתניתין פ"ג דתרומות תנן הא"י והכותי תרומתן תרומה ומייתי לה הש"ס בקידושין ריש פרק האיש מקדש ופירש"י ז"ל דס"ל למתניתין דאין קנין ומירוח אינו פוטר ור"ש דפליג התם ואמר דליתא בתרומה דנפשיה משום דס"ל מירוח פוטר והקשו התוס' ז"ל ע"ש דביש קנין פליגי אמוראי בגיטין ולפירש"י ז"ל הוי פלוגתא דתנאי ובמירוח כותי ג"כ לא ניחא להו דסתם משנה יסבור דמירוח כותי אינו פוטר ע"כ פירשו דמיירי שגדל שליש ביד ישראל וקנה הכותי קודם מירוח כדי שלא יפטר משום לקוח ומירחן ישראל ולא מיפטר משום מירוח ע"ש ולא הבנתי דבריהם ז"ל חדא דביש קנין ג"כ איכא פלוגתא דתנאי כדאיתא בירושלמי דמאי ונהי דמשמע להו מתלמודי' דאמוראי פליגי בזה אבל במירוח אמאי לא ניחא להו דפליגי הא מבואר כן בשמעתין דפליגי בהא ור"ש ס"ל דפוטר ור"מ דסתם מתניתין אליבי' ס"ל דמירוח אינו פוטר ועוד מ"ש דמיירי שלקחן הנכרי קודם מירוח ומירחן ישראל דלית בי' משום לקוח וגם המירוח אינו פוטר שגם מירחן ולא הבנתי מירוח ישראל מאי אהני כיון דהתבואה של כותי כמו בגילגול הכותי דתליא במי שהעיסה שלו כמבואר בש"ע יו"ד בה' חלה. ועוד דבשמעתין משמע דלא אשכחן תרומת כותי אלא למ"ד מירוח כותי אינו פוטר וכשיטת רש"י ז"ל בקידושין ולזה י"ל דבאמת אשכחן תרומת כותי וכפי שכתבו התוס' ז"ל דלקחן מישראל אלא דא"כ גם בחלה כה"ג אם לקח כותי עיסה מגולגלת מישראל והפריש חלה חלתו אסורה כמו תרומה אלא ע"כ כפי מה שמחלק בין תרומה לחלה היינו משום דמירוח אינו פוטר וגילגול פוטר:

והתוס' ז"ל כתבו שם דפלוגתא דר"ש ות"ק הוא אי כותי יכול לעשות תרומה אפילו בתבואה המחוייבת כגון שלקחה מישראל ור"ש ס"ל דאין תרומתו תרומה כי היכי דמיקל בקדשי כותי דאין בהם מעילה דילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה נאמר בני ישראל ולא כותי ושני השיטות מבוארים הם שם בירו' תרומות סוף פ"ג וז"ל אמר ר' זעירא אמרי קומי ר' אבוהו מה פליגין ר"ש ורבנן בתרומת גורנו אבל כותי שלקח מפירות ישראל אף ר"ש מודה דהוי תרומה אמר ר' אבוה הוא המחלוקת דגם בזה פליג ר"ש וס"ל דלא הוי תרומה וקשיא על דר"ש פוטר טבלו ד"ת ואת אמר הכן דלא הוי תרומה ומשני וכי קדשים אינו תורה ור"ש פוטר וכדפליג בזבחים בקדשי גוים הוי בעי מימר מה פליגין בחומש הא בדרמי' לא אשכח תני היא הדא היא הדא עכ"ל הרי מבואר דשיטת רש"י ז"ל היא כר' זעירא ושיטת התוס' היא כר' אבוהו והשתא לפי דברי ר"ז פליגי בתבואת כותי אי חייבת בתרומה והיינו כשיטת תלמודין הכא לדברי ר' אבוה פליגי בתבואה שלקחה מישראל דנתחייבה כבר אלא דר"ש ס"ל כיון שלקחה א"י וה"ה

ברשותו תרומתו לא הוי תרומה דתרומת נכרי לאו תרומה היא וא"כ נהי דלא נאסרה לזרים אבל אסורה היא לישראל משום טבל דהא חייבת היא בתרומה ומעשרות וקשה לפ"ז הא דמסיק בירוש' דר"ש ס"ל דאינה מדמעת ג"כ ואמאי הא אדרבה אוסרת דטבל אוסר בכ"ש ולזה י"ל דטבל אפשר לתקוני ולא שייך ביה דימוע אבל כבר כתבתי לעיל דלא אשכחן תבואה המחוייבת ד"ת ביד א"י דאם לקחה קודם מירוח המירוח פוטר אע"פ שמירחה ישראל ברשות א"י ואם לקחה אחר מירוח פטורה היא משום לקוח וע"כ לא אשכחן חיוב תרומה ביד א"י אי משום דת"ק דר"ש ס"ל מירוח א"י אינו פוטר וכדאמרינן הכא או כדמסיק דרבנן גזרו על תבואת א"י משום בעלי כיסין ועי' תוי"ט ז"ל שם בתרומות שכתבו דלדברי הרמב"ם ז"ל טעמא דמתניתין דתרומות הוא משום גזירה דבע"כ ע"ש אבל לשון המשנה שם משמע דאתי לאשמעינן דא"י יכול לתרום וחל שם תרומה לאסור לזרים וכדתנן התם דא"י והכותי תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר והקדשן הקדש משמע דאתי לאשמעי' דחל שם תרומה ע"פ כמו הקדש והיינו בתרומה המחוייבת אבל בתבואה הפטורה לא. ובזה שקיל הש"ס וטרי הכא היכי אשכחן תרומה המחוייבת וע"כ או כמ"ד דמירוח א"י אינו פוטר או משום גזירה דבע"כ וטעמא דר"ש דפוטר מחומש מסתברא דטעמא הוא משום דאין תרומת א"י כלל ולא חל שם תרומה כי היכי דהקדישו לאו הקדש גמור הוא והכי משמע מהא דאמרינן בקידושין דלרבנן א"י איתא בתרומה דנפשי' ולר"ש ליתא בתרומה דנפשי' ואי טעמא משום מירוח הוא הא לתרווייהו ליתא בתרומה דנפשי' דהוא עצמו פטור והא דמירוח אינו פוטר היינו לישראל אם לקח מן הא"י אבל א"י עצמו פטור מהפרשת תרומה אלא ש"מ דת"ק ה"ק דנהי דא"י אינו חייב מ"מ אם תרם הוי תרומה כמו אם הקדיש כיון דהתבואה היא תבואה המחוייבת או מה"ת או מדרבנן ור"ש פוטר תרומת כותי דהפרשתו לאו כלום הוא וליתא בתרומה דנפשיה וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם שכתב דכותים אינן מצווין ועושין ויש להם שכר וכיון שיש להם מעשיהם במצות קיימים מבואר מזה דאתי לאשמעינן דכותי אע"ג דאינו מצוה יכול לתרום ותרומתו תרומה ואסור לזרים ד"ת ובאמת צ"ע הא כותי אינו מקדיש אלא נדבה אבל דבר שבחובה אין הקדישו כלום ותרומה ג"כ דבר שבחובה היא ולא תיהוי אמירתו כלום לכ"ע ור"ש דפוטר אזיל לטעמיה דבקדשי א"י אין מועלין ואסור הנאה הוא רק מדרבנן וה"נ הוי תרומה מדרבנן אבל אינו משלם חומש וגם אינה מדמעת למסקנת הירושלמי וכנ"ל והתוס' ז"ל כאן והר"ש ז"ל בתרומות כ' דר"ש לא פליג אלא אחומש אבל מודה דמדמעת וזה נגד דברי הירושלמי ויש ליישב קצת דהירושלמי לשיטתי' דמוקי לת"ק בטבל ד"ת ולת"ק הוי

תרומה דאורייתא אם כן ר"ש דפליג וס"ל דתרומת א"י לא הוי אלא דרבנן פליג אתרווייהו בין אחומש בין אדימוע כיון דאינו אלא מדרבנן אבל למאי דמסקינן בשמעתין דלת"ק ג"כ לא הוי אלא מדרבנן משום גזירה דבע"כ ואפ"ה ס"ל לת"ק דמדמעת ומשלם חומש כי פוטר ר"ש י"ל דלא פטר אלא מחומש אבל מדמעת כי היכא דתרומת ח"ל מדמעת וכמ"ש התוס' ז"ל בד"ה ותרומתו ומ"ש התוס' ז"ל עוד דר"ש מדאורייתא פליג לא הבנתי דאטו דימוע דאורייתא הוא:

ודברי הרמב"ם ז"ל בזה צריכין ביאור דהוא ז"ל כתב בפ"ד מה' תרומות כותי שתרם משלו מן הדין לאו תרומה היא לפי שאין חייבין אבל משום גזירה שלא יתלו בנכרי גזרו דהוי תרומה והיינו גזירה דבעלי כיסין ובפ"ו מה' בכורי' כתב ג"כ לענין חלה דלאו חלה היא כלל ודברי ת"ק דתרומות דתרומת כותי מדמעת ומשלם חומש לא מצאתי בדבריו ז"ל ע"כ נראה לי דפסק כר"ש דאינו משלם חומש מתרי טעמי חדא דהא פסק לענין קדשי כותי כר"ש בזבחים דאין בהם מעילה כמ"ש בפ"ה מה' מעילה וכי היכי דקדשים אין בהם קדושה ה"נ אין תרומתן תרומה אפילו היתה תבואה המחוייבת ועוד דהתבואה עצמה אינה מחוייבת דאם מירחה כותי מירוח פוטר ואם לקחה אחר מירוח פטור משום לקוח כמ"ש לעיל ע"כ פסק כר"ש בהא ואשר אני רואה עוד לדעתו דהוא ז"ל מפרש דגזירה דבעלי כיסין לא אמרו אלא על תרומת כותי ולא רצו להתיר תרומתו לזרים משום גזירה הנ"ל אבל אם לקחה ישראל ממנו אחרי הגידול ברשותו ומירוחו פטור לגמרי כמ"ש בפ"א ולא איתמר בזה גזירה דבע"כ ומעתה לא אבין דברי הכ"מ ז"ל בפ"א שכתב דהרמב"ם ז"ל לא כ' גזירה זו אלא כר"פ ורבינא דאותבי לרבא והוא תמוה דהא כתב להך גזירה בפ"ד כמבואר לעיל אבל לפי הנ"ל ניחא דלא כתב לגזירה זו אלא להחמיר בתרומה שכבר הפריש אבל לא תבואה שלקח ישראל ממנו דהם פטורין לגמרי:

והתוס' ז"ל בד"ה גזירה כו' הקשו ממתניתין בפ"ג דדמאי אצל הכותי בפירותיו ר"ש אומר דמאי הא וודאי חלפינהו כותי חייב אלמא דלר"ש ג"כ פירות כותי חייבין מדרבנן ותיקשי לרבינא ולר"פ דלא משמע להו חיובא מדרבנן ולא תיקשי מהא לשיטת הרמב"ם ז"ל דפטור בשל כותי לגמרי דהוא ז"ל מפרש התם בפירותיו ופטורים הם ור"ש אומר דמאי שמא נתחלפו בשל ישראל אחר שהפקיד ג"כ אצל הכותי ועי' בפי"א מה' מעשר בדברי הרמב"ם ז"ל ובדברי הראב"ד ז"ל ובכ"מ ז"ל שם שכ' דהרמב"ם סמך על סוגיא דבכורות דף י"א אילימא דמרחינהו כו' דגנך אמר רחמנא כו' משמע דפוטר לגמרי והתוס' ז"ל כאן ובבכורות שם הקשו הא מ"מ חייב מדרבנן משום בעלי כיסין ולשיטת הרמב"ם ז"ל ניחא הכל דגזירה דבע"כ לא נאמר אלא בתרומה שהפריש הא"י וכמש"כ אלא דמה

שפירש בפירותיו לפטור היא נגד סוגיא דבכורות שם דאמרינן להפריש ר"ע לא פליגי כי פליגי למיתבינהו לכהן ועי' בהגהות הגאון ר"ע איגר במשנה שם ובשנות אליהו של הגאון ר"א ז"ל שם שהאריך קצת בסוגיא דבכורות שם. וכתבו התוס' ז"ל לתרץ קושייתם דר"פ ורבינא מודו דמדרבנן חייב אלא דבהא דמחלק בין תרומה לחלה משמע להו דמדאורייתא קאמר דאי מדרבנן אפילו חלה נמי ולא הבנתי דבריו ז"ל א"כ דמדרבנן מודו דחייב לכ"ע אפילו למ"ד מירוח פוטר א"כ אכתי היכי ניחא להו הא דתני דחלתו נאכל לזרים אמאי לא תהוי חלה מדרבנן אסור לזרים כמו תרומה לר"ש ודוחק לומר דחלתו נאכלת לזרים מדאורייתא קאמר דהא מודיעין לו שהוא פטור משמע דלמעשה קאמר הכי ואפ"ל בכוונתם דלמאן דאמר מירוח נכרי פוטר מ"מ מדרבנן חייב כדמוכח מהא דאמר ר"ש דמאי אבל תנאי דהני ברייתא דמחלקי בין תרומה לחלה ע"כ לא ס"ל גזירה דרבנן דא"כ חלה נמי אלא מדאורייתא קאמר דבתרומה מירוח פוטר גילגול פוטר וא"כ האי תנא דאמר מירוח פוטר ומדרבנן חיובי מחייב מחמיר הוא לענין חלה ולדידיה חלה נמי חייבת אם לקח הישראל עיסה מגולגלת מא"י חייב להפריש חלה מדרבנן וכן אם הא"י עצמו הפריש חלה אסורה לזרים ולמ"ד מירוח אינו פוטר כלל בחלה פטורה לגמרי אפילו מדרבנן ובאמת מהא דאמרי ר"י ור"ש לעיל דתורמין משל א"י על של כותים ומשל כותים על של א"י הוא מצי לאקשויי דהא מוכח מינה דאיכא שם תרומה בא"י וכותי אם לקח תבואה מא"י וכותי יכול לתרום מזע"ז. וראיתי בתוס' ישינים ביומא דף נ"ה שכתבו דאע"ג דאית ליה לר"ש כותים גירי אריות הם מ"מ לא דמי לא"י דליתא בתרומה דנפשי' לר"ש והוכיחו כן מהא דלא תנן בפ"ג דתרומות פלוגתא דר"ש ורבנן אלא בתרומת א"י אי מדמעת משמע דבכורים מודה דתרומתו מדמעת דבכלל בן ברית הוא ע"ש וקשה לי לד' א"כ היכי קשרי ר"ש לתרום משל כותי על של א"י או איפכא הא הוי מפטור על החיוב דתרומת א"י לאו כלום היא וכדאמרינן אליביה דר"ש דליתא בתרומה דנפשיה ושל כותי מדמעת ואי תימא כיון דשל כותי ג"כ אינו אלא מדרבנן יכול לתרום מזע"ז א"כ קושייתם מה מועיל מה שהפריש הכותי לר"ש דליתא בתרומה דנפשי' ג"כ לא תיקשי דהא חיובו אצל ישראל שלקח היין גם כן אינו אלא מדרבנן כיון דנגמר ביד כותי ושפיר מועיל הפרשת הכותי לפטור גם הישראל אלא די"ל דלא תקשי לדברי התוס' ישנים מהא דתורמין משל כותי על של א"י או איפכא משום דאחר שלקחן ישראל שניהם חיובן שוה מדרבנן והתרומה שהפריש הישראל משניהם מדמעת וע"כ לא קאמר ר"ש דאינו מדמעת אלא בתרומה שהפריש הכותי עצמו בהא ס"ל דליתא בתרומה דנפשי' ובתרומה י"ל כמש"כ התוס' ז"ל לחלק בין כותי לא"י דכותי איכא בתרומה דנפשיה דמ"מ גר הוא אבל

לפמ"ש התוס' ז"ל האי תרומה מזע"ז היינו הא"י והכותי בעצמן תורמין על של אחרים וכמו שהבאתי לעיל הדק"ל היכי תורם הא"י על של כותי הא לר"ש א"י ליתא בתרומה דנפשי' ומה מועיל הפרשתו לכותי דאי' בתרומה דנפשי' ועדיין צ"ע בדינים אלו:

ומהא דהלוקח יין מבין הכותים דאמרי ר"י ור"ש ואמרי אין ברירה מוכח נמי מדרבנן מחייבי גם אם לקח תבואה גמורה מא"י וכותי דהא לדידהו כותי כא"י דגירי אריות הם ויקשה לשיטת הרמב"ם ז"ל דפוטר לגמרי אם לקח תבואה גמורה מכותי ועוד יקשה גם לדידן לשיטת הראשונים ז"ל דאיכא חיובא מדרבנן הא דאמרינן בעירובין פרק בכל מערבין ודילמא ע"כ לא אמר ר"ש אין ברירה אלא בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ברירה והיכי מצינן למימר הכי הא לר"ש מעשר זה מדרבנן כיון דנגמר ביד כותי דהוי כא"י ואפ"ה קאמר ר"ש דאין ברירה ולדברי הרמב"ם ז"ל ע"כ צ"ל דהלוקח יין מבין הכותים היינו יין שנגמר ביד ישראל ואח"כ בא ליד כותי אי נחלק בין כותי לא"י דשל כותי לכ"ע חייב מדרבנן אבל הא דעירובין קשה היכי פריך בפשיטות דילמא מדאורייתא ולית ליה ברירה הא פשטא דברייתא משמע שלקח יין של כותי שגמרו הכותי וזה לא הוי אלא מדרבנן ומהא דעירובין איכא קצת סעד לדברי הרמב"ם ז"ל דאם נגמר כולו (ביד א"י או כותי למ"ד גירי אריות הם פטור לגמרי והשתא ע"כ הא דר"ש אוסר ביין של כותים ע"כ מיירי שנגמר ביד ישראל דאלא"ה פטור לגמרי ושפיר פריך דילמא בדאורייתא כו' והא לא תקשי הא לכ"ע לא הוי אלא מדרבנן משום לקוח לשיטת הרמב"ם ז"ל דלקוח יש לו עיקר מדאורייתא וכ"כ הג' ר"ע איגר במשנה פ"ז דדמאי שם אלא דאין זה מספיק דאם כן אמאי ניחא ליה בזה דבעירובי תחומין אמר ר"ש יש ברירה משום דהוי דרבנן הא לשיטת הרמב"ם די"ב מיל דאורייתא הוי תחומין ג"כ יש לו עיקר מה"ת ואכתי קשיא דר"ש אדר"ש שם וצ"ע ובעיקר האי דינא בתבואה גמורה הלקוחה מן הא"י אי חייבת בתבואה ומעשרות כבר נהגו בא"י כשיטת הרמב"ם ז"ל לקולא וכמ"ש הכ"מ ז"ל בפ"א מה' תרומות באורך וכ"ז בתבואה של א"י מתחלתה אבל מירוח הכותי לחוד אבל גדלה ברשות ישראל ובאה לעונת המעשרות ואח"כ מרחה כותי חייב מדרבנן וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל וא"כ אשכחן חילוק בין תרומה לחלה דבתרומה תרומת כותי תרומה אע"ג שמירחן כותי כיון שהגיעו לעונת המעשרות ביד ישראל אבל עיסה שגילגלה כותי פטורה לגמרי כמו אם לקח הכותי התבואה קודם שבאה לעונת המעשרות דהא בחלה ליכא עונה אחרת כ"א הגילגול וזה הי' ביד כותי ומאי פריך הש"ס אי הכי חלה נמי ודברי הגר"א ז"ל בסעיף ו' שם כבר כתבתי שלא זכיתי להבינם ע"ש ועדיין לא זכיתי

לברר הלכות אלו על בורין עד יבא יורה צדק ואם לראשונים ז"ל לא נתברר כמ"ש הכ"מ ז"ל אנן מה נעני בתרייהו:

דף סז:

תוס' בד"ה כדי שתהא בהמתו כו'. עי' בד' שהאריכו בשם רבינו אפרים לפרש אם הכניס במוץ פטור לגמרי אפילו מאכילת קבע כיון דאין יכול לבא לידי חיוב מה"ת ע"ש וזה לפי שיטתם בפרק הפועלים דדוקא בפירות הוא דמהני גמר מלאכה אפילו אחר כניסה לבית אבל לא בתבואה ע"ש בד"ה ע"ד שיפסקו אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מעשר אינו אומר כן שכ' בהא דר' אושעיא שזורה תמיד מעט מעט ואינו מתחיל לגמור הכל משמע דאם גמרה באחת חל עלי' החיוב בבית וא"כ ה"נ יכול לבא לידי חיוב מה"ת. ולדידי' ה"פ כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה היינו דמותר להאכיל לבהמתו כמה שירצה כמבואר בדבריו ז"ל דג' זמנים יש במעשר עד שלא נגמר מלאכתו אדם מותר לאכול עראי ובהמה אפי' קבע אחר שנגמר מלאכתו בין אדם בין בהמה אינו מותרין אלא באכילת עראי ואחר שנקבעו בששה דברים והראשון שבכולם קביעת בית דמה"ת הוא קובע כמש"כ בפ"ח מה' מעשר כולם אסורין אפי' בעראי ולפ"ז הני תרתי להערים להכניס במוץ או לעייל דרך גג וקרפף לא דמי להדדי דאם הכניס במוץ בהמה מותרת לאכול אפי' קבע דלא נגמר מלאכתו עדיין ואי מעייל דרך גג וקרפף גם לבהמ' לא הותר אלא עראי כיון דכבר נגמר מלאכתו אבל אדם בין בזה בין בזה לא הותר אלא באכילת עראי אבל קבע אסור וקיימא קושיית התוס' ז"ל מאי קאמר תרומה נמי אפשר דעבד לה כו' כיון דבהני תקנתא אסור הוא באכילת קבע שפיר איכא גזירה דבע"כ למיפטרה לגמרי וכתבו התוס' ז"ל לישב דקבע אמר במירוח כותי אפילו בלא גזירה דבע"כ דהוי כלא נתמרח דאסור בקבע וגזרו משום בע"כ אפי' בעראי והקשו גם ע"ז ממתני' דתרומות פ"ט דמשמע התם דלא אהני גזירה דבע"כ אלא לקבע אבל מותר בעראי ומשם אין הכרח דהתם בגידולין מיירי ובשל כותי לא גזרו בגידולין אפילו אין זרעו כלה ומש"ה מותר בעראי ועי' בתוי"ט שם אבל גזירה דבע"כ נראה דאפילו בעראי נאמר' ולענין קושייתם ז"ל הי' נראה דבלא"ה א"ש והש"ס פריך היכי גזרינן שיתלה בכותי כדי לפוטרו ויעבור על איסור טבל של תורה הלא אם הוא רוצה לעשות תצדקי שלא להפריש מעשרותיו טוב לו יותר לעשות תחבול' זו להערים להכניס במוץ או דרך גגות וקרפיפות דיותר בעראי ובקבע ג"כ ליכא טבל של תורה כל שלא ראה פני הבית כדינו ומשני דגילא ביה מילתא ועי' בתוס' ורא"ש ור"ן ז"ל בנדרים דף נ"ח מש"פ מהא דמנכש עם הכותי בחביות ובירושלמי שם בתרומות

מבואר להדיא כד' הר"ן ז"ל שם דאתיא כר"ש דשל נכרי אינו חייב במעשר אלא מהלכה היינו מדרבנן ולהכי אפילו הוי טבל מותר בעראי אבל בד' הרמב"ם ז"ל לא מצאתי להא דמנכש עם הכותי כו' והיינו דלשיטתו של כותי פטור לגמרי וכמ"ש לעיל וע"כ מתניתין אתיא כר"מ דמירוח אינו פוטר וכן משמע בפי' המשנה שם ודוק היטב:

שם תוס' בד"ה כדי שתהא בהמתו אוכלת כו'. ומסקנתם דאיסור אכילת טבל לבהמה הוא משום הנאה של כילוי ע"ש אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה שיטה אחרת בזה וכמו שהבאתי לעיל דבריו ז"ל דבבהמה נמי יש חילוק בין קבע לעראי והוכיח כן מהא דתנן בפ"א דפאה ומאכיל לבהמה וחיה עד שימרח משמע דאחר מירוח אסור להאכיל לבהמה ואי אכילת בהמה חשיב עראי אפילו אחר מירוח לישתרי דהא אפילו לאדם הותר אכילת עראי גם אחר מירוח קודם ראיית פני הבית אלא וודאי מיירי באכילת קבע של בהמה כמה שתרצה וזה לא הותר אלא קודם מירוח היינו קודם גמר מלאכה אבל אחר מירוח אסור להאכיל לבהמה אכילת קבע אבל עראי שרי אפילו בטבל גמור לבהמה כי היכי דהקילו לבהמה קודם מירוח אפי' אכילת קבע אע"ג דאסור לאדם ה"נ הקילו בעראי לבהמה גם לאחר קביעות מעשר ומשמע ליה הכא מדלא תנן חילוק לבהמה אלא בין קודם מירוח לאחר מירוח אבל לאחר מירוח ליכא חילוק ועראי לעול' מותר אפי' לאחר קביעות דנאסר עראי לאדם ואי אכילת בהמה חשיב עראי כמ"ש רש"י ז"ל א"כ ה"ל למיתני עד שיוקבע למעשר בראיית פני הבית דקודם ראיית פני הבית אפילו לאדם הותר עראי אלא ש"מ דקודם מירוח הותר אפילו קבע לבהמה ועראי מותר לעולם ועיין בביאורי הגר"א ז"ל במשנה שם שדקדק מהא דתני עד שימרח דלבהמה אסור אפילו קודם ראיית פני הבית אע"ג דהותר עראי לאדם דבאדם שייך ראיית פני הבית אבל לא בבהמה ע"ש מה שפי' בהא דר"א מעכב אדם כו' ועי' מ"ש שם הרב ר"י. ולדידי צ"ע כיון דלא חל עלי' חיוב דאורייתא לאדם קודם ראיית פני הבית מאיזה טעם יאסר לבהמה יותר מאכילת אדם אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל אדרבה אכילת בהמה קיל יותר ואפילו בטבל גמור מותר להאכיל עראי לבהמה ועי' שם בדברי הראב"ד ז"ל ומש"כ הכ"מ ז"ל על אכילת עראי דבהמה אפי' בבית דנתבאר לעיל בפרק זה עכ"ל. נראה דכוונתו לדין הערמה שכתב שם בהלכה ו' לא הבנתי דהתם התירא הוא משום דזורה מעט מעט ולא הוי גמר מלאכה אבל טבל גמור שכבר הוקבע מנ"ל דמותר להאכיל עראי לבהמה ואולי מפרש הכי פלוגתא דהתוספת' פ"ב דמעשרות בערימה בראש גגו דת"ק אמר דמאכיל לבהמתו ורשב"א אמר אין מאכילין עראי לבהמה בחצר דפליגי דהא ת"ק מתיר עראי אפי' בחצר ורשב"א אוסר ופסק כת"ק אבל בתוספתא נראה שם דלא

הוקבע עדיין למעשר בראש גגו דתני התם בורר ואוכל בורר ומניח על השולחן אלמא דהותר עראי גם לאדם משום דלא הוקבע למעשר וכן מבואר בדברי הראב"ד ז"ל שם והדברים עתיקים ואינם ברורים אצלי כי רבו פרטי הלכות אלו במשנה וגמרא ובדברי הרמב"ם ז"ל וממשנה דפ"ג דמעשרות החרובין עד שלא כינסן לראש הגג מוריד מהם לבהמה מפני שהוא מחזיר המותר משמע נמי דאפי' קודם גמר מלאכה לא הותר אלא אכילת עראי וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל שם בפ"ג הנ"ל עכ"פ לדברי הרמב"ם ז"ל ע"כ טעמא דאיסור אכילת בהמה בטבל לאו משום הנאה של כילוי הוא דא"כ אפי' עראי ליתסר וצ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל כמש"כ התוס' בשם פי' הקונטרס בשבת דאין מדליקין בטבל טמא דוקא אבל בטהור מותר וברש"י לפנינו בשבת כתיב איפכא דכש"כ בטהור דאין מדליקין וכ"כ התוס' ז"ל ביבמות דף ס"ו בשם פי' הקונטרס בשבת דכש"כ בטהור ע"ש ועיין לעיל פרק הקומץ רבה דף ל"א דמשמע דבתבואה של כותי חייב מדרבנן וע"ש בתוס' ז"ל ולאו משום גזירה דבע"כ אלא ביד ישראל לא פטרוהו לגמרי בין למ"ד יש קנין כו' בין למ"ד מירוח פוטר והכא דשקיל וטרי הש"ס בגזירה דבע"כ היינו בתבואה שביד א"י עצמו בהא ס"ל לר"פ ורבינא דמיפטר לגמרי ואין תרומתו תרומה כמו חלה והוי א"ש בזה קושיית התוס' ז"ל מהא דר"ש אומר דמאי אלא דא"כ בחלה נמי כי לקח ישראל עיסה מגולגלת מא"י ליחייב מדרבנן כיון שבא ליד ישראל ולא משמע הכי ממשנה דהי' לו עיסה עד שלא נתגייר כו' ודו"ק:

שם משנה בא לו לעשרון נתן עלי' שמנו ולבונתו. עיין בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל שכתב נתן עלי' שמנו כו' היינו ביום ט"ז כו' כתב כן להוציא ממשמעות לשון המשנה שסידר הכל כא' הקצירה ושאר מלאכות שהם בלילה בא לו לעשרון כו' משמע קצת דהכל הי' במעמד אחד לזה פי' דל"ד אלא זה הי' ביום ששה עשר וכ"כ בחיבורו פ"ז מה' תו"מ הלכה י"ב ולוקחין זה העשרון של סלת השעורים ובוללין אותו בלוג שמן בששה עשר בניסן דלכאורה מיותר הוא דכבר כתב בהאי פירקא דזמנו בששה עשר הוא אלא אתי לאשמעינן דזמנו ביום ט"ז מהאי מעשה ואילך וכמש"כ בפי' המשנה והא דתנן נתן עליו שמנו ולבונתו משמע דנותן הלבונה קודם הקמיצה והבלילי' ול"ד הוא אלא הלבונה נותן באחרונה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בסדר כל המנחות בה' מעה"ק וכ"כ כאן בפ' הנ"ל והקשו התוס' ז"ל אמאי לא תני מלח בהאי סידרא וכה"ג יש לדקדק במשנה דסוטה פ"ג דתנן נמי הניף והגיש קמץ והקטיר ולא תני ומלח דהא מליחה בקומץ הוא וכמש"כ לעיל בפ"ב וצ"ל דסמך בזה אכללא דכל הקרבנות טעונים מלח ואין מקום לומר דאלו שהם

מן השעורי' יצאו מכלל מליחה אע"פ שיש מי שכתב כן אין דברים אלו נראין ועי' תוי"ט ז"ל ובתוסח"ה במתני':

שם משנה משקרב העומר יוצאין ומוצאין שוקי ירושלים מלאין כו' שלא ברצון חכמים משום גזירה שמא יאכל מהם ור"י אומר ברצון חכמים היו עושין דלא גזרינן שמא יאכל ופריך הש"ס דר"י אדר"י מהא דגזר גבי חמץ שמא יאכל ומשני דהכא בחדש לא התירו לו אלא ע"י שינוי קימוץ ורחייא דידא וע"ג נפה ופריך ממתניתין דקוצרין בית השלחין כו' אע"ג דדינא דאורייתא אתי לאשמעינן דבבית השלחין אין בה משום איסור קצירה קודם לעומר דאיסור תורה הוא מ"מ משמע מינה דלכתחלה קוצרין ואפי' מדרבנן שרי ולא גזרינן שמא יאכל ומסיק דלר"י חדש שאני דבדל מיניה וש"מ דלר"מ דגזר בחדש ג"כ אסור לקצור בית השלחין והקשו התוס' ז"ל בד"ה אבל לא גודשין הא ר"מ אמר לקמן דאנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים ותי' דקצירה דווקא שרי לר"מ ולא גזר משום דאיכא פסידא ובקמח וקלי הוא דגזר והקשו א"כ לר"י נמי מאי פריק מקמיצה אחמץ דילמא בקצירה לא גזר משום פסידא ותי' דאי משום פסידא לא גזר כש"כ דלא הוי ליה למיגזר בחמץ משום מצות ביעור וקשה לי לפ"ז מאי פריך דרבנן אדרבנן דבקמח וקלי גזרו ובחמץ לא גזרו לישני דלהכי לא גזרו בחמץ משום מצות ביעור כי היכי דלא גזרו בקצירה משום פסידא וחמץ עדיף משום מצות ביעור וכבר עמדו ע"ז המהרש"ל והמרש"א ז"ל בפסחים שם ע"ש א"ש ול"נ דבתר דמסיק לר"י דחמץ לא בדיל מיניה ולא דמי לקצירה דשרי משום פסידא תו לא מסתבר למימר לרבנן דגזרי אפי' בחדש דבדיל מיניה דבחמץ לא גזרו משום מצות ביעור. ועוד י"ל דתרתי זמני איכא בבדיקה בתוך המועד ולאחר המועד בתוך המועד איכא מצות ביעור שלא יעבור בבל יראה ועלה פריך לר"י מ"ש דהכא גזר אע"ג דאיכא מצות ביעור ובקצירה לא גזר אבל דרבנן אדרבנן קשיא מלאחר המועד דתו ליכא מצות ביעור ואפ"ה לא גזרו והכא בקמח וקלי גזרו ולמסקנא לר"י מסתבר יותר למיגזר שמא יאכל בחמץ דלא בדיל מיניה ולרבנן מסתבר יותר למיגזר בחדש אבל חמץ דהוא עצמו מחזר עליו לשורפו יאכל ממנו ומ"מ לא דמי גזירה דרבנן בחדש לגזירה דר"י בחמץ דלרבנן אע"ג דגזרו בחדש מ"מ אין מוחין בידם וכדתנן שלא ברצון חכמים לחוד ואלו אליבא דר"י דגזר בחמץ משמע דיש למחות בידו ויתבאר בזה לקמן גבי הא דאנשי יריחו. והרמב"ם ז"ל לא כתב אלא מתניתין דקוצרין בית השלחין כו' והך דקמח וקלי השמיט ובפי' המשנה כתב דהלכה כר"י דמותר לעשות קמח וקלי ואפי' בלא שינוי כדמסיק מהא דקוצרין כו' אבל מדלא כתב כן בחיבורו נראה דפסק כת"ק דאסור לעשות קמח וקלי והא דאמרינן בגמרא מתוך שלא התרתה אלא ע"י קיטוף

ופירש"י דקצירה בלא"ה אסור מה"ת משמע קצת דקצירה אסורה עד הבאת העומר דאי עד קצירה לחוד א"כ אחר קצירת העומר מותר לקצור כדרכו ובאותו קצירה אמאי לא גזרינן שמא יאכל אבל הרמב"ם ז"ל כתב דאינו אסור אלא קודם קצירה ועיין כ"מ ז"ל ובה"ז ז"ל ויתבאר לקמן בזה מ"מ נראה מזה דס"ל ז"ל כר"י דלא גזרינן שמא יאכל דאל"ה אסור מדרבנן עד הבאת העומר ולא התירו אלא בבית השלחין וגם בזה יתבאר לקמן בס"ד:

דף סח.

תוס' בד"ה קוצרין בית השלחין כו'. האריכו ז"ל לדקדק אמאי תנן הכא בית השלחין לחוד ולא תנן בית הזבלים ובית האילן דחד טעמא להו ואין מביאין מהם לכתחלה ובאמת קשה לי האי טעמא הא טעמא דאין מביאין מהן לכתחל' לאו דאיכא איזה קרא למעוטי אלא דלא שינה הכ' וכמשמעות התוס' בפסחים דף י"א דהיכן מצינו קרא לזה למעוטי אלא ודאי הא דלכתחלה לא יביא הוא משום דכחושים הם ולא הוי מבחר נדריך כמו קרבן כחוש בבהמה ואם כן האיך קורין בהו ממקום שאי אתה מביא וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' איסורי מזבח דחשיב בהדי הני שדה שלא נרה ועבדה דכ"ז אינו אלא משום דאינו מן המובחר וכתבו התוס' ז"ל דבאמת איסור קצירה דאורייתא בכל הני מותר אלא מדרבנן אסור כמו גדישה ודוקא בית השלחין התירו משום פסידא וא"כ לכ"ע אסור מדרבנן לקצור עד הבאת העומר ור"י לא התיר אלא לעשות קמח וקלי משום עולי רגלים. וכבר כתבתי דמלשון הרמב"ם נראה דאחר קצירה קודם הבאה מותר לקצור כל תבואה ולא נאסר משום גזירה ואם כן לדידיה מאי איריא בית השלחין שבעמקים כל הני לישתרי כיון דגזירה דשמא אכל לית לן ובאמת לשון התוספתא והת"כ שניהם מכוונים דלא התירו אלא בית השלחין שבעמקים. וכבר כתבו התוס' ז"ל דקשה לומר דשל בית השלחין שבעמקים פסול לגמרי דפסול זה לא מצינו ומש"כ דמקצירכם של כולכם ילפינן דפסול לעומר ג"כ אינו מוכח והי' נראה דמקצירכם של כולכם ילפינן דלא נאסר אלא קציר שהיא כסדר הקציר לכולם אבל בית השלחין שבעמקים כקשר קודם לכולם דממהר להתבשל זה לא נאסר ויש לכאן בזה גם הא דאמרינן לקמן ממקום שאי אתה מביא היינו דאינו מביא עומר ממנו דכבר עברה זמן קצירתו קודם זמן עומר ומצות עומר להביא כרמל וזה כבר נתייבש אפי' לא יקצרנו כיון דזמן קצירתו כבר הגיע וכיון דאיכא תרתי שאינו קציר של כולכם וגם אינו מביא לכתחלה ממנו התורה התירה קצירתו אבל כל הני דלכתחלה לא יבא שפיר מיקרי ממקום שאתה מביא כמו הרחיק

מירושלים דלכתחלה לא יביא ואפ"ה אסור לקצור אבל מפי' המשנה משמע דמשום דלכתחלה לא יביא מבית השלחין:

שם משנה הרחוקים מותרין מחצות היום לפי שאין ב"ד מתעצלין בו. לפמ"ש הרמב"ם ז"ל דקומצין אותו אחר מוסף היום כמבואר בפ"י מה' הנ"ל א"כ אין כאן עצלות דהא מוספים עצמן זמנן בשש וממילא נעשה העומר אחר שש כדמשמע ריש פרק תמיד נשחט דאין מקדימין מוספין משש שהוא חצות היום וכמ"ש רש"י ז"ל שם וצ"ל דבאותו יום מקדימין המוספים כדי למהר היתר חדש אבל לשון שאין מתעצלין בו אינו מיושב והוי ליה למיתני מפני שב"ד זריזין בו וכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה דצריך שידע חצות היום שבירושלים דזמן חצי היום משתנה לפי אופן הארצות. ויש לדקדק למ"ד האיר המזרח מתיר אי צריך דוקא האיר המזרח עדיין וטעם הספק הוא די"ל דנהי דהאיר המזרח מתיר היינו משום דכבר יום שראוי להקרבה וכל שלא האיר בירושלים עדיין לא הגיע יום שראוי להקרבה אע"ג דהאיר בשאר מקומות ונראה דאזלינן בזה כ"א לפי מקומו כי היכי דלמ"ד עד עצם כולי' יומא משמע ושרי באורתא דשיבסר נגהי תמניסר ולא מצינו שצריך לדקדק בעבור היום בירושלים דוקא אלא כ"א לפי מקומו ה"נ למ"ד האיר המזרח מתיר כ"א לפי מקומו הוא ולפי מ"ש דאין ב"ד מתעצלין בו היינו שהיו זריזין יותר מסדר כל הימים להקדים המוסף קודם שש וקשה קצת מה שהביאו ר"ש ור"נ לאידך לישנא בפ' בכל מערבין ראיה מזה דחזקה שליח עושה שליחותו או איפכא מהא הכא ע"כ כד' לחוד הוא דעבדי כן יתר על שליחותן להקדים המוסף לזמן כל ימי המוסף ועי' תוס' ז"ל שם:

שם גמרא רב ושמואל כו' ר"י ור"ל כו' ובזמן שאין בהמ"ק כמוהו מודו דהאיר המזרח מתיר ופלוגתייהו בזמן שבהמ"ק קיים רב ושמואל אמרי דהעומר מתיר ור"י ור"ל אמרי דאפילו בזמן עומר האיר המזרח מתיר ולמצוה בעלמא צריך להמתין על הקרבת העומר וכבר כתבו התוס' ז"ל בריש מכילתין דאפילו איסור עשה ליכא כדקרי לה מן המותר לישראל לר"ל אחר שהאיר המזרח ופריך הש"מ לר"י ור"ל מהא דהתקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור גזירה שמא יבנה המקדש ויאמרו ג"כ האיר המזרח מתיר ומשום מצוה בעלמא לא הו"ל למיגזר ומסיק דריב"ז מה"ת קאמר וכר"י והקשו התוס' ז"ל כיון דלר"י ור"ל ריב"ז ג"כ מה"ת דרש והתקין דכל היום אסור א"כ מנ"ל כלל דאיכא מאן דפליג עליהו וס"ל דהאיר המזרח מתיר ואין כאן קושיא כ"כ דהא פלוגתא דתנאי הוא כלישנא דעד בקרא אי עד בכלל או עד ולא עד בכלל כדאיתא בנזיר דף ו' וסברו כהאי תנא ולא עד בכלל אלא דהא תקשי אטו פליגי על תקנתא דריב"ז כיון דלא שייך להיגזר לדידהו.

שוב ראיתי סוגיא שלימה בירושלמי פ"א דחלה ומבואר שם כל דברי התוספ' ז"ל דמייתי התם פלוגתא זו בשם חזקי' ור' יוחנן חזקי' אמר בשעת הקרבן הקרבן מתיר ור"י אמר בשעת הקרבן ג"כ היום מתיר דכתיב עד עצם היום כו' וכתיב עד הביאכם טול מבנתיים זמן הבאה היינו האיר המזרח ומשמע קצת מזה כמ"ש לעיל דבעינן האיר המזרח במקום הקרבן דוקא דנהי דהבאה ממש לא בעינן אבל זמן הבאה בעינן ואמרינן התם מודה ר"י שהוא אסור עד הקרבן ופליגי אליביה דר"מ ר' ירמי' אמר איסורו ד"ת לר"י ור' יונה ור' יוסי אמרי תרוויהון איסורו מדבריהם ומייתי ר' יוסי ראיה דאיסורו מדבריהם מהא דאמר ר"י אם הביא מנחה קודם לעומר בששה עשר כשר אין תימר איסורו ד"ת היא ששה עשר היא חמשה עשר והן הן דברי התוס' ז"ל ומקשי התם מהא דהתקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור אין תימר איסורו ד"ת ניחא אלא אין תימר איסורו מדבריהם וכי עושין תקנה לתקנה הא גופא שנאסר עד הקרבן בזמן הקרבן תקנה היא מדבריהם ולמה תיקן ריב"ז עוד תקנה אחרת לאסור כל היום אמר ר' יוסי בר בון מפני הרחוקים משמע דאתי לתרוצי קושין ואין זה מובן דמפני רחוקים ג"כ למה ליה לתקוני כיון דעד חצות ג"כ אינו אלא מדבריהם ואפ"ל דדוקא בזמן שיש קרבן לא עשו תקנה אלא עד הקרבן אבל משחרב ביהמ"ק וליכא קרבן ראה ריב"ז לתקן איסור כל היום ולא עד חצות שלא ליתן זמן כ"א בידו ובפרט לפי מש"כ הרמב"ם ז"ל דבעינן דווקא חצות שבירושלים ובזמן הקרבן לא רצו לאסור הרחוקים כל היום להוסיף איסור גם אחר הקרבה אבל משחרב ביהמ"ק תקנה גדולה היא לאסור כל היום ולא עד חצות וצ"ע וכה"ג פריך הש"ס לריב"ז מחצות ולהלן לישתרי ובאמת קשה קצת אטו כל הגולה יודעין לכוין חצות שבירושלים ובעירובין פרק בכל מערבין דמייתי הש"ס ראיה מהא דהרחוקים מותרים כו' דחזקה שליח עושה שליחותו אפילו בשל תורה ורב ששת הוא דמייתי הכי וקאמר התם ורב נחמן בד' שאני ולפי סוגיא דשמעתין הוי מצי לשנויי דרב נחמן ס"ל כר"י ור"ל דאפי' בזמן המקדש האיר המזרח מתיר וליכא איסורא כ"כ וי"ל דמ"מ הוי איסור שיש לו עיקר מן התורה כמו מעשר פירות התם וכמו שכתבו התוס' ז"ל שם:

דף סח:

גמרא ר"פ ור"ה בדר"י כו' קסברי חדש בח"ל דרבנן ולא חיישי לספיקא ורבין דבי רב אשי אכלו בצפרא דשיבסר דריב"ז לספיקא לא תקון. ולכאורה הוי מצי למימר הך לישנא גופא דלספיקא לא חיישי דתקנת ריב"ז מילתא דרבנן היא ואין לחוש לספיקא וי"ל דרבנן דבי רב אשי מסתמא כרב אשי ס"ל דמחמיר בספק דבר שיש לו מתירין

להכי אי לאו דריב"ז לא תקון לספיקא הי' להם לחייש לספיקא דחדש דבר שיש לו מתירין הוא להכי קאמר דלא תקון כלל לספיקא ור"פ ור"ה דלא חיישי לספיקא י"ל דלא ס"ל כרב אשי בספק דבר שיש לו מתירין וכדמשמע ברישׁ ביצה וכמו שכבר כ"כ אחי הגאון ז"ל בקונטרס חדש בשם הג' מו"ה זלמן ז"ל מוולאזין ודברי אחי הגאון ז"ל ג"כ נראין ומסתברין דבספק ח"ל בדברים התלוים בארץ הקילו יותר כמו בתרומת ח"ל תדע דהא דספיקא דרבנן כי האי שהוא בחזקת איסור הי' צריך לחוש וכמו שהארכתי בזה בעירובין בסוגיא דספק נתגלגל מבעוד יום כו' אלא דוקא בח"ל הוא דלא חייש לספיקא. אבל רבנן דבי רב אשי דס"ל חדש בח"ל דאורי' חיישינן לספיקא דריב"ז ג"כ אי סתמא תיקן להכי קאמר דלא תקון לספיקא ורבינא סבר לה כר' יהודה דמה"ת אסור כל היום וחייש לספיקא והא דלא אמר דסבר חדש בח"ל דאורייתא משום דסמיך ארבנן דבי רב אשי ולא הוסיף עליהם אלא הא דס"ל דר"י ועי' בד' אחי הג' ז"ל בתכלית האריכות בזה בכל צדדי הקולחות בזה וגם הראשונים ז"ל האריכו בזה אך פרט הזה נראה לבאר מעט דמשמע דמדרבנן לכ"ע איכא איסור חדש בח"ל ואמאי נהגו היתר לגמרי וכתב ז"ל דגם בזה לא גזרו אלא במקומות הסמוכים לא"י כמו תרומה ומעשרות וכמ"ש התוס' ז"ל בקידושין. וכתב אחי הגאון ז"ל להוכיח כן מדברי ת"ק כל המצות התלויות בארץ אינן נוהגו' אלא בארץ ואף מן הערלה והכלאים הערלה הלכה והכלאים מד"ס והא כלאים אין איסורן אלא מדרבנן ואמאי לא חשיב נמי חדש דאסור ג"כ מדרבנן והתוס' ז"ל בקידושין הביאו דברי הירושלמי שהקשו אמאי לא תני חלה עם ערלה וכלאים והקשו הם ז"ל מתרומות ומעשרות ותי' דאין נוהגין אלא בסמוכות לא"י אבל אכתי תקשי כללא דמתניתין כל מצות כו' אין נוהגות אלא בארץ אהי קאי הא אדרבא כל מצות נוהגין בח"ל גם כן מדרבנן תרומה וחלה וחדש לבר משביעית והיכי תני כללא נהי דאין נוהגין אלא במדינות הסמוכין מ"מ לשון אין נוהגין אלא בארץ לא א"ש דהא נהגו במקומות בח"ל ג"כ. והי' נראה דמתרומה וחלה לא תקשי דאיסורייהו לא נהוג אלא בא"י אבל בח"ל ליכא איסור טבל כלל דהא חלת ותרומת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ושפיר תנן בהו דאין נוהגין אלא בארץ והפרשה לבד הוא דתקינו רבנן אבל איסור ליכא אבל ערלה וכלאים איסורן נוהג גם בח"ל אבל מחדש ודאי תקשי אמאי לא חשיב ליה ת"ק בהדי ערלה וכלאים כיון דאיסורו נוהג בח"ל ומד' ר"א דהוסיף אף החדש משמע דלת"ק חדש אינו נוהג אלא בארץ אפילו מדרבנן ודוקא כלאים הוא דאסירי בח"ל מדרבנן. ועוד יש לדקדק מ"ט גזרו ביה רבנן בחדש בח"ל דבכלאים אמרינן בקידושין כיון דכלאי הכרם איסור הנאה הוא גזרו גם בח"ל ובחלה גם כן איכא טעמא שלא תשתכח תורת חלה

מישראל כמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' בכורים דדבר הרגיל הוא אבל חדש מ"ט גזרו ביה רבנן ולדברי הרמב"ם ז"ל דספירת העומר היא מצוה הנוהגת בכל זמן יש לומר כיון דמצוה לספור לעומר גזרו ג"כ על החדש דאל"ה עומר למה אבל למ"ד דספירה ג"כ זכר למקדש הוא קשה לכאורה וצ"ל דכל זה עשו זכר למקדש האיסור והספירה או אפשר דגזרו בח"ל משום חדש של ארץ שיצא לח"ל דבאיסורו קאי כדאיתא בירושלמי בערלה ולא דמי חלה ותרומה דנפטרו אם יצאו לחוץ. ובאמת יש לדקדק על קושיית הירושלמי אמאי לא תני חלה משמע דחלה ג"כ בכללא דמתניתין כל התלויות בארץ שהן חובת קרקע והרי חלה לא בא לכלל זה דלאו חובת קרקע היא דפירות ח"ל שבאו לארץ חייבין ופירות ארץ שיצאו פטורים אלמא דלאו בקרקע הדבר תלוי אלא במקום וקדושת הארץ והדברים ארוכים בזה אין מקומן כאן. אבל קושין אמאי לא תני ת"ק חדש קושיא גדולה היא ואפ"ל דת"ק לא תני חוץ אלא במילי דאורייתא אע"ג דכלאים אין איסורן אלא מד"ס מ"מ בכלל כלאים היא הרכבת האילן דזה אסור מדאורייתא בח"ל אבל מי שאיסורו מדרבנן לחוד לא חשיב אלא דהתינח למ"ד ערלה הלמ"מ הוא אבל למ"ד הלכות מדינה אין זה אלא מדרבנן הדק"ל כי היכי דתני חוץ מערלה ליתני חוץ מחדש ג"כ ואם נאמר דאיסור חדש למ"ד דרבנן קיל הוא כמו חלה ותרומת ח"ל דקיל איסורייהו דנאכלות למי שאין טומאה יוצא מגופו ובטילה אפילו נתערבה שוה בשוה לדברי הרמב"ם ז"ל וכדברי הירושלמי שהביאו התוס' ז"ל לעיל דף ס"ו י"ל דלהכי לא תני חוץ מן החדש משום דקיל איסורו ולא דמי לכלאים וערלה דאסורין בהנאה וחמיר איסורייהו כאיסור תורה אפילו בח"ל ומאי דכתיבנ' דהכא הוי ספק שיש לו חזקת איסור כבר כתבתי בזה בחי' יבמות אי דבר תלוי מזמן אי שייך בו חזקת איסור ולר"י ור"ל בשמעתין דאמרי האיר המזרח מתיר הא דתנן לעיל משקרב העומר היו מוצאין שוקי מלאים קמח וקלי שלא ברצון חכמים צ"ל דבזמן מעט כזה מהאיר המזרח עד שעת הקרבה לא הי' פנאי לעשות קמח וקלי אבל באותו שעה ליכא למיגזר שמא יאכל וק"ל:

שם משנה אין מביאין כו'. עיין תוי"ט ובה"ז ז"ל ועמש"כ בזה בריש מכילתין ועיין בפי' המשנה שכתב דהא דאם הביא קודם לעומר פסול משום דאסור לקצור קודם לעומר כו' ע"ש ואין זה מובן דמה ענין קצירה לכאן הא האי לא הותר מכללו היינו דאסור להדיוט באכילה עד שעת הקרבה:

שם גמרא בעי רמב"ח ב' הלחם מהו שיתירו שלא כסדרן שזרען קודם לב' הלחם וחליף עלייהו שתי הלחם ועומר נראה דלא מיבעי' ליה אלא בתבואה אי שרי שתי הלחם קודם לעומר או שלא כסדרן לא שרינן כיון דעד העומר נאסרו אפילו להדיוט וכ"ש למזבח

לא אהני שתי הלחם שעבר להתירו קודם לב' הלחם דהשתא אבל לענין נסכים דעומר לא שייך בהו אם נטען בין עומר לשתי הלחם שריא להו שתי הלחם ומותר להביא מהן נסכים אפילו קודם לעומר דהא עומר מצוה לחוד דעומר מתיר להדיוט ושתי הלחם למזבח והיינו במנחות אבל נסכים עיקר איסורן לאו משום קודם לעומר דעומר לא שייך בהו אלא איסורן הוא משום קודם לב' הלחם והיינו דאשרושי קודם לב' הלחם שרי להו ב' הלחם ומותר להביא נסכי' אפי' קודם לעומר ושתי הלחם דהאידנא דכבר שרי להו שתי הלחם והא דאין מביאין בכורים קודם לעצרת היינו דוקא הני דזרעינהו אחר שתי הלחם דאישתקד וא"ש ולפ"ז אידך בעיא דבעי רמב"ח שתי הלחם הנצה שרי' או חנטה שריא ומאי קמיבעי' ליה בשריותא דשתי הלחם כיון דמיבעי' ליה אי שתי הלחם שרי שלא כסדרן אבל לפי הנ"ל ניחא דלענין פירות האילן לבכורים ולנסכים ליכא אלא שריותא דשתי הלחם ואם השרישו קודם לשתי הלחם שרי להו שתי הלחם ומיבעי' ליה בהנצה וחבטה אי הוי בהשרשה. אבל הרמב"ם ז"ל ביאר לאידך בעיא ג"כ בתבואה ופי' דמיבעי לי' לרמב"ח בהנצה וחנטה דעלין אי הוי בהשרשה ולישנא דהש"ס הנצה שריא או חנטה שריא לא משמע הכי אלא כפירש"י דחנטה וודאי שריא ובהנצה הוא דמיבעי' ליה אבל מלישנא בתר הכי השתא השרשה שריא הנצה וחנטה מיבעי' אלא הנצה דעלה וחנטה דעלה מי הוי כהשרשה משמע כדברי הרמב"ם ז"ל דבתרווייהו מיבעי' ליה אבל הא קשיא אי בתבואה מיירי הק"ל מאי נ"מ בהשרשה דב' הלחם כיון דלא נשרשו קודם לעומר ולא הותרו עד שיבא עומר הבא וע"כ צ"ל דאת"ל קא' את"ל דב' הלחם מתיר שלא כסדרן הנצה או חנטה דעלין מי הוי כהשרשה וא"כ אמאי לא פסק בבעיא קמייתא בפשיטות המתיר שלא כסדרן ככל את"ל ואמאי לא קאמר הש"ס בהדיא דאת"ל קאמר וכבר דקדק הלח"מ ז"ל שם לד' ז"ל דבתבואה איכא ג"כ הנצה וחנטת עלין אמאי לא מיבעי' ליה בקודם לעומר אי הוי כהשרשה גם סיים שם כיון דספק הוא לפיכך לא יביא ואם הביא הורצה מאי קמ"ל בזה הא בלא"ה קודם לשתי הלחם אם הביא כשר ויפלא קצת שלא העירו בזה מפרשי דבריו ז"ל:

דף סט.

גמרא חטים שזרען בקרקע כו'. פירש"י דמיבעי' ליה בתבואה שקצרה קודם לעומר וחזר וזרען קודם לעומר אם התירן העומר ללקטן מן הקרקע ולאוכלן או דילמא כקרקע דמו וכי לקיט להו כגידולין דמו ולפ"ז אפי' זרע תבואה שהשרישה קודם לעומר שעבר ולא היתה צריכה להיתר עומר דהשתא מצי למיבעי' אם זרען בקרקע ואח"כ נטלו מן הקרקע

אי הוי כזריעה וחדשה וחזרו ונאסרו או לא אבל לא הי' צריך לזה אלא מיבעי' ליה כשהוא בקרקע אי בטולי לגבי ארע' ולא שרי להו העומר דחליף עלייהו ונשארו באיסורן הראשון או דילמא העומר התירן לאכול אותן בעצמן אבל תבואה שהותרה כבר ע"י עומר וחזר וזרעה ולקט אותן מן הקרקע ודאי אין חוזרין ונאסרין ע"י נתינתן בקרקע לחוד כיון שלקטן מן הקרקע כמות שהן והכי משמע פשטא דמתניתין כמבואר וכן מוכח לקמן בבעיא דרשב"פ דלא מיבעי' ליה אלא אי בתר עיקר אזלינן ושריא עומר או בתר תוספת אלמא דעיקר עצמו שכבר הותר אינו חוזר ונאסר ע"י שחזר ושתלו אלא בהתירו קאי ועיין בפ"י מה' מאכא"ס שנראה מדברי הראב"ד ז"ל איפכא וכבר כתבו בזה הכ"מ והלח"מ והמשנל"מ ז"ל ששיטת הראב"ד ז"ל נפלאה היא וכללא דהך בעיא אי בטלו לגבי קרקע ולא התירן העומר או כמאן דמנחי בכדא דמי אבל לא שיחזור לאיסור ע"י טמינתו בקרקע וכדמוכח מהא דשבולת שקצרה כו' ודוק עי' ב"מ דף נ"ז וברש"י ז"ל שם. ובש"ך שם ראיתי שכתב בשם הראב"ד ז"ל לפרש בדברי הרמב"ם ז"ל דלא מיבעי' ליה אלא אם התבואה צריכה להיתר עומר דהשתא אבל לא אם כבר הותרה ע"י עומר שעבר ע"ש ודלא כהשגתו כאן והוא פלאי. ובאידך בעיא לענין אונאה ושבועה כתב הרמב"ם ז"ל בפי"ג מה' מכירה דהספק הוא אי אזלינן בתר הזרע ויש אונאה או בתר קרקע ואין אונאה וקצת שינוי לשון הוא מהא דבעי לן לענין עומר בע"כ מיבעי לן משום דבטלינהו אגב ארעא והוי כקרקע וגבי אונאה לפי לשונם ז"ל הספק הוא דהכא איכא תרתי הזרע והקרקע לבתר מאי אזלינן אי בתר הזרע והוי מטלטלי או בתר קרקע וצ"ל דהיינו הך אי, בתר קרקע אזלינן משום דהזרע ג"כ הרי היא כקרקע דבטלי לגבי ארעא:

שם תוס' בד"ה שדאי כדבעי כו'. עי' במ"מ פרק י"ג הנ"ל באורך בזה:

שם גמרא חטים שבגללי בקר כו' מהו ומסיק דמיבעיא ליה אי פסולייהו משום מאיסותא וכי זרעינהו אזדא מאיסותא או משום כחישותא והשתא נמי כחושה ולפ"ז נראה דלא מיבעי' ליה אלא לכתחלה דכחוש אינו פסול אלא לכתחלה דלאו מבחר נדרו הוא אבל בדיעבד כשר אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' א"מ כתב דספק הוא אי אזלי מאיסותא ע"י זריעה ועי' לח"מ שם ואם כן בדיעבד נמי מיבעי' ליה דילמא לא אזיל מאיסותא ופסולים הם וזש"כ שם לפיכך לא יביא ואם הביא הורצה היינו דמספק הורצה וכמש"כ ז"ל כן בכמה מקומות דמספק הורצה אבל להאי צד דלא אזיל מאיסותא הוי פסול לגמרי וק"ל:

שם גמרא חושב עליהם לאכילה כו'. עיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' טומאת אוכלין ובכ"מ ז"ל שם:

שם גמרא פיל שבלע כפיפה מצרית כו' ומסיק דכלי שלם ודאי לא בטלה טומאתה דאין עולין מטומאתה אלא ע"י שינוי מעשה והרי היא כלי כמו שהיתה לא צריכה דבלעה הוצין והא דלא מיבעי' ליה בכפיפה שלימה טהורה שבלעה אי מקבלת טומאה מכאן ולהבא דהא דאין עולין מטומאתן היינו אם כבר נטמאו כמ"ש רש"י ז"ל שם אבל באמת האי כללא ל"ד אם כבר נטמאו אלא אפי' מכאן ולהבא אין עולין מטומאתן אלא ע"י שינוי מעשה אבל בלא שינוי מעשה מקבלת טומאה לעולם כמבואר בלשון הרע"ב ז"ל פכ"ה דכלים אבל בלשון הרמב"ם ז"ל פ"א מה' כלים יש לדקדק שכ' אבל כפיפה שנטמאה ובלעה פיל והקיאה הרי היא בטומאתה ומאי אירי' כבר נטמאה אמאי לא כתב רבותא טפי דמקבלת טומאה מכאן ולהבא ולא חשבינן לה ככלי גללים כיון דמתחלתה היתה כלי עץ ומסיק דמיבעי' ליה בבלעה הוצין ועבד כפיפה אי הוי כמעוכל והוי כלי גללים או לא הוי עיכול ועדיין כלי עץ היא ומהא דטהרו את הבשר ליכא למירשום דהוי עיכול משום דבשר רכיך ומעצמות לחומרא ג"כ לא תפשוט דעצמות קשין הן וכבר דקדקו התוס' ז"ל מחטים שבגללי בקר אם לקטן לאכילה מטמאין טומאת אוכלין וכ' דטומאת אוכלין שאני דתליא בראויה לגר כו'. והקשו עוד מדג טהור שבלע דג טמא שאסור באכילה וכתבו כמה חילוקים בזה או דלענין איסור בכל גוונא לא הוי עיכול או דיצא דרך בית הרעי חשיב טפי כמעוכל ואין צריך שיעור שהי' במעיים וחילוק זה כתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ' מה' ט"מ אבל מהא דאמרינן לעיל דחטים שבגללי בקר מיפסלו למנחות מצוה הקריבהו נא כו' שמעינן דלא חשיבי כמעוכל דאי לאו הכי בלא"ה פסולין דלאו חטים הם אלא כעפר בעלמא ולא שייך בהו מצה וחמץ ועיין ברש"י ז"ל פי"א דאהלות שהשיג על המקילין בחטה שנמצאת בתרנגולת בפסח משום דהוי עיכול והביא ראיה מהאי דמנחות כנ"ל וכבר נתארכו דברים אלו בדברי הראשונים ז"ל ועיין בחולין במשנה דכשירה שינקה מן הטריפה ובגמרא שם:

דף סט:

גמרא חטים שירדו בעבים מהו לשתי הלחם אי גם בזה בכלל מושבותיכם אי לא ופירש"י ז"ל שבלעים העבים ספינה עם חטים והקשו התוס' ז"ל אם גדלו בח"ל ירדו בעבים מאי אהני ע"כ פי' שנעשו ע"י נס. והנה למנחות מסקינן לקמן במכילתין דאפילו הגדילים בעציץ כשרים אבל לענין שתי הלחם נראה דבעינן דוקא גידולן מן הארץ וה"נ אם נעשו ע"י נס לא הוי גידולו מן הארץ וע"כ צ"ל לשיטתם דגם בשתי הלחם שבעציץ נמי כשר וזה וודאי מקרי ממושבותיכם דמ"מ גדילין מן העפר וכי מיבעי' ליה באלו שנעשה ע"י

נס אי הוי בכלל מושבותיכם ומדמיבעי' לי בשתי הלחם ולא מיבעיא לענין עומר י"ל דס"ל לר"ז דקצירה בזמנו מעכבת בו ובכה"ג אין כאן קצירה או משום דהעומר אינו בא אלא מן החדש ובכה"ג אינו על חטים אלא איסור חדש וקצת סיוע מכאן לשיטת הרמב"ם ז"ל דעומר הבא מן הישן פסול ושתי הלחם הבא מן הישן כשר וכמו שיבואר לקמן פרק כל הקרבנות כו' בס"ד:

שם גמרא שבולת שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה כו'. פירש"י ז"ל ועקרה קודם לעומר כו'. עיין בחי' לנדרים בשמעתא דבצל שנטען בכרי שדקדקתי על פירש"י ז"ל דעקרה קודם לעומר דווקא ע"ש ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דה"ה אם עקרה אחר העומר איכא הך בעיא ע"ש בפ"י מה' מאכא"ס עוד דקדקתי שם מ"ש רש"י ז"ל דאי מקמי הכי עקרה הוי כשחת ולא מהני עומר למישריה והרי בהשרשה לחוד ג"כ העומר מתיר צ"ל דכוונתו דמה שהי' שחת בשעת היתר העומר לא מהני להתיר אח"כ אם חזר ושתלה ונעשו כל הגידולים באיסור ולא שייך למיזל בתר עיקר אלא דוקא אם הביאה שליש בהיתר ובכל הלכתא דשמעתין ע"ש בנדרים שנתבארו באורך בס"ד:

דף ע.

גמרא בעי ר' אבהו שבולת שמרחה ושתלה וקרא שם תרומה במחובר מהו כו' אמרי רבנן כו' אם כן מצינו תרומה במחובר לקרקע ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע ולא נתבאר מקום משנה או ברייתא זו ועי' בהג"ה מהרי"פ ז"ל ובפ"א דתרומות תנן אין תורמין ממחובר על התלוש וכ' התוס' ז"ל בקידושין דף ס"ב ד"ה אין תורמין דלא הוי טעמא משום דלא נגמר מלאכתו דהא בתלוש הוי תרומה פד שלא נגמרה מלאכתו ג"כ אלא מקרא ילפינן דבמחובר לא חל שם תרומה אפילו בדיעבד וכדרשא דספרי ממנו ולא מן המחובר וע"כ אתי לדיעבד דאי לכתחלה לא צריך קרא דהא לא מידגן ע"ש ולפי סוגיא דשמעתין אשכחן מחובר שכבר נגמר מלאכתו ואפ"ה תנן סתמא ולא מן המחובר משמע מינה דבמחובר ליכא תרומה בכל גוונא ואולי ע"ז קאמר ותנן לא מצינו כו' אלא דא"כ מא' משני א"ל כי תנא ההיא לענין מיתה וחומש הא אכתי תקשי הא דתנן לא מצינו תרומה במחובר כיון דבכה"ג תרומה הוא אלא דאין חייבין עליה מיתה וחומש ואפשר אי חיובי עוד מהא דאמרינן בפסחים דף ל"ג ע"א אבל הפריש חמץ תרומה דברי הכל אינה קדושה ופירש"י ז"ל ואפילו למאן דאמר דשרי הנאת חמץ בפסח קאמר ועיין בתוס' בד"ה תתן לו ולא לאורו ומוקי לה דאחמיץ במחובר דלא הי' לה שעת הכושר לתרומה דאין תרומה בעי למיפשט דליכא תרומה במחובר דאל"ה אכתי איכא ליה שעת

הכושר ומשני דלענין איחייבי מיתה וחומש לא אשכחן במחובר ולא חשיב שעת הכושר כיון דבעודה מחוברת אין עליה כל דיני תרומה אבל גם זה אינו בע"כ לא בעי למימר דאיכא תרומה במחובר היינו היכא דאידגן תחלה וחל עלי' שם טבל וע"י זריעה לא פקע הטבל אבל סתם תבואה וודאי ליכא במחובר ואי אחמיץ במחובר לא היתה לה שעת הכושר והרמב"ם ז"ל בה' תרומות כתב להך בעיא דהוי ספק אי חל עלי' שם תרומה וכתב ג"כ להא דאי גחין ואכיל כו' לענין תרומה ששתלה ואי גחין ואכיל מן המחובר פטור ממיתה וחומש ולפ"ז צ"ע מאי איריא דאשמע לן האי מילתא גבי תרומה מצי לאשמעינן נמי דכל איסורי גידולי קרקע כמו חדש וכלאים דאם אכלן מן המחובר פטור ממלקות אבל מה אעשה אם נתעלמה מאתי הלכה זו היכא איתמרא השם יאיר עיני:

שם גמרא ביצי נבלת העוף כו' עיין רש"י ותוס' ז"ל ועי' בד' הרמב"ם ז"ל שנראית גירסתו כגירסת ר"ח ז"ל ופי' בדרך אחר ע"ש בכ"מ ז"ל:

שם גמרא הזורע כלאים בעציץ שאינו נקוב אסור וקאמר אביי אי לאשמעינן היה לוקה בזמן הבית מכות מרדות שפיר אבל אסור תנינא תרום משאינו נקוב כו' מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' כלאים נראה שפי' להא דשמואל שזרע בעציץ שאינו נקוב בכרם ובזה כתב דלוקה מכת מרדות ע"ש וקשה אם כן ל"ל לאביי למימר תנינא מהא דתרם משאינו נקוב כו' הא בהדיא תנן התם בסוף פ"ז דכלאים ר"ש אומר אלו ואלו אוסרין ולא מקדשין ופי' הר"ש והרע"ב דר"ש אומר בין נקוב בין שאינו נקוב אוסרין היינו דאסור לכתחלה לזרוע אפילו באינו נקוב ונקוב ג"כ אין מקדשין הרי מבואר דאפי' לר"ש דמיקיל בנקוב אסור לכתחלה גם באינו נקוב וכ"ש לת"ק דאיכא איסורא ועיין כ"מ ז"ל שם ע"כ נראה דשמואל אתי לאשמעי' דאסור לזרוע כלאים בעציץ עצמו דאיסור דאורייתא ודאי ליכא דמן התורה לאו זריעה היא לכל הדברים התלוים בארץ וקמ"ל שמואל דמדרבנן אסור ולזה פריך אביי דלאיסור דרבנן לא צריך לאשמעינן דתנינא תרם משאינו נקוב כו' אלמא דחל עלי' שם תרומה וה"נ לענין כלאים דחשיב זריעה ואסור מדרבנן לזרוע בו כלאים אע"ג דמצינו בח"ל שהקילו בכלאי זרעים ואפילו איסור דרבנן ליכא ותרומה איכא גם בח"ל מ"מ הכא לענין עציץ שאינו נקוב מסתברא ליה אי חשיב זריעה לענין תרומה ה"נ לענין כלאים ועיין בירוש' שם פ"ז הנ"ל דאי' דתרומת עציץ שאינו נקוב אינה מדמעת וא"כ ח"ל לענין תרומה חמיר מעציץ שאינו נקוב דתרומת ח"ל מדמעת כמש"כ התוס' ז"ל לעיל ולענין כלאי זרעים הוי איפכא דבח"ל מותר אבל שיטת הירושלמי דתרומת ח"ל ג"כ אינה מדמעת וכמו שהביאו התוס' ז"ל לעיל וכ"כ הרמב"ם ז"ל וכמבואר בש"ע הלכות חלה ובדברי הרמב"ם ז"ל לא מצאתי דין זה לענין כלאי זרעים שוב מצאתי בפ"א

מה' כלאים דין כלאי זרעים ג"כ והמ"מ בטעות הוא. ואיידי דאמרי' בדין עציץ שאינו נקוב ראיתי לבאר כאן ע"ד החומר שהחמירו יש מהאחרונים על ד' מינים שגדלו בעציץ שאינו נקוב לפוסלן משום דלאו מן הארץ גדלי ולענ"ד אין כאן בית מיחוש ובירושלמי שם בכלאים איתא בעי ר' יוסי מהו שיברך על פתו המוציא לחם מן הארץ ונראה דמיבעי' ליה נוסח ברכה זו מוציא לחם מן הארץ אי מברך דכיון הגדיל בעציץ שאינו נקוב לא מיקרי גידולו מן הארץ אבל ג' ברכות שהם מן התורה לא מיבעי' ליה דלחם וודאי הוי והמבואר בברכות ריש פרק כ"מ תדע דהא מכשרינן לקמן לענין מנחות מה שנזרע בעציץ ואי לא מיקרי לחם היכא כשר למנחות וכבר כתבתי לעיל גבי הא דמיבעי' ליה לענין ב' הלחם חטים שירדו בעבים מהו והפי' היותר נראה כפי' התוס' ז"ל שירדו בנס אלמא אע"ג דלא נתגדלו מן הארץ כלל ומ"מ שמו עליו ומיקרי לחם וה"נ לענין ד' מינים שפיר הוי פרי עץ אע"ג דגדל בעציץ שאינו נקוב ונרא' דגם בורא פרי העץ יכול לברך רק בורא פרי האדמה למאי דקי"ל דיצא גם על פירות האילן בעציץ שאינו נקוב איכא לספוקי כמו המוציא לחם מן הארץ אבל מלשון המשנה בברכות דתנן על דבר שאין גידולו מן הארץ כלל מברך שהכל משמע דיכול לברך בפה"א על גדל בעציץ שאינו נקוב דמ"מ בכלל גידולו מן הארץ הוא ועי' בס' חיי אדם מ"ש בזה:

שם תוס' בד"ה תנא כוסמין ע"ש שהביאו דברי הירושלמי דמיישב לברייתא עם מתניתין כאן בנשוך כאן בבלול ועי' בדברי הגר"א ז"ל שם בחלה שפי' דר' יוסי דאמר סתם היינו דברייתא מפרש למתניתין וכפי' רש"י ז"ל ור' יונה משני כאן בנשוך כו' וכבר נתבארו דינים אלו בדברי הראשונים ז"ל ובטור וש"ע הלכות חלה:

דף ע:

רש"י בד"ה אורז ודוחן לא יצא בהן ידי חובתו משום מצה עכ"ל. ואין זה מובן דהא בחלה קיימינן ונראה דהוא דבור בפ"ע וקאי אברייתא דברים הבאים לידי חימוץ יוצא בהם ידי חובתו משום מצוה וק"ל:

שם גמרא התבואה והקמחין והבציקות מצטרפין זע"ז למאי הלכת' ר"כ אמר לענין חדש ר"י אמר לענין חב"פ ר"פ אמר לענין מע"ש חוץ לחומה רבא אמר לענין טומאת אוכלין כו' צריך לדקדק במאי פליגי הני אמוראי ומאי קמ"ל דמר אמר לענין זה ומר אמר לענין זה הא תו איכא למימר לענין טבל ותרומה וערלה וכלאים והי' נראה דקשה להו מאי קמ"ל ברייתא דמצטרפי אהדדי פשיטא ואמר רב כהנא לענין חדש וקמ"ל דתבואה מצטרף עם סלת ובצק אע"ג דאי אכל כשיעור מכל חד לוקה שתים דקלי לחוד וכרמל

לחוד ולחם לחוד וכדאיתא בריש כריתות וכפי' הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות מאכא"ס מ"מ כי אכל מתרווייהו כשיעור ג"כ מצטרפו ורב יוסף אמר לענין חמץ בפסח ג"כ איכא רבותא אע"ג דאין טעמן שוה בחימוץ מכל מקום מצטרפין אבל ר"פ דאמר לענין מע"ש חוץ לחומה קשה לי מאי קמ"ל ואמאי לא אמר לענין שאר איסורי כמו טבל ותרומה ואינך כנ"ל ורבא אמר לענין טומאת אוכלין והא קמ"ל דתבואה וקמחים דומיא דבצקת למעוטי קליפת שעורים וסובין שבקמחים דלאו אוכלין ניהו כמו שפירש"י ז"ל וגם בזה יש לדקדק מאי שנא דאסיק הכא לרבא האי רבותא ולא לאוקימתא קמייתא דלענין איסור חדש וחמץ ג"כ נראה דאין הקליפה והסובין מצטרפין דלאו אוכלין נינהו ובתרומות פרק י"א תנן המורסן היינו הסובין גסים מותרים בתרומה והסובים ביבשים מותרים שנטחנין היטיב ואין עמהם קמח ולחים אסורים מזה משמע דסובין עצמן אינן אסורים בתרומה וה"ה במע"ש וכן לענין איסור חדש וחמץ ועוד דלמסקנא משמע דלא אימעיט אלא קליפת שעורים אבל קליפת חטים לא אימעיט ואלו במתני' דתרומות נראה דאפילו מורסן וסובין של חטים מותרות אם לא שנאמר דדוקא כשהמורסן בפ"ע הוא דאינו ראוי לאכילה אבל כשהוא מעורב עם הסלת גם הוא מצטרף בשל חטים אבל לא בשל שעורים אלא דאכתי תיקשי ממתניתין דחלה דמצטרפין לשיעור חלה הן וסובן ומורסנן וסתמא תנן משמע דאפילו בעיסה של שעורים מצטרפין כולן לשיעור חלה כשהן מעורבין עם העיסה וצ"ל דדוקא בעיסה הוא דמצטרפי כדאמרינן בשבת שכן דרך עני לאכול פתו כו' אבל הקליפה בגרעין והסובין בסולת אין מצטרפין בשעורין אע"פ שהם מעורבין ובחטים מצטרף הקליפה עם הגרעין והסובין עם הסלת ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל פי"א מה' תרומות שכ' לדינא דמתניתין שכתב החילוק בין סובין חדשים וישינות ג"כ בסובין של חטים משמע קצת דשל שעורים אפילו חדשות מותרות ואחר כל הנ"ל הקושיא במקומה עומדת אמאי לא מסקי אמוראי קמאי האי רבותא למעוטי קליפה וסובין של שעורים אלא דיש לדקדק עוד הא דמשמע משמעתין בקליפה של שעורים אין מצטרפין אבל שעורים עצמן אוכל הם ואם אכל שעורים חיים של איסור חייב והא ביומא פ' יוה"כ אמרי' זר שכסס את השעורה משלם קרן ולא חומש דכתיב כי יאכל פרט למזיק אלמא דלא הוי אכילה כלל וי"ל דנהי דלא הוי אכילה לענין חומש מ"מ לענין איסור שפיר מיקרי אוכל וחייב כי היכא דפטרינן אכילה גסה מחומש משום דמזיק הוא לו אבל מ"מ אם אכל איסור אכילה גסה חייב וכן מבואר בש"ע סי' ר"ה דמברכין שהכל גם על שעורים חיין וקמח ג"כ אין ברכתו אלא שהכל ואפי' קמח חטים וכמש"כ התוס' והרא"ש ז"ל בפ' כיצד מברכין ועי' בפ"א דטבול יום במשנה שם ובתוס' חדשים שם

מ"ש בזה ובש"ע הביא הבאיה"ט בשם אבן העזר דאין מברכים כלל על שעורים חיין (ואינני אתי כעת לעיין בו):

שם תוס' בד"ה אתיא לחם לחם כו'. ודקדקו ע"פ רש"י ז"ל אמאי לא קאמר הני אין אורז ודוחן לא כו' ול"נ דהכא לא שייך כלל האי דיוקא דלעיל גבי חלה דכתיב ראשית עריסותיכם דייק שפיר הני אין אורז ודוחן לא אע"ג דדרך לעשות מהם ג"כ עיסה ופת ולהכי קאמר גז"ש ממצה דלא מיקרי לחם אלא הבא לידי חימוץ אבל הכא לענין איסור חדש ואיסור קצירה לא שייך למימר אורז ודוחן לא דמאי איריא אורז ודוחן וכל זרעונין ממ"נ אי נימא דאיסור חדש וקצירה אינו אלא בשעורים שהעומר בא מהן א"כ כולהו לישתרי ואי אסור כל ה' המינים אע"ג דאין עומר יבא מהן כל זרעונים ליתסרו משום חדש ובקצירה לפני העומר והיינו דקאמר מה"מ דהני אסורי ותו לא ומשני דאתיא לחם ממצה וקצירה ראשית מחלה ובירושלמי בעי מהו שילקה על קלי של אורז דלחם לא מיקרי אבל אפשר בכלל קלי הוא ומסיק כל שישנו בלחם ישנו בקלי ע"ש:

שם גמרא ואסורין בחדש לפני העומר ולקצור לפני הפסח כן הוא גירסא הנכונה. ומייתי הש"ס פלוגתא מאי קודם לעומר ור' יונה אמר קודם קצירת העומר ור' יוסי ב"ז אומר קודם הבאת העומר ופירש"י ז"ל לפי גירסא זו דבאיסור חדש פליגי ומ"ד קודם קצירה היינו כמ"ד האיר המזרח מתיר וכבר הקשו התוספ' ז"ל על שיטה זו וכן רש"י ז"ל בעצמו ע"ש. ולדידי תקשי בחדש היכן מצינן למימר דאחר קצירה הותר חדש הא מ"מ למצוה אסור לאכול עד אחר הקרבה וכדתנן לעיל אבל בירושלמי חלה מייתי אית תני אסורין בחדש מלפני הפסח ומסייע למ"ד האיר המזרח מתיר ואית תני מלפני העומר ומסייע למ"ד דוקא קרבן מתיר וזה כשיטת רש"י ז"ל והתוס' ז"ל גרסי מאי קודם לפסח וקאי פלוגתייהו אקצירה וריב"ז אמר דקצירה ג"כ אסור עד אחר הבאת העומר ופריך א"ת ליערבינהו וליתני אסור בחדש ולקצור לפני העומר. ויש לדקדק מאי ס"ד למימר דאיסור קצירה עד הבאה הא ראשית קצירך כתיב משמע דבקציר תליא וי"ל דכל שלא קרב העומר אסרה תורה דקצירה שמא ימצא פסול בעומר ויהי' נצרך לחזור ולקצור ובמתניתין לקמן נקצר ביום כשר וא"כ יקצרו למפרע באיסור ע"כ נאסר קצירת הרשות עד אחר הבאת העומר ולא קיימא הכי במסקנא אלא כולהו מודו דקצירה לא נאסר אלא עד אחר קצירת העומר ודברי הכ"מ ז"ל אינם מובנים וכבר כתבו התוי"ט ז"ל בחלה שם והבה"ז ז"ל הכא ומסיק דבהיתר השרשה פליגי ר' יונה אמר קודם הבאת העומר ור' יוסי אמר דבעינן שישריש קודם קצירה דוקא והגיה המהרש"ק ז"ל ר' יונה אמר קודם קצירה וכדאמר לעיל ואולי אפשר לקיים נוסחא דילן דר' יונה מיקיל בזה ור' יוסי מחמיר ולהכי

למאי דס"ד דבקצירה פליגי ר' יונה לקולא דאחר קצירה מותר לקצור ור' יוסי מחמיר ואסור עד הבאה ובתר דמסיק דבהשרשה פליגי אזיל לר' יונה לקולא דאפילו לא השריש אלא עד הבאה ג"כ העומר מתיר ור' יוסי לחומרא דצריך שישריש דוקא קודם קצירה והרע"ב ז"ל בחלה פי' כמ"ד קודם קצירה והרמב"ם ז"ל בה' תו"מ סתם הדברים אבל בפ"י מה' מאכא"ס כתב כמ"ד קודם הבאה ע"ש וצריך לדקדק בזמן דליכא עומר מהו דין השרשה והי' נראה דלמ"ד האיר המזרח מתיר צריך שישריש קודם שהאיר יום ט"ז אבל אם נשרש אחר שהאיר היום אסור עד עומר הבא ולמד דכל יום ט"ז אסור מן התורה אפילו לא השריש אלא קודם הערב שמש של יום ט"ז גם כן מותר דזמן היתר חדש מתיר ג"כ כל שהשרישו קודם ויפלא קצת שלא ביאר הרמב"ם ז"ל דבר זה ועפ"ז לא הבנתי לשון הש"ע י"ד סי' רצ"ג תבואה שלא השרישה קודם לט"ז בניסן אסורה עד עומר הבא ולמה לי קודם ט"ז הא פסק דכל היום אסור והערב שמש של יום ט"ז הוא המתיר א"כ אפילו ביום ט"ז מותרת דבשעת היתר חדש כבר היתה מושרשת אלא דלפ"ז יש לדקדק מהא דאיתא בפסחים פרק מקום שנהגו דפריך התם וסבר ר"י י"ד מותר בעשיית מלאכה והאמר ר"י המנכש בי"ג ונעקר בידו שיתלו במקום הטיט ולא במקום הגריד ואמאי לא שתיל בי"ד דהא איכא ג' ימים להשרשה קודם לעומר י"ד וט"ו ומקצת שיבסר ומשני רבינא התם דר"י תרי מקצת היום ככולו לא אמרינן מקצת י"ד ומקצת ט"ז והא ר' יהודה אחר החורבן הי' וליכא עומר א"כ מאי הוי מקצת שיבסר הא ר' יהודה ס"ל עד עצם היום עד ועד בכלל והערב שמש של ט"ז הוא המתיר א"כ איכא כולו שיבסר. ועוד קשה לי אפי' בזמן שקרב העומר אם נשרש אחר שקרב העומר למה יאסר כל שלא העריב שמשו של יום ט"ז ואמאי לא ניתר בזה"ז כמו אם לא קרב העומר כלל דזמן הזה הוא המתיר ה"נ כן נהי דהעומר לא התירו שלא השריש עדיין בשעת הקרבה אבל אחר שהשריש בסוף ט"ז יתירנו היום. וראיתי הלכה זו אמור בירושלמי חלה אכתוב לשונו כאן כי צריך ביאור וז"ל אם השרישו קודם לעומר העומר מתיר ר' יונה אמר קודם להבאה ר' יוסי אומר קודם לקצירה אמר ר' יונה הבאה מתרת הבאה וקצירה מתרת קצירה ר' יוסי אמר קצירה מתרת הבאה וקצירה לפי' כן ר' יוסי חווי בהקצר לרבים ויטמא חזר היחיד לאיסורו ר' יונה אומר קודם לקצירה ר' יוסי אומר קודם להבאה ועיין פי' הר"א פולדא ואין הבנה לדבריו ז"ל אין צורך להאריך ע"ש ועוד תרתי פלוגתא למה לי ע"כ נראה בשיטת הירושלמי דבתרתי פלוגתא קמייתא קאי על קצירה קודם לעומר וכס"ד דתלמודין רבי אומר קודם לקצירה ור' יוסי אומר קודם להבאה ומפרש ר' יונה אומר קודם לקצירה הבאה מתרת הבאה היינו דאיסור חדש תליא בהבאה וקצירה מתרת

קצירה דאיסור קצירה תליא בקצירת העומר ומיד אחר קצירה הותרה קצירת הרשות ור' יוסי אומר הבאה מתרת קצירה והבאה דקצירה ג"כ אסורה עד הבאה ומפרש טעמא אמאי תליא קצירה בהבאה ומסיק לפום כן ר"י חווי פי' היינו טעמא דר' יוסי בשקצר לרבים ונטמא חזר היחיד לאיסור להכי אסור קצירה עד אחר הבאה וכמ"ש לעיל. ותו מייתי פלוגתא אחריתי בהשרשה ר' יונה אמר קודם לקצירה דוקא היינו קודם יום ט"ז ור' יוסי אומר קודם להבאה ואמר ר' יונה מילתא דכהנא מסייעא לי דכהנא אמר ואם תקריב מנחת בכוריך זו ביכרה האחרת לא ביכרה מזה ילפינן דהעומר מתיר אפילו אלו שלא ביכרה אפילו עשבים ואפילו השרשה ולא קודם לקצירה אנן קיימין דזו ביכרה היינו לקצירה ועוד מן הדא המנכש בי"ג כו' הרי יש כאן י"ג וי"ד וט"ו ש"מ דקודם לקצירה בעינן שישריש דאל"ה בי"ד נמי איכא ג' ימים וכקושית הש"ס דילן ומשני ר' יוסי תיפטר מתניתא במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בי"ד וכדאיתא בפסחים ומשמיה דר' אבינא הוא דקאמר הכי ור' אבינא היינו רבינא הרי דלשיטת הירושלמי לא תירץ רבינא האי שינויא דתרי מקצת היום ככולו לא אמרינן ומטעם הנ"ל דאיכא כל היום והכי ס"ל לרבינא לעיל דכל היום אסור וסוף היום הוא המתיר והדברים בביאור דברי הירושלמי המה אמתים עכ"ז עדיין צ"ע ובדין השרשה ג' ימים עי' בביאורי הגר"א ז"ל שנראה לו דוחק לומר דכולהו תנאי מודו בזרעים דסגי בקליטה ג' ימים ועי' בספרו של אחי הג' ז"ל שכתב ראיות ברורות לזה דבזרעים לא פליגי וכן משמע משיטת הירושלמי דסתמא קתני להא דהמנכש ולא בשם ר' יהודה אלא כולהו מודו בזה. וראיתי שם בירושלמי עוד הלכה אחת שצריכה ביאור דמיבעי' ליה התם אהא דתנן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא ר"א שאל מהו שיבא עומר מהן היינו באלו שנזרעו קודם לעומר ולא נשרשו מהו שיבא עומר הבא ר"א שאל מה שיבא עומר מהן אפשר חדש וישן אין מזע"ז ואת אמר הכין (פי' היינו טעמא דמיבעי' ליה כי היכי דחדש וישן אין מעשרין מזע"ז ה"נ אין מביאין עומר מתבואה זו שנזרעה קודם לעומר ונתגדלה בשנה זו על שנה הבאה התיבון הרי שאר מינים הרי הם תלוין בעומר מאין העומר) פי' דפריך מאי קמבעי' ליה הלא חדש וישן אין תורמין ומעשרין מזה ע"ז ואת אומר הכין כיון דעומר מתירו ש"מ דליכא בזה חדש וישן ומאי מספקא לך למה לא יביא עומר מהן ופריך הרי שאר מינים הרי הם תלוים בעומר ואין העומר בא מהם אלא אע"ג דעומרן מתירן אינו בא מהן ה"נ חדש וישן ודחי לא אם אמרת בשאר מינים שלא כשרו למנחת העומר נאמר בשעורים אלו שכשרו למנחת העומר מסתברא שיכול להביא עומר מהם חברייא בשם ר"א ראשית קצירך ולא סוף קציר דאלו הם סוף קציר שנה שעברה ר"ז בשם ר"א ביכורים ואין אלו

ביכורים מה נפק מביניהון עבר והביא עד דחברייא פסול וע"ד דר"ז כשר ומסיק דדברי חכמים והן שהביאו שליש לפני ר"ה אבל הביאו שליש לאחר ר"ה העומר בא מהן והוא דין מחודש לא הביאו הרמב"ם ז"ל ואדרבה מדבריו ז"ל נראה דעומר בא מהם שהוא ז"ל כתב בה' תו"מ דאם לא השרישו קודם לעומר אסורין גם לקצור עד עומר הבא ואי אין עומר בא מהם אמאי נאסרו בקצירה כיון דלא חזו להביא עומר הם מידי דהוי אבית השלחין ויש לחלק דלא ילפינן היתר קצירה אלא לאלו שאין ראוין לעומר מחמת שאין מן המובחר אבל כזו דפסולה משום דהוי סוף קציר הוי כשאר מינים דאסורין לקצור אע"פ דאין עומר בהם אלא דא"כ למ"ד חדש בח"ל דאוריי' ליתסר בקצירה קודם לעומר אע"ג דאין עומר בא מח"ל והרמב"ם ז"ל אינו אומר כן דהוא ס"ל חדש בח"ל דאורייתא וקצירה לא אסר אלא בא"י כמבואר בד' התו"מ ז"ל ועי' בזה בספרו של אחי הגאון ז"ל בדיני חדש ומ"מ ממה שלא כ' הרמב"ם ז"ל להאי דינא דירושלמי משמע דלא ס"ל הכי וכבר כתב אחי הגאון ז"ל דתלמודין לא משמע הכי מהא דלעיל בעי' הרמב"ח אם הביא עומר מתבואה שזרע קודם לשתי הלחם דאשתקד אי שתי הלחם מתיר שלא כסדרן אלא די"ל דהתם מיירי בתבואה שלא הביאה שליש לפני ר"ה דבכה"ג גם הירושלמי מודה דכשר להביא עומר והך סוגיא דהירושלמי דר"א דריש קרא דראשית קצירך ולא סוף קצירך איתמר נמי בתלמודין לקמן בר"פ כל קרבנות אהא דתנן שומרי ספיחין בשביעית דפריך וליתי מדאישתקד וקאמר ר"א ראשית קצירך ולא סוף קצירה ור' יוחנן אמר כרמל כתיב ופירש"י ז"ל התם מאישתקד ממש תבואה ישנה וכבר דקדקתי בזה בריש מ"ק הא ר"י ס"ל דבעינן קצירה כמצותו א"כ דלא"ה א"א להביא מן הישן אבל לפי שיטת הירו' ניחא דאישתקד דקאמר היינו זו שלא נשרשה קודם לעומר והביאה שליש לפני ר"ה של שביעית היינו עונת המעשרות דמותרת אפילו נגמרה בשביעית כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מה' שביעית ה' ט' זו נקצרת כמצותו דהא אסור לקצירה קודם לעומר ואיסור שביעית ג"כ אין בה ולהכי קאמרי דאימעיט מראשית קצירך ולא סוף כו' או מכרמל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא נראה כן ועוד יתבאר בזה לקמן בפרק הנ"ל בס"ד ועיין בספרו של אחי הגאון ז"ל:

דף עא:

גמרא סמי מכאן קצירה. עיין בפי' המשנה פסחים שכתב הרמב"ם ז"ל בס"ד דהש"ס דקצירה וגדיש דהוי שלא ברצון חכמים ולא כן הוא מסקנת הש"ס וכן איתא בירושלמי פסחים דהכל מודים בקצירה דמותר:

שם תוס' ומתירין גמזיות כו' וא"ת ויחללו כו' וי"ל דאסרום בקונם וצ"ל דהיינו קונם פרטי דקונם כללי הא יש לו פדיון לר"מ דאמר יש מעילה בקונמות אבל לא משמע הכי לישנא דהש"ס בפסחים דס"ל לאנשי יריחו אין מעילה בגידולין משמע דבהקדש גמור איירי וגידולין דקונם מילתא אחריתי היא כדאי' בנדרים גם מ"ש דדוקא בעלים הוא דיכולין לפדות בשוה פרוטה ג"כ לא משמע הכי בבכורות והך דמסותא ע"כ קונם כללי הוי דדרשי מיניה רבנן ולא ידענא למה הוצרכו לזה כיון דלדעת אנשי יריחו היתר הוא להם למה להם חילול וק"ל:

שם גמרא ר"מ דאמר קוצר לשחת מפסיק לפאה ולא חשיב קצירה בשיטת רש"י אמרה דאמר יקצור ויאכיל אף משהביאה שליש ומותיב מהא דאכלה חגב כו' גם ר"מ מודה דבעינן דוקא חרש ואי נימא דר"מ ס"ל אפילו אם הביא שליש או קצירה הוא ומפסיק אם כן למה דאכלה חגב בעינן חדש דוקא השתא בקוצר לא בעינן חרש כ"ש באכלה חגב אלא ע"כ ר"מ לא אמר דמפסיק אלא דלא הביא שליש ובריית' דאכלה חגב מיירי בהביא שליש וקמ"ל דאפילו אכלה חגב אפ"ה בעינן דוקא חרש והקשו התוס' ז"ל אמאי לא מיקרי ברייתא בתבואה העומדת ליקצר ותי' או דחרש נמי לא מהני או דלא הוי צריך לאשמעינן דבעינן חרש א"נ אין לחלק בין הביא שליש עומדת ליקצר ולפי דברי הא"נ למאי דס"ד דר"מ אפילו בהביא שליש קאמר דמפסיק ה"ה דאפילו עומדת ליקצר דמפסיק וזה א"א דא"כ מאי קאמר ר"מ וקוצר לשחת מפסיק הא אפילו בתבואה גמורה קאמר דמפסיק ועוד הא ר"מ אף בקוצר לאדם מיירי כדאמרינן בשמעתין אם כן אמאי הפסק כיון דהוי קצירה כתיקנה אלא ע"כ דוקא בהביא שליש קאמר וגם זה מיקרי קוצר לשחת כיון דעדיין לא נגמרה אבל אם נגמרה לגמרי וודאי לא הוי הפסק ונראה דהא דלא מוקי לברייתא דאכלה חגב בעומדת ליקצר דא"כ מאי האי דקאמר הכל מודים כו' פשיטא דר"מ מודה בזה דהא ר"מ לא אמר אלא קוצר לשחת אבל אי איירי בהביאה שליש הוי ס"ד דזה ג"כ בכלל קוצר לשחת כיון דלא נגמרה עדיין קמ"ל דר"מ דוקא שחת קאמר היינו שלא הביא שליש ור"ש מתיר במתניתין לקצור אף משהביאה גם כן נראה דדוקא הביאה שליש קאמר ולא עומדת לקצור דאטו להאכיל לבהמה מותר לקצור כדרכה אלא וודאי דדוקא משהביאה ולא נגמרה בזה התיר ר"ש כיון דלאו קצירה כדרכה היא ואין דרך לקצור כך אלא לבהמה לא הוי בכלל איסור קצירה ותו קאמר דר"מ בשיטת ר' יהודה אמר דאמר דוקא התחיל עד שלא הביא שליש ור"מ נמי בלא הביא שליש איירי דלאו קצירה היא ופריך הש"ס אימור דשמעת ליה לר"י אפילו בלא הביא שליש אלא לבהמה וכדתנן קוצר לשחת ומאכיל לבהמה לאדם מי שמעת ליה

אפילו בלא הביא שליש אלא לבהמה וכדתנן קוצר לשחת ומאכיל לבהמה לאדם מי שמעת לי אפילו בלא הביא שליש דאי לאדם נמי מתיר א"כ ה"ל תלתא תנאי ופירש"י ז"ל ת"ק לא שרי אלא לבהמה ר"י שרי בלא הביא שליש אפי' לאדם ור"ש שרי אפי' משהבי' שליש גם לאדם ומשמע לי' הכי דלא מסתבר דר"ש יחמיר מר"י דדוקא לבהמה הוא דשרי אבל קשה הא ר"ש בהדיא יקצור ויאכיל קאמר משמע דוקא לבהמה ועוד היכי שרי לכתחלה לאדם נהי דליכא איסור קצירה דאו' כיון דלאו תבואה גמורה היא מ"מ ליתסר גמורה שמא יאכל ממנו וגם לזה י"ל דלא גזרינן כיון דלא שרי ליה אלא עד שלא נגמרה זכור הוא אבל יקצור ויאכיל משמע דלא שרי אלא להאכיל לבהמה ומשמע לפי המסקנא דכולהו תנאי דמתניתין לא שרו אלא לבהמה אבל לא לאדם וכבר הקשו התוס' ז"ל על פירש"י בפסחים שפיר' קוצר לשחת אפי' לאדם ומאכיל לבהמה חטים גמורים ע"י קיטוף והוכרח לזה דשחת היינו לא הביאה שליש לא חל עלי' עדיין איסור חדש כלל ואפי' לאדם שרי אלא תרתי קאמר והכא משמע דלא שרי אלא לבהמה וחדא קתני והא דדייק התם דמותר בהנאה היינו מר"י דשרי אפילו משהביא שליש אם התחיל תחלה וא"כ ת"ק דאמר קוצר לשחת ומאכיל לבהמה אדר"י סמיך דשחת היינו לא הביא שליש אפילו לאדם והתוס' ז"ל כתבו ג"כ בשיטת רש"י ז"ל דמאכיל לבהמה היינו חטים גמורים וע"י קיטוף אבל פי' זה אינו מיושב דא"כ מאי קמ"ל בהא דמאכיל לבהמה ומה ענינו במתני' בפלוגתא דקצירה אבל עיקר האי מילתא דתבואה שלא הביאה שליש אין בה איסור חדש לדידי מספקא ליה ואמאי לא יהא נאסר מתחלתו כמו כלאים וערלה ודוקא לענין טבל ומעשר בעינן גמר מלאכה אבל חדש מנ"ל ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דס"ל דיש בו איסור חדש שכ' סתמא תבואה שלא הביאה שליש מותר לקצור להאכיל לבהמה משמע דלאדם אסור והוא לא כתב דאם התחיל עד שלא הביא שליש דיקצור גם אחר הבאת שליש ונראה מדבריו דלא הותר אלא קודם הבאת שליש כת"ק ואפ"ה לא שרי אלא להאכיל לבהמה ועיין בקידושין דף ל"ח דיליף ר"ש ערלה וכלאים בק"ו מחדש ואי חדש לא נאסר עד אחר הבאת שליש ליחשב נמי האי קולא בחדש משא"כ בכלאים וערלה דנאסרין מתחלת גידולין נהי דכלאים נמי אין עיקרן נאסר כדאיתא בפסחים אבל מה שגדל נאסר מיד ואין לומר דלהכי לא שייך חדש בלא הביאה שליש משום דלא חזי לאדם והוי שלא כדרך אכילתו דהא משמע לקמן דדרך לעשות קליות מתבואה שלא הביאה שליש וכדאמר ר"ע במנמר לקליות וכיון דדרכן לקליות אמאי לא יהי' בכלל וקלי לא תאכל וצ"ע יותר בזה. ומסיק דר"מ ס"ל כר"ע בחדא דאף לאדם לא הוי קצירה אבל דוקא בלא הביא שליש היינו מנמר לקליות ופליג עלי' במנמר לאוצר ופירש"י ז"ל במנמר

לאוצר היינו תבואה שנגמרה לגמרי וזה דלא כמ"ש לעיל דבתבואה העומדת ליקצר ליכא מאן דפליג והתוס' ז"ל כתבו דמנמר לאוצר היינו הביא שליש והשתא איכא תלתא תנאי לפי המסקנא ר"י דמתני' אמר דעד שלא הביא שליש לאו קציר' היא ודוקא לבהמה ור"ש אמר דאפילו הביא שליש לא הוי קצירה אבל לבהמה דוקא ור"ע אמר דאפי' לאדם לא הוי קצירה אפי' הביא שליש ור"מ קיצור לשח' ופריך אפי' קוצר לאדם סבר לה כר"ע ודוק' בלא הביא שליש וצריך לדקדק חכמים דאמרי דוקא חרש אבל בלא"ה הוי קצירה אפילו לא הביא שליש כמאן ס"ל הא לכ"ע לא הביא שליש לאו קצירה היא וי"ל דס"ל כחכמים דר"ע דס"ל במנמר מאחד על הכל אפי' מנמר לקליות היינו לא הביא שליש והיינו דוקא לאדם אבל לבהמה לכ"ע לא בעינן חרש כי היכי דהכא לא הוי קצירה אבל לא משמע הכי מסתמות לשון הרמב"ם בפ"ג מה' מתנות עניים שכתב סתם דבעינן חרישה אפילו קצר לבהמה וכ"כ בפי' הקוצר לשחת היינו גם לבהמה וכ"כ הרע"ב ז"ל שם ועי' הגה' רע"א ז"ל והגר"א ז"ל בפ"י כ' ג"כ דר"מ לא בעי חרש משום דקצירה זו לבהמה היא והוא נגד סוגיא דשמעתין דר"מ אפילו לאדם לא בעי חרש ועי' לח"מ ז"ל בה' תו"מ ועיין בירושלמי פיאה שם. ועי' פי' המשנה להרמב"ם ז"ל שכתב כאן לפרש לא הביא שליש דשמעתין היינו שלא נגמר שליש האחרון וכ"כ הרע"ב ז"ל והוא פלאי ולא כן כתב גבי הבאת שליש דתרומה ומעשרות ועוד דא"כ ר"ש דמתיר אף משיביא שליש היינו תבואה העומדת ליקצר ג"כ שרי לקצור להאכיל לבהמה. וכבר כתבתי דא"א לומר כן ויפלא בעיני מדוע לא הרגיש התוי"ט ז"ל בזה ועי' בה"ז ז"ל. ועי' בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב הקוצר קודם לעומר אינו לוקה והקציר כשר וצ"ע מאי קמ"ל דהקציר כשר ומאיזה טעם יחול עליו איסור דאיצטריך לאשמעינן ולא מצאתי כעת מבואר דין קצירה קודם לעומר בא"י בזה"ז דאולי לא נאסרה קצירה קודם לעומר אלא בזמן קציר עומר צריך שיהי' הוא ראשית אבל כשאין קציר עומר לא נאסר קצירת הרשות תדע דאי בזה"ז ג"כ אסור א"כ אימתי הוא שעת היתר אי עד זמן קצירה הא אכתי לא נקצר ע"כ עד היתר חדש וא"כ אשכחן קצירה ג"כ עד לפני העומר וצ"ע:

דף עב.

גמרא מ"ט דכמה דאפשר לא טרחינן וקשה קצת וכי משום טירחא יתירא הוא דאסור לעשות כריכות ומה ענין איסור טירחא לכאן וצ"ל דה"ק כיון דהקצירה אסורה, אלא לדבר מצוה הותרה אסור לטרוח ולעשות כריכות כדרך הקוצרים דמיתחזי כקצירת הרשות וק"ל:

שם גמרא מנין שאם נקצר ביום כשר כו'. ויש לדקדק הא כבר יליף שאם לא מצא מן הקמה יביא מן העומרים אלמא דקצירה בלילה לא מעכב וא"כ למה ליה קרא דנקצר ביום כשר ומשמע מזה דאע"ג דאם נקצר קודם הפסח כשר מ"מ ה"א דנקצר ביום שלאחריו פסול דבעינן תמימות שיהי' קציר בלילה והיינו דתנינן תרתי מן העמרים כשר נקצר ביום כשר וע"כ ר"א בר"ש דאמר לקמן הוי פקח כו' דנקצר שלא כמצותו פסול י"ל דלא ס"ל דפסול אלא נקצר ביום אבל לא קודם הפסח אבל מהא דיליף מדחיית שבת ע"כ אפי' קודם נמי פסול וכדאמרינן נקצרי' מערב שבת וצ"ל דע"ש לאו דוקא דהא י"ט הוא ואסור לעשות מכשירים גם בי"ט שלפני שבת כדתנן לקמן בפרק שתי הלחם:

שם גמרא הא רבי הא ר"א בר"ש לרבי אם יש אחרת מביא תחתיו דקצירה בלילה לא מעכבא ולראבר"ש מעכבא וכבר כתבו הראשונים ז"ל בדברי הרמב"ם ז"ל שפי' כרבי דנקצר ביום כשר ודוחה את השבת וכתב בזה ג"כ בריש מ"ק דדחיית שבת בקצירה לאו מחריש וקציר נפקא וע"כ מסברא קים ליה כיון דמצוה לקצור בלילה אע"ג דלא מעכבא דוחה שבת אבל יש לדקדק עוד למה השמיט הך פלוגתא לענין טומאה ולא כתב דיביא אחרת כרבי כיון דנקצר ביום כשר ואם נאמר דס"ל כי היכי דדוחה שבת בקצירה הכא נמי דדחיית טומאה אע"ג דלא מעכבא א"כ הוא דלא כמאן דראבר"ש קאמר הוי פקח ושתיק משום דפסול הוא דוקא ולרבי מביא אחרת ועוד י"ל דלא דמי דחיית שבת לטומאה דשפיר דוחה שבת הקצירה עצמה כיון דזמנה קבוע בלילה וכל דבר שזמנו קבוע דוחה שבת אף ע"ג דלא מעכבא לענין הקרבה מ"מ הקצירה עצמה מצוה שזמנה קבוע היא ועי' פי' המשנה בריש פרקין ופשטא דמתניתין מסייע ליה נקצר ביום כשר ודוחה את השבת דאי אהקרבה קאי מאי קמ"ל דדוחה שבת פשיטא כיון דקרבן צבור הוא אבל לענין טומאה כיון דכשירה היא אפילו לא נקצרה בלילה הא אפשר להביא אחרת ואמאי לא כתב כן ואפילו למ"ד הותרה מסיק ביומא דצריך להביא אחרת וכמש"כ התוס' ז"ל וכ"ש לשיטתו ד"פ דדחוי' היא בצבור אלא דביומא שם מייתי הש"ס עוד ברייתא הי' מקריב פרים אילים וכבשים אם יש אחרים מביא אחרים תחתיהם וכדמוקי הש"ס התם ובזה אין כאן פלוגתא והשמיטה הרמב"ם ז"ל ולא כתבה ובתוספתא דמכילתין פ"ג ראיתי דתני התם הי' מקריב שתי הלחם ונטמאו אומרין לו הוי פקח ושתוק וקשה קצת אמאי לא תני בה אם יש אחרים מביא כמו בעומר וי"ל בזה דא"א להביא שתי הלחם אחרים דכבר הוקבעין עם הכבשי' וכן בסדרי' ובזיכין דתני התם הוי פקח ושתוק גם כן א"א להביא אחרים אבל הא דתנן התם עוד הי' מקריב כהנים ומנחת כהן משיח אומרין לו הוי פקח ושתוק ואמאי מביא אחרת ועוד מנחת כהנים מאי ענין

לזה הא קרבן יחיד הוא ולא דחיא טומאה וצ"ל דאחר ריצוי ציץ קאמר וכדאמרינן התם ביומא במנחת פרים דעכו"ם דלא דחי טומאה וכמש"כ התוס' ז"ל התם (ובזה י"ל טעמא על השמטת הרמב"ם ז"ל הי' מקריב מנחת פרים) אבל מ"מ קשה אמאי לא תני בה אם יש אחרת מביא אחרת כמו במנחת פרים שם ועוד יש לדקדק בזה הא דמסיק ביומא מנחת כבשים היינו כבש הבא עם העומר ומנחתו היינו מנחת העומר כמ"ש רש"י ז"ל שם והיכי תני בה סתמא אם יש אחרת מביא אחרת הא פליגי בזה רבי וראבר"ש כדתני התם בתוספתא ע"כ אין דינים אלו ברורים אצלי וצ"ע יותר בזה:

שם תוס' אף בלילה ביום לא כו'. ותימא דילמא נקצר ביום שלפניו קאמר כו'. ולא הבנתי דהא כבר תנן לא מצא יביא מן העמרים היינו שנקצרו מקודם ואי ביום שלפניו מאי קמ"ל תו אלא וודאי ביום שלאחריו קאמר וק"ל:

דף עב:

תוס' בד"ה הוקבעו כו' פירשתי כו'. וכבר הארכתי בדף נ"א ג"כ בזה בהא דמשמע ממתניתין דמעילה דתנור מקדש הלחם ואפ"ה תנן לקמן דאין אפייתו דוחה שבת עיין שם:

הדרן עלך פרק רבי ישמעאל

פרק אלו מנחות שם

גמרא אליבא דרבנן לא תיבעי לך כיון דנקמצת שירי' נאכלין כי תיבעי לך לר"ש דאמר במנחת חוטא של כהן הקומץ קרב לעצמו והשירים קריבין לעצמן ובבאה חטין לא מיבעי' לי' דבכלל זה נותרת היא כמ"ש רש"י או כמ"ש התוס' ז"ל דבשעורים ס"ד שלא יהי' תאכל. ויש לדקדק דלקמן כדרשא דתני לוי אמר טעמא אחרינא ס"ד ואכלו אשר כופר כו' והני להתיר ולבער אתיא וא"כ אפילו לרבנן נצרכה ואין לומר דלקמן נמי דוקא לר"ש קאמר אבל לרבנן מדנקמצו השירים נאכלים א"כ באשם נזיר אמאי איצטריך קרא ולא ילפינן מזאת תורת האשם הואיל ובא להכשיר א"כ במנחת עומר מקנאות ג"כ לא נילף מזאת תורת המנחה הואיל ובא להתיר אפי' לרבנן וכ"ת מנחה שאני דאם השירים אינן נאכלין אלא הם קריבין ג"כ וא"כ קמיצה למה לי דבשלמא באשם אשכחן דכוותא שהדם נזרק והבשר עולה לאישים אבל במנחה דהכל לאישים למה קומצו כלל אכתי תיקשי אי לר"ש דאשכחן דכוותא למה לי לחדש סברא אחריתי ואמאי לא אמר האי טעמ' משום דבאה שעורים ולקמן באשם נמי יש לדקדק אי הבשר אינו נאכל אלא קרב א"כ אמאי קרי ליה אשם הא עולה הוא אלא הי' נראה דלתנא דבי לוי איצטריך דלא נימא

שאינו נאכל וגם אינו עולה לאישים אלא הבשר נשרף וה"נ הא במנחת עומר וקנאות דהקומץ קרב והשירים נשרפין א"כ אפילו לרבנן איצטריך וכן יש לדקדק בהא גופא דאמרינן לרבנן לא תיבעי ליה כיון דנקמצות נאכלות דלא אשכחן מנחה הנקמצת שלא תאכל הא לרבנן נמי אשכחן מנחה שאינה נאכלת אע"ג דנקמצת כדאיתא בסוטה מנחת קנאות מישראלית הנשואה לכהן דמנחתה נקמצת ושירי' מתפזרין לבית הדשן ור"ע מודה בזה כדאיתא שם ויתבאר עוד לקמן בזה:

שם רש"י בד"ה מנחת הסולת נקמצת עיסה עכ"ל משמע דס"ל שלש עיסה קודם קמיצה ולא כן הוא דעת הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' מעה"ק וכמו שהאריך בזה המשנל"מ ז"ל בפי"ב שם ויתבאר לקמן אי"ה:

דף עג.

רש"י בד"ה יכול לא יחלקו בקדשי קדשים חטאת כנגד אשם אבל יחלקו בקדשים קלים שלמים כנגד תודה ל"ד פי' כן דה"ה דשלמים כנגד שלמים ג"כ אסור וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י הנ"ל דאין חולקין חזה ושוק כנגד חזה ושוק אלא דקרא דיליף מינה קדשים קלים היינו ואם על תודה כו' להכי כתב חלוקה שלמים כנגד תודה ומה שביאר הרמב"ם ז"ל חלוקת קדשים בחזה ושוק משום דקרא איירי בחלוקת כהנים אבל ה"ה דבעלים בבשר אין חולקין זה כנגד זה דהא קדשים קלים נמי לאו ממונן הוא כדתנן בקידושין דבעלים ג"כ אין מקדשין בחלקן וע"כ ילפינן מהא דאין חולקין קדשים קלים ג"כ דמקרא דילפינן התם זה יהי' לך מן האש כאש לאכילה לחוד בכהנים הוא דכתיב אבל בעלים מנ"ל דלאו ממונו הוא וע"כ מהאי קרא אלא דלכאורה לא שייך חלוקה בבעלים בבשר דאם יש לו שלמים ולחבירו שלמים ואתי למימר דאסור ליתן שלו לחבירו וחבירו יתן לו את שלו בזה בלא"ה אסור דהא מצוה לבעלים לאכול קרבנן ואפשר דאתי למימר דאסור ליתן חלק משלו לחבירו ע"מ שחבירו יתן לו משלו אבל אין זה דומיא דכל חלוקות דברייתא דנותן חלקו בקרבן זה ונוטל חלק חבירו בקרבן אחר. וראיתי במהרש"א ז"ל בקידושין שם שכתב כן דקדשים קלים נפל מהאי קרא דאינה מקודשת אלא דפירש שם הא דאמר ר"י נמנו וגמרו כו' היינו דבא לחדש דר' יוסי בקדשים קלים נמי אמר דאינו מקודשת דתחלה לא הוי פליגי אלא בקדשי קדשים ואתי ר"י למימר דנמנו וגמרו דלר' יוסי בקדשים קלים ג"כ אינה מקודשת מהא דאין חולקין בקדשים קלים ג"כ ורב אמר עדיין היא מחלוקת פי' דאכתי יש חילוק לר' יוסי בין קדשי קדשים לקדשים קלים ע"ש. ולא הבנתי דבריו ז"ל אי לר' יוסי ג"כ בקדשים קלים מקודשת א"כ

מתניתין דתנן אינה מקודשת כמאן אתיא (אם לא כר"י דוקא) ועוד אי הא דרב קאי אקדשים קלים ולר' יוסי מאי קאמר התם וכרב מי לא תניא מהגרגרנים חולקים הא בקדשי קדשים וודאי אין חולקין וצ"ל דתרתי קאמר רב ר' יהודה חולק בקדשי קדשים ור' יוסי מודה בקדשי קלים וכמה דחוקים הדברים שוב ראיתי בתוס' ז"ל בב"ק דף י"ד שכתב דהמקדש בחלקו בקדשים קלים דאינה מקודשת היינו דוקא כהנים בחזה ושוק אבל בעלים יכולין לקדש בו אשה בבשר והכריחו כן מלשון המשנה המקדש בחלקו כו' ובבעלים לא שייך לשון חלק דעיקר הקרבן שלהם וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' אישות ויליף מקרא דזה יהי' לך מן האש כו' דלא ניתן אלא לאכילה כמ"ש שם בפי' המשנה ולפ"ז איסור חלוקה ג"כ לא שייך בבעלים בבשר אלא דוקא בכהנים בחזה ושוק ובירושלמי פ"א דמעשר שני משמע דבחלק בעלים נמי פליגי ור' יהודה יליף כל הקדשים מבכור דמקדשין בו אשה ור' יוסי יליף ממעשר בהמה דאין מקדשין בו ואין כאן מקומו להאריך בזה וכתבתי בזה בחי' לתמורה בפ"ק ע"ש:

שם גמרא אלא ההוא מוכל נפקא מלשון אלא משמע דברייתא דחלוקה מוכל נפקא וריבר"י מכל והא דאם אינו ענין (ממנחה) אבל רש"י ז"ל לא גרס אלא ופי' ההוא ממכל נפקא היינו דריבר"י ובריתא דחלוקה מכל והקשו התוס' ז"ל מאי פריך מר"י בר"י הא לר"ש אמרינן הכא ור"ש לא ס"ל דרשא דר"י בר"י ור"ט דדייק אי ריבר"י ס"ל הך ברייתא דחלוקה מנ"ל הא כו' צריך לרבויא דשני מינים הם ועדיין אינו מיושב מנ"ל דריבר"י ס"ל כר"ש דאשכחן מנחה נקמצת ואינה נאכלת דילמא ס"ל כרבנן ולא צריך קרא לחריבה של שעורים ואיכא תרי קראי חדא לדין חלוקה וחדא מה התם שני מינים ולפמש"כ לעיל דלרבנן נמי נצרכה א"ש:

שם תוס' בד"ה מן האש תימא. עיין בה"ז שכתב דמן האש צריך לדרשא דאין מקדשין בו את האשה כדאמרינן בקידושין וכתב הצ"ק דלמסקנא דילפינן דאין חולקין זכנ"ז שמעינן מינה דאין מקדשין ג"כ וכקושיית מהרש"א ז"ל שם בקידושין אבל למאי דמסיק אין חולקין זכנ"ז תו לא מצינן למילף מהא דאין חולקין אף על גב דאין חולקין מ"מ מקדשין בו אשה כדאמרינן לקמן ועיין רש"י לקמן בבה"ז ז"ל וכבר כתבתי בזה בזבחים דף מ"ד:

דף עג:

גמרא אב"א קרא ואב"א סברא אב"א סברא עכו"ם לבו לשמים כו'. לכאורה איכא נ"מ בהני תרי טעמי דלמ"ד סברא לא אמר ר"ה אלא אם נדר סתם שלמים אמרינן שכוונתו היתה לשמים ולא שיאכלנו הכהן אבל אם בשעת נדרו אמר בפירוש ע"מ שיאכל הכהן

הבשר הוי שלמים ולמ"ד קרא גזה"כ הוא בקרבן עכו"ם יהי' כליל ולא יאכל אפילו אמר ע"מ שיאכל הכהן לא מהני ולפ"ז ר"ח דפריך מברייתא דעכו"ם שהתנדב כו' לא פריך אלא לטעמא דקרא אבל לפי הסברא מצינן לאוקמי דאמר העכו"ם בפירוש דכוונתו שיאכל כהן או ישראל וכן תיובתא דרב שיזבי ממתניתין מנחת עכו"ם גם כן לא פריך אלא לטעמא דקרא להאי טעמא מוכרח לומר דר"ה ס"ל כר"ע דאין מקריבין אלא עולות אבל לטעמא דסברא מצי סבר כריה"ג דיכול להקריב כל קרבנות שנידר ונידב אבל הרמב"ם ז"ל פסק כר"ע דאין מקבלין מהם אלא עולות ואפ"ה כתב לטעמא דסברא דשלמי כותי עולות משום דלבו לשמים. ולכאורה למה ליה האי טעמא הא מקרא ילפינן עולה אין שלמים לא וי"ל דאיצטריך להאי טעמא דיכול להקריבו עולה אע"ג דשלמים נדר וה"א דנדרו לאו כלום הוא ולא יקרב לא עולה ולא שלמים קמ"ל דיקרב עולה משום דלבו לשמים ולא נתבאר לר"ע דאינו יכול להקריב שום דבר חוץ מעולה וכי נדר שלמים אמר רב הונא בעולה היא אבל אם נדר שאר דבר כגון מנחה או יין ולבונה מה דינן אי נדרו לאו כלום הוא ויוצא לחולין או דילמא נהי דאין ראוי להקרבה מ"מ הקדש חל עליו כיון דהוי דבר הנידר והנידב ולא דמי לחטאת ואשם דאפילו בישראל אם אינו חייב אינו חל שם חטאת אבל הני דבאין בנדר ונדבה נהי דאסור להקריבן מ"מ ההקדש אפשר חל לדמיו ויקרבו בדמיו עולה וצ"ע. עוד כתב הרמב"ם ז"ל דעולת העוף מביא גם לר"ע ולכאורה משמע מברייתא מנין לרבות העופות והיין והלבונה ת"ל כל נדריהם דהיינו דוקא לריה"ג דדריש להני קראי אבל לר"ע דלא דריש אלא קרא דאשר יקריבו לעולה לא שמעי' עופות וכדכתיב שם לרצונכם תמים כו' בבקר ובכבשים ובעזים משמע דוקא הני ולא עופות ועוד דמליקת עולת העוף חידוש הוא ולגבי ישראל נאמרה ולא לכותי ואולי לא גרס בברייתא מנין לרבות העופות כו' אלא מנין לרבות היין והלבונה כו' אבל עוף בכלל עולה הוא ודוק שם:

תוס' בד"ה איש איש כו'. והקשו אמאי לא ילפינן מקרא ומיד בן נכר כו' הא תמימים יקרבו ותי' דה"א בע"מ בלאו אבל תמימים ג"כ אין מקריבין וזה אינו מובן דאם אין מקריבין שום קרבן גם בבע"מ ליכא לאו אלא איסור חולין בעזרה דאזהרה דבע"מ לא נאמר אלא בקדשים והק"א ז"ל ג"כ הקשה על תירוץ זה ע"ש. והי' נראה דהאי קרא דאיש איש איצטריך לכל חד כדאית ליה לריה"ג לרבות כל הקרבנות ולר"ע אתי קרא דלא יקריבו אלא עולה לחוד ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב מקרא דמיד בן נכר כו' למעט שאר קרבנות ועיין לח"מ ז"ל שם:

שם גמרא אי מהתם ה"א קרבן הוא דלא ליתי כו' קמ"ל יקשה דלעולה למה לי כיון דאין כאן נזירות אין כאן עולה וכן הקשו הק"א ז"ל ותי' דאתי למעוטי דאין מקבלין ממנו אפילו נתן לישראל על נזירותו ואין זה נראה כיון דנותנו לישראל להתכפר בו אמאי לא יקבלו ממנו כמו שלמים אם נתן ע"מ שיתכפר בו ישראל וי"ל דה"ק אי מהתם היינו ממיעוטא דבני ישראל ה"א דלא אתי למעוטי אלא מקרבן ולא מנזירות להכי גלי הכא קרא למעוטי מקרבן וממילא בני ישראל אתי למעוטי מנזירות וא"ש לישנא אי מהתם כו' דלפירש"י ז"ל הוי ליה למימר אי מהכא והתוס' ז"ל בנזיר כתבו ג"כ כדברי הק"א ועיין מש"כ שם בחי' וי"ל עוד נהי דליכא בהו נזירות מ"מ ה"א דליכא איסורא לקבל ממנו דאם לאו חובה היא תיהוי נדבה קמ"ל דאין מקבלין מהם עולה כזו ובאמת ל"ד עולת נזיר דה"ה עולת יולדת דאין מקבלין כמ"ש הרמב"ם ז"ל אע"ג דבמשנה שקלים משמע דדוקא חטאות ואשמות הוא דלא מקבלינן מינייהו דאינו בא בנדר ונדבה עולת חובה בכלל קיני זבים הם דכל דבר שבא חובה אין מקבלין מהם:

שם גמרא כותי ששלח עולתו כו'. עיין בדברי הרמב"ם ז"ל בזה ובדברי הכ"מ והלח"מ ז"ל וכבר כתבתי בזה בזבחים מה שנ"ל בזה ועיין בירושלמי שקלים דמשמע התם אפילו אי עכו"ם אינו מביא נסכים אבל אם אמר עולת ישראל עלי מביא עולה ונסכים בשביל ישראל ע"ש:

דף עד.

גמרא הא כיצד הקומץ קרב לעצמו והשירים קריבין לעצמן. עיין רש"י ז"ל בסוטה דף כ"ג שכתב דר"ש לית ליה כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ע"ש ולדידי צ"ע דהא לא אשכחן מאן דפליג בהא אלא ר"א דמתיר לשם עצים ואי ר"ש ל"ל כלל כל שממנו לאישים א"כ אמאי לא מוקי ברייתא דהתם כר"ש דשירים קריבין לעצמן ומאי פריך מכל שממנו לאישים אלא ש"מ דהכא לא שייך כל שממנו לאישים כיון דכך מצותה שניהם לאישים אבל התם במנחת סוטה דמשום חלקה שירים הם ויש בהם משום כל שממנו לאישים אפילו ר"ש מודה דאין להקריב השירים והיינו דלא מוקי לה כר"ש אלא דא"כ היכי ס"ד למימר לעיל לר"ש דבאה שעורים השירים קריבים לעצמן הא יש בה משום כל שממנו לאישים וצ"ל דה"א דבאה שעורים גם כן מצותה בכך הקומץ קרב לעצמו והשירים קריבין לעצמן כמו במנחת חוטא אבל השתא דגלי קרא דלא אשכחן במנחת ישראל שירים קריבים א"כ במנחת סוטה כיון דיש לה חלק בה אין להקריב משום כל שממנו לאישים כו' ועי' תוס' שם שהביאו בשם הירושלמי דמיבעי' ליה הקטרת השירים

לר"ש אי יכול להקטיר גם בלילה ופשיט התם מראבר"ש ומפשטא דתלמודין משמע דלר"ש השירים ג"כ הקטרה גמורה היא דאל"ה הוי מצי למימר דר"ש וראבר"ש מחד קרא ילפי כיון דלר"ש ג"כ לאו הקטרה גמורה היא אלא לר"ש ישרף למעלה ולראבר"ש למטה אלא וודאי לר"ש הקטר' גמורה היא:

שם תוס' בד"ה יש לך דבר שקרב לאיבוד ואע"ג דאיכא שתי הלחם הבאים בפ"ע דלשריפה אתין כו' ואין זה מובן דהא מן התורה לאכילה אתו ומשום גזירת תעובר צורתו ויצאו לבית השריפה וצ"ל דכוונתם לרב יוסף התם דאמר מה"ת לשריפה אתין. ובאמת אשכחן דכוותא בפרים ושעירים הנשרפים דדמים ואימורים קריבים והבשר נשרף אלא דפריך כיון דכתיב במנחת כהן כליל תהי' היינו הקטרה לגבי מזבח וכי יש לך דבר קרב למטה דלמטה לאו הקרבה היא ומשני דתרתי קראי כתיבי כליל תהי' ולא תאכל וכליל תהי' היינו כולו בהקטרה הוא נדבתו ולא תאכל חובתו דאינה נאכלת אלא נשרפת בביה"ד וק"ל ועיין רש"י לקמן בד"ה ורבנן ותוס' בד"ה ורבנן ודו"ק. וצריך לדקדק עוד בשמעתין האי פיזור על בית הדשן מה דינו והתוס' ז"ל כתבו בשם פי' הקונטרס דביהד"ש היינו מחוץ למחנה והקשו ז"ל הא מיפסיל ביוצא ואין כאן קושיא כ"כ דאם כך היא מצותה לשורפה שם אין בזה פסול יוצא כמו פרים ושעירים הנשרפים אבל מנ"ל הא דנשרפה חוץ לג' מחנות אלא וודאי נראה דזה בית הדשן היינו היכא דפסולי המוקדשים נשרפין שם וה"נ דילפינן מקרא דלא ניתנו שירים אלו לא לאכילה ולא להקרבה הרי הם כמו פסולי המוקדשין אלא דאיכא לספוקי אי נשרפין שירים אלו מיד אי אחר עיבור צורה ומסתברא דאין טעון עיבור צורה דמתחלתה לשריפה היא באה והוי פסולו בגופו דישרף מיד וכן הוא הדין במנחת סוטה הנשואה לכהן דאין שירי' נאכלין מחמת חלקו של כהן והוי ג"כ כמו פסולו מגופו דכך דינה ומצותה דאינה נאכלין אלא נשרפת כמו פסולי המוקדשין אבל עוד מצינו דכוותא ביבמות דף ק' במנחות וולדות כהן וישראל שנתערבו וספק כהן וספק ישראל הוא אמרינן נמי התם דמנחתם אינו נאכלת ומסיק שם ג"כ דעבדינן לה כראבר"ש ומתפזר השירים בביה"ד והתם דמחמת ספק הוא דאינה נאכלת שמא כהן הוא הי' נראה דאינה נשרפת מיד שמא ישראל הוא ומצותה באכילה אלא טעונה עיבור צורה אלא דא"כ למה קאמר הש"ס דעביד לה כראבר"ש כו' הא בלא"ה לכ"ע דינא הכי בתערובות קדשים תעובר צורה ויצא לבית השריפה כדאמרי רבנן דר"א וכן אשכחן עוד בכמה דוכתי אלא משמע דהתם נמי אין טעון עיבור צורה כמו במנחת חוטא ומדברי התוס' ז"ל שם ביבמות משמע דטעון עיבור צורה ולא משמע הכי כמש"כ ועיין מהרש"א ז"ל שם שכתב דלהכי לא מוקי כרבנן דר"א דתעובר צורתן כו' משום

דמתפזרת על ביה"ד כראבר"ש עדיף ולפי דברי התוס' ז"ל אין כאן עדיפות ובאמת צ"ע טעמא מאי לא הוי דינא הכא כמו בכל ספק קדשים דבעי עיבור צורה וע"כ צ"ל דמתחלת הקדישה לכך באה שיהי' השירים נשרפין ולא הוי בכלל ספק בעלמא ונ"מ טובא אם חישב בשעת קמיצה לאכול שירים למחר אי נימא דנשרפת משום חומר כהן מחשבה ג"כ תפסל מה מספק משום חומר ישראל דשמא ישראל הוא ובעי קמיצה והשירים נאכלין כיון דמה שאינו נאכלת מחמת ספק ושמא הוא ראוי לאכילה והוי מחשבה אבל אי נימא דלאו שם ספק עלי' אלא מתחלתה כך דינה לא הוי מחשבה ועיין בחי' לסוטה דכ"ז שהארכתי קצת ג"כ בהאי ענייא ועיין צ"ק ז"ל וצ"ע במתניתין דסוטה דתנן התם אלו שמנחות נשרפות ויש בהן אלו שפסולין בבעלים כגון בא עליו בדרך ובכה"ג לכאורה בעי עיבור צורה ותני התם לכולהו בהדי הדדי משמע דכולהו חד דינא להו:

שם גמרא בעי רבינא כהן שאכל אימורין מאי לאו דזרות לא קא מיבעי' ליה כי מיבעי' ליה לאו דכליל תהי' ופירש"י ז"ל בכהן שאכל אימורין מזבח של כהן מיבעי' ליה ולא הבנתי מאי איריא זבח של כהן במנחות הוא דאיכא נפ"מ בין כהן לישראל אבל באימורים ליכא נפ"מ בין כהן לישראל ובשניהם כליל הוא ועוד קשה מאי קאמר רבינא כהן שאכל מן האימורין הא לאו דכליל לא תאכל ל"ד בכהן הוא וכיון דמיבעי' ליה אי לאו איכא בכל שהוא בכליל אי לא בזר נמי מיבעי' ליה ופשיט ליה ר' אהרן מהא דר"א כל שהוא בכליל תהי' ליתן ל"ת על אכילתו וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' מעה"ק דבין כהן בין זר אם אכל מן האימורים לוקה משום כליל לא תאכל ובמכות דף י"ח איתמר הכי בהדיא גם לאוכל מן העולה ובלח"מ ז"ל שם דקדק אמאי לא כתב ללאו דכליל תהי' בעולה וכן בבשר פרים הנשרפים ותי' דבבשר פרים ליכא לאו דכליל תהי' דלא קרב למזבח וזה נכון אבל התוס' ז"ל בסוף ד"ה לאו דזרות הקשו ר' יהודה דאמר בכריתות דבחלב מוקדשין לוקה שלש אמאי לא חשיב נמי לאו דכליל תהי' ותי' דבפלוגתא לא קמיירי ופלוגתא היא הכא נראה מדברי דראבר"ש דדריש לא תאכל למנחת חובתו לית ליה לאו בכל שהוא בכליל תהי' וא"כ הוי סברא הפוכה לת"ק ליכא לאו אלא בדבר שהוא בכליל תהי' היינו הקרב למזבח אבל לא בנשרפין בביה"ד ולראבר"ש הוי איפכא דבנשרפין בביה"ד היינו מנחת חובה נאמר לא תאכל וגבי כליל תהי' ליכא לאו דלא תאכל אלא נראה דלראבר"ש ג"כ לוקה משום לא תאכל אפילו בהקרב למזבח אלא דגלי קרא דבמנחת חובה ליכא אלא לאו דלא תאכל אבל אינה בכליל תהי' ומנחת נדבה איתא נמי בכליל תהיה וכ"ש בלא תאכל אבל לת"ק וודאי נראה דליכא לאו דלא תאכל אלא בדבר הקרב למזבח אבל לא בנשרפין בביה"ד ואפי' לראבר"ש יש לומר דלא נאמר לא

תאכל אלא במנחת חוטא דנאמר בה לא תאכל אבל בשאר נשרפין בביה"ד ודוקא בפרים הנשרפים שנשרפין כמצותן הוא דאיכא לאו דלא תאכל כמ"ש הרמב"ם ז"ל מקרא דכל חטאת אשר יובא מדמה כו' ועיין לח"מ ז"ל שם אבל בלא"ה איכא לאו בכל הפסולין דכל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו ועיין תוס' מכות שכתבו דזה הוי לאו שבכללות ועי' בחי' למעילה בזה ואין כאן מקומו להאריך בזה עכ"פ מש"כ התוס' דפלוגתא הוא צ"ע. ועוד גם לדבריהם דראבר"ש פליג בהא לא הבנתי דבריהם ז"ל דהא א"ר יהודה הוא דמקשי אמאי לא חשיב בכריתות להאי לאו הרי לעיל בפ' התכלת דף נ"א אמרינן בהדיא לר"י דיליף גז"ש דכליל כליל ליתן ל"ת על אכילתו וכברייתא לעיל הרי דאית ליה לר"י האי לאו דכליל תהי' ומסוגיא דלעיל פרק התכלת משמע דר"ש לית ליה גז"ש דכליל כליל דאיצטריך ליה כליל תקטר שיהא כולה כהקטרה וא"כ לדידיה ליכא לאו בכל שהוא בכליל תהי' וא"כ קשה מאי פריך הש"ס במכות ארבא דאמר לר"ש לוקה חמש אמאי לא חשיב האי לאו בכל שהוא בכליל תהי' הא לר"ש לית ליה האי לאו אלא ע"כ משמע דכולהו מודו בהאי לאו ואין כאן פלוגתא ועדיין צ"ע בזה ומש"כ דהוי לאו שבכללות היא דלא כשיטתם במכות שם דלוקה חמש היינו מלקות ממש ולא איסורא כפירש"י ז"ל שם. ובלאו דזרות האריכו התוס' ז"ל לפרש דהיינו לאו דמעילה וכל זר לא יאכל קודם דכתיב בתרומה אבל לאו דזר לא יאכל כי קודש הם ליתא באימורים דלא חזו לכהנים והקשו ע"ז מהא דר"י מרבי לאו דזרות בדם מהקישא דחלב והא דם אימעיט ממעילה ופירשו ז"ל דמקרבן הוא דאימעיט אבל לא מלאו וכן פירש"י ז"ל בכריתות שם וכתב דאיפכא לא אמרינן לרבות קרבן ולמעוטי מלאו משום דהקישא בלאו כתיב ובלא"ה לא מסתבר למעט מלאו ולחיובי קרבן דאי לאו ליכא אמאי מחייב קרבן אבל עיקר האי מילתא קשה הא מיעוטא דמעילה בדמים הוא משום דכ' הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה אחר כפרה אין בו מעילה דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ה"נ לפני כפרה ולאחר כפרה אפילו לאו אין בו וא"כ לר' יהודה היכי ילפינן לפני כפרה מלאחר כפרה הא ע"כ לא דמי דלפני כפרה איכא לאו ולאחר כפרה ליכא לאו וא"כ לענין קרבן ג"כ לא שייך למיצף הקישא מלאחר כפרה דלאחר כפרה דליכא איסורא ליכא קרבן אבל לפני כפרה דאיכא לאו איכא נמי קרבן אבל אי נימא דלאו דזרות לאו קרא דמעילה הוא א"ש ועיין בזה בכ"מ ז"ל שם בשם מ"כ ובלח"מ ז"ל שם וה' מעיל:

דף עד:

גמרא מסייע לשמואל דאמר המתנדב שמן קומצו כו'. יש לדקדק מאי סייעתא דילמא מתניתין דילן אתיא כת"ק דר"ט בזבחים דאין מתנדבין שמן כלל אבל לר"ט אפשר כולו לאישים וי"ל דאשכחן סתמא לקמן במכילתין דמתנדבין שמן ומסתמא מתניתין נמי הכי ס"ל ושפיר הוי סייעתא לשמואל ועי' תוס' בד"ה קומצו כו' שכתב לחלק בין שמן דקומצו ובין שמן יין לשמואל דהוי כולו לאישים משום דיין צלול ואינו יכול לקמוץ ולא ידענא למה הוצרכו לזה דשמן טעמיה משום דילפינן ממנחה מה מנחה קומצו ושירים נאכלין אף שמן כן ויין יליף שמואל מקרא ויין תקריב לנסך כו' הרי מבואר טעמא דזה נקמץ וזה כולו לאישים והכי קי"ל דנדבת שמן קומצו שירי' נאכלין ונראה דזה דוקא אם ישראל התנדב שמן אבל כהן אם התנדב שמן כולו כליל כמו מנחתו ולא מצאתי זאת מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל:

שם גמרא ומאי בזו לאפוקי ממ"ד שתי הלחם כו'. עיין רש"י ובפי' המשנה להרמב"ם ז"ל וכבר כתבתי לעיל בזה באורך מה שנ"ל והוי מצי למימר לעיל ברישא ג"כ כה"ג דבזו אתי לאפוקי מראבר"ש דאמר מנחת חוטא של כהנים שירים אינן קריבין קמ"ל דמנחת כהנים יפה בהם כח מזבח לכהנים אפילו מנחת חובתו אלא דעדיפא מינה קאמר וק"ל:

שם משנה כל המנחות הנעשית בכלי טעונות ג' מתנות שמן כו' ואמרינן בגמרא למעוטי מנחת מאפה ופירש"י ותוס' ז"ל דלא אימעיט אלא מיציקה אבל מתן שמן ובלילה יש גם במנחת מאפה ומשמע להו הכי מדלא ממעטינן לקמן אלא יציקה מזה נראה דאינך ב' מתנות אית ביה ובלילה בהדיא כתיב ביה ומתן שמן כיון דליכא מיעוטא ילפינן לה מכל המנחות וכבר האריכו התוס' ז"ל בד"ה מה להלן בטעמא דלא ממעטינן גם ממתן שמן ועיין במשנל"מ פי"ב מה' מעה"ק שהאריך בדברי התוס' ז"ל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דליכא מתן שמן במנחת מאפה וכמש"כ הלח"מ ז"ל והמשנל"מ ז"ל וצ"ל הא דלא אימעיט אלא מיציקה היינו דלמתן שמן לא צריך קרא כיון דאין מעשי' בכלי אלא בתנור ולא נאמר מתן שמן אלא בנעשית בכלי כמש"נ על מחבת בשמן תיעשה אבל מיציקה איצטריך למעוטי דהוי מרבינן ממנחה כל המנחות כי היכי דטעונות בלילה ומשיחה ועיין משנל"מ ז"ל שכתב דממעטינן למתן שמן מקרא דממעטינן יציקה וסתמא דברייתא לא משמע הכי דא"כ אמאי לא הזכיר מתן שמן ג"כ וע"ש במשנל"מ שכתב ראיות נכוחות לדברי הרמב"ם ז"ל מברייתא דלקמן ברקיקין ע"ש ונראה עוד להביא ראיה מהא דאמרי' בחלות תודה רביעית שמן מתחלקת לכמה חלות לבלילה ואי טעונה מתן שמן תחלה א"כ רביעית נמי ליכא ואי תימא דחלות תודה אין צריכין מתן שמן

דלא מיקרי מנחה א"כ היכי ילפי רבנן מלחמי תודה שנאמר בהן חלות ובוללן כשהן סלת דילמא חלות תודה דלא בעו מתן שמן בתחלה בוללן כשהן סולת אבל מנחות דיש בהן שמן בתחלה בסולת בוללן כשהן חלות אלא ש"מ דמנחת מאפה אין בה מתן שמן כמו בחלות תודה אבל ז"א דהא פלוגתא דרבי וחכמים לא בחלות מנחת מאפה לחוד פליגי אלא במנחת מחבת ומרחשת ג"כ אע"ג דיש בהן מתן שמן כשהוא סלת ואפ"ה ילפי רבנן דלישנא דקרא חלות בלולות משמע נמי דבלולות כשהן סלת ולא כשהן חלות כמו בחלות תודה שנאמר בהן חלות בלולות ונבללות כשהן סלת ועיין בפי' המשניות ז"ל דמשמע מלשונו ז"ל דלא פליגי רבי ורבנן אלא בחלות של מאפה תנור וכן הוא לשון הרע"ב ז"ל בפי' המשנה אבל בברייתא בגמ' כיצד הוא עושה כו' מבואר דבכל המנחות פליגי ועיין תוי"ט ז"ל:

דף עה.

גמרא רביעית שמן היא כו'. ופירש"י דברביעית אינו יכול לבלול כשהן חלות ולכאורה בלא"ה לא שייך בלולה בחלות תודה כיון דאין בהן פתיתה היכי שייך בלולה בהן ולשון רש"י ז"ל אבל מחבת ומרחשת שאין בהן חלות כ"כ כו' אינו מובן קצת דבמחבת ג"כ עשר חלות הוא דאיכא כמו בתודה ולמה הוצרך לזה הא משמע דבתודה דליכא אלא רביעית שמן א"א לבלול אבל מחבת ומרחשת יש בהן שמן לוג אפשר לבלול גם חלות וק"ל:

שם גמרא חלות בלולות ולא רקיקין כו'. עיין בלח"מ ז"ל פי"ב הנ"ל שכתב בשם הרא"ם ז"ל דאם שינה ועשה משיחה בחלות ובלולה ברקיקין פסול והקשה אמאי לא תנן לה בחולין כשר בחלות פסול ברקיקין כשר ברקיקין פסול בחלות ובתוספתא במכילתין תני להאי לישנא בהדיא ע"ש ובתוספתא חולין תני עוד כמה דברים דכשרים בזה ופסול בזה דלא תנן במתניתין שם אבל מ"מ איכא למידק בהא וכמש"כ הלח"מ ז"ל כיון דאם לא בלל כלל כשר אם כן חלות שלא בללן אלא משחן למה יפסל מידי דהוי אלא בללן כלל אלא דז"א אלא לרבנן דברקיקין נמי מושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג בזה שפיר איכא למימר דהוי כלא בלל כלל כיון דכל הלוג נתן במנחה אבל לר"ש דמושח כמין כ"י ושאר השמן נאכל לכהנים אם עשה כה"ג כחלות מסתברא דפסול נמי הוי דהוי כחיסר שמנה דבחלות מצותה שתהי' המנחה מעורבת עם הלוג ואח"כ יקמוץ ואם לא בלל אלא משח הרי ליכא בשעת קמיצה לוג שמן ואפילו לרבנן י"ל ג"כ כיון דמציתה לאפות בשמן דבוללן סלת א"כ כי עשה בה מעשה רקיקין ומשחן לאחר אפי' הרי אפאה בלא שמן ואין זה בכלל לא בלל דכשר אטו במחבת ומרחשת ג"כ כשירה אם אפאה

בלא מתן שמן ודאי נראה פסולה וכן לא תנן לעיל לא נתן שמן כשר אלא הא דלא בלל כשר היינו דלא קיים מצות בלילה אבל שמן איכא א"כ ה"נ במאפה תנור כיון דמצות אפייתה בשמן אם אפאה בלא שמן י"ל דפסולה לשיטת הרמב"ם ז"ל דליכא מתן שמן במנח' מאפ' וכן איפכא רקיקין שלא משחן לאחר אפי' אלא בללן בשמן כשהוא סלת מנ"ל דכשירות אלא דהרמב"ם ז"ל כתב להדיא לא בלל לא משח כשר וע"כ לא משח היינו דבללן בשמן דאי בלא שמן כלל פשיטא דפסול הרי מבואר דמשיחה ברקיקין לא מעכבא וכן תנן לה במתניתין לא משח כשר ומה שנראה מד' הלח"מ ז"ל דרוצה לפרש לא משח היינו לא משח כלל זה א"א כמש"כ ז"ל:

שם גמרא מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין. פירש"י ז"ל עשרה חלות ועשרה רקיקין מביא לוג כו' ואין זה מובן דהא לרבנן לא אשכחן מנחה מחצה חלות ומחצה רקיקין אלא כל חדא מנחה לעצמה היא ובעי ב' לוגין אלא העיקר כפי' בתרא דאליבא דר"ש היא דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא וא"כ הא דתני ומושח הרקיק ע"פ כולו ומחזיר השמן לחלות היינו אפילו לר"ש ור"ש בן יהודה הוא דאומר משום ר"ש דמושח כמין כ"י לחוד והשאר נאכל לכהנים ותנאי הוא אליבא דר"ש וכן אידך ברייתא ברקיקין הבאין בפ"ע פליגי נמי אליבא דר"ש לת"ק אליבא דר"ש מושח כל הלוג ולרשב"י אליבא דר"ש אינו מושח אלא כמין כי והשאר נאכל לכהנים וא"כ מתניתין אתיא כרשב"י אליבא דר"ש אבל בזבחים סוף פרק כל התדיר תנן סתם לר"ש דמותר רקיקים נאכל לכהנים משמע דליכא פלוגתא אליביה והכי מוכח לקמן ריש פרק הרי עלי עשרון דברקיקין בפ"ע ס"ל לר"ש דמותר השמן נאכל לכהנים אבל במחצה חלות ומחצה רקיקין פליגי אליבא דר"ש לת"ק אליבא דר"ש מושח על פני כולו והמותר מחזירו לחלות ולרשב"י אליבא דר"ש מושחו כמין כי והמותר נאכל לכהנים ומוכח הכי משום דע"כ ת"ק במחצה חלות ג"כ ר"ש היא דאל"ה ליכא מנחה מחצה חלות ומחצה רקיקין וכמ"ש התוספ' ז"ל לקמן בפרק הנ"ל ובהא דיש חילוק אליביה דר"ש בין כולה רקיקין דהמוחר נאכל לכהנים ובין מחצה חלות ומחצה רקיקין דמחזיר המותר לחלות יש לומר דמחצה חלות ומחצה רקיקין דחדא מנחה היא שפיר טפי להחזיר לחלות מאכילת כהנים אבל הא דבמחצה רקיקין מושחן ע"פ כולו וברקיקין בפ"ע מושחן בפ"ע מושחן כמין כי לר"ש צ"ע טעמא מאי וכיון דברקיקין בפ"ע אין צריך למשוח אלא כמין כי מ"ש דבמחצה רקיקין מושחן ע"פ כולה והא דתניא מושח הרקיקין ומחזיר המותר לחלות לפי דברי הרמב"ם ז"ל דבלילת החלות היא כשהיא סלת ומשיחת רקיקים הוא לאחר אפי' צ"ל דאופה הרקיקים תחלה ומושחן ואח"כ מחזיר השמן לחלות כשהן סלת או דס"ל כרבי

דחלות בוללן ולעיל תניא מחצה חלות ומחצה רקיקים מביא ובוללן וקומץ משניהם ופירש"י ז"ל דפותת אותם ובולל שניהם כאחת בשמן והוא דלא כדתני הכא בברייתא דברקיקים ליכא בלילה אלא משיחה ובלילה דחלות ג"כ כשהן סלת ולא לאחר פתיתה ונראה דהאי ובוללן דקאמר לאו בשמן קאמר אלא שמן עביד להו כל חד כדיניה אלא דאחר פתיתה בולל שניהם כדי שיעלה בידן הקומץ משניהם וזה ברור. והרמב"ם ז"ל פסק דלא כסתמא דמתניתין דמותר שמן רקיקים נאכל לכהנים אלא מושחן עד שיכלה השמן דת"ק בברייתא ועיין בלח"מ ז"ל ונראה משום דרבי תני לה במתניתין סוף כל התדיר בלישנא דיחידאי אמר ר"ש אם ראית כו' אלא מותר רקיקי מנחת ישראל כו' לא הוי סתמא ועוד נראה דמוכח הכי מהא דלעיל דאמרינן לוג למה נמשח משום לוג שען של מצורע ואמאי לא קאמר משום לוג של רקיקין דאינו מתערב כולו עם המנחה אלא מושח ממנו כמין כ"י לחוד ובמה נתקדש הוא עצמו אם לא בלוג הנמשח אלא ש"מ דס"ל לר"ח כרבנן דברקיקים גם כן מושחו וחוזר ומושחו כו' וא"כ מתקדש הוא עם המנחה כא' וזה נכון שם:

משנה כל המנחות הנעשית בכלי טעונות פתיתה לעיל כ' התוס' גבי יציקה דאתי למעוטי מנחת מאפה דלא נעשית בכלי דאין תנור מקדש והכא ליכא למימר הכי דהא איכא מנחת מאפה דאינו נעשית בכלי ואפ"ה טעון פתיתה ועוד דאטו למ"ד תנור מקדש אישתני דינא ליציקה במאפה תנור ולפתיתה בלחם הפנים אלא וודאי לסימנא בעלמא נקטא ועקרא דמילתא נראה דריבויא דמנחה דכתיב בהני תרתי בפתיתה וביציקה מרבינן כל חד כפי ענינו לענין פתיתה לא איצטריך לרבוי' אלא מנחת מאפה דקרא כתיב גבי מחבת ומרחשת לא צריך לרבויא דמגז"ש דקרבנך ילפי מהדדי ולמנחת סלת לא שייך לרבוי' דנקמצת כשהיא סלת ובשירים לא שייך פתיתה וע"כ לא איתרבי אלא מנחת מאפה ומיעוטא דאותה אתי ללחם הפנים ושתי הלחם דס"ד כי היכי דאיתרבי מנחת מאפה הכי נמי מרבינן לחה"פ ת"ל אותה וכדאיתא בת"כ דלא דמי למנחת מאפה שיש ממנה לאישים היינו שנקמצו אבל שתי הלחם ולחה"פ אין מהן לאישים. וריבוי במנחה לענין יציקה ע"כ לא מרבינן אלא שאר מנחות היינו מנחת העומר וחוטא דבמנחת הסלת בהדיא כתיב ביה יציקה ומיעוטא ע"כ למאפה תנור דלשתי הלחם לא איצטריך דאין בהן שמן כלל ופריך ואימא למעוטי מנחת כהנים דאינה כתובה כאן כמ"ש רש"י ז"ל ומשני איזהו דבר שצריך שני מיעוטין כו' והתוס' ז"ל הקשו לקמן בד"ה איזהו אמאי לא ממעטי מהני תרי מיעוטי מנחת נסכים ומנחת כהנים ותי' דהתם בהגשה איכא ג' מיעוטי וליכא לאוקמי במנחת מאפה לחוד אבל הכא דאיכא תרי מיעוטי מסתברא לאוקמי במנחת

מאפה ע"ש. ולפ"ז תיקשי לר"י לעיל בהגשה דליכא אלא תרי מיעוטי אמאי לא מוקי לה במנחת מאפה אלא נראה דמנחת נסכים לא שייך למעוטי מיציקת שמן כיון דאשכחן בה ריבוי שמן ג' לוגין לעשרון אין למעט אותה בנתינת שמן אלא מנחת כהנים לחוד הוא דבעי למעוטי ודו"ק:

שם תוס' בד"ה אימא להוציא כו'. הקשה בקונטרס אמאי לא ממעט לענין פתיתה מנחת כהנים ותי' דמסתברא לרבות מנחת כהנים בדין מנחת מחבת שכן פתיתה כ' ביה בהדי' עיין צ"ק ז"ל מה שהקשה ונראה בכוונתם ז"ל דהוי ליה למעוטי מנחת כהנים ממה שנאמר פתות אותה פתים שנים לארבעה אלא לשנים לחוד כמש"נ במנחת כהן משיח מנחת פתי' ותי' דמנחת יחיד הוא וכתיב ביה פתים אלמא דבעינן פתיתה גם בכהן משיח ונהי דבמשיח אינו כופל לד' מ"מ שאר מנחת כהנים מסתברא לריבויא כדין מנחת ישראל אבל לפנינו ליתא הכי ברש"י וגם מש"כ למעוטי שתי הלחם מנפש דכ' ג"פ ג"כ אינו מובן דמיעוט לא נאמר בש"ס ועוד יתבאר בזה לקמן:

דף עה:

משנה מנחת ישראל קופל א' לב' וב' לד' ומבדיל פירש"י ז"ל דזה היא הפתיתה כופל חלה אחת לב' ומבדיל היינו שמשבר הכפילה ונמצאו שהם שתי חצאי חלה ואח"כ כופל השנים לד' ומבדיל ונמצא חלה חלוקה לארבעה חלקים לאורך החלה או לרוחב ולפ"ז הי' כל פת ארוך או רחב כמדת החלה ואם כן אכתי מיקמץ היכי קמיץ וי"ל דכפילה ראשונה היא לאורך או לרוחב וכפול השני' הוי איפכא ויליף לה מפתות ופתים ובסיפא תנן וכולן פותתן כזיתים ופירש"י לחד לישנא דפותת עוד ד' לח' וח' לט"ז עד שיהי' כזית ואין זה מובן דאם כן מאי קאמר ולא פתיתה לפתיתין דמשמע דאינו פותת אלא ב' פעמים לב' ולד'. ולאידך פירושא שיכול לפתותן עד שיהו כזיתים ג"כ קשה לפי משמעותא דאין עושה אלא ארבעה פתיתין וודאי יש בכ"א כזית ואי ליכא כזית אינו פותת כלל הא מצוה בפתיתה לארבעה פתים ומה שפי' עוד דליכא בעשרון אלא ארבעים זיתים ג"כ קשה דעשרון שיעור חלה הוא ויש בו מ"ג ביצים ועם לוג השמן יש בו יותר והרע"ב ז"ל פי' הא דתנן וכולן פתיתן כזיתים היינו דלאחר שפתת כזית חולק כל זית לב' ולד' וכבר תמה ע"ז בתוס' חד מהא דמשמע לקמן דלתנא דמתניתין הוי פרורין כזית ע"ש ויצא לו להרע"ב ז"ל פי' זה מפירוש המשנה להר"מ ז"ל שכ' וז"ל ואותה הפתיתה שהיא כזית כופל אותה עם ארבע כו' ע"ש אבל מחיבורו נראה דלא כן הוא כוונתו אלא כופל החלה א' לב' וב' לד' וכשהוא כופלה אח"כ פותת את כולן ויהי' כל פת כפול ארבע

ויליף לה מדכתיב פתות אותה פתים היינו בפתיתה אחת יהי' ארבע פתים כאחת וזש"כ בפירוש המשנה ואותה הפתיתה שהיא כזית כופל אותה עם ארבע היינו שיש בה ארבע פתים כאחת ובמנחת כהן משיח לא הי' כופל אלא לשנים וכשהוא פותת אין בכל פת אלא שנים כפולים וזש"כ שם במנחת כהן משיח לא יסדר פתיתה מהם עם ארבע אלא כופל אותה עם שנים אלא דמה שכתב שם ואינו מבדיל כדי שלא יהיה פתות לפתיתין לא הבנתי אהי קאי והן הדברים וכתב בחיבורו במנחת כהן משיח כתב דכופל לשנים ופותת ונמצא כל פתיתה כפול לשנים ובמנחת ישראל כתב הכופל לארבע וכן במנחת כהנים אלא דבמנחת ישראל מבדיל הכפלים ובמנחת כהן אינו מבדיל ואח"כ פותת מן הכפלים יחד פתיתים כזיתים ובמנחת כהן משיח ג"כ אינו מבדיל וכל פתיתה כפול לשנים וכתב הלח"מ ז"ל דהוכיח כן מהא דפליג ר"ש ואמר דמנחת כהן משיח אין בו קמיצה אין בהם פתיתה והרי נאמר בה מנחת פתים אלמא דבעי פתיתה אלא ע"כ ר"ש מודה דמקפלה לשנים אלא דאינו פותת עוד ותנא קמא סבירא ליה דפותת גם כן ואין זה מוכרח דאם אינו פותת קיפול זה לזה ולא מיקרי פתיתה כיון דאינו מבדיל אלא וודאי משמע ליה הכי מהא דתנן וכולן פותתן כזיתים והאי וכולן היינו כל המנחות בין של ישראל בין של כהנים וכהן משיח אחר הקיפול פותת ומה שהקשה לר"ש מנחת פתים מאי דריש יש לומר דפתים היינו חצאי חלה וכשיטתו דחולק כל חלה לשנים ועיין בק"א שהאריך בזה:

שם משנה ר"ש אומר מנחת כהנים כו'. ופירש"י ז"ל מנחת נדבה של כהן ודקדק המשנל"מ ז"ל דאתי לאפוקי מנחת חוטא של כהן דבעי קמיצה לר"ש בעי נמי פתיתה והקשה ע"ז הא מנחת סלת היא ובמנחת סלת ליכא פתיתה כמו שהאריך שם דאפילו אפיה לא בעיא וכבר כתבתי לעיל בזה דאפי' ודאי בעי אבל אפי' עשר חלות ופתיתה מסתברא דלא בעי כיון דשירים הם ומתחלקת לכהנים וכמו שהאריך ז"ל שם אבל מש"כ לדייק מלשון רש"י ז"ל שכ' מנחת נדבה כו' דס"ל דמנחת סלת בעי פתיתה לא הוי צריך להאי דיוקא דבהדיא כתב רש"י ז"ל לקמן גבי הי' עומד ומקריב כו' דבמנחת העומר מיירי ועלה תני וכולן פותתן כזיתים אפילו מנחת העומר ומנחת העומר מנחת סולת היא הרי מבואר בדבריו דמנחת הסלת ג"כ בעי פתיתה ויתבאר לקמן בזה:

שם גמרא אמר רב יוסף האי חביצא כו' אמר ר"י מנא לה הי' עומד ומקריב כו'. פירש"י ז"ל דרב יוסף מייתי ראיה דאם אין בהם כזית אינו מברך המוציא ודתני דפותתן כזיתים דוקא ויש לדקדק מאי איריא היא זו הא הא דפותתן כזיתים לאו משום ברכת המוציא הוא אלא מצותה בכך ואפילו אם כולה כליל והקומץ גם כן אינו עושה פתיתן פחות

מכזית ויותר הי' נראה דראיתו הוא דבפרורין כזית מברך המוציא אלא דלא משמע הכי מהא דמסיק מאי הוי עלה ר"ש אמר אפילו אין בהם כזית מזה נראה דבפרורין כזית פשיטא דמברך המוציא ועיקר אשמעותא דרב יוסף דבאין בהן כזית אינו מברך. והנה בפי' חביצא נחלקו הראשונים ז"ל מד' רש"י ז"ל דמיירי ע"י בישול וכבר הקשו התוס' ז"ל היכי יליף לה ממנחות ולפמ"ש בלשון רש"י ז"ל דר' יוסף יליף ממנחות לפירורין שאין בהם כזית דאינו מברך המוציא אין כאן קושיא כ"כ דשפיר יליף אם אפי' מנחות דאין בהן אלא טיגון אינו מברך באין בהן כזית כש"כ בחביצא שע"י בישול דאינו מברך המוציא אלא דהתוס' ז"ל הקשו עוד ע"ז וכ' דחביצא היינו ע"י הדבקת פירורין בשמן או דבש וזה הוי שפיר דומיא דמנחות אלא דהתינח במנחת מחבת ומרחשת שנאפות תחלה ופותתן ויוצק עליהם שמן שפיר הוי דומיא דחביצא שמחבר הפתיתין ע"י שמן או דבש אבל לפי פירש"י ז"ל דבמנחת העומר מיירי נהי דנימא דבעי פתיתה מ"מ אינו דומה לחביצא דהא מנחת העומר נאפות לאחר קמיצה ואין בה מתן שמן עוד וכיון דמברך המוציא אשלימה אע"ג דנילושה בשמן משום דנילושה גם בפושרין או ע"י קביעות סעודה אמאי לא יברך גם אפתיתין כיון דלא עשה בהן דבר אלא פתיתן לבד אטו אם עשה לחם שלם לפתיתין לא יברך עליהם המוציא אבל בפ' כיצד מברכין נראה מדברי רש"י ז"ל דלא שייכא פתיתה אלא במחבת ומרחשת שנאפות קודם קמיצה ושפיר איכא למילף מינה לחביצא וכנ"ל ובדוקא כתב שם מנחת מחבת ומרחשת שיש בהן מתן שמן אחר פתיתה היינו יציקת שמן אבל מנחת מאפה תנור ג"כ לא דמי לחביצא דאין בהן יציקה אחר פתיתה והוי כמו שאר פת שפררו דלא יצא מתורת פת. עוד פי' שם דראיית רב יוסף ממנחות הוא לפרורין שיש בהן כזית וכמ"ש לעיל ובאמת ק' לפי' זה היכי מייתי ר"י ראיה מינה דילמא הא דתני נטלן לאכלן מברך המוציא לחביצא דילמא מיירי במנחת סלת או מנחת מאפה דאין בהן דין חביצא אבל לפשכ"כ ממשמעות לשונו כאן דמייתי ראיה לפחות מכזית דאינו מברך המוציא א"ש דע"כ מיירי במחבת ומרחשת דאי במנחת מאפה או סלת אפי' אין בהם כזית אמאי לא יברך המוציא אלא דהאי דיוקא אינו מוכרח וכמש"כ וצ"ל דמהא דייק דאי מיירי במנחת מאפה מאי קמ"ל בנטלן לאכלן דמברך המוציא פשיטא אלא על כרחך במחבת או מרחשת מיירי דהוי כעין חביצא ודו"ק:

שם גמרא הי' עומד ומקריב מנחות בירושלים מברך שהחיינו:

ופירש רש"י ז"ל כהן שלא הקריב מנחה מימיו או מנחת העומר והתוס' ז"ל כתבו דלמשמרות הוי זמן קבוע והיינו דקתני בתוספתא ברכות בזבח גם כן הכי והרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות תמידים כתב דאם מקריב מנחה מן החדש מברך שהחיינו ולפירוש זה

יקשה זבח מא"ל ולענ"ד אין צריך לכל זה דהתוספתא אזיל לשיטתיה דמברך שהחיינו בשעת עשיית כל מצוה כגון ציצית ותפלין כדאיתא בתוספתא ברכות ועיין בתוס' סוכה דף מ"ו וכבר מבואר דין ברכה זו בדברי הראשונים ז"ל באורך ויש בה חילוקי דיעות. ועוד נראה דלשון עומד ומקריב מנחות בירושלים יש לומר דקאי על הבאתה לקרבן בעלותו לירושלים ברגל דמצוה להביא כל קרבנותיו כדכתיב ובאת שמה ועל זה מברך שהחיינו דהוי מצוה זמניות וכן משמע בתוספתא ברכות פ"ה הי' עומד ומקריב זבחים בירושלים אומר שהחיינו כשהוא מקריבן אומר ברוך אשר קדשנו להקריב זבחים נטלן לאוכלן אומר אשר קדשנו לאכול זבחים משמע דשהחיינו מברך בשעת הבאת הקרבן לירושלים. ועדיין צ"ע:

שם גמרא אמר ליה אביי ולר"י דאמר מפרכן עד שמחזירן להלתן הכי נמי דלא מברך המוציא ומסקנא לרב יוסף הכי הוא אם לא בבא מלחם גדול ורב ששת מסיק דאפילו פירורין שאין בהן כזית מברך המוציא ולא פליגי אלא בכעין חביצא אבל פת שפיררו לפירורין שאין בהן כזית ליכא פלוגתא ולכולי עלמא מברך המוציא וכן מבואר בש"ע סי' קס"ח וכבר כתבתי לעיל דע"כ כולה שמעתין מירי במנחת מחבת ומרחשת דמנחת מאפה וסולת דאינו ניתן בדין שמן אחר אפיה הוי כפת שלם שפיררן ועיין תוס' פרק כל שעה שכתב ר"ת ראיה מכאן לעיסה שבלילתה עבה אפילו טיגנה בשמן מברך המוציא דקפסיק ותני הכא מנחות סתם אפי' מחבת ומרחשת ויש מהראשונים ז"ל דמוקי להאי ברייתא במנחת מאפה וסולת כמבואר בב"י שם בסימן הנ"ל והדברים מבוארים דאי אפשר לומר כן דכל שקלא וטריא דשמעתין ליכא לאוקמי במנחת מאפה וכנ"ל. וראיתי בירושלמי ריש פרק כיצד מברכין דבעי התם עד כמה מברך ר' חננא ור' מנא מר אמר עד כזית וחרנא אמר עד פחות מכזית מאן דמר עד כזית כדתנן וכולן פתיתים כזיתים ומאן דמר פחות מכזית כר' ישמעאל דאמר מחזירו לסלתן וצריך לדקדק מאי קבעי עד כמה יברך ועל כרחך משמע דאמתניתין קאי דתנן על הפת אומר המוציא ומיבעי' ליה אי מברך דוקא אכזית אבל פחות מכזית אינו מברך המוציא או אפילו אפחות מכזית מברך המוציא ומסיק מר אמר עד כזית דווקא אבל אפחות מכזית אינו מברך המוציא וכדתנן וכולן פותתן כזיתים אלמא דפחות מכזית לא חשיב ולהכי אין עושין פתיתין פחות מכזית ולענין ברכת המוציא נמי לא חשיב וחרנא אמר כר' ישמעאל דמחזירן לסלתן אלמא דפחות מכזית ג"כ בחשיבותו קאי ומברך עליו המוציא. ולפירוש זה נראה דלא פליגי אלא בפירור אחת פחות מכזית בהא סבירא לי' דאינו מברך המוציא משום דלא חשיב אבל אם אוכל כשיעור אפילו מפירורין לכולי עלמא צריך לברך המוציא ובהמ"ז ולא

שייכא הך פלוגתא דירושלמי לפלוגתא דשמעתין דהכא פליגי אפילו בפירורין שיש בהן כשיעור בצירוף ופליגי אי השמן מבטלן מתורת לחם כיון דליכא פירור כזית והתם פליגי בפירור פחות מכזית לחוד אפילו מפת גמור וא"כ למאי דקי"ל כתנא דמתניתין דפותחן כזיתים דוקא לכאורה הלכה כמ"ד בירושלמי דאין לברך המוציא על פחות מכזית וזהו דעת הראב"ד ז"ל שכתב דאינו מברך המוציא על פחות מכזית אלא בורא מיני מזונות כמ"ש הב"י בסימן הנ"ל אבל הרשב"א ז"ל לא ס"ל כן וכן הרא"ש ז"ל וצ"ל דמשמע להו משיטתא דתלמודין דפירורין פחות מכזית לא גרע אלא כעין חביצא וע"י דבש או שמן מבטל להו מתורת לחם אבל לא כשהוא בעין ופרטי דינים אלו כבר נתבארו בדברי הטור וש"ע סימן הנ"ל וכדברי הרמב"ם ז"ל ומפרשי דבריו:

שם גמרא ליקט מכולן כזית אם חמץ הוא כו' לפימש"כ לעיל דבפירורים בעין לא פליגי א"כ מאי קשיא ליה מהאי דלקט מכולן דילמא מיירי בפירורים בעין בשלמא לפירש"י ז"ל שפי' נקט מכולן היינו מכל המנחות א"ש דשמעינן מינה דהוי לחם אפילו אין שאין בהן כזית מכל המנחות אפילו מחבת ומרחשת אבל כבר הקשו התוספות ז"ל דאם כן מאי קאמר אם חמץ הוא כו' הא ליכא חמץ במנחות ולא ידענא אמאי לא הקשו גם אמצה היכי יוצא ידי חובתו חדא דהוי מצה עשירה שנילוש בשמן ועוד אם אין יוצאין בחלות תודה משום דאינה נאכלת לז' כ"ש דאין יוצאין במנחות ועוד דבמנחות בלא"ה נראה דאינו יוצא דלאו שלו היא כי היכי דאין יוצאין במצה של מע"ש למ"ד ממון גבוה הוא ומנחות שהם קדשי קדשים וודאי לאו שלו הם וע"כ ליקט מכולן היינו מחמשת המינים כפירוש התוס' ז"ל ואע"ג דתנן לה במתניתין דחלה האוכל מכולן מצטרף לענין חמץ ומצה לא מצי מייתי מהתם משום דהתם מצי איירי שעירב קמח מה' מינים אבל הכא תני ליקט מכולן כזית משמע דליקט פירורין מה' מינים כא' ומ"מ תקשי דילמא איירי בפירורין בעין ור"ת פי' דבפירורין בעין לא איצטריך לאשמעינן דמצטרפין דכבר תנן לה דמצטרפין זע"ז אלא ע"כ אתי לאשמעינן אפילו עבדי כעין חביצא דא"כ מאי איריא דאשמעינן האי רבותא בה' מינים אפילו במין אחד נמי הוי מצי לאשמעינן. ועדיין צ"ע יותר בזה:

דף עו.

משנה כל המנחות טעונות ג' מאות שיפה וה' מאות בעיט' שיפה ובעיטה בחטין ור' יוסי אומר בבצק ומיבעי' לי בגמרא אי אף בבצק קאמר או בבצק ולא בחטים ופשוט מברייתא דאמר ר"י שיפה ובעיטה בבצק וקשה קצת מאי פשיטותא היא זו דילמא ה"נ

אף בבצק קאמר ועיין תוס' ז"ל ונראה בנוסחא זו דר"י אמר שיפה בחטין ובבעיטה בבצק מזה משמע דשיפה בחטין לחוד ובעיטה בבצק לחוד וכן מבואר גי' זו בפי' המשנה אלא דנראה דגרס בדברי ר"י בעיטה אף בבצק ע"ש ומסתברא כגירסא זו דלר"י בעיטה בבצק לחוד דשיפה בבצק מאי אהני אדרבה יכול לבא לידי חימוץ מרבוי השפשוף אבל בעיטה אינו מניח להחמיץ ולכולהו נוסחא לת"ק דאמר הכל בחטים טעמא לחוד כדי לנקותן מהפסולת ולר"י בבצק טעמא לחוד כדי שתהא הלישה יפה והבעיטה פירש"י ביד ובפי' המשנה כתב דבחטין בעיטה ברגל ע"ש:

שם כל המנחות באות עשר כו'. עיין תוי"ט ז"ל ובמשנל"מ ז"ל מ"ש לענין מנחת סלת אי באה עשר ג"כ וכבר כתבתי דנראין דברי המשנל"מ ז"ל דאינו באה עשר כיון דשירים הוא:

שם תוס' בד"ה דאפרשינהו בלישייהו כו' ומסקו דשם תרומה לא חיילא עד אחר אפי'. ועיין בדברי הר"ן והרא"ש ז"ל שם בנדרים ובנדה דף ו' כתבו דקדושת פה חיילא ואסור לשנותה מתרומה אחר הפרשה ולא הבנתי אי חל עליה שם תרומה דאסור לשנותה האיך יוצאין לחולין ע"י פדיון קודם שחיטת הזבח אלא מדנפדין ע"כ ליכא שם תרומה עליה קודם דקדשה זבח קלה הוי צריכי לזה אלא אפילו ליכא שם תרומה עליה בלישה מ"מ שפיר שני התם לרב הוא דהא דשפחתו של ר"ג מיירי בתרומת לחמי תודה ולאו משום קדושת תרומה היא אלא משום קדושת הלחם כולו דמיקרי קדש וליכא קדושה יתירה בתרומה מבלחם כולו. אלא דיקשה לזה מד' הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' אה"ט דחלות תודה קודם שחיטת הזבח לא מיקרי קדש לענין כל חומר בקדש והשתא להאי לישנא דרב הונא ס"ל דמעל"ע שבנדה אינו מטמא אלא בקדש ולא בתרומה מאי משני בתרומת לחמי תודה הא אכתי ליכא עלייהו חומרא אלא כדין תרומה ע"ש וצ"ל דסוגיא דנדה אזלא כמ"ד חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי ושפיר יש ללחמי תודה אפילו קודם שחיטת הזבח דין קדש והרמב"ם ז"ל פסק כמ"ד לאו כקדש דמי וכמבואר שם אלא בעינן קדש מקודש דוקא ועיין בכ"מ ז"ל באורך. שוב ראיתי בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' משכב ומושב שכתב לענין טומאת מעל"ע דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי ע"ש:

דף עו:

תוס' בד"ה שריבה כמדת חלתן כו'. וכ' דת"ק ס"ל דדוקא בלחה"פ וחביתין כתיב חוקה לעכב אבל לחמי תודה ונזירות לא מעכבי ויש אומרים אף לחמי תודה דכ' מצות אבל

שאר מנחות לכ"ע לא מעכבי דכ' מצת ואפילו כתיב בהו מצות גמר ממנחת מאפה ולא הבנתי דבריהם ז"ל דגבי מנחת מחבת ג"כ כתיב מצה תהי' ומצות לא נאמר אלא בפרשת צו גבי מנחת סולת דליכא בה מספר ו' חלות כמ"ש לעיל ול"נ דטעמא דיש אומרים הוא משום דבלחמי תודה כתיב בהדיא מספר ו' חלות כדאיתא לקמן פ' התודה אבל כל המנחות לא ילפינן אלא במה מצינו להכי לא מעכבי אלא דא"כ מאי קאמר ר"ה במנחת מאפה דיוצא בחלה אחת דכ' מצת תיפוק ליה משום דילפי במה מצינו כמו כל המנחות ומאי איריא דקמ"ל במנחת מאפה והי' אפ"ל דמספר עשרה לא מעכב בכל המנחות כיון דלא כתיב בהו בהדיא אלא חלה אחת מיהו לא מצי עביד היכי דכתיב מצות דמצות תרתי משמע להכי קאמר דבמנחת מאפה יוצא אפילו באחת דכתיב מצת והשתא ר"ה מצי סבר כת"ק דברייתא ובלחמי תודה ג"כ יצא אם ריבה או חיסר אבל לא חלה אחת מכל המין והיינו דפריך מהא דרב טבי בר קיסנא דאמר דבלחמי תודה ג"כ יוצא אפילו עשה חלה אחת דלפי שיטת רש"י ז"ל קשה קצת מאי פריך הא כבר אמרן דתנא היא ור"ה כיש אומרים ורב טבי כת"ק אבל למש"כ ניחא דהכא בחלה אחת פליגי ור"ה ס"ל דהיכא דכתיב מצות לכ"ע אינו יוצא בחלה אחת ופריך מרב טבי וקאמר ההוא פליגא ופלוגתא אחריתא היא ולא פלוגתא דתנאי דלעיל והרמב"ם ז"ל לא כתב דבחלה אחת יצא אלא בלחמי תודה אבל כל המנחות לא כתב אלא אם ריבה או חיסר ע"ש והא דלא אמר ר"ה מנחת מחבת שעשה אחת יצא דכתיב מצה תהי' יש לומר במנחת מאפה מדשינה קרא וכתב גבי חלות מצת וגבי רקיקין מצות שמע מינה דאתי לדרשא להכשיר חלה אחת ועיין במש"ל ז"ל מה שהקשה מנדה דרב הונא אדרב הונא והדבר פשוט כמו שכתבו התוס' ז"ל לעיל וכן פירש רש"י ז"ל שם ע"ש:

שם משנה ר"ש אומר לא הי' להם קצבה כו'. עיין בדברי הרע"ב ז"ל שפי' דר"ש קאי אמדת סאין ג"כ דאפי' לכתחלה אין להם קצבה ולא ידענא מי הכריחו לזה אטו ר"ש פליג אכולהו תנאי דלעיל פרק ר"י דאפילו בשבת קוצרין ג' סאין ואמאי לא פי' דאנפות קאי כפירש"י ז"ל ואם משמע ליה הכי מלשון פי' המשנה שאחר שכתב דהנפות והסאין אינן אלא למצוה כ' ור"ש אומר דאפי' למצוה אינו צריך כו' משמע ליה מלשונו דאכולהו קאי בין על הנפות בין על הסאין ולפ"ז אינו מובן מה שצידד שם לומר לדעת הרע"ב ז"ל דמספר הנפות מעכבי וא"כ ר"ש לא פליג אלא אסאין לחוד דאנפות לא מסתבר שיפלוג ר"ש ויאמר דאפילו למצוה לא צריך ולת"ק אפילו מעכבי וזה לא נראה דא"כ ה"ל למיתני להא דר"ש ברישא גבי סאין אלא וודאי ס"ל להרע"ב דר"ש אתרווייהו פליג בין על הסאין בין על הנפות דאפי' מצוה ליכא ולת"ק תרוייהו למצוה ולא לעכב אבל

העיקר נראה כמ"ש דר"ש לא פליג אלא על הנפות לחוד כפשטיה דמתניתין אבל בסאין מודה דמצוה איכא:

הדרן עלך פרק אלו מנחות

פרק התודה

תוס' בד"ה התודה כו' וא"ת ניזל בתר השתא כמו בשקלים כו' ע"ש שתי' ונראה דבלא"ה לא דמי דהתם מחצית השקל הוא עצם המצוה ואם הוסיפו על המטבע החצי ג"כ נתגדל ונותנה כפי שהיא עכשיו אבל במידת העשרון לא נאמרה אלא על כמות הסלת שבה ואסור להוסיף או לפחות ע"ז וכי בשביל שהגדיל המדה בשביל זה יתרבה שיעור הסלת וק"ל:

דף עז:

גמרא או כלך לדרך זו נאמר כאן כו' ונאמר בביכורים כו' מה להלן אין לה שיעור כו'. יש לדקדק היכי ס"ד למילף מביכורים דאין לה שיעור הא ע"כ לא דמי לביכורים דביכורי' אין לו שיעור כלל ויכול לעשות כל שדהו ביכורי' בלי שירים כלל והכא נראה דאינו יכול לעשות כל הלחם תרומה דאחד מכל קרבן כתיב והיינו דחשוב ביכורים בדברים שאין להם שיעור בריש פאה ותרומה לא קחשיב משום דיש לה שיעור בזה דאסור לעשות כל גרנו תרומה כדאיתא בירושלמי שם וכן תנן במשנה פ"ב דביכורים ע"ש וצ"ל דהא דביכורים נאכלין במקום קדוש כמו לחמי תודה עדיף לי למילף מהדדי לענין שיעור ג"כ אע"ג דלא דמיין להדדי לגמרי ודו"ק:

שם גמרא אמר מר והקריב ממנו מן המחובר כו'. לא מצאתי כעת דין זה בדברי הרמב"ם ז"ל ולפי מאי דילפינן לה מתרומת מעשר לכאורה דינו להיות כתרומת מעשר דאין צריך מן המוקף וכדתנן בפ"ב דביכורים ועיין בד' הרא"ש ז"ל שם וצ"ע:

שם גמרא ונילף מתרומת חלה פירש"י דהוי אחד ממ"ח ואין זה מובן דשיעור זה מדרבנן הוא אבל מה"ת אין לה שיעור כמו תרומה. וכן נראה דפריך אכתי נילף מחלה דאין לה שיעור דכתיב כו' ג"כ ממנו תרומה וק"ל:

דף עח:

משנה השוחט את התודה חוץ לחומה כו' ואמר ר' יוחנן חוץ לחומת בית פגי פירש"י ז"ל היינו חוץ לחומת הר הבית וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה והכי משמע מפ"א דסנהדרין גבי זקן ממרא יכול מצאן אבית פגי והמרה עליהם תהי' המראה ת"ל ועלית

אל המקום מלמד שהמקום גורם ומקום סנהדרין הוא בעזרה בלשכת הגזית ובית פגי היינו הר הבית ובפי' המשנה מבואר שהוא מקום חוץ להר הבית אבל סמוך לו וכ' דהכי משמע בסנהדרין מד' נראה דהר הבית הוי מקום סנהדרין ובית פגי וצ"ל לפ"ז בטעמו של דבר דיש חילוק בין הר הבית דקדוש לר"י ובירושלים אינו קדוש היינו משום דר"י ס"ל דלא בעינן על בסמוך ממש היינו בעזרה אלא אפילו בהר הבית דאינו סמוך ממש גם כן קדוש אבל מ"מ ילפינן מעל שלא יהי' רחוק מן המזבח ולהכי אם הוא חוץ לחומת הר הבית אפילו בירושלים אינו קדוש אבל בפסחים פירש"י ז"ל דחוץ לחומת בית פגי היינו חוץ לחומת ירושלים וכ"כ התוס' ז"ל בסנהדרין שם וכבר הביא התוי"ט ז"ל בשם בנו ר"א ז"ל דברי הירושלמי ביומא דמבואר בדברי ר"י עד שיהא חוץ לחומת ירושלים וכן משמע בב"מ פרק הפועלים דף צ' דחוץ לחומת בית פני היינו חוץ לחומת ירושלים ע"ש. ומ"ש בפי' המשנה דהוא מקום בישול המנחות כבר דקדק ע"ז התוי"ט ע"ש ולפ"ז א"ש כפשוטו דלר"י לא בעינן על בסמוך כלל וחוץ לירושלים לא קידש משום דחוץ לירושלים לאו מקומו הוא ואם יתקדש פסול ביוצא ולפירש"י הכא דלר"י חוץ להר הבית פסול גבי תודה א"כ מאי פריך והא פליגי חדא זימנא בשוחט על החמץ הא לא דמיין אהדדי דבתודה חוץ להר הבית מודה ר"י דפסול ואלו גבי חוץ לא אשכחן דחוץ לחומת הר הבית יפטר אלא כל היכא דאיתא באיסורא קאי ובאמת צריך לדקדק אי גבי חוץ בעינן שיהי' החמץ לשוחט ולזורק ולאחד מבני החבורה דוקא בירושלים כמו בלחמי תודה אי אפשר דוקא בתודה דמיפסיל ביוצא חוץ לירושלים הוא דלא קידש כמ"ש רש"י ז"ל בפסחים שם אבל בחוץ אפילו יש לאלו חמץ חוץ לירושלים משמע דלר"י ג"כ אינו עובר אלא אם החמץ בירושלים עמו אבל חוץ לירושלים אפילו אם הוא ברשותו אינו עובר ולא נתבאר טעמו של דבר בהא דבעינן שיהי' עמו בירושלים דוקא דלא דמי ללחמי תודה כמ"ש וצ"ל דאם אינו עמו בירושלים מקום אכילת הפסח לכ"ע לא מיקרי על החמץ והא דמיבעי' ליה בפסחים באחד בסוף העולם היינו היכא דהחמץ הוא בעזרה או בירושלים כמו שפירש"י ז"ל שם ולפ"ז הי' נראה דגבי תמיד לר"י לכ"ע בעינן שיהי' עמו דוקא בעזרה דלענין תמיד הוי ירושלים כחוץ לירושלים וא"כ מאי דפשיטא להו להתוס' ז"ל דבתמיד אם יש לאחד מישראל אינו עובר יש לפקפק קצת דדוקא בפסח באחד בסוף העולם דאין לו שום חלק בהפסח גם השוחט אינו עובר אבל בתמיד דכל ישראל שותפין בו ויש לאחד מישראל חמץ בעזרה אפשר דשפיר מיקרי שוחט על החמץ ועובר השוחט אלא דמ"מ נראה כדברי התוס' ז"ל דנהי דכל ישראל שותפין בו מ"מ אינן בכלל בל תלין וכל שאינן בכלל בל תלין אין עוברין ודו"ק:

שם גמרא מאי מצה נאכל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה וכתבו התוס' ז"ל דחד שיעורא הוא עם קרימת פנים דתנן בשבת ויש לדקדק א"כ מאי קמ"ל רבא דא' וכן לענין לחמי תודה פשיטא דהא במתניתין תנן דאם קרמו פני' וקדש הלחם ועי' רש"י בפסחים ועוד אמאי לא קאמר האי שיעורא על מצה נאכל שקרמו פניו בתנור דבכמה משניות תנינן להאי שיעורא והי' נראה דקרימת פנים הוא קודם להאי שיעורא דכל שפורסה ולענין קידוש לחם כי קרמו פניו מוקדש ומיקרי לחם לענין זה אבל הכא מיירי לענין אכילה דיוצאין בנא היינו שלא נגמר בישולו וע"ז אמר שמואל האי שיעורא דכל שפורסה כו' ואמר רבא עלה וכן ללחמי תודה סגי באפיה בזו דסד"א א' שלא יטול פרוס והאי כמאן דפרוסה דמי ולא סגי באפיה בזו והתוס' ז"ל לעיל דף נ"ז ע"ב בד"ה ושמעינן כתבו ד קרימת פנים היינו כמו מאכל בן דרוסאי בתבשיל וזה כפי שיטתם כאן דקרימת פנים וכל שפורסה כו' חד מילתא הוא ויוצאין בה ידי מצה ולא משמע הכי בירושלמי בשבת דאמרינן התם אמתניתין ולא חררה כו' עד שיקרמו פני' ר"י ב"א בשם רב אשי אמר זרוזות הנשים בפת יותר מן התבשיל משמע דאתי למימר מ"ש דבפת סגי בקרימת פנים ובתבשיל בעינן שיתבשל עכ"פ כמאכל ב"ד ומשני דנשים זריזות הם כו' אלמא דקרימת פנים לא הוי כמו מאכל ב"ד אם לא שנאמר דשיטת הירושלמי דבעינן מתבשיל דוקא שיתבשל כ"צ מהא דאמרינן התם דמודה ר"א גבי לחם הפנים דבעינן שיקרמו פניו ולא סגי בתחתון לחוד משמע דבקרימת פנים סגי ומיקרי לחם וכמ"ש התוס' ז"ל אלא די"ל דלענין קידוש תנור קאמר וכדתנן במעילה אבל לאכילה לא סגי בהכי וכ"ז צ"ע. ואכילת נא דפסח לפי משמעותא דשמעתין דיוצאין במצה נא היינו ע"כ דראוי לאכילה קצת כמו מאכל בן דרוסאי דאל"ה היכי יוצאין בה וא"כ בפסח אפילו הגיע למאכל ב"ד אסור משום לאו דאכילת נא והרמב"ם ז"ל בהל' ק"פ כתב דנא היינו שנצלה קצת ואינו ראוי למאכל אדם משמע דלא חזי כלל למאכל אדם ועיין בפ"ג מה' שבת דמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל דבמאכל ב"ד מיקרי ראוי לאכילה והוא חצי בישול והדברים ארוכים בזה וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

שם גמרא תודה ששחטה על שמנים חלות כו'. ומסיק דאם אמר אל יקדשו ארבעים אלא אם קידשו שמנים לכ"ע אינו קדוש כ"פ במסתמא חזקי' כתב דלאחריות מכוין ור"י סבר דלקרבן גדול מכוין ואביי ור"פ מסיק דסתמא נמי לקרבן גדול קמכוין אלא דחזקי' סבר נהי דהוא מכוין לקרבן גדול ואין קדושתן כלום מ"מ כ"ש מקדשין שלא מדעת וממילא קדשי ארבעים מתוך השמנים ור"י ס"ל אין מקדשין אלא מדעת ולדעתו אינו קדושין כיון דלקרבן גדול מכוין ויש לדקדק לשינויא דאביי אי קיימא הא דאמרינן לר"ז דאם אמר אל

יקדשו כו' לחזקי' נמי לא קדוש די"ל דע"כ לא אמר חזקי' דמקדשין שלא לדעת אלא היכא דלא אמר בפירוש אל יקדשו כו' אבל אם אמר אל יקדשו כו' אין כ"ש מקדשין או דילמא אפי' בכה"ג מקדשין ולחזקי' בכל גוונא קידשו ארבעים ואם נאמר דהיכא דאמר בפירוש אל יקדשו כו' לכ"ע אין כ"ש מקדשין אפשר ליישב קושיית התוס' ז"ל בריש מכילתין דה"ק ר"פ אפי' לר"י מקדשין שלא לדעת ולעיל שם אמר ר"י ז"א אין כ"ש מקדשין אלא מדעת ולפי הנ"ל י"ל דהתם מיירי דאמר בפי' שלא יקדשוהו הכ"ש וכן י"ל כקושייתם לעיל מחזקי' דמשמע בסוכה דס"ל דכ"ש אין מקדשין אלא מדעת היינו לאפוקי אם נתנן בכלי ופי' שלא יתקדש אבל יותר נראה דלאביי ור"פ קדשי לחזקי' אפילו אמר אל יקדשו כו' דדבריו לאו כלום הוא וכ"ש מקדשין מאיליהם והרמב"ם ז"ל פסק כר' יוחנן דלא קדושי אלא אם אמר יקדשו ארבעים מתוך שמנים ותמה הכ"מ ז"ל אמאי לא פסק כחזקי' דרבי' הוא ונכונים בזה דברי הבה"ז ז"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל כאוקימתא דאביי ור"פ דפליגי בכ"ש אי מקדשין שלא מדעת וכבר פסק בה' פהמ"ק דאין מקדשין אלא מדעת ממילא הלכה כר"י:

שם תוס' בד"ה ליקדשו מ' מתוך פ'. עיין בעירובין דף נ' שהקשו התוס' קושיא זו דר"י לית ליה ברירה אהא דאמרינן דר"י ס"ל לקרבן גדול מכוין והא בלא"ה לית ליה ברירה ואפילו לאחריות יכוין וכתב המהרש"א ז"ל שם הא דלא הקשו כהא דקאמר ליקדשו מ' כו' משום דהיכא דמברר דבריו אית ליה לר"י ברירה כמ"ש שם בעירובין דף ל"ה אבל כאן הקשו התוס' ז"ל עלה דליקדשו כו' מפרק כל הגט דלית ליה ברירה אפילו כשמברר דבריו כמ"ש התוס' ז"ל שם בעירובין דמפרק כל הגט מוכח הכי ע"ש ותי' דהכא א"צ להתברר אלא ממילא קדשי ארבעים מתוך השמנים איזה שהם ולפי שיטתם כתבו דצריך להפריש י"א חלות מכל מין לתרומה אם מעורבין הם עי' תוס' עירובין שם ובאמת אמאי יהי' מעורבין דהא ע"כ לא אפה השמנים חלות כאחת דאסור לרבות במדת עשרונם אלא ע"כ אפאן ב' פעמים כמידתן והוי הנך לחוד והנך לחוד. וכבר כתבתי לעיל בפ' התכלת דדעת הרמב"ם ז"ל לא כן הוא אלא מושך ארבעים מתוך השמנים והשאר פודן ויוצאין לחולין וכתב הבה"ז דהא דצריכו פדיון משום דתנור מקדש לכולהו ולא הבנתי דמאי ענין קדושת תנור בלחמי תודה דמעשיהם בחוץ אלא הפדיון הוא משום קדושת דמים דחייל עלייהו כשהקדישן לכך על קדושת התוס' ז"ל מהא דאין ברירה כתבתי שם מה שנ"ל לד' הרמב"ם ודו"ק:

שם משנה שחטה חוץ לזמנו וחוץ למקומה קדש הלחם היינו בחוץ לזמנו הוי הלחם פיגול ובחוץ למקומה הלחם קדוש ליפסיל ולא מהני ליה פדיון אבל היכא דלא קדש הלחם יכול לפדותן ועי' בפי"ב מה' פמה"ק בב"מ בשם מ"כ מש"כ בזה:

שם גמרא מתניתין ר"מ היא דתניא כו'. והנה ר"מ אומר דקדושת הלחם בכל שפסולו בקודש תליא ופלוגתא דר"א ור"י הוא בבע"מ בדוקין שבעין ור"א ס"ל כר"ע דאם עלה לא ירד וה"ה דמקדש הלחם ור' יהושע י"ל דלא ס"ל כר"ע או כדאמרי' כי אמר ר"ע בפסולא דגופא כו' ור"י אומר דבבע"מ ג"כ לא נחלקו ולכ"ע לא קידש וחוץ לזמנו לכ"ע קידש לא נחלקו אלא בחוץ למקומו ר"א יליף לה מחוץ לזמנו ור"י יליף מבע"מ והתחילו לדון למי דומה וצ"ל לר' יהודה דבין ר' אליעזר ובין ר"י ס"ל כר"ע דבדוקין שבעין אז עלה לא ירד דאל"ה היכי שייך לדון חוץ למקומו מדע"מ כי היכי דאין דנין מטריפה ולפ"ז נראה כנוסחא אחרינא בגמרא לקמן ור' יהודה כי אמר ר"ע כו' דלר' יהושע אליבא דר"מ מצי למימר דר' יהושע לא ס"ל כר"ע אבל קשה לפי הנ"ל הא דאמרינן לקמן דרבה דאמר לא תרד הדר בי' מדהדר ביה ר"א לגבי ר"י ומאי טעמא הדר ביה הא אפילו נדונו מבע"מ ג"כ לא תרד ומאי טעמא דרבא דאמר תרד דהא ר"י דאמר לא קידש משום דיליף מבע"מ ומינה איכא למילף דלא תרד אבל באמת בלא"ה הקשו התוס' ז"ל מסתמא דמתניתין דפ' המזבח מקדש דתנן בהדיא דחוץ למקומו אם עלה לא ירד ותמי' גדולה היא דבכל דוכתי חוץ למקומו שוה לחוץ לזמנו ומ"ש הכא דרבא מחלק ביניהו ואמר דתרד ומ"ש התוס' ז"ל דגרסינן תודה ע"ש אינו מספיק דהא בבע"מ ג"כ לא מקדש לחם ואפ"ה אם עלה לא ירד לר"ע דקיימינן הכא אליביה וכן לחלק בין קדשים קלים לקדשי קדשים אינו מוכרח והלכה זו סתומה היא עד יבא המורה ובדברי הרמב"ם ז"ל ג"כ לא הוזכר דבר מזה דלפי סוגיא דשמעתא הוי הלכתא כרבא דתרד אם לא שנאמר דרבה ורבא אליבא דר"י פליגי אבל להלכה קי"ל דלא פליגי ר"א ור"י בחוץ למקומו כלל וכסתמא דמתניתין אליבא דר"מ. והנה כל הני תנאי דמתניתין נראה דס"ל כרבי דאמר ב' דברים המתירים מעלין זבל"ז וכתנן שחטה חוץ לזמנה קידש הלחם משמע דשחיטה לחוד מקדשא וקשה קצת הא דאמרינן ביבמות פרק מצות חליצה לר' אליעזר והא שני דברים המתירין אין מעלין זבל"ז ומשני כמאן כרבי כו' ומאי ס"ד הא ר"א ס"ל הכא במתניתין דשחיטה מקדשא וי"ל דע"כ לר"א בר"ש דאמר שני דברים אין מעלין זבל"ז מפרש לקרא דעל תודת זבח שלמיו דשחיטה וזריקה מקדשא ה"נ שחיטה דמתניתין היינו שחיטה וזריקה:

דף עט.

גמרא אמר זעירי אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח כו'. פירש רש"י ז"ל לחד לישנא דאפילו ליפסל בלינה אינן קדושין אלא בשחיטת הזבח ופריך עלה מהא דתנן אם יש זבח כו' ואם לאו יפסלו בלינה ואי לאו דאיפסיל בשחיטה וא"כ אמאי יפסל בלינה אם נמצא הזבח פסול דאע"ג דמתקדשין בשחיטה מ"מ שחיטה פסולה אינה מקדשת ולא דמי לתודה והנסכים כשרים ואין נפסלין בלינה ג"כ ומשני לא דאיפסיל בזריקה ושחיטה כשרה קידשה הנסכים ונפסלת בלינה כמאן כרבי בשחיטה לחוד מקדש דלראבר"ש שחיטה לא מקדש ומשני כגון שקיבל כו' ונשפך כו' והא דאם יש זבח אחר יקרבו מסיק משום תנאי ב"ד ודוקא שהי' זבח זבוח כו' אבל בלא"ה כיון דנתקדשה בשחיטת זבח זה פסול לזבח אחר ולקמן משמע דמשום שחיטת הזבח לא הי' אסור לזבח אחר ודפריך מהא דרב חסדא שמן שהפריש כו' אבל בלא"ה לא הוי קשיא לי' אמאי יקרב לזבח אחר הא נתקדש בשחיטה לזבח זה ולהאי פי' י"ל דזעירי לא קאמר אלא ליפסל בלינה אבל לשנותו לזבח אחר בלא"ה אסור משעת הפרש' לזבח זה כמו בשמן של מנחה והתוס' ז"ל הכא ולעיל דף ט"ו הקשו ע"פ זה מהא דתנן במעילה דנסכים משקידשו בכלי נפסלין בלינה. עוד פירש"י ז"ל לישנא אחרינא דפריך הש"ס אירשא דאם יש זבח כו' יקרבו עמו ואי איפסיל בשחיטה יפסלו הנסכים ג"כ כיון דשחיטה מקדש להו ולפ"ז הוי דומיא דתודה דשחיטה פסולה מקדש ליפסיל ומשני דאי פסיל בזריקה אבל השחיטה כשרה היא וכיון דכבר קידשו בשחיטה אע"ג דנפעל בזריקה קרבו לזבח אחר ובזה לא הוי דומיא דתודה דהתם אם הזריקה פסולה גם הלחם פסול והכא לפי"ז אם השחיטה כשרה אע"ג דהזריקה פסולה לא נפסלו הנסכים ועוד קשה לפ"ז אמאי לא ניחא ליה לראבר"ש ולוקים דאיפסיל בשחיטה ואליביה שחיטה לא מקדשא ושפיר יקרבו עם זבח אחר ואדרבה למאי דמוקי שנשפך הדם לראבר"ש אמאי יקרבו עם זבח אחר יפסלו עם הזבח כמו בשחיטה פסולה לרבי דהנסכים נפסלין ג"כ דשחיטה כשרה לא אהני לדידיה כיון דלא מקדשא וצ"ל כיון דעמד ליזרק כבר נתקדשו הנסכים ותו לא אפילו בפסול הזבח אבל אם נפסל הזריקה בפסול מחשבה נפסלו נמי הנסכים לר"א בר"ש וגא אמרינן כל העומד ליזרק כו' כמ"ש התוס' ז"ל בפסחים דף י"ג בהא דאמר ר"א בר"ש התם דאם זרק שלא לשמה לא קידש הלחם ולפ"ז פלוגתא דרבי וראבר"ש הכא לא הוי דומיא דפלוגתייהו גבי קידוש הלחם דהכא לא פליגי אלא אימתי נפסלו הנסכים עם הזבח לרבי נפסלין על ידי שחיטה פסולה ולראבר"ש אין נפסלין אלא ע"י זריקה פסולה אבל לשנות לזבח אחר מותר לכ"ע אפילו בשחיטה כשרה וא"כ קשה לענין מאי קאמר

זעירי דאין מתקדשין אלא בשחיטת הזבח ורש"י ז"ל כתב בעצמו כאן ולעיל דף מ"ד דאחר שחיטה אינו יכול לשנות לזבח אחר אם לא שנאמר דהא דאסור לשנות לזבח אחר היינו אם הזבח הראשון בכשירות אבל אם נפסל הראשון מותר לשנותו לזבח אחר אע"ג דכבר נתקדש בשחיטת הראשון וזה דוחק. ועוד דא"כ מאי פריך לקמן מהא דרב חסדא שמן שהפרישו כו' הא בלא"ה אסור לשנות בנסכי' אחר שחיטת הזבח וכדא' זעירי אלא דאם נפסל הראשון לא נפסלו הנסכים ומותרים לזבח אחר א"כ מדרב חסדא נמי לא קשיא דביומא לא קאמר אלא אם המנחה הראשונה לא נפסלה אבל אם נפסלה לא נפסל השמן למנחה אחרת ע"כ פי' זה צ"ע. והתוס' ז"ל לעיל דף ט"ו כתב שיטה אחרת בזה שהקשו ז"ל בהא דאמרינן התם דרבנן ור"מ פליגי בזה לר"מ הוקבעו בשחיטה בלחמי תודה ואסור לשנותן לזבח אחר ולרבנן מותר לשנותן דלא הוקבעו בשחיטה והכא בשמעתין משמע דאסור לשנות אם לא כשהי' זבח זבוח וע"ז תנאי ב"ד דוק' ותי' דשמעתין אזלי אליבא דר"מ והא דרב חסדא הוי כך"ע דשמן הוי גופא דמנחה ולכ"ע אסור לשנות הא בזעירי ג"כ כר"מ הוא ע"ש ולא הבנתי דבריו ז"ל דבשמעתין לא מחלק בין שמן לנסכים אלא לענין תנאי ב"ד דבשמן לא התירו משום דגופה דמנחה הוא אבל אי לאו תנאי ב"ד שניהם שוין דאסור לשנות אם הפריש לקרבן זה להקריבן לקרבן אחר וזה דלא כמאן דלרבנן מותר לשנות אפי' אחר שחיטה ולר"מ הוקבעו בשחיטה אבל ע"י הפרשה לחוד מותר לשנות ומש"כ דהא דזעירי אתיא כר"מ גם כן לא משמע הכי לעיל דף מ"ד דפריך אבימי מיבעי' ליה לכדזעירי ולד' ז"ל מאי קושיא דילמא רבי ס"ל כרבנן דר"מ דשחיטה לא קבעו והא דפריך הש"ס הכא לזעירי ממתניתין דיקרבו עמו מאי לאו דאיפסיל בלחמא היינו דלא תנן דיקרבו עמו אלא בזבח זבוח וכדמסיק אבל בלא"ה לא יקרב לזבח אחר אע"ג דאיפסיל בשחיטה אלמא דהנסכים מתקדשין בלא שחיטה אלא ע"י קדושת כלי וגם זה דחוק דפריך מדיוקא ואינו מבואר במתניתין ובתר הכי הוא דמסיק הש"ס דבעינן זבח זבוח. עוד כתבו התם דרבנן נמי ס"ל דזעירי דשחיטה קובעת שלא לשנות ולא פליגי אלא בשחיטה במחשבת פיגול ור"מ ס"ל דבפיגול ג"כ נקבעו שלא לשנות לזבח אחר ור"מ ג"כ לא אמר אלא בפיגול אבל לא בשאר פסולי שחיטה וגם זה לא אבין כיון דר"מ מדמי ללחמי תודה מה לי פיגול מה לי שאר פסולי שחיטה והקשו שם לד' אלו דלרבנן שחיטה כשרה קובעת א"כ אשכחן פיגול בנסכים גם לרבנן דהשחיטה היתה בהכשר וחישב בשאר עבודות ע"ש ושיטתם ז"ל ג"כ לא נתיישב אצלי וכמ"ש. ולענ"ד נראה לפרש דהא דזעירי לאו לענין שינוי לזבח אחר קאמר אלא לענין הקרבה קאמר דהשחיטה מקדשתן להקרבה וצריך שיהי' נסכים הבאים עם הזבח

בעזרה ובכלי המקודשת בשעת שחיטת הזבח ופריך עליה מהא דתנן אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו ואי לאו דאיפסיל הראשון בשחיטה והשני ג"כ כבר זבוח הגון כדמסיק וא"כ האיך יקרב עם השני הא לא נתקדש בשחיטה ולא מיקרי קרב עם הזבח אלא אם נתקדש עמו בשחיטה ומשני לא דאיפסיל בזריקה דכבר נתקדש בשחיטה ולראבר"ש מיירי כגון שקיבל דמן בכוס כו' ובתר הכי פריך מהא דרב חסדא שמן שהפרישן כו' ואין זה ענין להא דזעירי אלא מילתא אחריתי היא ומסיק משום תנאי ב"ד וזבח זבוח אבל אין זבח זבוח לא יקרבו עם השני נסכים שהפריש לשם זבח זה פסולין לזבח אחר וא"ש סוגיא דשמעתין אלא דאכתי תיקשי קושית התוס' ז"ל דהכא משמע דאסור לשנות נסכים שהפריש לזבח זה להביאן עם זבח אחר ואלו לעיל אמרי רבנן גם בבאים עם הזבח דיכול לשנותו לאשם אחר ונהי דס"ל לרבנן דאין שחיטה קובעת מ"מ משמע הכא דמשום הפרשה לחוד אם הפריש לזבח זה אסור לשנות לזבח אחר אבל מד' הרמב"ם ז"ל נראה מבואר מדבריו שכ' בפי"ב מה' פהמ"ק וז"ל נסכים שקדשו בכלי ונפסל הזבח אם נפסל בשחיטה לא קידשו הנסכים ליקרב נפסל מקבלה ואילך קדשו ליקרב שאין הנסכי' מתקדשין ליקרב אלא בשחיטת הזבח ומה יעשה בהן אם יש זבח זבוח יקרבו עמו ואם אין זבח זבוח נעשה כמו שנפסלו בלינה וישרפו בד"א בק"צ שלב ב"ד מתנה עליהם אבל בקרבן יחיד לא יקרבו אפילו הי' זבח זבוח אלא מניחן עד שיפסלו בלינה וישרפו עכ"ל וצריך לדקדק הכוונת ד' מ"ש אם נפסל בשחיטה לא קדשו ליקרב דאין לומר כמ"ש רש"י ז"ל לחד לישנא דאין נפסלין בלינה דבפ"ב מה' מעה"ק כ' סתם המנחו' משקידשו בכלי נפסלין בלינ' וכ"כ התוי"ט והבה"ז ז"ל דא"א לו' כן בכוונתו ומ"ש הם ז"ל דכוונתו כד' התוס' ז"ל דשחיט' לשנותו לזבח אחר ג"כ אינו נראה דא"כ מה זה שכ' דאם נפסל בשחיטה לא קידשו ליקרב דמשמע דאין ראוי להקריבן כלל וכן מבואר בפי' המשנה דהאי פסול דמתניתין הוא דוקא שנפסל בזריקה אבל נפסל בשחיטה לא קדשו הנסכים וע"כ היינו כמ"ש דאין להקריבן עם זבח האחר אלא דהא תיקשי לפ"ז אמאי לא מוקי מתניתין כפשטיה דנמצא פסול היינו בשחיטה ויקרב עם זבח אחר הנשחט על אלו הנסכים דאין לו' דאסור לשנות כיון שהפרישן לזבח זה וכדמשמע פשטא דשמעתין דהא כתב להדיא בפ"ה מה' מת"כ דיכול לשנות לזבח אחר אע"פ שכבר קדש בכלי וע"כ צ"ל דתפש עיקר לסוגיא דלעיל כרבנן דפליגי אר"מ דיכול לשנות לאשם אחר אחר שחיטה פסולה אע"ג שהפרישו לאשם זה והא דמסקינן הכא דבאין זבח זבוח אסור לשנות ובזבח זבוח דוקא משום תנאי ב"ד ובק"צ אבל בקרבן יחיד נפסל בלינה היינו דוקא היכא דנתקדש בשחיטה של זבח ראשון ובאמת כעת לא מצאתי בדברי הרמב"ם

ז"ל דין זה דרב חסדא שמן שהפריש לשם מנחה זו דפסול למנחה אחרת והא דאמרינן לקמן זו תודה וזו לחמה אבדה תודה אינו מביא תודה אחרת היינו דאינו מחוייב להביא תודה אחרת אבל אם ירצה להביא על לחם זה הי' נראה דיכול להביא דהא לא הוקבע בשחיטה אבל רש"י ז"ל בפסחים דף י"ג כתב דלחם זה פסול לתודה אחרת ע"ש ועדיין צ"ע יותר בזה ועיין בדברי הרע"ב ז"ל ודברי הראב"ד ז"ל ג"כ צ"ע ודו"ק:

דף עט:

גמרא מנין לרבות וולדות חליפות ותמורות כו'. עי' בתמורה דף י"ח ע"ב תוס' בד"ה וחליפות שהקשו התוספות ז"ל חליפות מאי ניהו הא כבר תני לה אבדה והפריש אחרת תחתיה ובת"כ ראיתי דלא גרס התם אלא מנין לוולדות ולתמורות כו' וזה נכון והא דאיצטריך לרבות הני להקרבה היינו משום דאין טעונים לחם וה"א דלא דמו לעולה ולשלמים דוולדן ותמורתן קרב ותדה ולא קרבה כלל בלא לחם קמ"ל ודו"ק:

שם גמרא אר"י ל"ש אלא לאחר כפרה כו' ומסקינן דבתודת חובה כל הני תלת וולד וחליפין ותמורה לפני כפרה טעונה לחם דיכול להתכפר בהם ולאחר כפרה אין טעונין לחם ובתודה חליפי שתיהם טעונות לחם דמרבה בתודה הוא אבל וולדה אין טעון לחם דמותר תודה הוא ובתמורה לא איתמר בש"ס לענין נדבה מה דינה אי טעונה לחם דהוי מרבה בתודה אי לא ונראה דאינה טעונה לחם והוי כמותר תודה ולא דמי לחליפין היכא דאבדה תודת נדבה והפריש אחרת דזו שפיר הוי מרבה בתודות דהא לא הי' צריך להפריש אחרת ומתחלתה היא באה לעצמה ולהכי טעונה לחם אבל תמורה אין מקום לחלק בין תמורת תודה חובה לתמורת תודת נדבה דהראשונה קיימת ולא הוצרך לתמורה זו אלא דגזה"כ הוא דעל ידי תמורה שתיהם קדש ומה לי תמורת תודת חובה או תמורת תודת נדבה אי נימא דגלי דעתיה דלהרבות בתודות בא בתמורת תודת נמי נימא הכי כיון דלא הי' צריך לתמורה זו אלא וודאי תמורה חשיב בין בנדבה בין בחובה מותר תודה והשני' אינה טעונה לחם בין לפני כפרה בין לאחר כפרה כמו וולדה דמקודשת ראשונה היא באת והכי תנן סתמא בתמורה דף י"ח ע"ב וולד תודה ותמורתה אין טעונה לחם וחליפין לא תנן התם משום דוולד ותמורה שוין בדין זה בין בחובה בין בנדבה כן הי' נראה והשתא כללא דשמעתין לפ"ז בתודת חובה כל הני תלת אם נתכפר באחת מהם דכ"ז ששתיהן עומדות באיזה שירצה יתכפר לחובתו ולחמה עמה אפילו בוולדה דאדם מתכפר בשבח הקדש והשני' מכולן קרובה ואינן טעונה לחם וזה שאמר ר"י דלפני כפרה טעונין לחם היינו דיכול להתכפר בהם לחובתו ולהביאה עם

הלחם ובתודת נדבה חליפין טעונה לחם בכל גוונא וולדה ותמורתה אינה טעונה לחם בכל גוונא דעיקר החובה היא הראשונה דאמר הרי זו. אבל בדברי הרמב"ם ז"ל ראיתי שיטה אחרת בזה וז"ל בפי"ב מה' פה"מ הלחה ח' וולד תודה תמורתה הפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה אם הביאן לאחר שכפר בתודה ראשונה אינן טעונין לחם ואם עדיין לא כפר בה והרי היא וולדה או היא וחליפתה או היא ותמורתה עומדים הרי שניהם צריכים לחם בד"א בנודר תודה אבל תודת נדבה חליפתה ותמורתה טעונים לחם וולדה אין טעונה לחם בין לפני כפרה בין לאחר כפרה עכ"ל מדבריו ז"ל נראה דמפרש להא דר"י הכי ל"ש אלא לאחר כפרה היינו שהביאן לאחר כפרה הוא דאין אלו טעונים לחם כיון דכבר נתכפר בראשונה אבל לפני כפרה היינו דשתיהם עומדים היא וחליפתה היא וולדה שניהם טעונין לחם וקשיא טובא לשיטה זו חדא דהא תנינא בברייתא בהדיא דאם שתיהם עומדות יקריב איזה שירצה ולחמה עמה והשניה אין טעונה לחם אלמא דאפילו באו שניהם כאחת אין טעון לחם אלא אחת היינו זו שנתכפר בה ראשונה ועוד דא"כ מאי קמ"ל ר"י בוולד תודה דלפני כפרה טעונה לחם כיון דשתיהם טעונים לחם אפילו שניה לא נתכפר בה ואפילו אינו מתכפר בשבח הקדש טעונה לחם ולזה י"ל דהא דשניהם טעונין לחם כששתיהם עומדות היינו משום דכל חדא מהם חזיא להתכפר בה ראשונה ושפיר קמ"ל דאדם מתכפר בשבח הקדש אבל עוד קשה מדבריו ז"ל בהלכה ט' שכתב להא דלקמן הפריש אחת ואבדה והפריש אחרת ואבדה והפריש אחרת ונמצאו כולן ושלשתן עומדים נתכפר בראשונה שניה אין טעון לחם שלישית טעונה לחם ואמאי שניה אין טעון לחם כיון דשתיהם עומדות והוי לפני כפרה וצ"ל דבעמידתן שתיהם כאחת או שלשתן ליכא נפ"מ אלא העיקר אם כיפר בראשונה תחלה ואח"כ בא להקריב השניה אין טעונה לחם אבל אם מביא שניהם כאחת שניהם טעונים לחם ומפרש הכי להא דתני בברייתא מנין שאיזה מהן שירצה יקריב ולחמה עמה היינו שיכול להקריב שתיהם ולחם עמהם יכול שתהא טעונה לחם אפילו כבר כיפר בראשונה ת"ל יקריבנו כו'. ובעיני יפלא על מפרשי דבריו שלא העירו בזה. גם מבואר בדבריו ז"ל דתמורתה תודת נדבה הוי כחליפתה ומרבה בתודה הוא וטעונה לחם. ולדידי צ"ע וכמ"ש דלא מצאתי טעם לחלק בין תמורת חובה לתמורת נדבה ובשניהם הראשונה עיקר והשניה טפילה וצ"ל לדבריו ז"ל דבנדבה דלא שייך בה חליפין כלל תמורה נמי הוי כחליפין ומרבה בתודה הוא ודוק ועיין פי' המשנה שכתב דקודם כפרה שניהם טעונין לחם דהא מותר תודה ע"ש ואין זה מדוקדק דמותר תודה אין טעון לחם:

דף פ.

גמרא אמר שמואל כל שבחטאת מתה כו' וכן שבחטאת רועה כו'. ופריך הש"ס מנמצאת קודם כפרה דבחטאת רועה ובתודה אין טעונה לחם מכאן נמי קשה למ"ש לעיל בשיטת הרמב"ם ז"ל דאם מביא שתיהם כאחת שניהם טעונין לחם א"כ שפיר קאמר שמואל להאי כללא דהתם בחטאת בנמצאת קודם כפרה כן הוא הדין אם משך אחת מהן ונתכפר בה השניה תמות וה"נ בתודה השניה אינה טעונה לחם והא דבחטאת רועה היינו אם בא לימלך אומרים לו שיתכפר בראשונה ושניה תרעה ובתודה כה"ג אם בא לימלך אומרים לו שיביא שניהם ושניהם טעונים לחם עד שמחמת רב החומר לשיטה זו אולי כוונת הרמב"ם ז"ל כמ"ש דאם שניהם עומדים שניהם טעונים לחם היינו איזה מהם שירצה כאמור בברייתא הגם שלשונו ז"ל בחיבורו ובפי' המשנה אינו מורה כן ודעתי שקול בכוונתו ז"ל עד עמוד הכהן כו':

שם תוס' בד"ה מאי קמ"ל כו' עיין בזה בחי' לתמורה הארכתי בזה:

שם תוס' בד"ה הפריש ב' חטאות לאחריות כו'. וכתב דבזאח"ז אי אפשר דא"כ אין מתכפר בשניה והיכי קאמר מתכפר באחת מהם לגירסתם משמע מד' דבזאח"ז אין השניה קדושה כלל כיון דכבר הפריש חטאתו וא"כ הוי מצוי לאקשויי אמאי השניה תרעה כיון דאינה קדושה ובב"א ג"כ א"א דכל שאינו בזאח"ז אפי' בב"א אינו אלא דאמר תקדיש אחת מתוך השתים וקשה להו לפ"ז הא אין ברירה ולדידי קשה אי דאמר תקדש אחת מתוך השתים השניה אמאי תרעה כיון שנתכפר בא' השניה אינה קדושה כלל כמו בלחמי תודה ולר"ש אמאי תמות השניה כיון דלא הקדיש אלא אחת מהן ע"כ הי' נראה דאפי' בזאח"ז יכול להקדיש שתיהם כיון דהוא מחייב חטאת אע"ג דכבר הקדיש אחת לא פקע חיובו עדיין וכי אמר על השניה הרי זו חטאת חל עלי' ג"כ קדושת הגוף לחטאת ומתכפר באיזה שירצה והשניה תרעה לרבנן ותמות לר"ש דגם זו חטאת היא ויתבאר לקמן בזה ועיין תוס' פסחים ס"פ מי שהיו:

דף פ:

גמרא ללחמי תודה וניתותרו אין מביא בהם תודה ולא נתבאר מה נעשה במותר הזה ולקמן בסוף מכילתין אמרינן דמותר לחמי תודה יעקבו וכמ"ש רש"י ז"ל שם דלהקריבו בפ"ע א"א ולהביא עם תודה אחרת וכ' א"א כיון שהופרש לתודה זו משמע וזה כמ"ש לעיל בשם רש"י בפסחים גבי הא דאבדה תודה אינו מביא תודה אחרת ומ"ש שם דבדמים יכול להביא לחם לתודה אחרת כבר הקשו עליו התוס' ז"ל שכתבו מהא

דשמעתין דממותר דמים ג"כ אין מביא לחם אחר והא דפריך התם וליפרקינהו היינו שמא ימצא התודה וכמ"ש שם ולעיל בפרק התכלת דף מ"ו אמרינן דאם הוזקקו כבשים ולחם זל"ז בתנופה אבד הלחם אבדו כבשים אבדו כבשים אבד הלחם משמע דוקא משום דהוזקקו בתנופה הוא דאבדו בכלים אבד הלחם אבל קודם תנופה לא אבד הלחם וכשר לכבשים אחרים אע"ג דהוי דהופרשו לאלו שנאבדו ומ"ש מלחמי תודה דאם אבדה התודה הלחם נפסל בהפרשה בעלמא ולמ"ד דלחמי עצרת באין גם בפ"ע יש לומר דהוי כנסכים דכשרים לזבח אחר אף ע"ג שהפרישן לזבח זה וכמ"ש לעיל הואיל ובאין בפ"ע וה"נ ב' הלחם של עצרת הואיל ובאין בפ"ע יכול לשנותן לכבשים אחרים אחר הפרשה לחוד אבל כי הוזקקו זל"ז בתנופה תו לא חזי לכבשים אחרים ואבדו כבשים אבד הלחם ג"כ יש ליישב בזה קושיית התוס' ז"ל לעיל שם אמאי אבד הלחם הא קודם שחיטה יכול לפדותו ולפי הנ"ל ניחא דאינו יכול לפדותן דהפדיון ג"כ לא חזי לשום דבר כמו הלחם עצמו וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפסחים שם ודברים אלו צ"ע יותר. עוד כ' התוס' ז"ל שם בפסחים דף י"ג ע"ב תוס' ד"ה אין מביאין דהא דפריך התם ניפרקינהו בש"פ ע"ש ולפ"ז יקשה הא דאמרינן מותר לחמי תודה ירקבו וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות פה"מ וכדאיתא בירושלמי שקלים במותר לחמי נזיר ואמאי לא יפדם בש"פ והדברים ארוכים בזה:

שם גמרא וכן לענין חטאת כו' שלישית תרעה ע' בצ"ק שהקש' אמאי לא מוקי לעיל הא דאמר שמואל כל שבחטאת רועה בתודה טעון לחם בכה"ג דשלישית בחטאת רועה ובתודה טעון לחם ואפילו לרבי קאמר שמואל ואין כאן קושיא דהיכא מצי למימר כללא כל שבחטאת רועה בתודה טעון לחם הא אשכחן נמי לרבי בחטאת דתרעה ובתודה אין טעון לחם כמו מפריש לאחריות והא גופא דפשיטא ליה דלרבי נמי תרעה בכה"ג אינו מוכרח דמשמע ליה דר"ז אליבא דרבי קאמר דאבודה בשעת הפרשה מתה דלרבנן אפי' שניה תרעה ככל אבודה בשעת הפרשה אבל אין זה נראה דר' זירא ס"ל כרבי ולא כרבנן אלא הי' נראה דלרבי בכל גוונא תמות כיון דהיתה אבודה אלא כרבנן ס"ל דאבודה בשעת הפרשה תרעה אלא דמודו רבנן היכא דמשך איזה מהם ונתכפר השניה תמות בזה אמר ר' זירא דאם משך את הראשונה דהשלישית תרעה דהוא לא נפחית מפני משיכת הראשונה וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל ולר"ש פשיטא דתמות כה"ג דרועה לית ליה כלל ודו"ק:

שם גמרא תודה שנתערבה בתמורתה כו' חברתה אין לה תקנה ומסיק דאמר הרי זו ומכאן קשה טובא לד' הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל בתמורת תודת נדבה טעונה לחם והרי

מבואר הכא דתמורת נדבה ג"כ אין טעונה לחם וכן מבואר לקמן בשמעתין ומה אעשה אם אין בידי לישב ומסתפינא להגיה דבריו ז"ל וכן צ"ל חליפתה טעונה לחם תמורתה וולדה אין טעון לחם:

דף פא.

גמרא אם איתא לדחזקי' כו'. והקשו התוס' ז"ל הא לר"י נמי היכא דאמר ליקדשו ארבעים כו' קדשי ותי' דלר"י הוי חולין בעזרה כיון דאמר בפירוש לא ליקדשו אלא מ' אבל דקאמר סתם אינך הוי לאחריות ולא הוי חולין בעזרה עיי"ש בד' שהם מעורבין קצת אבל זה הוא כוונתם ורש"י ז"ל לא כתב כן אלא לינחינהו בחוץ כר"י ולא ליעייל אלא שמנה ואי לא הוי אלא חדא תודה ליחשבינהו לכולהו שמנה מהני מ' דקדשי. וכבר כתבתי לעיל דע"כ אפייתן הי' כדינן וכמידתן ג' מינים שבמצה ועשר דחמץ אלא דעשה ב' פעמים ארבעים וא"כ היכי מצי לחשוב כל השמנה מארבעים הא צריך להפריש ד' מאינך ארבעים ולהניף דמחד ארבעים ליכא שני תרומות אבל לדברי התוס' ז"ל ניחא דליכא הכא משום חולין בעזרה ונוטל מאלו ארבעים וד' מאלו אלא דלפ"ז לא א"ש הא דמסיק דממעט באכילה דארבעה דלפירש"י א"ש כיון דכל השמנה קודם הם וא"כ ד' מהם שמא לאו תרומה הם ונאכלין לכל אדם וכי אין נאכלין אלא לכהנים ממעט באכילתן וכמ"ש רש"י ז"ל לחד פירושא אבל לדברי התוס' ז"ל מאי איכפת לן אי ממעט באכילתן דאי ליכא אלא תודה אחת אלו הד' חולין הם ואין לחוש למיעוט אכילתן וכן לגירסא דממעט באכילה דארבעים ג"כ אינו מובן אם לא כפי' ענין אחר שברש"י ז"ל ובלא"ה מדברי התוס' ז"ל לעיל מוכח דס"ל דכולן מעורבים הם ומפריש מד' לתרומה א"כ א"ש מיעוט באכילה דארבעים וכבר כתבתי לעיל דהרמב"ם ז"ל אינו אומר כן:

שם גמרא מאן לימא לן דאם שיירו משויר כו'. מה שיש לדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב להא דר' חייא דאין לה תקנה ולפי משמעות דבריו ז"ל בפ"ב מהל' פהמ"ק נראה דפסק אם שיירו טשוייר וא"כ הא אית לה תקנה כתבתי בזה באורך בחי' לתמורה ע"ש. והנה הרמב"ם ז"ל כתב דאין לה תקנה אלא תרעה עד שיפול בה מום וכתב הראב"ד ז"ל מה תקנה היא זו אם יפול בה מום ויפדנה הלא הדמים ג"כ אין להם תקנה דילמא תודה היא וצריך להביא בדמים תודה אחרת עם לחם או דילמא תמורה היא זו וא"צ לחם אבל מ"ש יביא תודה אחרת אינו מובן וכמו שכתב הכ"מ ז"ל שם ע"ש בדבריו ז"ל דיש ט"ס שם ודו"ק:

דף פא:

תוס' בד"ה תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין וכתב ז"ל דאפילו לבית הלל לקמן גבי הרי עלי תודה בלא לחם דנדר ופתחו עמו הוא ודוקא אם אמר אלו הייתי יודע לא הייתי נודר כך אלא כך לא דמי להכא דחזרה היא וצריך לדקדק מה בין תודה בלא לחם דלא דיינינן ליה בחזרה דהא כי אמר הרי עלי תודה נתחייב בלחמה ג"כ וכי אמר בתר הכי בלא לחם הוי חזרה אלא אמרינן דמתחלה לא נדר אלא תודה לחוד ולא הוי נדר וה"נ נימא דמתחלה הי' דעתו כן להביא תודה לבד מן החולין וכיון דא"א לא ליהוי נדר דאדעתא להביא שניהם מן החולין אלא אפילו אמר איפכא הרי עלי לחם מן המעשר ותודה מן החולין דודאי לאו חזרה היא אפ"ה צריך להביא גם לחם מן החולין דהלחם נגרר אחר התודה ופתח נמי לא הוי דמ"מ כבר נתחייב בשניהם בתודה ולחמה. ובגמרא אמר ר"ה הרי עלי ליומי תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא התודה מן המעשר אע"ג דאמר לחמה החולין וכבר הקשו התוס' ז"ל מאי קושיא הא לא שייך הכא סוף מילתא נקט ותי' בדוחק ולפי הנ"ל בהאי בבא נמי ה"ה אם אמר הרי עלי לחם מן החולין ותודה מן המעשר יביא תודה מן המעשר ושפיר פריך מינה כיון דאמר הרי עלי לחם מן החולין נתחייב בתודה גם כן מן החולין ונימא דסוף מילתא נקט ומשני כיון דאמר לבסוף תודה מן המעשר גלי דעתיה דללחם לחוד קמכוין כי היכי דמצינו נדר לחם לחוד לפטור תודתו של חבירו ולא מצאתי בדברי הרמב"ם ז"ל אי לישנא דמתניתין דוקא דהתחיל בתודה ואח"כ הלחם אי לאו דוקא כנ"ל וצ"ע:

שם תוס' בד"ה טעמא כו' אבל אם פי' בהדיא בלא תודה לא עכ"ל ונראה דהכי פריך כיון דאמר ר"ה דלחם בלא תודה ליכא א"כ כי היכא דתודה בלא לחם חייב בתודה ולחם לב"ש משום דתפיס לשון ראשון וכי אמר תודה נתחייב ג"כ בלחם ה"נ כי אמר לחם בלא תודה נתחייב ע"י לשון ראשון בלחם ותודה כיון דא"א זבל"ז לב"ה באומר אלו הייתי יודע הייתי נודר כך ג"כ כי היכי דבתודה בלא לחם מהני וחייב בשניהם ה"נ בלחם בלא תודה והא דאמר רב הונא סוף מילתא נקט היינו משום דקי"ל כב"ה ואם אמר לחם בלא תודה הוי נדר ופתחו עמו ויכול לומר אלו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר אבל אם אמר הרי עלי לחמי תודה חייב בלחם ותודה גם לב"ה דסוף מילתא נקט ותודה ולחמה קאמר ודו"ק:

שם תוס' בד"ה היא ולחמה מן המעשר כו' יש פי' כו' ונראה שזה ט"ס כו' ולא הבנתי דאיזה ט"ס הוא וקאי ארישא ופריך וכי לא סגי דיביא התודה מן המעשר וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל דקושיית הש"ס קאי ארישא ע"ש וק"ל:

שם גמרא אבל מחטים הלקוחות ממ"ש יביא וכן אמר ר' זירא ולכאורה להלכה נראה דקי"ל כר"נ ור"ח ור"ז דמחטים הלקוחות מביא ור' ירמי' יחיד הוא לגבייהו אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דפסק כר' ירמי' דלא יביא אלא ממעות מ"ש ונראה משום דבירושלמי פ"א ממע"ש משמע דלר"ז ג"כ לא יביא אלא ממעות מע"ש דאמר התם ר"ז הא דמותר להעלות אימורים לגבי מזבח הוא משום דבלקיחת שלמים פקעה קדושת מעשר ומייתי ליה סייעתא דמתניתין מה בין מעות ומה בין חטים אלא משום שמא ישפך הדם ויפסל הלחם וכשהוא ליקחן במעות פקעה קדושת מעשר אבל בחטים עצמן לא פקעה קדושתן וחיישינן שמא יפסל הלחם וא"כ אפי' בחטים הלוקחים במעות מ"ש ג"כ לא יביא ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל פ"י מה' מע"ש ובדברי הראב"ד ז"ל שם ועיין בירושלמי פ"ג דמע"ש:

דף פב.

תוס' בד"ה אינו בתורת שלמים ע"ש שכ' טעמא לחלק בין חי' לבשר תאוה דיצא העור לחולין ובהמה לבשר תאוה לא יצא משוח דמקרא ילפינן ע"ש ועיין בביאורי הגר"א ז"ל במשנה שם באורך:

שם משנה ונסכים בכל מקום לא יביאו אלא מן החולין פירש"י ז"ל אפילו היכא דאמר הרי עלי זבח ולא אמר ונסכים ואין זה מובן דאפילו לא אמר ונסכים הוי דבר שבחובה כיון דעיקר הזבח הוא דבר שבחובה כמו בלחמי תודה דאם התודה באה מן החולין הלחם ג"כ בא מן החולין ובפי' המשנה להר"מ ז"ל כ' דבכ"מ היינו אפילו אם עיקר הזבח בא מן המעשר כגון שאמר הרי עלי תודה מן המעשר אפ"ה נסכיו באין מן החולין וק"ל:

שם תוס' בד"ה להקיש כו' תימא כו' עופות ומנחות ולחמי תודה מנ"ל עכ"ל. ולא הבנתי ד' ז"ל דלחמי תודה פשיטא לן כיון דתודה לא אתי ממעשר ה"ה לחמה וכדתנן לעיל אפילו אמר בפירוש לחמה מן המעשר צריך להביא הלחם מן החולין כמו התודה ועיין תוי"ט ז"ל מ"ש בזה ואין דבריו מובנים. ועופות ומנחות כבר האריכו התוס' ז"ל בריש מכילתין בהא דילפינן בחולין דחטאת העוף אינה באה אלא מן החולין דלר"א נצרכה ע"ש באריכות אבל באמת צריך לדקדק למה לי קרא להאי דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין בשלמא לחובת קדשים קלים כמו הרי עלי דשלמים ותודה ה"א דבא מן המעשר דעיקר מצות מעשר לשלמים הוא אבל דבר שבחובה ממש כגון חטאות ואשמות למ"ד מעשר ממון גבוה הוא למה לי קרא לזה כיון דלאו שלו הוא פשיטא דאינו יכול לשלם חובתו בדבר שאינו שלו כי היכי דאינו יוצא בגזל וכן מצינו במצות שנאמר בהם משלו אין יוצאין במע"ש כגון מצה ואתרוג דלמ"ד מעשר ממון גבוה הוא אין יוצאין

בהם דלא מיקרי לכם משלכם עד דקשיא לי היכי ס"ד דר"א בפסח דורות דיביא ממעשר שני דאיצטריך למילף מפסח מצרים הא פסח ומצה איתקש להדדי וכי היכי דאינו יוצא במצה של מע"ש ה"נ אינו יוצא בפסח ממע"ש וצ"ל דסד"א כיון דהתירה התורה להביא שלמים ממעשר ה"ה דהותרו כל הקרבנות להביאן ממעות מעשר וא"כ י"ל דלעופות ולמנחות לא צריך קרא דעופות ומנחות ליכא למילף משלמים אלא דא"כ למה לי קרא לחטאת העוף דאינו בא אלא מן החולין כדאיתא בחולין דף כ"א ועיין בתוס' שם ובריש מכילתין ולא מצאתי מבואר בין מנחת נדבה אי יכול להביא מן המעשר כיון דנדבה היא אי אפשר כיון דקרב הקומץ ממנה הוי כעולה ונסכים דלא יביא אלא מן החולין ומנחת נסכים וודאי דלא בא מן המעשר אפילו של קרבן נדבה כמו תודה ושלמים ובכלל נסכים הוא דבכ"מ לא יבאו אלא מן החולין ודו"ק ועיין בתוספתא במכילתין ס"פ ח' דתני התם אין מביאין מנחות ונסכים מן החדש ולא ממעשר שני וכן לחמי תודה ע"ש ואין זה מובן דהא לחמי תודה יכול להביא מן המעשר:

שם גמרא ופסח גופא מנ"ל כו' ומסיק דר"א אמר להקישא דועבדת לדבריו דר"ע דאין דנין אפשר משאי אפשר אבל ר"א ס"ל דנין אפשר משאי אפשר ובלא קראי דועבדת ילפינן פסח דורות מפסח מדבר דאינו בא מן המעשר ויש לדקדק דא"כ לר"א נילף כל הקרבנות מקרבנות מדבר דאין באין מן המעשר ועוד דשלמים ג"כ הקריבו במדבר ואפ"ה כשבאו לארץ באין מן המעשר ועוד יש לדקדק בדין זה משאי אפשר לא דמי לשאר דוכתי כמו טבל ולא מדיליף מאמהות דנתקדשו ע"י טבילה לחוד שפיר שייך למילף אע"ג דאמהות א"א מ"מ שמעינן דע"י טבילה לחוד ג"כ נתקדשו וה"ה באבות וכן לקמן דילפינן מאשם דליכא קדושה בשפיר ושיליא דומיא דאשם דלית ביה קדושת שפיר ושיליא ה"נ בכל הקדשים אין בהם קדושת שפיר ושיליא כי היכי דלא מיירי קרא באשם אלא בקדושת עצמו לחוד ילפינן מיניה דבשאר קרבנות ג"כ אין בהם אלא קדושת עצמן אבל הולד אינו קדוש דמנין לנו לומר דנקדש הולד אבל הכא כיון דמסברא הוי אמינא דבא מן המעשר מנ"ל למילף מפסח מצרים דלא בא מן המעשר משום שלא הי' מעשר עדיין לפסח דורות דלא יבא מן המעשר ולפי משמעות שמעתין יליף ר"א בבנין אב לחוד פסח דורות מפסח מצרים והי' נראה דבדבר שבחובה איכא סברא לכאן ולכאן אפשר דילפינן משלמי נדבה דמצות מעשר להביא מדמיו שלמים וה"נ יביא בדמיו כל הקרבנות אפילו חובות או דילמא דבר שבחובה צריך להביא מן החולין ממש משלו אבל מעשר לאו שלו הוא ולזה מביא ראיה מפסח מצרים דראשית מצותה נאמרה להביא מן החולין להכי מסתברא דגם לדורות לא ישתנה הדין ויביא דוקא מן החולין ולהכי יליף ר"א מפסח

מצרים ופסח מדבר יוכיח ולא יליף מתחלה מפסח מדבר משום דמראשית המצוה גמר כמו דבראשיתה נאמרה להביא מן החולין כן הוא לדורות ג"כ ודו"ק:

דף פג.

גמרא מה חטאת מקדשת בבלוע כו'. עמ"ש בזה בחי' לזבחים ובחי' לנזיר בסוגיא דטב"ע ע"ש:

שם מה מילואין מותריהם כו'. עיין מ"ש בזה בחי' לזבחים שם:

שם גמרא מה שלמים מפגלין כו'. פירש"י ז"ל בתודה מפגלת הלחם כו' וילפינן לזבחי שלמי ציבור והתוס' ז"ל כ' בשם רש"י ז"ל דמפגלין את הנסכים וזה ליתא ברש"י לפנים וגם ר"מ הוא דס"ל כן ורבנן פליגי עלי' וס"ל דאין הנסכים מתפגלין אבל פי' ז"ל אינו מובן מה ענין זה למילף משלמים אטו בתודה כתיב קרא לזה דהלחם מתפגל הא מסברא קים לן הכי דלחם גלל תודה סברא גופא איכא גם בשלמי צבור עם לחמם והעיקר כפי' התוס' ז"ל:

דף פג:

תוס' בד"ה ושלמים הבאין כו'. גם בזה כתב בחי' לזבחים שם באורך:

הדרן עלך פרק התודה

פרק כל קרבנות הציבור שם

רש"י בד"ה כל הארצות שבא"י כו'. נראה מדבריו דקאי על עומר ושתי הלחם וא"כ הא דתנן וכולן אין באין אלא מן המובחר ג"כ על עומר כו' אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דוכולן קאי על כל מנחות דמצוה להביא מן המובחר ועלה תנן כל הארצות הי' כשירות וכן מבואר בפי' המשנה:

שם גמרא מתניתין דלא כהאי תנא כו'. מפשטא דשמעתין מבואר דתלתא תנאי בעומר ושתי הלחם מן הישן לתנא דמתניתין שניהם פסולין מן הישן ולתנא דברייתא שניהם כשרים ולא בעי חדש אלא למצוה ור' נתן ור"ע בשתי הלחם מן הישן כשר ועומר משמע דס"ל דמן הישן פסול והטעם דעומר חמור בזה י"ל דס"ל כר' ישמעאל דקציר העומר דוחה שבת וע"כ נקצר שלא כמצותו פסול ממילא מן הישן פסול ג"כ אבל הרמב"ם ז"ל חילק בזה ובעומר לא כתב דמן העליה כשר וגבי שתי הלחם כתב דמן העליה כשר והיינו כר"נ ור"ע וכבר תמהו הכ"מ והלח"מ ז"ל אמאי לא פסק כמתניתין דשניהם פסולים מן הישן וכהשגת הראב"ד ז"ל וכתב הכ"מ ז"ל לפרש לשיטתו דמתניתין נמי מודה דבדיעבד

מן הישן כשר והא דאמרינן דלא כי האי תנא היינו דלתנא דברייתא אפילו לכתחלה כשר מן הישן ע"ש באורך ואין זה מובן דבעומר מבואר בד' דאפילו בדיעבד פסול מן העליה וה"ה שתי הלחם ועוד דדומיא דמן הארץ קתני דאפילו בדיעבד. ועוד יש לדקדק על שיטה זו ולא רציתי להאריך והלח"מ ז"ל כתב דמתניתין גם כן מודה בשתי הלחם דמן הישן כשר ואתא מתניתין שפיר כר"ע והא דאמרינן מתניתין דלא כי האי תנא היינו משום עומר דע"כ פסול מן הישן מדלא תני אם הביא כשר וכמש"כ התוס' ז"ל ע"ש שהאריך בזה. והוא ז"ל בעצמו כ' דדוחק הוא ובאמת נראה דהיכי דתנן לא יביא צריך לפרושי אם הביא אי כשר הוא או פסול אבל לשון מתניתין אין באין אלא מן הישן ומן הארץ וודאי משמע דאין באין כלל אפי' בדיעבד והכי משמע במשנה דפרה פ"א דחכמים מכשירין פרה הניקחת מן הנכרי ואמרי דלא זו בלבד אלא כל קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומח"ל מן החדש וישן חוץ מן העומר וב' הלחם והכא דתנן הכי איכא לפרושי דאמנחות לחוד קאי וכמו שכ' התוס' ז"ל מדלא תנן נמי חוץ מבכור ומעשר אבל התם וודאי קאי האי כללא גם אזבחים כדתנן ולא זו בלבד אלא כל הזבחים כשרים מח"ל ובכלל זה מן הא"י ג"כ וכדתניא בתוספתא שהביאו התוס' ואי נימא דאין באין אלא מן הארץ אלא וודאי לא תנן התם אלא הני דאין באין כלל אפילו דיעבד ולהכי לא תני חוץ מבכור ומעשר דלכתחלה הוא דאין באין אלא מן הארץ הא בדיעבד אם באו תמימים מח"ל יקרבו וכדתנן בתמורה ע"כ נראה דמתניתין וודאי ס"ל דשניהם פסולין מן הישן ואעפ"כ נראה לי להרמב"ם ז"ל לפסוק בשתי הלחם כר"נ ור"ע דרבים הם דמן הישן כשר ולעיל פרק ר"י כתבתי קצת סיוע לזה מהא דמיבעי' ליה בחטים שירדו בעבים לענין שתי הלחם ולא לענין עומר משום דבעומר פסול משום דלאו חדש הוא ע"ש והא דעומר חלוק משתי הלחם לענין זה אע"ג דלשיטת הרמב"ם ז"ל ליכא למימר בפסול ישן דהוי קצירה שלא כמצותו דלדעתו ז"ל נקצר שלא כמצותו כשר מ"מ העומר שבא להתיר עיקר האיסור ס"ל לר"נ ולר"ע דמן הישן פסול וריבויא דתקריב לא דרשינן אלא להתיר מן היבש או מן העומרים אבל הכל מן החדש וכדתנן לעיל פרק ר' ישמעאל וכן משמע בריש מכילתין גבי מנחת העומר שקמצה שלא לשמה דכולהו אמוראי ס"ל דבא מן החדש דוקא ע"ש ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעתין:

שם גמרא ע"כ לא פליגי אלא בחדש אבל בארץ לא פליגי כו'. נראה דוקא לא הוי אלא מדלא אשכחן להני תנאי דפליגי בח"ל אבל באמת לאו בהא תליא ואפי' לתנא דמכשיר בח"ל י"ל דבישן ס"ל דמן העליה פסול ודוקא חדש בעינן דמח"ל כשר כיון דחדש בח"ל דאורייתא ומושבותיכם בכל מקום שאתם יושבין משמע אבל חדש ילפינן מראשית

קצירך מודה בזה תדע דמשמע דר"י בר"י ס"ל דאפילו לכתחלה בא מח"ל וכדתני עומר בא מח"ל ובישן לכ"ע מצוה איכא להביא מן החדש ובח"ל לא אשכחן מצוה אלא או דפסול או דכשר אפילו לכתחלה מ"מ משמע ליה להש"ס מדפליגי הני תנאי אלא אישן לחוד ש"מ דבח"ל מודו דאל"ה הוי פליגי בח"ל ג"כ אע"ג דלא דמי להדדי דבישן לא הוכשר אלא בדיעבד ובח"ל אפילו לכתחלה מ"מ מדלא אשכחן דפליגי גם בח"ל משמע דמודו דמח"ל לא מזה נראה דהבאת עומר מח"ל לא תליא באיסור חדש בח"ל ואפילו למ"ד חדש בח"ל דאורייתא מ"מ אין העומר בא מח"ל דאי הבאת העומר תליא באיסור חדש בח"ל א"כ היכי קאמר דכ"ע לא פליגי דמח"ל לא הא כבר איפליגי תנאי בקידושין באיסור חדש בח"ל וסתם מתניתין בערלה תנן דחדש נוהג בח"ל ותיקשי סתמא אסתמא דהכא ובפרה תנן דאין העומר בא מח"ל וכן אמרינן לעיל בכמה מקומות בסתמא דהש"ס דעומר ושתי הלחם אין באין אלא מן הארץ ובאיסור חדש ס"ל לאמוראי בתראי דאיסורו נוהג בח"ל כדאיתא לעיל בפ' ר"י אלא ש"מ דלאו הא בהא תליא ור"י בר"י הוא דס"ל הכי כיון דאיסורו נוהג בח"ל אקרובי נמי קרב. וכבר האריך בזה אחי הג' ז"ל בספרו בדין חדש בתכלית האריכות. ועוד יש לדקדק בזה אי נימא דלמ"ד חדש בח"ל אסור ד"ת גם העומר בא מח"ל א"כ אמאי אמרינן לעיל דספיר' העומר לא הוי אלא זכר למקדש בזה"ז הא קי"ל דמקריבין אע"פ שאין בית וא"כ חיובי מחייבין בעומר אלא דאין מקריבין אותו מפני אונס אחר מפני העלם מקום המקדש ועוד כמה מניעות אבל חובה הוא עלינו ואמאי לא יהי' חובה גם לספירה אבל אי נימא דהבאת העומר לא תליא באיסור חדש ואפילו בח"ל דאורייתא מ"מ העומר אין מביאין אלא מן הארץ א"ש דבזמה"ז דבטלה קדושת הארץ ליכא חיובא בהבאת העומר וספירה ג"כ לא הוי אלא זכר למקדש וכבר כתבתי לעיל פרק ר"י דרבנן דבי רב אשי דמנו יומי ושבועי לטעמייהו אזל דס"ל חדש בח"ל דאורייתא:

דף פד.

גמרא ר"י בר"י אמר עומר בא מח"ל צריך לדקדק בשתי הלחם מה אמר ר"י בר"י לכאורה משמע דבעומר לחוד פליג דאל"ה אמאי לא אמר לתרווייהו עומר ושתי הלחם בא מח"ל אלא די"ל דכ"ש הוא אם העומר שבא להתיר האיסור גם במדינה בא מח"ל כ"ש שתי הלחם שלא בא אלא להתיר במקדש דבא מח"ל. וכבר הביא אחי הגאון ז"ל שם דיש מהראשונים ז"ל דבשתי הלחם כ"ע מודו דבא מן הארץ דוקא ע"ש אבל פשטא דשמעתין לא משמע הכי וגם לא אשכחן מידי שיהי' שתי הלחם חמור מן העומר ולענין חדש וישן

לר"ע עומר חמור אם לא שנאמר דעומר שבא להתיר האיסור דהוא דבר הנהוג בח"ל הוא בא ג"כ מח"ל אבל שתי הלחם שלא בא אלא להתיר הקרבה מן החדש דהוא דבר שאינו נוהג אלא בארץ במקדש אינו בא ג"כ אלא מן הארץ אכל אין זה מוכרח ועיין בספרו של אחי הגאון ז"ל שם:

שם גמרא שומרי ספיחין כו' ורמי ליה רמב"ח הא כתיב לאכילה ולא לשריפה והיכי מקריב הקומץ מפירות שביעית ושני לי' ר"ח דכ' לדורותיכם וא"א לבטלה ואמר ליה רמב"ח מי קאמריתא תבטל ליתי מדאשתקד ומשני ליה ר"ח בעינן כרמל וליכא ויש לדקדק מאי קאמר רמב"ח ליתי מדאשתקד בפשיטות דאסתמא דמתניתין ס"ל דאינו בא מן הישן והא דשומרי ספיחין כו' נמי סתמא היא והיכי מצי לאתויי מדאשתקד. והי' נראה דלר"ח קאמר רמב"ח אי משום דכתיב לדורותיכם מבטלינן לדרשא דלאכלה ולא לשריפה דילמא צריך לקיים שניהם דנהי דבשאר שני שבוע דאפשר להביא מן החדש מביא דוקא מן החדש אבל בשביעית דא"א להביא מן החדש יקוים המצוה לדורותיכם גם מן הישן ואימתי אמרה תורה מן החדש היינו בזמן שאפשר אבל לא היכא דלאו זמן חדש הוא דהא בגוף המצוה ליכא שינוי אם בא מן החדש או מן הישן ואין כאן ביטול עיקר המצוה אם יביא בשביעית מן הישן ומשני ליה ר"ח כרמל תקריב דבעינן כרמל בשעה הקרבה ואם יביא מן הישן אינו מקיים המצוה כלל דהמצוה היא להקריב כרמל ומן הישן לאו כרמל הוא וא"ש בזה ג"כ מה שהקשיתי לעיל פרק ר"י ר' יוחנן דיליף ג"כ מכרמל תקריב ול"ל הא הא בלא"ה לר"י קצירה בזמנו מעכבי ולפי הנ"ל ניחא דגבי דבשאר שני שבוע קצירה בזמנה מעכבי היינו משום דאפשר ולא יצא ידי המצוה אלא אם קצרה גם כן בזמנה אבל שביעית דא"א לקצור בזמנה צריך לקיים המצוה מן הישן ג"כ דמה שלא נקצר בזמנו מפני שהתורה אסרה אין זה גורם לבטל המצוה והתורה אמרה לדורותיכם ולהכי יליף מכרמל תקריב ואי לא הוי כרמל אין זו מצותה כן הי' נראה לומר אלא דהתינח לר"י דיליף מכרמל אבל לר' אלעזר דאמר ראשית קצירך ולא סוף קצירך האי קרא ל"ל הא בלא"ה מן הישן פסול מאיזה טעם שיהי' וי"ל דהאי קרא ראשי' קצירך כתיב אבתריה לדורותיכם משמע דלעולם חייב להביא ראשית קציר והוי כמו שאמרה תורה בפירוש דאפילו בשביעית יביאו ראשית קציר. והנה לפשטא דשמעתין נראה דמתני' דשומרי ספיחין כו' אתיא כמ"ד דמן הישן פסול בדיעבד אבל לתנא דברייתא דמכשיר בעומר מן הישן אסור להביא מספיחי שביעית וכן אתיא כמ"ד דאינו בא מח"ל וכדאמרינן בהדיא בירושלמי שקלים עלה דהא מתניתין ולא תקשי משתי הלחם דתני נמי בתוספתא דבאין מספיחי שביעית וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהש"ק והא שתי הלחם

כשרים מן הישן לדברי התוספתא כמבואר בתוספתא מכילתין וכדפסקו של הר"מ ז"ל משום דבב' הלחם בלא"ה ליכא איסור להביא משביעית דלאכילה הן באין ודוקא בעומר הוא דקשיא ליה משום הקומץ הבא לשריפה ויש להעיר בזה על דברי אחי הגאון ז"ל שדקדק לדברי הרמב"ן ז"ל דשתי הלחם באין מן הארץ א"כ מאי קאמר בירוש' דמתני' דשומרי ספיחין אתיא כמ"ד אין עומר בא מן הסוריא דילמא אתיא אפי' כמ"ד עומר בא מן הסורי' ושמירת הספיחין הא משום ב' הלחם דבאים דוקא מן הארץ ולפי הנ"ל הא בלא"ה אפי' אי נימא דב' הלחם באין מח"ל ג"כ א"ש הא דשומרין ספיחין לשתי הלחם בשביעית דאין כאן שום איסור ולמה להם להביא מח"ל דהא אפשר להביא שתי הלחם מן הישן ואפ"ה שומרין ספיחי שביעית לשתי הלחם אלא די"ל דנהי דמן הישן כשר מ"מ מצוה איכא להביא מן החדש ולהכי שומרין הספיחין אבל אי נימא דמח"ל גם כן כשר היינו אפילו לכתחלה וכנ"ל א"כ למה ישמרו הספיחין ועוד דהא איסור דרבנן לכ"ע איכא בספיחי שביעית ונהי דהתירן איסור דרבנן משום מצות חדש לכתחילה אבל אם בא מח"ל לכתחלה הי' צריך להביא מח"ל ולא לשמור הספיחים ועוד דאיכא איסור קצירה בשביעית כמ"ש התוס' ז"ל וע"כ ס"ל למתניתין דשומרי ספיחים דאין באין מח"ל ובשביעית תנן דאין לוקחין מדמי שביעית קיני זבות כו'. ופי' הרע"ב ז"ל משום דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ולכאורה שביעית הוי שפיר מן החולין כי היכי דמותר לקדש אשה בדמי שביעית כדאיתא בקידושין ועיין תוס' שם ולכאורה לא הי' צריך לזה אלא בלא"ה בקיני זבים וזבות יש בהן עולות וכתב לאכלה ולא לשריפה וכי היכא דפטורה מן הבכורה ונהי דכהני קדשים דבאין לאכילה כמו שתי הלחם ולחמי תודה ליכא בהו משום לאכילה ולא לשריפה דאלו מיטמי אזלי לשריפה משום דעיקר לאכילה באין וגמרינן לה מחלה דפירות שביעית חייבין בחלה משום דכתיב לדורותיכם וכמ"ש התוס' ז"ל מסוגיא דבכורות אבל אלו דבאין לשריפה כמו קיני זבים וחטאות ואשמות וודאי אסור להביאן מפירות שביעית משום לאכלה ולא לשריפה. ובאמת קשה לי לישנא דמתניתין אין מביאין קיני כו' משמע דוקא דבר שבחובה אין מביאין כמו במעשר שני הא אפילו נדבות אסור להביא מפירות שביעית וכן תניא בתוספתא במכילתין אין מביאין מנחות כו' ולחמי תודה מן המדומע מן החדש ואם הביא פסול ודברים אלו צע"ג וע' בירו' שביעית דיליף מהא דאין לוקחין עבדים דה"ה דאסור לקדש אשה בפירות שביעית וע' בתוס' קידושין שם שכ' לחלק בין לכתחלה לדיעבד והביאו ראיה מהא דתנן באיסורי הנאה מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ולא הבנתי ראיה זו דהתם בדמים ליכא איסור כלל דאין תופסין הדמים והכא בפירות שביעית אין לו זכות בהם

לעשות סחורה ואחר כל הנ"ל לפי המבואר בתוספתא דלחמי תודה גם כן אין מביאין מפירות שביעית א"כ היכי מביאין שתי הלחם מפירות שביעית ואי משום דילפינן מעומר דכתיב לדורותיכם הא בשתי הלחם אפשר לקיים בישן ואפ"ל דמ"מ ילפינן שתי הלחם מעומר כי היכי דהותר פירות שביעית לעומר ה"נ לשתי הלחם וכמ"ש התוס' ז"ל בד"ה רחמנא אמר כו' ע"ש. ואכתי יש לדקדק בקושיית התוס' ז"ל לר"ע דאמר ספיחי שביעית אסורין מה"ת הא לאו ממשקה ישראל היא ותי' דבלא"ה ג"כ לאו ממשקה ישראל הוי משום איסור חדש אלא דמצותו בכך ה"נ מצותו בכך וא"כ הא תינח עומר אבל שתי הלחם הא מכשיר ר"ע מן הישן א"כ לא הוי מצותו בכך והיכא באין מספיחי שביעית הא אפשר להביא מן הישן ודוחק לומר דמשום דמצוה לכתחלה מן החדש כשר אע"ג דלאו משקה ישראל הוא גם מ"ש התוס' ז"ל בעומר דבשאר שנים לא הוי משקה ישראל שביעית נמי כן לא דמי דאיסור חדש הותר ע"י הקרבת העומר ואיסור שביעית לא הותר ובירושלמי שקלים איתא איכא מ"ד דמתניתין דשומרי ספיחין אתיא אפי' כמ"ד עומר בא מסוריא ואם לא מצאו בסוריא יביאו מספיחין ולפ"ז א"ש נמי שתי הלחם לר"ע ובאמת אם יש מן הישן יביא מן הישן אבל אי ליכא ישן יביא מספיחים אע"ג דאסירי באכילה דלבטלן א"א דרחמנא אמר לדורותיכם ותו אמרינן בירושלמי שם הכן עומר מהו שזרע לבן לכתחלה ר' חייא כו' בעי קומי ר' מונא ולא נמצא כקומץ על השירים שאין נאכלין אמר ליה נעשה בחמשה דברים שהן באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה ועיין בק"ע שם משמע מזה דפירות שגדלו ממה שזרע בשביעית אסורין באכילה מה"ת ולא מצאתי כעת איסור זה מנין וספיחין נאסרין משום גזירה שמא יזרע לכתחלה ויעבור על איסור זריעה אבל איסור הפירות נראה דאסורין מדרבנן כמו ספיחים הארכתי קצת בענין זה אבל עדיין צ"ע:

שם תוס' בד"ה בעינא כרמל כו'. ושמא הך ברייתא כו' כבר הבאתי לעיל דברי הירושלמי אמתניתין דשקלים:

שם תוס' בד"ה אלמא דב' הלחם כו' וא"כ לימא דחד למצוה וחד לעכב כו'. משמע דס"ל להתוס' ז"ל דביכורי' מעכבי לר"ע וכמשמעותא דשמעתין דדחינן איסור שביעית מקמי הכי וקש' הא ר"ע מכשיר ב' הלחם מן הישן אע"ג דלא הוי ביכורי' וע"כ לא ידעי' ביכורי' אלא למצוה ובעומר נמי מנ"ל דמעכבי ומאי תיובתא היא כיון דמביכורים לא יליף ר"ע אלא למצוה להכי אמר ר"י דבעומר כתיב כרמל תקריב לעכב וכן ס"ל לר"ע דשתי הלחם מן הישן כשר ועומר פסול מן הישן והיינו משום דבעינן כרמל ורש"י ז"ל פי' דתיובתא הוי לר"י דיליף מכרמל ומקיל הוא שיכול להקריב כרמל אע"פ שאינו ביכורים ולפ"ז

א"ש האי תיובתא דמותיב על קולא דר"י דלא ס"ל כלל דבעינן ביכורי' אבל גם לפי' קשה מנ"ל האי דיוקא דר"י מיקל הוא אדרבא ר"י מחמיר הוא וכרמל מעכב אפילו דיעבד וביכורים לא בעינן אלא למצוה ועוד כרמל ולא ביכורים לא ידענא היכי משכחת לה הא בעינן כרמל בשעת הקרבה אם לא שנאמר דמשום מצוה לחוד ג"כ דחינן איסור שביעית כמ"ש לעיל לר"ע בשתי הלחם וא"כ לא הוי צריך ר"י למילף מכרמל כיון דבברייתא תני משום ביכורים ושפיר קמותיב ועיין מש"כ לעיל פרק ר"י דברי הירושלמי בחלה בהאי שמעתא ודו"ק:

דף פד:

גמרא מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן'. פירש"י ז"ל דנסכים לא משמע ליה מביכורי כל אשר בארצכם דאין מביאין נסכים ביכורים ואיידי דבעי נסכים בעי פירות האילן ע"ש ולא הבנתי דכההוא תנן בתרומות פרק י"א דמביאין נסכים ביכורים ודומיא דמתניתין דיוסף הכהן לא קיבלו ממנו ביכורי יין ושמן כבר שנינהו בירושלמי שם והעיקר נראה דלא הוי מרבינן בין למזבח בין לביכורים אלא חטים ושעורים דחדש נוהג בהם אבל נסכים ופירות האילן דאין בהם איסור חדש ה"א דכשרים להביא גם קודם לשתי הלחם להכי איצטריך קרא דבאספך את מעשיך וק"ל:

שם תוס' בד"ה שבח ארץ. עיין בד' ז"ל והביאו פי' הקונטרס שבח ארץ היינו שבעת המינים וע' בחיבורו של אחי הגאון ז"ל שם שדקדק על ד' ז"ל ז' המינים מראשית שמעינן לה כמו שפירש"י ז"ל וחידש שם פי' אחר דשבח ארץ היינו ארץ המשובחת בזבת חלב ודבש לאפוקי עבר הירדן דלאו ארץ זבת חלב ודבש היא וכדתנן בביכורים בשם ריב"ג ות"ק נמי לא פליג עלי' אלא מדרבנן וכמ"ש הכ"מ ז"ל בפ"ב מהלכות ביכורים ע"ש דאין לשונו ז"ל מכוון דכן הוא דעת הרמב"ם דערי סיחון ועוג חייבין בביכורים מדבריהם וכן סוריא ופי' ז"ל מתקבל מאד אבל בפי' הקונטרס שכתבו התוס' ז"ל מבואר להדיא בירושלמי שם בביכורים בהך מתניתין דמראשית ולא כל ראשית ה"א דאינו חייב אלא חטים ושעורים להכי ילפינן גז"ש ארץ ארץ מקרא דארץ חטה מה להלן ז' המינים אף כאן שבעת המינים וכן הוא לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' ביכורים אין מביאין ביכורים אלא מז' המינים האמורים בשבח הארץ והן החטה כו' מבואר דמפרש הכי לשון הש"ס מה להלן בשבח ארץ כו' וכדברי הירו' ומ"ש הרמב"ם ז"ל דערי סיחון ועוג וסוריא מביאין מהם ביכורים מדבריהם צ"ע דדין ביכורים הוא לכשיבנה הבית ואם יוכבש אז גם ערל ביבוש כראוי יתקדשו כולם להביא מהם ד"ת ואם לא יוכבשו אין דינן שוה דסוריא מה"ת

לא הוי בכלל א"י כלל ועבר הירדן הוי בכלל א"י למעשר ולתרומה והא דאין מביאין מהם ביכורים מה"ת הוא משום דלאו ארץ זבת חלב ודבש הם ועוד דבזמן הבית ג"כ נראה דלא היו שוין בחיובן דעבר הירדן חיובי מחייב ומביא וקורא ואלו סוריא לא הוי חיובא וכדתנן בסוף חלה אריסטון הביא ביכורים מאספמיא וקבלו ממנו משמע דחיובא ליכא כ"כ וע' ברא"ש ז"ל שם שפי' אספמיא הוא ספרד משמע דאפי' מח"ל רשאין לקבל אבל הרמב"ם ז"ל לא כ"כ דמח"ל אין קדוש כלל ואספמיא הוא מקום בסוריא ועי' בגיטין דחשיב ג' דברים דשוה סוריא לא"י ומייתי להך מתני' בחדא הקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלים ומפרש לענין לכתוב אינו אפילו בשבת ולא קאמר לענין ביכורים ולדברי הרא"ש ז"ל ניחא דאפילו מח"ל מביאין אבל לדברי הרמב"ם ז"ל הוי מצי למימר לענין ביכורים וכ"ת דבכלל תרומות ומעשרות הוא דכבר חשיב לה לדברי הרמב"ם ז"ל חלוק ביכורים מתרומות ומעשרות דארץ מצרים ובבל חייבים במעשרות וביכורים אין מביאין מהם ולמאי דקאמר התם דס"ל להאי ברייתא כיבוש יחיד שמיה כיבוש ומש"ה חייבת במעשר א"כ ה"ה לביכורים ועי' בירושלמי ביכורים שם דאמרינן התם דבחצי שבט מנשה פליגי לתנא דמתניתין דממעט עבר הירדן משום דאינה ארץ זבת חלב ודבש גם זה החלק פטור מביכורים ולמאן דממעט מאשר נתת לי ולא שנטלתי בעצמי חלק חצי שבט מנשה חייב שלא נטלוהו בעצמם ע"ש וא"כ אפילו כיבוש יחיד שמיה כיבוש יש לומר דפטור מביכורים דלאו אשר נתת לי הוא ועוד משמע מזה דתנא דדריש מאשר נתת לי ס"ל דאפילו אינו ארץ זבת חלב ודבש חייב מה"ת בביכורים ועוד דלא אשכחן ביכורים מד"ס ויקרא עליהם דהא אפילו בספק ד"ת אינו קורא כדאיתא בב"ב והדברים עתיקים בזה וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל ועיין מש"כ בזה בחי' ליבמות פרק הערל באורך קצת:

שם גמרא בשלמא לר"ל כו' הא דמביא וקורא הוא בגג המערה בחורבה עבודה בעציץ נקוב בספינה של חרס לפרש"י או בשל עץ לפי' התוס' והא המביא ואינו קורא הוא בגג דבית כו' ולכאורה לר"ש נמי תקשי דהכא תניא דאפי' בגג דבית ועציץ שאינו נקוב מביא ואינו קורא ואלו בתמרים שבהרים תנן דאין מביאין כלל וא"ל דהני עדיפי מתמרים שבהרים א"כ מאי פריך לעיל מהא דקתני שבגג ושבחורבה כו' לעולא דאמר אם הביא לא קידש כיון דהני עדיפי וכן מאי קושיא לר"י. והי' נראה דה"ק בשלמא לר"ל דליכא קרא למעוטי פירות שאין משובחים אלא לכתחלה אין מביאין משום דלאו מן המובחר הוא וככחוש בקדשים א"ש די"ל מתמרים שבהרים לכתחלה אין מביאין כלל משום דגריעי טובא ומגג ועציץ מביא דלא גריעי כ"כ ואמרי רבנן דיביא ולא יקרא או י"ל דהא

דתנן במתניתין אין מביאין היינו בשיש לו פירות טובים מהם והא דתני הכא מביא ואינו קורא היינו כשאין לו אלא אלו והכי משמע קצת בירושלמי ביכורים דאמרינן התם בטעמא דר"ל דאמר אם הביא קידש מידי דהוי אתורם מן הרע על היפה ע"ש וגג שבחורבה ואינך מביא וקורא דאין בהם גריעותא כלל אלא לר"י קשה כיון דיליף מקרא דלחוש אין מביאין כלל א"כ קשה מהא דתניא מביא ואינו קורא ומה הבאה היא זו כיון דלא קדושי כלל ורש"י ז"ל פי' דפריך לר"י מהא דמביא וקורא ול"נ כמ"ש דמהני דמביא וקורא לא תקשי כי היכי דלא תיקשי לר"ל דמודה דלכתחלה לא יביא והכא תניא דמביא וקורא אלא וודאי הני לא הוי בכלל כחושין כלל ולר"י נמי לא תיקשי אלא מהני דמביא ואינו קורא הוא דתיקשי דעכ"פ חל קדושה עלייהו ור"י דס"ל דלא קדישי כלל כמאן ומשני תנאי הוא דאיכא תנא דס"ל דמעציץ וספינה אינו מביא כל עיקר ומשמע דלא קדישן כלל וע"כ ס"ל כר"י דלא הוי דומיא דכחוש בקדשים ונהי דברייתא זו פליג' עם אידך דאידך הני ד' כולהו שוין בדינין ויש מהן דמביא וקורא והוי ביכורים כדינן ויש מהן דמביא ואינו קורא משום דכחושי והאי תנא ס"ל דבגג וחורבה מביא וקורא שבעציץ וספינה אינו מביא כל עיקר ע"כ בסברא פליגי וס"ל להאי תנא דבגג וחורבה הוי ביכורים מעליא ושבעציץ וספינה גריעי ולא הוי ביכורים כלל מ"מ שמעינן מיניה דכר"י ס"ל דלא קדשי כלל וא"ש בזה תמיהת התוס' ז"ל דאכתי קשיא לר"י מגג וחורבה ולפי הנ"ל א"ש כיון דאמר בגג וחורבה מביא וקורא ע"כ ס"ל דביכורים מעליא הוי ומאידך ברייתא ג"כ לא פריך לר"י מהני דמביא וקורא וכנ"ל. והרמב"ם ז"ל פסק כהאי ברייתא דבגג וחורבה מביא וקורא ובעציץ אינו מביא כל עיקר שנאמר בארצכם וכתב שם אפילו עציץ נקוב וגבי גג וחורבה כ' סתם דמביא וקורא משמע אפילו גג דבית או חורבה שאינה עבודה ומשמע ליה הכי מדלא מחלק אלא בין גג וחורבה ובין עציץ וספינה ש"מ דבגג וחורבה בכל ענין מביא וקורא ובעציץ וספינה בכל גוונא אינו מביא כל עיקר ועיין בדברי הראב"ד ז"ל ובכ"מ ז"ל שם ולפמש"כ אתי שפיר בפשיטות דפסק כר"י דהיכא דמביאין מביא וקורא והבאה בלא קריאה ליכא כלל דלא קדישי ודברי הראב"ד ז"ל שכתב הוא פסק כר"ל נפלאו דהא פסק שם בראש הפרק בהדיא כר"י בתמרים שבהרים אם הביא לא קידש וע"כ צ"ל כמ"ש דמהני דמביא וקורא לא קשיא לר"י כלל אלא אי קשיא לי הא קשיא לי דלפ"ז דין ביכורים הוי איפכא ודין מעשר ושביעית דבגג הבית לענין מעשר לא הוי כקרקע וכדתנן בפ"ה דמעשרות בצלים שהשרישו בעליה טהרו מלטמא אבל בחזקתן הן למעשר ולשביעית וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות מעשר והכא לענין ביכורים מן הגג אפילו דבית מביא וקורא ובעציץ נקוב הוי איפכא דלענין מעשר הוי

כקרקע ולענין ביכורים אינו מביא כל עיקר ואי משום דאימעיט מקרא דבארצכם ואלו עציץ וספינה לא מיקרי בארצכם א"כ היכי מייתי ראיה מינה לר"י בתמרים שבהרים דילמא שאני הני דלאו בארצכם הוא ובהדיא מיעטן קרא מביכורים וצ"ע יותר בזה. והנה משמעתין מבואר דלענין מנחות כל הני כשירות אפילו של עציץ שאינו נקוב ולא מצאתי כעת לדין זה מבואר בד' הרמב"ם ז"ל ויש לדקדק קצת א"כ איכא תקנתא בשביעית להביא עומר ושתי הלחם ממה שגדל בעציץ דאין בו איסור שביעית וי"ל דדבר זה נוגע בבעיא דר"ז לעיל פרק ר"י בחטים שירדו בעבים וכבר כתבתי לעיל מה שיש לחלק בזה בין עומר לשתי הלחם ועוד נראה דנהי דכל אלו כשרים למנחות מ"מ איננו מן המובחר ורחמנא אמר לדורותיכם כמצותה מן המובחר אלא דלפי דברי הרמב"ם ז"ל דבגג אפי' דבית מביא וקורא משמע דהוי מן המובחר ואם כן אכתי אפשר להביא בשביעית מגדל בגג דאין בו איסור שביעית ג"כ ודו"ק:

תוס' בד"ה כאן בספינה של עץ כו'. ע' בדבריהם ז"ל ועיין משנל"מ ז"ל בפ"ב מה' ביכורים שהאריך בזה:

דף פה.

גמרא ת"ש דתניא אמר ר' יוסי אף חטי ברזיים וכפר אחים אלמלא סמוכות לירושלים היו מביאין מהם פירש"י ז"ל אלמלא שהן סמוכות לירושלים היו מביאין מהם מפני שהם מודרמות אבל מפני סמיכותן לירושלים והן עומדין בין ההרים אין מביאין מהם ומדברי התוס' ז"ל בד"ה אין מביאין משמע דמפרשי איפכא אלו היו סמוכות לירושלים היו מביאין מהם אלא דרחוקים הם מירושלים ומזה דקדקו דמיירי בעומר דלא אשכחן במנחות שיהי' צריך קרוב לירושלים ולד' הא דקאמר לפי שאין מביאין את העומר אלא מן המודרמות היינו בדרומה של ירושלים וקרוב לה וכמ"ש לפי כו' כך במנחות יש לחזור אחר הסמוך לירושלים והם ז"ל בעצמם פי' מן המודרמות היינו משופעות לצד דרום ולא הוזכר כלל סמוכות לירושלים ובתוספתא משמע דלא גרס אלמלא אלא הכי גרס התם ר"י אומר אף חטי ברזיים אלו היו סמוכים לירושלים ומהן היו מביאין ור"י קאי אהא דתנן מכנס וזטחא אלפא לסלת ועל זה אמר ר"י דמחיטי ברזיים ג"כ היו מביאין בצד ירושלים ונוח הי' להביא מהם ולאו דינא קאמר דוודאי לא בעינן קרוב לירושלים אלא בעומר ומשום כרמל כדתנן לעיל פ' ר"י וכגי' התוספתא נראה דלפרש"י ז"ל ותוס' מאי קמ"ל ר"מ דחיטי ברזיים כו' אלמלא כו' היו מביאין כיון דלא הי' מביאין מהם מאיזה טעם שיהי' והא דתניא זורעה קודם לפסח ע' יום כתבו התוס' ז"ל דמיירי דוקא

בעומר אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה איפכא דבה' איסורי מזבח כתבה לענין מנחות ובפ"י מה' תמידין גבי עומר לא כתבה וע' בלח"מ ז"ל שם ובה' איסורי מזבח שהאריך שם ועי' בפי' המשניות להר"מ ז"ל מה שפי' בהא דנרה כו':

דף פה:

גמרא בעי ר' ירמי' ברוב חטה או ברוב האה. ופי' ז"ל בעינן שיתליע כל חטה ברובה או אפילו אין יתולע אלא מיעוט כל חטה אי רוב סאה מתולעי' פסולין והשתא אי ברוב חטה איכא תרתי לקולא דלא מיפסיל אלא אם התליעו כל החטים וגם ברובן דוקא ואי ברוב סאה או אפילו לא התליעו אלא מיעוט כל חטה כל שהוא רוב סאה פסולין וקשה קצת להאי צד דבעינן רוב חטה מ"ט בעינן עוד שיתליעו כל החטים ולא סגי ברובן אטו אם חטה אחת נשארה שלימה וכשר כל הסאה ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה שפירש ברוב חטה היינו בחטה אחת שהתליע רובה נפסל כולן וכ' שם דאם התליעו רוב החטים שנעשית מהם פסולין וודאי משמע אפילו לא התליע רוב כל חטה אלא מיעוטן כל שהתליעו רוב החטים פסולין ורוב חטה אחת הוי ספק ולכאורה גם זה ספק הוא אם התליעו רוב החטים במיעוטן דשמא דוקא רוב חטה בעינן ואין הדברים ברורים עד שיבא מברר כל הספיקות:

שם גמרא הקדישן מהו שילקה עליהם משום בע"מ וכן בעי לה ביין ושמן ועצים. וע' במשנל"מ ז"ל בה' א"מ שדקדק אמאי בעי לה בהקדישו ולא בעי נמי לענין הקטרה ע"ש והי' נראה דבמנחה דבעינן קיבול כלי להקרבה וכיון דפסולין הם לא קדשי בכלי כלל וליכא בהו חיוב הקטרה והוי כמו שהקטיר מכלי חול ולאו דבע"מ לא שייך גביה אבל הקדש חייב אפילו הקדש לדמיו אין זה מוכרח וע"ש עוד מ"ש בדברי התוס' שכתבו דבעיא דעצים הוא אליב' דרבי דוקא ע"ש ומ"ש התוס' ז"ל ביומא דבניסוך המים ליכא משום בע"מ לא ידעתי הכרח לזה ואמאי לא נילף מהדדי ניסוך המים מניסוך היין ולקמן ביין בעי לה ר' יוחנן להך בעיא ואפ"ל דלרבא לא מיבעי' ליה משום דניסוך לאו הקטרה ואינו לוקה על בע"מ אלא על העולה לאישים ובעיא דשמן לפי גירסתינו רבה בעי לה וי"ל דגם בזה לא בעי רבא דגם שמן אינו בא להקטרה אלא עם הסלת והסלת היא העיקר ובעצים שפיר מיבעי' לרבא תו ביין דאפילו לרבנן מיבעי' ליה אע"ג דלאו קרבן גמור הוא ושפיר איצטריכו כל הני בעיא ודו"ק:

דף פו.

גמרא והתניא אם הביא פסול מפני שהוא שרץ. כבר כתבו התוס' ז"ל דגירסת רש"י ז"ל הי' במתני' ג"כ ואם הביא פסול אלא דפריך דבמתניתין תני לה בהדי שמנים פסולים ובברייי' תני דלא הוי שמן כלל אלא שרץ ומשני הא ר"ח ברייי' ר"ח הוא ולא הוי שמן אלא מוהל בעלמא ומתניתין רשב"ג הוא דמטבל בה והוי שמן ור"ת ז"ל גרס במתניתין אם הביא כשר וא"ש פירכת מתניתין אברייתא כפשטיה ומשני דלר"ש הוי שמן ואם הביא כשר ובברייתא ר"ח דלאו שמן הוא אלא שרץ ואמר ר"י אנפיקנון שמן זית שלא הביא שליש ופירש"י ז"ל דקאי אאנפיקנון דמתניתין משמע דאחר שהביא שליש אפי' לכתחלה יביא ובלא הביא שליש לרש"י ליכא פלוגתא לענין מנחות ובין לר"ח ובין לר"ש פסול אלא דפליגי אי הוי שמן או מוהל בעלמא ולגי' ר"ת פליגי ג"כ לענין מנחות לר"ח דלאו שמן הוא פסול ולר"ש דהוי שמן אם הביא כשר וכדתנן במתניתין והרמב"ם ז"ל כתב אין מביאין שמן פגין ואם הביא כשר מבואר מזה דגריס כגי' ר"ת ז"ל במתניתין אם הביא כשר וכר"ש דהוי שמן וא"כ קשיא לי ד' הרמב"ם ז"ל אהדדי דבפ"א מה' טומאת אוכלין הלכה ה' כתב משקה היוצא מזיתים וענבים עד שלא הביאו שליש אינו מכשיר ולא הוי אלא דמי פירות והוא מדברי הירושלמי פ"א דמעשרות אלמא דלאו שמן הוא כלל והיכי כ' כאן אם הביא כשר כיון דלאו שמן הוא ואם נאמר שהוא ז"ל מפרש דר' יהודה דאמר אנפיקנון הוא שמן זית שלא הביא שליש לא קאי אמתניתין אלא אברייתא דאם הביא פסול מהני שהוא שרץ ועלה קא' ר"י דהוא מזית שלא הביא שליש אבל מתניתין דאם הביא כשר היינו אפילו לאחר שהביא שליש כל שלא נתבשל כל צרכו א"כ מאי פריך הש"ס ברייתא אמתניתין לימא דמתניתין מיירי אחר שהביא שליש דהוי שמן ובברייתא מיירי קודם שלא הביא שליש דלאו שמן הוא אלא שרץ בעלמא ולמה ליה לאוקמי כתנאי אלא וודאי בין ברייתא ובין מתניתין לא מיירי אלא בלא הביא שליש וע"כ תנאי היא למר הוי שמן ולמר הוי שרץ והך הירושלמי ר' חנינא בשם רבי הוא דקאמר לה וקאי בשיטת יחייא דזריק ליה ולאו שמן הוא וא"כ הני תרי פיסקי סתרי אהדדי דהכא פסק דהוי שמן ולענין הכשר פסק דלא הוי שמן אלא כמי פירות בעלמא וע"כ מוכרח לומר לדעתו ז"ל דס"ל דכל שלא נתבשלו כל צרכן לכתחלה לא יביא ומשמע ליה ה"נ ממתניתין דלקמן מגרגרו בראש הזית כו' משמע דבעינן שיהי' מבושלים יפה אך זה מבואר משמעתין דאיכא פלוגתא בשמן זית שלא הביא שליש ואיכא תנא דס"ל דהוי שמן וכן משמע דס"ל לר' ירמיה דהוי שמן דמפרש הכי לקרא דשמן המור אלמא

דקרי' קרא שמן ע"כ נראה דלפום סוגין הוי דינא דהירושלמי לענין לאו כ"ע מודו בה ואדרבה הי' נראה דהוי הלכתא כמתניתין וכר' ירמיה דהוי שמן ועדיין צ"ע:

שם רש"י בד"ה השני שבזית כו' דלמנורה בעינן כתית ולא היה כתית אלא ראשון עכ"ל. והיינו לר"י דאמר כותשו וזה לא היה אלא בראשון אבל לרבנן דאמרי טוחנו ברחיים זה היה גם בג' שבכל מין ולא שמעינן מכתת דדוקא ראשון וע"כ צ"ל דמזך נפקא דזך לא הוי אלא ראשון וכמ"ש התוס' ז"ל בד"ה שוין למנחות כו' דאין זך אלא נקי ומ"ש שם דפי' הקונטרס עיקר לא הבנתי דהיכי מבואר בדבר' פי' אחר ועי' בזה בדברי הלח"מ הלכות א"מ:

דף פז.

גמרא אין מביאין לא מתוך כו' והקתני רישא אין מביאין הליסטיון ואם הביא כשר אמר רבינא כרוך ותני פירש"י ז"ל דהכל לפסול אין מביאין הליסטיון לפי שאין מביאין לא מתוך כו' וק"ק הא מפסקי בינייהו הא דאין מביאין ישן והיכי שייך למימר כרוך ותני והתוס' ז"ל לא ניחא להו למימר דכרוך ותני לפסול מהא דב"ב המוכר פירות אמרינן דהלסטיון כשר אלא להכשיר קאמר וגם זה קשה א"כ מעושן ומבושל נמי כשר זה לא מסתבר ועיין רש"י שפי' הליסטיון ומעושן על הענבים והרמב"ם ז"ל דקאי על היין ע"ש ונראה דהא דאפסקי' בפלוגתא דרבי ורבנן ביין ישן הוא משום דכולהו חד טעמא להו משום דנשתנה טעמו הליסטיון נשתנה מפני השמש וישן נמי משום דפג טעמו ומראיהו כדאיתא בתוספתא במכילתין ומעושן ומבושל ג"כ מפני שינוי טעמו הוא ולהכי שפיר איכא למימר כרוך ותני:

שם גמרא מ"ט דרבי א"ק לכבש יין מה כבש כו' אף יין בן שנתו. ופריך עלה מהא דתני בן שתי שנים לא יביא ואם הביא כשר ואי מקרא ליהוי פסול ומסיק רבא דטעמיה דרבי דבן שתי שנים לא יביא היינו כל שהוא יותר מבן שנה דאז מיקרי ישן כמו לחזקי' הוא מהאי קרא דאל תרא יין כי יתאדם ופרש"י ז"ל דעיקר חשיבות היין כשהוא באדמימות ולאחר שנה נשתנה אדמימותו וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה דישן הוא לאחר י"ב חודש אבל בקרא דאל תרא יין כו' נראה דמפרש דכי יתאדם קאי על יין ישן שיתחדש בו מרירות היינו חיזוק מהני שהוא יתחמם וטוב הוא לשכרות ע"כ אמר קרא אל תרא כו' אל תתן עיניך בו ושמעינן בהאי דהישן משנה טעמו ולהכי לא יביא לכתחלה לרבי ולפ"ז האדמימות לאו חשיבותא היא אבל בפ' המוכר פירות חשיב בהני דלא יביא ופי' הרשב"ם ז"ל שם בוהק היינו לבן משמע דמצוה להביא אדום דוק' והיינו כפרש"י ז"ל

דאדמימות מעליותא היא וזה הוא עיקר מראיהו אבל יש נוסחא שם בודק ולא הוזכר לבן כלל ע"ש בשם השאלתות אבל שם בב"ב בעי חמוהי דרב משרשי' מרבא חמר חווריין מהו וא"ל רבא קרא דאל תרא יין כי יתאדם וע"ש ברשב"ם ז"ל שפי' לענין נסכים מיבעי' ליה ופשיט ליה רבא דבעינן דוקא אדום וכתבו התוס' ז"ל דשפיר שמיע ליה ברייתא דבורך אם הביא כשר אלא דחמר חווריין לבן יותר ואין בו שום אדמימות וא"כ פשיטא ליה רבא דחמר חווריין אפילו בדיעבד פסול וזה קשה מ"ש דרבי הכא דממעט ישן מהאי קרא גופא דאל תרא כו' ואפ"ה מכשיר בדיעבד והתם מיעט ליה מהאי קרא אפילו בדיעבד וכבר נתבאר בזה מחלוקת הראשונים ז"ל בא"ח סימן רע"ב אי מקדשין על יין לבן ודעת הרמב"ן ז"ל דאפילו דיעבד אין יוצאין בלבן וצ"ל דהוא ז"ל אינו מפרש בורך היינו לבן דאל"ה הא תני ואם הביא כשר אפילו לנסכים היה לו לפרש דוקא אם הוא לבן ביותר כמ"ש התוס' ז"ל אבל קשה כנ"ל הא הכא אפילו לרבי לא ילפינן פסול בדיעבד מקרא דאל תרא כו' ומנ"ל למילף פסול ליין לבן וצ"ל דאם לבן הוא לגמרי פסול הוא והאי קרא דאל תרא כו' דחשיבות יין הוא כשהוא אדום והא דרבי מכשיר הכא בישן היינו משום דאינו אלא שינוי מעט במראה אדמימות מחמת יישון וכה"ג תני בערבי פסחים לענין ד' כוסות האחד חדש ואחד ישן כשר ר' יהודה אומר צריך שיהא בו טעם ומראה וכבר כתב בזה אחי הגאון ז"ל בספרו דר"י פליג את"ק דמכשיר בישן וכדאמר הכא התם כדאמר הכא מקרא דאל תרא כו' אלא דכ' דר"ל חולק בתרתי בטעם חולק אמזוג דבעי שיהי' בו כדי מזיגה ומראה היינו לאפוקי ישן וזה קצת (דלא) קשה דלא מצינו פלוגתא במזוג ואטו לת"ק אפילו פחות מכדי מזיגה כשר אבל נראה דהכל קאי על ישן דכשהוא מתיישן נשתנה הטעם והמראה כמבואר בתוספת' מכילתין רבי אומר יין בן ב' שנים או בן ג' שנים שדוהה טעמו או נשתנה מראיהו לא יביא הרי מבואר דע"י יישון משתנה הטעם והמראה והיינו דאמר ר"י צריך שיהא בו טעם ומראה ולפ"ז קשה קצת אמאי לא פשיט ליה רבא לחמוהי בר"מ מברייתא דפסחים דפליגי בזה ת"ק ור' יהודה אי בעינן דוקא יין אדום ות"ק ס"ל דישן נמי כשר וכן ת"ק דרבי מכשרי הכא יין ישן לנסכים וצ"ל כנ"ל דע"כ ל"פ אלא לכתחלה בישן אבל בלבן מעיקרו מודו כ"ע דפסול וזה נראה דעת הרמב"ן ז"ל אבל בדברי הרמב"ם ז"ל לא נמצא פסול לבן לא דיעבד ולא לכתחלה בין בנסכים בין לענין קידוש ונראה דלפמ"ש לעיל בשם פי' המשנה דאל תרא יין כי יתאדם הוא לגריעותא על יין ישן וכי יתאדם היינו על חוזק מרירותו כשהוא מתיישן ואם כן פשיטותא דרבא בחמר חווריין הוא גם כן לקולא היא דבקרא נאמר אל תרא והאדמימות לאו מעליותא היא ע"כ לא כתב כלל בין לבן או אדום ובאמת השמיט

עוד כמה מיני יינות שאמרו שם בפרק המוכר פירות וכמבואר בלח"מ ז"ל בהלכות א"מ וע' תוס' בע"פ שם. והרמב"ם ז"ל כתב דזמן הבאת יין הוא עם שתי שנים ומעט יותר ואם הביא יין ישן מכמה שנים ה"ז כשר והוא שלא נפסד טעמו עכ"ל וכתב הכ"מ ז"ל דמשמע ליה להרמב"ם ז"ל דלא פליג ת"ק אלא ביין בן ב' שנים כדתני בברייתא אבל יותר מזה גם ת"ק מודה דלכתחלה לא יביא וזה דחוק דא"כ מ"ש ומעט יותר מנ"ל ועוד דהא אמרינן מאן שמעת ליה דאמר לא יביא רבי משמע דלת"ק לא אשכחן דאמר לא יביא אלא נראה דהרמב"ם ז"ל כיוון לדברי התוספתא דרבי אמר לא יביא ביין בן ב' או ג' שנים ועלה קאמר ת"ק דגם לכתחלה יביא ואם הביא מכמה שני' כשר לא בדיעבד קא' אלא כל שלא נפסד טעמו יביא והוא שלא יפסד טעמו דהא עיקר החשש בישן הוא מפני הפסד הטעם וכדתני בתוספתא לעיל להכי בערך הזה מבן שתים עד בן שלש שמעינן לרבנן דלא חיישי להפסד טעם אבל יותר מזה צריך לראות אם לא נפסד טעמו וכשר הוא אפילו לכתחלה אלא דבדיקה בעי ועוד נראה דר' יהודה בפסחים דאמר צריך שיהא בו טעם ומראה נמי ה"ק וכת"ק ס"ל אלא דתני התם אחד ישן בלי שיעור ועלה קאמר ר"י צריך שיהא בו טעם ומראה דאם נתיישן הרבה צריך לראות שיהי' בו טעם ומראה דמחמת יישונו נפסד טעם ומראה כדאיתא בתוספתא ודו"ק:

שם גמרא תנא חביות כו' לודיות ובינונית ובמתניתין תנן אלא בחביות קטנות אבל בתוספתא גרסינן לא בחצבון גדולין ולא בחביות קטנות וא"ש לפ"ז דמפרש בברייתא דכונסין בחביות בינונית וגירסת הרמב"ם ז"ל אלא ג' ג' לא זכיתי להבין ע"ש:

שם גמרא בעי ר' יוחנן הקדישו מהו שילקה משום בע"מ מדקבע הש"ס להך בעיא עלה בר"י בר"י ביין שיש בו קמחין היה נראה דדוקא בהא מיבעי ליה דהוי כעין פסול מום בבהמה אבל באינך פסולי דמתניתין כמו מעושן ומבושל דפסול הוא מחמת שנשתנה לית ביה משום מקדיש בע"מ דלא דמי לפסול מום אלא דלעיל גבי שמן משמע דבכבוש ושלוק ג"כ מיבעי' ליה אבל י"ל דכבוש ושלוק בשמן הוא ג"כ כעין מים דמחמת גריעותא דהזיתים צריך לכבשן אבל הכא ביין מבושל דכתב הרא"ש ז"ל בב"ב שם דנשתנה למעליותא אלא דלנסכים פסול משום דנשתנה ע"ש הי' נראה דלא הוי בכלל בע"מ לענין הקדש אבל מדברי הרמב"ם ז"ל לא נראה כן שכ' בכל יינות הפסולין אם הקדישן יש לספק בהן משום בע"מ הן אמת דבה' שבת נראה מדבריו דמבושל אישתני לגריעותא ואוסרו לקידוש גם כן ואפילו לענין ברכת בפה"ג יש אומרים דאינו מברך ע"ש בד' הה"מ ובב"י סי' רע"ב הנ"ל ושפיר הוי כולהו פסולי דמתני' מחמת גריעותא והוי כבע"מ אבל אכתי איכא יין פסול מחמת דבר אחר כגון גפן שהדלה ע"ג תאינה דפסולי מפני שנשתנה

אבל לא דמיא לבע"מ וכן אם נפסל ע"י תערובות שאור או דבש כ"ש דפסולי משום לאו דכל שאור כו' אבל לא מיקרי בע"מ והיכי כייל הרמב"ם ז"ל כל פסולי יינות מזבח בכלל מקדיש בע"מ הא פסולין לאו מקרא דתמימים יהיה לכם ונסכיהם אלא משום כל שאור כו' או מקרא דזבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה כדאיתא בבכורות. ומה שכתב הרמב"ם ז"ל דפסול שאור או דבש איתא גם בנסכים צ"ע קצת הא קרא קאמר כל שאור כו' לא תקטירו ממנו אשה לה' ויין נסכים לאו לאישים הוא אלא לשיתין אזלו ומנ"ל דיש בו אזהרה דשאור ודבש אלא דמשמעתין נמי משמע דכל אזהרות שיש בכל העולין לאישים ישנן נמי בנסכים אע"ג דלישתן אזלי וכדבעי להר"י לענין הקדש או לוקה משום מקדיש בע"מ אע"ג דכתיב נמי ואשה לא תתנו מהם נסכים נמי בכלל לאו זה או לאו דאפשר אין מום אלא בבהמה ודוק וכיון שיש בו קמחים נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דפסק דלא כר"י בר"י ולא הזכירו כלל אבל לכתחלה גם ת"ק מודה דלא וכדאמר מפי' מפני הקמחין ועיין בש"ע סי' הנ"ל:

הדרן עלך פרק כל קרבנות הצבור

פרק שתי מדות שם

גמרא הי' ר"מ אומר כו' מלמד שבתי עשרונות הי' אחד גדוש ואחד מחוק גדוש שבו מודד כל המנחות מחוק לחביתין. פירש"י ז"ל דבחביתין לפי שצריך לחלק לשני חצאין אם היה גדוש היה מתפזר כו' עכ"ל. משמע מזה דהשאר מנחות צריך דוקא גדוש ולא מחוק וצ"ל טעמו של דבר דאלו היה עושה מחוק קרוב שיבא לידי יתר מעשרון שמא לא ימחוק יפה ואסור להוסיף על העשרון ולקמן בעי הש"ס חצי עשרון לר"מ גדוש היה או מחוק הי' ופשיט ליה מדעשרון מחוק חצי עשרון נמי מחוק ולדברי רש"י ז"ל היכי פשיט לה בעשרון דצריך לחלקו הוצרך להיות מחוק כדי שלא יתפזר אבל חצי עשרון יהיה כמו עשרון דכל מנחות דגדוש הוא ונהי די"ל דחצי עשרון משמע דהוי מחצית העשרון כמש"נ מחציתה בבקר כו' אכתי מאי קאמר מדר"מ מחוק לרבנן נמי מחוק הא אדרבה לר"מ עשרון כל המנחות גדוש הי' וצ"ל כיון דלרבנן לא הוי אלא עשרון אחד גם לחביתי כה"ג מסתברא דהוי מחוק כמו לס"מ כיון דצריך לחלקו הרמב"ם ז"ל לא כתב כלל אי מחוק אי גדוש וע' משנל"מ ז"ל. והי' נראה דמחוק לכ"ע כשר אפילו לר"מ דאמר גדוש הי' אבל למאי דפשוט לרבנן בעינן מחוק י"ל דגדוש לא יוכשר דצריך שיהי' בתוך הכלי דוקא אבל מסתימות לשון הרמב"ם ז"ל נראה דלאו לעיכובא הוא ושניהם כשרים ודו"ק:

דף פז:

שם גמרא במה מחלקן כו'. וכתבו התוס' ז"ל בשם רש"י במה מחלקן לעיסה והקשו מהא דאמרינן לקמן דברביעית היה מודד רביעית שמן לכל חלה וצריך לבלול כשהוא סלת ונראה מדבריהם דכשהוא סלת מחלקין ולפ"ז קשה מאי אירא דמיבעי' לי' בחביות כה"ג הא כל המנחות נעשית עשר עשר וליבעי במה מחלקן ועוד דלא מצינו חילוק כשהוא סלת דבלולה בכל הסלת כאחד ומכאן סיוע גדול לדברי הרמב"ם ז"ל במלאכת החביתין דאופה בבקר כל הי"ב חלות ומחלק החלות כולן לחצאין וכמ"ש לעיל באורך ולפ"ז א"ש טובא דמיבעי' ליה במה מחלקן דהא צריך לחלקן לחצאין כדכתיב מחציתה בבקר כו' ומן הדין היה צריך לחלק בכלי שיהיה החצאין שוין אבל כיון דבקללה כתיב לאו אורח ארעא ומחלק ביד באומד אבל בחילוק החלות כפי מספרם י"ב או עשר ליכא לאיבעי' כלל במה מחלקן דאם לא יהיה החלות שוות לגמרי ג"כ אינו מעכב כלל ונהי דבחביתין ולחה"פ מעכב מספר החלות כדאמרינן לעיל דף ע"ו מ"מ שיווי החלות לכ"ע אינו מעכב דזו מנין לנו ועי' תוספ' שם בד"ה שריבה כו' ובבה"ז ז"ל שם ובריש פרק התודה תנן בחלות תודה דכולן שוות שליש עשרון לחלה אבל לעכב לא שמענו בזה וא"ש לפ"ז הא דלא מיבעיא ליה אלא בחביתין לחוד ולא בשאר מנחות ואכתי צריך לדקדק הא דלקמן אמרינן דרביעית נתקדשה כדי למדוד בה רביעית לחלה ומ"ש דמודדין שמן הבא לכל חלה יותר מבשאר מנחות ועוד כיון דצריך לבלול הסלת כאחת ע"י שמן א"כ היכי אפשר לקיים רביעית לחלה הא כבר נתן מג' הלוגין לבלילה לכל העשרון באחת ולא נשאר רביעית לחלה ע"כ משמע זה דהי' מחלק לי"ב חלות כשהוא סלת וכמ"ש התוס' ז"ל ומנ"ל הא דחבית כ"ג ישתנה דינו מכל המנחות דילפינן מינה דבאות עשר או י"ב דבולל כל הסלת כאחת ולש אותן כאחת ואח"כ מחלקן ואופה אותן עשר או י"ב והכא בחביתין מחלקן כשהוא סלת ובוללן אחת אחת ומלשון הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה משמע דהיה בולל כל החצי עשרון כאחת ואח"כ עושה ממנו ו' חלות ע"ש. ובחיבורו בפי"ג מהל' מעה"ק כתב בביאור יותר וז"ל כיצד עשיית החביתין כו' ומביא עמה ג' לוגין כו' ובולל הסלת בשמן וחולטה ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות מזה משמע ג"כ דבשעת לישה היה מחלקן לחלות אחר הבלילה וכתב עוד ואחת אחת היתה נעשית וכיצד עושה מחלק הג' לוגין ברביעית רביעית לכל חלה ואופה מעט ואח"כ קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה עכ"ל. ומדבריו אלו משמע דמתחלת בלילתה כשהיא סלת מחלקה לחלו' דאל"ה ליכא רביעית לכל חלה וכבר דקדק הל"מ ז"ל שם מנ"ל הא דאחת אחת היתה נעשית וכתב שם דילפינן מלחה"פ ומספקא ליה שם אי גם האפיה היה אחת

אחת ומסיק דגם האפיה היה אחת אחת ובפי' המשנה מבואר דאופה כל הי"ב חלות כאחת ויותר נראה דמש"כ ואחת אחת היתה נעשית קאי על קליית החלות בשמן ולהכי מודד רביעית לכל אחת שיהיה קליית החלות בשמן שוין זל"ז וכמ"ש בפי' המשנה שם אלא דמבלילת הסלת עדיין קשה ואין הדברים ברורים עד עמוד כו':

שם גמרא מהו שיקדש קמצים בגודש שלו ומסיק דאינו מקדש ליקרב אבל מקדש ליפסל וכתב רש"י ז"ל דמיבעי' ליה בקומץ לבונה בלא בזיכין או בקומץ של מנחה והא דמקדש ליפסל פי' רש"י ז"ל בתרי לישנא או דמקדש ליפסל בלינה וביוצא אבל לקומץ תקנה לחזור ולקדשו בכלי אחר אי דמופסל לגמרי ואין יכול להחזירו לעשרון ולקמוץ וכבר כתבו התוס' ז"ל דהאי פירושא דליפסל היינו בטבול יום ולינה ולטעמייהו אזלי דביוצא לא מיפסל ע"י קדושת כלי ע"כ לא כתבו פסול יוצא וזה א"ש אי מיירי בלבונה בלא בזיכין דלא נתקדש עדיין בכלי ומ"מ צ"ע למה השמיטו פסול יוצא דבזיכי לבונה ע"כ מיפסלי ביוצא ע"י קידוש כלי לחוד וכמ"ש לעיל לענין מנחת כהנים אבל אי נימא דבקומץ מיבעי' ליה ליכא לפרושי הכי דבלא"ה כבר נתקדש המנחה בכלי ומיפסל בט"י ולינה ולא ניחא להו לפרש דליפסל ביוצא קא' לשיטת' דבקדוש' לא מיפסל ביוצא דכיון דהקומץ לא נפסל ומהני לי' חזרה הוי כלא נקמץ כלל ואין עליה אלא קדושת כלי וע"כ צריך לפרש לפ"ז דקדוש ליפסל' דנפסל הקומץ ואינו יכול להחזירו. והרמב"ם ז"ל בפי"א מה' פהמ"ק ה' כ"ד כ' קמץ ונתן הקומץ על השלחן כנגד גובה מערכת לחם הפנים קדשי השלחן ליפסל אבל אינו מקדשו ליקרב ואינו קרב עד שיתקדש בכ"ש הראוי לקומץ וכ' הכ"מ ז"ל דס"ל כפי' ראשון של רש"י דקדוש ליפסל בלינה אבל יש לו תקנה אם יחזור ויקדשנו בכלי אחר וקשה לפ"ז קושיית התוס' ז"ל הא מיפסיל בלינה ע"י קדושת כלי של כל המנחה ויותר נראה דמה שכ' ואינו קרב עד שיתקדש בכ"ש הראוי כו' לא קאמר תקנתא להאי קומץ דלהאי לית ליה תקנתא דכבר נתקדש ליפסיל אלא טעמא קאמר דלהכי פסול הוא דאין כשר להקרבה אלא ע"י קידוש בכ"ש הראוי לקומץ והיינו דקאמר דחזי ליה היינו כלי הראוי לקומץ מקדש אבל לא שלחן דלא חזי לקומץ אבל קשה לי מאי נ"מ בהא דמקדשו ליפסל אפילו אי לא קידשו השלחן כלל נפסל הקומץ דהוי כמו נשפך הדם מן הצואר אל הרצפה דפסול הוא. וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפי"א מה' פהמ"ק כל הני דיני ע"ש ובכ"מ בשם מ"כ וכל שהונח קודם קידוש הקומץ בכלי במקום שאין ראוי הוי כדם שנשפך על הרצפה וכדתניא לעיל דף כ"ו דנתנה לשמאל פסלתו לרבנן התם וי"ל דדוקא שמאל או כלי חול הוי כנשפך על הרצפה דמקום פסול הוא אבל שלחן כלי קודש הוא אי לאו דקידשו ליפסל לא הוי כמו על הרצפה וצ"ע. ומלשונו ז"ל

שכתב כנגד גובה של מערכת לחה"פ נראה דמפרש בגודש שלו היינו כל גובה המערכה אבל לא יותר וכדאמר ר"י לדברי האומר כו' אבל בגובה יותר אינו מקדש ודו"ק:
שם רש"י בד"ה ראבר"ש כו' לא היה שם ד' מדות כו' צ"ל לא היה שם ז' מדות דלא היה אלא הין לבד וכמ"ש התוס' ז"ל לקמן לפירש"י ז"ל:

דף פח.

תוס' בד"ה בירוצי מדות לא נתקדשו כו'. וכתב דהא דא' ר"ח ב"ר יוסף דמותר נסכים היינו בירוצן לקי"ק המזבח ויש להם פדיון למ"ד לא נתקדשו א"ש אבל למ"ד נתקדשו אמאי יש להם פדיון ותי' דמיירי בנסכי צבור ולב ב"ד מתנה עליהם כדמפרש בירושלמי. ולדידי קשה דבירושלמי שם אמרינן איפכא דאפי' בירוצי יחיד בכלל מותר נסכים ואפילו בירוצי יבש בהן דתנינן נסכים שקידשו בכלי אם יש זבח אחר יקרבו עמו ואם לאו יפסלו בלינה ופי' בק"ע דפשיט מהא דבעינן דוקא שנתקדשו בכלי ובירוצי יבש לא נתקדשו ואין זה מובן דלפסול לינה וודאי בעינן קדושה בכלי אבל לענין מותר נסכים לקי"ק המזבח י"ל דאפילו בירוצי יבש נהי דלא קדשי קדושת הגוף בכלי עכ"פ קדשי קדושת דמים כמו סאה רביעית לר' יוחנן דלא הוי אלא קדושת דמים ובכלל מותר נסכים הוא וה"נ בירוצן בין לח בין יבש וע' ברע"ב ז"ל בשקלים שפי' שבירוצן ג"כ כמו סאה ד' לר"י דהמוכר סלתות נותן הסאה רביעית להקדש והוי מותר ה"נ כשהמוכר מודד נותן להגזבר עם בירוצן ובכ"ז אין כאן אלא קדושת דמים ולפ"ז לא תקשי קושיית התוס' ז"ל בהא דיש להם פדיון דבירוצן דשמעתין היינו בירוצן שנתקדשו בכלי ובהני הוא דפליגי אי נתקדשו אי לא אבל רחב"י לקמן מיירי בבירוצן שנותן המוכר להגזבר דלא נתקדשו בכלי עדיין אבל מהא דתניא לקמן ואם לנו יפסלו בלינה וודאי משמע דמיירי בהני בירוצין שנתקדשו בכלי וכמ"ש התוס' ז"ל מ"מ מ"ש דמיירי דוקא בנסכי צבור לא כן מבואר בירושלמי אלא אפילו בירוצי יחיד ג"כ בכלל מותר נסכים והדק"ל אמאי יש להם פדיון הא גבי יחיד לא שייך לב ב"ד מתנה כו'. וראיתי במשנל"מ ז"ל בפ"ב מה' מעה"ק שהקשה על דברי התוספ' ז"ל דקשיא להו למ"ד נתקדשו הא אין להם פדיון ומאי קושיא הא מסקינן לקמן דאפי' מ"ד נתקדשו אין זה אלא מדרבנן שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול והם אמרו שיהא להם פדיון וכ' שם דהני תנאי דלקמן באמת ס"ל דאין זה אלא מדרבנן דלמאי דצריך במכוין וכ"ש אין מקדשין אלא מדעת כדאמרי' אבל הכא למ"ד ממטה למעלה דאמר רחמנ' שער דקעיילי בירוצין קדשי בירוצין מה"ת ושפיר הקשו הא אין להם פדיון וא"כ א"ש דברי הירושלמי דמוקי לה בבירוצי יחיד ג"כ משום

דכולהו תנאי דמתני' דלקמן דס"ל בירוצי לח נתקדשו הוא רק מדרבנן והאי תנא לחוד דחשיב ממטה למעלה הוא דס"ל דנתקדשו מה"ת ושיטת הירושלמי היא יש להם פדיון. אלא דיש לדקדק בזה דא"כ בירוצי יבש נמי ליהוי בכלל מותר נסכים כיון דבירוצי לח ג"כ לא קדישי אלא מדרבנן ועוד דלמאי נ"מ דבירוצי הלח קודש כיון דיש להם פדיון ואכתי יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול וכמו שהקשו התוס' ז"ל ובנסכי צבור כתב דלא גזרינן דאמרי לנפשייהו דבירוצין לא קדשי אבל בירוצי יחיד מאי איכא למימר אבל עיקר חידושא דחדיש המשנל"מ בדברי התוס' ז"ל דקושייתם אזלי דוקא להאי תנא דחשיב ממטה למעלה ובירוצין קדשי מה"ת קשה לי טובא דא"כ מאי מקשו לרחב"י דילמא לא ס"ל כר"י הכא דפליגי בבירוצי אלא כאביי ס"ל ובכולהו תנאי דלקמן דס"ל דאין קדוש אלא משום גזירה דשמא יאמרו כי היכי דלא ניחא ליה שם לפרש דקושיית התוס' הוא לרב דאמר לקמן דכלי שרת מקדשין שלא מדעת משום דאין כאן קושיא דילמא רחב"י לא ס"ל הכי וכ"ש הכא דאיכא למימר הכי דרחב"י ס"ל ככולהו תנאי דלקמן דלא קדשי אלא מדרבנן ומה שצידד שם המשנל"מ ז"ל דאפילו מ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת אין זה אלא מדרבנן לא משמע הכי לעיל בפרק התודה גבי פלוגתא דחזקי' ור"י בשחט על פ' חלות ע"ש והוא ז"ל הביא ראי' לדבריו דקושיית התוס' ז"ל הוא דוקא לתנא דשמעתין ולא לתנאי דלקמן דלא קדשי אלא משום גזירה מהא דהוכיחו דברייתא דלקמן ס"ל דנתקדשו מדמיפסיל בלינה ואי לא קדשי אלא מדרבנן אכתי אמאי מיפסיל בלינה וגם זה לא הבנתי א"כ ברייתא דלקמן כמאן אתיא לאביי דמוקי תנאי דהכא בפלוגתא אחריתי ולא בקידוש בירוצין ותנאי דלקמן ס"ל דלא קדשי אלא מדרבנן ואמאי מיפסלי בלינה אלא וודאי כיון דאמרי רבנן בהכלי מקדשן מיפסיל נמי בלינה וכן מוכח מהא דמקשי ונגזור שמא יאמרו כו' ואי כל דבריהם הכא למ"ד נתקדשו מה"ת מאי קושיא דילמא לית ליה להאי תנא האי גזירה כלל כי היכי דרב לא ס"ל התם להאי גזירה אלא וודאי כוונתם לשמעתא דלקמן דקדושתן הוא משום גזירה וא"כ היכי מתני ב"ד שיהיה להם פדיון הא איכא למיגזר שמא יאמרו ותי' דהכא לצבור לא גזרינן דאמרי לנפשייהו בירוצין לא נתקדשו ומדברי המשנל"מ ז"ל משמע שפי' דבריהם הכא דלפי תירוצם לא שייכא הך גזירה דשמא יאמרו כו' בבירוצין והקשה שם לרבינא לקמן דאית ליה האי גזירה מא"ל ע"ש מה שתי' ול"נ כמ"ש. והשתא מסקנת דבריהם דלא תנן לדינא דמותר נסכים כו' אלא בנסכי צבור וכנ"ל וקשיא טובא מדברי הירושלמי דמבואר התם דמיירי אפילו בבירוצי יחיד וכן הרמב"ם ז"ל לא כתב דדוקא בנסכי צבור וצ"ל בטעמו של דבר דתנאי ב"ד הוא על כל המותרות שיהיה לקיץ המזבח כמבואר שם בירושלמי וכתבה

הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם במשנה דמותרות הנ"ל ותנאי הזה הוא בין בבירוצי צבור בין דיחיד. ולענין פסול לינה כבר כתבתי לשיטת התוס' ז"ל דאפילו למ"ד דנתקדשו מדרבנן ומשום גזירה כו' מ"מ נפסלו בלינה וכן משמע מד' רש"י ז"ל אבל בדברי הרמב"ם ז"ל כתב הכ"מ ז"ל דלא מיפסלו בלינה אלא אם יש שם זבח אחר ע"ש בכ"מ ובמשנל"מ ז"ל וגם זה קשה דא"כ לענין מה הם קדש ע"י קדושת כלי כיון דבלינה לא מיפסלי ויש להם פדיון ואם דלא תצא לחול בלא פדיון הא קדושת פה חל עליהם קודם נתינה בכ"ש ואפילו בירוצי המוכר לגזבר נראה דמתקדשים קדושת דמים וכמ"ש בשם הרע"ב ז"ל וכן משמע מהירוש' שהבאתי דמיבעי' ליה בבירוצי יבש ואי חולין גמורים הם מאי קמיבעי' ליה ועיין משנל"מ ז"ל ועדיין צ"ע בזה:

שם גמרא אביי אמר כו' מר סבר מלאים שלא יחסר ושלא יותיר ומ"ס מלאים שלא יחסר אבל יותיר מלאים קרינן בי' ולא נתבאר במאי פליגי דאטו למ"ד דמותר בכלל מלאים היא מותר להותיר על מדה האמור בתורה ולעיל אמרינן נמצא המדה חסירה או יתירה ומשמע דכ"ע מודו דאסור להוסיף על המדה ומד' התוס' ז"ל נראה דבבירוצין פליגי למ"ד שלא יותיר אפילו נתקדשו בבירוצין היינו דיעבד אבל לכתחלה לא יותיר הבירוצין ומ"ד ממטה למעלה יכול להותיר הבירוצין ויש לדקדק בדבריהם אם אין הבירוצין קדושין היכי קרי לה מותיר וכן לאידך תנא דאוסר להותיר אמאי כיון דאין קדושין כלל בשלמא אי נימא דבירוצין נתקדשו י"ל דלמ"ד שלא יותיר אסור להותיר הבירוצין דהוי מוסיף על שיעור האמור בתורה ומ"ד דיותר מלאים קרינן ביה גם הבירוצין מותר לקדשן לכתחלה דאין זה כמוסיף על שיעור דכן הוא דרך להיות בירוצין אבל אם לא נתקדשו קשה במאי פליגי ויותר נראה דפלוגתייהו היא אי צריך שתהי' המדה מצומצמת דוקא או אפילו אינה מצומצמת כ"כ ויש בה מותר שאינה ניכר גם כן מותר. והנה ר' יוחנן דמוקי פלוגתייהו בבירוצין ומ"ד ממטה למעלה אמר ליה רחמנא למשה שער דקאי עיילי ליה בירוצין משמע דרחמנא אמר דשיעור המדה עם הבירוצין והוי בירוצין קודש ליתנן אל הסלת עם כל השמן ולפ"ז להאי תנא לא הי' מותר נסכים מבירוצין כיון דבכלל שמן המנחה וא"כ אין מחלוקת זו ענין להא דלקמן דלכ"ע בירוציהם קדש דהתם לענין שיקדשו קדושת הגוף אבל לכ"ע מודו דאין הבירוצין בכלל שמן המנחה והכא פליגי לענין הקרבה והכי משמע בזבחים דף קי"א גבי ג' לוגין מים דאמרינן התם בירוצי מדות איכא בינייהו ועי' במשנל"מ ז"ל ולשון בירוצין פירש"י ז"ל הכא דהיינו מה שנופל בשעת עירוי לכלי והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פ"ק ר"י מבורץ היינו בגודש וכן פירש"י ז"ל שם בזבחים ולפ"ז פליגי אי הגודש קדוש ואלו הכא קאמר ר"מ דבבירוצין היינו הגודש לא

קדוש ובריש פירקין אמר דעשרון כל המנחות לא היה מחזיק אלא עם הגודש וצ"ע יותר בזה ועי' לעיל ד"ח בתוס' זה ולר"ח:

שם גמרא גמירי שתי סמיכות בצבור. ע' תוס' לעיל ר"פ בד"ה שתי מדות כו' דר"מ ס"ל גמרא שתי עשרונות בצבור נראה דסירכא דלישנא דהכא נקטו דב' עשרונות לא שייכא לצבור דוקא ובלא"ה לא נמצא זאת ברש"י לפנינו דהלכה היא וכמו שתמהו התוס' ז"ל:

שם תוס' בד"ה רביעית מים למצורע כו'. עיין מ"ש בזה בחי' לסוטה שם:

שם בא"ד וקשה לפ"ז דתנן הכא כו' כצ"ל:

דף פח:

גמרא ואי נזיר לחם בשחיטת איל הוא דקדיש פירש"י ז"ל אי לנזיר כדי לקדש הלחם ע"י השמן לא היה צריך לזה דבשחיטת איל הוא דקדיש. ועיין בה"ז ז"ל שדקדק לד' הרמב"ם ז"ל דלחמי תודה ונזיר עשייתן בחוץ אמאי לא קאמר דחוץ הוא ונראה דה"פ ואי לנזיר דס"ד דמעשיהו בפנים כמו כל המנחות ולהכי צריך לקדש גם השמן ז"א דלחם בשחיטת איל הוא דקדיש ובשעת עשייתו א"צ לקדשו ומעשיהו גם בחוץ וא"כ השמן ג"כ א"צ לקדשו והן הן ד' הרמב"ם ז"ל ופירש"י ז"ל צ"ע קצת היכן מצינו כזאת לקדש הלחם ע"י השמן ואי הלחם צריך קידוש הי' לקדשו לעצמו לאפותו בפנים ודו"ק:

שם גמרא א"ל רשב"ר שבו היה מחליק חצי לוג שמן לכל נר כו'. יש לדקדק אמאי לא קא' ליה דחצי לוג נמצא כדי לחלק השמן לחביתין לוג ומחצה בבקר ולוג ומחצה בערב וכדאמרי רבנן לעיל לר"ש ודוחק לומר דרבי כר"ש ס"ל דאמר לוג ומחצה היה מדה לעצמה אבל הרמב"ם ז"ל לא כתב כלל להאי חילוקא דלוג ומחצה בבקר כו' וכשיטתו דהי' אופה כל הי"ב חלות בבקר ומחלק ברביעית לכל חלה וכבר הערה בזה המשנל"מ ז"ל למה השמיטה ומכאן סייעתא לדברי הרמב"ם ז"ל דלא נשתמשו בחצי לוג מחביתין כלל אלא ברביעית אבל קשה דזה דלא כר"ש ולא כרבנן לעיל והיכן מצינו מחלוקת בזה. וכבר כתבתי לעיל מה שנ"ל בשיטתו ז"ל וע' תוס' לקמן דף פ"ט בד"ה חצי לוג כו' שתמהו למה צריך לקדש השמן בכלי שרת ונראה דכל דבר שנעשה בפנים צריך שיהי' מקודש ובפרט שמן למנורה שבא אל ההיכל:

שם גמרא נר שכבתה מדשן השמן כו'. והר"מ ז"ל בפי' המשנה גרס נתיישן השמן כו' ובכוליה שמעתא עי' בדברי הרמב"ם ז"ל נתבארו הדברים באורך בתשובת הרשב"א ז"ל סימן ש"ט הובא קצת דבריו בתוי"ט ז"ל בתמיד והדברים שקולים עד אשר יאיר לנו

מאיר ויורינו נוראות כדקרי עליה מקרא והדרך כו' וכמפו' דקרא ותורך נוראות ימינך כי המנורה בדרום:

שם גמרא במאי קמפלגי בהאי קרא כו'. עיין בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דילפינן דנרותיה באה מן הככר מדכתיב ומלקחיה ומחתותיה זהב ולא נאמר ונרותיה זהב משום דהיא באה מן הככר ולא משמע הכי בגמרא דאמרינן של זהב בהדיא כתיב והעלה כו' ומלקחיה כו' זהב כו' משמע דהאי זהב קאי אנרותיה ג"כ וע' כ"מ ז"ל שם:

דף פט.

גמרא הייתי אומר הרי היא ככל המנחות ללוג ולעיל דף נ"א פליגי אמוראי התם גבי מנחת מחבת אי הוי ילפינן לה ממנחת מחבת או ה"א דתיהוי כמנחת חוטא צ"ל דבחלות ורקיקין כולהו מודו דאפילו לא כתיב בשמן ילפינן מחלות ורקיקין דמנחות דטעונות שמן אע"ג דחלות תודה לא מיקרי מנחה כמ"ש התוס' ז"ל לעיל במכילתין וכמ"ש רש"י ז"ל דלא מצינו לחלות ורקיקין בלא שמן:

רש"י בד"ה הלכה למשה מסיני דחציה לחלות וחציה לרבוכה משמע מזה דהלכה אתי לזה דחציה כו' אבל חצי לוג שפיר ילפינן מהא דאין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט והכי משמע לישנא דאפילו אתה מרבה כו' דראב"ע לא פליג אלא אהא דר"ע אמר ריבה שמן לרבוכה אבל חצי לוג ממיעוטא הוא דיליף אבל פשטיה דלישנא דאמר ראב"ע אלא חצי לוג שמן לתודה כו' הלכה כו' משמע דחצי לוג ג"כ הלכה היא וי"ל דראב"ע ס"ל דלא הוי ילפינן תודה משאר מנחות וא"כ ליכא אלא חד ריבוי להכי איצטריך הלכתא לחצי לוג גופי' וכן מוכח מהא דאמר רביעית שמן לנזיר ג"כ הלכה היא ואי מודה רבא"ע דמדת חצי לוג מקרא ילפינן והלכה לא נאמרה אלא לענין חלוקה לחלות ולרבוכה א"כ לא איצטריך הלכתא לרביעית שמן לנזיר דממילא שמעינן מחלות ורקיקין של תודה דהוי רביעית אבל אי הלכה נאמרה גם לחלי לוג שפיר איצטריך הלכה לרביעית שמן לנזיר דליכא למילף מתודה דאין דנין מהלכה אלא די"ל דגם אי ילפינן מקרא דחצי לוג לתודה מ"מ שיעור רביעית דחלות ורקיקין הוי הלכה וליכא למילף נזיר מינה וק"ל:

שם גמרא ומ"ד ממעלה למטה אין עניות כו'. לפי משמעותא דשמעתא דבמנורה עצמה שיערו וכנראה מלשון רש"י ז"ל הוי מצי למימר דלהכי שיערו ממעלה כו' כדי שיהיה בה שיעור הדלקה לכל הפחות עד דקשה לי למ"ד ממטה למעלה א"כ כי נתנו שיעור פחות מלוג ולא הי' בו כשיעור מערב עד בקר לא קיים המצוה כמו לענין נר חנוכה

דבפחות משיעור לא יצא אע"פ שהוסיף אח"כ ויותר היה נראה דבשמן של חול שיערו וע' תוס' ז"ל בד"ה אין עניות:

דף פט:

גמרא אמר אביי ה"ק מערבין יינן אם נתערב סלתן ושמנן פירש"י ז"ל דבנסכי פרים ואילים מערבין לכתחלה יינן אם כבר נתערבו סלתן ושמנן דהואיל והתחיל לערב ליכא משום לא יערב חלבים ואין זה דקדוק דאטו אם עביד איסורא יעשה עוד אלא ע"כ ליכא ביין איסור תערובות חלבים כיון דלאו לאישים הוא אלא משום גזירה שמא יערב השמן והסלת ואם כבר נתערבו תו לא גזרינן ומותר לערב יינן וכמ"ש רש"י לקמן אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים אפילו היכא דנתערב סלתן ושמנן והאי נתערב סלתן כו' היינו לאחר שכלל אלו לעצמן כו' דכשר תערובות כבשים דפרים ג"כ אפ"ה אין מערבין יינן והיינו דתנן במתניתין דפרים ואילים מערבין לכתחלה אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים אפילו דיין וצ"ל הטעם דאסור לערב יין כבשים ופרים משום דאין שוין בשיעורן אין לערבן לכתחלה אבל בדיעבד וודאי כשר דבכלל עולין הוא ואין מבטלין זא"ז ולא נתבאר איסור זה מנ"ל כיון דליכא איסור תערובות חלבים בחלבים ביין אפילו שוין בשיעורן מאי הוי וצ"ל דאיסור זה מסברא היא כיון דאין שוין בשיעורן אין לערבן לכתחלה. ופריך הש"ס ויין לכתחלה לא והתניא בד"א בסלת ושמן אבל יין מערבין אפילו לא נתערב סלתן ופירש"י דבד"א קאי אנסכי כבשים ופרים דתנן במתניתין דאין מערבין אבל יין מערבין ולפי"ז קשה בתרתי דלמאי דס"ד בכבשים ופרים אפילו נתערב סלתן אסור לערב יינן לכתחלה ובברייתא תני דמערבים לכתחלה אפילו לא נתערב סלתן ואפילו כבשים ופרים ומשני אלא אמר אביי היכא דהוקטר סלתן כו' מערבין יינן לכתחלה היכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן מערבין נמי יינן ואם לאו אין מערבין דילמא אתי לערובי סלת ושמן ופירש"י היכא דהוקטר סלתן של פרים ואילים כו' מזה משמע דבכבשים ופרים אפי' הוקטר סלתן אין מערבין וזה דלא כמש"כ לעיל דמברייתא מוכח דאפילו כבשים ופרים מערבין יינן לכתחלה ואם נתערב סלתן מערב נמי יינן פירש"י דתו ליכא למיגזר דילמא אתי לערובי שהרי כבר מעורבים הם והא דקתני ברייתא אבל יין מערבין היינו אם הוקטר סלתן ושמנן והא דקתני מציעתא אבל אין מערבין היינו בשלא נתערבו סלתן ולפי נוסחא זו סלקא מסקנא דאם הוקטר או נתערב סלתן מערבין אפילו יין כבשים ופרים והא דתנן אין מערבין בנסכי כבשים ופרים היינו אם לא הוקטר וגם לא נתערב סלתן אבל פרים ואילים מערבין יינן אפילו לא הוקטר סלתן ולא נתערב וכדתנן

מערבין נסכי פרים ואילים והא דלא גזרינן בפרים ואילים דילמא אתי לערובי סלת י"ל דבפרים ואילים דכשר גם נתערבו לא גזרינן דילמא אתי לערובי אבל בכבשים ופרים דפסול אם עירבן קודם בלילה גזרינן ביינן נמי דילמא אתי לערובי סלת ושמן אלא דלפ"ז קשה לשון רש"י ז"ל שכתב דילמא אתי לערובי דאסור שלא יערב חלבים בחלבים ולפ"ז אפילו בפרים ואילים שייכא הך גזירה דהא בהו ג"כ איכא הך איסורא שלא יערב חלבים ומ"מ פשטא דשמעתא אתי שפיר לפי הנ"ל דר' יוחנן אמר דאם נתערבו קאמר ופריך הש"ס מדקתני בסיפא ונתערבו ש"מ דרישא לכתחלה קאמר ורצה אביי לקיים דברי ר"י דאם נתערבו סלתן מערבין יינן לכתחלה וזה שכתב רש"י ז"ל הואיל והתחיל להתערב אין בו משום לא יערב בדיוק כתב כן ואם לא איסור שלא יערב גם ביין ולהכי אם לא נתערב סלתן אפילו בפרים ואילים אסור לערב יינן ופריך עלה בברייתא דתני בד"א דאין מערבין נסכי כבשים ופרים בסלת ושמן אבל יין מערבין אלא דאפילו לכתחלה מערבין יינן אפילו כבשים ופרים ומסיק אלא אמר אביי דהא דתנן מערבין נסכי פרים ואילים היינו אפילו לא נתערבו ודלא כר' יוחנן ואם הוקטר סלתן ושמנן או שכבר נתערבו סלתן מותר לערב אפילו בכבשים ופרים דביין ליכא משום לא יערב כו' והיינו דתניא בברייתא דיין מערבין לכתחלה והא דתנן במתניתין אבל אין מערבין נסכי פרים וכבשים היינו כשלא נתערבו סלתן ומשום גזירה דילמא אתי לערובי כו' וכן ביאר הלח"מ ז"ל שיטת רש"י ז"ל. וי"ל עוד דרך אחר בשיטת רש"י ז"ל דמתני' אמרה מערבין יינן אם נתערב סלתן אבל לכתחלה לא אפילו בפרים ואילים והא דתנן אבל אין מערבין נסכי כבשים ופרים היינו בלא נתערבו דליכא למימר בהו אם נתערב סלתן דתערובות פוסל בהם קודם בלילה והא דתני בברייתא דמערבין יין לכתחלה אפילו בכבשים ופרים היינו כשהוקטר סלתן כבר וזש"כ רש"י ז"ל היינו בשלא נתערבו פי' דלא שייכא בין תערובות או י"ל דצ"ל היינו בשלא הוקטר סלתן ושמנן ובריית מיירי בשהוקטר סלתן ובזה מערבין אפילו בפרים וכבשים כמבואר בתוספתא במכילתין דבד"א קאי אכבשים ופרים אבל אם לא הוקטר סלתן יש חילוק דבפרים ואילים דכשרים בתערובות אפשר לערב גם יינן אבל בכבשים ופרים דפסול בתערובות אין מערבין יינן וכל הני פירושא לא שייכא אלא אם נאמר דיש חילוק בתערובות בין פרים ואילים לכבשים ופרים דבפרים ואילים כשרים אפילו נתערבו קודם בלילה וכבשים ופרים פסולין קודם בלילה. אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דליכא שום חילוק בתערובות שמן וסלת בין פרים ואילים ובין כבשים ואילים וקודם בלילה בשניהם פסול ולאחר בלילה בשניהם כשר וא"כ אין לפרש הא דתנן דנסכי פרים ואילים מערבין וכבשים ואילים אין מערבין היינו בלא נתערבו דוקא דמ"ש בפרים

ואילים לא גזרינן דילמא אתי לערובי ובכבשים ופרים גזרינן כיון דחד דינא להו איסור שלא יערב לכתחלה וקודם בלילה בשניהם פסול אלא ע"כ הא דאין מערבין בכבשים ופרים אפילו בנתערבו וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל וכמ"ש הכ"מ ז"ל שם אלא דקשה לפ"ז מנ"ל להש"ס הא דבפרים ואילים אין מערבין יינן אם לא נתערב סלתן הא ליכא לזה שום הכרח לא ממתניתין ולא מברייתא וצ"ל דמשמע ליה להש"ס הכא מדתנן סתמא מערבין נסכי פרים בנסכי אילים ולא תנן בפירוש מערבין יינן משום דלא הותר תערובות יין אלא אם נתערב גם סלתן ושמנן וע' תוס' ז"ל במתניתין שהשיג על הכ"מ ז"ל שכתב כדעת הרמב"ם ז"ל דסיפא דמתניתין אם עד שלא בלל פסול קאי נמי אנסכי פרים ואילים והוא ז"ל כתב דדוקא באינן שוין הוא דפסול ומשום דבולעות זו מזו ולא הבנתי דטעם פסול זה הוא משום דאין ראוי לבילה וכמ"ש התוס' ז"ל ודברי הרמב"ם ז"ל מבוארים כדברי הכ"מ ז"ל דבשוין נמי פסול אם נתערבו קודם בלילה וכן מבואר דבריו בפי' המשנה ע"ש ודוק היטיב בכל הנ"ל וע' מ"ש בזבחים פרק התערובות בדברי הרמב"ם ז"ל בפי' משנה סוכה עירה שלמים לתוך של יין ע"ש ולשון הש"ס דילמא אתי לערובי סלת לכתחלה משמע דקאי גם אפרים ואילים דאין אסורין לערב אלא לכתחלה שם:

גמרא אמר ר"י אשם מצורע כו' שאם אתה אומר כן פסלתו כו'. יש לדקדק אטו אם הקריב זבח בלא נסכים הזבח נפסל דהא מביא אדם נסכו למחר ואם עבר ולא הביא כלל גם כן הזבח וכ"ת משום דאינו ראוי לבילה הא אשכחן דנכרי מביא זבח בלא נסכים לחד תנא וכשר הזבח אע"ג דאינו ראוי לנסכים ונראה דהא דאמר שאם כו' פסלתו אין הפסול משום נסכים אלא ה"ק אם אתה אומר דאינו מביא נסכים הרי דחיתו משמו הראשון וא"כ פסול הוא ולא חזי להקרבה אלא כיון דכשר להקרבה עדיין שמו עליו וצריך להביא עמו נסכים כדינו והיינו דקאמר בתמיד בלא ב' גזירי' ג"כ שאם כו' פסלתו ומאיזה טעם יפסל התמיד בלא ב' גזירי' והיכן מצינו דשייכין אהדדי ואביי דמסיק אה"נ כבר הק' התוס' ז"ל מכבשי' בלא לחם ולפי' הנ"ל ניחא דלענין לחם דמתקדש בשחיטה ואינו נשחט שלא לשמו לא מיקדש לחם דאין הלחם מתקדש אלא בכבשי חובה או תוד' חולבה וביין דאין עליהם שם חובה א"א להביא לחם עמהם ושפיר קרבו בלא לחם אבל כל הני דשמעתין ס"ל לאביי כיון דאפשר להביא עמו נסכים צריך להביא בשמו הראשון וכן שני גזירין עם התמיד וגם אביי מודה לסברא זו דיקרב לנדבה אבל מ"מ כל שאפשר לקיים שמו עליו צריך לקיים ודו"ק:

דף צ.

גמרא ר"ע סבר מדות הלח כו' מדת היבש לא נמשחו כל עיקר. פירש"י לפיכך מה שבפנים בכלי קדושת פה הוא דקדיש דלא צריך ליה לא מקדש לפיכך בירוציהן חול עכ"ל משמע מד' דבירוצי יבש הם חולין גמורים וכבר כתבתי לעיל דנראה לי דבירוצי לח קדש היינו דקדשינהו כ"ש קדושת הגוף ובירוצי יבש חול דאין עליהם קדושת הגוף אבל לא שיהי' חולין לגמרי והא דמשמע דבירוצי יבש חול אבל שבפנים קדש לאו משום קדושת פה אלא דע"כ מתקדש אח"כ כשנבלל עם השמן כא' לקמוץ דאז וודאי מתקדש קדושת הגוף. ויש לדקדק למאי דאמר ר"ח לעיל דף ח' דאין השמן מתקדש בלא סלת ולא סלת בלא שמן ולוג נמשח ללוג של מצורע ועשרון למנחת חוטא א"כ אמאי ביצורי לח קודש הא אינה כלי מקדשן אע"פ שנמשחו דאין מקדש השמן בלא הסלת ולוג מצורע לא שכיח ועיין תוס' לעיל שם דף ח'. ועוד צריך לדקדק לר"ע עשרון דמנחת חוטא עי"מ הוא מתקדש כיון דכלי יבש לא נמשחו כלל וי"ל דע"י קמיצה הוא מתקדש אלא דתינח מנחת חוטא של ישראל אבל של כהן דליכא קמיצה מא"ל וכ"ז צ"ע:

שם גמרא וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך כו'. נראה מפשטיה דהש"ס דלא פריך אלא לר"י דאמר דלהכי קדשי בירוצין כיון שהיה בתוך כ"ש ואח"כ נעקרו וע"ז פריך כיון דצריך דעת א"כ אפילו היה בכלי ונעקרו לא קדשי דגברא למאי דצריך מכוין אבל לת"ק דאמר דכלי הלח נמשחו מבחוץ ג"כ היינו כדי לקדש הבירוצין ג"כ כיון דדרך לא להיות בירוצין וזה חשיב לדעת אבל לא כן הוא דעת הרמב"ם ז"ל שכתב לגזירה זו דשמא יאמרו מוציאין כו' גם למ"ד דנמשחו מבפנים ומבחוץ ולפ"ז צ"ל דפליגי גם בזה אי לח נעקר דבשלמא אם נאמר דלת"ק קדשי בירוצין מה"ת א"ש דת"ק נמי מודה דלח נעקר מבפנים אלא דלא סגי בהכי משום דס"ל כ"ש אין מקדשין אלא מדעת וגברא למאי דצריך מכוין אבל אי לת"ק ג"כ איצטריך להאי סברא א"כ אמאי לא סגי להו בטעמיה דר' יוסי משום דלח נעקר ולמה להו למימר דנמשחו מבחוץ אלא ע"כ צ"ל דס"ל דלח ג"כ לא נעקר וזה מחלוקת במציאות ובעיקר הך סברא דנמשחו מבחוץ צ"ל אע"ג דלדורות עבודתן מחנכתן וליכא משיחה מ"מ כיון דציוותה התורה לקדש כלי הלח מבחוץ ג"כ כדי שיקדשו גם מבחוץ ה"נ לדורות דהעבודה מחנכת מתקדשת מבפנים ומבחוץ וע' לעיל דף נ"ז ע"ב בתוס' ד"ה ר' יאשי':

שם תוס' בד"ה שלמי חגיגה כו'. הוי מצי למינקט כבשי עצרת כו' ול"נ דלכבשי עצרת לא צריך קרא דהוי כמו מוספי צבור שנאמר בהן נסכים וכן בכבש הבא עם העומר

נאמר בו נסכים וכי איצטריך קרא לעולת ראיה ושלמי חגיגה דלא הוי קרבן צבור ובאין חובה וק"ל:

דף צא.

גמרא ומ"ש מאיל נזיר סד"א התם תרי מיני פי' דבאיל נזיר כתיב בהדיא מנחות ונסכים בפרשה נשא. אלא דקשה לי קצת הא דאמרינן משמע להביא את אלו אביא שעירי חטאת כו' דנראה מזה דלא איצטריך למעוטי שעירי חטאת אלא אחר שריבה עולת ראיה דבאה חובה ברגל הא בלא"ה איצטריך למעוטי דהא חובות צבור של רגל וודאי טעונין נסכים כמש"נ בהם וה"א דה"ה שעירי חטאת וצ"ל דמקראי דפרשת מועדות משמע דלא נאמר נסכים אלא בעולות דעליהם נאמרו ובתר הכי כתיב ושעיר חטאת כו' אבל הכא דמרבי מבמועדיכם כל הבא כמועדיכם הא דגם שעירי חטאת איתרבו ואיצטריך קרא למעוטי והא דאמרינן יכול כל העולה לאישי' אפי' מנחה טעון נסכים ג"כ קשה קצת דהא נאמר אחר ועשית' אשה כו' והקריב כו' מנחה עשרון סלת ויין כו' ואם הביא מנחה אטו צריך להביא מנחה למנחתו זה לא מסתבר וי"ל דאי לא כתיב עולה ה"א דוהקריב קמ"ל דמנחה ג"כ טעון נסכי יין:

שם תוס' בד"ה וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כו'. ע' בד' שכ' דלא איצטריך להא דבלא"ה פשיטא דבעי נסכים שאם אתה אומר כן פסלתו ול"נ דודאי איצטריך קרא גם לשלא לשמו בהא מאי דצריך לרבויא כל הני מכלל ופרט הוא משום דה"א הני דבאין שלא בחובה אלא מכח קדשים הן באין כמו וולד ותמורה דהוי מותר קדשים ואשם שניתן לרעי' דקרב עולה ועולה הבאה מן המותרות דכל הני לאו עיקר קדשים הם אלא מותר קדשים וה"א דאין טעונין נסכים וה"נ זבחים שנזבחו שלא לשמן כיון דלא עלו לבעלים הוי כבא מן המותר ולא בעי נסכים ולא שייך למימר הך סברא שאם אי אתה אומר כן פסלתו אלא באשם שלא לשמו שאם לא יביא נסכים היינו משום דלאו כמילתיה קאי וא"כ אתה פוסלו אבל אי נימא דכל שאין עיקר חובה אינו טעון נסכים אין אתה פוסלו בזה אלא כל קרבנות הבאין מן המותרות אין טעון נסכים להכי איצטריך כלל ופרט לרבות דהני נמי טעונים נסכים ועולה הבאה מן המותרות פירש"י ז"ל היינו הא דאמרינן לעיל דממותר נסכים לקיץ המזבח ובזבחים דף ק"ג אמרינן התם עולת איש פרט לעולה הבאה מן המותרות דאין עורה לכהנים ופריך הניחא למ"ד מותרות לנדבת צבור אזלי אלא למ"ד מותרות לנדבת יחיד אזלי מאי א"ל ולד' רש"י הבאה ממותר נסכים מיקרי נמי עולה הבאה מן המותרות בזה כ"ע מודו דלצבור אזלי לקיץ המזבח דע"כ לא פליגי

אלא אם בא ממותר אשם דאיכא תנא דס"ל דנאמרה הלכה שיקרב עולה לשם בעליו אבל מותר נסכים דתנאי ב"ד הוא שיביאו מזה עולה לקיץ המזבח היינו עולת צבור ואם כן נימא דעולת איש אתי למעוטי עולה הבאה ממותר נסכים אלא וודאי לא מיקרי עולה הבאה מן המותרות אלא הבאה ממותר חטאת ואשם דיקרב עולה דלאו עיקר קרבן הוא בהא קאמר דאימעיט מעולת איש אבל מותר נסכים עולה הבאה מהם הוי כתחלת קרבן ואין למעט מעולת איש וה"נ דכוותא דע"כ לא איצטריך לרבויא מכלל ופרט אלא הבאה ממותר חטאת ואשם דלאו עיקר קרבן הוא אלא בא ממותר קרבן אחר אבל הבאה ממותר נסכים לא צריך לרבוי' אלא הוי כנדבת צבור לקיץ המזבח דודאי בעי נסכים ורש"י ז"ל נראה שפי' כן דאי עולה הבאה מן המותרות היינו ממותר חטאת ואשם א"כ היינו אשם שניתן לרעי' ואמאי תני לה בתרתי אבל בזבחים שם לא משמע הכי ודוק:

שם גמרא ככה תעשו לאחד כו' אבל בבת אחת תסגי ליה בנסכים דחד קמ"ל וקשה קצת כל הני קראי דלעיל למה כיון דכתיב כמספר נסכים ומספר הנסכים כמספר הקרבנות וצ"ל דלא הוי ידעינן איזה מספר קאמר קרא אי מספר פרטי אי מספר כללי כל נדר או נדבה או כל שם עולה ושלמים וק"ל:

לעיל

גמרא סד"א הואיל ואיכא לחד בהדה לא תיבעי נסכים ע' רש"י ז"ל בחומש שפי' בעולה ושלמים דנזיר שנאמר בו ומנחתם ונסכיהם משום דיצא מן הכלל שאר שלמים לדון בדבר החדש דטעון לחם להכי צריך להחזירו לכללו לנסכים וא"כ י"ל הכי גבי תודה ג"כ דיצא לדון בדבר החדש ועיין תוס' זבחים ד' מ"ט וכמש"כ שם ולקמן יתבאר עוד בזה:

שם גמרא ועדיין איני יודע אם טעונה נסכים כו' ת"ל ויין לנסך משמע דלא איצטריך קרא ביין לנסך אלא לרבות חטאת ואשם מצורע לנסכי יין אבל מנחה בגופייהו כתיב ושלשה עשרונים סלת כו' ומרבי נמי עולת מצורע והיינו משום דבאה חובה כ"ד דלאו בכלל נדר ונדבה היא ואפילו עולה אינה טעונה נסכים להכי אתי קרא על העול' או לזבח לרבות כל קרבנות מצורע לנסכים ומאי לזבח איתרבי חטאת ואשם של מצורע ופריך הש"ס ואימא את לרבות חטאת ואשם נזיר. ולפי הנ"ל לכאורה מסתבר טפי לאוקמי קרא דיין לנסך למצורע דמנחה כתב בגופיה ואתי קרא דיין לנסך לרבות דטעונין נמי נסכי יין אבל חטאת ואשם נזיר דמנחה נמי לא כתיב בהו מנ"ל לרבות בהו נסכי יין והתוס' ז"ל ע"ב בד"ה אימת חטאת ואשם נזיר כתבו דלהכי פריך מהני משום דאית בהו מנחה ואין זה מובן ובמצורע הוא דמנחה נאמר בגופיה אבל בחטאת ואשם נזיר צריך לרבות בהו מנחה ונסכים ונראה דכוונתם אתרווייהו דלא פריך מחטאת ואשם דעלמא ולא מוקי'

לקרא אלא או במצורע או בנזיר היינו משום דבמצורע אית בהו מנחה דנאמר בגופיה ונזיר משום דדמי לנדבה ושקולים הם ואיכא למימר דקרא אתי להכי ולהכי ושפיר פריך ואימא חטאת ואשם נזיר ומשם לא ס"ד כו' איל בכלל הי' אבל בעולתו ושלמיו איצטריך קרא דמנחתם ונסכיהם משום דהוי חובה דיחיד ולא שמעינן מעולת ראיה וכדאמרינן לקמן לענין אילו של אהרן וא"כ אין אנו צריכין למש"כ רש"י ז"ל בחומש דלהכי צריך קרא דמנחתם כו' משום דיצא לדון בדבר החדש אלא בלא"ה איצטריך משום דכלל לא נאמר אלא נדר ונדבה אבל עולה ושלמי חובה לא הוי ידעינן להכי איצטריך קרא בצבור כמו עולת ראיה ושלמי חגיגה מקרא דאי במועדיכם ושלמי חובה דיחיד כמו עולה ושלמי נזיר ועולת מצורע ועולת יולדת מהני קראי דדרשינן להו והא דלא ילפינן להו חד מחבריה י"ל דמעולת מצורע לא מצינן למילף עולת נזיר ויולדת דשאני מצורע דחטאת ואשם דידהו נמי בעי נסכים ומעולת נזיר לא ילפינן לכולהו דשאני נזיר דדמי לנדבה ומעולת יולדת נמי ע"כ איכא איזה סברא דלא מצינן למילף עולת מצורע מינה כדמשמע מהא דפריך ואימא עולת יולדת ולא עולת מצורע וי"ל דמצורע חוטא הוא. ומ"מ יש לדקדק בפירכת הש"ס ואימא עולת יולדת ולא עולת מצורע כיון דאי למזבח מרבי אפילו חטאתו ואשמו לנסכים כ"ש עולתו דבעי נסכים ואפ"ל דבאמת הכי פריך אמאי לא מיקרי יותר לעולת יולדת דלעולת מצורע לא בעי קרא דאיכא למילף בק"ו מחטאת ואשם ומשני דעולת יולדת מסיפיה דקרא נפקא וע"כ עולה דרישא לעולת מצורע אתי ומילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ורבא משני איזהו דבר שצריך שלשה ריבוין זו מצורע וא"כ בלא"ה ע"כ אתי קרא לעולת מצורע וכל ג' ריבוין בחד ענינא אבל בנזיר לא צריך אלא ב' ריבוים לחטאת ולאשם ולעולת יולדת חד ריבוי ומש"כ רש"י ז"ל דלנזיר צריך ד' ריבוים אינו מובן דלעולה ולשלמים לא צריך קרא דבהדיא כתיב בהו ומנחתם כו' וע"פ הנ"ל א"ש נמי הא דאמרינן באילו של אהרן ומ"ש מעולת יולדת ולא קאמר מעולת מצורע או נזיר היינו משום דמהני לא שמעינן דבמצורע אפילו חטאת ואשם טעונים נסכים ונזיר דמי לנדבה ועיין ילקוט שלח דמייתי בשם ספרי זוטא דיליף דתמיד טעון נסכים מאו במועדיכם ולא הבנתי דבתמיד וכל המוספים כתב בהדיא נסכיהם בפרשת מועדות ודו"ק:

דף צא:

תוס' בד"ה דמייתי ומתני כו'. האריכו לפרש לבר פדא דפלגס ספק הוא אם כבש אם איל מייתי יין ד' לוגין ומתנה אם איל הוא הרי נסכיו ואם כבש הוא ג' לוגין הם נסכיו

והלוג הרביעי נדבה ואע"ג דאין מתנדבין לוג הכא בצירוף הג' לוגין שרי דהוי ד' כנסכי איל והקשו לר"ט דאמר לאישים היכי מתני ותי' דאם מפרש לספלים גם ר"ט מודה ודברי' ז"ל תמוהין דלא אשכחן תנאי דפליגי ביין אי לספלין אי לאישים ושמן כדברי ר"ט לאישים גרסינן וכדמוכח שמעתא שם בזבחים. וכבר העיר בזה הגאון מוהרי"פ בהגהותיו ושמואל הוא דאמר הכי שם המתנדב יין מזלפי על האישים ויליף מקרא ביין לנסך תקריב ואליביה דשמואל משמע דמצות נדבה הוא דוקא לאישים בין בסתם בין במפרש וע"כ שמואל ס"ל בר"י דברים הוי ורבי' רחמנא לנסכי איל דאליביה א"א להתנות והא דתנן הקריבו מביא עליו כו' משמע דחזי להקרבה ובשלמא לב"פ דאמר ספיקא הוי א"ש דממ"נ חזי להקרבה בין איל ובין כבש הוא אלא לר"י דאמר ברי' הוי ולאו כבש ולאו איל הוא אמאי חזי להקרבה כלל הא לא מצינו בקרבנות אלא או כבש או איל ולאפוקי ידי חובה וודאי לא חזי אלא אפילו בנדבה ופי' הרי עלי להביא פילגס מנ"ל דיקריבנו כיון דלא מצינו כיוצא בו בקרבנות ומידי דהוי אתחלת הציהוב שבזה ושבזה דפסול לגמרי אי ברי' הוא לא גדול ולא קטון ונהי דיש לחלק דתורים ובני יונה תרי מיני הוא ולא הוכשר אלא זה בקטנים וזה בגדולים ותחלת הציהוב לא חזי לשניהם אפי' אם אמר הרי עלי להביא מתחלת הציהוב אבל פילגם דמין אחד הוא אפילו לאו כבש ואיל הוא לאו מומי הוא לפוסלו מהקרבה בתורת נדבה אבל מנ"ל הא כיון דלא אשכחן בקרבן אלא או כבש או איל וי"ל דמהא גופא דמרבינן מאו לאיל לנסכי איל שמעינן מהא דחזי להקרבה אבל קשה לזה לבר פדא דלא דריש לקרא דאו לאיל להא ובחולין דף כ"ה מיבעי' לן אליביה אי כברי' נמי מספקא ליה וא"כ הדק"ל היכי מיקרי בו ג"כ דילמא ברי' הוא וליכא קרא אליביה ואי מ"מ חזי להקריבן בנדבה א"כ נסכים נמי יקרבו עמו לכל הפחות כנסכי כבש ואמאי צריך להתנות כולו בנדבה ואפ"ל דבאמת לב"פ אין להקריבן לכתחלה אלא אם עבר והקריבן צריך להביא עמו נסכים ג"כ על תנאי דשמא כבש או איל הוא וחייב בנסכים. ובדברי הרמב"ם ז"ל יש כאן מקום עיון דבפ"ב מה' מעה"ק כתב למתניתין בפרה בסתם דמבי' עליו נסכי איל ולא הזכיר שום תנאי משמע דפסק כר' יוחנן דברי' הוי ומקרא איתרבי לנסכי איל ובפט"ז מה' הנ"ל פסק לבעיא דמיבעי' לן בחולין באומר הרי עלי עולה מן הכבש או מן האיל והביא פילגס ספק הוא אם יצא ידי נדרו וזה ע"כ אליבא דבר"פ דאמר ספק הוא דלר"י פשיטא דאינו יוצא כדאיתא בחולין ולב"פ הוא דמיבעי' לן אי לא הוי אלא ספק כבש ספק איל ויוצא ידי נדרו או דילמא בברי' נמי מספקא ליה ולא כבש ולא איל הוא ואינו יוצא ידי נדרו וא"כ הני תרי פיסקי סתרן אהדדי וכבר העיר בזה הלח"מ ז"ל אלא דאיכא תו למידק לשיטת הרמב"ם ז"ל שכתב

לעיל דנסכי יין ג"כ אין מערבין וכמו שהארכתי לעיל בפירקין ואפילו כבר הוקטר סלתן ושמנן ודלא כמשמעות לשון הכ"מ ז"ל שם בפ"י מה' תו"מ א"כ היכי מצי לאתויי אם כבש הוא הא לוג אחד נדבה כיון דאסור לערב נסכי כבשים ואילים כ"ש דאסור לערב נסכי כבש בנסכי נדבה וע' תוס' קדושין דף נ"ה ע"ב שכתבו דאין להתנות נסכים חובה עם נדבה משום דזה לספלים וזה לאישים וגם בזה העיר הגאון מוהרי"פ ז"ל דהא נגד סוגיא דשמעתין דלב"פ מייתי ומתני וי"ל דכוונתם בקידושין דהוא דפריך הש"ס שם ודילמא אשם הוא ולא מצי לאתויי אליבא דשמואל הוא דפריך הכי דאמר דיין נדבה בא לאישים ואליביה תקשי דילמא אשם הוא אך זה נראה דלד' הרמב"ם ז"ל אסור לערב נסכי כבש עם נסכי נדבה ועוד נראה דאסור לערבן מטעם אחר דנסכי חובה אין טעון מלח ונסכי נדבה טעון מלח כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל וכ"כ המשנל"מ ז"ל בפ"י מה' מעה"ק ואם כן לשיטתו ע"כ ליכא למימר דפילגס ספק הוא ומביא נסכים על תנאי אלא ברי' הוא והדק"ל אמאי כתב דספק הוא אם יצא ידי נדרו. ויש לדון עוד בהא דתנן מביא נסכי איל ואינו עולה מזבחו ופירש"י ז"ל אם נדר כבש או איל אינו יוצא ידי נדרו עד שיביא כבש וודאי או איל וודאי ובשלמא למ"ד ברי' הוי א"ש דאינו יוצא ידי נדרו דלא כבש ולא איל הוא אבל למ"ד ספק הוא אמאי אינו יוצא ידי נדרו מספק וצ"ל כיון דאפשר להביא ע"י תנאי חייב להביא אחר ולצאת ידי נדרו וודאי אלא דהתינח אם נדר איל אבל אם נדר כבש אמאי אינו יוצא ידי נדרו אפילו איל הוא דהוי כנדר קטן והביא גדול דיצא והיה נראה דהא דאין עולה מזבחו היינו אם חייב כבש של חובה דבזה אינו יוצא אלא בכבש אבל אכתי יש לדקדק כבעיא דחולין דמיבעיא לן באומר ה"ע עולה מן הכבש או מן האיל והביא פילגס מהו ומאי איריא דמיבעי' ליה באומר או מן הכבש או מן האיל הא מצי למיבעי' באומר מן הכבש לחוד דאי ספיקא הוא יוצא ממ"נ דאפילו הוא איל יוצא ידי נדרו דהוי כנודר קטן והביא גדול וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפט"ז מה' מעה"ק אלא שמא ברי' הוא ולא יצא ידי נדרו ועוד דאפילו ברי' הוא אמאי לא יצא ידי נדרו כיון דאם נדר מן הכבש יצא אפילו באיל דוודאי לאו כבש הוא משום דגדול חשוב יותר ה"ה פילגס דחשיב גדול לגבי כבש ואמאי לא יצא בו אע"ג דלאו כבש הוא ולזה י"ל דאי ברי' הוא לא חזי להקרבה כלל וכמ"ש לעיל ולהכי אינו יוצא ידי נדרו וכדמשמע נמי מהא דאמרינן התם דאי ברי' הוא מתני' לכוליה בנדבה אלמא דלא בעו נסכים כלל ואי לכ"ע חזי להקרבה לנדבה אפילו אי ברי' הוא אמאי לא ליבעי נסכים אלא וודאי משמע דלמאן דס"ל דספיקא הוי ומספקא ליה כברי' לא חזי כלל להקרבה ושפיר מיבעי' ליה אבל אכתי בהרי עלי כבש לחוד הוי מצי למיבעי' וכנ"ל וי"ל דמיבעי' ליה אפילו לרבי דאמר

קטן והביא גדול לא יצא ובהרי עלי כבש לחוד ליכא למיבעי' אלא באומר הכבשים או מן האילים. אבל הרמב"ם ז"ל שכתב דקטן והביא גדול יצא קשה למה כתב להך בעיא בנודר או מכבש או מאיל הא בנודר מכבש לחוד ג"כ שייך הך בעיא דאי לאו ברי' הוא יוצא ואי ברי' הוא אינו יוצא ועוד קשה הדבר לומר דפילגס לא חזי להקרבה לכתחלה דא"כ אמאי יביא עמו נסכים כלל כיון דהוי קרבן שאינו ראוי ואסור להקריבו לכתחלה וכן צ"ע ספיקו דבר פדא היכא מספקא ליה בכבש הא בכבש כתיב בן שנתו ולא יותר וכדמונין שעות בקדשים כדאיתא בזבחים דף ל"ה ע"ב ובאיל הוא דאיכא לספוקי אי בא לכלל איל או לא ואי לאו איל הוא מביא עליו נסכי כבש מסברא כיון דלא בא לכלל איל וא"כ אפילו ברי' הוא היינו הך דלא בא לכלל איל ומידי כבש יצא ולמה לא ליבעי נסכים ואחר כל הנ"ל נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דמביא נסכי איל בלא תנאי והיינו כר' יוחנן דברי' הוי וא"כ טובא אמאי כתב לבעיא דחולין בספיקא הא למ"ד ברי' הוי אמרינן דלא מיבעי' ליה ובדעתו ז"ל הי' אפשר לומר דאפילו ברי' הוא לאו ברי' אחרינא הוא אלא יצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא וא"כ איכא לספוקי כיון דזה נדר או מכבש או מאיל ה"ה דיוצא בפילגס דהוי אמצעי בין כבש לאיל כיון דאו מזה או מזה קאמר יוצא נמי בפילגס שאינו לא זה ולא זה או דילמא דוקא כבש או איל קאמר אבל לא פילגס אבל סוגיא דשמעתא בחולין לא אזלי הכי וכן באידך בעיא בנודר מן התורים או מן בני יונה והביא תחלת הציהוב שבזה ושבזה ליכא לפרושי הכי דאי בריה הוי פסולה בשניהם דלא בכלל תורים הם ולא בכלל בני יונה וע"כ צ"ל דמיבעי' ליה אם פסולה מחמת ספק הוא או ברי' הוי והוי פסול וודאי ועי' תוס' ז"ל שם בחולין שכתבו דבהבאה לחוד יצא ידי נדרו ולדידי צ"ע כיון דלא חזי להקרבה היכי יצא ידי נדרו דהא באומר הרי עלי חייב באחריותה אפילו נאבדה בעזרה כיון שלא הקריבה ועדיין דברי הרמב"ם ז"ל אינן ברורים אצלי וצ"ע ועיין לקמן ד' ק"ו דמוקי לה בפלוגתא אי מותר לערב חובה בנדבה ושם יתבאר בס"ד:

דף צב.

תוס' בד"ה השוו כו' וא"ת לוים במה מתכפרים כו' אין קושיא זו מוכנת בגמרא ערוכה היא שם בפ' הזרוע דהאי תנאי ס"ל דלוים לא עיקרו עם ולהכי מיבעי ליה יכפר אלו הלוים ע"ש ובשבועות ביארו קושייתם ע"ש:

שם גמרא הפר טעון סמיכה כו'. ופריך הש"ס אהדדי הני ברייתות ומסיק דהכי מתרצא ר"י יליף מהפר דשעירי עו"ג אין טעון סמיכה ור"ש אמר דשעירי עובדי גלולים טעונים

סמיכה מרבויא דעל ראש השעיר דכתיב בשעיר נשיא ואיצטריך מיעוטא דהחי. שלא נאמר דסמיכות שעיר עובד גלולים הוא באהרן וצ"ל דהא דאיצטריך למעוטי שלא יהא באהרן משום דה"א דממיעוטא דהפר אימעיט שעיר עובד גלולים דאין סמיכתו בזקנים אלא באהרן וכדתני בברייתא קמייתא להכי איצטריך מיעוטא דהחי והשתא ר"י לא דריש למיעוטא דהחי ור"ש לא דריש מיעוטא דהפר ולא הבנתי דברי התוס' ז"ל לעיל בד"ה ואין שעירי עובדי גלולים כו' שכתבו לר"י דליכא למימר איפכא דמהחי ממעט שעיר נחשון כו' הא ר"י לא דריש מיעוטא דהחי אלא מיעוטא דהפר ופריך הש"ס לר"י למה לי מיעוטא דהפר תיפוק ליה מהלכתא דגמירי שתי סמיכות בצבור ומשני גירסא בעלמא פירש"י ז"ל דקרא אסמכתא בעלמא ולא ניחא ליה להש"ס למימר דמהלכתא ה"א דגמירי שתי סמיכות בזקנים אבל שעיר המשתלח אינו בכלל דסמיכה באהרן כיון דאהרן בעליו הוא ג"כ והתוס' ז"ל כתבו בשם רש"י איפכא דר"י לית ליה הלכתא ולא משמע הכי לעיל דאליבא דר"י הוא דאמר רבינא דגמירי הלכתא גם מש"כ דלר"י אימעיט גם זבחי שלמי צבור מהפר אינו מוכרח דשעירי עובדי גלולים הוא דממעטינן דהוי חטאת ולפנים כוותיה אבל זבחי שלמי צבור לא דמי ליה ושפיר איכא למילף בק"ו משלמי יחיד וע' בדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה. והדר פריך לר"ש למה ליה רבוי' לשעיר עובד גלולים הא מהלכתא שמעינן דגמירי שתי סמיכות וע"כ אתי לשעיר עובד גלולים דשעיר המשתלח לאו סמיכה בבעלים הוא ומשני דמהלכתא ה"א דאתי לשלמי צבור והוי מצי למימר דמהלכתא ה"א דאתי לשעיר הנעשה בפנים וי"ל דמילתא דפשיטא קאמר ודו"ק:

שם גמרא קרבנו ולא הבכור כו'. ומסקינן דקרא אסמכתא בעלמא הוא ומסברא ידעינן דבכור ומעשר ופסח אין טעונין סמיכה דמשלמים ליכא למילף והקשו התוס' ז"ל אמאי לא נילף בהקישא דביום צוותו כו' וי"ל דלא ילפינן בהקישא כי היכי דלענין נסכים לא איתקשו לשאר קרבנות ועוד נראה דמצות סמיכה הוא כדי להתוודות על הסמיכה אותו חטא מהקרבן כדתני בתוספתא במכילתין ובכור ומעשר ופסח אין בהן חטא אלא דבשלמים ג"כ אין בהם חטא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל דאין מתוודה עליה אלא אומר דברי שבח וי"ל עוד דבכור ומעשר דקדושתן מאיליהן דעשירי ג"כ מאיליה קדוש ליכא בהן סמיכה דלאו קרבנו הוא ופסח אומר עליה הלל בעשייתו ג"כ אין צריך לסמוך כדי לומר עליה דברי שבח והרמב"ם ז"ל בחיבורו כתב דרשא דקרבנו שכתב מפי השמועה למדו קרבנו ולא בכורים והוא דלא כמסקנת הש"ס דלשון מפי השמועה האמור בדבריו בכמה מקומות הוא דרשא גמורה ועי' בפירוש המשנה:

דף צג.

גמרא קרבנו ולא קרבן חבירו ולקמן דרשינן ידו ולא יד שלוחו. וכתבו התוס' ז"ל לעיל בפרק כל המנחות כו' דתרווייהו צריכי דהא שלוחו עדיף דהוי כמותו ואי כתב ולא יד שלוחו צ"ל דה"א דנהי דבעלים אין יוצאין בסמיכת שליח מ"מ אחר ג"כ יכול לסמוך על קרבן חבירו לא להוציא את בעלים אלא יסמוך לעצמו היכי דליתנהו לבעלים אלא דצ"ע קרא למאי אתא אי דלא נימא דחובה על חבירו לסמוך על קרבן שאינו שלו זה לא מסתבר להטיל חובה לאחר לסמוך על קרבן דעל מי הוא החובה אטו על כל ישראל ואי אתא קרא דלא נימא דרשות הוא לסמוך על קרבן חבירו למה לי קרא להכי הא כיון דליכא מצוה ממי לא הוי עבודה בקדשים וצ"ל דה"א דמצוה לסמוך על הקרבן ועיקר מצוה בבעלים ואם אין בעלים מצוה באחר לסמוך קמ"ל קרא דבאחר לא שייכא סמיכה כלל ומחד קרבנו ה"א דוקא בישראל דאיכא בעלים שסומכים הוא דאין אחר סומך אבל נכרי דהוא לא סומך אימא דיסמוך ישראל עליו ת"ל קרבנו ולא קרבן נכרי ולקמן אמרינן איפכא קרבנו ולא קרבן נכרי קרבנו ולא קרבן חבירו משום דאיכא למימר נמי דקרבן נכרי דהבעלים אין סומכין גם אחר אינו סומך אבל בקרבן ישראל דבעלים חייבין לסמוך גם אחר יכול לסמוך ת"ל אידך קרבנו:

שם גמרא יורש סומך כו' ר"י אומר יורש אינו סומך ואינו מימר עי' בתוספתא במכילתין דמייתי התם פלוגתא זו בהאי לישנא יורש וי"א שבמעשר טעון סמיכה ונסכים ומימר דברי ר"מ ר"י אומר יורש אינו מימר י"א שבמעשר אינו מימר כדפליגי נמי בסוף בכורות ולא נתבאר דין סמיכה בי"א שבמעשר דבנסכים מקרא ילפינן דטפל חמור מן העיקר אבל סמיכה מנ"ל ואפשר כיון דאשכחן בנסכים דדין שלמים עליו לגמרי ה"נ לענין סמיכה וק"ל:

שם תוס' בד"ה לפי שכל הענין כו'. ע"ש וסוף דבריהם ברורים הם דלא ילפינן תמורה מסמיכה או איפכא אלא לענין יורש כיון דחשיב קרבנו לחד מילתא ה"ה לאידך אבל לשאר מיני וודאי לא דמיין והרי מעשר דעביד תמורה ואין טעון סמיכה אלא דלענין שותפין י"ל דהא דבעי למימר דר"י לית ליה כל בעלי קרבן לסמיכה ופירש"י בתמורה דלא סמכי כלל הוא משום דילפינן מתמורה דליתא בשותפין ה"נ סמיכה דליתא בשותפין אבל גם בזה אין הכרח למילף דהא מצינו צבור ליתנייהו בתמורה ובסמיכה איתנהו:

שם גמרא סומא מ"ט לא ר"ח כו' ח"א אתיא סמיכה סמיכה מזקני עדה דסומין לא כדכ' אתך כו' וח"א אתיא מעולת ראיה ותמהו התוס' ז"ל למאן דיליף מזקני העדה א"כ מאי

איריא סומא כל בע"מ יפטר מסמיכה כמו זקני עדה דבעינן מנוקים מכל מום וכן למאן דיליף מעולת ראיה סומא באחת מעיניו נמי לפטור מסמיכה ועוד קשה קצת היכי יליף מעולת ראיה דסומא פטור מסמיכה על קרבנו כמו עולת ראיה דליכא בסומא הא התם פטור הוא לגמרי מכל המצוה מראית פנים ומקרבן אבל אם הביא קרבן מנ"ל דאינו סומך ומה שהקשו עוד פטור נשים מסמיכה נמי נילף מעולת ראיה הא לא תקשי דנשים פטורות מראיה משום דהוי מצות עשה שהז"ג אבל סמיכת קרבן לאו מצוה שהז"ג הוא וכמו שיתבאר לקמן אבל קושיא קמייתא קשה טובא והי' נראה דדוקא לענין סומא הוא דילפינן דכתיב בסמיכה לפני ה' וסמך וילפינן מזקני עדה שנאמר בהו ג"כ לפני ה' וסמכו זקני מה התם שלא בסומין אבל לא קרינן ביה לפני ה' כל שאין לו עין לראות אם הוא עומד לפני ה' וח"א דילפינן מעולת ראיה דפטריה רחמנא מדכתיב יראה כל זכורך את פני ה' יצא סומא שאינו רואה ה"נ בסמיכת כל הקרבנות שנאמר בהן לפני ה' סומא פטור אבל שאר מום לא ילפינן כלל ועדיין צ"ע:

דף צג:

גמרא לימד על עולת חובה שטעונה סמיכה משמע מזה דאי לאו קרא לא הוי גמרינן חובה מנדבה ולעיל אמרינן דהוי ילפינן פסח מק"ו משלמים פסח שהוא בעמוד והבא לא כ"ש וע' ביצה דף כ' דאמרינן דב"ש וב"ה פליגי בזה אי ילפינן חובה מנדבה וע"ש בגמרא ובתוס' ז"ל:

שם גמרא ידו ולא יד עבדו כו' ומסיק דמיעוט הראשון אתי למעוטי עבדו דלאו בר מצות סמיכה הוא אבל שליח ישראל דבר מצות סמיכה הוא אימא שלוחו של אדם כמותו כ' רחמנא מיעוט ב' למעוטי שלוחו ואכתי ה"א דאשתו כגופו ויכולה לסמוך בקרבן בעלה אע"ג דלאו בת מצות סמיכה היא מ"מ כיון דכגופיה דמיא ה"א דעדיפא משליח אחר כתיב מיעוט ג'. ולפ"ז היכא דאיתרבי שליחות לא שמעינן מחד ריבויא אלא שליח דבר מצוה הוא בשליחות זו ואם כן למה לי קרא למעט נכרי משליחות בתרומה הא מסברא לא הוי שליח דלאו בר מצות תרומה הוא אבל בקידושין ריש פרק האיש מקדש אמרינן דלא צריך קרא אלא לרבנן דאיתא בתרומה דנפשי' אבל לר"ש דס"ל דליתא בתרומה דנפשיה לא צריך קרא ומסברא לא הוי שליח וכדאמרינן בגיטין דאין העבד נעשה שליח בגט לפי שאינו בתורת גיטין וסברא היא דכל דלאו בר מצוה הוא אינו נעשה שליח בזה וכמש"כ רש"י ז"ל בקידושין שם עד דקשה לי למה איצטריך הכא ידו ולא יד עבדו הא מסברא לא נעשה שליח לסמיכה לפי שאינו בתורת סמיכה כמו לענין גט ואם נאמר

בשיטת הר"י מיגש שהביא הר"ן ז"ל בגיטין דלקבלה אינו נעשה שליח כיון דלאו בר מצוה הוא אינה מתגרשת בקבלתו אבל להולכה נעשה שליח דלא עביד עיקר המעשה א"כ הכא לענין סמיכה י"ל דעבד נעשה שליח דדוקא להתגרש ע"י או לעשות תרומה אינו נעשה שליח אבל סמיכה הוי דומיא דהולכה דנעשה שליח אבל לשיטת הראשונים ז"ל דלהולכה ג"כ לא נעשה שליח הכא קרא למה לי וע' רש"י בב"מ דף צ"ו שכתב גבי הא דמיבעי' לן התם לענין שאילה בבעלים אי עבד הוי כשליח או לא משום דלאו בר מצות הוא בדין שאלה שאין לו שום דבר חוץ לרבו וכתב ז"ל דשליחות ילפינן מאתם גם אתם שיהיה בר מצוה כמשלחו וצ"ע דהא בקידושין אמרינן דלא צריך קרא דאתם כו' אלא לרבנן דנכרי איתא בתרומה דנפשיה אבל לר"ש דאמר דליתיה בתרומה דנפשיה לא צריך קרא אלא מסברא לא הוי שליח כמו לענין גט דעבד אינו נעשה שליח ועוד קשה קצת לדברי רש"י ז"ל דעבד לאו בר מצות הוא בדיני ממון א"כ עבד היכי נעשה שליח לשליחות יד וכדתניא בב"מ הא לאו בר מצוה הוא בשליחות זו ועיין נימוק"י ז"ל שם דף צ"ו שכ' ד' הראשונים ז"ל דלא ניחא להו פירש"י ז"ל דמשום דאין לעבד בלא רבו ליחשב לאו בר מצות לענין ממון ע"ש והדברים ארוכים בזה וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל והא דמשמע בשמעתין דאשתו מסתבר יותר להיות כמותו מעבדו ובב"מ לענין פשיעה בבעלים ולענין שואל ששלחן למשאיל אמרינן דיד עבד כיד רבו וצריך לחלק בין ענין ממון לשאר שליחות ודו"ק:

הדרן עלך פרק שתי מדות

פרק שתי הלחם

דף צד.

שם גמרא ומנין שאפייתן שתים כו'. צריך לדקדק במצות אפיה שתים שתים או הכונה דב' הלחם אינן נאפות אלא אחת אחת ולא יאפן שניהם כאחת ולחה"פ יאפה שתים שתים וא"כ שתי הלחם נאפה בשתי אפיות ולחה"פ בשש אפיות ולא משמע הכי מהא דאמרינן לעיל ולקמן דתנור מקדש ללחם ואי אינו נאפה כאחת אלא שתים היכי מקדש להו הא ליכא שיעורא דכ"ש לא מקדש אלא אם יש כל השיעור כא' כפי שיעורו ומטעם זה נראה דלא תקשי קושיית התוס' ז"ל בד"ה וכשהוא רודן כו' הא קערות נתקדשו ואפילו אי תנור לא מקדש ולפי הנ"ל ניחא דחלה אחת לא מיקדשא אלא כולן כאחת והא דנאפת שתים ה"פ דבלחם נילושית אחת אחת וניתנת בתנור אחת אחת ולחה"פ נילוש אחת אחת וניתן בתנור שתים שתים כדכתיב ושמת אותם היינו שימה בתנור אבל נאפות

כולן כאחת. והרמב"ם ז"ל בפי"ב מה' מעה"ק כתב בחבית כ"ג דאחת אחת היתה נעשית וע' משנל"מ ז"ל מש"כ מסוגיא דשמעתין והדבר פשוט דמהא דרביעית נתקדשה ליתן רביעית לכל חלה הוא דיצא לו כן אבל באפי' עושה כמה שירצה ודו"ק:

דף צד:

גמרא ר"ח אמר כמין תיבה פרוצה כו' ושקיל וטרי הש"ס טובא וע' תוס' ז"ל שהאריכו ג"כ בזה ומסיק דתניא דמ"ד כמין ספינה מוקדח ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דפ' כמ"ד כמין תיבה פרוצה ועי' במפרשי דבריו ז"ל ונראה דפסק כפשטי' דברייתא כמין טבלא מרובעת ומאידך ברייתא לא קמותיב בלשון תיובתא אלא אמר תני כמ"ד כו' היינו דאיכא ברייתא דס"ל כוותיה הרחמן הוא יחזיר לנו חובתו הראשונה להראות לנו לחם חום וכמשא"ז ושם נראה גם מעשיהו:

דף צה.

גמרא ורמינהו הוגללו הפרכת הותרו זבין כו' ומשני הא ר"א הא רבנן דלר"א דאמר בפסח הבא בטומאה דאם דחקו זבים ג"כ פטורים מכרת ה"נ כיון דטמאי מתים אין משתלחין דמשהוגללו הפרכת אין כאן קדושת עזרה ה"נ זבין ומצורעים אין משתלחין אפילו ממחנה לוים וישראל. ויש לדקדק הא ר"א לא אמר אלא לענין כרת של עזרה כיון דהותר לטמאי מתים גם זבים אם נכנסו לעזרה אין חייבים כרת אבל איסורין כדקאי קאי שלא ליכנס אפילו למחנה לויה ומנ"ל דלר"א היכא דליכא קדושת מחנה שכינה דגם מחנה לויה וישראל בטלה וזבה ומצורע מותר לכתחלה ליכנס למחניהם ונהי דלאו דאיסור מחנה י"ל דליכא אלא היכא דאיכ' כל המחנות אבל איסור עשה דבדד ישב אמאי ליכא הא אפילו בעיירות המוקפות חומה איכא איסור עשה כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' ביאת מקדש וכ"ת דכיון דהוגללו הפרכת בטלו כל המחנ' א"כ קדשים קלים ג"כ יאסר לאכול ועוד דאין זה שייך לפלוגתא דר"א ורבנן אם אין כאן מחנה כלל אלא ע"כ לענין קדשים קלים הוי מחנה וכדאמרינן בזבחים וכמ"ש התוס' ז"ל ומ"ט יותרו זבים ומצורעים לגמרי וצ"ל דמ"מ מדמי לה דלר"א בעינן שיהיה כל הג' מחנות אלא דא"כ כי ליכא מחנה אחת מג' מחנות נימא דהשאר נמי ליתנהו וזה לא מצינו אפילו לר"א ונ"מ למקום המקדש בזמן הזה דמחנה לויה וישראל ליכא ומקום המקדש בקדושתו קאי כמ"ש הרמב"ם ז"ל וצ"ע ובענין זה יש לי מקום עיון בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' ביאת מקדש שכ' דלא כרב חסדא דאמר בפסחים שם ד' ס"ז דמצורע במחנה הוי ניתן

לעשה דבדד ישב משום דס"ל כר' יהודה שם דיליף מצורע למחנה ג' מבדד ישב ור"ש יליף לג' מחנות מקרא דוישלחו מן המחנה כו' וקרא דבדד ישב אתי למדין לעשה. ופריך התם ר"י מאי עביד בקרא דוישלחו כו' ומשני איצטריך לכדר"א בשעה שטמאי מתים משתלחין כו' וכיון דהוא ז"ל פסק דלא כר"א ע"כ בדד ישב אתי (לבתיקי) לעשה וכר"ש ומפרשי ד' ז"ל לא העירו בזה. והך בריי' דהותרו זבים ומצורעים ליכנס ר' יוסי הוא דתני הכי בתענית דף כ"א וא"כ ר"י נמי כר"א ס"ל אלא דמשמע התם דמשום דנסתלק קדושת המקום הוא דהותרו וא"כ לענין קדשים קלים גם כן בטלה קדושה ובזבחים דף ס"א לא משמע הכי לר' יוסי גופיה ע"ש בכוליה ק שמעתא ודו"ק:

דף צה:

משנה אחת שתי הלחם כו' ותנן הכא במתניתין תלתא תנאי ת"ק אמר דלישה ועריכה בחוץ ואפי' בפנים ואין דוחות את השבת ור' יהודה אמר כל מעשיהם בפנים ואפי' לישה עריכה ור"ש אמר דאפי' אפי' כשרה בחוץ ופריך הש"ס ד' ת"ק אהדדי מ"ש דלישה כשר' בחוץ ע"כ משום דמד' יבש לא נתקדש' ואפיית בפנים אלמא דמדת יבש היינו התנור נתקדשה ומשני דילמא עשרון לא מקדש תנור מקדש אלא אפיה גופא קשיא דבפנים הוא משום דתנור מקדש ואמאי אינו דוחה את השבת הא איפסיל בלינה וסלקא בקושיא ור"י ע"כ סבירא ליה דמדת יבש היינו עשרון ג"כ מקדש ולהכי כל מעשיהם בפנים ור"ש ס"ל דלא עשרון ולא תנור מקדש והכל מותר בחוץ ובגמרא בעי למימר דר"י ור"ש כקרא דוהוא דרך חול כו' פליגי אי תנור מקדש אי לא וקשה קצת למה ליה למימר אליבא דר"י דתנור מקדש הא בלא"ה כבר איקדיש ע"י עשרון ועיין רש"י ז"ל בד"ה בגמ' פליגי שכתב מר גמיר ליה דתנור מקדש כו' וכתבו התוס' ז"ל דזה ל"ד דלר"י עשרון נמי מקדש אבל הכא דמפרש הש"ס לר"י דקרא קאמר דתנור מקדש מה קשה למה ליה למימר הכי והתוס' ז"ל לעיל דף נ"ז ע"ב כתבו דצ"ע דמשמע התם דאי מדת יבש נתקדשה לחה"פ בעשרון קדוש ואלו הכא משמע דדוקא תנור מקדש כדאמרינן ושניהם מקרא אחד כו' ואין דבריהם מובנים דהא לר"י ע"כ עשרון מקדש ליה ומש"ה גם לישה ועריכה בפנים וכ"ת דלישה בפנים דקאמר ר"י הוא במקום זריזין בכל המעשים דא"כ מנ"ל דתנור מקדש לר"י דילמא הכל משום מקום זריזים. ובאמת יש מקום לומר דבשתי הלחם ולחה"פ עשרון לא מקדש אפילו אי מדת יבש נתקדשה משום דכל עשרון שמודד לאו שיעור שלם הוא ולא מקדשן אלא התנור שנאפין כולן כאחד אבל מדברי ר"י לא משמע הכי ומ"מ מסתמי דמתני' נראה כן דלעיל תנן סתמא דמדת היבש ג"כ

נתקדשו בפנים ואלו הכא תנן דמעשהו בחוץ וגם אין דוחין את השבת וכן תנן לקמן בסוף פירקין. וכבר הארכתי לעיל במכילתין בדברי הרמב"ם ז"ל ואם הדברים מוקשים היו לראשונים ז"ל אנן מה נעני בתרייהו והדברים עלומים עד עמוד הכהן. כי"ר בב"י:
שם משנה וכשרות בבית פגי. עיין בפי' המשנה ז"ל ועיין מ"ש לעיל פרק התודה בפי' בית פגי:

דף צו.

כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ואין בהם כו'. עיין רש"י ותוס' ז"ל בד"ה ומאי קושיא ועיין פסחים פרק כ"ש דאמרינן שם להדיא דכל מעשה מנחה בפנים ועיין רש"י ז"ל ותוס' ז"ל שם ובגמרא שאלו את רבי זו מנין והשיב להם מקרא דאשר יבשלו כו' מה אשם וחטאת טעון כלי כו'. וכבר דקדקו התוס' למאי איצטריך האי קרא ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דהא דמנחות כל מעשיהם בפנים הוא משום דמחבת ומרחשת כלי שרת הן עיין בסוף פי"ב מה' מעה"ק והאי קרא דאשר יבשלו כ' לענין המקום דבמקום שמבשלין חטאת ואשם שם אופין המנחה וממש"נ לבלתי היצא אל החצר החיצונה משמע קצת דע"י קידושי כלי מיפסיל ביוצא וכשיטת רש"י ז"ל:
שם משנה ז' אצבעות. עיין רש"י ז"ל ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה שפי' וקרנותיו היינו עובי הלחם ועיין מש"כ הכ"מ ז"ל בשם הרלב"ג ז"ל ובפסחים אמרינן דעובי לחם הפנים טפח ועיין תוי"ט ז"ל:
שם גמרא והאיכא בזיכים. והקשה רש"י ז"ל דהא שלחן לא מקדש לבזיכין והתוספ' ז"ל כתב דשלחן מקדש להו והסילוק הבזיכין הוי כקומץ מעל השלחן ולפ"ז לא ידענא מהיכא פשיטא להו לעיל דף פ"ז ע"ב מהו שיקדש כו' דלא קדשי לבונה בלא בזיכין כיון דעיקר הקידוש הוא השלחן ומקרא דכפותיו אלו בזיכין לא שמעי' עיכובא כי היכי דכל הני דכתיב בקרא דפוסין שניפין וקנים לא שמעינן דמעכבי דאי הוי מעכבי קנים הי' דוחים את השבת וצ"ע ובתוספתא משמע דלבונה בלא בזיכין פסול ע"ש:

דף צו:

גמרא ותיפוק ליה משום ציפוי. עיין לכוליה שמעתא בסוף חגיגה ופלוגתא דר"א ורבנן שם ועיין בד' הרמב"ם ז"ל פ"ד מה' כלים שיש לו שיטה אחרת בזה דהך קושיא ותיפוק ליה משום ציפוי הוא ג"כ לקולא דכלים המצופים טהורים ע"ש בד' הר"י קורקוס ז"ל באורך ובמשנל"מ שם ודו"ק:

דף צז:

גמ' אלא חיק האמה בגובהה כו'. ומבואר משיטת רש"י ז"ל דגובה היסוד היה אמה בת ה' וכניסה דסובב ג"כ כן ואמה דקרנות הגובה והרוחב היה באמה הנ"ל והיה מקום המערכה בד' וד' טפחים ע"ש. והרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות ביהב"ח כתב איפכא דאמה דיסוד בין גובה בין כניסה הי' באמת בת ה' וכניסה דסובב ג"כ ובקרנות לא הוי אלא הגובה באמה הנ"ל והוי המזבח נ"ח אבל רוחב הקרנות ע"כ היה באמה בת שש דאל"ה הוי מקום המערכה כ"ז על כ"ז. וכבר הקשה המשנל"מ ז"ל דלא משמע הכי בגמרא דאמרינן גבולה כו' ל"ש הכי ול"ש הכי ואולי גיר' אחרת היה לו ובמזבח הזהב כתב סתם דהוי אמה על אמה וכבר תמה הכ"מ ז"ל אמאי לא כתב דהוי אמה בת ה' וכדאמר ר"מ חוץ ממזבח הזהב ועיין בתוספתא כלים הביאה הר"ש ז"ל בפי"ז שם דגרסינן התם חוץ ממזבח הזהב שהוא באמת בת ששה ע"ש ויש איזה חסרון בדברי התוספתא ולענין פסקו של הרמב"ם ז"ל בר"מ באמת כלים ע' במשנל"מ ז"ל פ"ג מה' הנ"ל שכתב משום דאבא שאול ס"ל כוותיה במתניתין לעיל ובפסחים פרק ע"פ ס"ל לסתמא דהש"ס הכי דאמר התם דשלחן של מקדש של פרקים היה דאל"ה היכי טביל לשלחן דאמתא באמתא היכי יתיב אלמא דס"ל להש"ס כר"מ דהוי באמת בת ו' ודו"ק:

דף צח.

גמרא שתים של שבע שבע אמר רבי רואין את העליונה כאלו אינה והבזיכין אע"ג דכ' על רבי לטעמיה דאמר על בסמוך כו'. ולא מצאתי בדברי הרמב"ם ז"ל להאי דינא דשתים של שבע שבע ונראה דעיקר רבותא דרבי בהא דאמר רואין כו' היינו דלא בעינן על ממש ורבי ס"ל כר"י דשלחן באמת בת ה' והבזיכין על הלחם מונחים וקמ"ל דאע"ג דמונחים על חלה שביעית רואין אותה כאלו אינה אבל הרמב"ם ז"ל לשיטתיה דבזיכין ע"ג שלחן מונחים הא לא איצטריך לאשמועינן דחלה השביעית אינ' פוסלת כולם דמהיכי תיתי למיפסל נהי דעבר על בל תוסיף אבל איפסלי אינך ליכא למ"ד וכבר כתבנו בזה במ"א וע' בלשון הר"י קורקוס פ"ה מה' תמידין ובלח"מ שם הלכה ב' ולפי הנ"ל אין לשון התוס' ז"ל שכתבו לרבי דמקדש י"ב טפחים דלרבי דאמר דבזיכין על הלחם מונחים ע"כ ט"ו מקדש:

דף צח:

תוס' בד"ה דוחקין כו' דארון באמצע קדשי קדשים היה כו'. וכדברי הרמב"ם ז"ל בה' ביהבי"ו מבואר דהיה עומד בצד מערב והמשנל"מ ז"ל האריך בזה:
שם גמרא תני חדא מחצי הבית כו' ותני חדא משליש כו'. והרמב"ם ז"ל כתב משליש הבית וכתב הכ"מ ז"ל כן בשם התוספתא ולא הא דשמעתין ע"ש:

דף צט.

גמרא אלא למ"ד מזרח ומערב מונחים מכדי שלחן כו' אשתכח דאכיל שלחן פלגא דאמתא בדרום. לפמ"ש לעיל דרבי ס"ל כר"י דאמת הבנין באמת בת ששה ועוד דהני תרי אמות ומחצה דביני וביני ע"כ סגי באמות קטנות וכמ"ש רש"י ז"ל בטעם הדבר דלהילוך שני בני אדם צריך ב' אמות ומחצה ולמ"ד אית כלום באמת בת ה' הארון ג"כ הי' באמת בת ה' וע"כ סגי הי' באמות קטנות היינו י"ב טפחים וחצי שהן ב' אמות ומחצה קטנות וע"כ בזה לא פליגי אי סגי לב' בני אדם באמה קטנה אי לא וא"כ לכ"ע מאי קושיא הא ב' אמות ומחצה דביני וביני לכ"ע סגי בקטנות ואין צריך לאכול בדרום כלום וע"כ צ"ל דכתב ומחצה דביני וביני דוקא בגדולות וטעמא אחרינא איכא ואמה דשלחן אזלי כמ"ד דכלים ג"כ באמת בת ששה וקאכיל פלגא בדרום ודו"ק:
שם גמרא ר"א כו' על כולן הי' מסדרין פירש"י ז"ל פעמים בזה פעמים בזה מדבריו ז"ל נראה דלסדר על כולן כאחת דאי אסור ובכלל בל תוסיף הוא דלחה"פ אחד אמר רחמנא וכן מנורה אחת והכי משמע לישנא דירושלמי כולן ראוין לשירות אבל לא שישרתו בהם וכ' זאת מפני שראיתי בביאורים החדשים בפרשת בהעלותך שכתב דהי' עורך בכל המנורות ע"ש ואין זה נראה ודברי הירושלמי שקלים שהביאו התוס' ז"ל ע"ש דאיתא בנוסחא אחרת מיושב יותר ובק"ע שם בפי' יש תוס' ע"ש:
שם גמרא ומנ"ל דמעלין כו' בתחלה תשמישי של מזבח ועכשיו גופו כו'. משמע מזה דחיוב להעלות דוקא דאל"ה למה לי קרא דמותר להעלות וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל:

דף צט:

גמרא רנב"י אמר בג' לאוין. עיין מהרש"א ז"ל בח"ל א"ג שהקשה אמאי לא חשיב ופן יסורו כו' ונראה דכל הני נאמרו בלשון אזהרה השמר לך כו' ופן תשכח כו' אבל הכא נאמר ופן יסורו ולא נאמר ופן תסור מלבבך אלא קרא קאמר אם תבא לידי שכחה ממילא יסורו ממך ותהיה קשה לך לחזור אלי' כי תפרד ממך לגמרי והא דקאמר במסירם

מלבו הכתוב מדבר היינו דע"י מיעוט השמירה והשכחה היא מוסרת מלבבך כאמור אם תעזבי' כו' והג' לאוין ורביעי פן יסורו כו' מכוין לקרא על ג' פשעי ישראל ועל ד' לא אשיבנו כי בחטא עד ג' פעמים עדיין בכחו לשוב אבל אם בא לידי רביעי להסרה לגמרי אם רחוק הוא מהתשובה אבל מחמת אונס אינה מוסרת מאתו והוא מחזירתו לטוב ור' בוסתאי דריש מרק לאשמועינן דאפילו חטא הראשון צריך שלא יהיה מחמתו אלא מאונסו אבל אם התחיל לחטוא מרצון סופו שיבא לידי הסרה ח"ו הרחמן יצילנו:

שם משנה המכניסין עומדין בצפון כו'. וכתב רש"י ז"ל דסתמא כמ"ד מזרח ומערב מונחים ועיין פסק הרמב"ם ז"ל בשלחן כרבי אבל במנורה כתיב דהנרות צפון ודרום מונחים וע' בדברי הראב"ד ז"ל שם פ"ג וכבר תמה הלח"מ בפ"ה מה' תו"מ הא עיקר טעמא דרבי בשלחן משום דיליף ממנורה וכיון דבמנורה ס"ל כר"א מ"ט פסק כרבי בשלחן ונהי דסתמא דמתניתין כוותיה הא לענין מנורה ג"כ סתמא דלעיל כרבי כל הכלים שבמקדש לארכו של בית ומאי ניהו כלים השלחן והמנורה ואע"ג דארון אינו בכלל זה וכדתני בבריי' י"ל דמתניתין לא מיירי אלא בהיכל ולא בקדשי קדשים אבל כל הכלים וודאי ס"ל למתניתין כרבי דכולן לארכו של בית ועיין משנל"מ ז"ל שכתב דאדרבה מתניתין ס"ל כראבר"ש דמנורה צפון ודרום מונחים דאל"ה לא שייר אלא ארון ומאי שייר דהא שייר ואין זה מובן דמה, ענין זה להא דשייר דהתם מיירי אם שייר למיתני מידי דדמי שייר בהא אמרינן דחד שיורא אין לנו לומר דתנא ושייר דמנ"ל אלא דאיכא הוכחה דתנא נחית לשיורא אבל הכא הוי איפכא דארון יוצא מן הכלל והוא לרחבו של בית מסתבר דלא יצא מן הכלל אלא ארון לחוד ולא מנורה ג"כ ועוד דאיזו כלים ישנן עוד ארכן יתר על רחבן דעלייהו תנן כל הכלים לארכן של בית אם לא שאר השלחנות והוי ליה למיתני כל השלחנות לארכן של בית וכן יש לדקדק בלשון הרמב"ם ז"ל שכ' ג"כ כלשון המשנה כל הכלים כו' ואהי קאי וצ"ע:

שם גמרא ר"י אומר אפי' סילק הישנה שחרית וסידר החדשה ערבית אין בכך כלום ותמיד שלא ילין שלחן בלא לחם דלישנא משמע דאפי' סידר החדשה בערב מוצאי שבת כשר כל שלא לן השלחן בלא לחם אבל א"א לומר כן דמצותו לערכו בשבת דוקא כדכתיב ביום השבת כו' יערכנו וע"כ ערבית דקאמר היינו בין הערבים והכי תני בתוספתא סידר החדשה בין הערבים והא דקאמר שלא ילין כו' ל"ד אלא שלא יהיה שעה אחת בלילה בלא לחם והכי איתא במגילה דבר שמצותו כל היום כשר כל היום וא"כ הא דיליף ר' אמי מדבריו של ר"י דאפי' לא קרא ק"ש אלא שחרית וערבית קיים מצות לא ימיש הכי יליף כי היכי דלר"י תמיד לאו דוקא ואפי' היה כמה שעות בלא לחם מיקרי תמיד

ה"נ יום ולילה ל"ד כל היום וכל הלילה אלא שעה אחת ביום ושעה אחת בלילה ג"כ קיים המצוה:

שם גמרא אמר ר"י משום רשב"י אפי' לא קרא כו' ור' ישמעאל לדמה בן נתינא צא ובדוק כו'. לכאורה איכא למירמי אהדדי פלוגתייהו הכא אהא דפליגי בברכות דהתם אמר ר"ש אדם חורש כו' תורה מה תהא עלי' הרי דס"ל דהחיוב לעסוק בה לבד והכא אמר דקיים המצוה בק"ש לחוד ור"י דאמר התם הנהג בהם מנהג, ד"א אמר הכא צא ובדוק כו' אבל עיקרן של דברים כך הם דהכל מודים בתכלית בריאת נפש האדם בעה"ז הוא לעבוד את ה' לבד בל יפעל שום פעולה גשמית וכמש"נ ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה ואמרו ז"ל מצות עשה ול"ת כי לזו העבודה לבד נברא לא הי' נצרך לעבודה אחרת לצורך מחייתו הגשמית כי הי' מושפע מכל טוב ע"י שלוחים טובים כי כל הברואים זולתו נבראו לשמשו ואפי' צבא מעלה כאמרם ז"ל מה"ש היו צולין לי כו' אבל כ"ז בהיותו על שלימותו ואין לו חפץ בדברים גשמיים כמו קודם החטא ואח"כ בפסוק זוהמת החטא הראשון במעמד הקדוש הר סיני נאמר ג"כ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ולא בא אל התיקון השלם בכלל נפש האדם עד עת קץ לטוב כמש"נ ואתם כהני ה' תקראו ואז אשלם רצון עליון ב"ה בתכלית בריאת האדם ושלימות פעולתו אבל עתה אינו שלם בתכלית בריאתו כי לא נפרד בכלל מזוהמת הגשם ומוכרח הוא לעבוד גם את עצמו מעט לחרוש ולזרוע אך עכ"ז באפשרות גם בזה להגיע אל תכלית ושלימות אם הוא אינו מרבה בעבודת הגשם אלא הכרחית הגדולה תתרצה בזה נפשו היקרה ג"כ אם רואין זה לפי כבודה כי קדושה היא אצולה ממרום ואין לה חפץ בעבודת הגשם אבל אחרי שלא יתפעל זאת כ"א בשביל חפצה הטוב למען יוכל להגות רוב העת בתורה ובעבודת שמים מחמת ההכרח תמחול על כבודה בזה וכזאת היא הנהגת רובי השלמים טרם בא עת התיקון השלם וז"ש ר"י הנהג בהם מנהג ד"א אך גם זו אינו מן הנמנע גם עתה להיות יחידים ושרידים אשר יבאו בשלימותם אל שלימות האמת ורצון עליון אשר יהי' חפשי' לגמרי מעבודת הגשם ויעשה מלאכתן ע"י אחרים אבל לא רבים הם וז"ש ר"ש אדם חורש כו' תורה מה תהא עלי' יכוין כ"א ח"ו לא ימצא בקרב ישראל יחידים אשר הם בתכלית המעלה להיות מובדל וחפשי מכל עניני הגשם תורה מה תהא עליה ע"י מה יעמוד התקשרות חבל אור התורה על ישראל אם לא ע"י יחידים אלו אשר הם מקושרים ומדובקים באהבתה בכל עת וע"י תשכון אורה גם על רוחי השלימים אשר אין אהבתם אליה גדולה כ"כ ונפרדים מאתה על רגעים הכרחים עכ"ז תקשר גם עמם אהבה אחרי מצינו לה משכן כחפצה בשרידים אשר המה לא יתפרדו מאתה גם על רגע קטן ועל

אלו אמר רשב"י ראיתי בני אדם עלי' והמה מועטים כי הם יקראו בשם בני עלי' כי אין משכנם בעוה"ז ועניניו וכן אמרו הרבה עשו כרשב"י וא"כ אין כאן מחלוקת ר"ש אומר על שלימות האמתי משלימי רצון עליון ב"ה כחפץ בריאותו ור"י אמר על רובי השלימים עתה אשר גם הם צדיקים גמורים אבל יש עוד חלק אחד בישראל יקראו בשם ע"ה היינו בעלי עבודה בצרכיהם לא על דרך ארעי כ"א מבלין רוב ימיהם בזה ולא זו בלבד הוי בכלל ע"ה אלא הלכה באחרים דאפי' קראה ושנה ולא שימש ת"ח הוי ע"ה והענין כי עיקר שלימות התורה להביא את האדם אל אהבת ודביקות הבורא ב"ה ושימוש ת"ח הוא בכלל כמשאז"ל ואתם הדבקים כו' וכי אפשר כו' אלא הדבק בחכמים ותלמידיהם ומי שאינו רוצה בשימושן הוא מצד שלא זכה לתכלית לימוד' ותורתו הוא מן השפה לחוץ ועיקר התקשרות נפשו הוא בחפצים הגשמיים בלי הרגשת אמונה ע"כ גם זה יקרא בשם בלתי מאמין ע"כ בא רשב"י ואמר בתקנתם כי באמת גם הם גידולי עץ החיים ונקראים עלי האילן וכמאמרם ז"ל ליבעי רחמי אתכליא על עליא ועליהם אמר אפילו לא קרא אלא ק"ש שחרית וערבית הכוונה כי עכ"פ ערב ובקר יקבלו עליהם עול מלכות שמים באהבה ומזה יקבלו גם הם שפעם הטוב להתאחד העלה עם הפרי לינק מעץ החיים את כל זה ביארו ז"ל דרכי התורה לכ"א כפי מדרגתו וזש"א ז"ל אסור לאומרו או מצוה לאומרו כי באמת הדבר שקול כי מי שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים ערב ובוקר באהבה מצוה לו לאומרו אבל יש חשש בזה כי פן יעלה על לבו כי יצא בזה וכל היום יהיה חפשי לעשות מה שלבו חפץ וישרים דרכי ה' ודברי ר"י לדמא ב"נ ג"כ הכל מודים בזה כי לא הותר אלא כו' אין לך ברי' חסירה השלימות כמו האדם ויתרון לבע"ח ממנו כי עמל ויגע הוא כל היום אך לריק וביותר בעתותינו אלה אשר התורה מונחת כו' וע"ז רמזו ז"ל בעקבות משיחא חוצפא יסגי להגדיל עלבונה יותר ירחם ה' על עמו ויערה עליהם רוח ממרום להשיבם אל נויהם נוי התורה והמצוה ויקויים בנו מקרא שכתוב ואתם כהני ה' תקרא וכן נאמר ועמך כולם צדיקים כו' כי כולם בכלל עבדו את ה' לבדו ואז יהיה מעשי ידי להתפאר כידוע כי ישראל נבראו לתפארת לו ית' וכמאמרם ז"ל תפלין דמארי עלמא מה כתיב בהו מי כעמך כו' ובכל עת שאינן בשלימות התורה והמצוה כביכול אין הפאר בשלימות וכאשר יבאו ימי התיקון להיותם כולן צדיקים אז יהיה הפאר בשלימות וכן נאמר בנבואת בוהד"ע כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל והוא כנ"ל כי עתה יש חלוקות אלו הנאמרים הרבה ע"ה אשר הם חסירי השלימות וכן השלימים ג"כ אינן על תכליתן כרצון עליון ב"ה ובכלל אין פעולת האדם בבריאתו

על צד השלימות לז"א כעת כאשר ישלם התיקון אז יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל כי יוכר בריאתו הטובה לכל כמש"נ כל רואיהם יכירום כו' כי"ר:

שם אמר חזקי' מ"ד ואף הסיתך כו' ואינו מובן למה יאמר כן דלמלך לא הוכנה ושמא תאמר זה הוא שכרה ת"ל ונתת כו' מה ענין השכר הזה דוקא דשלחנו מלא דשן ונראה דמאמר זה מענין משנתינו הוא בסדר השלחן כי ידוע כי ג' כלי הקודש אלו הארון והשלחן והמנורה הם כנגד ג' מעלות ארון הוא תורה מנורה בדרום כהונה שלחן בצפון כו' וכולם יורו לטובתן של ישראל כי בהיות אתם שלימות התורה עמוד התוך יקבלו גם טובת הקצוות אות המנורה הוא על השראת שכינתו ית' בקרבנו כמאמרם ז"ל על נר מערבי והכהנים הם שושביניה והשלחן יורה על קצה הצפוני אשר גם הוא יושפע לטוב להרים ראש בעושר וכבוד וכמשאז"ל הרוצה להעשיר יצפין ובזה נראה חיבה יתירה אם יקרב בשמאל ג"כ כמש"נ שמאלו כו' ע"כ הראוי לישראל כרגלים השלחן עם לחמו לחם חום להראות להם חיבתם לפני המקום ב"ה כי אש הצפוני אשר שלוח הוא גם כן לחול על ראש רשעים לשלם להם כפעלם אבל לא כן הוא עם ישראל כי יכין להם שולחים לטוב בעושר וכבוד והכל בזכות התורה והמצוה וזש"ד ואף הסיתך מפי צר בא וראה טובו וחסדו ומדתו הטובה שלא כמדת בו"ד כי בו"ד מסית לרעה כי הסתה הוא רוב דברים וזה כמדת בו"ד נצרך להסתה לרעה כי בלא רוב דברים לא יאמין לקולו אבל לטוב אין דרכו להרבות דברים ולא ישתדל כ"כ להטיב לזולתו ולא כן מדת הקב"ה כי עסק התורה והמצוה באמת אינו נצרך להסתה ורוב דברים אליו כי מי לא יקח סגולתה היקרה מפנינים מחי' ובשר אך חכו ממתקים ובטובו הגדול עשה השתדלות והסתה בדברים טובים למען הציל אותנו מאש הצפוני הקשה ושמא תאמר למלך לא הוכנה יכוין על מי שהטעימו אותו בעוה"ז בשלחן ערוך בעושר וכבוד וידמה בנפשו כי השלים אתו אש הצפוני לטוב לו ויעשה מה שלבו חפץ ת"ל גם הוא הוכנה ושלחן בלא תורה ומצוה הוא לפח ולמוקש למו אבל בסוף הוכן אשו של גיהנם וכמש"נ ומשלם לשונאיו כו' ושמא תאמר זה הוא שכרה לבד להציל הוגיו מאש הקשה של גיהנם ת"ל ונחת שלחניך מלא דשן כי עוד תוסיף טובה לך לערוך שלחנך בעושר וכ"ט וזש"נ מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך יכוין כי ליריאיו מדת הצפון וחומו יתן להם רב טוב וכנאמר אורך ימים בימינה עושר וכבוד בשמאלה והבן:

דף ק.

משנה סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת פסול. פירש רש"י ז"ל דלהניחו לשבת הבאה א"א דכיון דלהניחו בשבת קידשו השלחן וא"א להשהותו יותר משמונה ימים דמי דמיפסיל בלינה ולפ"ז הקטיר את הבזיכין בשבת ל"ד דאפילו לא הקטירן הלחם כבר נפסל וכמ"ש הואיל ולן הלחם בלא בזיכין ויש לדקדק לפי שיטת התוס' ז"ל דעיקר קידוש לבונה השלחן מקדש ולא הבזיכים א"כ הלחם ג"כ לא יקדש כשהוא בלא בזיכין כדאמרי' בריש מכילתין דאין זו קדושה בלא זו אבל התם מוכח דבזיכין מקדשין את הלבונה דליף התם דלבונה מתקדשת בפ"ע שכן מצינו בלבונה הבאה עם הבזיכין עיין רש"י ז"ל שם והדק"ל קושיית רש"י ז"ל לעיל בהא דפריך לעיל והאיכא בזיכין וצ"ע:
שם משנה סידר הלחם והבזיכים בשבת והקטיר הבזיכין לאחר השבת פסולה משום דהוקטרו בזיכין שלא כמצותן ובהני תרתי בבי אין חייבין עליהם משום פיגול כו' משום דלא קרב המתיר כמצותו וכמ"ש רש"י ז"ל ועוד תנן בבא ג' אם סידר שניהם לאחר השבת והקטיר הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה יניחנה כו' וכבר כתב רש"י ז"ל ביומא דלשון פסולה אינו מדוקדק ועיין לעיל דף צ' ברש"י ותוס' ז"ל ומסיק דתני ר' אבין מנחה שנקמצה בלילה פסולה ולא אמרינן דתיהדר קומץ לדוכתיה דהא שלא בזמנו הוא ואינו מקדש היינו משום דלילה אינו מחוסר זמן והוי כמו זמנו אבל לחם סידרו כמה ימים קודם זמנו אינו קדוש ולילי דבי שמשי מוקי לה רבא שקדם וסילקו ורב אשי אמר כיון שסדרו תחלה נעשה כמי שסידרו הקוץ ופי' רש"י ז"ל דאין שלחן מקדשו אפילו בזמנו ולפ"ז הא דתנן יניחנה לשבת הבאה צריך לסלקו ולהניחו וזה אינו מבואר וכדאמרינן לעיל דאם התנור מקדש היה נפסל בלינה אם אפאה מע"ש אלמא דכלי מקדש אפילו שלא בזמנו י"ל דאפילו אין לה זמן וכל אימת דאפי לה מיקדשא אבל נתנה על השלחן שיש לו זמן ומצותו ביום השבת דוקא ע"כ שלא בזמנו אינו מקדש והתוס' ז"ל בד"ה כמי שסדרו הקוף וכוונתם דהא שלא בזמנו לא מקדש אלא משום לילי דבי שמשי נעשה כמי שסדרו הקוף ותי' כיון דלא בעי כהן ובגדי כהונה לא אמרינן כמו שסדרו הקוף ולפי הנ"ל א"צ לזה כי בלא"ה המילוי אין לו זמן ושפיר מיקדש כל אימת דממלא אבל ע"י קוף וודאי לא מיקדש אפי' במידי דלא בעי כהן והכי משמע בריש מכילתין גבי חזרת הקומץ שנעשה בפיסול אלא דהתם בעי למימר דליקדש לשם קומץ ומתן כלי בעי כהונה אלא דלפ"ז מאי קאמר עלה דר' אבין משום דלילה אין מחוסר זמן ומאי קמ"ל בהאי דינא דנקמצה בלילה פסולה הא בלא"ה אם נתקדשה בכלי אתמול או בלילה ממילא תיפסיל בלינה ומאי אהני אם יחזור הקומץ לדוכתיה דהא קידוש

המנחה בכלי אין לה זמן והתוס' ז"ל לעיל בד"ה אע"פ כתבו דבאמת ל"ד נקמצה אלא אפילו לא נקמצה מיפסיל בלינה משום קידוש המנחה בכלי וכדתנן במעילה וקשה מאד א"כ מאי קמ"ל וצ"ל דקמ"ל דקידוש המנחה בלילה קמ"ל דמקדש הוי שלא בזמנו אבל כבר כתבתי דקידוש המנחה ואפיית הלחם לא מיקרי שלא בזמנו וביומא דף כ"ט כתבו כמ"ש כאן בתחלת דבריהם דהכא שורפין לאלתר אפילו קודם עמוד השחר וגם זה קשה הא אין שורפין כל קדשים בלילה וכמ"ש בזבחים ועוד דמאי תקנתא היא זו דמהדר קומץ לדוכתיה וקמיץ ביממא הא אינו ראוי ביום לקמיצה דכבר נפסל בלינה. וראיתי בתוס' ישינים שם ביומא שהאריכו בזה והקשו כנ"ל מהא דאמרינן בשתי הלחם אי אפי להו מאתמול נפסל בלינה והא הוי שלא בזמנו ובי שמשי נעשה כמי שסדרו הקוף ואין לשון זה מובן דהא בתנור בלא"ה לא הוי אלא בשעת אפיה ואין חשש משום בי שמשי ותי' כיון דמצוה לאפות בכ"ש שפיר מקדש וכעין סברא זו כתבתי לעיל אלא דמה שהקשו שם מר' יהודה דלעיל אינו מובן כ"כ ע"ש. ואחר כל הנ"ל עדיין לא נתברר לי הא דאשמע לן ר"א דמנחה שנקמצה בלילה פסולה למאי נ"מ הא בלא"ה מיפסיל בלינה וי"ל דנ"מ אם מלינה בראש המזבח דאם הקומץ בשר הי' הי' מקטיר' אבל נקמצה בלילה תרד לר"י כמו נשחט בלילה ועדיין צ"ע ועיין תוס' יומא שם בד"ה כמו שסידרו הקוף שכ' הא דלא אמרינן הכי לעיל דהוי כמו שסידרו הקוף גבי מנחה משום דהתם נתכוין לקדש כו' ולא ידענא למה הוצרכו לזה ואין כאן קושיא כלל דגבי מנחה הוי בזמנו דלילה אינו מחוסר זמן ולהכי קדיש אבל גבי לחם מה שסידר הוי שלא בזמנו ואין מקדש וכי מטי בי שמשי הא לא סדרו כהן אלא מאלי' הוא מוקח הוי כמו שסדרו הקוף וזה פשוט. ועיין רש"י ז"ל שכתב דכיצד יניחנו היינו דצריך לסלקו ולחזור ולהניחו וכמ"ש והא דבעי למימר לעיל דאי לא מקדש שלא בזמנו מהדר קומץ לדוכתיה וקמוץ ביממא צ"ל ג"כ דחוזר ומקדש המנחה בכלי בהאי כלי שקידש בלילה כי אתא יממא הוי כמו שנתנו הקוף ואינו קדוש והא דמהני חזרת הקומץ היינו אפילו לרבנן בריש מכילתין דלא מהני חזרה בשאר פסולין וכ"כ התוס' ישינים ביומא שם ודברי הרמב"ם ז"ל יתבאר לקמן בדין קידוש שלא בזמנו וסלקא שמעתא לשיטת רש"י ז"ל בבבי דאם סידר הלחם לבד או עם הבזיכין בשבת והקטיר הבזיכין שלא כדין הלחם פסול דכבר נתקדש אבל אם סידרן לאחר שבת אין הלחם מקודש כלל דהוי שלא בזמנו ויניחו לשבת הבאה ומ"ש בד"ה כי מטא ליליא כו' שהרי עומד שם שמונה ימים שלימים אינו מובן קצת דאפילו לא הוי שמונה ימים מיפסיל בלינה כאן דהונח שלא כדין ונתקדש מיפסיל למחר בלינה וגם מה הוא החשבון שמנה ימים הא ימים שאין הלחם מקודש הוי כלא

הונח שם. אבל לדברי הרמב"ם ז"ל לו שיטה אחרת בהני בבי דמתניתין כמו שאבאר בעז"ה דבפ"ב מה' תו"מ כתב להני בבי מתניתין בטעמא אחריני ותוכן דבריו דבהני תרי בבי אם סידר הלחם בשבת והבזיכין באחד בשבת והקטירן בשבת הבאת הלחם נפסל ואינו קדוש ולהכי אין חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא כיון דאינו קדוש וכן אידך בבי אם סידר שניהם באחד בשבת והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה ג"כ הלחם אינו קדוש ונפסל וזה דלא כלישנא דמתניתין דתנן והקטיר הבזיכין בשבת כמו ברישא והוא ז"ל סיים אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם וכבר דחקו הכ"מ והלח"מ ז"ל בפי' דבריו אלו ומאי נ"מ אם הקטיר לאחר שבת או בשבת הא הסידור הי' שלא כמצותו ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דצ"ל אבל אם לא הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם וטעמו של דבר לפי שיטתו דבין אם סידר הלחם לחוד בשבת ובין אם סידר שניהם באחד בשבת חד דינא להו וכיון דהסידור היה שלא כמצותו לחם בלא בזיכין אפילו בשבת או שניהם באחד בשבת אין הלחם קדוש ומ"מ נפסל הלחם ואין לו תקנה כיון דכבר הקטיר הבזיכין ומפני שאינו קדוש אין חייבין עליו משום פיגול כו' אבל אם לא הקטיר הבזיכין עדיין לא נפסל הלחם ויש לו תקנה וכיצד יעשה יניחנו לשבת הבאה ואינו נפסל אפילו מונח כמה שבתות על השלחן ונראה עוד דבבבי קמייתא אם סידר הלחם בשבת בלא בזיכין ולא הקטיר עליה בזיכין בפסול גם כן מהני תקנה זו דחד דינא להו דלא נפסל הלחם אלא משום הקטרת בזיכין בפסול ומש"כ וכיצד יעשה בלחם ובזיכין שסידרן לאחר השבת ל"ד אלא נקט כלישנא דמתניתין ובבא זו אם סידר הלחם והבזיכין בשבת והקטיר הבזיכין שלא בזמנן פסולין וחייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא וכן הוא הנוסחא בתוספתא ע"ש והיינו כיון שסדרן כמצותן נתקדשו והרי הם כקדשים פסולין שחייב עליהם משום פיגול כו' וכבר עמד ע"ז הכ"מ ז"ל אמאי חייב משום פיגול הא לא קרב המתיר כמצותו והקושיא גדולה מאד בזה ומש"כ הכ"מ ז"ל דדוקא בעירוב מחשבות הוי לא קרב המתיר כמצותו אבל לא בשאר פסול זה ג"כ קשה דהא כלל זה שכתב רש"י ז"ל אמת אם אין ניתר לטהורים אין חייבים עליו משום פיגול כו' והיכי מביאה הקטרת בזיכין אלו לידי פיגול אם הקטרה פסולה היא ובכל עבודה פסולה אין מחשבה מועלת וכדקי"ל אין מחשבה מועלת אלא בדבר הראוי לעבודה ומש"כ דהוי כקדשים פסולים שחייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא כמו שיתבאר לא מצאתי כעת בדבריו ז"ל מקום המבואר כן ודוקא אם נפסל אחר שקרבו מתיריו הוא דחייב גם אם נפסל ע"כ דרכו ז"ל נעלמה ממני. ומה שנראה מדבריו ז"ל דאין הלחם נפסל אפילו אם הונח על השלחן כמה שבתות כבר כתב הלח"מ ז"ל דסמך בזה על סוגיא

דזבחים פרק המזבח מקדש דמשמע הכי וסוגיא דשמעתין דמשמע דמשום שלא בזמנו הוא דאינו נפסל ג"כ אמת הוא וכמ"ש בהני תרי בבא דאין קדיש ואפילו סידר הלחם בשבת כיון דסידרו בלא בזיכין הוי שלא כמצותו ואינו קדוש אלא דלפ"ז צ"ע מ"ש בפ"ג מה' פסה"מ סתם כ"ש מקדשין שלא בזמנו וכתב להא דר' אבין אם קמץ מנחה בלילה ולפי הנ"ל הא ע"כ הכא חשיב בזמנו משום דלילה אינו מחוסר זמן. ובמ"א כתבתי דעתו כדין לילה אי הוי מח"ז אי לא ודוק בכל הנ"ל:

דף ק:

תוס' בד"ה שני י"ט של ר"ה כו'. וכתב ז"ל דאם באו עדים קודם המנחה חוזרין ואופין ע"ש לחם אחר והראשון נאכל בפדיון דלא נתקדש עדיין. ויש לדקדק בדינא דמתניתין דאינו דוחה את י"ט ואופין מעי"ט ואמאי לא יאפו אותם בי"ט בתורת חול ואח"כ יקדישנו דחובות הקבוע להם זמן מותר להקדישו אפי' בשבת וכמו חלות תודה דמשמע בפסחים דאופה אותן כשהן חולין למכור בשוק ואח"כ השחיטה מקדשן ה"נ בשתי הלחם ואע"ג דמודד בעשרון ע"כ אין העשרון מקדשן כיון דאפייתן בחוץ וליכא עלייהו קדושת הגוף וא"כ מהיכי אשכחן חיובא להקדישן קדושת פה קודם אפיה וצ"ל דהם שביחא דמילתא טפי לעשותן מתחלה לשם מצותן ולאפותן כשהן חולין ועוד דחולין אין למדוד בעשרון של קודש. אבל לדברי הרמב"ם ז"ל שכתב לעיל במכילתין דהתנור מקדש קצת כמשנה דתנן במעילה קרמו פניה בתנור הוכשר ליפסל בטבול יום היה נראה דאין לו פדיון ולפ"ז לא היה אופה אחרת בע"ש אם באו עדים קודם המנחה דמה יעשו בלחה"פ הראשון אם לא שיאפה הראשון על תנאי דאם יבאו עדים קודם המנחה יהיה חולין ולא יקדשנו התנור דבכה"ג מהני ליה פדיון אבל אכתי איכא למידק במתניתין דמעילה גופא דקרמו בתנור קדוש קדושת הגוף והוכשר ליפסל בטבול יום כו' ומה בין לישה ועריכה לאפיה הא לשיטת הרמב"ם ז"ל עשרון ג"כ מקדש ואפ"ה שרי' לישה ועריכה בחוץ משום דכשאין מקדשין אלא בפנים א"כ אפי' נמי אפי' אי תנור מקדש לישתרי גם בחוץ דהא לא יקדשנו התנור שם וע"כ הא דאמרינן דאפי' בפנים תליא בהא אי תנור מקדש אי לא ה"ק דמ"ד אפייתן בפנים מצוה לקדשן בתנור וכך היא מצורה שיקדשנו בתנור וא"כ הדק"ל לדברי הרמב"ם ז"ל דאפייתן בפנים משום דמצוה לקדשן בשעת אפיה מ"ש דלא קדיש לענין פסול לינה כיון דהתורה אמרה לקדש בתנור ולעיל דף נ"ז דייק ר' יונתן דמדת יבש לא נתקדש מדקריא רחמנא ביכורים לה' דוקא אחר אפי' ולדברי הרמב"ם ז"ל אין מכאן ראיה דנהי דעשרון נתקדש מ"מ שתי הלחם אינו מחוייב לקדשו בשעת לישה

ויכול למדוד בחוץ ואינו מקדש אבל תנור מצוה לקדש בו. וכבר הארכתי בזה לעיל ועדיין אין הדברים ברורים אצלי ה' יאיר עיני. ולענין קושיית התוס' ז"ל היכי מיקלע י"כ בא' בשבת עיין בפי' המשנה להר"מ ז"ל ובבה"ז ז"ל:

הדרן עלך פרק שתי הלחם

פרק המנחות שם

שנטמאו עד שלא קידשו בכלי יש להם פדיון משקידשו בכלי אין להם פדיון ועופות ועצים ולבונה וכ"ש תנן סתמא דאפילו משנטמאו אין להם פדיון ולא מחלק אם נתקדש בכלי אי לא ופליגי בגמרא שמואל אמר דרישא עד שלא קידשו בכלי ל"ד נטמאו אלא אפילו טהורים נפדים דקדושת דמים הם והא דתנן נטמאו לרבותא דסיפא משקידשו בכלי אפילו נטמאו אין נפדין דסד"א דטמא בבע"מ דמי ואפילו אחר קדושת הגוף ליפריך קמ"ל דלאו כי האי טמא קריא בע"מ דמכ"ש לא אשכחן דמיפריך ופירש"י ז"ל דאפי' בהמה בע"מ לאחר שקידשה בכלי שרת כגון ששחט לא אשכחן בה פדיון ולפ"ז משמע דטמא שפיר הוי כבע"מ אלא אחר קידוש כ"ש לא מהני פדיון אפילו לבע"מ וא"כ מאי קאמר דלאו כי האי קריא בע"מ הא אפי' הוי בע"מ מכ"ש לא מיפריך ועוד מ"ש ז"ל דאפילו בהמה בע"מ לאחר שקידשה בכ"ש ששחטה לא אשכחן בה פדיון מה ענין זה לקדושת כ"ש וכי בע"מ הסכין מקדשה והא דאין פדיון לאחר שחיטה מטעם אחר הוא דלאו בר העמדה והערכה הוא ובאמת אפי' פסול אחר דדמי ממש לבע"מ כמו סלת שהתליע ג"כ אינו נפדה וכדתנן דלא אשכחן פדיון אלא בבהמה וכן עיקר אפילו בע"מ אין לו פדיון מטעם זה דלא נאמר פדיון אלא בבהמה וכדתנן בהדיא בסוף כריתות הפריש עוף ונסתאב לא יביא בדמיו כלום שאין לעוף פדיון וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם וא"כ קשה הני תרי טעמי למה לי חדא דטמא לאו בע"מ הוא ועוד דמכלי שרת לא אשכחן דמי פריך הא הטעם פשוט דלא אשכחן פדיון אלא בבהמה והרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' א"מ כתב הטעם בכל הני משום דאין בהעמדה והערכה. וכבר דקדק התוי"ט בפירקין אמאי לא כתב לטעמא דשמעתין אבל דבריו ז"ל נכונים דלא אשכחן הכא משום טעם על עופות דאין נפדין אם לא ממיעוטא דוהעריך את הבהמה ולא עופות ומ"ט מיעטי' רחמנא לעופות היינו משום דעוף ג"כ לא בר העמדה והערכה דעומד ליפרח אבל הני תרי טעמי דשמעתין וודאי קשה למה לן והא דאמר דמכלי שרת לא אשכחן דמיפריך שפיר איצטריך לאשמעינן דכ"ש מקדש קדושת הגוף אבל הא בטמא לא קרי' בע"מ צ"ע למה איצטריך למימר הכי ופריך הש"ס לשמואל מסיפא דמתני' העופות כו' משנטמאו אין להם פדיון ותנן סתמא דאין להם פדיון אפילו עד שלא קידשו בכלי

בשלמא עופו' קה"ג נינהו ויש לדקדק בעופות היכי שייך נטמאו הא אין טומאה לבע"ח ואי לאחר מליקה פשיטא דאין להם פדיון דלשריפה עומד ככל קדשים פסולים ועיין תוי"ט ז"ל במשנתינו וצ"ל דנטמאו קאי אאינך ועופות מיירי שנפסלו במים אלא עצים ולבונה וכ"ש ליפרקו דלאו קדושת הגוף הם אלא ש"מ משום דאין טומאתן טומאה וקודם שפי' לגזירין ולבונה בכ"ש כטהורים דמו וכ"ש ג"כ לא חשיבא טומאה דיש להם טהרה במקוה ולהכי אין להם פדיון דטהורים אין נפדין ולפ"ז משמע דאם נפסלו פסול אחר כגון עץ שנמצא בו תולעת שפיר נפדה קודם שפי' וכתבו התוס' ז"ל דמקבלי טומאה מדרבנן אפילו קודם קידוש בכ"ש אלא בטומאה זו לא חשיבא ולפי דבריהם ז"ל כל דלא נטמאו טומאה דאורייתא אע"ג דלא חזו תו למילתייהו כטהורים דמו ואין נפדין ולא משמע הכי מדבריהם ז"ל לעיל בד"ה שני י"ט של שכ' דהראשון נפדה אע"ג דאמרינן כל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח וכדאמרינן בשמעתין טהורים אין נפדי' היכא דאיכא תקנה לא אמר ובהא דפרק התכלת בכבשים ששחטן על ד' חלות ותודה על שמנים והרי דלא חזו ואזלי לאיבוד אפ"ה אין נפדין כל שאין עליהם פסול גמור והכי מוכח מהא דאמרינן לקמן טהורים אין נפדין חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא שהרי אמרה תורה מחטאתו כו' והרי התם עשירית האיפה לא חזי דהא העשיר ואם לא יפדנה אזיל לאיבוד אפ"ה דוקא התם הוא דנפדית מפני שאמרה תורה אבל בעלמא אפי' כה"ג אין נפדין כל שטהורי' הם ומהא דהתכלת אין ראי' דהתם מתחלה לא היו ראוין אלא שנים מהם או ארבעים וכמ"ש לעיל בדברי התוס' שם ועיין תוי"ט ז"ל במשנתינו מש"כ על התוספ' ז"ל בפסחים אמאי אין אופין בי"ט משום הואיל ואי בעי פריך להו והיכי כתב כן בפשיטות הא איכא מ"ד דטהורים אין נפדין וקצת הי' נראה דלא אמרו כן אלא בדבר הקרב לגבי מזבח וכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח אבל ב' הלחם ולחה"פ ולחמי תודה דלא קרבו למזבח לא איתמר האי כללא ואפילו טהורים נפדין אלא דלא משמע הכי מהא דכלי שרת ג"כ אין נפדין טהורים אע"ג דלא קרבו למזבח ויבואר לקמן בזה עכ"פ שמעינן ממתניתין דטהורים אין נפדים וקשיא לשמואל ומשני שמואל דלעולם טהורים נפדין כו' דלא הוי עלייהו קדושת הגוף והיינו משום דלא גזרו בהו רבנן שלא יפדו טהורים אבל פסולין לגמרי אפשר לשמואל ג"כ נפדין כמו למ"ד טהורים אין נפדין דדוקא נטמאו הוא דאין נפדין משום דלא חשיבא טומאה אבל פסול דאורייתא נפדין ה"נ לשמואל דוקא בטהורים דאיכא טעמא דלא שכיחי אבל אם פסולין הם ליכא טעמא דלא שכיחי. ותו פריך מהא דמתפיס תמימים לבדק הבית אין פודין אותן אלא למזבח אע"ג דקדושת דמים הוא דהא לבדה"ב אקדשי' דאי אקדשיה לדמי' למזבח י"ל

מיגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא לי קדושת הגוף אבל אקדשיה לבדה"ב לא הוי אלא קדושת דמים ואמאי אינו פודן אלא ש"מ דטהורים אין נפדין ומשני התם נמי משום דלא שכיחי וסלקא שמעת' בהכי דלמ"ד טהורין אין נפדין היינו טעמא דעצים ולבונה משום דטהורים מיהו ולהכי אין להם פדיון אפילו עד שלא קידשו בכלי ולמ"ד טהורים נמי נפדין קודם קידוש כלי הכא משום דלא שכיחי אין להם פדיון לעולם אבל נפסלו פסול של תורה גם באלו יש להם פדיון קודם קידוש כלי כן נראה פשטא דשמעתא. והרמב"ם ז"ל בפ"י מה' א"מ כתב לכל הני דמתניתין בכלל אחד העופות והיין והשמן והסלת והלבונה והעצים שנפסלו או שנטמאו אין להם פדיון שנאמר והעמיד והעריך יצאו אלו שאינן בכלל העמדה בד"א אחר שנתקדשו בכלי שרת אבל קודם שנתקדשו בכלי שרת אם נפסלו או נטמאו פודין אותן משמע מדבריו ז"ל דכולהו חד דינא להו עצים ולבונה עם סלת ויין ושמן. וכבר דקדק הכ"מ ז"ל אמאי לא תנינן להו במתניתין בהדי הדדי ולדידי קשה טובא הא מוכח בשמעתין דעצים ולבונה אפילו קודם קידוש כלי אם נטמאו אין להם פדיון דכטהורים דמי ולדברי הרמב"ם ז"ל ואי פריך לשמואל מסיפא כיון דמיירי אחר קידוש כלל ונהי דמש"כ דנפסלו יש להם פדיון א"ש וכמ"ש אבל נטמאו מבואר משמעתין דאין להם פדיון אפילו קודם קידוש כלי. ועוד יש לדקדק בעיקר הך מילתא דשייך קידוש כלי גבי עצים וכדמשמע נמי בזבחים פרק כל הפסולים והכא בשמעתין ובסוף מעילה תנן דפליגי רבי ורבנן בעצים אם יש בהן מועל אחר מועל דלרבנן אין בהם מועל אחר מועל דלא הוי אלא קדושת דמים ויש להם פדיון ויוצא לחולין ע"י מעילה ולרבי עצים קרבן הם והוי קדושת הגוף וע"כ לרבי לא הוי קרבן אלא אחר קידוש כלי כמו מנחה ואפ"ה לרבנן לא הוי אלא קדושת דמים ויש להם פדיון והרמב"ם ז"ל מבואר דפסק כרבנן א"כ אפילו אחר קידוש כלי אמאי אין נפדים והכי משמע קצת מדבריו ז"ל בפ"ו מה' מעילה בהא דתנן אין מועל אחר מועל אלא בבהמה כתב שם ויראה לי שהמנחות והנסכים והעופות וכ"ש דינן כן דיש בהן מועל אחר מועל שכולן קדושת הגוף הם והשמיט עצים משמע דעצים לא הוי קדושת הגוף לרבנן והא דהשמיט לבונה משום דבכלל מנחות הוא ולפ"ז קשה קצת עוד מנ"ל לרבות מוהבשר לחיבת הקודש עצים ולבונה דילמא לא איתרבי אלא לבונה לחוד דהוי קדושת הגוף אבל לא עצים וממה שכתב בסוף ה' פסה"ק דעצים אין חייבין עליהם משום פיגול משמע דקדשי קדושת הגוף והדברים עתיקים בזה וצ"ע יותר. וכלי שרת כתב רש"י ז"ל דמן הדין יש להם פדיון דמכשירי קרבן הם ולא הוי קדושת הגוף והא דאין להם פדיון משום דלא שכיחי והכי משמע בשמעתין אבל לא כן תנן במעילה שם דסתם מתניתין דיש מועל

אחר מועל בכלי שרת. ובדברי נחמי' אלמא דחשיב לה קדושת הגוף ולשיטתו ז"ל ודאי אין לחלק בכ"ש בין קודם קידוש לאחר קידוש ואין בהם אלא קדושת דמים בלבד והא דנטמאו ג' אין נפדין היינו משום דבטהורים דמי או משום דלא שכיחי. ולשיטת הרמב"ם ז"ל דקדושת הגוף הם ג"כ קשה מהו הקידוש דכ"ש דנימא דיש חילוק בהו בין קודם קידוש לאחר קידוש כמשמעות לשון הרמב"ם ז"ל וצ"ל דקידוש דכ"ש היינו השירות בהם כדקי"ל עבודתן מחנכתן וקודם עבודה אין בהם אלא קדושת דמים ולאחר עבודה נתקדשו קדושת הגוף וגם בזה עדיין צ"ע ועיין משנל"מ ז"ל שנסתפק בכ"ש שניקבו אי יש בהן מעילה או אין לך דבר שנעשית מצותו ומדברי הרמב"ם ז"ל מבואר דנפסלו אין להם פדיון אבל מעילה יש בהן ונפסלו היינו נמי נקבו דאיזה פסול אחר יש בכלים חוץ מטומאה ועיין בתוספתא מכילתין דנשנית שלא בדיוק וצ"ל איפכא ע"ש ועיין בה"ז ז"ל מ"ש בזה ודוק בכל הנ"ל:

דף קא.

בד"ה אע"ג כו'. עיין בד' שהאריכו בדברי התוספתא וע' במשנל"מ ז"ל פ"ו מהלכות מעילה מ"ש בביאור דבריהם באורך:

שם תוס' בד"ה פיגול במנחה הקשו מעילה אמאי מטמאה טומאת אוכלין לר"ש ותי' דאכילת מזבח שמה אכילה כדאמרינן בפ' אותו ואת בנו בהיא חולין ובנה עולה כצ"ל אבל אין לומר משום חיבת הקודש משוי' ליה אוכל דא"כ מנחה נמי היתה לה שעת הכושר קודם פיגול אחר שנתקדש בכלי והקשה הבה"ז ז"ל א"כ מאכילת מזבח נמי תקשי הא במנחה איכא אכילת מזבח ג"כ ומשנקמצה היתה לה שעת הכושר לאכילת מזבח ע"ש ואין זה מובן דאכילת מזבח ואדם הכל אחד ולא מיקרי אוכל אלא אם כבר נראה לאכילת אדם או לאכילת מזבח והיינו דפיגול אפילו בזריקה אינו מטמא טומאת אוכלים וה"נ במנחה דיש בה שניהם כיון דפיגל בה ולא נראה לא לאדם ולא למזבח אינו מטמא טומאת אוכלין וזה פשוט. ועיין בכ"מ ז"ל פ"א מהלכות ט"א שהביא שם דברי התוספתא דפיגול אינו מטמא טומאת אוכלין וכתב דר"ש הוא והיכא דלא היה לו שעת הכושר ואין זה מדוקדק דפיגול לעולם לא היה לו שעת הכושר ועוד דבהדיא איתמר התם דדברי ר"ש היא וכדמייתי לה הש"ס הכא:

שם בא"ד ועוד כמו שמדקדק מפרה עכ"ל וכוונתם ברור כמ"ש הבה"ז ז"ל וכמ"ש בחולין דף פ"א לדייק דחיבת הקודש לא משוי אוכל שאתה יכול מדבעי לר"ש בפרה היה לה שעת הכושר ולא אמרינן חיבת הקודש משוי לה אוכל דחיבת הקודש איתא בפרה

כדאמרינן לקמן לר"ש אלא דיש לדקדק הא לר"ש פרה קדשי בדה"ב הוא ולעיל משמע דלא שייכא חיבת הקודש אלא בקדושת הגוף אחר שנתקדש בכלי אבל קדושת דמים אין חיבת הקודש מה"ת וע"כ צריך לחלק בין שאר קדושת דמים לקדושת פרה לר"ש דאע"ג דקדשי בדה"ב היא ויש לה פדיון מ"מ חטאת קריא רחמנא ושם קודש עליה ואע"ג דר"ש לית ליה הא דחטאת קריא רחמנא וכמש"כ התוס' ז"ל בחולין דף י"א מדמכשיר ביוצא דופן מ"מ לענין חיבת הקודש מודה דיש עליה שם קדש כמצותה וע"ש בתוס' ז"ל:

שם תוס' בד"ה אוכל שאתה יכול להאכילו כו'. ע"ש קושיית הר"א ממיץ ז"ל ול"נ דהכא מענינא דקרא והכא כו' דגבי כיסוי שייך למעוטי גם דבר שאין ראוי לאכילה דשחיטה הכשר אכילה היא וכיון דאין ראויה לאכילה הוי שחיטה שאינה ראויה אבל הכא לענין אוכל דלא מקבל טומאה טעמא הוא משום דעפרא בעלמא הוא ולא מיקרי אוכל מסתבר דהיינו דוקא אם אינו ראוי לשום אדם אפילו לאחרים אם לא מיקרי אוכל וק"ל:

שם תוס' בד"ה פיגל במנחה כו'. וכתב דמ"ד דבעינן שעת הכושר כשהוא בשר בחלב דוקא היינו אי תרו ליה בחלבא וכן הוא לשון רש"י ז"ל בד"ה הואיל והיתה לו כו' ועיין פסחים פרק קל שעה דף כ"ו דלא ניחא ליה לר"ש ז"ל בהאי ואפילו תרו ליה האי לחודיה קאי והאי לחודיה ע"ש אלא דקצת קשה דהתם מסקינן דכלאים ג"כ היתה לו שעת הכושר ועיין תוס' ז"ל שם שדקדקו מהא דריש מכילתין דאמרינן דממשקה ישראל לא הוי שמעינן אלא דומיא דכלאים שלא היתה להם שעת הכושר ע"ש משתי' וכן הקשו לעיל בריש מכילתין ועדיפא הוי להו לאקשויי מהא דהכא דר"ש קרי לכלאים לא היתה לו שעת הכושר ולבשר בחלב הוי לו שעת הכושר ובפסחים קרי גם לכלאים היה לו שעת הכושר וכן בפרק כל הבשר אמרינן בההוא דבשר בחלב וכלאים היה להם שעת הכושר ואפ"ל דר"ש לא ס"ל דעיקרן נאסר והיינו טעמא דר"ש דלא יליף בשר בחלב מק"ו מכלאים דמה לכלאים שלא היתה לו שעת הכושר וע"ש בחולין בכולי' שמעתא:

דף קא:

שם גמרא הניחא להאי לישנא כו' טהורין אין נפדין. לכאורה לפי משמעותא דשמעתא לעיל הא דטהורין אין נפדין הוא מדרבנן א"כ אפילו להאי לישנא מי ניחא כיון דיכול לפדותו מה"ת אמאי לא הוי אוכל ולמסקנא דפריך משום כל העומד לפדות כו' א"ש כיון דרבנן אסרו לפדות לאו עומד לפדות הוא וע' במשנל"מ ז"ל פ"ו מה' ערכין שחקר בזה אי מה"ת הוא או מדרבנן וכן משמע קצת דהוי מה"ת מהא דאמרינן לעיל כולן טהורים אין נפדין חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא שאמרה תורה מחטאתו כו' ואי מדרבנן

בעלמא היא מאי חוץ דקאמר הא בכל מקום מה"ת יכול לפדות מה"ת אפילו טהורים אם לא שנאמר דחוץ מעשירית האיפה לא גזרו חכמים כיון שאמרה תורה בפירוש דיכול לפדותו וכמבואר סברא זו בדברי הראשונים ז"ל ומלשון הרמב"ם ז"ל ג"כ נראה קצת דמה"ת אין נפדין עיין בפ"י מה' א"מ וכמש"כ המשנל"מ ז"ל והא דבשמעתין אמרינן דמדרבנן הוא היינו למ"ד טהורים נפדין הוי דמתני' מדרבנן הוא ודו"ק:

שם גמרא ושמעינן ליה לר"ש דאמר כל העומד לפדות כפדוי דמי גבי פרה כו'. ויש לדקדק הא לא דמי דגבי פרה ראויה היא לפדות עכשיו וכדאמרינן פרה נפדית על גבי מערכתה אבל מנחה עכשיו אינ' ראויה לפדות אלא קודם שנתקדשה בכלי היתה ראויה לפדיון זה לא מהני לשוי' אוכל אבל התוס' ז"ל בב"ק כתבו דפרה אחר הזאה לר"ש ג"כ אינה נפדית וכדדייק לישנא הואיל והיתה לו שעת הכושר משמע דעכשיו אין לה ע"ש שהאריכו בזה אף ע"ג דדיוק זה אינו מוכרח כדאמרינן לקמן בהיה לו שעת היתר לכהנים:

שם גמרא והא פיגול בין בק"ג בין בקדשים קלים דמצוה כו' ואי בעי כו' ואינו מטמא כו'. יש לדקדק הא אפילו זריק אכתי לא חזי בשר לאכילה עד שיוקטרו אימורים ומה"ת הוא כדאיתא בפסחים פרק תמיד נשחט ונהי דאחר זריקה מטמא טומאת אוכלין האי בעי מקטיר אבל תרי הואיל מנ"ל דאמרינן וצ"ל דעיכוב אכילה מהקטרת אימורים לא חשיב עכבה כיון דאם נאבדו אימורים הבשר מותר באכילה וק"ל:

דף קב.

גמרא אמר רב אשי כו' דאי פריק אמר ואי בעי זריק לא אמרינן. ופירש"י ז"ל דפדיה לאו כמחוסר מעשה דמי דלא הוי אלא דברים בעלמא אבל זריקה איסור מעשה הוא ואי בעי זריק לא אמרינן ופריך עלה ממתניתין דמעילה היתה לה שעת היתר לכהנים אין בה מעילה היינו שלנה ושיצאת כו' מאי לאו לנה ממש שלן דמה ולא נזרק ואפ"ה יצא מידי מעילה הואיל ואי בעי הוי זריק אע"ג דאח"כ נפסל ולא זריק כזרוק דמי ומשני לא לנה ממש אלא ראוי לצאת וראויה ליטמא היינו דכבר נזרק כראוי ואין בה אלא פסול יצאה וטומאה אבל אי בעי זריק לא אמרינן ופריך אי הכי כל שהיתה לו שעת היתר כל שיש לו שעת היתר מיבעי' ליה דהא כבר נזרק הדם ומסיק אלא אמר רב אשי מעילה אטומאה קרמית מעילה אמרינן כל העומד ליזרק כזרוק ופקעה קדושה ואפילו אם אחר כך נפסל ולא נזרק לא הדרא קדושה אבל שוי' (אוכלא כיון דאי בעי זריק לא מצי זריק שנפסל קודם זריקה לא משוי ליה אוכלא והשתא סלקא שמעתא דלענין להוציא מידי מעילה

גם לרב אשי אמר ר"ש כל העומד ליזרק כזרוק דמי וא"כ נראה דה"ה דמודה רב אשי בהא דפ' התודה אם נתקבל הדם בכוס דנתקדש הלחם קדושת הגוף כיון דעומד ליזרק ואפילו נשפך אח"כ לא פקעא קדושה אבל התוס' ז"ל בד"ה דאי בעי כו' לא כתבו כן אלא דרב אשי לית ליה הא דפרק התודה כו' ע"ש ובד"ה לא ראויה לצאת הקשו על שיטת רש"י ז"ל דראוי לצאת היינו שכבר נזרק הדם בהכשר ולנה אח"כ דא"כ מאי פריך כל שיש לו שעת היתר מיבעי' ליה הא כיון דלנה אין לה עכשיו שעת היתר ועוד מאי קאמר במסקנא לבתר דפקעה קדושה במאי הדרא היכי פקעא כיון דלמסקנא לנה ממש ולא מצי זריק וקושיא זו לא הבנתי דהא למסקנא רב אשי נמי ס"ל כל העומד ליזרק כזרוק דמי וקודם שלנה או נפסלה פקעא קדושה ואע"ג דלנה אח"כ ולא מצי זריק קדושה לא הדרא אבל לשוי' אוכלא כיון דלא מצי זריק לא נגמר האוכל ולא היתה שעה שראוי להאכיל לאחרים והבה"ז ז"ל כתב בזה דס"ל לשיטת רש"י דהמקשן נמי דפריך ממתניתין דמעילה דאמרינן כל העומד ליזרק ויצא מידי מעילה היינו דוקא אי לנה ולא מצי זריק אבל קודם שלנה אע"ג דעומד ליזרק עדיין יש בה מעילה ובעי למימר ראויה לצאת היינו שנזרק כבר אבל עומד ליזרק כזרוק לא אמרינן אפילו אי לא מצי זריק ולבתר מסיק דרב אשי נמי מודה דגבי מעילה אמרינן כזרוק דמי אי לא מצי זריק ולהכי מקשי לרש"י ז"ל היכי קאמר דפקעא קדושה הא קודם פסול לא פקעא קדושה עדיין ולא הבנתי דבריו ז"ל חדא דלא מסתבר לומר כן דפסול הדם יגרום שעת היתר ואם לא באה לשעת היתר כשהיתה עומדת ליזרק השתא דלא מצי זריק יבא לה היתר ועוד מי הכריחם לומר כן ככוונת רש"י ז"ל והדבר פשוט בשיטתו דלמאי דס"ד לא ס"ל לרב אשי כלל האי סברא דכל העומד לזרוק כזרוק דמי גם לענין מעילה ולמסקנא מודה רב אשי דלענין מעילה אמרינן כל העומד ליזרק כו' בין קודם פסול בין לאחר פסול ולשוי' אוכלא לא משוי ליה אוכלא כיון דאי בעי זריק לא מצי זריק ודוקא בזריקה דמחוסר מעשה אבל בפדי' אפילו אי לא מצי לפדות עכשיו וכמש"כ התוס' בב"ק אפ"ה הוי כפדוי ומשוי לה אוכלא ולא הבנתי קושייתם לרש"י ז"ל ונראה דקושייתם הוא היכי קאמר בפשיטות לבתר דפקעא קדושה במאי הדרא הא למאי דס"ד לא פקעא קדושה כלל והוי ליה למימר לענין מעילה אמרינן כל העומד ליזרוק כזרוק ופקעא קדושה ע"כ פי' ז"ל דהא דשני רב אשי ראויה לצאת היינו קודם זריקה ועדיין לא נפסל ובזה מודה רב אשי דאין בו מעילה גם למאי דס"ד אבל כי נפסל אחר כך ולא מצי זריק מועלין בו ושפיר פריך כל שיש לה שעת היתר מיבעי ליה וכן נמי הא דקאמר כמסקנא לבתר דפקעא קדושה במאי הדרא וגם לפי שיטתם יקשה מש"כ לעיל דרב אשי לית ליה הא דפרק התודה ואמאי הא כבר נחית

לה קדושת הגוף אלא דהתוס' ז"ל בפסחים שם כתבו דלענין קדושת לחם לכ"ע אי זרק במחשבה פסולה לא אמרינן כל העומד ליזרק ודוקא הכא במנחה דגופא דזיבחא הוא אמרינן העומד ליזרק כו' אפי' זרק במחשבה פסולה ע"ש וההוא דפסחים ופרק התודה הוא דוקא בנשפך וא"כ בלא"ה יש לומר דרב אשי לא פליג הכי אלא בפיגול. ובמ"א כתבתי מה שיש לדקדק על דברי התוס' פסחים הנ"ל:

הדרן עלך פרק המנחות